vatan evlâdı

roman

richard wright

125



native son
vatan evlodı
roman
richard wright
türkçesi: leylâ ragıp

e yayınları genel dizi: 125



ANKARA CADDESİ 13
TELEFON: 26 81 42
NARLIBAHÇE SOKAK 19/3
TELEFON: 27 87 20
İSTANBUL

RICHARD WRIGHT

Richart Wright, Mississippi'nin Natchez kasabasında, 1909'da doğdu. Gençlik yılları yoksulluk içinde geçti. Ekmek parasını çıkarmak amacıyla bir sürü işe girip çıktı. Sonra da, özgürce yaşamak amacıyla Chicago'ya yerleşti. Boş zamanlarında, kendini eğitmeye çalışıyor, okuyor ve yazıyordu. İlk hikâyeleri 1935 yılında yayımlandı. Bu arada New York'a taşınmıştı.

İlk kitabı, **«Tom Amca'nın Çocukları — Uncle Tom's Children»**, **«Native Son»** izledi. 1945'te yayımlanan **«Kara Çocuk — Black Boy»** (e yayınları: 2) büyük ilgiyle karşılandı ve dünyanın belli başlı bütün dillerine çevrildi.

Savaş sonrası Paris'e yerleşen Richard Wright, Jean-Paul Sartre'la dost oldu, varoluşçu felsefenin etkisinde kaldı ve Les Temps Modernes dergisinde yazıları çıktı. «Yazarın rengi değil, eserleri önemlidir,» sözü de, zenciliğinin ötesinde, daha evrensel bir seçimi benimsediğini gösterir.

«Outsider», **«Savage Holiday»**, **«Black Power»**, **«Colour Curtain»** ve **«Uzun Düş — The Long Dream»** adlı eserlerin de sahibi olan Wright, en verimli çağında, 30 Kasım 1960'ta, bir kalp krizi sonucu Paris'te öldü.

VATAN EVLÂDI

125

VATAN EVLADI native son ● richard wright'ın romanı ● yayın hakları: richard right 1940/e yayınları 1975 ● kapak: kenan dimetoka ● dizgi ve baskı: bilmen matbaası ● dizgi düzeni: 9/10 batone no: 318 ● kapak filmi: ebru grafik ● kapak baskısı: arofis basımevi ● cilt: gülyay ciltevi ● e *yayınları ankara caddesi 13* telefon: *26 81 42 narlıbahçe sokak 19 kat 3-4* telefon: *27 87 20* ● istek ve yazışmalar için kısa adres: *e yayınları posta kutusu 12 İstanbul* ● birinci baskı: nisan 1975



türkçesi: leylâ ragıp

RICHARD WRIGHT
VATAN EVLÂDI

ROMAN
E YAYINLARI



GENEL DİZİ

Bugün bile şikayetim isyan dolu,
Yumruğum iniltimden müthiş.

Eyüp Peygamber
Tevrat

Küçücük bir çocukken dizinin dibinde bana düşlemenin kutsallığını öğreten ANNEME

Bu kitaptaki bütün kişiler ve durumlar hayal ürünüdür.

birinci kitap
korku

ZIRRRRRR.

Odanın karanlık sessizliğinde çalar saatın sesi duyuldu. Yataklardan biri gıcırdadı. Bir kadın sabırsızca bağırdı:

«Bigger, şunu sustursana!»

Saatın madenî zırıltısını bastıran bir homurtunun ardından, tahta döşemede çıplak ayaklar süründü, sonra saatın sesi birden kesildi.

«Işığı yak, Bigger!»

Mahmur bir mırıltı buna karşılık verdi: «Peki, peki.»

Odayı dolduran ışık seli, iki demir karyola arasındaki daracık aralıkta ellerinin tersiyle gözlerini ovuşturup duran karaderili bir çocuğu aydınlattı ansızın. Sağındaki yatakta yatan kadın yeniden konuştu: «Buddy, kalk ordan! Bugün büyük çamaşır var, hepiniz ayağımın altından çekilin.»

Karaderili bir başka çocuk yatakta dönüp kalktı. Kadın da doğrulmuştu. Sırtında bir gecelik bulunuyordu.

«Giyineceğim, başınızı öbür yana çevirin,» dedi.

Çocukların ikisi de gözlerini ondan kaçırarak bakışlarını odanın bir köşesine diktiler. Kadın geceliğini aceleyle çıkarıp ayağına bir pantolon geçirdi. Az önce çıktığı yatağa dönüp seslendi: «Vera, kalk ordan!»

Örtünün altından kısık, çok genç bir kızın sesi karşılık verdi: «Saat kaç, ana?»

«Ordan kalk diyorum sana!»

«Peki, ana.»

Kahverengi derili bir kız yataktan kalktı. Sırtında pamuklu kumaştan bir gecelik vardı. Kollarını başının üstüne uzatıp gerinerek esnedi. Hâlâ uyku sersemliğini üstünden atamamıştı, sarsak hareketlerle çorabını giymeye davrandı. Anneleriyle kız kardeşleri giyinirken çocuklar onlara bakmıyordu. İkisini de utandırmak istemiyorlardı çünkü. Çocuklar giyinirken anneyle kız kardeş de onları taklit etti. O sırada birden odanın ince sıvalı duvarında hafif bir tıkırtı duyuldu. Hepsi, ellerinde giysileriyle öylece durup dinlemeye başladılar. Ortak utançlarını unutmuş, gözlerini korkuyla yere dikmişlerdi.

Kadın: «İşte orda, Bigger!» diye bağırınca tek odalı dairenin içi ansızın karıştı. Herkes sağa sola koşuşuyordu şimdi. Kadın, ayağında çoraplarıyla yarı çıplak, yatağın üstüne fırlarken bir iskemle devirdi. İki oğlu, çoraplarını giyemeden durmuş, kaygıyla yatakların altını araştırıyorlardı. Kız bir köşeye kaçtı, sonra çömelerek eteğini dizlerine kadar çekti. Bir yandan da: «Ah, ah,» diye inliyordu.

«İşte, orda!»

Kadın titreyen parmağıyla bir noktayı işaret ediyordu. Gözleri dehşetle, büyülenmiş gibi testekerlek açılmıştı.

«Nerde?»

«Görmüyorum.»

Kız sızlandı: «Bigger, dengin arkasına saklandı.»

«Vera!» diye bağırdı kadın. «Yatağa çık! Isırır seni sonra.»

Kız korkudan aklını kaybetmişti sanki, kendini yatağın üstüne attı. Kadın onu hemen kucakladı. Karaderili anayla kahverengi derili kızı birbirlerine sıkıca sarılmışlar, ağızları açık, köşedeki denge bakıyorlardı.

Bigger önce telaşla çevresini araştırdı, sonra odayı ikiye bölen perdeyi çekerek gaz ocağının üstündeki duvarda asılı duran ağır demirden yapılmış iki tavayı kaptı. Hemen geri döndü: bakışları dengin üstünde gezinerek kardeşine yavaşça seslendi: «Buddy!»

«Evet?»

«Şu tavayı al!»

«Peki.»

«Şimdi kapının yanına git!»

«Peki.»

Buddy kapının yanına çömeldi, kolunu kaldırmış, tavayı indirmeye hazır bir durum almıştı. Dördünün de hızlı soluklarından başka odada çıt çıkmıyordu. Bigger elinde tavayla parmaklarının ucuna basa basa denge yaklaştı; bir yandan da gözleriyle tahta döşemenin her santimini dikkatle tarıyordu. Durdu, hiç kıpırdamadan seslendi: «Buddy!»

«Ha?»

«Kutuyu deliğin önüne koy ki kaçamasın.»

«Peki.»

Buddy, tahta kutuyu kaptığı gibi süpürgeliğin kıyısındaki deliğin önüne sürdü, sonra yine az önceki yerine döndü. Tavayı indirmeye hazırdı. Bigger denge doğru eğildi, dikkatle arkasına baktı. Hiç bir şey göremedi. Çıplak ayağını ağır ağır öne uzattı, dengi birkaç santim itti.

Annesi yeniden bağırdı: «İşte orda!»

Kocaman kara bir sıçan cikleyerek, Bigger'ın pantolonuna atlamış, dişlerini kumaşa geçirip öylece asılı kalmıştı.

«Kahrolasıca,» diye söylendikten sonra, Bigger gövdesinin bütün gücüyle bacağını silkeledi. Bu hareketin şiddetiyle havaya fırlayan sıçan büyük bir hızla karşı duvara yapıştı. Ama bu vuruş onu sersemletmemiş olacaktı ki yeniden saldırdı. Çocuk yana kayınca bu kez masanın bacağına çarptı. Bigger dişlerini sıkmış, tavayı sıkıca kavramıştı. Iska geçmek korkusuyla indirmekten çekiniyordu. Sıçan inler gibi bir ses çıkararak yeniden döndü, ufak bir daire çizdi, saklanacak delik arıyordu. Bigger'ın yakınından atlayarak kutunun bir o yanına, bir bu yanına koşuyor, deliği arıyordu. Sonra dönüp arka ayaklarının üstünde havaya dikildi.

Buddy bağırdı: «İndir kafasına, Bigger!»

Kadın da bağırdı: «Gebert onu!»

Sıçanın karnı korkudan nabız gibi atıyordu. Bigger hayvana doğru bir adım attı. Bunu gören pis yaratık baş

kaldırmaya benzer bir ses çıkardı. Boncuk gibi kara gözleri pırıl pırıl parlıyor, ön ayaklarıyla havayı dövüyordu. Bigger tavayı kaldırıp fırlattı. Ama alet sıçanın yanından geçmiş, duvara çarpmıştı.

«Tüh, vay canına!»

Hayvan sıçrayarak bir daha saldırdı. Bigger yana çekildi. Bu kez bir iskemlenin altına girerek kızgınlıkla cikledi sıçan. Çocuk yavaş yavaş kapıya doğru geriliyordu. Gözlerini düşmanından ayırmaksızın söylendi: «Bana tavayı ver, Buddy!»

Buddy tavayı uzatınca Bigger kapıp havaya kaldırdı. Sıçan şimdi koşarak yeniden kutunun önüne gitmiş, deliği arıyordu. Bir kez daha arka ayakları üstünde kalktı. Ağzını açmış; upuzun, sapsarı dişlerini göstererek düdük gibi sesler çıkarıyordu. Karnı da titriyordu sanki.

Bigger dikkatle nişan aldı, sonra da tavayı fırlattı. Önce tavanın düşmesinden çıkan gürültü, sonra da bir çatırtı duyuldu. Tahta kutu kırılmıştı. Kadın bağırarak elleriyle yüzünü örttü. Bigger ayaklarının ucuna basarak gidip baktı. Ve iyice sıktığı dişlerini ortaya koyan bir gülümsemeyle: «Enseledim onu. Anam avradım olsun ki enseledim onu,» diye söylendi.

Paramparça olan kutuyu bir tekmede kenara itince sıçanın kapkara gövdesi ortaya çıktı. Upuzun, sapsarı, sivri dişleri görünüyordu ağzının içinde. Bigger yerden bir pabuç alıp bununla sıçanın kafasını, vura vura ezerken sinirle kendinden geçmiş gibi, «Seni orospu çocuğu,» diye söyleniyordu.

Kadın yatakta dizlerinin üstüne düşmüş, yüzünü örtüye kapamış hıçkırıyordu: «Tanrım, Tanrım, acı bize...»

Vera anasının üstüne eğilip sızlandı: «Aman, ana; ağlama artık. Öldü işte.»

İki kardeş, sıçan leşinin başında durmuş, kendinden geçmeye benzer bir hayranlık içinde konuşuyorlardı: «Amma da büyükmüş, piçoğlu piç.»

«Orospu çocuğu seni gırtlaklayabilirdi.»

«Boyu neredeyse yarım metreyi bulacak.»

«Nasıl da bu kadar büyüyor bunlar.»

«Çöpleri, üstelik de başka ne bulurlarsa yiyorlar.»

«Bigger, bak bak; pantolonunun paçasında koca bir yırtık var.»

«Ha, evet; herif üstüme saldırdığında olmuştur.»

Vera yalvardı: «Bigger, lütfen dışarı at onu!»

«O kadar ödlek olmasana,» diye söylendi Buddy.

Kadın yatakta hâlâ hıçkırıyordu. Bigger bir gazete parçasıyla tuttuğu hayvanı büyük bir dikkatle yerden kaldırdı. Kendinden uzakta tutarak, seyretmeye koyuldu.

Vera yeniden yalvardı: «Bigger, dışarı at onu!»

Öteki bu sözlere güldü ve elindekini sağa sola sallayarak yatağa yaklaştı. Kız kardeşinin korkusu kendisini çok eğlendirmişti besbelli.

Vera önce çırpınıp, «Bigger!» diye soludu. Sonra bir çığlık atarak olduğu yerde sallandı; gözleri kapanmış, annesinin üstünden kayıp yatağın dibine devrilivermişti.

Kadın doğruldu. «Bigger, Tanrı aşkına,» diye hıçkırdıktan sonra Vera'nın üstüne eğildi. «Yapma, at o sıçanı dışarı.»

Çocuk, elindekini bırakıp giyinmeye koyuldu. «Bigger bana yardım et de Vera'yı yatağa yatıralım,» dedi kadın.

Oğlan durdu, arkasına döndü. Sonra anlamazlıktan gelip sordu: «Ne oldu?»

«Ne diyorsam onu yap, tamam mı, çocuk!»

Yatağa yaklaşıp annesinin Vera'yı kaldırmasına yardım etti. Kızın gözleri kapalıydı. Arkasını dönerek giyinmesini tamamladı. Sonra sıçanı bir gazete kağıdına sararak dışarı çıktı, merdivenlerden indi, paketi aşağıdaki aralıkta duran çöp tenekesine attı. Odaya döndüğünde annesi Vera'nın üstüne eğilmiş, alnına ıslak bir havlu koyuyordu. Oğlunu görünce ayağa kalktı ve dimdik karşısına dikildi. Gözleri yaşlardan sırılsıklam olmuş, dudakları da öfkesinden ince bir çizgi halini almıştı.

«Çocuk, bazan niçin böyle davrandığını merak ediyorum.»

Bigger düşmanca bir tavırla sordu: «Ne yaptım ki?»

«Arada bir, hayatımda gördüğüm en salak insan oluyorsun.»

«Neden söz ediyorsun ki?»

«Kız kardeşini o sıçanla korkutup bayılttın. Sende hiç akıl yok mu?»

«Aman, o derece ödlek olduğunu nereden bileyim?»

Anası konuşmayı kesip küçük oğluna seslendi: «Buddy!»

«Evet, ana?»

«Bir gazete alıp yerdeki o pisliğin üzerini ört!»

«Peki, ana.»

Bir gazete kağıdı alıp sıçanı öldürdükleri yerde kalan kan lekesinin üstüne yaydı. Bigger o sırada pencereye yaklaşmış, dalgın dalgın dışarısını seyretmeye koyulmuştu. Annesi öfkeyle ona bakıyordu. Sonra acı bir sesle: «Bigger, bazan seni niçin doğurduğumu, kendi kendime soruyorum.»

Çocuk, anasına şöyle bir bakıp arkasını döndü: «Belki de doğurmaman gerekirdi gerçekten. Belki de beni olduğum yerde bıraksaydın çok daha iyi olurdu.»

«Kapa çeneni!»

Bir sigara yakıp: «Tanrı aşkına, yeter artık,» diye söylendi çocuk.

«Buddy, o tavaları oradan kaldır da bulaşık çukuruna koy!»

«Peki, ana.»

Bigger gidip yatağa oturdu. Kadın, gözleriyle onu izliyordu.

«Sende biraz erkeklik olsaydı bu çöplükte oturmazdık.»

«Aman, başlama yine.»

Anası, o sırada gözlerini açan kızına döndü: «Nasılsın, Vera?»

Bir sıçan daha görmekten korkuyormuşçasına başını kaldırmış odanın içini kolluyordu kız. «Ah! ana...» dedi.

«Zavallı kızım, benim.»

«Elimde değildi. Bigger çok korkuttu beni.»

«Bir yerin acıdı mı?»

«Kafamı vurmuşum.»

«Hadi, üzülme; şimdi geçer.»

Vera yeniden ağlamaya başlamıştı, «Bigger niçin böyle davranıyor?»

«Zırdeli de ondan,» diye söylendi kadın, «Sersemin, zırdeli zencinin teki de ondan.»

«Y.W.C.A.'daki dikiş dersime geç kalacağım,» dedi

kız. Y.W.C.A. Young Women's Christian Association adlı bir öğrenim kurumuydu.

Anası avutmaya çalıştı onu: «Hadi, biraz daha yat bakayım. Az sonra iyileşirsin.»

Arkasını dönüp, buz gibi bakan gözlerini Bigger'a dikti.

«Bir sabah uyandığında kardeşinin ölüsünü görürsen ne yaparsın? Düşün ki o pis yaratıklar, uyuduğumuz sırada bir gece damarlarımızı paralayabilirler. Aman canım, sen de... Hiç, öyle bir şey senin umurunda mı? Varsa yoksa kendi keyfin. Yardım kurumu sana bir iş bulduğu zaman bile, yiyeceğini kesip seni aç bırakmakla tehdit edinceye değin bunu kabul etmezsin. Bigger, gerçeği söylüyorum: Sen hayatımda gördüğüm en ciğeri beş para etmez herifsin.»

Bigger hiç istifini bozmamıştı: «Bunu bana belki bin kez yineledin,» dedi.

«Eh, bir kez daha söylüyorum işte. Bu sözlerim kulağına küpe olsun; yakında başına öyle bir iş gelecek ki, kafanı duvardan duvara vuracaksın. Çok yakında, keşke bir serseri değil, adam olaydım, diyeceksin. O zaman da vakit çok geç olacak.»

«Benim üzerime müneccimlik yapmayı kes artık!»

«İstediğim gibi müneccimlik yaparım. Beğenmiyorsan, işte kapı. Sensiz de başımızın çaresine bakarız. Gitsen de tıpkı bunun gibi bir odada yaşarız yine.»

Bigger'ın sesi sinir ve öfke doluydu: «Tanrı aşkına, yeter artık!» diye haykırdı.

Kadın hiç aldırışsız sözlerini sürdürüyordu: «Bir gün böyle yaşadığın için çok pişman olacaksın. O serseri arkadaşlarınla sürtmekten vazgeçmezsen, günün birinde başına olmadık şeyler gelecek. Ne haltlar karıştırdığınızı bilmiyorum sanıyorsun, ama çok iyi biliyorum. Üstelik de yürüdüğün yolun sonunda darağacı bekliyor seni. Bunu hiç aklından çıkarma, emi?» Dönüp Buddy'ye baktı. «Buddy, at o kutuyu dışarı!» dedi.

«Peki, ana.»

Bir anlık bir sessizlik olmuştu. Oğlan kutuyu dışarı çıkardı. Annesi o sırada perdenin arkasına geçmiş, gaz ocağını yakıyordu. Vera da yatağın içinde oturmuş ba-

caklarını aşağı sarkıtmıştı. «Vera, yat bakayım,» dedi kadın.

«İyiyim artık, ana. Dikiş dersine gitmem gerek.»

Annesi perdenin arkasında kaybolurken: «Eh, iyiysen sofrayı kur bari,» diye söylendi. Sonra yakınmaya koyuldu: «Tanrım, bazan bütün bu işlerden öylesine bıkıyorum ki, ne yapacağımı bilmiyorum. Çalışıp çabalıyor, size iyi bir yuva sağlamak istiyorum. Oysa aldırmıyorsunuz bile.»

Vera karşı çıktı: «Aman, ana. Böyle konuşma!»

«Bazan geberip gitmek istiyorum, Vera.»

«Lütfen söyleme böyle şeyler.»

«Bu gidişle, daha pek uzun yıllar yaşayacağımı sanmam.»

«Ana, yakında büyüyeceğim. Benim de elim ekmek tutacak.»

«Herhalde o zamana kadar ölürüm. O zamana dek Tanrı beni yanına çağırır.»

Kız perdenin arkasına geçti. Bigger onun, annesini yatıştırmaya çalıştığını duyuyordu. Aldırmadı, sesleri duymamak için kulaklarını tıkamıştı. Acı çektiklerini ve kendilerine yardım edecek gücü olmadığını bildiği için ailesinden nefret ediyordu. Onların hayatlarını bütün gerçekliğiyle ve o hayatı bütün utanç dolu, yoksul yanlarıyla görmeye kendini bıraktığı anda müthiş bir korku ve çaresizlik içine düşeceğini çok iyi biliyordu. Bu yüzden de yakınlarına karşı buz gibi soğuktu. Bir arada yaşıyordu onlarla; ama sanki arada bir duvar ya da perde geriliydi. Öte yandan kendi kendisiyle daha da büyük bir uğraş veriyordu. Hayatının ne anlama geldiğini algılamaya kalkıştığı an ya kendini ya da başka birini öldüreceğini çok iyi anlıyordu. Böylece bütün bu tür düşünceleri kafasından uzaklaştırıyor, aşırı sert ve duyarlıksız davranıyordu.

Ayağa kalkıp sigarasını pencerenin pervazında ezdi. O sırada Vera içeri girmiş, sofraya çatal bıçak yerleştiriyordu. Anaları seslendi: «Kahvaltı hazır, hadi bakalım sofraya!»

Bigger oturdu. Perdenin gerisinden yayılan kızarmış domuz pastırmasıyla, kaynayan kahvenin kokusu burnuna doluyordu. Anasının şarkı söylediğini duydu:

«Hayat dağdaki bir demiryoluna benzer
Yürekli bir makinist gerektirir
Beşikten mezara kadar
Yolu başarıyla geçmemiz gerekir...»

Şarkı onu tiksindiriyordu, kadın söylediğini yarıda kesip elinde kızarmış domuz pastırmalarıyla dolu bir tabak ve bir çaydanlık dolusu kahveyle içeri girince bayağı sevindi. Vera da ekmeği getirmişti, oturdular. Kadın gözlerini kapatıp başını önüne eğerek mırıldanmaya koyuldu: «Tanrım, gövdelerimizin gerekli besini alması için önümüze koyduğun bu yiyeceklerden ötürü sana teşekkür ediyoruz, amin!» Gözlerini kaldırdı, sesinin tonunu değiştirmeden söylendi: «Bigger çalışmaya başladığın zaman şimdikinden daha erken kalkmasını öğrenmen gerekecek.»

Bigger ne başını kaldırdı, ne de karşılık verdi.

Vera konuştu: «Kahve koyayım mı? İster misin?»

«Hı!»

Annesi sordu: «O işe gireceksin, değil mi, Bigger?»

Çatalını bırakıp ona baktı: «Dün gece, sana işe gireceğimi söyledim. Daha kaç kez soracaksın aynı şeyi?»

«Terslenmesene, canım,» dedi Vera. «Sadece sordu işte.»

«Kuş beyninle bana akıl öğretmeye kalkacağına ekmek ver!»

«Mr. Dalton'la beş buçukta görüşmen gerektiğini çok iyi biliyorsun,» dedi kadın.

«Bunu da on kez söyledin.»

«Oğlum, olur da unutursun diye yineliyorum.»

«Çok da unutkan olduğunu bilirsin,» diye ekledi kız kardeşi.

Buddy o sırada patladı: «Kesin Bigger'le uğraşmayı artık. Çalışacağını söyledi işte.»

Öteki söylendi: «Kafalarına söz girmez ki. Ne desen boş.»

Annesi: «Ya çeneni kapar ya da bu sofradan kalkar gidersin, Buddy. Senden akıl danışacak değilim. Ailede bir aptal yeter.»

Buddy sözlerini yineledi: «Yeter artık, ana!»

«Ama Bigger çalışmaya başlamaktan hoşnut değil gibi.»

«Ne yapmamı istiyorsun? Bağıra çağıra herkese ilan mı edeyim?»

«Aman, Bigger,» dedi, Buddy.

Kız kardeşine döndü Bigger: «Bu işe burnunu sokmasan iyi edersin.»

Kadın ekmeği keserken ağır, sevecenlik dolu bir sesle konuşuyordu: «Bu işe girersen sizin için iyi bir ev bulurum. Rahat eder, böyle domuz gibi yaşamaktan da kurtulursunuz.»

Vera: «Bigger'da onu düşünecek vicdan nerede?»

Çocuk söylendi: «Tanrım, rahat bırakın da şu yemeğimi yiyeyim bari.»

Annesi bu sözleri duymamış gibi konuşmasını sürdürünce, Bigger dinlemekten vazgeçti.

O sırada Vera: «Anam sana söylüyor, Bigger,» dedi.

«Ne olmuş yani?»

«Niçin böyle yapıyorsun?»

Delikanlı çatalını bırakıp kapkara elleriyle masanın kenarını yakaladı. Oda derin bir sessizliğe gömülmüştü, içeride sadece annesinin çatalının tabağa vururken çıkardığı ses duyuluyordu. Bigger gözlerini Vera'ya dikerek kız gözlerini kaçırana kadar öyle durdu. «Bıraksanız da rahat rahat yemeğimi yesem,» diye sözlerini yineledi.

Yemek süresince o gece gireceği işi düşündüklerini anlıyor, kızıyordu. Onu çok ucuz bir teslimiyete zorlamışlardı.

«Yol param yok,» dedi.

Kadın, önüne yirmi beş sent fırlattı. «Bundan başka param yok.»

Parayı cebine atıp fincandaki kahveyi bir yudumda dikti. Ceketiyle başlığını aldıktan sonra kapıya yürüdü.

«Bigger, biliyorsun, bu işe girmezsen kurum yardımı kesecek. Yiyecek yemek bile bulamayacağız,» dedi kadın.

Bigger ardından kapıyı çarparken bağırıyordu: «Sana işe gireceğimi söylemiştim.»

Merdivenden inip binanın girişinde durdu. Boydan boya camla kaplı sokak kapısının ardından caddeyi seyrediyordu. Arada bir, çelik rayların üstünden geçen tramvaylar tangırtılı sesler çıkarmaktaydı. Bu evde yaşadığı hayattan ölesiye bıkmıştı. Her an ya bağırışma duyulur,

ya da bir kavgaya tanıklık edilirdi. Başka bir şey yapıldığı da yoktu zaten. Ama elinden ne gelirdi ki? Ne zaman kendi kendine bu soruyu sorsa aklı bomboş bir duvara çarpmış gibi oluyor, düşünmekten vazgeçiyordu. Caddenin öte yanında, tam Bigger'ın karşısındaki kaldırıma bir kamyon yanaşıp durdu. İçinden tulumlu iki beyaz indi. Ellerinde kovalarla fırçalar vardı. Evet, Daltonlardaki işi kabul edebilir, böylece de hayatı cehenneme dönerdi, ama kabul etmezse açlıktan ölürdü. Başka bir hal çaresinin olmadığını düşünmek onu çıldırtıyordu. Yine de bütün gün burada dikilip duramazdı ki. Ne yapacaktı, peki? On sentlik bir dergi almak, sinemaya gitmek, kahveye uğrayıp çocuklarla konuşmak ya da serserilik etmek arasında bocaladı. Ağzında bir sigara, ellerini cebine sokmuş, karşıda harıl harıl çalışan adamları düşünceli bir yüzle izliyordu. İşçiler bir levhanın üstüne kocaman renkli bir afiş yapıştırıyorlardı. Afişte beyaz bir adamın resmi vardı.

Bigger kendi kendine söylendi: «Buckley bu. Eyalet savcılığı için adaylığını koyuyor yine.» İşçiler şimdi ıslak fırçalarını afişin üstünden geçiriyorlardı. Resimdeki adamın yuvarlak suratına bakarak başını salladı: «Bahse girerim ki, bu orospu çocuğu yılda milyonlarca papel vuruyordur. Bir güncük bile onun yerinde olsaydım, ömrümün sonuna dek tasalanmazdım artık.»

Adamlar işlerini bitirince kovalarıyla fırçalarını alıp kamyona binerek uzaklaştılar. Afişe yeniden baktı. Beyazın yüzü dolgun ve sert ifadeliydi. Bir elini kaldırmış, işaret parmağını sanki caddeden geçenlere dikmişti. Afiş, nereye gitseniz, hangi yana dönseniz, size dimdik bakan yüzlerden birini gösteriyordu. Öyle yüzlerdir ki bunlar, yürürsünüz, arada bir arkanıza dönersiniz, o surat size yine gözlerini kırpmadan bakmaktadır. Ancak iyice uzaklaştıktan sonradır ki, her şey ansızın, filmin kopup sinema salonunun birden karanlığa bürünüvermesi gibi kesilir. Afişin en üstünde büyük, kırmızı harflerle şöyle yazılıydı: «YASAYI ÇİĞNERSEN KAZANAMAZSIN.»

Sigarasının dumanını burnuna tutarken kendi kendine gülüyordu: «Seni üçkağıtçı,» diye söylenerek başını salladı. «Kim sana daha fazla para öderse onun kazanmasına göz yumarsın hep.» Kapıyı açınca yüzüne sabah

havası çarptı. Başı önüne eğik halde kaldırımda yürürken eliyle de cebindeki yirmi beş senti yokluyordu. Durup bütün ceplerini karıştırdı. Bir sent daha bulmuştu. Böylece yirmi altı sent ederdi. Bunun on dördünü Mr. Dalton'a gitmek için yol parası olarak ayırmalıydı, yani işe girmeye karar verirse tabii. Bir dergi alıp sinemaya gitmek için yirmi sent daha gerekiyordu. «Tüh, Allah kahretsin, hep tırılım,» diye söylendi.

Sokağın köşesinde durup, gelip geçenle arabaları seyretmeye koyuldu. Daha fazla para gereksiniyordu, bulamazsa bugün ne yapabilirdi ki? Bir film seyretmek istiyordu, bütün duygularıyla buna açtı. Sinemada çaba harcamadan düş kurabilirdi. Bütün yapacağı sırtını koltuğun arkalığına dayamak ve gözlerini açık tutmaktı.

Gus'ı, G. H.'i ve Jack'i düşündü. Kahveye gidip onlarla konuşsa mıydı? Ama uzun zamandır tasarladıkları şeyi yapmaya hazır değillerse gitmesine gerek yoktu ki. Bu işi becerirlerse kısa yoldan ve çarçabuk para kazanacak demekti. Öğleden sonra üçten dörde kadar Blum'ın mezeci dükkanının bulunduğu blokta bir tek polis memuru bile görevli değildi; bu nedenle, işler tehlikesiz bir görünüm alıyordu. İçlerinden biri tabancayı Blum'a doğrultup bağırmasını önler, biri ön kapıda, biri de arka kapıda nöbet beklerken, biri de tezgahın altındaki kutudan paraları alıverirdi. Sonra dördü bir olup Blum'ı dükkana kitlerler, arka kapıdan geçide çıkarak dağılıverirlerdi. Bir saat sonra ise Doktor'un bilardo salonunda ya da Güney Kesimi Çocukları Kulübü'nde buluşup parayı aralarında bölüşürlerdi.

Blum'ın dükkanını soymak en çok iki dakika alırdı. Bu son işleri olacaktı. Üstelik de şimdiye dek yaptıklarının en zorlusuydu. Daha önceleri hep gazete bayileri, meyva ve sebze işportaları ya da apartmanları soymuşlardı. Hem şimdiye kadar hiç bir beyaza dokunmuş değillerdi. Hep zencilerden çalmışlardı. Kendi halklarını soymanın daha kolay ve daha emin bir yol olduğunu biliyorlardı; polis memurları hiç bir zaman zencileri soyan zencileri doğru dürüst aramaya kalkışmazdı çünkü! Aylardır, Blum'ın dükkanını soymaktan söz ediyorlar, ama bir türlü yüreklenip bu işi yapamıyorlardı. Blum'ı soymak, o en büyük yasağı bozacakmış gibi bir duygu vardı içlerinde.

Kendilerine düşman ve yabancı beyaz dünyanın bütün korkunç öfkesinin üstlerine dönüvereceği bir yere izinsiz girmiş gibi olacaklardı. Kısacası onları yöneten beyaz yasaya karşı yapılmış simgesel bir baş kaldırma olacaktı bu. Böyle bir eyleme girişmeyi uzun zamandır özlüyor, ama korkuyorlardı. Evet, Blum'ı soyabilirlerse gerçek bir soygunculuk olacaktı bu. Bununla ölçülürse daha önce yaptıkları bütün işler çocuk oyunu gibi kalırdı.

«Allahaısmarladık, Bigger!»

Başını kaldırınca Vera'nın, kolunda bir dikiş sepetiyle geçtiğini gördü. Kız köşeye gelince durdu, geri dönüp Bigger'a doğru yürüdü.

«Yine ne istiyorsun?»

«Bigger, lütfen... İyi bir işe gireceksin. Neden Jack, Gus ve G. H.'den uzak durmuyorsun? Başın belaya girecek.»

«İşlerime karışmaktan vazgeçip çeneni kapasana.»

«Ama, Bigger...»

«Okuluna gidecek misin, gitmeyecek misin?»

Kız ansızın dönüp yürüdü. Annesinin, Vera'yla Buddy'ye kendisiyle ilgili olarak, bu kez de başını belaya sokarsa daha önceki gibi bir ıslah evine değil de cezaevine gideceğinden söz ettiğini sezmişti. Annesinin, Buddy'ye kendisi hakkında neler söylediği umurunda bile değildi. Buddy iyi çocuktu. Dayanıklı ve akıllıydı. Ama Vera kuş beyinlinin tekiydi. Ona söylenenlere körü körüne inanacak kadar zekası vardı ancak.

Kahveye yürüdü. Kapıya geldiğinde, az ilerden Gus'ın ona doğru geldiğini gördü, durup bekledi. Blum'ı soyma fikrini ilk ortaya atan Gus'dı.

«Merhaba, Bigger.»

«N'aber, Gus?»

«Haber yok. G. H.'i ya da Jack'i gördün mü?»

«Hayır. Ya sen?»

«Görmedim. Sigaran var mı yahu?»

«Var.»

Bigger paketini çıkarıp Gus'a bir tane verdikten sonra önce kendininkini, sonra da Gus'ınkini yaktı. Sırtlarını binanın tuğla duvarına dayayarak öylece içmeye koyuldular. Sigaralar kara derilerinin üstünde, çenelerine doğru beyaz birer çizgi gibi uzanıyordu. Doğu yönüne baktığın-

da Bigger güneşin sapsarı bir alev gibi yandığını gördü. Gökte bembeyaz birkaç bulut uçuşuyordu. Sigarasının dumanını sessizce üflerken rahatladığını duyuyordu. Beyni bomboştu şimdi. Sokakta hafif bir hareket bile olsa içinde bir merak uyanıyordu. Kapkara, dümdüz asfalt yolda giden her arabayı gözleriyle izliyordu. Karşıdan bir kadın gelmekteydi. Bir kapının ardında kaybolana kadar vücudunun hafif salıntılarını izledi. Sonra içini çekip çenesini kaşıyarak söylendi: «Bugün de hava iyice sıcak.»

«Yaa,» dedi Gus.

«Şu güneş, evdeki köhne radyatörlerden daha iyi ısıtıyor adamı.»

«Yaa, ev sahibi olacak moruk beyazlar insanı yeterince düşünmezler ki.»

«Üstelik de para diye durmadan kapını çalarlar.»

«Bir yaz gelse. Nasıl istiyorum bilsen.»

«Ben de,» dedi Bigger.

Gerinip esnedi, gözleri nemlenmişti. Çelik ve taştan yapılmış dünyanın keskin gerçekliği bir an bulanıverdi gözlerinin önünde. Kirpiklerini kırpıştırdığında dünya yeniden apaçık, mekanik ve olanca sertliğiyle beliriverdi. Gökyüzünde bir hareket, gözlerini yukarı kaldırmaya zorladı onu. Mavilikler arasında incecik bir beyazlık uzanıyordu. Giderek yükselen bir uçaktı bu.

«Bak,» dedi Bigger.

«Nedir o?»

Öteki işaret etti: «Yükselen şu uçağa bak!»

«Haa, evet.»

Kısık gözleriyle yukarda, USE (*) sözcüğünün harfleri biçiminde belirmeye başlayan buğu şeridini izlediler. Uçak o kadar uzaklardaydı ki, arada bir güneşin göz kamaştırıcı ışıltısının gerisinde görünmez oluyordu.

«Çok zor görülüyor,» dedi Gus.

Bigger çocuk gibi heyecanlanmıştı, soludu: «Kuşa benziyor.»

Gus söylendi: «Şu beyaz çocuklar gerçekten de uçmasını iyl biliyor.»

Bigger özlemle konuştu: «Evet, ama onların elinde her şeyi yapacak fırsatlar var.»

(*) USE: İngilizce kullanmak.

Minik uçak hiç gürültü çıkarmadan gökte taklalar atıyor, dönüyor, bir görünüp bir yitiyor, ardında bir tüpten sıkılan yumuşacık macun gibi, kuş tüyüne benzer bembeyaz izler bırakıyordu. Bu tüyümsü izler büyüyor, şişiyor, sonra da kıyılarından yavaş yavaş havaya karışıp kayboluyordu. Uçak bu defa da başka bir sözcük yazdı: SPEED (*).

Bigger sordu: «Ne kadar yükseklikte dersin?»

«Bilmem, belki bin altı yüz, belki de on altı bin metrededir.»

Bigger kendi kendine konuşurcasına düşünceli düşünceli söylendi: «Elime bir fırsat geçseydi de şunlardan birini ben de kullanabilseydim...»

Gus omuzlarını dikleştirip dudaklarını bükerek başından kasketini çıkardı, Bigger'ın önünde yerlere kadar eğilip alaylı bir saygıyla: «Buyrun, efendim,» dedi.

Bigger güldü: «Cehenneme kadar yolun var.»

Gus yineledi: «Buyrun, efendim.»

«Elimde fırsat olsaydı uçak kullanırdım.»

«Karaderili olmasaydın, biraz paran olsaydı, bir de şu havacılık okuluna gitmemize izin verselerdi sen de pilot olurdun tabii.»

Bigger bir an için, Gus'ın söylediği «olsaydı» sözcüğüne takıldı. Ardından ikisi de kahkahalarla gülmeye başladılar. Birbirlerine gözlerini kısarak bakıyorlardı. Gülmeleri biraz yatışınca Bigger yarı soru, yarı da karşılık niteliğinde konuştu: «Şu beyazların bize karşı davranışları gerçekten matrak, değil mi?»

«Keşke matrak olsa,» diye söylendi Gus.

Bigger sözünü sürdürdü; «Belki de pilot olmamıza izin vermemekte haklıdırlar. Çünkü pilot olsam ilk yapacağım iş yanıma birkaç bomba alıp bunları aşağı sallayıvermek olurdu, dinime imanıma...»

Yine gökyüzüne bakıp kahkahaları koyverdiler. Uçak süzülüyor, sonra pike yapıyordu, bu kez yeni bir sözcük yazdı GASOLINE (**).

Bigger düşünceli konuşurken sözleri ağzında ağır

(*) SPEED: İngilizce, hız.

(**) GASOLINE: Benzin.

ağır yuvarlıyordu: «Use Speed Gasoline. (*) Tanrım gökyüzünde gerçekten uçmak isterdim.»

Gus: «Tanrı gerçekten de sana cennette kanat verince uçacaksın,» dedi.

Yeniden güldüler. Duvara dayanmışlar, sigaralarını içiyorlardı. Güneşten kamaşmaması için gözlerini kısmışlardı. Arabalar hızla yanlarından geçerken lastiklerin gıcırtısı duyuluyordu. Güneşin parlak ışığı altında Bigger' in karaderili yüzü madenî bir görünüm almıştı. Gözlerinde, karşılığı uzun süredir dilinin ucunda olduğu halde kendisini uğraştıran ve dayanılmaz bir biçimde çözüm bulmaya zorlayan bir bulmacayı halletme çabasındaki adamın düşünceli ve aynı zamanda eğlenen anlamı vardı. Sessizlik kendisini sinirlendiriyordu; bu soruna bu kadar açıkça bakmasını önleyecek bir şey bulmaya çalışıyordu.

Bigger sonunda: «Hadi, beyazcılık oynayalım,» dedi. Arkadaşlarıyla birlikte hep bu oyunu oynarlar ve beyazların davranışlarını taklit ederlerdi.

Gus, «Canım istemiyor,» dedi.

Bigger ona umutla bakarak gürleyen bir sesle: «General,» diye seslendi.

Gus sızlandı: «Canın cehenneme, oynamak istemiyorum.»

Bigger, askere yakışan sert bir anlamla konuştu: «Askerî mahkemeye verileceksin.»

Güldü Gus: «Ulan zenci, delinin tekisin sen.»

Bigger kararlıydı, bir kez daha denedi: «General!»

Gus kaygıyla önce Bigger'a şöyle bir baktı, sonra dikleşip selam çaktı: «Buyurun, efendim.»

Buyurdu öteki: «Adamlarınızı tan ağarırken nehre gönderin ve düşmanın sol kanadına saldırın!»

«Başüstüne, efendim.»

Kaşlarını çattı Bigger: «Beşinci, altıncı ve yedinci alayları göndererek tanklarınız, gaz bombalarınız, uçaklarınız ve piyadelerinizle saldırın.»

Gus selam çakıp topuklarını birbirine vururken: «Başüstüne efendim,» dedi.

Karşı karşıya, omuzları gerilmiş, gülmemek için du-

(*) Use Speed Gasoline: Hız benzini kullan.

daklarını büzmüş, öylece hiç konuşmadan durdular. Sonra da kahkahayı koyverdiler. Biraz kendilerine, biraz da güneşin altında yayılıp onlara egemen olan beyaz dünyaya gülüyorlardı.

Gus sordu: «Şey, sol kanat nedir?»

Bigger: «Bilmem,» dedi. «Ben de filmlerde duymuştum.»

Yine güldüler. Biraz sonra kahkahaları durulmuştu, duvara dayanıp sigaralarını içmeye koyuldular. Bigger, Gus'ın, elini sol kulağına götürerek bunu bir telefon ahizesine, öbür elini de ağzına götürüp telefon ağızlığına benzeterek vaziyet aldığını gördü. «Alo,» dedi Gus.

«Alo,» diye yanıtladı öteki. «Kimsiniz?»

«Ben Mr. J. P. Morgan'ım.»

Bigger'ın gözleri alaylı bir saygı ve yaltaklanma ifadesiyle dolmuştu, «Buyurun, efendim,» dedi.

«Bu sabah borsada U. S. Steel şirketine ait bin hisse satmanızı istiyorum.»

«Kaça satalım, efendim?»

Gus sinirlenmiş gibi yaparak karşılık verdi: «Aman canım, bir fiyat olsun da, ne olursa olsun. Elimizde çok var.»

«Peki, efendim,» dedi Bigger.

Gus yeniden konuştu: «Bugün öğleden sonra kulübe telefon edip Başkan'ın beni arayıp aramadığını haber verin.»

«Peki, Mr. Morgan.»

İkisi de telefon ahizesini yerine koyarmış gibi yapıp gülmekten iki büklüm çömeldiler.

Gus: «Bahse girerim böyle konuşuyorlardır,» diyordu.

Bigger da: «Hiç şaşmam buna,» dedi.

Yine sustular. Hemen ardından, Bigger bir yumruğunu ağzına götürüp bir kez daha telefonda konuşuyormuşçasına, «Alo!» dedi.

Gus karşılık verdi: «Alo! Kimsiniz?»

«Ben, Amerika Birleşik Devletleri Başkanıyım!»

Gus konuştu: «Evet, efendim. Buyurun Başkanım.»

«Bugün öğleden sonra saat dörtte kabineyi toplantıya çağırdım. Siz de dışişleri bakanı olarak toplantıda hazır bulunmalısınız.»

Gus: «Şey, Başkanım,» dedi. «Epeyce işim var bugün. Almanya'da bazı karışıklıklar oluyor da onlara bir nota göndermem gerek...»

Bigger: «Ama bu çok önemli bir toplantı.»

Gus sordu: «Kabine toplantısında ne görüşülecek?»

Bigger gülmemek için kendini güçlükle tutarak konuştu: «Şu zenciler yine her tarafta baş kaldırmaya, kıyameti koparmaya başlamışlar. O karaderililere bir şeyler yapmamız gerek...»

«Ha zenciler içinse hemen hazır olurum, Başkanım.»

Hayalî ahizelerini yerine bırakarak duvara dayanıp gülmeye koyuldular. Yanlarından bir tramvay tangırdayarak geçti. Bigger içini çekip küfürü bastı: «Allah kahretsin.»

«Ne oldu ki?»

«Hiç bir şey yapmamıza izin vermiyorlar.»

«Kimler?»

«Beyazlar.»

Gus: «Sanki bunu şimdi öğrenmiş gibi konuşuyorsun,» dedi.

Bigger söylendi: «Yok, hayır. Ama bu gerçeğe bir türlü alışamıyorum. Tanrı adına yemin ederim ki alışamıyorum. Düşünmemem gerektiğini biliyorum, ama elimde değil. Ne zaman aklıma gelse sanki biri gırtlağıma kızgın bir demir çubuk sokuyor gibi oluyorum. Allah kahretsin. Dinle beni. Biz burada, böyle bir yerde onlarsa değişik bir ortamda oturuyorlar. Biz zenciyiz, onlar beyaz. Onların malı, mülkü var; bizim yok. İstediklerini yapıyorlar, ama biz yapamıyoruz. Bizim hayatımız cezaevindekine benziyor. Çoğu kez dünyanın dışında yaşıyormuşum da o dünyaya bir çitin üstündeki bir aralıktan bakıyormuşum gibi geliyor...»

«Aman sen de,» dedi Gus, «düşünüp de ne olacak sanki? Bir yararı dokunuyor mu?»

Bigger, «Biliyor musun?» diye sordu.

«Neyi?»

«Arada bir başıma berbat bir şey gelecekmiş gibi bir duyguya kapılıyorum.» Bunları söylerken sesinde acı bir gurur vardı.

Gus telaşla ona bakarak sordu: «Ne demek istiyorsun?» Çocuğun gözleri korkuyla dolmuştu.

«Bilmiyorum. Öyle bir duygu işte. Ne zaman kendimin zenci, onların beyaz olduğunu; benim burada, onların da orada olduklarını düşünsem, başıma çok kötü ve korkunç bir şey gelecekmiş gibi bir duyguya kapılıyorum...»

«Aman, Tanrı aşkına böyle konuşma. Elinden bir şey gelmez nasıl olsa. Neden kendini bu kadar sıkıntıya sokuyorsun? Sen zencisin. Üstelik de yasaları onlar yapıyor.»

«Peki, neden bizi kentin bir köşesinde yaşamaya zorluyorlar? Neden bize uçak kullanma ya da gemi yönetme işlerini vermiyorlar?»

Gus, Bigger'ı dirseğiyle dürttü, bir yandan da konuyu önemsemezmiş gibi konuşuyordu: «Aman, zenci çocuk sen de. Düşünme bütün bunları. Düşünürsen tozuturs un sonra.»

Uçak görünmüyordu artık. Gökte uçuşan tüyümsü beyaz duman tabakası da yitiyordu yavaş yavaş. Bigger yerinde duramıyordu. Yeniden esneyip gerinerek yakındı: «Hiç bir şey de olmuyor ki.»

«Ne olsun istiyorsun?»

Bigger avucunu açıp çevresinde geniş bir daire çizerek söylendi: «Ne olursa.» Bu hareketiyle dünyanın her türlü eylemini kastediyordu.

Ansızın, gözleri havada süzülüp raylar üstüne konan kurşun renkli bir güvercine takıldı. Tüylerini kabartarak çalımlı bir tavırla aşağı yukarı yürüyor, şişman boynu krallara yakışır bir gurura titriyordu. O sırada bir tramvay tıngırdayarak yaklaşınca kuş büyük bir hızla uçtu. Kanatları öylesine gergin ve saydam görünüyordu ki, Bigger bunların ardından güneşin altın ışıklarını seçebiliyordu. Kurşun renkli kuş kanatlarını çırparak yüksek bir binanın çatısı ardında kaybolana dek hayvanı izledi. Sonra: «Ah! Keşke ben de öyle uçabilseydim,» diye söylendi.

Gus güldü: «Zenci, sen delirmişsin.»

«Galiba istediği yere gidemeyen ve istediği şeyi yapamayan bir biz varız bu şehirde.»

«Düşünme artık bunu.»

«Elimde değil.»

«İşte bu yüzden, başına çok korkunç bir şey gele-

cekmiş gibi bir duyguya kapılıyorsun. Gereğinden çok düşünüyorsun da ondan.»

«Peki ama, insan bu durumda başka ne yapabilir?»

«Sarhoş olup sızmaya bakabilir.»

«Sarhoş olamam. Beş param yok çünkü.»

Sigarasını hırsla söndürdükten sonra bir tane daha alıp paketi Gus'a uzattı. İçmeye devam ediyorlardı. Kocaman bir kamyon hızla yanlarından geçerken yerdeki kağıt kırpıntılarını havalandırdı. Geçip gittikten sonra kırpıntılar ağır ağır yere döküldü.

«Gus!»

«Ha?»

«Beyazların nerede oturduklarını biliyor musun?»

«Evet,» diye eliyle doğuyu işaret etti Gus. «Hattın gerisinde, Cottage Grove Caddesi'nde.»

«Hayır, işte. Orada oturmuyorlar.»

«Ne demek istiyorsun?» diye sorarken çok şaşırmıştı Gus. «Peki nerede oturuyorlarmış?»

Bigger midesini yumrukluyordu, «İşte şurada, midemde!»

Arkadaşı bir şeyler araştırmak istiyormuşcasına Bigger'a baktı, sonra da utanmış gibi gözlerini kaçırdı: «Evet, anlıyorum ne demek istediğini.»

«Ne zaman aklıma gelseler onları duyuyorum.»

Gus söylendi: «Evet, hem de göğsünde ve gırtlağında duyuyorsun.»

«Ateş gibi bir şey bu.»

«Üstelik bazan da güçlükle soluklanabiliyorsun.»

Bigger'ın iri iri açtığı gözlerinde dingin bir anlam vardı. Boşluğa bakıyordu dikkatle. «İşte o zaman başıma korkunç bir şey geleceğini haber veren o kötü duyguya kapılıyorum.» Durdu, gözlerini kıstı. «Hayır, başıma bir şey gelecekmiş gibi değil de... Sanki, sanki elimde olmadan kötü bir şey yapıverecekmişim...»

Gus tedirgin olmuştu. Yine de ona katılmaya çalıştı: «Yaa!» Gözlerinde Bigger'a duyduğu hayranlıkla korku karışımı bir anlam vardı. «Evet, ne demek istediğini biliyorum. Sanki düşecekmişsin, ama nereye düşeceğini bilemiyormuşsun gibi bir duygu...»

Sesi yavaşladı ve sonunda çocuk sustu. Güneş şimdi kocaman, beyaz bir bulutun arkasına girmişti. Sokak

serinledi. Derken, güneş yine o bulutun arkasından çıktı. Hava bir kez daha ısınmış, ortalık pırıl pırıl parlamaya başlamıştı. Güneşin altında çamurlukları cam gibi parlayan upuzun, ince, siyah bir otomobil yanlarından büyük bir hızla geçerek onlardan birkaç blok ötedeki köşeyi döndü. Bigger dudaklarını büzüp ıslık çaldı: «Füüü.»

«Her şeyleri var,» diye söylendi Gus.

«Dünyanın sahibi onlar.»

«Aman, canım. Hadi gel, bilardo salonuna gidelim.»

«Oldu.»

Bilardo salonuna doğru yürüdüler.

Derken, Gus birdenbire sordu: «Bize anlattığın o işe girecek misin?»

«Bilmem.»

«Girmek istemiyormuş gibi konuşuyorsun.»

Bigger: «Yok, hay Allah kahretsin, istiyorum,» dedi.

Birbirlerine bakıp güldüler, sonra da kahveden içeri girdiler. Şişman bir zenciden başka hiç kimse yoktu. Adam öndeki tezgaha dayanmış öylece duruyordu. Ağzında da yarısına kadar içilmiş bir yaprak sigarası vardı, ama sigara yanmıyordu. Arka tarafta yeşil ışık veren bir ampul ışıldamaktaydı.

«Merhaba, Doktor,» dedi Bigger.

Doktor konuştu: «Bugün erkencisiniz, çocuklar, merhaba.»

«Jack ya da G. H. göründü mü?»

«Hayır.»

«Hadi, oyuna başlayalım,» dedi Gus.

Bigger söylendi: «Beş param yok.»

«Bende biraz var.»

Doktor: «Işığı yakın. Toplar masada,» dedi.

Bigger ışığı yaktı. İlk atış için topları sürdüler. Bigger kazandı. Oyuna başladılar. Kötü atışlar yapıyordu Bigger. Aklı fikri Blum'ın dükkanındaydı, soygun düşüncesi onu hem büyülüyor, hem de biraz korkutuyordu.

Düz, havadan sudan söz eden bir ifadeyle konuştu: «Hani hiç durmadan sözünü ettiğimiz şu konu var ya?..»

«Neden söz ediyorsun?»

«Canım, Blum'dan.»

«Ha!» dedi Gus. «O işi bir aydır konuşmamıştık. Şimdi durup dururken nereden aklına geldi?»

«Hadi, bugün soyalım.»

«Bilmem ki, nasıl olur?»

«Ama o işi baştan sen tasarlamıştın.»

Gus telaşla doğrulup önce Bigger'a, sonra da ön pencereden dışarısını seyreden Doktor'a baktı.

«Onun duymasını mı istiyorsun? Yavaş sesle konuşmayı öğrenemeyecek misin hiç?»

«Aman, sen de. Sadece bir sorayım demiştim. Denemek istemiyor musun yani?»

«Hayır.»

«Ama nasıl olur? Beyaz olduğu için mi korkuyorsun?»

«Hayır. Sadece, Blum'ın tabancası var. Bir düşünsene, ya ateş ederse?»

«Hadi, korkuyorsun işte, bütün mesele bu. Blum beyaz, sen de ondan korkuyorsun.»

Gus, Bigger'ın sözlerine kızmış, gocunmuştu, kendini savunmaya girişti, «Bok korkuyorum.»

Ona yaklaşıp kolunu omuzuna doladı Bigger.

«Dinle beni, içeri girmene gerek yok. Yalnızca kapıda durup erketelik edersin, tamam mı? Ben, Jack ve G. H. gireceğiz içeri. Biri gelirse hemen ıslık çalarsın, arka kapıdan kaçarız. İşte bu kadar.»

Ön kapı açılınca susup döndüler. «Bak,» dedi Bigger, «Jack'le G. H. geliyor.»

Gelenler bilardo salonunun arkasına geçtiler. Jack sordu: «N'apıyorsunuz?»

«Oyun oynuyoruz. Siz de katılmak ister misiniz?»

Gus söylendi: «Onları oyuna çağırıyorsun, ha? Aman ne iyi. Ben parasını vereyim, sen başkalarını çağır.»

Hepsi kahkahayı bastı. Bigger da gülüyordu, sonra ansızın sustu. Gus'ın, bu sözlerle onu iğnelediğini anlamıştı; hemen duvarın dibindeki bir iskemleye çöküp ayaklarını önündeki iskemlelere dayadı. Şakayı duymamış gibi yapıyordu. Gus'la G. H. hâlâ gülmekteydiler.

«Pis zenciler, hepiniz delisiniz,» diye söylendi. «Maymunlar gibi gülüyorsunuz, ama konuşmaktan başka bir iş yapmak için yüreğiniz yok.»

G. H. sordu: «Neden söz ediyorsun?»

«Öyle bir soygun planım var ki. Her şeyi tasarladım.»

«Ne soygunu?»

«Blum'ın dükkanı.»

Aralarına çöken derin sessizliğin ortasında Jack bir sigara yaktı. Gus'sa, gözlerini başka yana çevirdi; besbelli konuşmaya katılmak istemiyordu.

«Blum zenci olsaydı, hepiniz oraya gitmek için sabırsızlanırdınız. Beyaz olduğu içindir ki hepiniz korkuyorsunuz.»

«Ben korkmuyorum,» dedi Jack. «Seninleyim.»

G. H. sordu: «Demek her şeyi tasarladın, öyle mi?»

Bigger derin bir soluk alıp arkadaşlarının yüzünü teker teker inceledi. Asıl düşündüklerini anlatmaması gerektiğini düşünüyordu.

«Buraya bakın, çok kolay olacak,» dedi. «Korkulacak bir şey yok. Üçle dört arası, dükkanda ihtiyardan başka kimse olmaz. Aynasız da dükkanın bulunduğu blokun tam öteki ucunda bekler. Birimiz dışarıda durup gözcülük eder, üçümüz de gireriz içeri, tamam mı? Birimiz tabancayı Blum'a doğrulturken, birimiz tezgahın altındaki para kutusunu alır, birimiz de çabucak kaçabilmek için arka kapıyı açar... İşte bu kadar. Üç dakika bile almaz.»

G. H.: «Ama hiç bir zaman tabanca kullanmamaya karar verdiğimizi sanıyordum,» dedi.

Bigger söylendi: «Anlamıyor musun? Bu büyük bir iş.»

Arkadaşlarının yine karşı çıkmalarını bekleyerek sustu. Herhangi bir karşılık gelmeyince konuşmasını sürdürdü: «Korkmazsanız beceririz bu işi.»

İçeride Doktor'un ıslığından başka ses duyulmuyordu. O da dükkanın ön tarafındaydı. Bigger dikkatle Jack'i gözlüyor, ağzından çıkacak bir sözün durumu karara bağlayacağını çok iyi biliyordu. Asıl korkusu Gus'tandı. Çünkü Jack'in, evet demesi halinde onun da karşı durmayacağını çok iyi anlıyordu. Gus'sa, masanın başında durmuş bir istekayla oynuyor, gözleri de oyunu bitirmeden bıraktıkları masanın üstünde oraya buraya dağılmış duran bilardo toplarının üstünde geziniyordu. Bigger kalkıp elinin tersiyle onlara vurdu. Pırıl pırıl toplar yeşil masa örtüsünün üstünde birbirine çarpıp oraya buraya dağılırken Bigger dimdik durup Gus'ın gözlerinin içine baktı. Onun soyguna katılmasını istediği halde çocuğun gerçekten katılması düşüncesi bütün mide kaslarının geril-

mesine sebep olmuştu, terliyordu. Aksıracakmış da, yapamıyormuş gibi bir duygu içindeydi. Ama bu, aksırık isteğinden de öte, kötü bir şeydi aslında. Büsbütün terledi; iyice gerginleşmişti, kendini sıkıyordu. Sinirleri gerilmiş, dişleri sıkılmıştı. Sanki içinde bir şey kopacaktı.

«Yahu, Tanrı aşkına bir şey söyleyin be!»

Jack: «Ben varım,» dedi.

G. H. de konuştu: «Herkes giderse ben de giderim.»

Gus öylece, karşılık vermeden dururken, Bigger garip bir duyguya kapılmıştı; yarı istekli, yarı düşünceli bir hali vardı. Sanki istemeden ikiye ayrılmış gibiydi. Şimdiye dek işleri iyi yönetmişti ve Gus'ın dışında hepsi bu gerçeği kabullenmişlerdi. Şimdiyse, Gus'ın aleyhinde olan üç şey vardı ki, bu da Bigger'ın tam istediği gibi bir yola dökecekti işleri. Bigger bir beyazı soymaktan korkuyordu, Gus da aynı korku içindeydi. Blum'ın dükkanı küçüktü, üstelik Blum tek başına çalışırdı; ama Bigger hiç bir zaman, çevresinde üç arkadaşı olmaksızın onu soyma yüreğini kendinde bulamazdı. Arkadaşlarıyla birlikteyken bile korkuyordu şimdi. İçlerinden birinin dışında hepsini, tartışarak bu soyguna razı etmişti. Razı olmayana karşı ise müthiş bir korku ve nefret duyuyordu. Beyazlara duyduğu nefreti şimdi Gus'a duyuyordu. Gus'tan, kendisi gibi, beyazlardan korktuğu için nefret ediyor, sonunda razı olacağını anladığı, razı olmakla da kendisinin soygunu yapmak zorunda kalacağını bildiği için korkuyordu. Kendini vurmak üzere olan ve vurması gerektiğini bildiği halde durumun korkunçluğunu bütün gücüyle yaşayarak aslında intihar etmek istemeyen bir insana benziyordu o anda. Gus'ı seyrediyor ve onun evet demesini bekliyordu. Ama Gus konuşmadı. Bigger dişlerini öylesine sıkmıştı ki, çenesi ağrımaya başladı. Gus'a bakmadan yaklaştı. Arkadaşının varlığını bütün gövdesinde, taa içinde ve dışında duyuyor, bunu duyduğu için de hem kendinden, hem Gus'tan nefret ediyordu. Artık dayanacak gücü kalmamıştı. Sinirlerinin korkunç bir şekilde gerilmesi onu konuşmaya, kendini bu durumdan kurtarmaya zorluyordu. Yumruklarını sıkmıştı. Gözleri kızgınlık ve korkudan kıpkırmızı olmuş durumda, Gus'ın karşısına dikildi. Tekdüze bir sesle konuşmaya koyuldu, «Seni orospu ço-

cuğu zenci, seni. Ondan, beyaz olduğu için korkuyorsun!»

Gus alçak bir sesle karşılık verdi: «Üstüme gelme, Bigger.»

«Üstüne gelirsem n'olacak?»

Gus: «Üstüme gelmene gerek yok,» dedi.

Bigger sordu: «O zaman o kapkara dilini kullanıp da neden bir söz söylemiyorsun, ha? Ne yapacağını neden söylemiyorsun?»

«Ben dilimi istediğim zaman kullanırım.»

«Sen piçin tekisin. Hem de korkak bir piç.»

«Sen benim patronum değilsin,» diye karşılık verdi Gus.

Bigger söylendi: «Ödleğin tekisin. Bir beyazı soymaya korkuyorsun.»

G. H.: «Ama, Bigger. Böyle söyleme,» dedi. «Rahat bırak onu.»

Bigger devam ediyordu: «Ödleğin teki. Bizimle gelmek istemiyor.»

Gus: «Ama ben, gelmeyeceğim demedim ki.»

Bigger patladı: «Tanrı aşkına, o halde ne yapmak istediğini söyle.»

Gus, elindeki istekaya dayanarak gözlerini Bigger'a dikti. O anda Bigger karşısındakinden gelecek bir silleye kendini hazırlar gibi midesinin kasıldığını duydu. Yumruklarını daha da sıktı. Yumruğunu Gus'ın ağzına indirip de kan fışkırttığı anda elinde, kolunda ve gövdesinde neler duyacağını düşündü bir an. Gus dükkandan çekip gidecek, her şey bitecek, soygun da kalacaktı. Bu şekilde düşünmek midesinden gırtlağına doğru yükselen ve onu boğacak gibi sıkan sıkıntıyı biraz hafifletir gibi oldu.

Arkadaşı iyilik ve gurur karışımı bir ifadeyle konuştu: «Bak, Bigger! Aramızda çıkan hırların sebebi sensin ya da senin bu sinirli davranışların oluyor. Şimdi, nasıl olur da üstüme gelirsin? Kendi kendime karar vermeye hakkım yok mu? Bunu kabullenemiyorsun ama, değil mi? Hemen direnmeye başlarsın. Benim korktuğumu söylüyorsun. Ama asıl korkan sensin. Benim evet diyeceğimden ve bu işi sonuna kadar götürmek zorunda kalacağından korkuyorsun.»

Beklemediği için Bigger'ın gururu incinmişti : «Bir

daha söyle bakayım o sözü. Bir daha söyle de şu toplardan birini ağzına tıkayım,» dedi.

Jack söylendi: «Yapmayın yahu, Tanrı aşkına yapmayın.»

Gus: «Nasıl davrandığını görüyorsun işte,» dedi.

Bigger ısrarla sordu: «Ne yapmak istediğini neden söylemiyorsun peki?»

Gus gizlemeye çalıştığı, ama birçok şey anlatan sinirli bir sesle konuştu: «Sizinle geleceğim. Ama Bigger'ın da o şekilde davranmasına gerek yoktu. Üstüme gelmesi gereksiz.»

«Neden bunu baştan söylemedin?» diye sordu Bigger. Öfkesi çılgınlık derecesine varmıştı. «İnsanın seni dayaktan gebertesi geliyor.»

Gus, arkadaşı hiç bir şey söylememiş gibi sözlerini sürdürdü: «Soyguna yardım edeceğim. Her zamanki gibi yardım edeceğim. Ama senden buyruk alırsam, Tanrı beni kahretsin, Bigger. Sen ki ödleğin tekisin. Korktuğunu kimse anlamasın diye bana korkak diyorsun.»

Bigger ona saldırınca Jack hemen aralarına girdi. O arada G. H. de Gus'ı kolundan tutup kenara sürüklemişti.

Bigger, «Kim sana benden emir almanı söyledi?» diye bağırdı. «Senin gibi boklara emir bile vermem ben.»

O sırada Doktor seslendi: «Çocuklar, kavgayı kesin bakayım.»

Dördü de susup, bilardo masasının çevresinde öylece durdular. Gus, istekasını masaya yerleştirip pantolonundaki tebeşir tozlarını silkeleyerek uzaklaşırken, Bigger onu gözlüyordu. Midesi yanmaktaydı. Gözlerinin önünden bir an bir kara bulut gelip geçti. Aklına karmaşık şiddet sahneleri geliyor, geldikleri gibi de siliniveriyorlardı. Gus'ı bıçaklayabilir, ona tokat atabilir, tekmeleyebilir, yakasından tutup havaya kaldırdıktan sonra yüzükoyun yere atabilirdi. Gus'a, onunla birlikte aynı şeyleri duyabilmesi için birçok şey yapabilirdi.

O sırada Gus: «Hadi G. H., gidelim,» dedi.

«Nereye gidiyoruz?»

«Biraz yürüyelim.»

«Oldu.»

Jack sordu: «Ne yapacağız? Üçte burada mı buluşacağız?»

«Öyle ya,» dedi Bigger. «Daha şimdi kararlaştırmadık mı?»

Öteki onlara sırtını çevirmişti bile. «Geleceğim,» dedi yalnızca.

Gus'la G. H. gidince Bigger oturdu. Soğuk soğuk terliyordu. Artık işi tasarlamışlardı. Sonuna dek götürmesi gerekiyordu. Bu arada dişlerini gıcırdatıyor, Gus'ın kapıdan çıkarkenki son hali gözlerinin önünden gitmiyordu. İstekalardan birini kapıp bunu onun kafasına indirirken sert tahtanın kafatasına çarpışını duyabilirdi. Hâlâ o sıkıntıyı yaşıyordu. Bu duygu hali onu, dükkana girip de gerçekten parayı almadan, yani gerçekten işe başlamadan bırakmayacaktı.

Jack başını iki yana salladı, «Gus'la hiç geçinemiyorsunuz.»

Bigger dönüp Jack'e baktı. Onun orada olduğunu unutmuştu bile.

«Bırak şu ödlek zenciyi,» dedi.

«Nesi var onun?»

Bigger söylendi: «Korkuyor. Onu bir işe hazırlamak için iki gün öncesinden korkutmak gerek. Ama işi yaptıktan sonra başına gelecekten çok, yapmadığı zaman başına geleceklerden korkutmak gerekiyor.»

Jack: «Bugün Blum'ın dükkanına gideceksek bu şekilde dalaşmamalıyız,» dedi. «Elimizin altında gerçek bir iş var bugün.»

«Kuşkusuz öyle.»

Giderek artan sinirliliğinden kurtulmak isteğini duyuyor, bunu yapamazsa, öfkesinin tutsağı olacağını anlıyordu. Dikkatini başka yana çekecek ve gücünü sonuna kadar tüketecek bir şey olmasını dilemekteydi. Ya koşmak, ya müzik dinlemek, ya gülmek, ya şakalaşmak, ya gerçek polis hikayeleri yayımlayan bir dergi okumak, sinemaya gitmek ya da Bessie'yi ziyaret etmek istiyordu. O sabah hep ilgisizlik perdesinin ardına gizlenmiş ve bu perdenin kalkmasına sebep olacak her şeye de kızmış ve bağırmıştı. Ama şimdi her şey açığa çıkıyordu işte. Blum'ın dükkanını soyma düşüncesi ve Gus'la kavga etmesi, kendisini tuzağa düşürerek işlerin içine itmiş, bu

arada da kendine olan inancını yitirmişti. Güvenini ancak, her şeyi unutturacak müthiş bir davranışla elde edebilirdi yeniden. İşte hayatının akışını hazırlayan bu ilgisizlik ve şiddet hareketleri, kendinden geçercesine düşüncelere dalması, bir şeyi şiddetle istemesi ve sessizlik ve kızgınlık anlarıydı. Bu anlar çok uzaklardaki görünmez bir kaynaktan çekilerek alçalan ya da gürül gürül çağlayan bir suya benzerdi. Bu şekilde davranmak onda yemek yemek kadar büyük bir gereksinmeydi. Gündüzleri çiçek açan, geceleriyse solan garip bir bitkiye benziyordu. Ama çiçek açmasını sağlayan güneşle, soluşuna sebep olan soğuk karanlık hiç görünmezdi. Bunlar onun özel güneşi ve karanlığıydı. Ansızın değişen ruh hallerinden acı acı gurur duyar, bunların sonuçlarına katlanması gerektiği zaman ise böbürlenmeyi yeğlerdi hep. Başını ağır ağır sallayarak: Ben böyleyim, elimde değil, derdi. O öfkeli bakışlarıyla, az önce arkadaşlarına karşı o derece kötü davranması, onların da, kendi kendisinden nefret edip korktuğu kadar ondan nefret etmesine ve korkmalarına sebep olmuştu.

Jack sordu: «Nereye gitmek istiyorsun? Burada böyle oturmaktan bıktım.»

Bigger: «Yürüyelim biraz,» dedi.

Kapıya yöneldiler. Bigger ansızın durup bilardo salonunu gözleriyle taradı. Bakışlarında vahşi ve kızgın bir anlam vardı, ağzı da kararlı bir şekilde gerilmişti.

Doktor başını çevirip bakmadan sordu: «Gidiyor musunuz?»

«Evet,» dedi Bigger.

Jack ekledi: «Sonra görüşürüz.»

Pırıl pırıl parlayan sabah güneşinin altında yürüdüler. Arada bir köşe başlarında durup otomobillerin geçmesini bekliyor, yol veriyorlardı. Aslında bunu arabalardan korktukları için değil, bol bol vakitleri olduğu için yapıyorlardı. Yürüye yürüye South Parkway'e yaklaştılar. Sigaraları yine yanıyordu.

Bigger: «Sinemaya gitmek istiyorum,» dedi.

«Regal sinemasında Trader Horn oynuyor. Eski filmleri yeniden oynatmaya başladılar.»

«Bir bilet kaç para?»

«Yirmi sent.»

«Oldu, hadi gidelim.»

Sessizce yürüyordu Jack'in yanında. Altı blok kadar ilerlediler. Kırk Yedinci Cadde ve South Parkway'e ulaştıklarında öğle olmuştu. Regal Sineması daha yeni açılıyordu. Sinemanın girişinde durup renkli afişlere bakarken, Jack de biletleri aldı. O günkü programda iki film vardı: «Gay Women» adlı filmin afişlerinde neşeyle gülen beyaz kadın ve erkeklerin plajlarda yatışları, yüzüşleri ve gece kulüplerinde dans edişlerini gösteren resimler asılmıştı. Ötekinin, yani Trader Horn'un afişlerindeyse, vahşi bir ormanda yaşayan karaderili kadın ve erkeklerin resimleri görülüyordu. Başını kaldırınca, Jack'in yanında durduğunu gördü.

«Hadi, girelim içeri.»

«Olur.»

Arkasından loş salona doğru yürüdü. Güneşin körletici ışığından sonra bu karanlık gözlerine iyi gelmişti. Film daha başlamamıştı, koltuğuna iyice gömülerek orgun sesini dinlemeye koyuldu. Müzik özlem dalgaları halinde titriyor, bir türlü peşini bırakmayan bir ses gibi inliyordu. Oturduğu yerde tedirginice kıpırdanıp çevresine baktı. Sanki kendisini gizlice gözetleyeni yakalamak istermiş gibi bir hali vardı. Orgun sesi birden iyice yükselip, sonra da alçaldı. Sözcükleri uzata uzata huzursuzluk içinde sordu: «Blum'ın dükkanındaki işi becerecek miyiz dersin?»

«Kuşkusuz,» diye cevap verdi Jack. Ama onun da sesinde rahatsız bir anlam vardı.

«Biliyor musun?» dedi Bigger. «Hayır Kurumu'nun önerdiği o işe girmektense en kısa yoldan kodesi boylarım daha iyi.»

«Öyle deme. Her şey istediğimiz gibi gidecek, bak görürsün.»

«Öyle mi diyorsun?»

«Tabii.»

«Aslında umurumda bile değil.»

«Bana bak, nasıl enseleneceğimizi düşünecek yerde, bu işi nasıl yapacağımızı düşünelim, ha?»

«Korkuyor musun?»

«Yok, canım. Ya sen?»

«Yok be.»

Sustular, orgu dinliyorlardı. Uzunca bir an sesler titreyerek uzadı, sonra yavaş yavaş sustu. Ardından da yarı işitilir bir fısıltı gibi yeniden çalmaya başladı org.

Bigger: «Bu kez yanımıza tabancalarımızı da alsak iyi olur,» dedi.

«Evet, ama çok dikkatli davranmamız gerek. Adam öldürmeyi istemeyiz herhalde.»

«Kuşkusuz. Ama bu kez yanımda tabanca olursa, kendimi güvenlikte duyacağım.»

«Öff, şu anda saatın üç olmasını ve her şeyin hemen bitmesini ne kadar isterdim.»

«Ben de öyle.»

Org, iç çekişe benzeyen bir ses çıkararak susunca, beyazperde hareket eden canlı gölgelerle doldu. Önce bir haber filmi gösterildi. Bigger bunu biraz ilgisizlikle seyretti. Ardından «Gay Woman» adlı film gösterilmeye başladı. Zengin ve beyaz bir genç kadının, dev bir kağıt fabrikasının sahibi olan milyoner kocası işinin başındayken âşığıyla gizli buluşmalarını konu alıyor ve çeşitli kokteyl, dans, golf, yüzme ve rulet sahneleriyle sürüp gidiyordu. Kuş beyinli genç kadının kocasını uyutup yaptığı işleri ondan gizlediğini seyrederken Bigger birçok kez Jack'i dürttü. Bir ara da söylendi:

«Kocasını gerçekten de aptala döndürmüş.»

Jack: «Öyle görünüyor,» dedi. «Adam para kazanmaya öylesine dalmış ki, geride neler döndüğünü anlayamıyor. Bu zengin karılar böyledir işte...»

«Evet. Üstelik de ne parça değil mi? Bana bak, o işe girersem belki de bunlara benzer birilerinin yanında çalışırım. Ha, ne dersin? Belki de şoförlüklerini yapar...» derken Jack sözünü kesti: «Kuşkusuz. O işe girmelisin oğlum. Ne çıkarsa bahtına artık. Anam zenginlerin yanında çalışırdı. Anlattığı hikayeleri bir duymalıydın...»

Bigger tutkuyla atıldı: «Neler anlatır?»

«O zengin karılar önlerine gelenle, hattâ bir köpekle bile yatarlarmış. Üstüne üstlük şoförleriyle de... Böyle anlatırdı anam. Bana bak! Buna benzer bir şeyle karşılaşırsan bana haber ver. Senin gibi biri, böyle bir dümenin altından tek başına kalkamaz. Hemen bana haber verirsin, oldu mu?»

Gülmeye başladılar. Film devam ediyordu. Şimdi de

bir gece kulübündeki dans sahnesi gösteriliyordu. Pist danseden çiftlerle dolmuştu. Orkestra bir sving çalıyor, zengin genç kadın da sevgilisiyle dans edip gülüyordu.

Bigger düşünceli düşünceli: «İnsanın neler duyduğunu anlamak için böyle bir yere çağırılmak isterdim doğrusu,» dedi.

Jack karşılık verdi: «Yahu, bunlar seni görürlerse tabana kuvvet kaçarlar. Sırtına bir smokin giyip hayvanat bahçesinden fırlamış bir goril sanırlar seni.»

Oturdukları yerde iki büklüm olmuşlar katıla katıla gülüyorlardı. Bigger doğrulup oturdu, yine seyretmeye koyuldu. Şimdi bir garson, zengin genç kadınla sevgilisine uzun bardaklarda içki sunuyordu.

Bigger: «Bahse girerim ki, şiltelerinin içi gıcır gıcır dolarlarla doludur.»

«Bunlar uykularında bile bir yandan öbür yana kendi kendilerine dönmezler oğlum. Geceleri başlarında bir uşak bekler ve iç çekmelerini duyduğu an hemen onları usulca bir yandan öbür yana çevirir.»

Yine güldüler, ama bu kez birdenbire sustular. Geri planda çalınan müzik ağırlaşmış, bir homurtu halini almıştı. Perdede genç kadının dönüp kapıya doğru baktığı görülüyordu. Gece kulübündekiler bağırışmaya başlamıştı:

Jack: «Bahse girerim ki kocası bunları bastırmaya gelmiştir,» dedi.

Bigger da aynı fikirde olduğunu belirtti: «Hı!»

Sonra aynı anda, çılgın bakışlı genç bir adamın ter içinde, garsonları ve dans edenleri hızla yararak ilerlediğini gördüler perdede.

Jack söylendi: «Deliye benziyor.»

Bigger sordu: «Ne istiyor dersin?» Bu çılgın adamın kulübün havasını bozmasına gerçekten kızmış gibi bir hali vardı.

Jack'in aklıysa filmdeydi, söylendi: «Nerden bileyim?»

Bigger, o çılgın gencin, garsonları iteleyerek zengin genç kadının masasına doğru atılışını seyretti. Orkestra susmuş, içeridekiler dehşetle salonun dip taraflarına kaçışmaya başlamışlardı. «Durdurun onu, yakalayın!» diye bağırışıyorlardı bir yandan da.» Çılgın adam, genç kadı-

nın birkaç metre ötesinde durarak ceketinin cebinden kara bir cisim çıkardı. Salondakiler bu kez daha yüksek sesle bağırmaya başladılar. «Elinde bir bomba var. Durdurun onu!» Bigger, kadının sevgilisinin pistin ortasına fırlayıp ellerini kaldırarak bombayı havada yakaladığını gördü. Zengin kadın bayılırken sevgilisi de elindekini pencereden dışarı fırlatıyordu. Cam kırılmıştı. Bomba patlamasıyla korkunç bir ışık yayıldı ve kulakları sağır edici bir gürültü oldu. Öfkeli koca, üstüne saldıranlar tarafından yere yatırılmıştı. Birçok kişi kollarından sıkı sıkı tutuyordu. Bir kadının: «Bu adam bir komünist,» diye bağırdığı duyuldu.

«Jack!»

«Ne var?»

«Komünist ne demek?»

«Komünist kızıl değil mi?»

«Evet ama, kızıl nedir?»

«Ne bileyim? Galiba Rusya'da yaşayan bir ırk.»

«Çok vahşi bir ırk olmalı.»

«Öyle gibi. Baksana, bu herif de kaç kişiyi öldürecekti.»

Perdede, çılgın adamın diz çökerek hıçkıra hıçkıra ağladığı görülüyordu. Bigger şimdi bu adamın, zengin kadının sevgilisini kocasıyla karıştıran bir komünist olduğunu anlamıştı. Komünist, zengin kadının kocasını öldürmek istemişti anlaşılan!

Jack: «Kızıllar zenginleri sevmiyorlar galiba,» dedi.

Bigger yanıtladı: «Kuşkusuz öyle. Ne zaman bir komünistten söz edilse, hemen arkasından ya birini öldürmeye kalktığı ya da işleri karıştırmaya çalıştığı anlatılır.»

Film devam ediyor ve genç kadının, hayatını kurtardığı için sevgilisine teşekkür ederken bir yandan da meydana gelen olaydan sonra kocasına dönmesi gerektiğini, kocasının kendisini gereksediğini söylediği ve yaptıklarından pişman oluşu gösteriliyordu. «Ya kocam burada olsaydı?» diye inliyordu kadın.

«Kocasına dönecek,» dedi Bigger.

Jack: «Evet, sonunda da öpüşmeleri gerekir,» diye karşılık verdi.

Bigger, zengin genç kadının telaş içinde evine ve milyoner kocasına dönüşünü seyrediyordu. Birbirlerine

sarılıp uzun uzun öpüşürlerken bir daha hiç ayrılmamaya ve birbirlerini bağışlamaya söz veriyorlardı.

Bigger'ın içi, böyle bir hayatı şimdiye dek hiç görmediği için garip bir duyguyla dolmuştu, sordu: «İnsanlar birbirlerine gerçekten böyle mi davranırlar dersin?»

«Kuşkusuz, oğlum. Bunlar zengin...»

Bigger söylendi: «Çok merak ediyorum, acaba yanında çalışacağım o herif de bunlar gibi zengin mi?»

Jack: «Belki de,» dedi.

«Öf be, gerçekten şu işe girmeyi kafama koydum öyleyse.»

«Gir, tabii. Kim bilir nelerle karşılaşacaksın!»

Güldüler. Bigger gözlerini yeniden perdeye çevirdi, ama hiç bir şey görmüyordu artık. Yeni işini düşündükçe içi heyecanla doluyordu. Zengin beyazlar üzerine duydukları gerçekten doğru muydu ki? Filmlerde görülenlere benzeyen kişilerin yanında mı çalışacaktı yoksa? Eğer öyleyse, o zaman işin iç yüzünü öğrenecek, dönen bütün oyunları anlayacaktı. Şimdi de Trader Horn başlıyordu. Çıplak karaderili erkek ve kadınların tamtamlara uyarak döne döne dansettiklerini görüyordu. Derken Afrika' da geçen bu sahne değişti. Yerine, beyaz elbiseler giymiş kadınlarla, siyahlı erkeklerin gülüşüp konuşarak içki içtikleri, dansettikleri görüldü. Bunlar becerikli, akıllı kişilerdi. Milyonlar kazanmasını çok iyi biliyorlardı. Belki onların yanında çalıştığı zaman kendi şansı da açılır biraz para yapabilirdi. Onların bunu nasıl becerdiğini görecek, öğrenecekti. Kuşkusuz bu sadece bir oyundu ve beyazlar bu oyunu oynamayı çok iyi biliyorlardı. Üstelik zengin beyazlar zencilere karşı o kadar kötü davranmıyor; karaderililere karşı daha çok yoksul beyazlar nefret duyuyorlardı. O paradan paylarını alamadıkları için garip bir şekilde zencilerden nefret ediyorlardı. Anası ona her zaman zengin beyazların zencileri, yoksul beyazlardan daha çok sevdiğini söylemişti. Yoksul bir beyaz olup o paradan pay alamadığı takdirde kendisinin de zengin beyazlardan tekme yemeye mahkum olacağını çok iyi anlıyordu! Yoksul beyazlar aptaldı! Akıllı olanlar, zenginleriydi ve de insanlara nasıl davranılacağını çok iyi biliyorlardı. Zenci bir şoförün, zengin bir beyaz kızla evlenmesinin hikâyesini anımsadı birden. Kızın ailesi çifti apar to-

par dışarı yollamış, ama onlara bol bol para göndermekten geri durmamıştı.

Gerçekten de Daltonlarda çalışmaya başlaması önemli bir şeydi. Belki de Mr. Dalton milyonerdi. Belki sıcakkanlı, çılgın bir kız evlada sahipti. Belki bu kız bol bol para harcıyordu. Belki arada bir kentin güneyine gelip çevreyi seyrediyordu. Belki gizli bir sevgilisi vardı ve belki de onları arada bir gezdireceği için bu gerçeği sadece kendisi öğrenecekti. Hem sonra kız belki de susması için ona para verecekti.

Tam iyi bir işe gireceği sırada Blum'ın dükkanını soymayı düşünmesi büyük aptallıktı. Bunu daha önce neden düşünmemişti sanki? Neden bir aptal gibi işi talihe bırakmaya karar vermişti, tam da çok önemli bir şeyler olabilecekken? Bugün öğleden sonra işler ters giderse hem o işi kaybedecek, hem de belki hapse girecekti. Üstelik de Blum'ı soymaya o kadar hevesli değildi. Sinemanın karanlığında kaşlarını çattı. Tamtamların sesini, karaderili erkek ve kadınların tam bir özgürlük ortasında vahşicesine dans ederlerken attıkları çığlıkları duyuyordu. Bu karaderili erkek ve kadınlar kendi topraklarına alışmışlar, kendi dünyalarında rahat etmişler, oralarda gerilim ve korkularından kurtulmuşlardı.

Jack: «Hadi, Bigger,» dedi. «Gitme vakti geldi.»

«Ha?»

«Üçe yirmi var.»

Ayağa kalkıp, loş sinema salonunun yumuşacık, neredeyse göze görünmeyen halısı üstünde yürüyerek, sıraların yanındaki geçitten çıktı. Filmi hemen hemen hiç seyretmemişti, ama buna aldırmıyordu. Dışarı süzülürken Gus ve Blum aklına geldiğinde midesi yeniden kasılır gibi oldu. Tam bu sırada arkadaşı:

«Bomba gibiydi, değil mi?» dedi.

«Ya! Gerçekten müthişti,» diye karşılık verdi ona.

Otuz Dokuzuncu Caddeye gelene dek yürüdüler. Jack'in yanında sert adımlarla ilerliyordu Bigger.

«Tabancalarımızı alsak iyi olacak,» dedi birden.

«Alalım.»

«Aşağı yukarı on beş dakikamız var.»

«Tamam.»

«Görüşürüz.»

İçinde gittikçe artan bir korkuyla eve yürüdü. Kapıya gelince bir an yukarı çıkıp çıkmama konusunda kararsız, öylece durdu. Blum'ı soymak istemiyordu, korkuyordu. Ama şimdi bu işi sonuna kadar götürmesi gerekirdi. Ses çıkarmadan yukarı çıkıp anahtarı kilide soktu. Kapı açılınca annesinin perdenin ardında şarkı söylediğini işitti:

«Tanrım, Hıristiyan olmaktır dileğim,
Ta yüreğimden, yüreğimden,
Tanrım, Hıristiyan olmaktır dileğim,
Ta yüreğimden, yüreğimden.»

Ayaklarının ucuna basa basa odaya girdi, yatağının üstündeki şiltenin altından tabancayı çekip gömleğinin içine kaydırdı. Tam yeniden kapıyı açıyordu ki, annesinin şarkıyı kestiğini duydu: «Sen misin, Bigger?» dedi kadın.

Telaşla dışarı fırlayıp kapıyı ardından çarparak doğruca merdivenlerden aşağı koştu. Sokak kapısından çıkarken midesiyle göğsündeki o gergin yumrunun gittikçe genişlediğini, ağırlaştığını duyuyordu.

Soluk almak üzere ağzını açtı. Sonra da Doktor'un bilardo salonuna yöneldi. Kapıya geldiğinde durup içeri baktı. Jack'le G. H. arka masada bilardo oynuyorlardı. Gus ortalıkta yoktu. Sinirlerinin hafifçe gevşediğini duyarak yutkundu. Caddeyi baştan başa kolaçan etti. Pek az kişi vardı, üstelik aynasız da görünmüyordu. Karşıdaki saata bir göz attı, üçe on iki dakika vardı. Eh, tamamdı artık; içeri girmesi gerekiyordu. Sol elini kaldırıp vakit kazanmak istercesine ter içindeki alnını ağır ağır sildi. Kapıda bir an daha kararsız durdu, sonra da sert ve kendinden emin adımlarla arkadaki masaya doğru yürüdü. Karşılaştıklarında birbirleriyle hiç konuşmadılar. Titreyen ellerle bir sigara yaktıktan sonra bilardo toplarının pırıl pırıl parlayarak yuvarlanışını, yeşil örtünün yüzeyinde birbirine çarparak kauçukların üstünden geçip deliklere girişini seyre koyuldu. İçinin kabarmasını hafifletmek için bir şeyler söylemesi gerektiğini biliyordu. Sigarasını yandaki bir tükürük hokkasının içine aceleyle fırlattıktan sonra sert bir sesle bağırdı: «Jack, bahse girerim, kaybedeceksin!»

Jack karşılık vermedi, ama top büyük bir hızla gelip yandaki bir delikte kayboldu.

«Bahse girseydik kaybedecektin,» dedi Jack.

Bigger hemen yanıtladı: «Çok geç. Bahse girmediğin için sen kaybettin.»

Ona bakmadan konuşuyordu. Bütün gövdesi bu gerginliği gidermek için bir heyecan, müthiş bir olay olması isteğiyle yanıyordu. Şimdi üçe on vardı ve Gus hâlâ gelmemişti. Biraz daha geçer de Gus yine gelmezse zaman geçmiş olacaktı. Gus da bunu biliyordu. Eğer işe girişeceklerse, çevrede oturanların akşam yemeği alışverişine çıkmalarından ve blokun öbür ucunda nöbet tutan aynasızın geri dönmesinden önce yapmaları gerekiyordu.

Bigger: «Orospu çocuğunun bunu yapacağını biliyordum,» dedi.

Jack: «Aman, gelir şimdi,» diye karşılık verdi.

Cebindeki bıçağı yokladı öteki. «Bazan o ödlek yüreğini söküp atmak geliyor içimden.»

G. H.: «Belki de bir yerlere takılıp kalmıştır,» diye fısıldadı.

Bigger'sa homurdandı: «Sadece korkuyor. Bir beyazı soymaktan korkuyor.»

Bilardo topları şıkırdadı. Jack'in masaya sürdüğü isteka gıcırtılı bir ses çıkarınca, Bigger canı acıyana kadar dişlerini sıktı. Bu sesten hiç hoşlanmıyor, içinde bıçakla bir şey kesiliyormuş gibi bir duyguya kapılıyordu.

«Onun yüzünden bu işi kaçırırsak başına epeyce iş açacağım,» diye söylendi. «Geç kalmaması gerekirdi. Ne zaman biri geç kalsa işler ters gider. Bizden büyüklere bakın, onların hiç geç kaldığını duydunuz mu? Hayır. Saat gibi çalışırlar.»

G. H.: «Aslında biz de Gus kadar akılsızız,» dedi. «Hep birlikte dolaştık ve içtiğimiz su ayrı gitmedi. Bunu unutma.»

Bigger homurdandı: «Öf, kapa çeneni!»

G. H.: «Bak, yine başladın, Bigger,» dedi. «Gus daha bu sabah senin davranışlarından yakınıyordu. Bir şeyler olacağı zaman hep böylesindir zaten...»

«Sinirli olduğumu mu söylemeye çalışıyorsun?»

Jack bu arada söze karıştı: «Bu işi bugün yapmazsak yarın hiç olmaz.»

«Yarın pazar, aptal.»

Jack, sinirli sinirli konuştu: «Bigger, Tanrı aşkına söylenip durma.»

Jack'e, yüzünde sert bir anlamla uzun uzun baktıktan sonra suratını buruşturarak başını öbür yana çevirdi Bigger.

Arkadaşı biraz yumuşayan bir sesle konuşmasını sürdürdü: «Üstelik de yapacağımızı elaleme ilan etmenin anlamı yok.»

Bigger kapıya doğru yürüyüp dışarıyı gözetledi. Derken, ansızın midesi bulanmaya başladı. Karşıdan Gus görünmüştü. Bütün kasları gerildi. Ona bir şeyler yapacaktı. Şimdi tam olarak ne yapacağını bilmiyordu ama, yapacaktı işte. Çocuk yaklaştığında onun, «The Merry - Go - Round Broke Down» (*) şarkısını ıslıkla çaldığını duydu. Sonra kapı açıldı: «Merhaba, Bigger,» dedi Gus.

Öteki karşılık vermeyince, yanından geçip arkadaki masalara doğru yürümeye başladı. Onu izleyen Bigger büyük bir hızla döndü ve Gus'a bir tekme yapıştırdı. Çocuk tek bir hareketle yüz üstü düştü. Bigger gülümseyerek yerde yatan Gus'a, sonra da arkadaki masaların başında duran G. H. ve Jack'le Doktor'un üstünde gezdirdi bakışlarını. Sonra bu gülme kahkahalara dönüştü; şimdi sinirle sarsıla sarsıla gülüyordu. Bir yandan da içinde, dışarı fışkırmak isteğiyle fokurdayan bir su kaynağı varmış gibi duyuyordu kendini. Gus hiç sesini çıkarmadan ayağa kalkarak dimdik durdu. Ağzı bir karış açılmıştı; gözleri de kapkara bir nefretle doluydu.

Doktor, tezgahtan başını kaldırıp: «Ağır olun, çocuklar,» dedikten sonra yine işine döndü.

Gus en sonunda sordu: «Bana neden tekme attın?»

Bigger: «Canım istediği için,» dedi.

Gus, gözkapaklarını hafifçe indirerek Bigger'ı süzdü. Öbür tarafta G. H. ve Jack istekalarına dayanmış, onları gözlüyorlardı.

Gus tehdit dolu bir sesle konuştu: «Bugünlerde seni öyle bir benzeteceğim ki...»

(*) «Atlıkarınca Bozuldu»

Homurdandı Bigger, «Bir daha söyle bakayım!»

Doktor doğrulup güldü, sonra da saldırgana baktı: «Bigger, oğlanı rahat bırak!»

Gus dönüp arkadaki masalara doğru yürüdü. Öteki müthiş bir hareketle saldırıp çocuğun ensesinden yakaladı: «O sözü bir daha söylemeni istemiştim.»

Gus ağzından tükürükler saçarak diz üstü çöktü, boğuluyordu sanki, «Bırak, Bigger!» diyebildi.

«Sen mi bana bırak diyorsun?»

Bütün kasları gerilmişti şimdi. Gus'ın kafasına bir yumruk indirdi. Ama bu hareketi pek de farkında olmadan yapmıştı.

Jack: «Canını acıtma çocuğun,» dedi.

Bigger dişlerini sıkmıştı. Gus'ın ensesindeki baskıyı artırarak söylendi: «Onu öldüreceğim!»

Gus gerçekten de neredeyse boğulacaktı. Hırıltılı sesler çıkararak kurtulmaya çabalıyordu.

«B-bırak b-be-ni...» diye kekeledi.

Öteki parmaklarını daha da sıkarak söylendi: «Kurtul bakalım kurtulabilirsen.»

Diz üstü çökmüştü Gus. Hiç bir hareket yapamıyordu artık. Sonra nasıl olduysa, ok gibi fırlayıp Bigger'ın elinden kurtuldu. Bunu beklemeyen Bigger sendeledi ve sırtını duvara dayayıp durdu. Soluk soluğa kalmıştı. Derken kimse ne olduğunu anlayamadan Bigger'ın elinde bir bıçak parladı. Yabani bir hayvana benzer sinsi bir davranışla saldırıp Gus'ı tekmeleyerek yere yıktı. Çocuk doğrulmaya davrandıysa da Bigger üstüne çıkmış, elindeki bıçağı saplamaya hazır bekliyordu. «Ayağa kalk da apandisitini alayım,» diye hırladı.

Gus parmağını bile oynatamadan yatıyordu. Sonunda teslim olduğunu belirtir gibi konuştu: «Tamam, Bigger. Bırak da kalkayım.»

«Beni aptal yerine koymaya çalışıyorsun, değil mi?»

Gus dudaklarını belli belirsiz oynatarak karşılık verdi: «Hayır.»

«Evet. Beni aptal yerine koyacak adam mısın sen?»

Yüzünün anlamı biraz yumuşamış, kanlı gözlerindeki o müthiş ifade kaybolmuştu. Yine de hâlâ elindeki bıçakla, Gus'ın üstüne eğilmiş, öylece duruyordu. Sonunda doğruldu.

«Kalk ayağa!» diye bağırdı.

«Ne olur yapma, Bigger.»

«Seni parça parça doğramamı mı istiyorsun yoksa?»

Böyle söyleyerek yeniden eğilmiş ve bıçağı Gus'ın gırtlağına dayamıştı. Çocuk hiç kımıldamıyor, kocaman kara gözleriyle ötekine yalvarırcasına bakıyordu. Bigger hâlâ doymamıştı, kaslarının yeniden gerildiğini duyuyordu.

«Ayağa kalk! Başka bir şey yapmayacağım sana,» dedi.

Gus ağır ağır kalktı. Bigger bıçağı, onun ağzının birkaç santim yakınında tutarak söylendi: «Yala şunu!» Gövdesi heyecanla titriyordu. Gus'ın gözleri yaşlarla dolmuştu. «Yala şunu, dedim sana. Oyun mu oynadığımı sandın yoksa?»

Gus başını oynatmadan, sadece gözlerini devirerek bakışlarını odanın içinde gezdirdi. Sessizce yardım dileniyordu böylece. Bu çağrıya içerdekilerin hiç biri kılını bile oynatmadı. Bigger sol yumruğunu kaldırmış Gus'ın suratına indirmeye hazır durumda bekliyordu. Çocuk bunu görünce başını bıçağa yanaştırdı, sonra da dilini çıkarıp bıçağın üstüne koydu. Bir yandan da dudakları titriyor, gözlerinden yanaklarına yaşlar boşanıyordu.

Doktor gülmeye başladı: «Hah, hah, ha!»

Tam o sırada Jack bağırdı: «Rahat bırakın onu artık.»

Bigger dudaklarını kıvırarak yarım bir gülüşle Gus'ı seyrediyordu. Doktor sordu: «Yahu, Bigger! Çocuğu o kadar korkuttuğun yetmedi mi?»

Karşılık vermedi. Aklına yeni bir fikir gelmiş gibi sert bir pırıltı belirdi gözlerinde. «Ellerini havaya kaldır. İyice kaldır ama.»

Gus yutkunup kollarını kaldırdı.

G. H. zayıf bir sesle karıştı: «Bırak artık onu, Bigger.»

«Karışma sen. Bu iş bana ait,» diye söylendi. Sonra da bıçağın ucunu Gus'ın gömleğine dayadı, onu şöyle bir inceledi. Ardından, çocuğun göğsünde bir daireyi kesiyormuşçasına kolunu havada döndürdü. «Barsaklarını deşsem nasıl olurdu dersin?»

Gus karşılık vermedi, şakaklarından ter boşanmaya

başlamıştı. Kalın dudakları sarkmış, öylece duruyordu.

«Kapa o böbrek dudaklarını.»

Gus hiç hareket etmeyince Bigger bıçağı çocuğun midesine bastırdı. Kurbanı gergin bir fısıltıyla seslendi: «Bigger!»

«Kapa çeneni!»

Gus hemen ağzını kapadı. Bunu gören Doktor, Jack ve G. H. gülmeye koyulmuşlardı. Bigger geriye doğru kaykılarak Gus'a gülümsedi: «Seni soytarı, seni. Ellerini indirip şu iskemleye çök bakalım.» Onu dikkatle gözleyerek söylendi: «Bundan sonra geç kalmamayı öğrenirsin böylece.»

«Geç kalmadık, Bigger. Daha zamanımız var.»

Buyruk verircesine üsteledi; «Kapa çeneni! Geç oldu, dedim.»

Sonra yana döndü, ama ansızın arkasında sert bir gıcırtı işitip döndü. Gus iskemleden fırlamış, hıçkırıp küfür ederek masadan eline geçirdiği bir bilardo topunu ona doğru fırlatmıştı. Bigger topun havada kendisine doğru uçtuğunu görür görmez gözlerini kapadı, çarpmayı önlemek için elleriyle yüzünü gizlemişti. Top bileğine indi. Gözlerini açtığında Gus arka kapıdan kaçıyordu. Topun yere sertçe çarpıp yuvarlandığını, bir yandan da elinin sızladığını duyuyordu. Küfrederek ileri atıldı. «Seni orospu çocuğu,» diye söyleniyordu.

Yerde duran istekaya takılarak sendeledi. Doktor hâlâ gülüyordu, «Yeter artık, Bigger!»

Jack'la G. H. de kahkahalar atıyorlardı. Ayağa kalkıp acıyan elini tuttu. Gözleri kanlanmış, onlara sessiz bir nefretle bakıyordu, «Gülün, siz.»

Doktor: «Adam gibi davran, çocuk,» dedi.

Bigger: «Gülün siz,» diyerek bıçağını çekti yeniden.

Doktor uyardı onu: «Dikkat et yaptığına!»

Jack de: «Aman, Bigger,» derken bir yandan da arka kapıya doğru geri geri gidiyordu.

G. H. söylendi: «İşleri berbat ettin. Galiba bütün istediğin de buydu.»

Bigger bağırdı: «Cehenneme kadar yolun var.» Sesi öylesine sert ve hızlı çıkmıştı ki G. H.'inkini bastırdı.

Doktor tezgahın altına eğilip bir şey aldı, ama kalktığında bunu içerdekilerden gizledi. Orada öylece durur-

ken bir yandan da gülüyordu. Bigger'ın ağzının kenarlarında beyaz köpükler belirmişti. Gözlerini Doktor'dan ayırmadan bilardo masasına doğru yürüdü. Bakışları hâlâ Doktorda olduğu halde, masanın üstünü kaplayan yeşil çuhayı uzun parçalar halinde kesmeye koyuldu.

Adam bunu görünce aklı başından gitti: «Seni orospu çocuğu seni. Vuracağım. Aynasızı çağırmadan defol git buradan!» diye haykırdı.

Bigger ağır ağır onun yanından geçerken gözlerini üstüne dikmiş, bıçağını da elinden bırakmamıştı. Hiç telaşlı bir hali yoktu. Kapıya gelince durup arkasına baktı. Jack'la G. H. yok olmuşlar, Doktor'un elindeyse bir tabanca belirmişti: «Defol buradan.»

«Olanlardan hoşlanmadın mı?» diye sordu.

«Ateş etmeden defol git, buradan. Bir daha da o pis kara ayaklarınla içeri girdiğini görmeyeyim.»

Doktor kızgındı, Bigger'sa korkuyordu. Bıçağı katlayıp cebine atarak telaşla fırladı. Parlak gün ışığı gözlerini kamaştırmıştı. Sinirlerinin gerginliği yüzünden soluk almakta hemen hemen güçlük çekiyor, bir yandan da gözlerini kırpıştırıyordu. Aşağı doğru yürüyüp Blum'ın dükkanını geçti. Göz ucuyla vitrinden içeri baktığında Blum'ın dükkanda yalnız başına oturduğunu görmüştü. Bir tek müşterisi bile yoktu şu an. Evet, o sırada harekete geçseler dükkanı soyacak bol bol zaman bulurlardı. Şimdi bile vardı ya. Gus'a, G. H.'e ve Jack'e yalan söylemişti. Yürümeye devam etti. Ortalıkta bir tek polis bile yoktu. Evet, dükkanı soyabilir ve kaçabilirlerdi. Gus'la giriştiği kavganın gizlediği gerçeği gerçekten gizleyebilmiş olmasını diledi. Hiç olmazsa bu kavga, onlarla eşit olduğunu duyuruyordu kendisine. Üstelik Doktor'un masa örtüsünü parçaladığı ve onu tabancasını kullanmak zorunda bıraktığı için onunla da eşit olduğunu düşünüyordu şimdi.

Ansızın içinde müthiş bir yalnız kalma isteği uyandı. Öbür blokun yarısına kadar yürüyüp dar bir sokağa saptı. Sinirli sinirli gülüyordu, durdu. Yanaklarından aşağı sıcak sıcak bir şeylerin aktığını duymuştu. Elinin tersiyle sildi bunları. «Tanrım,» diye söyleniyordu kendi kendine bir yandan da: «Öyle gülmüşüm, öyle gülmüşüm ki, gözümden yaş gelmiş!» Yüzünü ceketinin koluyla iyice

sildikten sonra kaldırımın üstünde yükselen telefon direğine gözlerini dikerek tam iki dakika öylece durdu. Sonra birden dikleşti ve soluyarak yürüdü. «Cehennemin dibine,» dedi. Ayağı kaldırımdaki bir yarığa takılıp sendeleyince büsbütün kızdı. «Kahrolasıca!» Sokağın sonuna geldiğinde bu kez caddeye saptı. Güneşin altında ellerini cebine sokmuş, başı önünde, üzüntüyle yürüyordu.

Eve varınca bir iskemleye çöküp pencereden dışarısını seyretmeye koyuldu. Hayale dalmıştı.

O sırada perdenin ardından annesinin sesi yükseldi, «Sen misin, Bigger?»

«Evet.»

«Demin neden bir gelip bir kaçtın?»

«Yok bir şey.»

«Oğlum sakın başını derde sokayım deme bir de.»

«Aman, ana. Rahat bırak beni.»

Bir süre annesinin, çamaşırları madenî tekneye sürterek yıkarken çıkarttığı sesi dinledi. Sonra da gözlerini caddeye dikti. Aklı Doktor'un bilardo salonunda Gus'la dövüşürken neler duyduğuna takılmıştı. Bir saata kadar Daltonlar'ın evine gidip, o iş hakkında konuşacağını düşünmek içini ferahlatıyordu. Arkadaşlarından bıkmış, iğrenmişti. Bugün olanlardan sonra bir daha onlarla iş yapmayacağını biliyordu. Kesik bacağı ya da koluna umutsuzlukla ve üzüntüyle bakan bir adam gibi, Gus'la başlattığı o kavgada tek nedenin bir beyaza duyduğu korku olduğunu biliyordu. Ama bunun bu derece bilincinde olduğu halde, beynine korkunç ve yerleşik bir fikir halinde saplanmasının önüne geçememişti. Karışık duyguları, eli tabancalı bir beyazı karşısına almak yerine Gus'la dövüşüp, soygun tasarısını bilinçsiz bir biçimde suya düşürmeye itmişti onu. Ama korkusunu da büsbütün içine atmıştı. Yaşama cesareti bu korkuyu bilinçaltında iyi gizlemesine bağlıydı. Gus'la geç kaldığı için dövüşmüştü. Duygularının kabul ettiği tek özür buydu ve kendini ne kendi kendisinin, ne de arkadaşlarının gözünde temize çıkarmaya uğraşıyordu. Onları bu zahmete değecek kadar değerli görmüyordu. Yaptıklarından ötürü onlara karşı bir sorumluluğu olacağını sanmıyordu. Oysa onlar da kendisi gibi gırtlaklarına kadar bu soygun işine batmışlardı. Herkes hakkında aynı şeyi düşünüyordu. Kendini

bildi bileli hiç kimseye karşı sorumluluk duymamıştı. İşler, ondan bir şeylerin beklenmesini gerektirecek noktaya varınca hemen baş kaldırırdı. Niteliği böyleydi onun; günleri çok korktuğu bir dünyada güçlü duygularını ve içgüdülerini bastırmaya ya da yumuşatmaya çalışmakla geçiyordu.

Pencereden bakarken, damların üstünde güneşin iyice alçalıp eksilmeye başladığını ve gurubun ilk gölgelerinin yerleşmeye başladığını gördü. Arada bir yoldan bir tramvay geçiyordu. Odanın öbür ucundaki paslı radyatörden ıslığa benzer sesler duyulmaktaydı. Bütün gün sanki bir ilkbahar havası yaşamışlardı, ama şimdi kara bulutlar güneşi yutuyordu. Ansızın sokak lambaları yandı. Gök kararmış, neredeyse damlara yaklaşmıştı.

Gömleğinin içinde çıplak göğsüne dayanan tabancanın soğukluğunu duyuyordu. Onu şiltelerin arasındaki eski yerine koyması gerekiyordu şimdi. Hayır, öyle yapmayıp yanında taşıyacaktı. Daltonlara giderken de yanında götürecekti. Tabanca taşırsa kendini daha güvenlikte duyacağını anlıyordu. Kullanmayı düşünmüyordu ama, üstelik belirli bir şeyden de korktuğu yoktu. Yine de tabancayı yanına almak zorunda olduğunu duyuran bir güvensizlik ve rahatsızlık vardı içinde. Beyazların arasına girecekti, o yüzden de tabancasıyla bıçağını yanında taşıyacaktı. Bu şekilde onlarla eşit olduğunu düşünecek, buysa içine bir bütünlük duygusu yerleştirecekti. Tabanca taşıması için ansızın iyi bir özür geldi aklına: Daltonların evine gidebilmek için beyazların oturduğu bir mahalleden geçmesi gerekiyordu. Son zamanlarda zencilere saldırıldığını duymamıştı ama, olsun. Kendi ırkından olanların başına her zaman böyle şeylerin gelmesi olanağı vardı.

Uzaklardan bir saatın beş kez çaldığını duydu. İçini çekip ayağa kalktıktan sonra esneyerek gerindi. Kaslarını gevşetmek istiyordu. Dışarıda hava soğumaya başladığı için paltosuyla başlığını aldı. Ayak seslerinin duyulmaması için parmaklarının ucuna basa basa kapıya doğru yürüdü. Tam çıkarken kadın seslendi: «Bigger!»

Durdu, kaşları çatılmıştı.

«Evet, ana?»

«O iş için konuşmaya gidecek misin?»

«Evet.»

«Bir şey yemeyecek misin?»

«Vaktim yok.»

Annesi kapıya geldi. Bir yandan da sabunlu ellerini önlüğüne siliyordu.

«Tut şu yirmi beş senti de yiyecek bir şeyler al kendine.»

«Oldu.»

«Aman oğlum, dikkatli ol!»

Dışarı çıkıp güneye, Kırk Altıncı Caddeye doğru yürüdü, sonra doğuya saptı. Birkaç dakikaya kadar, yanlarında çalışacağı Daltonların sinemalarda görüp duyduğu kişilere benzeyip benzemediklerini anlayacaktı. Ama bu geniş ve sessiz, beyaz mahallerinde yürürken sinemada duyduğu o sürükleyici, giz dolu duyguyu duymuyordu. Önlerinden geçtiği evler çok büyüktü, pencerelerden hafif ışıklar sızıyordu. Sokaklar arada bir hızla geçen tek tük otomobiller dışında bomboştu. Soğuk ve kendisinden çok uzak bir dünyaydı. Bu dünyada beyazlar gizlerini dikkatle saklıyorlardı. Caddelerle evlerden taşan gurur, kesinlik ve güveni duyuyordu. Drexel Caddesine gelince 4605 numarayı aramaya koyuldu. Sonunda da buldu. İçinde bir sıkıntıyla bir an durup karşısında yükselen kapkara demir parmaklığı seyretti. Film boyunca yaşadıklarının hepsi gitmiş, yerine korku ve boşluk yerleşmişti.

Ön kapıdan mı, yoksa arka kapıdan mı girmesini isterlerdi acaba? Bunu şimdiye dek düşünmemesi çok garipti aslında. Tanrı kahretsin. Evin önündeki demir parmaklık boyunca yürürken arka kapısına bakınıyordu. Ama yoktu işte. Bahçe kapısından başka, bir de otomobillerin girmesi için yapılan kapı vardı; ama bunu da sıkı sıkı kilitlemişlerdi. Ya bir polis onu beyazların mahallesinde böyle serseri serseri dolaşırken görürse?.. Hemen birini soymak ya da birinin ırzına geçmek istediğini sanacaklardı. Kızdı. Neden bu kahrolasıca işe girmek için buraya gelmişti sanki? Kendi halkının yanında kalabilir ve böylece de korku ve nefretten kaçmış olurdu. Bu onun dünyası değildi, üstelik bu dünyayı seveceğini sanmakla ne büyük aptallık etmişti. Kaldırımın ortasında durmuş, dişlerini de iyice sıkmıştı. Önüne ne gelirse yumruklamak istiyordu. Ne yapacaktı şimdi. Evet, Tanrı kahretsin. Ön kapıdan girmekten başka çaresi yoktu. Yanlış bir iş

yaptıysa onu öldürmezlerdi ya! Bütün yapabilecekleri onu işe alamayacaklarını söylemek olurdu.

Çekinerek kapının sürgüsünü kaldırdı, sonra da ilerideki basamaklara yürüdü. Bir ara durdu, birisinin ona seslenip durdurmasını bekliyordu. Oysa hiç bir şey olmadı. Belki de evde kimse yoktu. Kapıya gelince zilin üstündeki girintide bir fenerin yandığını gördü. Zili çalınca içeriden hafif bir gong sesi geldiğini duyup şaşırdı. Belki de çok hızlı çalmıştı. Öf, ne can sıkıntısı, Tanrım! Doğru dürüst hareket etmek zorundaydı. Kaslarını gevşeterek rahat bir durum alıp bekledi. Tokmak döndü, kapı açıldı. Beyaz bir yüz gördü, bir kadındı bu.

«Merhaba,» dedi kadın.

«İyi akşamlar, efendim.»

«Birini mi görmek istedin?»

«Şey... Şey... Mr. Dalton'ı görmek istiyordum.»

«Thomasların oğlu musun sen?»

«Evet, efendim.»

«Gir içeri!»

Çekinerek kapıdan süzüldü. Sonra yarı yolda durdu. Kadın ona o kadar yakındı ki, ağzının kıyısındaki ufacık beni görebiliyordu. Soluğunu tuttu. Ona dokunmadan ya da sürünmeden bu geçitten geçmesinin olanağı yoktu galiba.

«İçeri girsene,» dedi kadın.

Bigger fısıldadı: «Peki, efendim.»

Sürünmemek için yanlamasına geçti içeri, sonra da hafifçe aydınlatılmış girişte kararsızca durdu.

«Ardımdan gel,» dedi kadın.

Bunun üzerine başlığını eline alıp ilerledi. Omuzları düşmüştü. Üstünde yürüdüğü halı öylesine yumuşak ve kalındı ki attığı her adımda düşecek gibi oluyordu. Çok loş ışıkla aydınlatılan bir odaya girdi.

«Otur!» dedi kadın. «Mr. Dalton'a haber vereyim. Hemen gelir.»

«Peki, efendim.»

Oturup kadına baktı. Onun da kendisine baktığını görünce şaşkınlıkla gözlerini kaçırdı. Ancak dışarı çıkınca rahatladı. 'O moruk karı bende ne gibi bir gariplik gördü de böyle baktı sanki? Ben de onun gibiyim işte...' diye geçirdi aklından. Oturuşunda bir tuhaflık olduğunu

farkedip dikkat edince koltuğun ucuna iliştiğini gördü. Bunun üzerine hafifçe kalkıp biraz geriye yaslanmayı denedi; ama bu kez de koltuğa öylesine gömülmüştü ki, kırıldı sanarak korkuyla yerinden fırladı. Sonunda ne olduğunu anlamıştı, bu kez daha bir özenle ve dikkatle yeniden oturup çevresine baktı. Oda gizli ampullerle çok hafif ışıklandırılmıştı. Gözlerini dikkatle dolaştırarak lambaların yerini bulmaya çalıştı, ama beceremedi. Böyle bir şeyle karşılaşacağını hiç ummamıştı. Bu dünyanın, içinde bu derece ürküntü uyandıracak kadar kendisininkinden farklı olabileceği aklına bile gelmemişti. Pürüzsüz görünen duvarlara, anlamlarını çıkarmaya çalıştığı, ama bir türlü başaramadığı resimler asılmıştı. Yanlarına gidip bunları dikkatle incelemek istediği halde, kendisinde o yüreği bulamıyordu. Durup kulak kabarttı, uzaklardan bir piyano sesi gelmişti. Bir beyazın evinde oturuyor, içeride loş ışıklar yanıyor, çevresinde garip eşyalar ona meydan okuyordu sanki, üstelik de son derece kızgın ve rahatsızdı.

«Hadi, şöyle gel!»

Durup baktı, bir erkekti konuşan:

«Efendim?»

«Şöyle gel, dedim.»

Koltuğun boyunu iyi ayarlayamamıştı, kalkmaya davrandığında arkaya kayıp yeniden çöküverdi. Bunun üzerine kenarlarına yapışarak kendini yukarı çekti. Ayağa kalktığında uzun boylu, zayıf, beyaz saçlı bir adamın, elinde bir kağıtla karşısında durduğunu gördü. Dudaklarında çok eğlenceli bir şey seyrediyormuş kanısını uyandıran bir gülümsemeyle öylece dururken, Bigger kapkara gövdesinin her bir noktasına binlerce iğnenin battığını duydu. Adam: «Sen Thomas mısın?» diye sordu. «Yani, Bigger Thomas?»

«Evet, efendim,» diye fısıldarken aslında konuşmadığını ve sözlerin dudaklarından başlarına buyruk birer güç olarak döküldüğünü anlıyordu.

«Şöyle gel!»

«Peki, efendim.»

Adamın ardı sıra çıkıp bir geçitten yürüdü. O ansızın durunca Bigger da korkuyla olduğu yere çakıldı. Sonra karşıdan uzun boylu, ince, beyaz bir kadının kendile-

rine doğru ağır ağır yürüdüğünü gördü. Ellerini uzatmış, iki taraftaki duvarları yokluyordu. Bigger geri çekilip kadına yol verdi. Yüzü ve saçları öylesine beyazdı ki, Bigger onu bir hortlağa benzetti. Adam yumuşak bir hareketle kadının kolunu tutup öylece bekledi. Bigger kadının yaşlı ve gözlerinde de son derece anlamsız bir bakış olduğunu gördü.

«Nasılsın? İyi misin?» diye sordu adam.

Kadın karşılık verdi: «Evet.»

«Peggy nerede?»

«Yemeği hazırlıyor. Ben de iyiyim, Henry.»

«Burada yalnız dolaşmamalısın. Mrs. Patterson ne zaman dönüyor?»

«Pazartesiye. Ama Mary burada. İyiyim, beni düşünme. Yanında biri mi var?»

«Evet. Yardım Kurumundan gönderdikleri çocuk geldi.»

«Yardım Kurumundakiler sizin, yanımızda çalışmanızı çok istiyorlardı,» dedi kadın ona doğru bakarak. Ne yüzünü, ne de gövdesini oynattığı halde, öyle bir anlamla konuşmuştu ki, sözlerinin Bigger'a yöneldiği belliydi. «Burasını seveceğinizi umarım,» diye ekledi.

Bigger: «Evet, efendim,» diye fısıldarken daha başka bir şeyler söyleyip söylememesi gerektiğini düşünüyordu.

«Okulda hangi sınıfa kadar okudunuz?»

«Sekizinci sınıfa kadar, efendim.»

Kadın şimdi de sesinin tonunu kullanarak adamla konuştuğunu belli ediyordu: «Havaya girebilmesi için onu hemen yeni hayatına sokmanın akıllıca bir fikir olduğunu düşünüyorum, sen ne dersin?»

Adam duraklayarak karşılık verdi: «Eh, yarın tam zamanıdır.»

Kadın: «Bana öyle geliyor ki, duygusal bakımdan çevresine güvenmekte özgür olduğunu duymalıdır. Bu çok önemli. Kurumun gönderdiği sicildeki anlatımdan hareket ederek onda hemen bir güvenlik duygusu uyandırmalıyız...»

«Ama çok acele etmiş olmayacak mıyız?»

Bigger gözlerini korkuyla kırpıştırırken, bir yandan da konuşmayı dinliyordu. Bu upuzun cümleleri anlamı-

yordu. Sanki başka bir dilden konuşuyorlardı. Seslerinin anlamından onunla ilgili bazı fikir ayrılıklarına düştüklerini sezmiş, ama bunun ne olduğunu bir türlü kestirememişti. Çevresinde duyup da göremediği kişiler ve etkiler varmış gibi bir duyguya kapılarak sinirlendi, tedirgin oldu Üstelik de, garip bir şekilde, körleştiği duygusuna kaptırmıştı kendini.

Kadın: «Eh, bir denesek...» dedi sonunda.

Adam karşılık verdi hemen: «Bakarız, bakarız.»

Bu arada kadının kolunu bırakmıştı. Öteki yürümesine yalnız devam etti; uzun, beyaz parmaklarının uçları duvarlara belli belirsiz dokunuyordu. Arkasında, uzun eteğinin hemen altında beyaz bir kedi de sessizce yürüyordu. Bigger şaşkınlıkla, bu kadın kör, diye düşündü.

Adam: «Şöyle gel,» dedi o sırada.

«Peki, efendim.»

Kadına dikkatle bakışını adamın görüp görmediğini düşünüyordu bir yandan da. Burada çok dikkatli olmak zorundaydı. O kadar garip şeyler vardı ki bu evde. Odaya girdi.

«Otur, bakalım.»

«Peki, efendim,» dedi.

«Bu gördüğün Mrs. Dalton'dır. Gözleri görmez.»

«Evet, efendim.»

«Karaderililere büyük bir ilgisi vardır.»

«Evet, efendim,» diye fısıldarken soluk almakta güçlük çektiğini fark etti. Dudaklarını diliyle ıslatıyor, bir yandan da başlığıyla sinirli sinirli oynuyordu.

«Ben Mr. Dalton'ım.»

«Evet, efendim.»

«Araba kullanmaktan hoşlanır mısın?»

«Ah! evet, efendim.»

«Kağıdı getirdin mi?»

«Neyi dediniz?»

«Yardım Kurumu, bana verilmek üzere bir kağıt vermedi mi sana?»

«Ah! evet efendim, verdi.»

Kağıdın varlığı aklından iyice çıkmıştı. Ayağa kalkıp ceketinin iç cebinde onu ararken başlığını yere düşürdü. Bir an içgüdüsü felce uğradı sanki. Şimdi ne yapmalıydı? Önce başlığını kaldırıp kağıdı mı bulmalı, yoksa ka-

ğıdı bulup başlığı öyle mi yerden kaldırmalıydı? Önce başlığı almaya karar verdi sonunda.

Mr. Dalton yazı masasının üstünü göstererek: «Başlığını buraya koy,» dedi.

«Peki, efendim.»

Sonra taş kesildi. Beyaz kedi yanından yıldırım gibi geçerek masaya atlamıştı. Orada oturup sakin, anlamlı gözlerle kendisine bakarken yakınır gibi miyavladı.

Mr. Dalton kediyi okşayıp sordu: «Ne oldu, Kate?» Sonra yine Bigger'a döndü: «Buldun mu?»

«Hayır, efendim. Ama buralarda bir yerde olacaktı.»

O anda kendinden nefret etti. Neden böyle davranıyor ve bunları duyuyordu sanki? Onu bu duruma düşüren bu adamı elinin bir hareketiyle karşısından silmek istiyordu. Bunu yapamazsa kendini ortadan kaldırabilseydi bari. Eve geldiğinden bu yana bir kez bile gözlerini kaldırıp da Mr. Dalton'ın yüzüne bakmamıştı. Dizleri hafifçe bükülmüş, dudakları yarı aralık, omuzları düşük bir halde öylece duruyordu. Gözlerinde de sadece yüzeyde kalan bir bakış vardı. Beyazların, yanında olduğu zamanlar tıpkı bu şekilde davranmasını istedikleri kanısı iyice yerleşmişti içine. Hiç biri şimdiye dek bunu sözlerle dile getirmiş, ama davranışlarıyla belirtmişlerdi. Başlığını masaya koyarken Mr. Dalton'ın kendisine dikkatle baktığını fark etti. Belki de gerektiği gibi davranmıyordu; Tanrı kahretsin! Elleri birbirine dolaşarak kağıdı aramaya girişti yeniden. Önce bulamadı, ve bu kadar uzun süre aranmasına bir özür bulması gerektiğini farkederek mırıldandı: «İç cebime koymuştum kağıdı.»

«Aldırma. Ara bakalım.»

«Tamam. Buldum işte.»

Kağıdı çıkardı. Buruşmuş, kirlenmişti. Sinirli sinirli düzelttikten sonra tam ucundan tutarak Mr. Dalton'a uzattı.

«Tamam,» dedi adam. «Bakalım neler yazmışlar? İndiana Caddesi, 3721 numarada mı oturuyorsun?»

«Evet, efendim.»

Mr. Dalton durdu, kaşlarını çatarak tavana dikti gözlerini.

«Evin nasıl bir yer?»

«Yani nerede oturduğumu mu sordunuz, efendim?»

«Evet.»

«Şey, eski bir yapıdır, efendim.»

«Kirayı nereye yatırıyorsunuz?»

«Otuz Birinci Caddeye.»

«Güney Kesimi Real Estate Şirketi'ne mi?»

«Evet, efendim.»

Bigger bütün bu soruların ne anlama gelebileceğini merak etmeye başlamıştı. Mr. Dalton'ın, Güney Kesimi Real Estate Şirketi'nin sahibi olduğunu duymuştu; ama şimdi bundan emin olamıyordu bir türlü.

«Ne kadar kira ödüyorsunuz?»

«Haftada sekiz dolar.»

«Kaç oda için?»

«Tek bir odamız var, efendim.»

«Anlıyorum... Söyle bakalım, Bigger. Kaç yaşındasın?»

«Yirmi yaşındayım, efendim.»

«Evli misin?»

«Hayır, efendim.»

«Otur. Ayakta durmana gerek yok. Fazla soru da sormayacağım.»

«Peki efendim.»

Oturdu. Beyaz kedi onu kocaman, nemli gözleriyle süzüyordu hâlâ.

«Demek annen, bir erkek ve bir de kız kardeşin var!»

«Evet, efendim.»

«Evde dört kişisiniz, öyle mi?»

«Evet, efendim. Dört kişiyiz.» Kekeliyor, göründüğü kadar aptal olmadığını anlatmaya çalışıyordu. Mr. Dalton'ın, daha çok konuşmasını isteyebileceğini düşünerek daha çok söz söylemek gereğini duyuyordu. O anda da annesinin, beyazlarla konuştuğu ya da onlardan iş istediği zaman hiç bir zaman yere bakmamasını öğütlediğini hatırladı. Gözlerini kaldırınca, Mr. Dalton'ın ona dikkatle baktığını gördü. Bunun üstüne gözlerini yine yere indirdi.

«Sana Bigger mi diyorlar?»

«Evet, efendim.»

«Bigger, seninle biraz konuşmak istiyorum.»

Evet, Tanrı kahretsin. Bunun ardından ne geleceğini çok iyi biliyordu. Otomobil lastikleri çalmakla suçlandıktan sonra bir ıslahevine gönderilmesi hakkında sorguya

çekilecekti hiç kuşkusuz. Kendini suçlu ve yargılanmış görüyor, hakkında kesin bir karara varıldığını seziyordu. Buraya hiç gelmemeliydi.

«Yardım Kurumundakiler, senin hakkında bazı garip şeyler anlattılar. Bunlar üzerine konuşmak isterdim. Benim yanımda çekinmene gerek yok.» Mr. Dalton gülümsüyordu, «Ben de bir zamanlar senin yaşındaydım ve o zamanlar insanın neler duyduğunu, başına neler gelebileceğini çok iyi bilirim sanıyorum. Onun için rahat et.» Mr. Dalton bir paket sigara çıkardı, «Hadi, bir tane al,» dedi.

«Olmaz, efendim. Teşekkür ederim, efendim.»

«Sigara içmiyor musun?»

«İçiyorum, efendim. Ama şimdi canım istemiyor.»

«Bigger, Yardım Kurumundakiler senin, yaptığın işle ilgilendiğin zaman çok iyi çalıştığını söylediler. Doğru mu bu?»

«Şey, bana gösterilen işi yaparım, efendim.»

«Ama her zaman başının derde girdiğini anlattılar. Bunu nasıl açıklayabilirsin?»

«Bilemiyorum, efendim.»

«Peki, seni neden ıslahevine gönderdiler?»

Yere diktiği gözleri bir an öfkeyle parladı. Sonunda kendini savunmak istercesine patladı, «Hırsızlık ettiğimi söylediler, ama hırsızlık etmiyordum.»

«Emin misin?»

«Evet, efendim.»

«Peki, bu işe nasıl karıştın?»

«Yanımda birkaç çocuk vardı. Polis ansızın hepimizi toplayıp götürdü.»

Mr. Dalton hiç bir şey söylemedi. Bigger, ardında bir saatın tıkırtısını duyunca, içinde dönüp bakmak gibi aptalca bir istek uyandı. Ama sonunda kendini tuttu.

«Peki, Bigger. Şimdi bunun üzerine ne düşünüyorsun?»

«Efendim? Neyin üstüne?»

«Bir işe girseydin yine hırsızlık eder miydin?»

«Ah, hayır efendim. Ben hiç hırsızlık etmem.»

«Peki,» dedi Mr. Dalton. «Otomobil kullanabildiğini söylediler. Ben de seni işe alıyorum.»

Bigger sesini çıkarmadı.

«Bu işi yapabilecek misin?»

«Ah! evet, efendim.»

«Aslında bu iş için haftada 20 dolar verirler, ama ben sana 25 dolar vereceğim. Fazladan beş dolar da cep harçlığın olacak. İstediğin giysileri alacak, istediğin yemekleri yiyebileceksin. Mutfağın üstündeki arka oda senin. O yirmi doları da kardeşlerinin okula gidebilmesi için annene vereceksin. Ne dersin bu işe?»

«Çok iyi, efendim.»

«Sanıyorum seninle anlaşacağız.»

«Evet, efendim.»

«Aramızda bir anlaşmazlık olmayacağını umarım.»

«Elbette efendim.»

«Peki, Bigger. Bunu hallettiğimize göre, şimdi günlük görevlerine gelelim. Ben her sabah dokuzda evden çıkar, işe giderim. İşyerim yirmi dakikalık uzaklıktadır. Saat onda dönüp, Miss Dalton'ı okula götüreceksin. On ikide, Miss Dalton'ı üniversiteden alacaksın. O saattan gece yarısına kadar da hemen hemen boşsun. Miss Dalton ya da ben, geceleri bir yere çıkarsak kuşkusuz arabayı yine sen kullanacaksın. Her gün çalışacaksın. Ama pazarları öğleye kadar yataktan kalkmayız. Böylece pazar sabahları da boşsun. Beklenmedik bir iş çıkarsa o başka. On beş günde bir de bir gün izinlisin.»

«Peki, efendim.»

«İşine gelir mi?»

«Ah! evet, efendim.»

«Canını sıkan bir şey olursa hemen gel, derdini bana anlat. Sorunlarını karşılıklı görüşelim.»

O sırada bir genç kız sesi duyuldu: «Babacım.»

Mr. Dalton: «Evet, Mary?» dedi.

Bigger başını çevirip içeri beyaz bir kızın girdiğini gördü. Çok ince, saz gibi bir kızdı bu.

«Aaa, işin olduğunu bilmiyordum.»

«Rahatsız etmiyorsun, Mary. Ne oldu?»

Bigger, kızın kendisine baktığını gördü.

«Baba, bu yeni sürücümüz mü?»

«Ne istedin, Mary?»

«Perşembe günü verilecek konser için bilet alacak mısın?»

«Orchestra Hall'da verilecek olandan mı söz ediyorsun?»

«Evet.»

«Alacağım.»

«Yeni sürücümüz mü bu?»

«Evet,» dedi Mr. Dalton. «Bigger Thomas.»

«Merhaba, Bigger,» dedi kız.

Delikanlı yutkundu, Mr. Dalton'a baktı. Ama birden ona hiç bakmaması gerektiğini hissetti.

«İyi akşamlar, hanımefendi.»

Kız, kendisine yaklaşıp tam oturduğu koltuğun karşısına dikildi.

«Bigger, sen sendikalı mısın?» diye sordu ansızın.

Mr. Dalton kaşlarını çatmıştı: «Mary, bırak şimdi bunları...»

Kız hızla babasına dönüp: «Ama baba, sendikaya girmesi gerek,» dedikten sonra yine Bigger'la konuşmaya başladı: «Sendikalı mısın, Bigger?»

Mr. Dalton: «Mary...» diye başladı, ama kızı sözünü kesti: «Baba, ona bir soru sordum.»

Bigger durakladı ve o anda da bu kızdan nefret etti. Tam işe girmeye çalıştığı bir sırada bunu yapmasının ne gereği vardı?

«Hayır, efendim,» diye mırıldanırken başını önüne eğmişti, gözlerindeyse öfkeli bir pırıltı vardı.

«Peki ama, neden?»

Mr. Dalton'ın bir şeyler mırıldandığını duydu. Adamın konuşmasını ve bu işe bir son vermesini istiyordu. Gözlerini kaldırınca kıza dikkatle baktığını gördü. Bu kız bana işi kaybettirecek, diye düşündü. Tanrı kahretsin. Sendikalarla ilgili olarak, onların kötü yerler olduğu kanısının dışında hiç bir şey bilmiyordu. Üstelik bu kız, sendikalardan kuşkusuz hiç hoşlanmayan Mr. Dalton'ın yanında böyle konuşmakla ne yapmak istiyordu?

«Sendika işini sonra da halledebiliriz, Mary» dedi adam.

Kız sordu: «Ama sendikalı olmanın sence bir sakıncası yoktur, değil mi?»

Bigger: «Bilmem, hanımefendi,» dedi.

Mr. Dalton söylendi: «Mary, çocuk daha çok yeni, görüyorsun. Rahat bırak onu.»

Kız dönüp adama dilini çıkardı. Dili kıpkırmızıydı.

«Olur, Bay Kapitalist,» dedi. Sonra yeniden Bigger'a döndü: «Bigger, babam bir kapitalist, değil mi?»

Çocuk gözlerini yere dikmişti, hiç karşılık vermedi. Kapitalistin ne olduğunu bilmediği için konuşamamıştı.

Tam gideceği sırada durdu kız. «Ah, baba. Yapacak bir işi yoksa, bu gece beni üniversiteye götürsün. Ders var,» dedi.

«Mary, şimdi onunla konuşuyorum. Ama konuşmamız bir dakika sonra biter.»

Kız kediyi kucağına alıp odadan çıktı. İçeride kısa bir sessizlik oldu. Bigger onun sendikalar üzerine hiç bir şey söylememiş olmasını dilerdi. Belki de şimdi kendisini işe almayacaklardı. Ya da alsalar bile, bu kız böyle davranır durursa, pek yakında kovulurdu. Şimdiye dek onun gibi birine rastlamamıştı. Düşlediğinden o kadar farklı biriydi ki aslında...

Mr. Dalton ansızın seslendi: «Haa, Mary!»

Bigger, kızın dışarıdan karşılık verdiğini duydu : «Evet, Baba?»

Adam kalkıp çıktı. Bigger parmağını bile oynatmadan oturmuş çevreyi dinliyordu. Bir iki kez kızın güldüğünü duyar gibi oldu, ama emin değildi. En iyisi o çılgınla hiç ilgilenmemekti. Sendikalar üzerine bir şeyler duymuştu ama, zihninde oralarla komünizm kavramı birbirine bağlı şeylerdi. Biraz gevşemişti şimdi. Yine de adamın geldiğini duyunca gövdesi sertleşti. Beyaz adam hiç bir söz söylemeden masasının başına geçip uzun bir süre hiç konuşmadan elindeki kağıdı inceledi. Bigger gözkapaklarını hafifçe indirmiş onu gözlüyor, bir yandan da Mr. Dalton'ın aklının elindeki kağıtta olmadığını anlıyordu. İçinden kıza küfretti. Belki de adam onu işe almamaya kararlıydı şimdi. Tanrı kahretsin. Belki de haftalık o fazladan beş doları alamayacaktı artık. Evet, o karıyı Tanrı kahretsindi. Her şeyi mahvetmişti. Mr. Dalton ona güvenemeyeceğini düşünüp duruyordu.

Tam o sırada: «Bigger!» dedi adam.

«Buyurun, efendim.»

«Seni işe neden aldığımı bilmeni isterim.»

«Evet, efendim.»

«Bak Bigger! Ben, Ulusal Karaderili Halkı Kalkın-

dırma Derneği yandaşlarından biriyim. Bu örgütün adını duydun mu?»

«Hayır, efendim.»

«Aslında önemi yok. Akşam yemeği yedin mi?»

«Hayır, efendim.»

«O zaman yemek yemen gerek.»

Zili çaldı. Önce bir sessizlik oldu. Ardından kapıyı açan kadın göründü.

«Buyurun, Mr. Dalton.»

«Peggy, bu çocuğun adı Bigger. Bizim sürücümüz olacak. Ona yemek ver, sonra da odasıyla otomobilin yerini göster.»

«Peki, Mr. Dalton.»

Mr. Dalton, Bigger'a dönerek: «Sekiz buçukta Miss Dalton'ı üniversiteye götür Bigger ve çıkana kadar da bekle onu,» dedi.

«Peki, efendim.»

«Şimdilik bu kadar.»

«Peki, efendim.»

«Benimle gel!» dedi Peggy.

Bigger kalkıp başlığını aldıktan sonra kadının ardından yürüdü. Mutfağa girdiler. Ocağın üstündeki tencerelerde bir şeyler kaynıyor, içerisi yemek kokuyordu.

Peggy beyaz örtülü masanın üstünde yer açarak: «Buraya otur,» dedi. Oturdu, başlığını kucağına koymuştu. Evin ön bölümünden arkaya geçince biraz rahatlamıştı, ama hâlâ huzursuzluğu tam olarak geçmiş değildi.

Peggy: «Yemek daha hazır değil. Domuz pastırmalı yumurta sever misin?»

«Evet, efendim.»

«Kahve?»

«Evet, efendim.»

Mutfağın beyaz badanalı duvarlarını seyrederken arkasında kadının bir şeyler yaptığını duyuyordu.

«Mr. Dalton sana ocaktan söz etti mi?»

«Hayır, efendim.»

«Kuşkusuz unuttu. Onunla da ilgilenmen gerekiyor. Gitmeden önce sana yerini göstereyim.»

«Yani ateşin yakılması ve denetlenmesi işini yapacağım demek istiyorsunuz, değil mi efendim?»

«Evet, ama kolaydır. Daha önce hiç ocak yakmış mıydın?»

«Hayır, efendim.»

«Öğrenirsin. Güç değil.»

«Evet, efendim.»

Peggy iyi bir kadına benziyordu, ama belki de üstündeki işi ona yıkmak için iyi yüz gösteriyordu. Eh, bekleyip anlardı işin aslını. Can sıkıcı bir hal alırsa, Mr. Dalton'la bu konuda görüşürdü. Kızaran domuz pastırmasının kokusunu duyunca çok acıktığını anladı. Annesinin verdiği yirmi beş sentle sandviç almayı unutmuştu, üstelik de sabahtan beri hiç bir şey yememişti. Peggy önüne tabak, bıçak, çatal, kaşık, şeker, krema ve ekmek koydu. Sonra da domuz pastırmasıyla yumurtayı getirdi.

«İstersen daha al sonra.»

Yemek iyiydi. Kötü bir iş değildi bu. Şimdiye dek rastladığı tek kötü şey, o çılgın kızdı. Yumurtayla domuz pastırmasını çiğnerken bir yandan da bu çılgın kızın, filmde gördüğü o kızdan ne kadar farklı olduğunu düşünüyordu. Filmdeki kadında tehlikeli bir hal yoktu. Bu yüzden de Bigger onu istediği gibi düşleyebiliyordu. Oysa bu zengin kızı her şeye burnunu sokuyor, her işe giriyor, ve öylesine akla durgunluk verici bir sadelik ve doğrulukla konuşuyordu ki, zihnini iyice karıştırıyordu. Peggy'nin mutfakta olduğunu iyice unutmuştu. Yemeği bitince yumuşacık bir dilim ekmek alarak bunu tabağına banıp koca koca parçalar halinde ısırmaya koyuldu.

«Biraz daha ister misin?»

Yemeği bırakarak ekmeği masaya koydu. Kadının, tabağını ekmeğiyle sıyırdığını görmesini istememişti, bunu sadece evde yapardı çünkü.

«Hayır, efendim,» dedi. «Çok yedim.»

Peggy sordu: «Buradan hoşlanacak mısın acaba, ne dersin?»

«Evet, efendim. Öyle sanıyorum.»

«Burası gerçekten de bomba gibi bir yerdir. Her yerden daha iyidir. Bizimle en son çalışan karaderili on yıl kalmıştı.»

Bigger, kadının neden «biz» dediğini merak etti. Kuşkusuz bu kadın iki ihtiyarı da parmağında oynatıyordur, diye düşündü sonra.

«On yıl mı?» diye sordu.

«Evet, on yıl. Adı Green'di. Üstelik çok iyi bir adamdı.»

«Peki, neden ayrıldı?»

«Ha, o Green akıllı adamdı. Devlet dairesinde memur oldu. Mrs. Dalton onu gece okuluna gönderdi zorla. Mrs. Dalton insanlara hep yardım etmek ister.»

Evet, Bigger bunu biliyordu. Ama kendisi gece okuluna gitmeyecekti. Peggy'ye baktı. Önüne eğilmiş bulaşık yıkıyordu. Sözleri onu uyarmıştı. Bir şeyler eklemesi gereğini duyuyordu.

Sonunda: «Evet, efendim. Kuşkusuz akıllıymış,» dedi. «Üstelik on yıl da çok uzun bir zaman.»

Peggy: «Yok canım. O kadar da uzun değil,» diye karşılık verdi. «Ben burada yirmi yıldır çalışıyorum. Her zaman sürekli bir işte bulunmaktan hoşlanırım. Hep, iyi bir kapı buldunuz mu orada kalın, derim. Yuvarlanan taş yosun tutmaz, bu söz gerçektir.»

Bigger hiç bir şey demedi.

«Burada her şey basit ve güzeldir,» diye devam etti, Peggy. «Ev sahiplerinin milyonları var, ama insan gibi de yaşıyorlar. Birtakım havalar içinde değiller, üstelik kibirli hiç bir davranışları yok. Mrs. Dalton, insanların hep bu şekilde davranmaları gerektiğini söyler.»

«Evet, efendim.»

«Tam Hıristiyandır bunlar. Herkesin çok çalışıp temiz bir hayat sürmesine inanırlar. Birçok kişi, daha çok hizmetçi tutmamız gerektiğini söyler, ama biz durumu idare ediyoruz. Hepimiz bir aile gibiyiz burada.»

«Evet, efendim.»

«Mr. Dalton da çok iyi bir adamdır.»

«Ah! evet, efendim. Öyle.»

«Biliyor musun? Seninkiler için çok şey yapıyor.»

Bigger: «Benimkiler mi?» diye sordu. Şaşırmıştı.

«Evet, karaderililer için yani. Karaderililerin okullarına beş milyondan fazla bağışladı.»

«Yaaa!»

«Ama asıl iyi olan, Mrs. Dalton'dır. O olmasaydı, Mr. Dalton bugün bütün bunları yapamazdı. Eşidir onu zengin eden. Evlendikleri zaman, Mrs. Dalton'ın milyonları vardı. Ama tabiî, sonradan Mr. Dalton da çok para ka-

zandı. Yine de paranın çoğu karısınındır. Zavallı kadın, kör yalnızca. On yıl önce kaybetti gözlerini. Onu gördün mü?»

«Evet, efendim.»

«Yalnız mıydı?»

«Evet, efendim.»

«Zavallı kadın. Bakıcısı Mrs. Patterson hafta sonu tatiline gitti, o yüzden o da yapayalnız kaldı. Hali çok kötü, değil mi?»

«Ah! evet, efendim,» derken Peggy'nin ondan beklediği şekilde, sesine kadın için duyduğu acımayı yansıtan bir anlam vermeye çalışıyordu.

Peggy sözlerini sürdürdü: «Burada bulduğun, işten de öte bir şeydir. Burası insanın yuvası gibidir. Mrs. Dalton'a hep, burasının hayatım boyunca gördüğüm tek yuva olarak kalacağını söyler dururum. Ben buralı değilim, Daltonlar'da çalışmaya başlamadan iki yıl önce Amerika'ya geldim.»

Bigger kadına bakarak: «Yaa!» dedi.

«Ben İrlandalıyım, biliyor musun?» diye anlatıyordu Peggy. «Benim halkım, İngilizler hakkında, buradakilerin zenciler için düşündüğünü düşünür. Karaderililerle ilgili bazı şeyleri böyle öğrendim. Ama buradakiler çok ince insanlar tabii. O kadar ince ki ipek gibi. O kız bile. Onu gördün, değil mi?»

«Evet, efendim.»

«Bu gece mi?»

«Evet, efendim.»

Peggy dönüp kendisine sert sert baktı.

«Çok tatlıdır. Onu iki yaşından beri bilirim. Benim için hep bir bebektir. Ama biraz çılgın ve vahşidir. Hep içi kaynar. Annesiyle babası onun için deli gibi kaygılanıyorlar. Bir grup çılgın kızılla geziyor şimdi de...»

Bigger hayretle bağırdı: «Kızıl, ha!»

«Evet, ama aslında kötü bir niyeti yok. Annesiyle babası gibi insanlara acıyor ve insanlara da sadece kızılların yardım edeceğini sanıyor. Bu halleri kime çekti, Tanrı bilir. Burada kalırsan onu tanıyacaksın. Ama sakın o kızıl dostlarına kulak asma. Sadece şamata ederler.»

Bigger kadına, kızla ilgili daha çok şey soracaktı, ama şimdilik bunu yapmaktan vazgeçti.

Peggy: «Yemeğin bittiyse sana ocağı, arabayı ve yatacağın odayı göstereyim,» diyerek tencerelerin altını kıstı.

«Peki, efendim.»

Ayağa kalkıp kadını izledi. Dar bir merdivenden inmişler bodruma girmişlerdi şimdi. İçerisi karanlıktı. Bigger epeyce sert bir tıkırtı duydu. Lamba yanmıştı.

«Buradan gideceğiz. Adın neydi?»

«Bigger, Hanımefendi.»

«Ne?»

«Bigger.»

İçerisi kömür ve kül kokuyor, alevlerin homurtusu duyuluyordu. Ocakta yanan kömürler kıpkırmızı görünüyordu.

«Ocak işte bu,» dedi Peggy.

«Evet, efendim.»

«Sabahları çöpü burada bulursun. Çöpleri ocakta yak, sonra da tenekeyi tezgahın üstüne koyuver.»

«Peki, efendim.»

«Kömürü boşaltmak için kürek kullanmana gerek yok. Ocak otomatik yanar. Bak, gördün mü?»

Peggy ocağın yanındaki kolu çekince, madenî bir kanaldan aşağı kayan ufak kömür parçalarının takırtısı duyuldu. Bigger ocağın ızgaraları arasından baktı, kömür ateşin üstüne yelpaze gibi yayılmıştı. Hayranlıkla mırıldandı: «Çok iyi.»

«Üstelik su için de düşünmene gerek yok. Kazan kendi kendine dolar.»

Bigger bu işi çok beğenmişti. Çok kolay, hemen hemen eğlenceliydi.

«Ama işinin en zor yanı külleri boşaltmak ve süpürmek olacak. Sonra kömürün bitip bitmediğine de her zaman dikkat etmek gerek. Depoda kömür azalınca ya bana ya da Mr. Dalton'a haber verirsin, olur mu? Hemen ısmarlarız.»

«Peki, efendim. Yapabileceğim bir iş bu.»

«Bak, şu arka merdivenlerden odana çıkarsın. Gel, göstereyim.»

Kadının arkasından merdiveni çıktı. Peggy bir kapıyı açmış, ışığı da yakmıştı. Bigger burasının, duvarla-

rı kadın ve yıldız boksörlerin resimleriyle dolu geniş bir oda olduğunu gördü.

«Green'in odasıydı burası,» dedi Peggy. «Green duvarlara resim asmaya bayılırdı. Ama yine de çok düzenli ve temiz bir adamdı. Burası sıcak da olur. Ha, unutmadan vereyim. Bunlar odanın, arabanın ve garajın anahtarları. Şimdi de sana garajı gezdireyim. Oraya ancak evin dışından dolaşarak gidilir.»

Kadının arkasından merdivenleri inip dışarı çıktı. Hava biraz kırılmıştı. Peggy: «Karlayacak galiba,» dedi.

«Evet, efendim.»

Anahtarını kullanırken bir yandan da: «İşte burası garaj,» diyordu kadın. Kapı açılır açılmaz içerideki ışık otomatik olarak yanmıştı. «Her zaman için arabayı önceden çıkarıp patronlar gelene kadar ayakta beklersin. Söyle bakalım, bu gece Miss Dalton'ı mı çıkaracaksın dışarı?»

«Evet, efendim.»

«Bak, küçük hanım sekiz buçukta gidecek. O zamana kadar boşsun demektir. İstersen odanı daha iyi inceleyebilirsin.»

«Peki, efendim. Şöyle bir göz atmak isterim gerçekten de.»

Bigger, Peggy'nin ardından yine merdivenleri inip bodruma girdi. Kadın mutfağa, Bigger'sa odasına yöneldi. Tam odanın ortasında durup duvarları incelemeye koyuldu. Jack Johnson, Joe Louis, Jack Dempsey ve Henry Armstrong'un resimleri asılıydı. Öteki resimler de Ginger Rogers, Jean Harlow ve anet Gaynor'undu. İçerisi genişti. üstelik iki tane de radyatör vardı. Yatağı elledi; amanıın... ne kadar da yumuşaktı öyle. Bir gece Bessie'yi buraya getirecekti. Yok, yok, hemen değil canım. Evin düzenini iyice öğrendikten sonra yapardı bu işi. Sadece kendine ait bir oda! Buraya bir şişe de içki getirebilir ve kafasını dinleyerek içebilirdi. Artık köşe bucak saklanmasına gerek yoktu. Buddy'yle aynı yatakta yatıp bütün gece onun tekmelerini yemek zorunda değildi bundan böyle. Bir sigara yakıp boylu boyunca yatağına uzandı. Ohh! İş hiç de kötü değildi doğrusu. Saatına baktı. Yediydi. Biraz sonra aşağı inip arabaya da bakardı. Şimdi kendisine başka bir saat alacaktı. Bir dolarlık bir saat böyle

bir işe hiç de uygun düşmüyordu. Kendine altından yapılmış bir saat alacaktı. Üstelik alacağı daha bir sürü şey vardı. Hey, babam, hey! Çok kolay ve rahat bir hayat olacaktı bu. Her şey iyiydi de, o kız yok muydu o? Bigger'ı nedense çok kaygılandırıyordu. Sendikalardan söz etmeyi sürdürürse işini kaybetmesine neden olabilirdi. Gerçekten de garip bir kızdı. Hayatı boyunca onun gibi birine hiç rastlamamıştı. Kendisini şaşırtıyordu. Zengindi, ama hiç de zengin gibi davranmıyordu. Şey gibi davranıyordu... Bulamadı kızın davranışının neye benzediğini. Karşılaştığı bütün beyaz kadınlar bunların da çoğu yardım bürolarında çalışan memurlardı zaten, belirli bir uzaklık ve soğukluk koymuşlardı onunla kendileri arasına. Hep yerlerini bilirler ve araya her zaman bir duvar çekerlerdi. Oysa bu kız onunla yakından konuşuyor, sözleri ve davranışlarıyla da sanki iki gözünün ortasına bir yumruk indiriveriyordu. Aman, canım. Onu böylesine düşünmenin ne gereği vardı ki? Belki de iyi bir kızdı. Belki de ona sadece alışması gerekiyordu, işte o kadar. Bahse girerim, su gibi para harcıyordur, diye düşündü. İhtiyar da karaderililer için beş milyon dolar vermiş. Bir adam beş milyonu böyle bir çırpıda elden çıkarabildiğine göre, demek ki milyonlar onun için sent kadar değersizdi. Doğrulup yatağın kıyısına oturdu.

Kullanacağı araba ne marka ve ne modeldi acaba? Peggy, garajın kapısını açtığında bakmak aklına gelmemişti. Bir Packard, bir Lincoln ya da bir Rolls Royce olmasını diliyordu. Öf, be! Nasıl da kullanacaktı o zaman arabayı ama. Kuşkusuz Miss ya da Mr. Dalton içindeyken dikkatli sürecekti. Ama yalnız olduğu zaman yahey! Öyle bir gidecekti ki lastiklerin altından dumanlar tütecekti.

Dudaklarını yaladı, susamıştı. Saatına bir göz attı. Sekizi on geçiyordu. Mutfağa inip su içecek, sonra da garajdan arabayı çıkaracaktı. Merdivenleri inip bodrumdan geçerek mutfağa giden basamaklara yaklaştı. Farkında olmadan ayaklarının ucuna basarak yürüyordu. Usulca kapıyı açıp içeri baktı. Ama gördüğü manzara soluğunu tutmasına neden oldu. Mrs. Dalton, yerlere kadar inen beyaz giysisiyle mutfağın orta yerinde dimdik duruyordu. İçerisi duvardaki saatın tıkırtısı dışında ölümcül

bir sessizliğe bürünmüştü. Bir an girmek ya da gerisin geri dönüp merdivenlerden inmek arasında bocaladı. Susuzluğu da geçmişti. Mrs. Dalton'ın yüzünde dikkatli dikkatli ortalığı dinleyen bir anlam vardı, iki eli yanlarına sarkıyordu. Bigger o anda kadının, derisinin her hücresiyle duyabileceği inancına kapıldı. Zaten hep duyulur duyulmaz sesleri dinlermiş gibi bir hali vardı. Yanında yerde beyaz kedi sessizce oturuyor, kapkara ve kocaman gözleriyle Bigger'ı seyrediyordu. Kadına ve o beyaz kediye sadece bakmak bile Bigger'ı tedirgin ediyordu. Tam kapıyı çekip ayaklarının ucuna basa basa merdivenlere dönüyordu ki, kadının sesini duydu:

«Sen, yeni gelen çocuk musun?»

«Evet, efendim.»

«Bir şey mi istiyordun?»

«Sizi rahatsız etmek istememiştim, Hanımefendi. Ben, Ben... Sadece bir bardak su alacaktım da...»

«Öyleyse gir içeri. Bardak buralarda bir yerde olacak.»

Musluğa doğru yürürken bir yandan da kadını kolluyordu. O anda onun kör olduğunu bildiği halde, kendisini görüyormuş gibi geldi Bigger'a. Tüyleri diken diken oldu. Duvardaki daracık bir raftan bardak alıp muslukta doldurdu. Suyu içerken bir an bardağın üstünden kadına bir göz attı. Yüzünü kaldırmıştı; taş gibi duruyor, bir şeyler bekliyordu sanki. Bir zamanlar gördüğü bir ölünün yüzünü hatırladı birden. Aynı zamanda Mrs. Dalton'ın, kendi ayak seslerini dinlediğini kavradı. Nerede durduğumu tam olarak biliyor, diye düşündü.

Kadın birden: «Odanı beğendin mi?» diye sordu. Bigger onun hem konuşup, hem de bir yandan, bardağını musluğun kenarına koyarken çıkacak sesi beklediğini farketti.

«Ah! evet, efendim.»

«Umarım dikkatli bir sürücüsündür!»

«Ah! evet, efendim. Çok dikkat ederim.»

«Daha önce hiç otomobil kullanmış mıydın?»

«Evet, efendim. Ama sadece bir sebze ve meyva kamyonuydu kullandığım.»

O anda kör bir insanla konuşmanın, tıpkı belli be-

lirsiz görünen bir insanla konuşmaya benzediğini düşündü.

«Okulda kaça kadar okumuştun, Bigger?»

«Sekizinci sınıfa kadar, Hanımefendi.»

«Hiç okula dönmeyi düşündü mü?»

«Şey... artık çalışmak zorundayım, Hanımefendi.»

«Peki, okula dönme fırsatını ele geçirsen?..»

«Şey... bilmem ki efendim.»

«Burada en son çalışan adamımız, gece okuluna gidip öğrenim görmüştü.»

«Evet, efendim.»

«Bir okulu bitirseydin ne olmak isterdin?»

«Bilmem ki, efendim.»

«Peki, hiç düşündün mü?»

«Hayır, efendim.»

«Çalışmayı mı yeğliyorsun?»

«Galiba öyle efendim.»

«Eh, bunu başka zaman da konuşuruz. Şimdi gidip Miss Dalton için arabayı hazırlasan iyi olacak.»

«Peki, efendim.»

Bigger, kadını mutfakta bulduğu gibi bırakarak çıktı. Ne biçim bir insan olduğunu daha kestirememişti. Bütün yaptıklarını sertlik, ama iyilikle yargılayacağını belli etmişti sözleriyle. Bu kadına, annesine karşı duyduklarına benzer duygular duymaya başlamıştı. Ama Mrs. Dalton'la annesine duydukları arasında bir tek fark vardı: Ona göre annesi, kendi istediklerini ona yaptırmak istiyor; oysa Mrs. Dalton, onun yapmak istediği şeyleri yapmasından yana görünüyordu. Yine de Bigger gece okuluna gitmek istemiyordu. Gece okulu düşüncesi aslında kötü bir şey değildi; ama onun kendine göre başka tasarıları vardı. Şimdilik bu tasarılarının ne olduğunu kesinlikle bilmiyordu; yine de bir düzene sokmaya çalışıyordu bunları.

Hava iyice kırılır gibiydi. Rüzgar da çıkmıştı. Bir sigara yakıp garajın kilidini açtı. Kapı içeri doğru açılır açılmaz ışıkların kendi kendine yanması onu yeniden şaşırttı. Bu insanların her şeyleri var, diye düşünüyordu. Arabayı dikkatle inceledi. Koyu mavi ve yeni model bir Buick'di bu. Lastik kapakları çelikten yapılmıştı. Geri çekilip daha uzun süre seyretti, sonra da kapıyı açıp kont-

rol tablosuna baktı. Araba umduğu kadar pahalı bir şey çıkmadığı için biraz düş kırıklığına uğramıştı, yine de bu eksikliğini rengi ve biçimiyle iyice siliyordu. Kendi kendine: «İdare eder,» dedi. Sonra arabayı geri vitese takıp garajdan çıkardı, bir dönüş yaparak yan kapının önüne çekti.

«Sen misin, Bigger?»

Kız merdivende duruyordu.

«Evet, Hanımefendi.»

Dışarı çıkıp onun girmesi için arka kapıyı açtı.

«Teşekkürler.»

Karşılığında elini başlığına götürüp selam verirken, bir yandan da bu davranışının yerinde olup olmadığını düşünüyordu.

«O üniversite, Midway'in üstünde mi, Hanımefendi?»

Kızın, karşılık vermeden önce durakladığını dikiz aynasından gördü.

«Evet.»

Arabayı caddeye çıkarıp güneye saptı. Elli beş kilometreyle sürüyordu. Arabayı çok iyi kullanıyor, her blokun başında hız verip, kavşaklarda yavaşlıyordu.

«Çok iyi sürüyorsun,» dedi kız.

Bigger gururla karşılık verdi: «Evet, efendim.»

İşini görürken bir yandan da dikiz aynasından kızı gözlüyordu. Ona hoş denebilirdi, ama pek o kadar da değil. Kara gözleri, beyaz yüzü ve kırmızı dudaklarıyla, daha çok vitrinlerdeki taş bebeklere benziyordu. Üstelik şimdi onu ilk gördüğü andaki gibi rol de yapmıyordu. Gerçekte gözlerinde içine kapanık, uzak bir anlam vardı. Kırk Yedinci Caddedeki kavşakta kırmızı ışık yanınca arabayı durdurdu. Elli Birinci Caddeye gelene dek trafik bir daha tıkanmadı. Ama burada arabalar neredeyse kuyruk olmuştu. Direksiyonu hafifçe tutuyor, araba dizisinin öne doğru ilerlemesini bekliyordu. Bu işi yaparken içinde müthiş bir güç duyuyordu. Bir arabanın direksiyonunda olmak duygularına ve gücüne bir şeyler katıyordu. Ayağını gaza basıp uçar gibi hızla gitmek, yanından geçtiği kişilerin hareketsizmiş gibi durduğunu görmek, altındaki asfalt yolun, önünde açıldığını anlamak ona büyük bir zevk veriyordu. Işık kırmızıdan yeşile dönünce arabayı sürdü.

«Bigger!»

«Buyurun, efendim.»

«Şu köşeye sap ve yan sokakların birinde dur!»

«Burada mı?»

«Evet ,burada!»

Peki ama, ne demekti bu? Cottage Grove Caddesinden bir yan sokağa saparak arabayı kenara çekip durdurdu. Arkasına dönüp bakınca kızın, koltuğun tam ucuna iliştiğini ve yüzünün ondan birkaç santim uzakta olduğunu görerek şaşırdı.

«Seni korkutuyor muyum?» diye sordu kız gülümseyerek.

Çocuk şaşırmış ve gerçekten de korkmuştu; mırıldandı: «Hayır, efendim.»

Şimdi onu dikiz aynasından seyrediyordu. Ufacık beyaz ellerini ön kanepenin arkalığından aşağı sallandırmış, boş gözlerle karşıya bakıyordu. «Kafamdakileri nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum,» dedi.

Bigger hiç sesini çıkarmadı. Aralarında uzun bir sessizlik oldu. Bu kız ne istiyordu yahu? Yanlarından bir tramvay geçti. Trafik ışıklarının yeşilden kırmızıya, sonra yeniden kırmızıdan yeşile döndüğünü yine dikiz aynasından görüyordu. Ne söyleyecekse çabuk söylese de bitse bu iş, diye düşünüyordu kendi kendine. Çok garip bir kızdı bu. Her dakika, beklenmedik bir şey yapıyordu. Konuşmasını bekledi. Ön koltuğun arkalığından ellerini çekerek çantasında bir şeyler arandı bu kez.

«Kibritin var mı?» dedi.

«Evet, efendim.»

Ceketinin iç cebinden bir kibrit çıkardı.

«Kibriti yak,» dedi kız.

Bigger önce şaşkınlıkla gözlerini kırpıştırdı, sonra da kibriti yakıp ateşini uzattı. Bir süre sessizce sigarasını içti kız. Sonunda da gülümseyerek sordu: «Boşboğaz değilsin, değil mi?»

Bigger karşılık vermek için ağzını açtı, ama sesi çıkmadı. Sorduğu soru ve bunu soruşundaki anlam nedeniyle bir karşılık vermesi gerektiğini anlıyor, ama ne söyleyeceğini bilemiyordu.

Sonunda kız: «Üniversiteye gitmiyorum,» dedi. «Ama bunu aklından kesinlikle silebilirsin. Şimdi beni Loop'a

götürmeni istiyorum. Yine de biri sana nereye gittiğimi sorarsa, üniversiteye götürdüğünü söylersin. Tamam mı, Bigger?»

Öteki mırıldandı: «Peki, efendim. Tamam.»

«Sana güvenebileceğimi sanıyorum.»

«Evet, efendim.»

«Hem sonra senin yanındayım ben.»

Şimdi bu sözleriyle ne demek istemişti yine? Onun yanındaymış! Kendisi hangi yandaydı ki? Yani karaderililerden hoşlandığını mı anlatmak istemişti böylece? Bütün ailesi hakkında bir şeyler öğrenmişti. Bu kız gerçekten deli miydi? Annesiyle babası, kızlarının davranışlarını ne dereceye kadar biliyorlardı? Kız gerçekten deliyse, Mr. Dalton onu neden dışarı bırakıyordu?

«Şimdi bir arkadaşla buluşacağım. O senin de dostundur, dedi.»

Bigger: «Benim dostum mu?» diye şaşkınlıkla bağırmaktan kendini alamadı.

Kız güldü: «Daha tanımıyorsun onu.»

«Ya!»

«Dış yola çık! Sonra da Lake Street'e sap. 16 numaranın önünde dur!»

«Peki, efendim.»

Belki de kızıllardan söz ediyordu? Evet, evet, tamam. Oysa onun hiç bir arkadaşı kızıl değildi ki. Bütün bunlar ne demek oluyordu? Mr. Dalton, kızını üniversiteye götürüp götürmediğini soracak olsa götürdüm diye karşılık vermek zorunda kalacak ve kızın kendisini desteklemesini beklemesi gerekecekti. Ama ya Mr. Dalton arkalarına adam taktıysa?.. Ya kızını nereye götürdüğünü o adam ona söylerse? Birçok zenginin hafiye tuttuğunu biliyordu. Bütün bunların ne demek olduğunu bilse, her şey daha iyi olacak, kendini daha iyi duyacaktı. Üstelik kız ona, onun da dostu olan biriyle buluşacağını söylemişti. Hiç bir komünistle tanışmak istemiyordu. Komünistler beş parasızdı. İnsanın hırsızlıktan hapse girmesi kabul edilebilirdi, ama kızıllarla dolaşmak suçundan içeri atılması berbat bir şeydi. Eh, kızı götürecekti; zaten bu işi yapması için tutmuşlardı onu. Ama adımlarını denk atacak, dikkatli olacaktı. Umduğu tek şey, işini kaybetmesine bu kızın neden olmayacağıydı. Karayolundan

Yedinci Caddeye saptı. Kuzeye, Michigan Caddesine oradan da Lake Caddesine doğru sürdü ilerledi. Buraya gelince 16 numarayı aramaya koyuldu.

«Tamam, şurası, Bigger!»

«Peki, efendim.»

Karanlık bir yapının önünde durdu. Kız arabadan çıkarken «Bekle beni,» dedi.

Bigger onun hemen hemen kahkahaya dönüşüverecek geniş bir gülümsemeyle kendisine baktığını gördü. Kızın, o andaki düşünce ve duygularının hepsini anladığını farkettiğinden başını şaşkınlıkla öte yana çevirdi. Tanrı kahretsindi bu karıyı.

«Gecikmem,» dedi. Tam uzaklaşıyorken geri döndü. «Tasalanma, Bigger,» diye ekledi. Yavaş yavaş her şeyi anlayacaksın!»

Bigger gülümsemeye çalıştı, ama beceremedi: «Peki, efendim.»

«Senin halkının söylediği buna benzer bir şarkı var galiba.»

«Neye benzer bir şarkı, Hanımefendi?»

«Hani yavaş yavaş her şeyi anlayacağız, diye bir şarkı!»

«Haa! evet, efendim.»

Evet, çok garip bir kızdı. İçine saldığı korkunun üstünde bir şeyler duyuyordu bu kızda. Ona sanki insanmış, kendi dünyasında yaşıyormuş gibi davranıyordu. Üstelik bunu başka hiç bir beyazda duyup görmemişti şimdiye kadar. Niçin ama? Bu da bir tür oyun muydu yoksa? Onu dinlerken duyduğu kuşkulu özgürlük duygusu, kızın beyaz ve zengin, aynı zamanda kendisine neyi yapması ve neyi yapmaması gerektiğini buyuran bir dünyanın insanı olmasını hatırlaması yüzünden giderek kayboluyordu.

Girdiği yapıya baktı. Çok eskiydi ve boyanmamıştı. Ne pencerelerinde, ne de kapısında ışık yanıyordu. Belki de sevgilisiyle buluşmaktaydı. Eğer iş bu kadarcıksa mesele yoktu. Ama ya o komünistlerle buluşmaya gittiyse?.. Hem komünistler neye benziyorlardı acaba? O da mı bir komünistti? İnsanlar neden komünist olurlardı? Gazetelerde komünistlerle ilgili karikatürleri anımsadı. Bunlarda komünistler hep ellerinde meşaleler tutar, sa-

kalları vardır ve hep ya birini öldürmek isterler, ya da bir yeri ateşe vermeye çalışırlar. Böyle davranan insanlar deliydi herhalde. Komünistlerle ilgili olarak duyduğu şeyleri anımsamaya çalışınca, bunları sadece karanlık, eski evler, fısıltıyla konuşan kişiler, sendika ve grevlerle birleştirebildiğini anladı. Şimdiki iş de buna benziyordu işte.

Birden bedeni kasıldı. Kızın girdiği kapı açılmıştı. Dışarı çıkıyordu, ardında da beyaz bir genç vardı. Arabanın yanına gelince arkaya oturacakları yerde yandan dolaşıp pencerenin önünde durarak ona bakmaya başladılar.

«Bigger, bu Jan!» dedi kız ve sonra ekledi: «Jan, bu da Bigger Thomas işte!»

Çocuk ona güldü, sonra da elini uzattı. Bigger'ın bütün gövdesi kuşku ve nefretle gerildi o an.

«Nasılsın, Bigger»

Sağ eliyle direksiyonu yakalamış, bu beyazla tokalaşıp tokalaşmaması gerektiğini düşünüyordu. «İyiyim,» diye mırıldandı.

Jan hâlâ elini uzatmış, öylece duruyordu. Bigger sağ elini birkaç santim kaldırdı, ama eli havada kaldı. Jan: «Hadi, uzat elini de elimi sık!» dedi.

Şaşkınlıktan ağzı bir karış açık gevşek gevşek havada sallanan elini uzattı. Jan'ın parmaklarının kendisininkileri sıkıca kavradığını duydu. Elini yavaşça kurtarmaya çalıştı, ama Jan bırakmıyor, bir yandan da gülümsüyordu.

Sonunda: «En iyisi birbirimizi tanımak. Ben Mary'nin bir arkadaşıyım,» dedi.

Bigger mırıldandı: «Evet, efendim.»

Çocuk ayağını çamurluğa dayayarak sözlerini sürdürdü: «Önce bana efendim, deme. Ben sana Bigger, diyeceğim. Sen de beni Jan diye çağıracaksın. Aramızdaki konuşma hep böyle geçecek. Ne dersin?»

Bigger karşılık vermedi. Mary gülümsüyordu. Jan'sa Bigger'ın elini hâlâ bırakmamıştı. Bigger başını öyle bir durumda tutuyordu ki gözlerini sadece devirerek Jan'a bakabilir, onun bakışlarıyla karşılaşmak istemediği zaman da bakışını caddeye çevirebilirdi. Mary'nin hafifçe

güldüğünü duydu. «Tasalanma, Bigger,» diyordu kız. «Jan çok ciddî konuşuyor.»

Birden öfkeyle başına kan çıktığını duydu. Cehenneme kadar yolu vardı bu kızın. Onunla alay mı ediyordu bunlar? Ne istiyorlardı kendisinden? Onu niçin rahat bırakmıyorlardı? Onların başını ağrıtmamıştı ki hiç. Bunlar gibi kimselerin yanında insanın başına her şey gelebilirdi tabii. Bütün beyni ve gövdesi, ona acı verecek bir zorlanmayla dikkatini tek ve keskin bir noktada toplamıştı. Çaresizlik içinde, ortada döneni anlamaya çalışıyordu. Direksiyonun başında bu biçimde oturup bir beyazın, elini tutmasına izin vermekle son derece aptallık ettiğini düşünüyordu. Sokaktan geçenler ne diyeceklerdi bu işe? Karaderisinin gerçekliği hiç aklından çıkmıyor, Jan ve Jan gibilerin, karaderisi yüzünden aşağılık duygusuna kapılması için ellerinden geleni yaptıklarını düşünüyordu. Beyazlar, karaderililerden nefret etmezler miydi? Eğer böyleyse, Jan neden başka türlü davranıyordu? Neden Mary orada ve pırıl pırıl parlayan gözleriyle istekli istekli duruyordu? Bu işten ne elde edeceklerdi? Belki de ondan nefret etmiyorlardı? Ama orada öylece durup kendisine bakar, biri elini tutup öbürü gülümserken, kara derisinden daha çok tiksinmesine neden oluyorlardı. Tam o anda hiç bir fiziksel varlığı olmadığını sandı. Kendi kendinden nefret ediyordu. Çok iyi bildiği o utanç yaftası karaderisinin üstüne asılmıştı. Üstünde durduğu tehlikeli bölge, karalarla beyazları ayıran sınırdı. Kendini çıplak, saydam duydu. Oyuncakmışçasına onu elinden bırakan, yapısını da bütünüyle değiştiren bu beyazın eğlenmek ve alay etmek için bu kez onu havaya kaldırdığı kanısına kapılmıştı. O anda Mary ve Jan'a karşı sözsüz ve buz gibi bir nefret duydu.

Jan sonunda elini bırakmıştı. Kapıyı açarak konuştu: «Biraz ben süreylm, izin verirsen.»

Bigger, Mary'ye baktı. Kız ona yaklaşmış, koluna dokunmuştu. «Kaygılanma, Bigger. İşler yolunda,» dedi.

Kapıdan çıkmak için yerinde döndü, ama Jan onu durdurdu: «Hayır, otur! Yalnız öteye kay!»

Öbür yana kayarken Jan da direksiyonun başına geçti. Hâlâ elindeki gariplik geçmemişti. Jan'ın parmakları

sanki derisinde silinmez izler bırakmıştı. Mary de öne geçiyordu. «Biraz öteye kay, Bigger» dedi.

Bu kez Jan'a yaklaştı biraz daha. Mary onun yanına, kapıyla kendi gövdesi arasındaki boş yere sıkıştı. Şimdi iki yanında da iki beyaz vardı; çok yüksek iki beyaz duvarın arasında oturuyordu işte. Hayatı boyunca hiç bir beyaz kadına bu kadar yaklaşmamıştı. Saçlarının kokusunu, yumuşak kalçasının kendi etine değdiğini duyuyordu. Jan arabayı şehrin dışındaki karayoluna sürdü, bu arada da trafik dizisinin arasına bir dalıyor, bir çıkıyordu. Biraz sonra göl kıyısına varmışlar, kıpırtısız parlayan suyun yanından ilerliyorlardı. Gökteki bulutlar karla doluydu, üstelik çok sert bir rüzgar esiyordu.

Kız sordu: «Nefis bir gece, değil mi?»

Jan: «Evet, müthiş,» dedi.

Bigger seslerinin tonunu, garip şivelerini ve dudaklarından o derece rahatlıkla dökülen o süslü sözleri dinliyordu.

«Ne güzel gök!»

«Ama ne sular...»

Mary: «Öylesine güzel ki, seyrederken insanın içi acıyor,» dedi.

Jan, Bigger'a dönmüştü: «Çok güzel bir dünya bu. Şu ufuk çizgisine bak.»

Bigger başını döndürmeden sadece gözlerini devirerek gösterilen yere baktı. Bir yanında geniş bir alanı kaplayan yüksek binaların üstünde minicik, sarı ışıklar parlıyordu.

Jan elini sallayarak konuştu: «Bir gün bütün bunlar bizim olacak. Devrimden sonra hepsi bizim malımız olacak. Ama bunun için savaşmalıyız. Nasıl bir dünya kazanacağımızın farkında mısın, Bigger? O gün geldiği zaman her şey başka türlü olacak. Ne karaderili, ne beyaz, ne zengin, ne de yoksul kalacak bu dünya yüzünde.»

Bigger hiç sesini çıkarmadı. Araba ıslık çalarak ilerliyordu.

Mary sordu: «Bigger, sana çok garip geliyoruz, değil mi?»

«Ah! hayır ,efendim,» diye soludu, kızın ona inan-

madığını çok iyi biliyordu, ama başka türlü yanıtlamak da elinden gelmiyordu.

Böylesine dar bir yere sıkışmaktan kollarıyla bacakları ağrımaya, karıncalanmaya başlamıştı, ama hareket etmeye de cesaret edemiyordu bir türlü. Daha rahat bir biçimde oturmaya çalışsa hiç aldırmayacaklarından emindi. oysa biraz kıpırdanması, kendisi ve karaderili gövdesine dikkatlerini çekmek anlamına geliyordu. Bunuysa hiç istemiyordu işte. Duymak istemediği şeyleri duymasına sebep oluyordu en ufak davranışı. Beyaz olsaydı, onlar gibi olsaydı her şey bambaşka olurdu. Ama karaderiliydi. Bu yüzden de kollarıyla bacakları ağrıdığı halde kıpırdamadan durdu.

«Bigger,» dedi Jan. «Güney Bölgesinde nerede iyi yemek yiyebiliriz?»

Bigger düşünceli düşünceli: «Şeyyy...» dedi.

Mary neşeyle ona dönerek konuştu: «Şöyle gerçekten iyi bir yere gitmek istiyoruz.»

Bigger: «Gece kulübüne mi gitmek istiyorsunuz?» diye sordu. Öyle bir anlamlı konuşmuştu ki, karşısındakilere sadece gidebilecekleri yerlerin adlarını sayabileceğini, ama herhangi birine gitmelerini öğütlemeye niyeti olmadığını anlatmak istiyordu.

«Hayır, yalnızca yemek yenebilecek bir yer arıyoruz.»

«Dinle, Bigger! Biz, karaderililerin yemek yedikleri bir yere gitmek istiyoruz, herkesin birbirine gösteriş yaptığı bir lokantaya değil.»

Bu karşısındakiler ne istiyorlardı acaba? Sorularını yanıtladığı zaman sesi anlamsız, tekdüze çıkıyordu.

«Ernie's Kitchen Shack var.»

«İyi bir yere benziyor.»

Mary, «Hadi, oraya gidelim, Jan,» dedi.

«Olur,» diye yanıtladı Jan da. «Nerede?»

Bigger anlattı: «Kırk Yedinci Caddeyle İndiana'nın köşesinde.»

Jan, arabayı karayolundan Otuz Birinci Caddeye saptırdı, sonra batıya, Indiana Caddesine döndü. Bigger, onun daha hızlı sürmesini, Ernie's Kitchen Shack'a en kısa zamanda varmasını İstiyordu. Orada oturup yemek yerlerken o da arabada uzanıp tutukluktan iyice ağrıyan

bacaklarını uzatarak yatmak fırsatını bulurdu. Jan, Indiana Caddesine saparak güneye yöneldi. Bigger, Jack'la G. H. ve Gus'ın onu böyle iki beyaz arasında bir arabada otururken görürlerse neler söyleyeceklerini düşündü. İş tavsayana kadar kendisiyle matrak geçerlerdi kuşkusuz. Mary'nin, oturduğu yerde dönüp elini, onun kolu üstüne koyduğunu duydu.

Kız iki yanlarında yükselen karanlık apartmanları işaret ederek konuşuyordu: «Biliyor musun, Bigger? Hep bu evlere girmek isterdim. Halkınızın nasıl yaşadığını öteden beri çok merak ederim. Ne demek istediğimi anlıyor musun? İngiltere'ye, Fransa'ya, Meksika'ya gittim. Oysa on blok ötemde oturan insanların nasıl yaşadıkları üzerine en ufak bir fikrim yok. Birbirimiz hakkında o kadar az şey biliyoruz ki. Sadece görmek istiyorum. Bu insanları tanımak istiyorum. Hayatımda bir kez bile bir zencinin evine ayak basmadım. Yine de bizim gibi yaşamaları gerek, diye düşünüyorum. Onlar da insan... Burada on iki milyon kadar zenci var... Ülkemizde yaşıyorlar. Üstelik aynı kentte oturuyoruz...» Kızın sesi büyük bir özlemi yansıtarak sustu.

Arabada derin bir sessizlik olmuştu. Şimdi, karaderililerin hayatlarını sürdürdüğü yüksek yapılarla dolu Zenci Mahallesinden geçiyorlardı. Bigger kendisinin ve kendi halkının hayatını düşündüklerini çok iyi biliyordu. Ansızın içinde, ağır bir şeyi bütün gücüyle sıkmak ve elindeki bu cisimle esrarengiz bir biçimde arabanın üstünden havalanarak tek bir darbede hem kendini, hem de yanındakileri yok edebilme isteğine kapıldı. Yüreği deli gibi çarpıyor, soluğunu düzene sokmaya çalışıyordu. Bu iş onu pençesine almaya başlamıştı; duygularının ipini bu derece elinden kaçırmaması gerektiğini düşündü. Ama elinde değildi. Onu neden rahat bırakmıyorlardı sanki? Onlara ne yapmıştı? Burada oturup onu böylesine çaresizlik ve acıyla kıvrandırmak onlara ne kazandıracaktı?

Jan: «Şu lokantanın nerede olduğunu söylesene, Bigger,» dedi.

«Peki, efendim.»

Dışarı bakınca, Kırk Altıncı Caddede olduklarını gördü.

«Bundan sonraki blokun sonunda, efendim.»

«Buralarda bir yere arabayı park edebilir miyim?»

«A, kuşkusuz, efendim.»

«Bigger, lütfen bana efendim, deme. Bundan hiç hoşlanmıyorum. Sen de benim gibi bir erkeksin, üstelik ben senden hiç bir şekilde üstün değilim. Belki öteki beyazlar böyle konuşmandan hoşlanıyorlar, ama ben hiç sevmem. Anladın mı, Bigger?..»

«Evet...» Yutkundu, karaderili ellerine baktı. «Oldu.» diye mırıldandı. Bir yandan da sesinin kısıldığını anlamamalarını diliyordu için için.

«Biliyor musun, Bigger...» diye başladı Jan yeniden. Ama tam o sırada Mary kolunu Bigger'ın arkasından uzatıp. Jan'ın omuzuna dokunarak telaşla söylendi: «Hadi çıkalım!»

Jan arabayı kaldırıma yanaştırdı, sonra kapıyı açıp dışarı çıktı. Bigger sonunda bacaklarıyla kollarını rahat rahat hareket ettirmekten hoşnut direksiyonun başına kaydı. Mary de öteki kapıdan çıkmıştı. Şimdi biraz dinlenebilirdi. Öylesine kendi rahatlığına dalmıştı ki, uzayıp giden sessizlikte bir gariplik olduğunu önce farkedemedi. Neden sonra dışarı baktığında, bir saniyeden de daha kısa bir süreyle Mary'nin kendisini seyrettiğini sonra da başını çevirdiğini gördü. Jan'la ikisi birbirlerine bakmaya başlamışlardı. Gözlerindeki anlam yanılmasına olanak tanımıyordu. Bigger için bu açıkça korku ve şaşkınlık, aynı zamanda da soru dolu bir bakıştı: Sanki birbirlerine: Buna da ne oldu? der gibi bir halleri vardı. Bigger dişlerini sıkıp dimdik karşıya bakmaya koyuldu.

Mary: «Bizimle gelmiyor musun, Bigger?» diye öylesine tatlı bir ifadeyle sordu ki, çocuk bir an onun üstüne saldırma isteğiyle bayağı savaştı.

Ernie's Kitchen Shack'tekiler kendisini tanırdı. Onların bu beyazlarla birlikte bulunduğunu görmelerini istemiyordu. İçeri girdiği an birbirlerine, Bigger'ın yamandığı bu beyazlar da kim? diye soracaklarını çok iyi biliyordu.

Soluk soluğa fısıldadı: «Şey, içeri... içeri girmek istemiyorum.»

Jan sordu: «Aç değil misin?»

«Değilim.»

Jan'la Mary arabaya yanaştılar.

Jan: «Yine de bizimle gel,» dedi.

Bigger: «Ben... Ben...» diye kekeledi ama, Mary araya girdi: «Hadi hadi. Gel bakalım. Bir şey olmaz.»

«Ama burada kalabilirim. Üstelik birinin arabayı beklemesi gerek.»

Mary: «Arabanın canı cehenneme,» diye söylendi. «Hadi, gel.»

Bigger inatla direniyordu: «Yemek yemek istemiyorum.»

Bunun üstüne Jan içini çekti: «Eh, madem öyle diyorsun, biz de gitmeyiz.»

Bigger kendini tuzağa düşmüş gibi görüyordu. Tanrı kahretsin. İşin başında, hiç de olağanüstü davranmıyorlarmış gibi aldırmazlık numarası yapsaydı, durumu çok daha kolaylaştırmış olacağı bir anda kafasına dank etti Ama onları anlamıyordu. Onlara güvenmiyor ve gerçeği söylemek gerekirse nefret ediyordu. Ona neden böyle davrandıklarını düşündükçe kafası iyice karışıyordu. Ama görev başındaydı, üstelik burada durup, onların kendisini seyretmelerine izin vermekle, içeri girmek aynı derecede acı vericiydi.

Sonunda öfkeyle söylendi: «Tamam, tamam.»

Dışarı çıkıp kapıyı çarptı. Mary hemen yanına yanaşarak kolunu yakaladı. Bigger ona uzun bir an sessizce baktı. İlk kez doğrudan doğruya bakıyordu böyle, üstelik de bunu sadece kızgın olduğu için yapabilmişti.

«Bigger,» dedi kız. «Gerçekten istemiyorsan bizimle gelmek zorunda değilsin. Lütfen, aklına başka bir şey gelmesin... Ah, Bigger, seni kötü duruma düşürmek, içine kötü duygular salmak istememiştik ki...»

Ansızın sustu. Sokak lambasının ölgün ışığında kızın gözlerinin bulandığını, dudaklarının titremeye başladığını görüyordu. Birden sallanıp arabaya doğru yıkılacak gibi oldu. Bigger hemen geri çekildi. Kız sanki görünmez, bulaşıcı bir hastalığa yakalanmıştı. Jan telaşla kızın beline sarılarak düşmesine engel oldu. Bigger onun hıçkırdığını duyuyordu Aman, Tanrım! Dönüp uzaklaşmak için içinde şiddetli bir istek duydu. Sanki yükseklerdeki gök kadar karanlık gölgelerle kuşatılmıştı çevresi. Davranışıyla onu ağlatmıştı, oysa asıl onun davranışı Bigger'ı bu şekilde hareket etmeye itmişti. Bu kızla ilişkileri bir tah-

tıravallinin üstünde oturmaya benziyordu. Hiç bir zaman dengeyi sağlayamıyorlar ya biri ya öteki yükseğe kalkıyordu. Mary gözlerini silerken Jan da kulağına bir şeyler fısıldıyordu. Bigger onları bırakırsa sonra annesine, Yardım Kurumuna ya da Mr. Dalton'a ne söylemesi gerekeceğini düşündü. İşinden niçin ayrıldığını soracaklardı kuşkusuz; o da hiç bir şey anlatamayacaktı.

Mary'nin: «İyiyim şimdi, Jan,» dediğini duydu. «Özür dilerim. Aptalın tekiyim ben. Galiba pek zayıf davrandım.» Gözlerini Bigger'a kaldırdı. «Bana aldırma sen, Bigger. Sadece aptallık ediyorum.»

Çocuk hiç sesini çıkarmadı.

Jan her şeyi unutturmak isteyen bir anlamla konuştu: «Hadi, Bigger. Yemek yiyelim.»

Kolunu yakalayıp sürüklemek isteyince olduğu yerde kalmakta direndi. Jan'la Mary lokantanın kapısına doğru yürürlerken arkalarından gidiyordu. Aklı karmakarışık olmuştu, üstelik bu ısrarlarına da müthiş içerlemişti. Jan duvarın yanındaki ufak bir masaya doğru yürüdü.

«Otursana, Bigger.»

Oturunca, Jan'la Mary de karşısına geçtiler. Jan sordu: «Kızarmış piliç sever misin?»

«Evet, efendim,» diye fısıldadı.

Başını kaşıdı. Bütün hayatı boyunca 'evet efendim,' 'hayır, efendim,' demeye alışmışken bir tek gecede bu sözcüklerden vaz geçmeyi nasıl öğrenebilirdi? Gözlerini, onların bakışlarıyla karşılaşmamak için önüne dikmişti. Garson kız gelince, Jan üç birayla üç kızarmış piliç ısmarladı.

«Merhaba, Bigger.»

Döndü ve Jack'in ona el salladığını gördü. Ama çocuk aslında Jan'la Mary'ye bakıyordu. Taş kesilen elini kaldırdı o da. Tanrı kahretsin. Jack telaşla uzaklaştı. Bigger dikkatle çekine çekine çevresine bakındı. Garson kızla, öbür masalardakilerin çoğu gözlerini kendisine dikmişti. Hepsi de onu tanıyorlardı; üstelik kendisi onların yerinde olduğu zaman neler düşünecekse aynı şeyleri şimdi kendisi için düşünüyorlardı. Tam o sıra Mary koluna dokundu:

«Hiç daha önce buraya gelmiş miydin, Bigger?»

Genel bilgi verici, ama duygularını yansıtmaktan uzak yuvarlak sözcükler aradı telaşla:

«Birkaç kez.»

Mary: «Çok güzel bir yermiş,» dedi.

Biri müzik kutusuna bir yirmi beş sentlik attı. Müzik dinlediler bir süre. Sonra Bigger omuzunu birinin yakaladığını duydu.

«Merhaba, Bigger. Nerelerdeydin?»

Başını kaldırdı ve Bessie'nin ona gülerek baktığını gördü.

Kaba kaba: «Merhaba,» diye karşılık verdi.

Kız: «Ah, özür dilerim. Dostlarınla birlikte olduğunu bilmiyordum,» diyerek uzaklaştı. Ama gözleri hâlâ Jan'la Mary'nin üstündeydi.

«Onu da çağırsana masaya,» dedi Mary.

Bessie uzaktaki bir masaya gidip bir kız arkadaşının yanına oturmuştu.

«Şimdi orada oturuyor,» dedi Bigger.

Konuşurlarken, garson kız biralarıyla piliçleri getirmişti.

Mary bağırdı: «Gerçekten nefis.»

Jan, Bigger'a bakarak: «Bomba gibi bir yer,» dedi. «Sözü doğru mu kullandım, Bigger?»

Durdu sonra dümdüz bir sesle söylendi: «Evet. Böyle kullanılır.»

Jan'la Mary yiyorlardı. Bigger bir lokma piliç koparıp ısırdı. Ama çiğnemeye çalıştığı zaman ağzının kupkuru olduğunu anladı. Sanki vücudunun organik mekanizması değişmiş gibi geliyordu ona. Bunun nedeni kafasına dank ettiği zaman tabağındaki yemeği yiyemedi. Bir iki lokma alıp bıraktı, birasını yudumlamaya koyuldu.

Mary: «Pilicini yesene,» dedi. «Çok güzel.»

Mırıldandı: «Aç değilim.»

Uzun bir sessizlik oldu, sonra Jan: «Biraz daha bira ister misin?» diye sordu.

Belki biraz kafayı bulsa daha iyi olacaktı; onun için: «Olur,» dedi.

Jan birer bira daha söyledi, sonra sordu: «Burada biradan daha kuvvetli içki verirler mi?»

«Ne isterseniz vardır,» dedi Bigger.

Rom söyledi Jan. Sonra bardakları doldurdu. Big-

ger içkinin içini ısıttığını duyuyordu. İkinci bardaktan sonra Jan konuşmaya başladı:

«Bigger, nerede doğdun?»

«Güneyde.»

«Nerede, ama?»

«Mississippi.»

«Kaça kadar okudun?»

«Sekize kadar.»

«Peki, neden bıraktın?»

«Para yoktu.»

«Okula Kuzeyde mi, yoksa Güneyde mi gittin?»

«Daha çok Güneyde. Burada da iki yıl okudum.»

«Chicago'da ne kadar zamandır oturuyorsun?»

«Beş yıldır.»

«Seviyor musun burayı?»

«Eh işte, şöyle böyle...»

«Ailenle mi oturuyorsun?»

«Annem, kız kardeşim ve erkek kardeşimle birlikteyim.»

«Baban?»

«Öldü.»

«Ne kadar zaman oldu?»

«Ben küçükken bir çatışmada öldü. Güneydeydik...»

Uzun bir sessizlik oldu. Rom, Bigger'ı rahatlatmıştı Jan yeniden sordu: «Peki ne oldu sonra?»

«Bildiğim kadarıyla hiç bir şey olmadı.»

«Peki, şimdi ne düşünüyorsun?»

«Bilmem.»

«Dinle beni, Bigger. İşte, önüne geçmek istediğimiz bunlardır. Komünistler bunun için savaşıyoruz. İnsanların başka insanlara bu şekilde davranmalarının önüne geçmek istiyoruz. Ben parti üyesiyim. Mary'yse yandaşlardan. Birlikte çalışsak böyle olayların önüne geçeriz. Ne dersin?»

Bigger, romun başına vurmaya başladığını duyarak mırıldandı: «Bilmiyorum. Dünyada o kadar çok beyaz var ki!»

«Scottsborolar üzerine yazılanları okudun mu?»

«Sözlerinin edildiğini duydum.»

«O çocukların öldürülmesine engel olmakla iyi bir iş yaptığımızı düşünmüyor musun?»

«İyiydi.»

Mary: «Biliyor musun, Bigger?» dedi. «Dostunuz olmak istiyoruz.»

Hiç bir şey söylemedi. Bardağını dibine kadar dikti. Bunu gören Jan bardakları yeniden doldurdu. Şimdi onlara doğrudan doğruya bakabilecek kadar sarhoş olmuştu işte. Mary, kendisine gülümsüyordu.

Sonunda: «Bize alışacaksın,» dedi.

Jan, rom şişesinin tıpasını takarak: «Hadi gidelim artık,» diye önerdi.

Mary hemen: «Evet, gitsek iyi olacak,» dedi. «Hadi, Bigger. Ben yarın sabah dokuzda Detroit'e gidiyorum. Sandığımı istasyona götürüver. Babama söyle saatını o ayarlasın. Sandığı almak için sekiz buçukta gelsen iyi olur.»

«Peki, götürürüm.»

Jan hesabı ödedi, arabaya döndüler. Bigger hemen direksiyonun başına geçti. Kendini iyi hissediyordu. Jan' la Mary arkaya oturmuşlardı. Dikiz aynasından bakınca kızın, Jan'ın kollarında yattığını gördü.

«Bigger: Lütfen parkta biraz dolaşalım. Olur mu?»

«Olur.»

Washington Park'a saparak arabayı kıvrıla kıvrıla giden yollarda sürmeye başladı. Arada bir de dikiz aynasından Jan'ın Mary'yi öpüşünü seyrediyordu.

Sonunda kız sordu: «Sevgilin var mı, Bigger?»

«Var.»

«Onunla bir gün tanışmak isterdim.»

Hiç karşılık vermedi. Mary'nin gözleri hülyalı hülyalı, uzaklara dalıp gitmişti. Sanki gelecek için tasarılar hazırlıyordu. Sonra Jan'a dönüp elini sevgiyle koluna koydu.

«Gösteri nasıldı?»

«Kötü sayılmaz. Ama aynasızlar, yoldaşlardan üçünü tutukladı.»

«Kimleri?»

Y.C.L.'den biriyle iki zenci kadın. Haa, Mary! kefalet için şiddetle para gereksiniyoruz.»

«Ne kadar?»

«Üç bin.»

«Postayla hemen sana bir çek gönderirim.»

«Harika.»

«Bugün çok çalıştın mı?»

«Evet. Sabah üçe kadar toplantı vardı. Max'la kefalet parası toplamak için bütün gün uğraştık.»

«Max çok tatlı bir insan, değil mi?»

«Elimizdeki en iyi avukatlardan biri.»

Bigger kulak kesilmiş dinliyordu. Komünizmden söz ettiklerini biliyor, konuyu anlamaya çalışıyordu. Ama ne ettiyse kavrayamadı.

«Jan!»

«Evet, şekerim?»

«Bu ilkbaharda okuldan çıkıp partiye giriyorum.»

«Deme, sen bir harikasın.»

«Ama, çok dikkatli davranmak zorundayım.»

«Dinle! Benimle yazıhanede çalışmaya ne dersin?»

«Hayır, zencilerin arasında çalışmak istiyorum. Bizi orada gereksiniyorlar. Sanki her şeyin dışına itilmiş gibi bir durumları var.»

«Gerçekten de öyle.»

«Onlara neler yapıldığını gördüğüm zaman deli oluyorum.»

«Evet, korkunç bir şey.»

«Üstelik kendimi o derece çaresiz ve işe yaramaz görüyorum ki. Kesinlikle bir şeyler yapmam gerekir.»

«Baştan beri senin doğruya ulaşacağını ve bize katılacağını biliyordum.»

«Jan, çok zenci tanır mısın? Bazılarıyla tanışmak isterdim.»

«Hiç birini çok iyi tanımam. Ama partiye girdiğin zaman onlarla nasıl olsa tanışacaksın.»

«Öylesine duygulu ve heyecanlılar ki. Ne halk ama... Onları bir harekete getirebilsek...»

«Onlarsız bir devrim yapamayız,» dedi Jan. «Örgütlenmeleri gerek. Ruh var zencilerde. Partiye gereksindiği şeyi verecekler.»

«Sonra o içli şarkıları. Harika ezgiler değil mi?» Kızın kendisine doğru döndüğünü gördü. «Bigger, şarkı söyleyebilir misin?»

«Hiç söyleyemem.»

Mary, somurtarak söylendi: «Aman, Bigger.» Sonra gözlerini kapatıp başını geriye atarak şarkıya başladı:

«Alçaktan uç güzel araba,
«Geliyorsun beni eve götürmeye.»

Jan da ona katılınca, Bigger alayla gülerek; 'yahu, şarkının makamı böyle değildi,' diye söylendi için için.

Jan: «Hadi, Bigger. Sen de bize katıl,» dedi.

Bigger yineledi: «Ama ben şarkı söyleyemem ki.»

Sustular. Araba hafif bir homurtuyla yoluna devam ediyordu. Sonra Jan'ın alçak sesle konuştuğunu duydu:

«Şişe nerede?»

«Şurada!»

«Bir fırt çekmek istiyorum.»

«Ben de bir tane çekeceğim, şekerim.»

«Bu gece hızlı gidiyorsun!»

«Senin gibi!»

Güldüler. Bigger hiç sesini çıkarmadan arabayı sürüyordu. Arkada şişeden akan içkinin hafif, müziğimsi sesini duydu.

«Jan!»

«Ne var?»

«Çok uzun bir fırt çektin ama.»

«Al, sen de çek bakalım.»

Dikiz aynasından kızın şişeyi dikip içtiğini gördü.

«Belki Bigger da biraz daha ister. Sorsana.»

«Bigger, bir fırt çeksene sen de.»

Arabayı yavaşlatıp arkaya uzandı. Şişeyi aldıktan sonra kocaman iki yudum çekti. Mary güldü: «Ohhoo!»

Jan: «Gerçekten iyi çekiyorsun,» dedi.

Bigger ağzını elinin tersiyle sildikten sonra karanlık parkın içinde arabayı sürmeye devam etti. Arada bir yarı yarıya boşalan rom şişesinden çıkan sesi duyuyordu. İçkinin yavaş yavaş parmak uçlarından dudaklarına kadar yayılan etkisini duyarken, zom oluyorlar, diye düşündü. Tam o sırada Mary'nin kıkır kıkır güldüğünü duydu. Tamam, zom oldu bile, dedi içinden. Araba ağır ağır meyilli dönemeçlerden geçiyordu. Romun yumuşacık sıcaklığı midesinden bir yelpaze gibi bütün gövdesine yayılmaya başlamıştı. Arabayı sürmüyor, sadece oturarak karanlıkların içinde uçuyordu. Elini direksiyonun üstünde hafifçe tutuyordu, bütün gövdesiyle de sürücü koltuğuna çökmüştü. Dikiz aynasından bakınca yine içtikle-

rini gördü. Tam zom oldular şimdi, diye düşündü. Arabayı dönemeçlerde yavaşça sürüyor, arada bir de gözleri dikiz aynasına kayıyordu. Jan'ın fısıldadığını, sonra ikisinin de iç çektiklerini duydu. Dudakları uyuşmuştu. Ben de sarhoş oluyorum, diye düşündü. Kentin içinde olduklarını, parktan geçtiklerini unutmuştu. Sadece arabanın içinde havada uçuyor, arkada da Jan'la Mary öpüşüyordu. Aradan uzun bir zaman geçtikten sonra Mary: «Şekerim, saat bir olmuş. Ben gitsem iyi olacak,» dedi.

«Olur, yalnız biraz daha dolaşalım. Burası çok güzel.»

«Ama babam benim çok kötü bir kız olduğumu söylüyor.».

«Vah, canım; vah. Özür dilerim, şekerim.»

«Sabah gitmeden önce sana telefon ederim.»

«Olur. Kaçta ararsın?»

«Sekiz buçuğa doğru.»

«Öf, Detroit'e gitmeni de hiç istemiyorum.»

«Ben de istemiyorum. Ama gitmek zorundayım. Biliyorsun şekerim, seninle Florida'ya gidişim de canlarını fena halde sıkmıştı. Şimdi bu davranışımı unutturmam gerek. Bir süre annemle babamın istediklerini yapmak zorundayım.»

«Yine de gitmeni istemiyorum.»

«Birkaç güne kadar döneceğim ama.»

«Birkaç gün çok uzun bir zaman.»

Kız gülerek onu öptü. «Çok aptalsın, yine çok tatlısın,» diye konuştu.

Jan o sırada: «Sen arabayı sürmeye devam et, Bigger,» dedi.

Arabayı parktan çıkararak Cottage Grove Caddesine, oradan da kuzeye sürdü. Kentin karanlık sokakları bomboş ve sessizdi; arabanın lastikleri asfalt yol üstünde homurtular çıkarıyordu. Kırk Altıncı Caddeye gelince Daltonların evinin bir blok ötesinde, geriden bir tramvayın yokuş aşağı indiğini duydu. Jan arka pencereye dönerek: «İşte benim tramvay geliyor,» dedi.

Mary hemen atıldı: «Ah, şekerim. Yolun da çok uzun. Vakit olsa seni eve bırakırdım. Ama o kadar geciktim ki, annem kuşkulanmaya başlayacak.»

«Tasalanma. Bana bir şey olmaz.»

«Şey, seni eve Bigger götürse?.»

«Saçma. Sabahın köründe neden Bigger beni o kadar uzun yola götürsün?»

«O zaman bu tramvaya bin, şekerim.»

«Olmaz, önce seni eve bırakmam gerek.»

«İyi ama, hayatım. Gecenin bu saatında tramvaylar yarım saatta bir gelir. Burada soğukta böyle beklersen hasta olursun. Bana bak. Bin şu tramvaya. Ben eve sağ salim dönerim. Hiç merak etme. Ne kadarcık yer kaldı ki? Bir blok uzaktayız nasılsa.»

«Emin misin?»

«Kuşkusuz. Bak, işte ev şuracıkta zaten.»

Dikiz aynasından Bigger, kızın eliyle Daltonların evini işaret ettiğini gördü.

Jan: «Oldu o zaman,» dedi. «Beni şurada indir bari Bigger.»

Durdurdu arabayı. Arkada fısıltıyla konuştuklarını duyuyordu.

«Allahaısmarladık, Jan.»

«Güle güle, şekerim.»

«Seni yarın ararım.»

«Tamam.»

Jan arabanın ön kapısına gelerek elini uzattı. Bigger çekine çekine adamın elini tutup sıktı.

«Seninle tanışmak çok güzel bir şey, Bigger.»

Öteki mırıldandı: «Peki, peki.»

«Seni tanıdığıma çok memnunum. Hadi, biraz daha iç şundan.»

Bigger koca bir yudum aldı.

Mary: «Biraz da bana versen iyi olacak, Jan» dedi. «Uyumama yardımcı olur.»

«Yeterince içmediğinden emin misin?»

«Aman, hadi şekerim.»

Kız arabadan çıkıp kaldırımda durdu. Jan şişeyi uzatır uzatmaz da hemen başına dikti.

Oğlan sonunda: «Çüş!» demek zorunda kaldı.

«Ne oldu ki?»

«Sızmanı istemiyorum.»

«Meraklanma sen. Zom olmam.»

Şişede son kalanı da Jan dikti, sonra boş şişeyi la-

ğım çukuruna fırlattı. Cebinde bir şeyler araştırırken sallanıyordu, iyice sarhoş olmuştu.

Mary peltek peltek sordu: «Bir şey mi kaybettin, şekerim?» O da sarhoştu.

«Yok, hayır. Yanımda Bigger'in okumasını istediğim bazı şeyler vardı da. Dinle, Bigger! Bazı broşürler var. Onları okumanı istiyorum. Tamam mı?»

Bigger uzanıp, Jan'ın verdiği bir tomar kağıdı aldı.

«Tamam,» dedi.

«Senin bunları gerçekten okumanı istiyorum. Birkaç güne kadar üzerinde konuşuruz.» Dili ağzının içinde zorlukla dönüyordu bunları söylerken.

Bigger esnememeye çalışarak kağıtları cebine tıktı; «Okuyacağım,» dedi.

Mary de söze karıştı: «Okuyup okumadığına ben göz kulak olurum.»

Jan, kızı bir daha öptü. Bigger, Loop'a giden tramvayın tangırtısını duyuyordu.

«Eh, Allahaısmarladık,» dedi Jan sonunda.

«Güle, güle, şekerim,» diye karşılık verdi kız. «Giderken öne, Bigger'ın yanına geçeceğim.»

Kız ön koltuğa geçerken tramvay durmuştu. Jan hemen atladı. Tramvay kuzeye doğru ilerledi. Bigger şimdi arabayı Drexel Caddesine sürüyordu. Mary koltuğa biraz daha gömülerek içini çekti. Bacaklarını iyice açmış ve öne doğru uzatmıştı. Araba gidiyor, Bigger'ınsa, başı iyice dönüyordu.

Kız ansızın: «Çok iyisin, Bigger,» dedi.

Dönüp baktı çocuk. Yüzü kalıp gibi bembeyaz, gözleri cam gibiydi kızın. Besbelli, çok sarhoş olmuştu.

«Bilmem,» dedi.

Öteki kıkırdadı: «Öf, çok matrak konuşuyorsun.»

«Belki.»

Derken, başını onun omuzuna yasladı!

«Aldırmazsın, değil mi?»

«Aldırmam.»

«Biliyor musun? Üç saattır ne evet, ne de hayır, dedin.»

Kahkahalar atarken iki büklüm olmuştu. Vücudu nefretle gerildi Bigger'ın. Kız yine içini okuyordu; oysa bundan hiç hoşlanmıyordu. Doğrulup mendiliyle gözlerini sil-

di Marry. Bigger, bakışlarını önündeki yoldan ayırmıyordu, sonunda arabayı bahçeye sokarak evin önünde durdurdu. Sonra kalkıp kapıyı açtı. Öteki hiç kımıldamadı. Gözleri kapalıydı.

«Geldik.»

Kız kalkmaya davrandı, ama yine arkaya düştü.

«Öf, be!»

Gerçekten de sarhoş, diye düşündü çocuk. O sırada kız elini uzattı. «Tut beni,» dedi. «Kalkamıyorum. Başım dönüyor.»

Sırtını koltuğa dayamış, etekleri de iyice yukarı sıyrılmıştı. Öyle ki, çoraplarının bitim yeri görünüyordu. Bir an durup ona baktı. O sırada kız da gözlerini kendisine kaldırdı, sonra güldü.

«Yardım et bana, Bigger. Koltuğa çakıldım sanki,» dedi.

Yardım ederken vücudunun yumuşaklığını duyuyordu. Koyu koyu bakan ateşli gözlerini Bigger'a dikmişti. Saçları delikanlının yüzüne dökülmüş, mis gibi kokusu içini dolduruyordu. Başı dönmeye başlamıştı, dişlerini gıcırdattı.

«Şapkam nerede? Bir yerlerde düşürdüm ama...» dedi Marry.

Konuşurken sallanıyordu, onu daha sıkı kavrarken bakındı, şapkası yerdeydi.

«İşte, burada!» dedi.

Eğilip aldığı sırada bir beyazın onu burada kızı böyle tutarken görse, ne düşüneceğini merak etti. Ya İhtiyar Dalton şimdi onları bu durumda yakalarsa? Karşıda yükselen eve korkuyla baktı. Oysa her yan sessiz ve karanlıktı.

Mary içini çekti: «Eh, gidip yatsam iyi olacak.»

Bıraktı onu, ama desteksiz kalan Mary, neredeyse kaldırıma kapaklanacaktı. Hemen yakalayarak merdivene doğru yürüttü.

«Çıkabilecek misiniz?»

Kız şöyle bir baktı. Sanki Bigger kendisine meydan okumuştu.

«Kuşkusuz. Bırak da çıkayım,» dedi.

Bigger kolunu çekti. Kız sert adımlarla basamakları tırmanmaya koyuldu, ama tam tahta kapının önüne gel-

mişti ki, gürültüyle kapaklanıverdi. Bigger ellerini uzatmış ona doğru eğilirken korkuyla donup kaldı. Tanrım, herkesi uyandıracaktı şimdi. Kız iki büklüm olmuş, bir dizi ve eline dayanarak kendine destek sağlamaya çalışıyor, bir yandan da alaylı bir şaşkınlıkla arkaya doğru, Bigger'a bakıyordu. Bu kız deli, dedi içinden. Derken, öteki doğruldu, yavaş yavaş merdivenden aşağı indi, bir eliyle trabzanları tutuyordu. Bigger'ın önünde durup iki yana sallanarak gülümsedi:

«Kuşkusuz sarhoşum.»

Ona çaresizlik, hayranlık ve nefret karışımı bir duyguyla baktı. Babası kendisini burada, kızıyla birlikte görse işine son verirdi herhalde. Çok güzel ve inceydi kız. Üstelik öyle bir havası vardı ki, Bigger'a öteki beyazlar gibi, ondan nefret etmediğini duyuruyordu. Ama yine de bir beyazdı bu da ve ondan nefret ediyordu Bigger. Kız ağır ağır gözlerini kapayıp açtı. Kendini toparlamaya çabaladığı belliydi. Tek başına odasına çıkamayacağına göre, Mr. Dalton ya da Peggy'yi çağırsa mıydı acaba? Hayır... Böylece ona ihanet etmiş olacaktı. Üstelik de kızdan nefret ettiği halde, onu seyrederken heyecanlanıyordu. Gözleri yine kapanmıştı, bu kez Bigger'a doğru sallanıyordu. Çocuk hemen onu tuttu.

«Size yardım etsem daha iyi olacak.»

«Bigger, arkadan gidelim. Önden gidersek... kesinlikle kapaklanıp milleti ayaklandırırım.»

Bigger, bodruma doğru giderlerken kızın ayaklarının beton zeminde sürüklendiğini duyuyordu. Bir yandan onu tutarken öbür eliyle de ışığı yaktı. Mary mırıldanıyordu: «Bu kadar sarhoş olduğumu bilmiyordum.»

Kolunu kızın beline dolamış, onu daracık merdivenden mutfağa doğru götürürken parmaklarının uçları göğüslerinin yumuşacık kabartısına değiyordu. Kız her geçen saniye biraz daha abanmaya başlamıştı.

Mutfak kapısına geldiklerinde: «Ayakta durmaya çalış!» diye fısıldadı. Sesi çok sertti.

Mrs. Dalton'ın, tıpkı aşağıda bir bardak su içmeye indiği zamanki gibi, sırtında upuzun, beyaz elbisesi, boşluğa dikilmiş, anlamsız gözleriyle karşılarında beliriverecegini sanıyordu. Kapıyı yavaşça aralayıp içeri baktı.

Mutfak bomboş ve karanlıktı. İçeride yalnızca pencerenin dışından yansıyan mavimsi, ölgün bir aydınlık vardı.

«Hadi bakalım, gel!»

Kız ona iyice yaslanıp kolunu boynuna doladı. Kapıyı itip içeri doğru bir adım attıktan sonra durup bekledi, çevreyi dinliyordu. Kızın saçlarının dudaklarına süründüğünü duydu. Her yanını ateş basmış, kasları gerilmişti. Loşlukta onu seyretti. Duyguları, kızın saçlarıyla teninin misk gibi kokusundan iyice uyuşmuştu. Bir an durdu, sonra heyecan ve korkuyla fısıldadı : «Hadi, odana gitmen gerek!»

Mutfaktan dışarı, hole sürükledi onu. Her adımda durup beklemesi gerekiyordu. Hol karanlık ve boştu. Kızı ağır ağır, yarı sürükleyip, yarı yürüterek arka merdivene kadar götürdü. Ondan yine nefret etmeye başlamıştı, bu durum çok sarsmıştı kendisini.

«Hadi, uyan artık!» diye yineledi.

Kız ne hareket ediyor, ne de gözlerini açıyordu. Sonunda bir şeyler mırıldanıp sarsak sarsak sallandı. Elleri kızın vücudunun yumuşacık yuvarlaklarına değiyordu. Onu seyrederken içinin hep o maddî heyecanla dolu olduğunu anladı. Şu küçük orospuya da bakın hele, diye düşündü. Yüzü yüzüne değiyordu şimdi. Birden kızı döndürüp basamakları tek tek çıkmaya başladı. O an hafif bir gıcırtıyla durdu.

Gözlerini karanlığa dikmiş, ne olduğuna bakıyordu. Hiç bir şey yoktu. Merdivenin en üst basamağına vardığında kız artık iyice kendini bırakmıştı, ama hâlâ bir şeyler söylemeye çalışıyordu. Tanrı kahretsin! Ancak Bigger onu kaldırıp sürüklediği zaman hareket edebiliyordu. Bu kez onu kollarına alarak holde yürümeye koyuldu, sonra durdu. Odası hangisiydi, acaba? Tanrı kahretsin!

«Odan nerede?» diye fısıldadı.

Kız karşılık vermedi. İyice kendinden geçmişti galiba. Onu burada böyle bırakamazdı. Bıraksa yere çökecek ve sabaha kadar da öylece kalacaktı. Bütün gücüyle sarstı kızı, bir yandan da cesaretini toplayıp elinden geldiğince yüksek bir sesle sordu, «Odan nerede?»

Kız gözleriyle bir kapıyı işaret etti. Bigger oraya gelince ansızın durdu. Gerçekten odası burası mıydı? Yattığı yeri bulamayacak kadar sarhoş muydu yoksa? Ya bu

kapı Mr. ve Mrs. Dalton'ınkiyse?.. Eh, çok çok onu kovarlardı böyle bir durumda. Kızlarının sarhoş olması Bigger'ın suçu değildi ki. Çok garip bir duyguya kapılmıştı; sanki sürükleniyor ya da seyircilere karşı bir sahnede rol yapıyordu. Dikkatle elini uzatarak kapının tokmağını çevirip bekledi. Hiç bir şey olmamıştı. İtip açtı kapıyı. İçerisi karanlık ve sessizdi. El yordamıyla, duvardaki elektrik düğmesini aradı, ama bulamadı. Kız kollarında, öylece ayakta duruyor, hem korkuyor, hem de kuşkuyla kıvranıyordu. Şimdi gözleri karanlığa alışmaya başlamıştı, üstelik pencerelerin birinden de hafif bir aydınlık sızıyordu içeri. Odanın öbür ucunda yatağın beyazlığını farketti. Kızı yeniden kucaklayıp içeri girdi, ardından da yavaşça kapıyı çekti.

«Hadi, uyan artık!» dedi yeniden.

Onu ayakta tutmaya çalışıyordu, ama pelte gibiydi vücudu. Bir kez daha kollarına aldı, bir yandan da karanlığı dinliyordu. Kızın saçlarıyla derisinden yükselen koku duygularını kamçılamaya başlamıştı. Sevgilisi Bessie'den daha ufak tefek, daha yumuşaktı. Kız yüzünü omuzuna gömmüştü. Bigger kollarının çemberini daralttı. Kız ağır ağır yüzünü ona çevirirken Bigger durup bekledi. Sonra Marry'nin başı arkaya yattı, sanki teslim olmuştu. Puslu mavi ışıkta yarı aralık dudakları hafifçe nemli görünüyor, beyaz dişleri parlıyordu. Gözlerini kapamıştı. Bigger onun gölgeler arasında görünen yüzüne, kıvırcık saçlarının çevrelediği alnına baktı. Elini kaldırıp iyice açarak sırtına dayadı. Kız o arada yüzünü onunkine iyice yanaştırmıştı. Ansızın dudakları Bigger'ınkilere değdi. Çocuk sanki hep bu anı düşlemişti. Onu ayakta tutmaya çalıştı ama, sendelemesine engel olamıyordu.

Sonunda kucaklayıp yatağa yatırdı. İçinde bir ses, hemen bu odadan çıkıp gitmesini söylüyordu, oysa kızın üzerine eğildi. Heyecanlanmıştı; orada öylece durmuş, loş ışıkta görünen yüzünü seyrediyor, memelerini tutan ellerini çekmek istemiyordu. Kız dönüp uykulu uykulu bir şeyler mırıldandı. Kızın göğüsleri üstündeki parmakları sıkıştı, onu bir kez daha öperken kızın yanaştığını duydu. Aklında şimdi sadece onun vücudu vardı, dudakları titriyordu. Ansızın bedeni kasılıverdi. Arkasındaki kapı gıcırdamıştı!

Döner dönmez müthiş bir korku kapladı içini. Sanki düşte, çok yüksek bir yerden aşağılara düştüğünü görüyordu. Kapıda hayalete benzer sessiz, beyaz bir şekil duruyordu. Bu görüntü gözlerini dolduruyor, gövdesini olanca gücüyle kavrıyordu. Mrs. Dalton'dı. Kadını yolunun üstünden devirerek kaçıp gitmek istiyordu.

Mrs. Dalton soru sorar gibi yavaş bir sesle: «Marry!» dedi.

Bigger soluğunu tuttu. Kız yeniden bir şeyler mırıldanmaya başlamıştı. Bigger'ın yumrukları korkuyla sıkıldı. Mrs. Dalton'ın onu göremediğini çok iyi biliyordu. Oysa Mary konuşursa kadın yatağın yanına gelecek, orada durduğunu farkedecek ve ona dokunacaktı. Bütün sinirleri gerilmiş bekliyor, bir yandan da karanlıkta bir yerlere çarpıp gürültü ederek kendi kendini ele verme korkusuyla kaçamıyordu.

«Mary!»

Mary'nin kalkmaya davrandığını anlayınca telaşla kızın başını yastığın üstüne itti.

Mrs. Dalton mırıldandı: «Uyumuş olmalı!»

Yataktan kalkmak istiyor, ama bir yere çarpmaktan, Mrs. Dalton'ın da gürültüyü duyarak odada Mary'den başka birinin bulunduğunu anlamasından korkuyordu. Bu duygunun verdiği çılgınlık aklını başından almıştı. Elini kızın ağzına kapayarak, duruşunu hem Mrs. Dalton, hem de Mary'nin hareketlerini görebilecek biçimde ayarlamıştı. Mary mırıldanıp yeniden kalkmaya davrandı. Bigger çılgınca bir davranışla yastığın bir yanını kızın ağzına kapadı. Mırıldanmasının önüne geçemezse yakalanırdı. Mrs. Dalton onlara doğru yaklaşıyordu, Bigger'ın bütün vücudu gerilmiş, içi patlayacakmış gibi dolmuştu sanki. Kızın tırnakları ellerini paralıyordu, Bigger bunu anlayınca hemen yastığın bütününü onun suratına kapadı. Mary'nin gövdesi doğrulmak için çabaladı. Bigger, bütün gücüyle onu aşağı itiyor, kendini ele verecek bir hareket yapması ya da ses çıkarmasını önlemeye çalışıyordu. Gözleri odanın gölgeleri arasında kendisine doğru yaklaşan beyaz şeklin görünümüyle dolmuştu. Mary'nin gövdesi yine kalktı, ama Bigger bütün gücüyle yastığı onun yüzüne bastırdı. Uzun bir süre, kızın tırnaklarının bileğine saplan-

masından doğan derin acıyı duydu. Beyaz şekil hiç kımıldamadan bekliyordu şimdi.

«Mary, sen misin?»

Dişlerini sıkıp soluğunu tuttu, karşısındaki beyaz şeklin kendisine kayar gibi yaklaşması içini büyük bir korkuyla dolduruyordu. Yastığı bastırırken kasları çelik gibi olmuştu, yatağın ses çıkarmadan hafifçe çöktüğünü duydu. Ansızın, kızın tırnaklarının da artık bileğine batmadığını farketti. Mary, Bigger'ın bileğini tutan parmaklarını gevşetmişti. Üstelik gövdesinin de direnip kalkmaya çalışmadığına dikkat etti, hiç kımıldamıyordu artık.

«Mary, sen misin?»

Mrs. Dalton'ı açık seçik olarak görebiliyordu şimdi. Elini yastıktan çekince, odanın karanlığında uzun, iç çekişe benzer bir ses duyuldu. Daha sonraları bu sesi anımsadığında, o ânın geri dönülmez bir biçimde her şeyin sonu olduğunu düşünecekti.

«Mary, hasta mısın?»

Ayağa dikildi. Kadının yatağa yaklaşmak için yaptığı her harekete kendi vücudunun hareketlerini uydurmaya çalışıyor, ayakları yerden hiç kalkmadan pürüzsüz kalın halının üstünde kayıyordu. Kaslarını öylesine sıkmıştı ki bütün gövdesi ağrıyordu. Mrs. Dalton şimdi yatağın yanında duruyordu. Ellerini uzatıp Mary'ye dokundu.

«Mary, uyuyor musun? Hareket ettiğini duydum.»

Kadın ansızın doğrulup geriye doğru bir adım attı.

«Fitil gibi sarhoşsun. Pis pis viski kokuyorsun sen.»

Puslu mavi ışığın ortasında bir süre durdu, sonra yatağın yanına çömeldi. Bigger onun kendi kendine bir şeyler fısıldadığını duyuyordu. Şaşkınlıkla, dua ediyor, diye düşündü. Bu düşünce, biri bunları yüksek sesle söylemiş gibi beyninde yankılandı. Sonunda Mrs. Dalton ayağa kalkmıştı. Yüzünü her zamanki gibi, bir şeyler araştırırcasına yukarı kaldırdı. Bigger, dişleri ve yumruklarını sıkarak bekledi. Kadın ağır ağır kapıya gidiyordu şimdi. Artık onu seçemiyordu. Kapı gıcırdadı, sonra ortalığı derin bir sessizlik kapladı.

Birden rahatlayarak yere çöktü, uzun süredir tuttuğu soluğunu boşalttı. Öyle bir terlemişti ki, her yanı sırılsıklamdı. Kendi de bitkin düşmüştü. Öylece yerde tor-

top olmuş otururken soluklarının karanlığı doldurduğunu duyuyordu. Yavaş yavaş müthiş heyecanı geçmeye başlamış, içeride olduğunu fark edince aklı başına gelir gibi olmuştu. Garip bir büyünün etkisi altında kaldığını, ama şimdi kurtulduğunu düşünüyordu. Sağ elinin tırnaklarını yumuşak halıya geçirmişti, yüreğinin atışı bütün gövdesini sarsıyordu. Bu odadan hemen çıkması gerekiyordu. Ya içeri Mr. Dalton girmiş olsaydı? Yine de kıl payı farkla, ucuz kurtulmuştu.

Ayağa kalkıp ortalığı dinledi. Mrs. Dalton hâlâ dışarıda, holde olabilirdi. Bu odadan nasıl çıkacaktı? Bu eve duyduğu nefret ve buraya adım atışından beri içine saldığı duygular onu titretti. Elini arkaya uzatıp duvara dokundu, arkasında sert ve elle tutulabilir bir şeyin bulunuşu içini ferahlatmıştı. Gölgeler arasında kalan yatağa bakınca Mary'yi hatırladı. Kız sanki uzun zamandır görmediği biri gibiydi onun için. Hâlâ orada yatıyordu. Acaba canını yakmış mıydı? Yatağa yaklaşıp baş ucunda durdu. Kızın başı yastığın üstünde bir yana yatmıştı. Tam elini ona doğru götürürken birden taş kesilmiş gibi durdu. Mary'nin ağzı aralıktı, gözleri de fal taşı gibi açılmış, camlaşmışçasına parlıyordu. Kirpiklerini kırpıştırıp Mary'ye dikkatle baktı. Oda, içeri ilk girip kızın üstüne eğildiğinden bu yana daha da karanlıklaşmıştı. Göğsü... Kızın göğsü... kalkıp inmiyordu! Onu buraya ilk getirdiği zamankinin aksine solukları da duyulmuyordu artık. Eğilip kızın başına dokununca gevşek gevşek bir yana düştüğünü farketti. Hemen elini çekti. Düşünme ve duyma yeteneğini yitirmişti sanki. Kendi kendine çaresizlik içinde bir şeyler anlatmaya çalışıyor, ama yapamıyordu. Sonunda soluğunu içine çekerken müthiş gerçek beyninde biçimlenmeye başladı: Bu kız ölmüş!

O an odanın gerçekliği bile gözlerinden silindi. Bunun yerini dışarıda beyazların doldurduğu geniş kentin görünümü almıştı. Kız ölüydü, onu Bigger öldürmüştü. Bir katildi; zenci, karaderili bir katil. Beyaz bir kadını öldürmüştü. Buradan kaçması gerekiyordu. O içerdeyken, Mrs. Dalton da odaya gelmişti, ama hiç bir şeyin farkında olmadan. Yoksa farketmiş miydi? Hayır, evet. Belki de yardım aramaya gitmişti. Hayır. Anlasa bağırırdı. Anlamamıştı. Bu evden kaçmak zorundaydı. Evet. Eve gi-

dip yatağına yatabilir, yarın da Mary'yi eve götürüp yan kapıda bıraktığını anlatırdı onlara.

Karanlıkta duyduğu korku, zihninde «onlar» diye nitelediği bir nesne canlandırmaya zorlamıştı onu. «Onlar» için bir hikâye uydurması gerekiyordu. Ama, Jan... Ah!.. Jan onu ele verirdi. Kızın öldüğü ortaya çıkınca Jan kendilerinden, Kırk Altıncı Caddeyle Cottage Grove Caddesinin kesiştiği köşede ayrıldığını söyleyecekti. Ama onlara bunun doğru olmadığını anlatabilirdi. Üstelik Jan bir kızıl değil miydi? Kendi sözleri de Jan'ınkiler kadar geçerli sayılmaz mıydı? Jan'ın onlarla birlikte eve geldiğini anlatacaktı. Hiç kimse kızın yanında en son bulunanın kendisi olduğunu bilmemeliydi.

Parmak izleri... Bu konuyu dergilerde okumuştu. Kuşkusuz parmak izleri onu ele verecekti. Kızın odasına girdiğini kanıtlayabilirdi bunlar. Ama ötekilere kızın sandığını almak için odaya girdiğini söylerse?.. Evet, evet, sandık! Böylece, parmak izlerinin odada bulunuşu açıklanmış olacaktı. Çevresine bakınıp sandığın yatağın yanında durduğunu gördü. Kapağı açıktı. Onu bodruma indirir, arabayı garaja sokar, sonra da eve giderdi. Hayır, daha iyi bir yol vardı. Arabayı garaja sokamazdı. Jan'ın kendileriyle birlikte eve geldiğini ve kendisinin onlardan dışarıda arabada ayrıldığını söyleyebilirdi. Hayır, daha da iyi bir yol vardı. Bu işi kesinlikle Jan'ın yaptığını düşünmeleri gerekiyordu. Kızıllar her şeyi yapabilirdi nasıl olsa. Gazeteler öyle yazmıyor muydu? Onlara, Mary'yle Jan'ı arabayla eve getirdiğini, Mary'nin kendisine odaya çıkıp sandığını almasını söylediğini, Jan'ın kendileriyle birlikte olduğunu, sandığı odadan alıp bodruma indirdikten sonra dışarı çıktığında arabada öpüşen Mary'yle Jan'dan ayrıldığını anlatırdı. Tamam.

Bir saat tıkırtısı duyarak gözleriyle araştırdı. Mary'nin başının ucunda duran saatın beyaz kadranı mavi karanlıkta parlıyordu. Üçü beş geçiyordu. Jan onlardan Kırk Altıncı Caddeyle Cottage Grove Caddesinin köşesinde ayrılmıştı. Jan bizden Kırk Altıncı Caddede ayrılmadı, bizimle birlikte geldi...

Bavulun yanına gidip kapağını kapadı, sonra da bunu halının üstünde sürükleyerek odanın ortasına getirdi.

Kapağı açıp bakınca içinin yarı yarıya boş olduğunu anladı.

Durmuş, belli belirsiz soluk alıyordu. Aklına başka bir fikir gelmişti. Mr. Dalton pazar sabahları erken kalkmadıklarını söylememiş miydi? Mary, Detroit'e gideceğini söylememiş miydi? Kalktıkları zaman Mary'yi göremezlerse Detroit'e gittiğini sanmayacaklar mıydı? Evet, evet. Kızı sandığa koyabilirdi. Ufak tefekti nasılsa. Evet, onu sandığa koyacaktı. Üç günlüğüne gideceğini söylemişti ya! Üç gün, sonra ne olacağını kim bilebilirdi ki?.. Zaman vardı önünde. Çılgın bir kızdı nasılsa. Hep kızıllarla dolaşıyordu. Başına her şey gelebilirdi. Ortadan kaybolunca da yeni bir çılgınlık yaptığını düşünürlerdi. Evet, kızıllar her şeyi yapardı. Gazeteler öyle yazmıyor muydu?

Yatağa yaklaştı. Kızı kucaklayıp sandığa koyması gerekiyordu. Ona dokunmak istemiyor, ama bunu yapmak zorunda olduğunu da biliyordu. Eğildi. Titreyen ellerini ileri doğru uzattı. Dokunmak, kaldırmak ve sandığa yerleştirmek zorundaydı. Ellerini oynatmaya çalıştı; ne var ki yapamıyordu. Ona dokunduğu zaman bağırıvereceğini sanıyordu. Tanrı kahretsin. Her şey ne kadar aptalca görünüyordu. Gülmek isteği vardı içinde. Çok gerçekdışı bir şeydi bu. Bir karabasana benziyordu. Ölü bir kadını kucaklamak zorundaydı ve korkuyordu bundan. Uzun süredir başına böyle bir şeyin geleceğini düşünmüş, sonunda da gelmişti işte. Saatın tıkırtısını duydu. Vakit geçiyordu. Yakında sabah olacaktı. Harekete geçmesi gerekti. Bütün gece burada böylece duramazdı, yoksa elektrikli sandalyeye giderdi. Titredi, derisinin üstünde buz gibi soğuk bir şey dolaşmıştı sanki. Tanrı kahretsin.

Elini yavaşça kızın bedeninin altından geçirerek kaldırdı. Sonra kucağında kızla ayağa kalktı. Kollarının arasındaki vücut iyice gevşemişti. Tam onu sandığın yanına götürüyordu ki elinde olmadan başını çevirip arkasına baktı. Kapıda beyaz bir hayal duruyordu. Vücudunu yakıcı bir dehşet kaplamış, başına korkunç bir ağrı saplanmıştı. Ama beyaz hayal ansızın silindi. Onun geldiğini sandım, diye düşünürken yüreği çılgınca çarpıyordu.

Sessiz odada kucağında kızla duruyor, gerçeklerin soğukluğu beynini denizin dalgaları gibi dövüyordu. Kız

ölmüştü, kız beyazdı, üstelik bir kadındı. Onu öldürmüştü, bir karaderiliydi, yakalanabilirdi, yakalanmak istemiyordu, yakalanırsa onu öldürürlerdi.

Kızı sandığa yerleştirmek için eğildi. Sığdırabilecek miydi acaba? O beyaz hayali yeniden göreceği kanısıyla kapıya baktı, ama hiç bir şey görünmedi. Kızı kollarında çevirirken soluk soluğa kalmış, her yanını bir titreme almıştı. Onu sandığa koyarken giysilerinin hafif hışırtısını duyuyordu. Kızın başını bir köşeye yerleştirdi, ama bacakları çok uzundu, girmiyordu.

Bir gürültü işittiğini sanarak doğruldu. Solukları sanki fırtınada esen rüzgarın sesi gibi gürültülü geliyordu ona. Durup dinledi, bir şey duyamadı. Kızın bacaklarını ne olursa olsun sandığa sokmalıydı. Dizlerini bükmek geldi aklına. Evet, biraz daha. Bacaklarını biraz daha büktü. Çenesinde biriken ter damlacıkları ellerine damlıyordu. Dizleri iyice bükerek onu sandığa sokmayı başardı. Bu işi becermişti. Kapağını kapadı, sonra el yordamıyla kilidini bulup sürdü; bunu yapmasıyla sessiz karanlıkta müthiş bir gürültü oldu sanki.

Ayağa kalktı sonunda. Sandığın tutulacak yerlerinden birini yakalayıp çekti, tuhaf! Hareket etmiyordu. Çok yorulmuştu, üstelik de elleri terden kaygan bir hale gelmişti. Dişlerini gıcırdatarak, sandığı iki eliyle yakaladığı gibi kapıya doğru sürükledi. Kanadı açıp dışarı bakınca, hiç kimse olmadığını gördü. Her yer sessizdi. Yükünü yan çevirip dikerek arkalığını omuzuna taktı, sonra da sırtına aldı. Şimdi ayağa kalkması gerekiyordu. Bu iş için büyük çaba harcıyor, omuz ve bacak kasları ağırlığın altında elektrik çarpmış gibi titriyordu. Sonunda sendeleyerek kalkabildi, bir yandan da dudaklarını ısırıyordu.

Tek ayağını dikkatle öbürünün önüne atıp holden geçerek merdivenlerden indi, sonra başka bir holden geçip mutfağa varınca durdu. Sırtı ağrıyor, arkalık, elini keserek içine ateş gibi bir acı salıyordu. Sandık sanki bir ton ağırlığındaydı. Her an o beyaz hayalin, karşısına dikilip onu durdurarak elini uzatacağını ve sandığa dokunduktan sonra da içinde ne olduğunu soracağını sanıyordu. Sırtındakini yere koyup biraz dinlenmek istediyse de, bir kez bıraktıktan sonra bir daha kaldıramayacağından korkuyordu. Mutfaktan geçip merdivenleri indi, bunu yapar-

ken kapıyı çekmemişti. Sırtında sandıkla bodrumda öylece dururken ocağın gürül gürül yandığını duyuyor, ızgaranın arasından kömürlerin kıpkızıl parladığını görebiliyordu. Eğilerek sandığın beton zemine değmesini bekleyip yükünü yavaş yavaş indirdi. Biraz daha eğilip bir dizini yere dayadı. Tanrı kahretsin! Ateş gibi olan elinden kayan arkalık yüzünden sandık yere gümbürtüyle oturuvermişti. Öne eğildi, sağ elindeki acıyı geçirebilmek için sol eliyle oğuşturmaya koyuldu.

Bir yandan da ocağa bakıyordu. Birden aklına gelen başka bir fikirle titredi. Evet, evet... Onu... Onu... Onu ateşe atabilirdi. Kızı yakacaktı. Bu hepsinden güvenlikliydi. Ocağa yanaşıp kapısını açtı. İçeride yığılı duran kıpkızıl kömürler cayır cayır yanıyordu.

Sandığı açtı. Tıpkı içine yerleştirdiği gibi duruyordu kız. Başı bir köşeye dayalı, dizleri midesine doğru çekilmiş, yatıyordu. Onu yine kucaklamak zorundaydı. Eğilip omuzlarından tutarak kollarına aldı. Ocağın kapısına yaklaştığında durakladı. Ateş cayır cayır yanıyordu. Önce ayaklarından mı, yoksa başından mı içeri atmalıydı? Çok yorgundu, korkuyordu da, üstelik ayakları daha yakındı. Bu nedenle, kızı ayaklarından doğru ateşe atıverdi. Ocağın sıcaklığı ellerini yakmıştı.

Ölünün şimdi sadece omuzları dışarıdaydı. Ocağın içine baktı. Giysileri alev almıştı; içerisi öyle bir dumanla doluyordu ki, neredeyse göz gözü görmeyecekti. Alevler yukarı doğru yükselirken kulakları sağır edici bir homurtu da çıkarıyordu. Kızın omuzlarını yakalayarak öne doğru itti, ama vücut daha öteye gitmiyordu. Yine denedi, olmuyordu. Başı dışarıda kalmıştı. Tanrı kahretsin! İçinden, önüne gelen şeyi yumruklamak geliyordu. Ne yapabilirdi şimdi? Geri çekilip çevresine bakındı.

Birden bir ses duyarak fırıldak gibi döndü: Sandığın ucuna tönemiş duran beyaz bir şeklin üstünde parlayan iki yeşil yuvarlak, suçunu yüzüne vururcasına, Bigger'a dikilmişti. Bağırmak için ağzını açtı, ama sesi çıkmadı. Gövdesi ateş kesilmiş, taşlaşmıştı sanki. Beyaz kediydi bu; yuvarlak, yeşil gözlerini, alevlerin fışkırdığı ocağın kapısından dışarı taşıp arkaya doğru düşmüş beyaz yüze çevirmişti. Tanrım! Ağzını kapayıp yutkundu. Kediyi yakalayıp öldürerek onu da ocağa atsa mıydı? Yaklaş-

mak için bir hareket yapınca kedinin bütün tüyleri dikildi, sırtını da kamburlaştırdı. Bigger onu yakalamaya çalışınca kedi müthiş ve korku dolu bir miyavlamayla merdivenlerden yukarı fırlayarak gözden kayboldu. Mutfak kapısını açık bırakmıştı. Tamam. Kapıyı kapadıktan sonra yine ocağın önüne dikilerek düşünmeye koyuldu. Kediler konuşamazdı nasılsa.

Cebinden bıçağını çıkarıp açtı. Ocağın başında durmuş, Mary'nin beyaz boynuna bakıyordu. Bunu yapabilecek miydi? Yapmak zorundaydı. Kan akacak mıydı acaba? Ah, Tanrım! Gözlerinde yalvaran ve tıpkı avcı tarafından izlendiği için ürken vahşi bir hayvanın bakışına benzer bir anlam belirdi. Derken, bir köşede özenle yerleştirilmiş bir tomar gazete ilişti gözüne. Gidip bunlardan kalınca bir deste alarak kızın başının altına yerleştirdi. Bıçağı yavaşça gırtlağına dokundurdu. Sanki hiç güç harcamadan boynunu kesmesini bekler gibi bir hali vardı cesedin. Umutla, kızın beyaz derisinin üstünde duran aletin kenarına baktı. Parlak maden, ateşin kızgınlığını yansıtıyordu. Evet, yapmak zorundaydı bunu. Yavaş yavaş bıçağı etin içine doğru sürdü, sonra kemiğe çarpınca durdu. Dişlerini gıcırdatarak daha büyük bir güçle kesmeye koyuldu. Şimdilik sadece bıçağın üstünde kan vardı. Ama şu kemik işini güçleştiriyordu. Sırtından aşağı ter süzülmeye başlamıştı. Derken gazetelerin üstü gittikçe genişleyen pembe halkalarla kaplanmaya başladı. Kan akıyordu. Bıçakla kemiği ikiye ayırmaya çalıştı. Şimdi kızın başı gazetelere doğru sarkıyordu cansız cansız. Kıvırcık siyah saçları da lekelerin üstüne düşmüştü. Bıçağı daha büyük bir güçle sürttü, ama kafa gövdeden ayrılmıyordu.

Durdu, sinirle aklı başından gitmişti hemen hemen. Bu bodrumdan kaçmak ve bu kanlı boyundan elinden geldiğince uzaklaşmak istiyordu. Ama yapamazdı. Yapmaması gerekiyordu. Bu kızı yakmak zorundaydı. Her yanı heyecanla titrerken alev alev yanan gözlerini bodrumda gezdirdi. Birden bir balta ilişti gözüne. Evet, bu keserdi. Kızın başının altına, kanın bodrumun zeminine geçmesini önlemek için temiz bir kat gazete daha yerleştirdikten sonra baltayı aldı, başı sol eliyle tutarak bir an

dua edermişçesine durdu, sonra baltayı gövdesinin var gücüyle kemiğe indiriverdi. Kafa yere yuvarlandı.

Ağlamıyor, ama dudakları titriyor, göğsü inip kalkıyordu. Yere yatıp bu müthiş olayı unutmak için uykuya dalmak istiyordu. Ne var ki, buradan çıkması gerekiyordu. Telaşla kızın başını gazetelere sardı, sonra da bununla kanlanmış gövdeyi ocağa itti. Ardından başı, sonra da baltayı attı alevlerin içine.

Acaba cesedi yakacak kadar yeterli kömür var mıydı içeride? Herhalde sabah ona kadar buraya hiç kimse inmeyecekti. Saatına baktı. Dörttü. Bir kağıt alarak bununla bıçağını temizledi. Bıçağı cebine, kağıdı da ocağa attıktan sonra ocağın kolunu çekti. Kömürün kanaldan aşağı indiğini, ateşin daha büyük bir gürültüyle yanmaya başladığını duydu. Gövde bütünüyle kömürle örtülünce kolu itti. Tamam.

Sonra telaşla bir adım geriye çekilip ocağa baktı. Tüh! Kokuyu duyacaklardı. İçeride garip bir koku duyulacak, birinin de aklına ocağa bakmak gelecekti. Ne aradığını bilmeden gözlerini bodrumda gezdirdi. Tamam, bulmuştu. Tam bodrumun arkasında, duvarın üstünde bir vantilâtör görmüştü. Düğmesini bulup bastı. Vantilatörün kolları vızıltıya benzer bir ses çıkararak dönmeye başladı. Şimdi her şey tamamdı. Vantilâtör bodrumdaki kokuyu alıp götürecekti.

Sandığı kapatıp bir köşeye itti. Sabah bunu istasyona götürürdü. Kendini ele verecek bir şey bırakıp bırakmadığını anlamak için çevresine bakındı, ama hiç bir şey görmedi.

Arka kapıdan çıkınca, incecik kar taneciklerinin boşlukta uçuştuğunu farketti. Hava daha da soğumuştu. Araba hâlâ bahçede duruyordu. Evet, onu olduğu gibi bırakacaktı.

Jan'la Mary içerisinde oturmuş, öpüşüyorlardı. İyi geceler, Bigger, dediler. O da, iyi geceler, dedi... Sonra da elini başlığına götürerek selam verdi. Evet, böyle diyecekti.

Arabanın yanından geçerken kapısının hâlâ açık olduğunu gördü. Mary'nin çantası yerdeydi. Onu alıp kapıyı kapadı. Hayır, açık kalsındı. Kapıyı açıp yolda yürüdü.

Sokaklar sessiz ve bomboştu. Rüzgar terli gövdesi-

ne çarptıkça üşüyordu. Çantayı kolunun altına sıkıştırarak yürüdü. Şimdi ne yapacaktı? Kaçsa mıydı acaba? Bir köşede durup çantanın içine baktı. Bir tomar para vardı. Onluklar, yirmilikler... İyi! Ne yapacağına sabah karar verirdi. Yorgundu, üstelik de uykusu gelmişti.

Telâşla eve giderek merdivenden çıkıp ayaklarının ucuna basa basa odaya girdi. Annesi ve kardeşleri düzenli soluklarla uyuyorlardı. Bir yandan düşünürken bir yandan da soyundu. Sandığı bodruma götürdükten sonra kızı arabada Jan'la bıraktığımı söylerim. Sabah olunca da bana tembih ettiği gibi, sandığı istasyona götürürüm.

O anda gömleğinin içinde bir ağırlık duydu. Tabancaydı bu! Hemen çıkardı. İyice ısınmış ve nemlenmişti. Hemen yastığın altına soktu. Bunu benim yaptığımı söyleyemezler. Söyleseler bile kanıtlayamazlar.

Yatak örtüsünü kaldırıp Buddy'nin yanına süzüldü. Beş dakika sonra derin bir uykuya dalmıştı.

ikinci kitap

kaçış

BİGGER gözlerini kapar kapamaz, birisi omuzlarından tutup da onu ansızın müthiş bir şekilde sarsmış gibi uyandı. Sırt üstü yatıyor, ama ne bir şey görüyor, ne de bir ses duyuyordu. Sonra bir lamba yakılmış gibi odanın hafif gün ışığıyla dolduğunu gördü. Işığın arasında gerçek biçimlendi: Sabah olmuştu. Pazar sabahıydı. Dirseklerine dayanıp doğrularak çevresini dinledi. Annesiyle kardeşlerinin derin derin uyuduklarını soluklarından anlıyordu. Odayı ve pencerenin dışında yağan karı görüyor, ama beyni bunların hiç birini algılayamıyordu. Bu gördükleri yalnızca vardı, ama birbiriyle hiç bir bağlantısı yoktu sanki. Kar, gün ışığı ve solukların hafif sesi, korku patlak verip de gerçekle ilgili her şeyin anlamını ortaya çıkarana dek içini garip bir büyüyle doldurdu. Daha uyanalı birkaç saniye olmuştu. Yatakta öylece yatıyor, içgüdülerinin karmaşıklığında bir türlü uyananların dünyasına dönemiyordu.

Sonra beyninin karanlık bir köşesindeki dirençli çağırıya karşılık verircesine yataktan fırlayıp, çıplak ayaklarıyla odanın ortasında buldu kendini. Yüreği deli gibi atıyor, dizleri titriyordu; dudakları da yarı aralıktı. Üstünden uyku sersemliğini atmak için kendi kendisiyle savaşıyordu bir yandan da. Gergin kaslarını gevşetirken

korkmaya başladı. Mary'yi öldürdüğünü, onu boğduktan sonra başını kestiğini, sonra da cesedini ocağa attığını hatırlamıştı.

Pazar sabahıydı, sandığı istasyona götürmesi gerekiyordu. Çevresine bakınınca Mary'nin parlak, siyah çantasının, sandalyeye attığı pantolonun üstünde durduğunu gördü. Tanrım! Oda soğuk olduğu halde alnında ter damlacıkları birikmiş, soluğu kesilmişti. Telaşla çevresine bakındı, annesiyle kız kardeşi hâlâ uyuyordu. Buddy' se daha yeni kalktığı yatakta hiç bir şeyden habersiz yatmaktaydı. Çantadan bir an önce kurtulması gerekiyordu. Belki başka şeyleri de böyle unutmuştu. Sinirli sinirli, pantolonunun ceplerini araştırarak bıçağı buldu. Bunu açıp ayaklarının ucuna basa basa pencereye yürüdü. Bıçağın üstünde kupkuru kara kan izleri vardı. Bunları hemen yok etmeliydi. Bıçağı çantaya koyarak hiç ses çıkarmadan telaşla giyindi. Onları bir çöp tenekesine mi atsaydı acaba. Evet. Tam ceketini giyiyorken, cebinde Jan'ın verdiği broşürleri gördü. Bunları da yok etmeliydi. Ama... Hayır! Broşürleri kara parmaklarının arasında tutarken aklına kurnazca bir fikir geldi. Bu broşürleri ona Jan vermişti ve kendisini sorguya çekerlerse bunları hemen polise teslim edecekti. Tamam. Bunları Daltonlar'ın evindeki odasına götürecek ve giysi dolabındaki gözlerden birine koyacaktı. Açıp içlerine bakmadığını, aslında okumak da istemediğini söyleyecekti. Bunları sadece, Jan çok üstelediği için aldığını anlatacaktı onlara. Sayfaları hışırdatmamak için dikkatle çevirerek başlıkları okudu: Irk Ayırımı Davası, Amerika'da Zenci Sorunu, Zenci ve Beyaz, Birleşerek Savaş. Ama bütün bunlar o kadar tehlikeli görünmüyordu. Bir broşürün dibinde bir çekiçle kıvrık bir bıçağın siyah beyaz resmini gördü. Bunun altında da Amerika Birleşik Devletleri Komünist Partisi Tarafından Yayımlanmıştır, diye bir yazı vardı. Eh, bu söz gerçekten tehlikeli görünüyordu. Broşürlere biraz daha dikkatle bakınca, elle çizilmiş bir beyaz elin bir zenci elini sıkışını canlandıran bir resim gördü. Bunun üzerine, Jan'ın arabanın yanında durarak kendisiyle tokalaşmasını anımsadı. Utanç ve nefret dolu müthiş bir andı. Evet, onlara kızıllardan korktuğunu, arabada Jan'la Mary'nin yanında oturmak, onlarla yemek yemek istemediğini anla-

tacaktı. Bunu, iş başında olduğu için yaptığını da söyleyecek, ilk kez beyazların sofrasına oturduğunu da ekleyecekti ardından.

Broşürleri ceketinin cebine tıkarak saata baktı. Yediye on vardı. Çabuk olması ve giysilerini toplaması gerekiyordu. O sandığı sekiz buçukta istasyona götürmek zorundaydı.

Birden duyduğu müthiş korku yüzünden dizlerinin bağı çözülüverdi. Ya Mary yanmadıysa? Ya hâlâ orada öylece duruyorsa? Ya onu görebilirlerse? Her şeyi bir yana bırakıp telaşla o eve gitmek ve gerçeği gözleriyle görmek istiyordu. Belki de daha kötüsü olmuştu. Kızın öldüğünü anlamışlardı ve polis de onu arıyordu. Hemen şimdi kentten kaçsa daha iyi olmaz mıydı? Mary'yi merdivenden yukarı çıkarırken duyduğu heyecan yine içini sarmıştı, odanın ortasında dimdik duruyordu. Hayır, kalacaktı. Her şey kendi lehineydi, hiç kimse kızın öldüğünden kuşkulanmamıştı. İşi sonuna kadar götürecek ve Jan'ı suçlayacak, her şeyi onun üstüne yıkacaktı. Tabancayı yastığın altından alarak gömleğinin içine soktu.

Omuzunun üstünden, hâlâ uyuyan annesiyle kardeşlerine bakarak ayaklarının ucuna basa basa kapıdan süzüldü. Merdivenleri indi ve sokağa çıktı. Dışarısı bembeyaz ve çok soğuktu. Kar yağıyor, buz gibi bir rüzgar esiyordu. Sokaklar bomboştu. Çantayı koltuğunun altına sıkıştırarak bir aralığa doğru yürüdü. Burada kapağı karla kaplı bir çöp tenekesinin durduğunu görmüştü. Çantayı buraya atmak tehlikeli olur muydu? Çöpçüler sabah erkenden çöpleri kamyonla alacaklardı; böyle karlı bir sabah vakti, üstelik de pazar günü çevrede onu gözetleyen hiç kimse olamazdı. Kutunun kapağını açarak donmuş portakal kabuklarıyla küflü ekmek parçalarının arasına gizledi çantayı. Tenekenin kapağını kapadıktan sonra çevresini kolladı, görünürlerde hiç kimse yoktu.

Odasına dönüp yatağın altından bavulunu çıkardı. Annesiyle kardeşleri hâlâ uyuyordu. Giysilerini toparlaması için odanın öbür yanındaki giysi dolabına gitmesi gerekiyordu. Ama annesiyle kız kardeşinin yattığı yatak tam yolunun üstünde dururken oraya nasıl giderdi? Tanrı kahretsin. Elinin tek bir hareketiyle onları ortadan silmek geldi içinden. Ne zaman baksa, onları öylesine ya-

kınında buluyordu ki, kendi başına hiç bir hareket yapmasına olanak bırakmıyorlardı. Yavaşça yatağa yaklaşıp üzerine çıktı. Annesi şöyle bir kımıldadı, sonra hareketsiz kaldı. Bir göz çekerek giysilerini çıkarıp bunları bavuluna yerleştirmeye koyuldu. Orada öylece işini görürken gözlerinin önünde Mary'nin ıslak gazetelerin üstünde yatan başı, kanlı siyah bukleleri vardı.

«Bigger!»

Soluğunu tutarak döndü, gözleri ateş saçıyordu. Annesi yatakta bir dirseğine dayanarak doğrulmuştu. Korkmuş gibi davranmaması gerektiğini kavradı hemen.

Kadın fısıltıyla sordu: «Ne var, oğlum?»

O da aynı şekilde fısıltıyla karşılık verdi: «Hiç bir şey.»

«Bir tarafına bir şey batmış gibi sıçradın da...»

«Aman, beni rahat bırak. Toplanmam gerek.»

Annesinin, olup bitenler üzerine kendisinden haber beklediğini seziyor, bu yüzden de ondan nefret ediyordu. Kendi isteğiyle anlatmasını neden beklemiyordu sanki? Yine de ona kalsa hiç bir zaman anlatmayacağını çok iyi biliyordu.

«İşe girdin mi?»

«Evet.»

«Ne veriyorlar?»

«Yirmi.»

«Başladın mı?»

«Evet.»

«Ne zaman?»

«Dün gece.»

«Neden bu kadar geciktiğini merak etmiştim.»

Bigger sabırsızlıkla yanıtladı: «İş vardı.»

«Dörde kadar dönmedin de.»

Bigger hemen dönüp kadına baktı.

«İkide döndüm.»

Kadın: «Dördü de geçiyordu, Bigger,» derken başını çevirmiş tepede duran çalar saatı görmeye çalışıyordu. «Seni beklemeye niyetliydim, ama sonunda dayanamadım. İçeri girdiğini duyunca hemen saata baktım, dördü geçiyordu.»

«Ana, döndüğüm vakti çok iyi biliyorum.»

«Ama Bigger, dördü geçiyordu.»

«İkiyi birkaç dakika geçiyordu yalnızca.»

«Aman, Tanrım. İki diyorsan öyle olsun. Bana ne? Yine de bir şeyden korkuyor gibisin.»

«Mesele mi çıkarmak istiyorsun?»

«Mesele mi? Aman oğlum!»

«Yataktan kalkar kalkmaz hemen başımın etini yemeye başlıyorsun.»

«Bigger, şekerim, seninle uğraştığım için falan değil. Sadece işe girmene çok sevindim de...»

«Ama hiç de öyle konuşmuyorsun.»

Bu şekilde davranmasının çok yanlış olduğunu anlıyordu. Dün gece dönüş saatı hakkında daha çok konuşursa bu annesinin aklında yer edecek ve belki de daha sonra başını derde sokacak bir şeyler söylemesine sebep olacaktır. Dönüp, toparlanmasına devam etti. Kendini denetlemesi gerekiyordu, daha normal davranmalıydı.

«Kahvaltı edecek misin?»

«Evet.»

«Sana bir şeyler hazırlayayım!»

«Peki.»

«Orada mı kalacaksın?»

«Evet.»

Kadının yataktan kalktığını duydu. Şimdi arkasına bakacak cesareti yoktu. Kadın giyinirken başını zaten başka yana çevirmek zorundaydı çünkü.

«Onları nasıl buldun, Bigger?»

«Zararsız.»

«Pek hoşnut gibi değilsin, ama.»

«Hadi canım, Tanrı aşkına... Ne yapayım yani? Sevinçten bağırayım mı?»

«Bigger, arada bir neden böyle davrandığını çok merak ediyorum.»

Hatalı konuşmuştu, dikkatli olması gerekiyordu. İçinde yükselen öfkeyi yatıştırmaya çalıştı. Zaten başı iyice derde girmişti, bir de annesiyle çekişmesi doğru değildi.

«Şimdi iyi bir işin var,» dedi kadın. «Çok çalışman, bu işten çıkmamaya bakman ve adam olman gerek. Günün birinde evlenip yuva sahibi olmak isteyeceksin. Şimdi eline bir fırsat geçti işte. Hiç bir zaman bu fırsatın geçmediğini, şansının olmadığını söyler dururdun. Oysa şimdi istediğin oldu.»

Onun odanın içinde dolaştığını duydu, artık giyindiğini ve arkasını dönebileceğini de anladı. Bavulun kayışlarını taktıktan sonra kapının önüne yerleştirdi, sonra da pencereye yaklaştı. Şimdi dışarıda uçuşan kar taneciklerine özlemle bakıyordu.

«Bigger, neyin var?»

Bir dönüştür döndü.

«Yok bir şeyim,» derken annesinin kendisinde ne gibi bir değişiklik sezinlediğini merak etmişti. «Yok bir şeyim. Sadece canımı sıkıyorsun, o kadar.» Bunları söylerken daha önce hatalı bir şey söylemiş bile olsa şimdi annesiyle çekişip susturması gerektiğini anlıyordu. Sözlerinin karşısındakinin üstünde nasıl bir etki yaptığını merak etti birden. Bu sabah sesinin tonu başka sabahlara göre daha mı farklı çıkıyordu yoksa? Mary'yi öldürdüğünden bu yana sesinin tonunda bir değişiklik mi olmuştu? Karşısındakiler davranışlarından kötü bir şey yaptığını anlayabilirler miydi? Annesinin, başını iki yana sallayarak kahvaltıyı hazırlamak için perdenin arkasındaki bölmeye geçtiğini gördü ve esnediğini duydu onun. Tam o sırada arkasına dönüp Vera'nın da bir dirseği üstünde doğrularak kendisine gülümsediğini farketti.

«İşe girdin mi?»

«Evet.»

«Kaç para veriyorlar?»

«Aman, Vera. Anama sor. Ona her şeyi anlattım.»

Kız şarkı söyler gibi bağırdı: «Amanin, Bigger işe girmiş!»

«Eee, sus be!»

Anası: «Onu rahat bırak, Vera,» dedi.

«Ne oldu?»

Soruya soruyla karşılık verdi kadın: «Ne olacak? Her zaman nesi varsa yine o.»

Vera sevecenlik ve yakınma karışık bir anlamla: «Aman, Bigger, sen de...» diye söylendi.

«Bu oğlanda hiç akıl mantık yok, o kadar,» dedi anne. «İnsanla adam gibi bir çift söz etmez.»

Vera: «Başını çevir de giyineyim,» dedi.

Bigger pencereden dışarısını seyretmeye koyuldu. O sırada «Haay!» diye bir ses duyunca Buddy'nin uyandığını anladı.

Vera: «Başını çevirsene, Buddy,» diye söyleniyordu.

«Peki, peki.»

Bigger, kız kardeşinin telaş içinde giyindiğini duydu.

«Şimdi dönebilirsiniz.»

Buddy'nin yatağın içinde oturarak gözlerini ovuşturduğunu gördü. Vera bir sandalyenin ucuna ilişmiş, sağ ayağını da başka bir sandalyeye dayamış, pabucunun tokasını geçiriyordu. Bigger boş gözlerle ondan yana baktı. Birden çatıya doğru uçarak bir daha hiç dönmemecesine bu odadan ayrılabilmeyi ne kadar isterdi.

«Bana bakmasana,» diyordu Vera.

Bigger, kızın titreyen dudaklarına bakarak, «Ha?» diye söylendi, sonra ne demek istediğini anlayınca umursamaz bir tavırla dudaklarını büktü. Kız bunu görünce hemen yerinden fırlamış, pabucunu ona fırlatmıştı. Ayakkabı havada uçarak pencereye çarpıp çerçeveleri zangırdattı. Kız bir yandan da bağırıyordu: «Bana bakma dememiş miydim?»

Bigger ayağa fırladı. Kızgınlıktan gözleri kan çanağına dönmüştü: «Pabuç kafama inseydi görürdün o zaman gününü.»

O sırada anne içeriden seslendi: «Vera, ne oluyor?»

Genç kız sızlandı: «Ana, söyle şuna da bana bakmasın.»

Bigger, «Bakan falan yok,» diye terslendi.

«Pabucumu iliklerken elbisemin altından bacaklarıma bakıyordun.»

Bigger: «Pabuç kafama inseydi o zaman görürdün gününü,» diye yineledi.

Vera bağırdı: «Bana it muamelesi yapamazsın.»

Annesi: «Gel de mutfakta giyin, Vera,» dedi.

Kız ellerini yüzüne kapatmış hıçkırarak perdenin ardındaki bölmeye doğru giderken: «Bana it muamelesi yapıyor,» diye sızıldanıyordu.

Buddy: «Dün gece sen gelene dek uyanık durmaya çalıştım, ama olmadı yahu,» diyordu. «Yattığımda saat üçtü. O kadar uykum gelmişti ki ayakta zor duruyordum.»

Bigger: «Ama ben üçten çok önce döndüm,» diye yanıtladı.

«Yok, canım. O saatta daha ayaktaydım, ben.»

«Ne zaman döndüğümü ben bilirim.»

Sessizce birbirlerine baktılar.

Sonunda Buddy: «Peki,» dedi.

Bigger çok tedirgin olmuştu. Kendine tutamadığını düşünüyordu.

Buddy sordu: «İşe girdin mi?»

«Evet.»

«Sürücülük müymüş?»

«Evet.»

«Araba ne marka?»

«Buick.»

«Bir gün beni bindirir misin?»

«Kuşkusuz. Hele bir yerleşeyim, hemen gezeriz.»

Buddy'nin soruları onu biraz rahatlatmıştı. Buddy'nin ona gösterdiği yakınlıktan hep hoşnutluk duyardı zaten.

«Ah! ben de böyle bir işe girmek isterdim,» dedi çocuk.

«Çok kolay bir şey.»

«Bana da böylesini arayabilir misin?»

«Kuşkusuz. Ama biraz beklemen gerek.»

«Sigaran var mı?»

«Var.»

Sessizce sigaralarını içtiler bir süre. Bigger'in aklı fikri ocaktaydı. Mary yanmış mıydı acaba? Saatına baktı. Yediydi. Kahvaltı etmeden hemen oraya gitse miydi? Belki de ortalıkta Mary'nin öldüğünü kanıtlayabilecek bir şeyler unutmuştu. Ama Mr. Dalton'ın söylediği gibi pazar sabahları geç kalkıyorlarsa, bodrumda araştırma yapmalarına hiç gerek yoktu şimdiden.

Buddy: «Dün gece Bessie uğradı,» dedi.

«Yaa!»

«Seni Ernie's Kitchen Shack'de beyazlarla gördüğünü söyledi.»

«Evet. Dün gece onları arabayla gezdirdim.»

«Seninle evlenmekten söz etti.»

«Hah!»

«Kızlar ne kadar garip davranıyorlar, değil mi Bigger? Bir erkek iyi bir işe girdi mi, hemen evlenmek isterler.»

«Neden böyle davrandıklarını kim bilebilir ki...»

Buddy: «Şimdi iyi bir işe girdin. Kendine Bessie'den daha iyi bir sevgili bulabilirsin,» dedi.

Buddy'yle aynı fikirde olduğu halde hiç sesini çıkarmadı.

Vera içeriden seslendi: «Bütün bu konuştuklarınızı Bessie'ye anlatacağım.»

Bigger homurdandı: «Söyle de boynunu koparayım.»

Anneleri: «Evde bu şekilde tartışmayın,» dedi.

Buddy konuşmasına devam ediyordu: «Haa, aklıma gelmişken anlatayım. Dün gece Jack'i gördüm. Bizim Gus'ı neredeyse öldürüyordu, dedi senin için.»

Bigger sözlerin üstüne basa basa açıkladı: «Onlarla artık hiç bir ilişkim kalmadı.»

Buddy: «Ama Jack kötü bir çocuk değil.»

«Eh, Jack belki ama, ötekiler değil.»

Gus, G. H. ve Jack, şu anda Bigger'den o kadar uzaktılar ki, başka bir dünyanın insanıydılar handiyse. Bunun da nedeni, Daltonlarda birkaç saat kalması ve beyaz bir kızı öldürmesiydi. Çevresine bakındı, sanki bu odayı ilk kez görüyordu. Yerde halı yoktu, duvarla tavanın badanası yer yer çatlayıp kalkmıştı. İçeride eşya olarak sadece iki eski demir karyola, dört iskemle, eski bir çamaşır ve giysi dolabı tahta bir dolapla yemek yedikleri derme çatma masa duruyordu. Daltonların evinden çok farklıydı. Burada herkes aynı odada yatarken Daltonlarda kendisine ait bir odası vardı. İçeriden yemek kokuları gelmeye başlamıştı. Oysa Daltonların evinde hiç yemek kokusu duyulmuyordu. Üstelik evin içinde kap kacak tangırtısı diye bir şey de yoktu. Herkes kendi odasında oturuyordu ve hepsinin de kendilerine ait özel dünyaları vardı. Bu odadan ve kendisi de olmak üzere içindekilerden nefret ediyordu. Neden ailesiyle birlikte bu biçim yaşamak zorundaydı sanki. Buna layık olmak için ne kötülük yapmışlardı? Belki de hiç bir şey. Belki de böyle yaşamak zorunda olmalarının nedeni, hayatları boyunca hiç birinin ne kötülük, ne iyilik, hiç bir şey yapmamış olmalarıydı. Bu çok önemliydi.

Annesi seslendi: «Sofrayı kur, Vera. Kahvaltı hazır.»

«Peki.»

Bigger masaya oturup kahvaltısını bekledi. Belki de

bu, bu evde yediği son yemek olacaktı. Gerçeği çok derinden duyuyor, bu duygusu, sabırlı olmasına yardım ediyordu. Belki günün birinde hapiste yiyecekti yemeklerini. Burada onlarla otururken, beyaz bir kızı öldürdüğünden, kafasını kesip ocakta yaktığından kimsenin haberi yoktu. Yaptıklarının düşüncesi, içine saldığı dehşet, böyle bir davranışa girişirken gösterdiği yüreklilik, kendisiyle ölesiye korktuğu o dünya arasında ve korku dolu hayatında, ilk kez bir savunma engeli oluşturuyordu. Cinayet işlemiş, kendine yeni bir hayat yaratmıştı. Bu sadece kendine ait bir şeydi ve hayatında ilk kez başkalarının kendisinden alamayacağı bir şeye sahip olmuştu. Evet, burada sakin sakin oturup yemek yiyebilir ve ailesinin ne düşünüp neler yaptığı onu ilgilendirmezdi. Şimdi aralarında, onları ardından seyredebileceği doğal bir duvar yükselmişti. Suçu onu güvenlikte tutan bir çapa gibiydi; üstelik de içinde, tabancasıyla bıçağının sağlayamadığı bir kendine inanç duygusunun yerleşmesine sebep olmuştu. Şimdi ailesinden uzaklaşmış, onların üstüne, dışına çıkmıştı; böyle bir şey yaptığını akıllarına bile getiremezlerdi. Üstelik kendisine bile olanaksız gelen bir iş becermişti.

Kaza ile katil olduğu halde, kendi kendine, bunun kaza olduğunu bir kez bile itiraf etmemişti. Karaderiliydi, beyaz bir kızın öldürüldüğü odada bulunduğuna göre o kızı kendisi öldürmüştü. Kendi ne söylerse söylesin, herkes bunu böyle bilmeyecek miydi. Üstelik de bir bakıma kızın ölümünün kesinlikle kaza olmadığını kendisi biliyordu. Daha önce de birçok kez öldürmüştü, ama o zamanlar öldürdüğü kişiler, belirli kimseler değildi ve böylesine elle tutulur bir cinayet ortamı da yaratılmamıştı. Suçu gözüne o derece doğal görünüyordu ki... Bütün hayatı boyunca sanki böyle bir sona sürüklendiğini anlamıştı. Artık başına ne geleceğini bilinçsizce düşünmeyecekti. Şimdi biliyordu ne olacağını. Hayatının gizli anlamı, başkalarının görmediği ve kendisinin de hep gizlemeye çalıştığı bu anlam, birden ortaya dökülüvermişti. Hayır, kaza değildi ve hiç bir zaman da kaza olduğunu söylemeyecekti. Günün birinde bunu açıkça söyleyebileceğini düşünmek ve duymak dehşetle karışık bir gurur veriyordu ona. Sanki bu işi kabullenmekle kendi ken-

dine karşı, geçmişte kalan, ama çok derin anlamlı bir borcu da ödemiş olacaktı.

Şimdi buz kırıldığına göre başka şeyler de yapamaz mıydı? Onu ne durdurabilirdi artık? Sofra başında oturmuş kahvaltısını beklerken uzun süredir ondan kaçan bir şeyi yakalamak üzere olduğu duygusuna kapılıyordu. Her şey açığa kavuşuyordu, bundan sonra ne şekilde davranması gerektiğini çok iyi biliyordu. Sadece ötekiler gibi olması, onlar gibi yaşaması gerekiyordu; Gözden uzak olduğu anlarda da istediğini yapabilirdi. Hiç bir şey bilmeyeceklerdi. Annesiyle kardeşlerinin yanında böyle sessizce dururken onların, hayatlarını bilinçsizce, düşünmeden kurduklarını; sadece barış, sükunet ve alışkanlıkları için bu düzeni sürdürdüklerini ve gözlerini kör eden bir umutla yaşadıklarını çok iyi anlıyordu. Hepsinin de içinde hayatı belirli bir açıdan görmek için dayanılmaz bir istek olduğunu farketti. Onlar için yaşamak belirli bir dünya kavramı kalıbına uymalıydı, her şeyin üstünde tuttukları bir yaşama düzenleri ve anlayışları vardı, üstelik de bu kalıbın dışına çıkan şeylere gözlerini kapamışlardı. Başkalarının yaptığı işler kendi isteklerine uygun düşmezse bunları görmek bile istemezlerdi. Oysa insanın yapması gereken şey yürekli olmak ve başkalarının düşünemediğini başarmaktı. Bütün bu fikirler aklına tek, güçlü ve basit bir duygu süzgecinden doluvermişti. Herkesin içinde kendisini körleten bir açlık bulunuyordu; insan başkalarının körlüğünü farkettiği zaman istediğini elde eder ve de kesinlikle yakalanmazdı. Bu durum, kendisi gibi utangaç bir zenci çocuğunun, zengin ve beyaz bir kızı öldürüp yaktıktan sonra sofra başında sakin sakin kahvaltısını bekleyeceğini kim tahmin edebilirdi? İçini derin bir heyecan kapladı.

Masada öylece oturmuş, dışarıda yağan karı seyrederken birçok şeyin açığa çıktığını görüyordu. Hayır, artık bir duvar, ya da bir perdenin arkasına gizlenmek zorunda değildi. Güvenlik içinde olmak için daha emin, daha kolay bir yol vardı. Dün gece yaptıkları bunu kanıtlamıştı. Jan, kördü; Mary de kördü. Mr. Dalton kördü, Mrs. Dalton da öyle. Evet, üstelik de kadın kelimenin tam anlamıyla kördü. Bigger hafifçe gülümsedi. Mrs. Dalton dün gece o odada yatağın başında dururken Mary'

nin öldüğünü anlamamıştı. Kızının sarhoş olduğunu sanmıştı, çünkü Mary'nin geceleri eve sarhoş dönmesine alışıktı. Üstelik Mrs. Dalton, kendisinin odada olduğunu da anlamamıştı; kadının aklına gelecek en son düşünceydi bu zaten. Bigger zenciydi ve böyle bir durumda kadının kuşkularının onun üstüne yönelmesi olanaksızdı. Bigger; daha birçok kişinin de Mrs. Dalton gibi kör olduğunu kavradı.

Annesi sofraya bir tabak dolusu mısır dövmesi koyarak: «Hadi, bakalım, Bigger! Kahvaltını yap,» dedi.

Dün gece olanları yeniden gözden geçirince kendini daha iyi duymaya başlamıştı, yemeye koyuldu. Artık kendine hâkim olabileceğini anlıyordu.

Çevresine bakınıp sordu: «Sizler yemiyor musunuz?»

Annesi: «Sen yemene bak,» dedi. «Gitmek zorundasın. Biz sonra da kahvaltı etsek olur.»

Para gereksemiyordu, çünkü yanında Mary'nin çantasından aldıkları vardı. Ama yine de bütün yaptıklarını dikkatle örtbas etmek zorundaydı.

«Paran var mı, ana?»

«Biraz var, Bigger.»

«Bana da biraz verir misin?»

«Elli sent vereyim. Böylece, çarşambaya kadar tam bir dolarla idare etmek zorunda kalacağım.»

Elli senti cebine attı. Buddy giyinmiş, yatağın kıyısında oturuyordu. Birden onu, Jan'a benzetti. Buddy de yumuşak ve kişiliği kesinlik kazanmamış bir çocuktu. Gözlerindeki anlam tam bir savunmasızlık ifade ediyordu, bakışları da bütünüyle yüzeyseldi. Bunu daha önce farketmemesi çok garipti. Evet, Buddy de kördü. Orada oturmuş, kendisininki gibi bir işin özlemi içinde ve hiç durmadan dönen bir bostan beygiri gibi gözleri kapalı yaşıyor, gerçekleri farkedemiyordu. Buddy'nin giysileri Jan'ınkilere oranla sırtından dökülüyordu. Buddy yolunu kaybetmiş bir encik gibi hedefsiz, yitik, köşesiz bir insandı. Jan ve Mr. Dalton'ı Buddy'yle ölçünce, kardeşinde belirli bir sükunet, bir anlamsızlık buldu.

«Neden bana öyle bakıyorsun, Bigger?»

«Haa?»

«Bana çok garip bir biçimde baktın da...»

«Farkında değildim. Düşünüyordum.»

«Ne düşünüyordun?»

«Hiç.»

Annesi elinde yemek dolu bir sürü tabakla içeri girerken kadının ne kadar yumuşak ve biçimsiz olduğunu düşündü. Yuvalarına kaçmış, yorgun bakışlı gözlerinin çevresinde siyah halkalar oluşmuştu. Yürürken elleriyle eşyaya tutunuyor, bunları dayanak yapıyordu kendine; ayaklarını da sürüyor, yüzünde olağanüstü güç harcayarak hareket eden insanların bitkin anlamı gitgide derinlik kazanıyordu. Yakınında olan bir şeye bakmak istediği zaman bile sadece gözlerini oynatacak yerde, bütün gövdesiyle başını o yana çeviriyordu. Sanki kadının yüreği üstünde dokunulursa bütün dengesini yitiriverecek iğreti bir yük vardı. Annesinin o sıra kendisini gözlediğini anladı.

«Kahvaltı etsene, Bigger.»

«Yiyorum, ana.»

Vera da tabağını getirmiş, karşısına geçip oturmuştu. Bigger onun yüzünde de, annesininkinden daha küçük ve daha pürüzsüz olduğu halde, aynı yorgun anlamın görülmeye başladığına dikkat etti. Kardeşi, Mary'den ne kadar farklıydı. Vera'nın, çatalı ağzına götürüşünde bile bunu seziyordu. Yaptığı her harekette hayattan biraz daha kopar gibi bir durumu vardı. Oturuşunda bile kişiliğinin bir parçası haline gelen o derin korkunun izleri seziliyordu. Yemeğini, boğazında kalıp boğulacağından ya da çok çabuk biteceğinden ürkermişçesine ufak lokmalar halinde yiyordu.

Derken sızlandı: «Bigger!»

«Ha?»

Çatalı bırakıp elini onun yüzüne doğru sinirli sinirli sallayarak: «Bırak artık şu bakmayı,» dedi.

«Ne dedin?»

«Bana bakmaktan vazgeç, Bigger.»

«Eee, sen de... Kes sesini de kahvaltını et bakalım.»

«Ana, söyle ona, bana bakmasın.»

«Ona bakmıyordum ki, ana!»

Vera: «Bakıyordun, işte» diye söylendi.

Annesi: «Kahvaltını et ve sesini kes, Vera» diye konuştu.

«Ama hep beni gözlüyor, ana.»

Homurdandı Bigger: «Kızım, sen deli misin?»

«Senin kadar değil.»

«İkiniz de susun,» dedi kadın.

Kız sofradan kalkıp yatağa ilişerek söylendi: «O karşımda durmuş beni böyle seyrederken kahvaltımı etmem.»

Bigger ayağa fırlayıp başlığını kaparak bağırdı: «Otur da ziftlen. Ben gidiyorum.»

Buddy sordu: «N'oluyor sana, Vera?»

Kızın gözleri yaşlarla dolmuştu: «Sen kendi işine bak.»

Anne inledi: «Çocuklar, lütfen susar mısınız?»

Vera: «Ana, onun bana böyle davranmasına izin vermemelisin.»

Bigger bavulunu alırken Vera da sofraya dönmüştü.

Kadın sordu: «Seni bir daha ne zaman göreceğim, Bigger?»

Çocuk arkasından kapıyı çarparken söylendi: «Bilmiyorum.»

Tam merdivenlerden iniyordu ki arkasında bir ses duydu:

«Hey, Bigger!.»

Durup baktı. Buddy koşa koşa merdivenlerden aşağı iniyordu. Ne olduğunu düşünerek onu bekledi.

«Ne istiyorsun?»

Buddy dünyadan habersiz, karşısında durmuş gülümsüyordu.

«Ben... Ben...»

«Ne oldu?»

«Şey, yahu... Sadece şey diye düşünmüştüm...»

Bigger birden korkuyla kaskatı kesildi.

«Neden bu kadar heyecanlı olduğunu söylesene.»

«Şey, aslında bir şey değil. Başının belada olabileceğini düşündüm de...»

Bigger birkaç basamak çıkıp Buddy'nin yanına geldi. Korku dolu bir fısıltıyla sordu: «Belada mı? Ne demek istiyorsun?»

«Ben, ben sadece çok sinirli olduğunu düşünerek yardım etmek istedim. Düşündüm ki...»

«Nereden aklına geldi böyle bir şey?»

Buddy elindeki para tomarını ona uzattı.

«Bunları yere düşürmüştün.»

Bigger yıldırım çarpmış gibi geriye doğru bir adım attı. Elini cebine soktu, para yerinde değildi. Tomarı hemen Buddy'nin elinden alıp cebine tıktı.

«Anam gördü mü?»

«Hayır.»

Sessizce ve uzun uzun kardeşine baktı. Buddy'nin onunla birlikte olmak, onun sırlarını paylaşmak için büyük bir özlem duyduğunu biliyordu, ama şimdi olanaksızdı. Çocuğun kolunu sıkıca yakaladı.

«Dinle beni! Kimseye söyleme, anladın mı?» diyerek tomarın içinden bir kağıt para seçip ona uzattı: «Al bunu, kendine bir şeyler al. Ama hiç kimseye bunu anlatma.»

«Amanin. Çok teşekkür ederim. Kimseye hiç bir şey söylemem. Sana yardım edebilir miyim?»

«Hayır hayır.»

Buddy merdivenleri çıkmaya başlamıştı. «Dur,» diye bağırdı Bigger.

Çocuk geri dönüp karşısında durdu, gözleri istekle parlıyordu. Bigger, avına saldırmaya hazır bir hayvanın gövdesine benzeyen gergin bedeniyle durup ona baktı. Ama kardeşi kendisini ele vermezdi. Ona güvenebilirdi. Yine de kolunu yakalayıp, çocuk acıdan yüzünü buruşturana dek sıktı.

«Kimseye bir şey söylemeyeceksin, anladın mı?»

«Söylemem... Söylemem...»

«Şimdi geri dön bakalım.»

Buddy koşarak merdivenden çıkıp gözden kayboldu. Bigger loş basamaklarda düşünceli düşünceli duruyordu. Sonra içindeki duyguyu hiç bir utanç duymaksızın alelacele bir yana itti: Buddy'ye, bir an için odanın lacivert karanlığında o beyaz hayal yaklaşırken yataktaki Mary için neler duyduysa, ona benzer şeyler duymuştu. Ama Buddy'nin hiç bir şey söylemeyeceğini düşündü ve merdivenden inip caddeye çıktı. Kar durmuştu ama, hava soğuktu. Gök yavaş yavaş aydınlanıyordu. Bütün gece açık olan köşe başındaki «drug store»a (*) yaklaşır-

(*) Amerika'da ilaç ve her çeşit yiyecek satan, aynı zamanda oturup meşrubat içilebilecek bir bölmesi olan dükkan.

ken arkadaşlarından birinin içeride olabileceği aklına geldi. Belki Jack ya da G. H., seyrek kaçamaklarından birini yapıp eve gitmemişlerdi de serserilik ediyorlardı. Artık bundan böyle arkadaşlarından iyice koptuğunu anladığı halde yine de garip bir duyguyla o sıra yanlarında olmayı istiyor, onları yeniden gördüğünde neler duyacağını merak ediyordu. Yeni baştan dünyaya gelen bir insan gibi her gördüğü şeyi denemek ve tatmak isteğindeydi, şimdi. Uzun bir hastalığın ertesinde her şeye aç bir adama benziyordu bu haliyle.

Buğulu camın gerisinden içeri baktı. Evet, G. H. oradaydı. Kapıyı açıp girdi. Arkadaşı gazoz musluğunun başında durmuş tezgahtarla konuşuyordu. Bigger gidip yanına oturdu. İkisi de konuşmadı. Bigger tezgahtardan iki paket sigara alarak birini kendisine şaşkın şaşkın bakan G. H.'e uzattı. Çocuk şaşkınlıkla sordu: «Bana mı veriyorsun?»

Bigger eliyle bir işaret yaparak dudaklarını büktü: «Kuşkusuz.»

G. H. paketi açtı.

«Tanrım, gerçekten bir sigara gereksiniyordum. İşe girdin mi?»

«Evet.»

«Çalışmak nasılmış?»

Bigger işaret, orta ve başparmaklarını birleştirip, iyi anlamına gelen bir işaret yaptı, «Bomba gibi,» dedi. Bir yandan da sinirden titriyordu, alnı ter içinde kalmış, heyecanlanmıştı; içinde bir etki, daha çok heyecanlanması için onu zorluyordu sanki. Damarlarından taşan bir susuzluktu bu sanki. O anda kapı açılıp Jack içeri girdi.

«Bigger, işler nasıl?» diye sordu.

Bigger başını iki yana salladı.

«Şöyle böyle.» Sonra tezgahtara döndü: «Bana bir paket daha versene. Bu da senin, Jack.»

Jack, Bigger'ın cebindeki para tomarına bakarak söylendi: «Tanrım! Gerçekten de para içinde yüzüyorsun.»

Bigger sordu: «Gus nerede?»

«Birkaç dakika sonra gelir. Bütün gece Clara'daydık.»

Kapı yine açıldı. Bigger, içeri Gus'ın girdiğini gördü. Çocuk onları görünce durdu.

Jack hemen söylendi: «Bana bakın, kavgaya başlamayın yine.»

Bigger bir paket sigara daha alarak bunu da Gus'a fırlattı. Yakalarken çocuğun yüzünde şaşkınlıkla karışık korkulu bir anlam belirmişti.

Bigger konuştu: «Hadi, Gus. Unut artık olanları.»

Gus ağır ağır onlara yaklaştı, sonra paketi açıp bir sigara yaktı.

Biraz sonra utangaç utangaç gülümsüyordu: «Bigger, sen gerçekten de delisin,» dedi.

Öteki, kavganın bitmesinden Gus'ın çok hoşnut olduğunu biliyordu. Onlardan korkmuyordu artık. Ayaklarını bavuluna dayamış oturuyor, hepsini teker teker incelerken sakin sakin gülümsüyordu.

«Bana bir dolar versene,» dedi Jack.

Bigger hepsi için birer dolar ayırdı. Sonra da gülerek söylendi: «Şimdiye kadar size bir çöp bile vermediğimi söyleyemezsiniz artık.»

Gus kıvançla gülerek söyleniyordu: «Bigger, sen gerçekten de çılgın bir zencisin.»

Ama Bigger'ın artık gitmesi gerekiyordu, burada oturup onlarla daha fazla konuşamazdı. Üç şişe bira ısmarlayarak bavulunu aldı.

G. H. sordu: «Sen içmeyecek misin?»

«Hayır, gitmem gerek.»

«Görüşürüz.»

«Eyvallah.»

Üçüne de el sallayarak kapıdan çıktı. Karda yürürken başının iyice döndüğünü duyuyordu. Çok gururlanmıştı. Ağzı açıktı, gözleri parlıyordu. Hayatında ilk kez arkadaşlarının yanında korku duymadan oturmuştu. Bilmediği bir yoldan, bilmediği bir yere gidiyordu ve bu yolun sonunda ne olduğunu öğrenmek için içinde dayanılmaz bir açlık vardı. Bavulu elinde, blokun sonuna kadar yürüdükten sonra durup tramvay bekledi. O arada da elini cebine sokmuş, gıcır gıcır para tomarını yokluyordu. Daltonlar'a gidecek yerde tramvayla bir tren istasyonuna gider ve kentten ayrılabilirdi. Ama giderse ne olacaktı? Şimdi kaçarsa, kızın yokluğunu farkettikleri zaman Mary

hakkında bir şeyler bildiğinden kuşkuları kalmayacaktı Hayır, bunu yapmayıp olacakları beklemesi daha iyiydi. Mary'nin öldürülmüş olabileceğini akıllarına getirene dek, aradan uzun bir zaman geçecekti. Üstelik onu Bigger'ın öldürdüğünü düşünene kadar da çok daha uzun bir zaman geçerdi nasılsa. Zaten, Mary'nin kaybolduğunu anladıklarında ilk akıllarına gelen kızıllar olmayacak mıydı?

Tramvay gelince hemen Kırk Yedinci Caddeye gitmek üzere atladı. Oraya vardığında da doğuya giden başka bir tramvaya bindi. Pencerenin buğulu camına vuran hayalini kuşkuyla seyretmeye başladı. Çevresindeki beyazların hangisi, zengin bir beyaz kızı öldürdüğünü akıl ederdi acaba? Hayır, hiç biri. Belki para çalabileceğini, bir kadının ırzına geçeceğini, sarhoş olacağını ya da birini bıçaklayacağını düşünürlerdi de bir milyonerin kızını öldürüp cesedini yakabileceğini akıl etmek, hayır! Kendi kendine gülümsedi. İç gıcıklayıcı bir duygunun bütün gövdesini sardığını duyuyordu. Şimdi her şeyi büyük bir açıklık ve basitlikle görüyordu. Başkalarının istediği gibi davran, ama bu arada çaktırmadan istediğini yap! Bir anlamda bütün hayatı boyunca aynı şeyi büyük bir açıklıkla ortalığa ilân ederek yapmıştı; ama bunun ne şekilde yapılabileceğini kesinlikle ancak dün gece, o kör kadın, odanın içinde el yordamıyla hiç bir şeyden habersiz dolaştığı sırada Mary'yi boğarken anlamıştı. Biraz titremesine karşın gerçekten korkmuyordu. İçi istekle doluydu ve çok heyecanlanmıştı. Mr. ve Mrs. Dalton aklına gelince, onları idare ederim, diye düşündü.

Sadece bir tek şey beynini kurcalıyor, onu kaygılandırıyordu: Mary'nin, gazete kağıtlarının üstünde duran kanlı başının gözlerinin önünden silinmesi gerekti. Bunu da başarabilirse o zaman hiç mesele kalmıyor demekti. Öf be, ne aptalmış, diye düşündü, kızın davranışlarını hatırlayınca. Bütün gece hep aynı şekilde hareket etmişti. Canı cehenneme, beni bu işi yapmaya o zorladı. Elimde değildi. Durumu anlaması gerekirdi. Tanrı kahretsin, beni rahat bırakmalıydı, diye düşünüyor, olanlara üzülmüyordu. Onun, kendisi için ne gerçek bir yanı vardı, ne de insanlığı. Zaten kızın kendisine bu anlamları ifade etmesi için onu derinine ve uzun boylu tanıma fırsatını bula-

mamıştı ki. Mary'nin ona duyurduğu utanç ve korku göz önüne alınacak olursa, öldürmekte yerden göğe kadar haklıydı. İçindeki korku ve utancı sanki kızın davranışları uyandırmıştı. Ama dikkatle düşününce bunun olanaksızlığını anlıyordu. O korku ve utancın nereden geldiğini bilmiyordu, yine de içinde bu duygular yer etmişti, o kadar. Ne zaman kızla karşılaşıp konuşsa, bunlar büyük ve yakıcı bir güçle ortaya çıkıyordu.

O utanç ve korkuyu duyduğu zaman aslında gösterdiği tepkinin hedefi Mary değildi. Mary sadece, birçok Mary tarafından koşullanan duygularını yatıştırmakta kullanılmıştı. Şimdi Mary'yi öldürdükten sonra kaslarında bir gevşeme duyuyordu artık. Sanki uzun süredir taşıdığı gözle görünmez bir yükü üstünden atmıştı.

Tramvay karın içinde ilerlerken buzlu kaldırımlarda birçok zencinin yürüdüğünü gördü. Bu insanların içinde de kendisi gibi utanç ve korku doluydu. Yanından uzun ve kocaman otomobiller geçerken birçok kez köşe başlarında durup, onlarla beyazlar üzerine konuşmuştu. Bigger ve çinsi için beyazlar aslında insan değil, fırtına bulutlarıyla yüklü bir gökyüzü ya da karanlıklar içinde insanın önüne ansızın çıkıveren derin ve çılgın akışlı bir nehire benzeyen doğal bir güçtü. Kendisi ve zenci halk belirli sınırları aşmadıkça o beyaz güçten korkmalarına gerek yoktu. Ama korksunlar ya da korkmasınlar, her gün bu gerçekle yaşıyorlardı. Adını koymadıkları halde gerçekliğini biliyorlardı. Kentin kendilerine ayrılan ve yaşamak zorunda bırakıldıkları bu köşesinde oturdukları sürece de sessizce ona boyun eğmek ve alkışlamak zorundaydılar.

Pek seyrek zamanlarda da içini başka zencilerle birleşmek ve onlarla uyum içinde yaşamak konusunda dayanılmaz bir istek ve özlem doldururdu. O beyaz güce karşı ortak bir cephe kurmayı düşler, ama yanındaki karaderililere baktıkça bu düşünün yittiğini anlardı. Onlar gibi karaderili olduğu halde ortak bir hayat yaratmak ya da onlarla birleşmek için aralarında gerçekten çok büyük farklar olduğunu farkederdi. Ancak bu ortaklık ölümle tehdit edildikleri ve utanç duydukları, sırtlarını bir duvara verdikleri zaman gerçekleşirdi. Oysa aralarındaki umut farklılıklarını hiç bir zaman değiştiremezlerdi.

Kaldırımda yürüyen zencilere baktıkça bu utanç ve korkuyu yok etmenin tek yolunun, karaderililerin birlikte hareket etmelerini sağlamak, onlara ne yapacaklarını söylemek ve bunu yaptırmakla mümkün olabileceğini düşünüyordu. Kendisi ve bütün öteki zencilerin büyük bir istekle gidebilecekleri tek yön olduğunu, insanın içini kemiren açlık ve hayalleri gerçekleştirmek amacıyla harekete geçme olasılığı bulunabileceğini, akıl ve bedeni kesinlik ve inançla ardında sürükleyebilecek bir davranış yapılabileceğini hissediyordu. Oysa kendisiyle zenci halkının başına hiç bir zaman böyle bir devlet kuşunun konmayacağını biliyor, bu yüzden de onlardan nefret ederek elinin tek bir hareketiyle karaderilileri silmek istiyordu. Ve bununla birlikte az da olsa yine bir umut duymaktan kendini alamıyordu. Son zamanlarda insanları yöneten kişiler üzerine anlatılanları dinlemekten hoşlanır olmuştu; çünkü bu insanların davranışlarında hayatının öz suyunu emen korku ve utanç karmaşasından kurtulmak ve kaçmak için bir yol bulunabileceğine inanıyordu. Japonya'nın Çin'i istila etmesi, Hitler'in Yahudileri yok etmesi, Mussolini'nin İspanya'yı işgaliyle ilgili haberleri duyup okumaktan büyük zevk alıyordu. Bu gibi davranışların yanlışlığı ya da doğruluğu kendisini ilgilendirmiyordu. Bunlar sadece onun ilgisini muhtemel kaçış yolları olarak çekiyordu. Günün birinde bir zencinin, zenci halkını birbirine sıkı sıkı bağlı bir bütün haline getirerek toplu hareket etmelerini, utanç ve korkularına son vermeyi sağlayabileceğini duyuyordu. Bunu gözünün önünde hiç bir zaman kesin soyut görüntüler halinde canlandırmıyor, sadece duyuyordu. Bir süre bu duygusu sürüyor, ama sonra unutup gidiyordu. Oysa umut her zaman bütün canlılığıyla yüreğinin derinliklerinde bekliyordu.

Bilardo salonunda Gus'la dövüşmezdi. Ama Gus'ı da kendi kendini tanıdığı kadar tanıyor ve tam karar ânında duydukları korku nedeniyle birinden birinin işi yüz üstü bırakıvereceğini biliyordu. Böyle bir durumda Blum'ın dükkânını soymayı nasıl düşünebilirdi? Gus'a güvenmiyor, ondan korkuyordu; Gus da aynı şekilde ondan korkuyor, güvenmiyordu, biliyordu bunu. Bir şeyler yapmak için onunla birleşmeye çalıştığı an da hem Gus'tan, hem de kendinden nefret ediyordu. Daha da öte, nefret ve

umudu Gus'la kendinden çıkıp, dışa yöneliyordu. Bu yöneliş, kendisini iyiye sürükleyecek ve ona yardım edecek bir kurtarıcı bulma umuduyla, beyazlara duyduğu nefrete dönüşüyordu. Onlardan nefret etmesinin nedeni, kendisini yönettikleri, kendisinden uzakta olup onu düşünmedikleri zamanlarda bile halkıyla olan ilişkilerinde kendisini koşullandırdıkları düşüncesiydi.

Tramvay karın içinde sürükleniyordu sanki. Bundan sonraki durak, Drexel Caddesiydi. Bavulunu alıp kapının yanına gitti. Birkaç dakikaya kadar Mary'nin yanıp yanmadığını anlayacaktı. Tramvay durunca aşağı atladı. Şimdi bileklerine kadar çıkan karda Daltonların evine yürüyordu.

Bahçeye girince arabının, bıraktığı yerde durduğunu gördü. Üstü yumuşacık bir kar tabakasıyla kaplanmıştı. Ev, karşısında bütün sessizliği ve beyazlığıyla yükseliyordu. Kapının sürgüsünü kaldırıp içeri girdikten sonra arabanın yanından geçerken gözlerinin önünde ocağın içine attığı Mary'nin kanlı boynu ve kanla ıslanmış gazetelerin üstüne yayılan kıvırcık siyah saçları geldi yine. Durdu. Şimdi arkasını dönüp burdan gidebilirdi. Arabaya atlayıp daha kimsenin ruhu duymadan burdan kilometrelerce uzakta olabilirdi. Ama elde tutarlı bir neden olmadıkça neden kaçacaktı? Zamanı gelince gidecek kadar parası vardı. Üstelik tabancası da yanındaydı. Kapının kilidini açarken parmakları titriyordu, ama bu titreyişinin nedeni korku değildi. Bütün duyduğu, heves ve güven, bütünlük ve özgürlüktü. Bütün hayatı çok yüce ve anlamlı bir hareketin merkezinde toplanmıştı. Kapıyı itti, taşlaşmış gibi kalakaldı. Soluğunu tutarak ocağın kızıllığı önünde duran gölgemsi şekle bakıyordu. Mrs. Dalton mıydı yoksa? Ama her kimse, Mrs. Dalton'dan uzun boylu ve daha topluydu. Ha, evet, Peggy'ydi bu. Arkasını Bigger'a dönmüş, hafifçe çömelmiş, öylece duruyordu. Ocağa pek dikkatle bakar gibi bir hali vardı. İçeri girdiğimi duymadı, diye düşündü. Belki de gitmem gerek. Ama bir hareket yapmasına fırsat kalmadan Peggy döndü.

«Ha! günaydın, Bigger.»

Hiç karşılık vermedi.

«İyi ki geldin. Ben de şimdi ocağa kömür atacaktım.»

«Ben yaparım, efendim.»

Ocağa doğru yürürken, içeride Mary'den bir iz kalıp kalmadığını anlamak için gözlerinin bütün gücüyle bodrumu araştırıyordu. Peggy'nin yanına geldiği zaman kadının, ızgaraların arasından kıpkızıl yanan kömürlere baktığını gördü.

«Dün gece ateş çok harlıydı. Oysa bu sabah bayağı hafiflemiş,» dedi.

«Bakarım,» diye karşılık verdi Bigger. Ama kadın orada, o kızıl karanlıkta ve yanıbaşında öylece dururken ocağın kapısını açmaya kendinde güç bulamıyordu.

Alevlerin yükselmesinden çıkan boğuk gürültüyü işittiğinde kadının bir şeylerden kuşkulanıp kuşkulanmadığını merak etti. Işığı yakması gerektiğini biliyordu. Ama bunu yaptığında ya Mary'nin gövdesinden arta kalan bazı parçalar ortaya çıkarsa..

«Ben bakarım,» diye sözlerini yineledi.

Işığı yakıp da içinde kızın öldüğü düşüncesini uyandırabilen bir şey görecek olursa, bu kadını öldürmek zorunda kalıp kalmayacağını düşünmeye koyuldu bu kez. Başını çevirmeksizin, bir köşede bir küreğin durduğunu gördü ve yumruklarını sıktı. Peggy o sırada Bigger'dan uzaklaşıp merdivenin yanındaki bir yerden bodruma vuran aydınlığa doğru yürümüştü. «Sana ışık yakayım.»

Telaşla küreğe yaklaşıp neler olacağını beklemeye koyuldu. Lamba insanı körleten bir aydınlık salarak yanmıştı. Gözlerini kırpıştırdı. Peggy merdivenin yanında duruyordu; sağ elini sıkıca göğsünün üstüne bastırmıştı Sonradan kadının sırtında, iyice sarınmaya dikkat ettiği bir sabahlık olduğu için elini öyle tuttuğunu anladı. Evet, sonunda uyanmıştı. Kadın hiç bir şekilde ocakla ilgili değildi. Yalnız Bigger'ın, kendisini bodrumda sabahlıkla görmesinden çok utanmıştı.

Merdivenlerden çıkarken omuzunun üstünden delikanlıya bakarak sordu: «Miss Dalton aşağı indi mi?»

«Hayır, efendim. Daha görmedim onu.»

«Şimdi mi geldin?»

«Evet, efendim.»

Durup arkasını dönerek Bigger'a baktı: «Ama araba hâlâ kapının önünde duruyor.»

«Evet, efendim» derken, daha fazla açıklama yapmaktan kaçınıyordu sanki.

«Demek bütün gece orada kaldı!»

«Bilmiyorum, efendim.»

«Sen arabayı garaja sokmadın mı»

«Hayır, efendim. Miss Dalton, bana arabayı orada bırakmamı söylemişti.»

«Demek bütün gece dışarıda kalmış! Herhalde bu yüzden her yanı karla kaplı!»

«Herhalde, efendim.»

Peggy başını sallayarak içini çekti.

«Eh, birkaç dakikaya kadar istasyona gitmek için hazır olur sanırım.»

«Evet, efendim.»

«Sandığı aşağı indirmişsin.»

«Evet, efendim. Dün gece indirmemi söylemişti.»

Peggy mutfak kapısına doğru yürürken söylendi: «Sakın unutma sandığı.»

Kadın gittikten sonra uzun bir süre yerinden kımıldayamadı. Sonra yavaşça bodruma bakındı, herhangi bir şeyin eksik olup olmadığını araştırırken kulaklarını dikmiş, gözlerini dört açmış bir hayvana benziyordu. İçerisi dün gece bıraktığı gibi duruyordu. Çevrede dolaşıyor, her yanı dikkatle inceliyordu. Sonra birden durdu, gözleri büyümüştü. Tam önünde, ızgaralardan yansıyan kızıl ışığın altında kanlanmış ufak bir gazete parçası duruyordu. Peggy bunu görmüş müydü acaba? Elektrik düğmesine koşup kapadıktan sonra, yine kağıt parçasının başına döndü. Onu hayal meyal görüyordu bu karanlıkta. Demek ki Peggy de farketmemişti. Mary ne durumdaydı acaba? Bütünüyle yanmış mıydı? Işığı yeniden yakarak kağıdı yerden aldı. Kimse gözetliyor mu diye sağına, soluna bakındıktan sonra ocağın kapısını açıp içini araştırdı. Gözlerinin önünde yine Mary ve kanlı boğazı canlanmıştı. Ocağın içi alevli kömürlerin soluk alışı ve kıvranışlarıyla canlıydı sanki. Cesetten hiç bir iz yoktu, oysa Mary'nin ölüsü, yanan kömürlerin üstünde ve gözlerinin önünde dolanıyordu. Kızıl korlar, yeni yapılmış dikdörtgen biçiminde alçıdan bir mezar gibi Mary'nin gövdesinin ana çizgilerini belirtiyordu sanki. Kendisine öyle geliyordu ki, bu kızıl kor yığınına parmağını dokun-

dursa çökecek ve altından Mary'nin cesedi yanmamış halde gözler önüne serilecekti. Korlar alttaki cesedi yakmış, ortası boş ve kızıl bir çember oluşturmuş, ama hâlâ titreyerek yanan kömürlerin arasında Mary'nin gövdesinin biçimini silememişti. Gözlerini kırpıştırırken gazete parçasının hâlâ elinde olduğunu farketti. Kağıdı kapının ağzına tutunca alevler bunu âdeta elinden kaptılar. Kağıdın kıpkızıl, titreyen sıcaklığın ortasına uçuşunu, dumanın yükselip bir alev meydana getirişini, sonra da yok oluşunu izledi. Vantilatörü kapadı. Kokunun artık içeriye sinme tehlikesi kalmamıştı.

Kapıyı kapadıktan sonra kömür atmak için kolu çekti. Ufak kömür parçalarının teneke kanaldan aşağı kaydığını duydu; sonra da ocağın içinde dikdörtgen biçimindeki kızıl korların, kömürler yelpaze gibi yayıldıkça, yavaş yavaş kapkara bir renge dönüştüğünü gördü. Kolu itip doğruldu. Şimdilik her şey iyi gidiyordu. Ateş karıştırılmadığı sürece hep böyle olacaktı. Kendisi de Mary'den arta kalan bazı şeyleri göreceği korkusuyla kömürleri karıştırmak istemiyordu. Bugün öğleden sonraya kadar işler böyle giderse Mary istediği gibi yanacak, kendisi de böylece güvenlik içinde olacaktı. Dönüp sandığa baktı. Haa, bunu unutmaması gerekiyordu. Üstelik de hemen odasına gidip komünist broşürlerini bir yere saklamalıydı. Merdivenlerden koşa koşa çıkarak broşürleri çamaşır dolabının bir köşesine özenle yerleştirdi. Evet, orada bırakıldıkları gibi durmaları gerekiyordu. Hiç kimse onları okuduğunu sanmamalıydı.

Bodruma dönüp kararsız bir biçimde ocağın başına dikildi. Bir eksik bıraktığını, bir şeyin onu ele vereceğini hissediyordu. Belki de külleri silkelemesi gerekirdi. Evet. Çok kül birikirse, ateş sönebilirdi çünkü. Alttaki kolu öne arkaya sallarken, yanan korların arasında, odanın mavi karanlığında yatan Mary'nin yüz ifadesi beliriverdi. Çocuk birden fırladı yerinden. İçindeki korku ve suçluluk duygusuyla aklı başından gitmiş, sersemlemişti âdeta. Elleri taşlaşmış gibiydi, karıncalanıyordu. Külleri silkecek hali kalmamıştı. Açık havaya çıkması, duvarları her an üstüne daha çok yaklaşarak soluk almasını engelleyen bu bodrumdan kurtulması gerekiyordu.

Sandığı yakaladığı gibi sırtına aldı. Arabaya götüre-

rek bagaja sıkıca yerleştirip bağladı. Saatına baktı, sekizi yirmi geçiyordu. Şimdi Mary'nin dışarı çıkmasını beklemek zorundaydı. Direksiyona geçerek beş dakika kadar durdu. Sonra zili çalıp haber verirdi. Evin yan kapısına çıkan merdivenlere bakarken, Mary'nin dün gece nasıl tökezlediğini, onu nasıl tuttuğunu anımsadı yeniden. O sırada bulutların arasından sıyrılan güneş karları sessizce ışıldatıp çevreyi sihirli bir beyazlığa boğarken elinde olmaksızın yerinden korkuyla sıçradı. Geç oluyordu. İçeri gidip Miss Dalton'ın nerede kaldığını sorması gerekirdi. Bu arada biraz daha oyalanması kızı beklemediği anlamına gelebilirdi. Arabadan çıkıp yan kapıya giden merdivenlere yürüdü. Camdan içeri baktı, ortalıkta hiç kimse görünmüyordu. Kapıyı açmaya çalıştı, ama kilitliydi. Bunun üzerine zili çaldı, içeride hafifçe vuran gongun sesi duyuldu. Biraz bekledi, sonra holden Peggy'nin telâşla koştuğu duyuldu. Kadın biraz sonra kapıyı açmıştı.

«Daha inmedi mi?»

«Hayır, efendim. Geç kalıyoruz.»

«Bekle biraz. Şimdi çağırırım.»

Peggy hâlâ sırtında sabahlığıyla merdivenlerden yukarı koştu. Dün gece Mary'yi yarı sürükleyerek çıkardığı, sonra da sırtındaki sandıkla tökezlediği aynı merdivendi bu. Birden Peggy'nin aşağı indiğini gördü, inişi çıkışından daha ağır gibiydi. Kapıya geldi.

«İçeride yok» dedi. «Belki de gitti. Sana ne söylemişti?»

«Onu istasyona götürmemi, bir de sandığını indirmemi söylemişti, efendim.»

«Ne kendi odasında, ne de Mrs. Dalton'ınkinde var. Mr. Dalton da uyuyor. Bu sabah gideceğini söylemiş miydi?»

«Dün gece söylemişti, efendim.»

«Sandığı indirmeni dün gece mi söylemişti?»

«Evet, efendim.»

Peggy karla kaplı arabaya bakarak bir an düşündü.

«Eh, o halde sandığı istasyona götür. Belki dün gece evde kalmadı.»

«Peki, efendim.»

Oğlan dönüp merdivenleri inmeye başladı.

«Bigger!»

«Evet, efendim.»

«Sana dün gece arabayı dışarıda bırakmanı mı söylemişti?»

«Evet, efendim.»

«Onu kullanacak mıydı yani?»

Bigger sözü yerine oturtuverdi: «Hayır, efendim. Şey... O bey de arabadaydı da...»

«Kim?»

«O bey işte...»

«Ha, evet. Sandığı götür! Mary yine her zamanki oyunlarından birini oynuyordu sanırım.»

Arabaya atladığı gibi yoldan çıkarıp caddeye yöneldi, sonra da karların içinden kuzeye doğru sürdü. Dönüp, Peggy'nin kendisini seyredip etmediğini anlamak için geriye bakmak istiyor, ama bunu yapamıyordu. Yaparsa kadın bir şeylerden kuşkulanabilirdi ki, bunu hiç istemiyordu. Hiç olmazsa bir kişi, onun istediği gibi düşünüyordu şimdilik.

La Salle Caddesi İstasyonuna vardığında park edilmiş arabaların arasında geriye doğru manevra yaparak otomobili durdurdu, sonra sandığı kaldırarak memurlardan birinin gelip bilet kesmesini bekledi. Sandığı almak için hiç kimse gelmeyince ne olabileceğini düşündü. Belki Mr. Dalton'a haber verirlerdi. Eh, bekleyecekti o halde. Kendine düşeni yapmıştı. Miss Dalton, ondan sandığı istasyona götürmesini istemişti, o da bu isteği yerine getirmişti.

Karlı yollarda elinden geldiğince hızlı sürdü arabayı. Neler olduğunu yerinde görmek için orada bulunmalı, zamanla yarışmak istiyordu. Bahçeye gelince arabayı hemen garaja soktu, sonra da bir süre öylece durup odasına mı, yoksa mutfağa mı gitmesi gerektiğini düşündü. Hiç bir şey olmamış gibi mutfağa gitmesi en doğru suydu. Peggy hâlâ onun kahvaltı etmediğini sanıyordu, mutfağa gitmesi bu yüzden çok doğal karşılanacaktı. Bodrumdan geçtiği sırada durup, homurdanarak yanan ocağa baktı, sonra da yavaşça içeri girdi. Peggy sırtı ona dönük, havagazı fırınının başında duruyordu. İçeri girdiğini duyunca arkasına döndü, Bigger'a bir göz attı.

«Tamam mı?»

«Evet, efendim.»

«Istasyonda gördün mü onu?»

«Hayır, efendim.»

«Aç mısın?»

«Biraz, efendim.»

Peggy güldü: «Biraz mı? Pazar sabahları evin düzenine alışacaksın. Kimse erken kalkmaz, kalktıkları zaman da açlıktan nereye saldıracaklarını şaşırırlar.»

«Ben o kadar aç değilim, efendim.»

«Green'in burada çalışırken tek şikayeti buydu. Pazar günleri onu açlıktan öldüreceğimizi söyler dururdu.»

Bigger zorla gülümsemeye çalışarak yerdeki siyah-beyaz yer karolarına dikti gözlerini. Gerçeği bilse ne derdi acaba? O anda Peggy'ye karşı bir sevecenlik duydu. Kadın ondan nefret etse bile elindeki o çok değerli şeyi alamayacağını düşünüyordu. Aynı anda holdeki telefonun çaldığını duydu. Peggy elini önlüğüne silerek doğrulup Bigger'a baktı. Sonra: «Pazar sabahı bu kadar erken kim arıyor ki?» diye mırıldandı.

Dışarı çıktığında Bigger oturup beklemeye koyuldu. Belki de Jan, telefonda Mary'yi soruyordu. Kız onu arayacağını söylemişti. Bunu anımsadı. Detroit'e gidişin ne kadar süreceğini hesaplamaya çalıştı. Beş saat mı, yoksa altı mıydı? O kadar uzak değildi çünkü. Mary'nin treni kalkmıştı bile. Detroit'e dörde doğru varması gerekiyordu. Belki de onu istasyonda biri karşılayacaktı. Kız trenden inmeyince telefon eder ya da telgraf çekerler miydi ki? Peggy dönmüş, yine fırının başına geçerek yemek pişirmeye başlamıştı.

«Bir dakikaya kadar hazır olur,» dedi.

«Peki, efendim.»

Kadın sonunda ona döndü.

«Dün gece Miss Dalton'ın yanındaki bey kimdi?»

«Bilmiyorum, efendim. Adı Jan ya da ona benzer bir şeydi.»

Peggy birden: «Jan mı? Şimdi telefon eden oydu,» dedi. Başını arkaya atmış, dudakları gerilmişti. «Beş para etmezin tekidir. Zaten onların arasında beş para eden var mı ki? Hükümet aleyhtarı bir anarşist işte.»

Bigger kadının sözlerini dinlerken hiç sesini çıkarmıyordu.

«Mary gibi iyi bir kızın o çılgınlarla ne işi olduğunu Tanrı bilir. Bak, sözlerime mim koy. Bu işin sonu hiç de iyi olmayacak. Mary böyle çılgınca davranmasaydı bu ev saat gibi olurdu. Çok yazık. Annesi bir iyilik simgesi. Mr. Dalton'dan iyi insan da bulunmaz. Ama ileride Mary de uslanır. Hepsi uslanıyorlar evlendikten sonra. Gençliğin çılgın çağında yaramazlık etmezlerse çok şey kaçırdıklarını sanırlar hep.»

Kadın, Bigger'ın önüne bir çanak dolusu sıcak yulaf ezmesiyle süt getirmişti. Delikanlı yemeye koyuldu. Oysa hiç iştahı olmadığı için lokmaları yutmakta güçlük çekiyordu. Sonunda zorlukla yiyebildi. Peggy gevezeliğini sürdürürken, Bigger ona ne gibi karşılıklar vermesi gerektiğini düşünüyordu. Hiç bir şey söyleyemediğini gördü. Belki de kadın, karşısında konuşacak hiç kimse olmadığından ara sıra annesinin yaptığı gibi, böyle durmaksızın çene çalıyordu. Evet evet, bodruma indiği zaman ateşe yeniden bakacaktı. Ocağa alabildiğince kömür dolduracak ve Mary'nin en kısa zamanda bütünüyle yanıp kül olmasını sağlayacaktı. Sıcak yulaf ezmesi uykusunu getirmişti, esnemesini güçlükle tutabildi.

«Bugün neler yapmam gerekiyor, efendim?»

«Sadece seni çağırmalarını bekle. Pazarları ölü günlerdir. Belki sonra Mr. la Mrs. Dalton dışarı çıkarlar.»

«Peki, efendim.»

Konuşurken yulaf ezmesini bitirmişti.

«Benden bir şey istiyor musunuz?»

«Hayır, ama daha kahvaltının hepsi bitmedi ki. Biraz yumurtayla jambon da ister misin?»

«Hayır, efendim. Çok yedim.»

«Eh, bak önünde duruyor. İstediğin zaman hiç çekinme sakın.»

«Gidip ateşe bir göz atsam iyi olacak.»

«Peki, Bigger. İkiye dek sana zili çalabilirler. Dikkatli ol! O zamana kadar da hiç bir iş çıkmaz sanıyorum.»

Bigger bodruma indi. Ateş alev alev yanıyordu. Kömürler kıpkızıl parlıyor, alevler homurtuyla yükseliyordu. Yeni kömür atması gereksizdi. Bodrumun köşe bucağını bir kez daha, dün geceden herhangi bir iz ya da ipucu kalıp kalmadığını anlamak üzere dikkatle gözden geçirdi. Hiç bir şey bulamadı.

Sonra odasına dönüp yatağa uzandı. Eh, işte kendine ait bir yerdeydi sonunda. Ne olacaktı şimdi? İçerisi çok sessizdi. Birden bir takım sesler duyar gibi oldu. Yok, canım. Kafasını dikip dinledi. Aşağıda, mutfakta, tabak çanak şakırtıları arasından konuşmalar geliyordu kulağına. Kalkıp odanın öbür ucuna vardığında sesler daha açıklıkla duyuldu. Peggy'nin gürültüsüz, ama sert adımlarla mutfakta yürüdüğünü anladı. Tam altımda, diye düşündü. Hiç ses çıkarmadan durup dinledi. Önce Mrs. Dalton'ın, ardından da Peggy'nin sesini duydu. Çömelip kulağını döşemeye dayadı. Mary üstüne mi konuşuyorlardı? Neler söylendiğini çıkaramadı. Ayağa kalkıp çevresine bakındı. Bir iki adım ötesinde giysi dolabı vardı. Hemen kapısını açtı. Sesler şimdi daha bir açık seçik duyulmaya başlanmıştı. Dolaba girdi, ama tahtaları gıcırdayıverdi. Durdu hemen. Çıkardığı gürültüyü duymuş olabilirler miydi? Onları dinlediğini anlamışlar mıydı acaba? Hah, aklına bir fikir gelmişti. Hemen bavulundan giysilerini çıkardı. Biri odaya girerse bunları yerleştirdiğini düşünecekti. Yine dolaba dönerek dinledi.

«... yani araba bütün gece dışarıda mı kalmış?»

«Evet, arabayı dışarıda bırakmasını söylemiş.»

«Peki bunu saat kaçta konuşmuşlar?»

«Bilmiyorum, Mrs. Dalton. Sormadım.»

«Bu işten hiç bir şey anlamıyorum.»

«Yok, yok. Mary'yi merak etmeyin. İyidir.»

«Ama haber bile bırakmamış, Peggy. Mary hiç böyle davranmazdı ki. Hani New York'a kaçmıştı ya?.. O zaman bile hiç olmazsa bir iki satırlık bir pusula bırakmıştı.»

«Belki de hiç bir yere gitmemiştir. Belki bütün geceyi dışarıda geçirmek zorunda kalmıştır, Mrs. Dalton.»

«Ama arabayı neden dışarıda bıraksın?»

«Onu bilemem.»

«Peki çocuk, Mary'nin yanında bir adam olduğunu niçin söyledi?»

«Yanındaki, sanırım şu Jan denilen adammış, Mrs. Dalton.»

«Jan mı?»

«Evet. Onunla Florida'ya giden delikanlı.»

«Ah, bu kız şu pis insanlardan hiç vazgeçmeyecek mi?»

«O delikanlı bu sabah telefon edip Mary'yi sordu.

«Buraya mı telefon etti?»

«Evet.»

«Peki, ne dedi?»

«Mary'nin gittiğini söylediğim zaman bir bozuldu ki.»

«Yavrucağım ne işler karıştırıyor acaba? Bana o oğlanla artık görüşmediğini söylemişti.»

«Belki de Jan'a o telefon ettirmiştir, Mrs. Dalton...»

«Ne demek istiyorsun?»

«Şey, efendim. Hani Florida'ya gittiği zamanki gibi, belki yine onunla birliktedir diye düşünmüştüm de. Durumdan haberli olup olmadığımızı anlamak için Jan'a telefon ettirmiştir.»

«Ah, Peggy! Neler söylüyorsun?»

«Özür dilerim, Hanımefendi. Belki de Mary başka bir arkadaşında kalmaya gitmiştir.»

«Ama Peggy, bu sabah ikide odasındaydı. O saattan sonra kimin evine gidebilir ki?»

«Mrs. Dalton, bu sabah odasına gittiğimde bir şey dikkatimi çekti.»

«Ne?»

«Şey, efendim. Yatağı sanki içinde hiç yatılmamış gibi düzgündü. Örtüsü bile açılmamıştı. Sanki biri yata ğa biraz uzanmış, sonra da kalkmış gitmiş.»

«Yaaa!»

Bigger dikkatle dinliyordu, ama şimdi aşağıda bir sessizlik vardı. Bir aksilik, kötü bir şey olduğunu anlamışlardı artık. Mrs. Dalton'ın sesini yeniden duydu. Bu ses korku ve kuşkuyla titriyordu.

«Demek dün gece burada yatmamış?»

«Öyle görünüyor.»

«Çocuk, Jan'ın arabada olduğunu mu söyledi?»

«Evet. Arabanın karın altında bütün gece dışarıda kalması garibime gitmişti. Onun için sordum. Bana Mary' nin, arabanın dışarıda kalmasını istediğini, içinde de Jan'ın bulunduğunu anlattı.»

«Dinle beni, Peggy...»

«Evet, Mrs. Dalton.»

«Mary dün gece sarhoştu. Başına bir şey gelmemiştir, inşallah.»

«Ah, ne kötü.»

«Geldikten hemen biraz sonra odasına gittim. Konuşamayacak kadar sarhoştu. Sana söylüyorum, sarhoştu. Eve o durumda geleceği hiç aklımın ucundan geçmemişti.»

«Başına bir şey gelmemiştir, Mrs. Dalton. Bundan eminim.»

Yine uzun bir sessizlik oldu. Bigger, Mrs. Dalton'ın şimdi kendi yanına çıkıp çıkmayacağını düşündü. Yatağa gidip uzanarak çevreyi dinlemeye devam etti. Hiç bir ses duyulmuyordu. Uzun süre yattı, çıt yoktu. Sonra mutfaktan yine sesler geldi. Telaşla dolaba koştu.

«Peggy!»

«Evet, Mrs. Dalton.»

«Dinle beni. Şimdi Mary'nin odasında el yordamıyla bir araştırma yaptım. Bir şeyler olmuş. Sandığını iyice yerleştirmemiş. Koyacaklarının en azından yarısı hâlâ dışarıda. Detroit'te dansa da gideceğini söylemişti, ama daha yeni aldığı şeylerin hiç birini yerleştirmemiş.»

«Belki de Detroit'e gitmemiştir.»

«İyi ama nerede öyleyse?»

Bigger dinlemekten vazgeçti, ilk kez içinde korku duyuyordu. Sandığın bütünüyle yerleştirilmemiş olması aklının ucundan bile geçmemişti. Tam hazırlanmamış bir sandığı istasyona götürmesini söylediğini nasıl açıklayacaktı şimdi? Tüh, ne halt etmişti. Neyse, kız sarhoştu; tamam. Mary öylesine sarhoştu ki, ne yaptığını bilmiyordu. Sandığı almasını söylediğini, kendisinin de bu sözlere uyarak isteneni yerine getirdiğini söyleyecekti, işte o kadar. Tam doldurulmamış bir sandığı istasyona götürmesinin nedenlerini sorarlarsa, Mary'nin o gece ondan yapmasını istediği çılgınca şeylerden sonra bunun garip karşılanmaması gerektiğini anlatacaktı. Bir sürü kişi onu Ernie's Kitchen Shack'de Jan ve Mary'yle yemek yerken görmemiş miydi? İkisinin de sarhoş olduğunu ve görev başında olduğu için bütün söylediklerini yerine getirdiğini anlatacaktı herkese. Yine sesleri dinlemeye koyuldu:

«... biraz sonra o çocuğu bana gönder. Kendisiyle konuşmak istiyorum.»

«Peki, Mrs. Dalton.»

Yatağa uzandı. Hazırladığı hikâyeyi yeniden gözden geçirmesi ve kesinlikle inandırıcı olmasına dikkat etmesi gerekiyordu. Belki de o sandığı almakla büyük yanlışlık yapmıştı? Belki Mary'yi kollarına alıp aşağı indirerek yakması daha doğru olurdu? Ama kızı sandığa, sadece kucağında biri görür korkusuyla koyduğunu çok iyi biliyordu. Onu odadan çıkarıp aşağı indirmenin tek yolu buydu çünkü. Öf be. Olan olmuştu artık. Hikâyesini de değiştirmeyecekti. Uydurduklarını bir kez daha gözden geçirerek her bir ayrıntıyı yeniden ezberledi. Kızın sarhoş, hem de fitil gibi sarhoş olduğunu anlatacaktı. Sıcak odada yumuşacık yatakta tembel tembel yatarken bir yandan radyatörün çıkardığı hafif fısıltıyı dinliyor, bir yandan da uykulu uykulu, kızın nasıl sarhoş olduğunu, onu merdivenlerden yukarı yarı sürükleyerek, yarı da kucaklayarak nasıl taşıdığını, yastığı yüzüne nasıl bastırdığını, sandığa nasıl tıktığını, karanlık merdivende sandığı nasıl aşağı indirmeye çalıştığını ve elleri sandığın ağırlığıyla harcadığı güç yüzünden yanarak acırken o ağır yükle basamaklarda nasıl tökezleyip, çıkardığı gürültüyü herkesin duymasından korktuğunu anımsadı.

Ansızın sıçrayarak uyandı. Kapıya biri vurmuştu. Yüreği deli gibi çarpmaya başladı. Doğrulup uykulu uykulu odanın içine bir göz attı. Biri kapıya mı vurmuştu? Saatına baktı. Üçtü. Hiiii. İkide çalan zili, uykuya daldığı için duymamıştı kuşkusuz. Bir daha vuruldu kapıya.

«Tamam, tamam,» diye mırıldandı.

«Ben, Mrs. Dalton.»

«Peki, efendim. Hemen geliyorum, efendim. Bir dakika.»

İki adımda kapıya vardı. Sonra bir an durup kendini toplamaya çalıştı. Gözlerini kırpıştırdı, dudaklarını ıslattı. Kapıyı açınca karşısında gülümseyerek duran Mrs. Dalton'ı gördü. Kadının sırtında beyaz bir giysi, soluk yüzünde de Mary'yi boğduğu sırada karanlıkta öylece dururken gördüğü ifade vardı.

«Evet... E-Evet, efendim,» diye kekeledi. «Şey, Şey.. Uyuya kalmışım da...»

«Dün gece pek uyuyamadın, değil mi?»

Kadının demek istediklerinden korkarak sözleri uzata uzata konuştu: «Evet, efendim.»

«Peggy üç kez seni çağırdı, ama hiç sesin çıkmadı.»

«Özür dilerim, efendim.»

«Önemli değil. Sana dün gece olanlar hakkında birkaç şey sormak istiyordum. Şey, sandığı istasyona götürdün, değil mi?»

«Evet, efendim. Bu sabah götürdüm,» derken, sesinin kararsız ve şaşkın çıktığını farketti.

Mrs. Dalton: «Anlıyorum,» dedi. Holün loşluğu içinde yüzünü hafifçe yukarı kaldırmıştı. Bigger elini kapının tokmağına koymuş beklerken bütün kaslarının gerildiğini duyuyor, verdiği yanıtlara çok dikkat etmek zorunda olduğunu anlıyordu. Yine de kendisini koruyan belirli bir gerçek olduğunu biliyordu. Duyduğu utanç yüzünden, Mrs. Dalton ona çok fazla şey sormaktan kaçınacak ve duyduğu kaygıyı belli etmemeye çalışacaktı. Kendisi daha genç bir çocuk, o ise yaşlı bir kadındı. Kendisi işçi, o ise işverendi. Bu yüzden de aralarında korunması gereken belirli bir uzaklık bulunmalıydı.

«Dün gece arabayı yolda bıraktın, değil mi?»

«Evet, efendim. Aslında arabayı garaja sokacaktım,» derken kadına işini tam anlamıyla yapmak ve görevlerini yerine getirmek isteğinden başka düşüncesi olmadığı izlenimini vermek istiyordu. «Ama Küçük hanım bana arabayı dışarıda bırakmamı söyledi.»

«Peki, Küçük hanımın yanında biri var mıydı?»

«Evet, efendim. Bir bey vardı.»

«Saat epeyce geçti sanırım.»

«Evet, efendim. İkiye birkaç dakika vardı.»

«Sandığı da ikiye birkaç dakika kala aşağı indirdin, değil mi?»

«Evet, efendim. Küçükhanım öyle istemişti.»

«Seni odasına çıkardı mı?»

Kadının, Mary'le odada yalnız kaldığını düşünmesini hiç istemiyordu. Telaşla uydurduğu hikâyeyi aklından şöyle bir geçirdi, sonra da: «Hayır, efendim. İkisi birlikte gittiler,» dedi.

«Demek o bey de onunla birlikteydi?»

«Evet, efendim.»

«Anlıyorum!»

«Bir şey mi oldu, efendim?»

«Ah, hayır. Ben, ben... Şey... Hayır, hiç bir şey olmadı.»

Kadın kapıda dururken Bigger onun açık gri renkli kör gözlerine baktı. Bu gözler hemen hemen yüzü, saçları ve giysisi kadar beyazdı. Kadının gerçekten tasalı olduğunu ve kendisine daha çok soru sormak istediğini biliyordu. Yine de kızının ne derece sarhoş olduğunu anlatmasını hiç istemediği anlaşılıyordu. Ne de olsa kendisi zenci, kadınsa beyazdı. Kendisi yoksul, kadın zengindi. Ailesinde bir şeylerin ters gittiğini ve zenci bir uşağa bunu sormaktan utanacağı apaçıktı. Hattâ bundan emindi Bigger.

«Bana düşen bir görev var mı, efendim?»

«Hayır. Hattâ istersen bugün izin yapabilirsin. Mr. Dalton kendini pek iyi hissetmiyor, dışarı çıkmayacağız.»

«Teşekkür ederim, efendim.»

Kadın dönüp gidince kapıyı kapadı. Bir süre durup pabuçlarının çıkardığı hafif sesin holde ve merdivenlerde yankılanışını dinledi. Artık ayak sesleri duyulmaz olmuştu. Gözlerinin önüne kadının el yordamıyla yolunu bulmaya çalışması ve duvarlara tutuna tutuna ilerleyişi geldi. Bu evi elinin içi gibi ezbere bilmesi gerek, diye düşündü. Heyecanla titriyordu. O beyaz, kendisiyse zenciydi. O zengin, kendisi yoksuldu. O ihtiyar, kendisi gençti. O patron, kendisi işçiydi. Yine de güvenlik içindeydi. Evet. Mutfak kapısının açılıp kapandığını duyunca hemen dolaba giderek aşağısını dinledi. Ama hiç ses gelmiyordu.

Eh, dışarı çıkabilirdi artık. Bunu yapmak Mrs. Dalton'la konuşurken duyduğu gerilimi azaltmaya yarayacaktı. Gidip Bessie'yi görmeliydi. Tamam. Başlığıyla ceketini alıp bodruma indi. Ocak gürül gürül yanıyordu, dönene dek yetecek kömür vardı içeride.

Kırk Yedinci Caddeye çıkıp köşede durarak tramvay bekledi. Evet, şimdi görmek istediği tek kişi, Bessie'ydi. Onu bir gün önce ve gece hiç düşünmemesi ne garipti. Çok heyecanlı şeyler olmuştu. Kızı düşünme gereğini bile duymamıştı bu yüzden. Oysa şimdi unutması ve rahatlaması gerekiyordu, üstelik onu görmek de istiyordu. Pazar günleri öğleden sonra hep evde olurdu. Dayanılmaz bir biçimde onu görmek isteği doldurmuştu

içini. Eğer Bessie'yi görürse yarın çok daha güçlü olacağını iyi biliyordu.

Tramvay geldiğinde atlarken o günkü olayların nasıl geliştiğini düşünüyordu hâlâ. Yok, yok, hiç bir şekilde ondan kuşkulanacaklarını sanmıyordu. Zenciydi. Elini cebine atıp kâğıt paraları bir daha yokladı. İşler aksi giderse her an buradan kaçabilirdi. Tomarda kaç para olduğunu merak etti birden. Zahmet edip saymamıştı bile. Bessie'ye gidince sayardı. Hayır hayır, korkması için hiç bir neden yoktu ortada. Derisine tabancanın değişini duydu. Bu tabanca çevresindekilerin onu rahatsız etmelerine karşı bir güvenceydi.

Ama bütün bu işin içinde bir tek şey onu rahatsız ediyordu: Daha fazla para bulması, bulmak için de bunu nasıl yapacağını önceden tasarlaması gerekiyordu. Çok acele ve raslantılara göre davranmıştı. Bir daha sefere işler çok daha başka olacaktı. Her şeyi öyle hazırlayacak ve tasarlayacaktı ki, onu uzun süre geçindirecek parası olacaktı. Tramvayın penceresinden dışarı, sonra da çevresindeki beyazların yuvarlak suratlarına baktı. Birden içinden ayağa fırlayıp, ailesini hepsinin tanıdığı zengin ve beyaz bir kızı öldürdüğünü bağıra bağıra açıklamak isteği yükseldi. Evet, bunu yaparsa, hepsinin yüzlerinde kim bilir nasıl büyük bir şaşkınlıkla karışmış dehşet anlamı belirirdi. Ama hayır. Doyum ve hoşnutluk duygusu tam olabilirdi belki. Yine de bunu yapmayacaktı. Öylesine eli kolu bağlıydı ki hemen tutuklar, yargılarlar ve idam ederlerdi. Onları şaşırtmanın kendisine vereceği büyük heyecanı duymak istiyor; bedelininse, çok pahalıya oturacağını anlıyordu. Yaptığını, tutuklanma korkusu olmadan anlatabilme olanağının elinde bulunmasını diledi. Onların zihinlerinde silinmeyecek bir fikir olarak kalmak istiyordu. Kendi karaderili yüzünün ve Mary'yi boğduktan sonra kafasını keserek yakışının, gözlerinin önünden gitmeyen, her an duydukları, ama unutamadıkları görüntüler olarak kalmasını bütün gücüyle diliyordu. İşlerin şimdiki durumu onu doyurmuyordu daha. Hedefini saptayan, bu hedefe ulaşan, buna ulaştıktan sonra da daha yüksek ve daha büyük bir hedefi gözüne kestiren bir adamdı o. Bağırmasını öğrenip bağırmış, ama hiç kimse onu duymamıştı. Yürümesini daha yeni öğrenmişti,

ama yürürken ayaklarının altındaki zemini göremiyordu. Uzun süredir silahı olmasını dilemiş, oysa şimdi elinde görünmeyen bir sürü silah olduğunu görmüştü.

Tramvay Bessie'nin evinden bir blok ötede durunca aşağı atladı. Kızın oturduğu binaya vardığında ikinci kattaki pencerede ışık yandığını gördü. Aynı anda sokak lambaları yandı. Aşağı yansıyan ışık yeri örten karı sarıya boyamış, hava çok erkenden kararmıştı. Lambalar sanki donduğu için hareket edemeyen birer buzlu ışık yuvarlağıydı ve soğuk rüzgara kapılıp boşlukta sürüklenmekten onları yalnızca o kapkara çelik direkler koruyordu. Kapıya varıp zili çaldı. Sokak kapısı otomatik olarak açılınca hemen merdivenleri çıktı. Yukarıda Bessie kendi dairesinin kapısını açmış, eşikte bekliyordu.

«Merhaba, yabancı!» dedi.

«Merhaba, Bessie.»

Kızın karşısında öylece duruyordu, sonra uzanıp ellerini tutmak istedi, ama Bessie geriye çekildi.

«N'oldu?»

«N'olduğunu çok iyi biliyorsun.»

«Hayır, bilmiyorum.»

«Neden bana dokunmaya çalışıyorsun?»

«Seni öpmek istiyorum, şekerim.»

«Hayır. Sen beni öpmek istemiyorsun.»

«Neden ama?»

«Nedenini benim sana sormam gerekir.»

«N'oldu, yahu?»

«Dün gece seni beyaz dostlarınla gördüm.»

«Aman canım, onlar benim dostlarım değildi.»

«Ya kimdiler, peki?»

«Yanlarında çalışıyorum.»

«Peki, onlarla aynı masada oturup yemek mi yiyorsun?»

«Aman, Bessie!..»

«Benimle konuşmaya bile yanaşmadın.»

«Konuştum.»

«Sadece homurdanıp elini salladın.»

«Aman, şekerim. O sırada görev başındaydım. Anlasana biraz.»

«Belki de orada, satenlerle ipekler içindeki beyaz karının yanında otururken benden utanmışsındır.»

«Aman, Bessie! Böyle davranma bana.»

«Gerçekten beni öpmek istiyor musun?»

«Kuşkusuz. Buraya neden geldim ki?»

«Peki öyleyse, bu uzun süre içinde neden beni görmeye yanaşmadın?»

«Sana çalıştığımı söyledim be, şekerim. Dün gece durumumu gördün işte. Hadi, böyle yapma.»

Kız başını sallayarak söylendi: «Hiç bir şey anlamıyorum.»

Besinin, kendisini ne kadar özlediğini ve şimdi de onun üstündeki etki gücünü anlamaya çalıştığını sezmişti. Kızı kolundan yakalayıp çekerek uzun uzun ve sertçe öptü. Ama öperken Bessie'nin ona hiç karşılık vermediğini farketmişti. Dudaklarını kızın ağzından çekip ona azarlar gibi baktı. Bir yandan da içinde gittikçe yükselen arzuyla dişlerinin sıkıştığını ve dudaklarının hafifçe titrediğini duyuyordu.

«Hadi, içeri girelim,» dedi.

«Nasıl istersen.»

«İstiyorum.»

«O kadar uzun zaman benden uzak durdun ki...»

«Aman, böyle davranma artık.»

İçeri girdiler.

Bigger hemen sordu: «Neden bu gece bu şekilde hareket ediyorsun?»

«Çünkü bana bir kart olsun atabilirdin.»

«Ah, evet. unutmuştum.»

«Ya da telefon edebilirdin.»

«Şekerim, o kadar çok işim vardı ki...»

«Kuşkusuz, işin o beyaz karıya bakmaktı!»

«Eee, yeter be.»

«Artık beni sevmiyorsun.»

«Sevmiyorum, no'lacak?»

«Hiç olmazsa beş dakikalığına uğrayabilirdin.»

«Şekerim, işim vardı diyorum.»

Kızı yeniden öptüğünde bu kez hafifçe karşılık verdiğini duydu. Onu sevdiğini anlatmak için kolunu beline sararak sıkıca kendine çekti.

Kız içini çekti: «Bu gece yorgunum.»

«Kiminle buluştun?»

«Hiç kimseyle.»

«Neden yorgunsun öyleyse?»

«Benimle bu şekilde konuşacaksan hemen çekip gidebilirsin. Sana, bu kadar zamandır bana uğramamanın nedeni olarak kimi gördüğünü sormadım, değil mi?»

«Bu gece tam da sinirin burnunda.»

«Dün gece hiç olmazsa, 'Naa'ber, köpek?' diyebilirdin.»

«Gerçekten işim vardı, şekerim.»

«O beyazların masasında bir avukat ya da ona benzer birisi gibi oturuyordun. Seninle konuştuğumda suratıma bile bakmadın.»

«Canım, unut şunu artık. Başka şeylerden söz edelim.»

Bir kez daha öpmeye kalkışınca kız geri kaçtı.

«Yapma, canım.»

«Kiminleydin diyorum?»

«Kimseyle. Yemin ederim, hep çalışıyordum. Üstelik aklımdan bir an bile çıkmadın. Seni çok özledim. Dinle beni, çalıştığım evde kendime ait bir odam var. Arada bir geceleri benimle orada kalmaya ne dersin? Ah, seni nasıl özlediğimi bir bilsen. Boş kalır kalmaz hemen sana koştum işte.»

Odanın loşluğunda durup kıza baktı. Ötekiyse, onu kızdırmaya çalışıyor, Bigger da bundan büyük zevk alıyordu. Hiç olmazsa bu şekilde, Mary'nin kafasının kanlı gazeteler üstünde yatan müthiş hayali gözlerinin önünden gitmişti. Kızı yine öpmek istedi; ama içinin derin bir yerinde Bessie'nin, ondan uzak durmasına aldırmadığını hissediyordu. Üstelik bu şekilde davrandıkça kıza duyduğu açlık da artıyordu. Şimdi hafifçe duvara dayanmış elleri kalçasında ona özlemle bakmaktaydı. Birden, aklını nasıl çeleceğini, onu bu tutumundan nasıl vazgeçireceğini buldu. Elini cebine atıp para tomarını çıkardı. Gülümseyerek, sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi söylendi: «Eh, sen istemezsen başkası bunları almaya can atar sanırım.»

Kız bir adım atarak ona yaklaştı.

«Bigger! Ahhh! Bu kadar parayı nereden buldun?»

«Öğrenmek istemez misin?»

«Ne kadar para var burada?»

«Üzümünü ye de bağını sorma.»

Bessie ona hemen yanaştı.

«Sahi, kaç para var?»

«Neden öğrenmek istiyorsun?»

«Dur bir bakayım. Sonra veririm yine.»

«Gösterirm. Ama paraları eline vermem. Bende kalacak. Sadece bakabilirsin.»

Paraları sayarken, kızın yüzündeki cilveli anlamın büyük bir şaşkınlığa dönüştüğünü görüyordu.

«Tanrım, Bigger! Bu kadar parayı nereden buldun?»

Kolunu onun beline dolayarak sordu: «Anlatmamı ister misin?»

«Senin mi bunların hepsi?»

«Ne sandın ya? Benim olmasa üstümde ne işi var?»

«Bu kadar parayı nereden bulduğunu anlatsana, şekerim.»

«Bana iyi davranacak mısın?»

Kızın vücudunun yavaş yavaş gevşediğini duyuyordu, ama gözleri Bigger'ın yüzünü araştırmaya başlamıştı.

«Başını derde sokmadın, değil mi?»

«Bana iyi davranacak mısın?»

«Ah, Bigger!»

«Öp beni, şekerim.»

Şimdi iyice gevşediğini duyuyordu. Öptüğünde Bessie onu yatağa sürüklemeye çalıştı. Oturdular. Tatlılıkla Bigger'ın elinden parayı aldı.

Delikanlı sordu: «Kaç para var orada?»

«Bilmiyor musun?»

«Hayır.»

«Hiç saymadın mı?»

«Hayır.»

«Bigger, bu parayı nereden buldun?»

Yatağa uzanıp başını yastığa koyarak konuştu; «Belki bir gün anlatırım.»

«Sen bir işe karışmışsın!»

«Kaç para var elinde?»

«Yüz yirmi beş dolar.»

«Bana iyi davranacak mısın?»

«Ama, Bigger; bu parayı nereden buldun diyorum sana?»

«Yahu, nereden buldumsa buldum. Ne önemi var?»

«Bana bir şeyler alacak mısın?»

«Kuşkusuz.»

«Peki, ne alacaksın?»

«Ne istersen.»

Bir an sustular. Sonunda beline doladığı koluyla kızın bedeninin, bildiği çok iyi tanıdığı o tatlı yumuşaklığı kazandığını duydu. Bessie başını yastığa bırakmıştı. Çocuk parayı cebine koyarak ona doğru eğildi:

«Ah, tatlım. Seni öyle istiyordum ki!»

«Gerçekten mi?»

«Elbette, yemin ederim.»

Yüzünü yüzüne yaklaştırdı. İçi istekle dolmuştu. Başını eğip öptü onu. Soluklanmak üzere dudaklarını çektiğinde: «Benden artık o kadar uzak durma. Olur mu, hayatım?» dediğini duydu kızın.

«Olur,» diyerek yanıtladı.

«Beni seviyor musun?»

«Elbette; kuşkusuz.»

Yeniden öptü. Bunun üzerine kızın, kolunu uzatıp başının üstündeki düğmeye dokunarak ışığı söndürdüğünü duydu. Bu kez daha bir ateşli öptü.

«Bessie!» dedi.

«Hı?»

«Gel, şekerim...»

Biraz daha öylece yattılar. Sonra kız kalktı. Bigger' sa bekledi... Karanlıkta giysilerinin hışırtısını duyuyordu. Bessie soyunuyor olmalıydı. Kendisi de doğrulup üstündekileri çıkarmaya koyuldu. Yavaş yavaş gözleri karanlığa alışıyordu. Kız yatağın öbür ucundaydı. Çevresini kuşatan karanlıkta bu haliyle bir gölgeye benziyordu. Uzanırken yatağın gıcırdadığını duydu. Yaklaşıp kollarına aldı onu. Bir yandan da mırıldanıyordu: «Ah! hayatım, çocuğum benim.»

Yüzünü iki yumuşacık elin sevgiyle kavradığını duyunca onu korkutan ve dehşetle utandıran o kör dünya birden yitti. Kızın, kendi vücudunun altında, bulutlu bir gökten yağmur bekleyen tarla gibi yattığını anlıyordu. Onun kanının çağlayan gibi kabarıp inişine kapılarak vahşi dalgaların üstünde sürüklenircesine yükselip alçalmaya başladı. Sıcacık gece karanlığı içinde dalgalanan bir denize büyük bir istekle sürükleniyor; yine de daha sonra, ortadan silmek istediği, nefret ettiği bu dünyaya

döneceğini çok iyi biliyordu. Sanki ılık suyu duygularını yıkayıp arındıran, soğutan, ve yeniden görüp koku ve tat almasını, dokunmasını, duymasını bütün bunları temizleyerek yorgunluğunun geçmesini ve içinde yeni bir boşluk ve zaman kavramı uyanmasını sağlayan bir çeşmenin başında duruyordu. Bembeyaz bir göğün altında güneş ışınlarıyla yıkanan bir kayanın üstüne sürüklendikten sonra elini ağır ağır kaldırıp Bessie'nin yanağına parmaklarıyla dokunarak mırıldandı: «Ah! çocuğum...»

«Bigger!»

Elini çekti, iyice gevşemişti. Daha ileri gidip, yaşamaya bıraktığı yerden devam etmeye hazırlıklı olmadığını anlıyordu. Derin, karanlık bir kuyunun dibindeki samandan yapılmış bir şiltenin üstünde yatıyor ve uzaklardan görünen gökyüzünün soğuk mavisini seyrediyordu sanki. İçine bir el girmiş, karmaşık ve birbirine dolanan duygularının üstüne parmağını dokundurup onları rahata erdirmişti. Öyle ki, şimdilik içinde bir yuva özlemi duymuyordu. Sonra geri çekilen bir dalganın ağır ağır kaybolan sesi gibi içindeki gece, deniz ve sıcaklık duygusu yitti. Şimdi karanlıkta yatmış, gölgeler içindeki tavana bakıyor, Bessie'yle kendisinin soluklarını dinliyordu.

«Bigger!»
«Ha?»
«İşinden hoşnut musun?»
«Evet. Neden sordun?»
«Hiç. Öyle sordum işte.»
«Bomba gibi bir kızsın sen.»
«Gerçekten böyle mi düşünüyorsun?»
«Kuşkusuz.»
«Peki, nerede çalışıyorsun.»
«Drexel Caddesinde.»
«Neresinde ama?»
«4600. blokta.»
«Ha, evet.»
«Ne oldu ki?»
«Yok bir şey.»
«Ama ne oldu?»
«Hiç. Aklıma bir şey geldi de...»
«Söylesene, ne oldu?»

«Hiç bir şey, Bigger; şekerim.»

Neden bu kadar çok soru sormuştu? Bir şey mi fark etmişti onda? Sonra durmaksızın Mary'yi düşünmesinin, onu boğduktan sonra yaptığı işin üstünde durmasının doğru bir şey olup olmadığını düşündü. Ama kızın, nerede çalıştığını sormasının nedenini öğrenmek istiyordu.

«Hadi, şekerim. Ne düşüdüğünü söylesene bana.»

«Önemli bir şey değil, Bigger. Ben de bir zamanlar oralarda bir yerde, Loeb'in evinin yakınlarında çalışmıştım.»

«Loeb mi?»

«Evet. Hani şu Franks'ı öldüren çocuklardan birinin evi! Hatırladın mı?»

«Yook, ne anlatmak istiyorsun?»

«Loeb'le Leopold'dan söz edildiğini hiç duymadın mı?»

«Ha! evet.»

«Hani çocuğu öldürdükten sonra ailesinden para almak isteyenler canım...»

... Notlar da göndermişlerdi... Bigger artık dinlemiyordu. Sesli dünya çevresinden silinmişti. Şimdi gözlerinin önünde öylesine geniş ve anlamlı bir görünüm canlanıyordu ki, hemen tepki gösteremedi. Orada öylece, kirpiklerini kırpmadan, yüreği deli gibi çarparak, dudakları yarı aralık ve hiç soluk almıyor kanısını uyandıracak biçimde göğsü belli belirsiz kabarıp inerek yatıyordu. "Onları hatırlayacaksın. Ah! dinlemiyorsun bile beni," diyordu kız. Hiç bir şey söylemedi. 'Seninle konuşunca neden beni dinlemiyorsun?.." Evet, Daltonlar'a bir mektup gönderip onlardan para isteyemez miydi? Karanlıkta doğrulup yatağın içinde oturdu. «Şekerim ne oldu?..» Evet, on bin, belki de yirmi bin isteyebilirdi. «Bigger, ne oldu sana? Konuştum, hiç karşılık vermedin.» Bir şeyler anımsamak için harcadığı güç yüzünden sinirleri iyice gerilmişti. Hayır. Evet. Loeb'le Leopold, öldürülen çocuğun babasının trene binip, kararlaştırılan bir noktada parayı pencereden dışarı atmasını istemişlerdi. Yataktan atlayıp öylece dimdik durdu. Evet, parayı bir ayakkabı kutusuna koymalarını ve arabayla geçerken Güney Kesiminde bir yere atmalarını isteyebilirdi onlardan. Karan-

lıkta çevresine bakınınca, Bessienin parmaklarının kolunun üstünde olduğunu duydu. Kendine gelip içini çekti.

Kız sordu: «Nen var, şekerim?»

«Ha?»

«Aklından neler geçiyor?»

«Hiç bir şey.»

«Hadi, anlat bana. Seni düşündüren bir şey mi var?»

«Yok yok...»

«Bak, ben sana aklımdakini söyledim, ama sen ne düşündüğünü bana anlatmıyorsun. Haksızlık ediyorsun ama.»

«Bir şey unutmuştum da. Önemli değil.»

«Hayır, aslında bunu düşünmüyorsun.»

Yatağa oturdu, kafatasının heyecandan karıncalandığını duyuyordu. Bunu yapabilecek miydi acaba? Evet, eksik olan buydu ve işi bütünleyen de bu olacaktı. Ama öylesine büyük bir işti ki, uzun uzun düşünmesi ve dikkatle her şeyi gözden geçirmesi gerekecekti.

«Şekerim, o parayı nereden bulduğunu anlatsana bana.»

Şaşkınlık numarası yaparak sordu: «Ne parası?»

«Aman, Bigger. Kötü bir şeyler olduğunu anlıyorum. Tasalısın. Beynini bir şey kurcalıyor. Anlıyorum.»

«Sana uydurma bir konu mu anlatmamı istiyorsun? Yok bir şey demedim mi?»

«Peki, öyle diyorsan öyle olsun.»

«Aman, Bessie...»

«Bu gece buraya gelmek zorunda değildin.»

«Belki de gelmemem gerekirdi.»

«Artık gelmen gerekmez.»

«Beni sevmiyor musun yani?»

«Senin beni sevdiğin kadar seviyorum.»

«Peki ne kadar?»

«Bilmen gerekir.»

Bigger: «Aman, dalaşmasak daha iyi,» dedi.

Bessie örtüleri üstüne çekerken yatağın hafifçe çöktüğünü ve hışırtıları duydu. Başını çevirip karanlıkta kızın göçük gibi görünen gözlerinin akına baktı. Evet, belki de bu işte Bessie'yi kullanabilirdi. Eğilip yanına uzandı, ama Bessie onu duyduğu halde hiç kıpırdamadı. Bunun üzerine, elini hafifçe kızın omuzuna koyarak etini

biraz sıktı. Böylece onu düşündüğünü anlatmak istiyordu. Kızın hayatını kavrayıp olduğu gibi anlamaya ve bunun kendisininkiyle olan bağlantısını değerlendirmeye çalışıyordu. Güvenebilir miydi ona? İşin ne kadarını anlatabilirdi. Bessie, yanında kör gibi davranıp, yapmak istediklerine inanacak mıydı?

Kız sonunda: «Hadi, giyinip dışarı çıkalım da bir şeyler içelim,» dedi.

«Peki.»

«Bu gece her zamanki gibi değilsin.»

«Aklımda bir şey var.»

«Bana anlatamaz mısın?»

«Bilmiyorum.»

«Güvenmiyor musun?»

«Kuşkusuz güveniyorum.»

«Öyleyse neden anlatmıyorsun?»

Bigger hiç karşılık vermedi. Kızın sesi fısıltı halinde çıkmıştı. Bu tonu çok iyi tanıyordu. Bessie bir şeyi çok tutkuyla istediği zaman sesi işte böyle fısıltılı çıkardı. Aklına yine kızın yaşama anlayışı ve eli omuzundayken neler düşünüp duyduğu geldi. O sabah evde kahvaltı masasında Vera, Buddy ve annesini incelerken düşündüklerini ve farkettiklerini yeniden anımsamıştı. Ama şimdi karşısındaki Bessie'ydi ve onun da ne kadar kör olduğunu anlıyordu. Kızın hayatının daracık yörüngesini görüyordu. Sadece kendi odasıyla beyazların mutfakları arasında gidip geliyor, daha ötelere uzaklaşamıyordu. Haftada yedi günü, uzun, terletici saatlar boyunca it gibi çalışıyor, yalnız pazar günleri öğleden sonraki iznin de yaşadığı o açlık dolu dünyanın hıncını almak istercesine deli gibi eğlenmek istiyordu. Heyecana duyduğu istek nedeniyle Bessie'den hoşlanmıştı. Çoğu geceler dışarı çıkamayacak kadar yorgun olur yalnızca kafayı çekmek isterdi. Kız içki, Bigger'sa onu istiyordu. Böylece Bigger ona içki buluyor, kız da bunun karşılığında kendisini ona veriyordu. Beyazların kendisini nasıl çalıştırdıklarından yakındığını sık sık duymuştu. Kız ona birçok kez, beyazların evinde kendisinin değil, onların hayatını sürdüğünü anlatmıştı. İşte bu yüzden içiyorum, diyordu. Bessie'nin ondan niçin hoşlandığını da biliyordu: Çünkü ona içki almak için para veriyordu. Bunu vermez-

se kızın kuşkusuz bu parayı başkasından alacağını da çok iyi biliyordu. Evet, Bessie de tam anlamıyla kördü. Ona ne anlatabilirdi ki? Elinin altında bulunsun, belki yardımı dokunurdu; o kadar. Kıza anlatacaklarının, ona hikâyenin dışında kalıyor kanısını vermemesini, tam tersine, kendini bu işin iyice ortasında ve her şeyi biliyor sanması gerektiğini farketti. Tüh, olması gerektiği gibi davranmayı bir türlü beceremiyordu hâlâ. Kızın içinde, öğrenmesini istemediği birtakım şeyler yaptığı düşüncesini uyandırmaması daha iyi olacaktı.

Hepsini aklından geçirirken: «Şekerim,» dedi. «Bana biraz zaman tanı, sana her şeyi anlatacağım.»

«İstemiyorsan anlatmak zorunda da değilsin.»

«Böyle davranmasana.»

«Beni eski numaralarla kandıramazsın, Bigger.»

«Kandırmaya çalışmıyorum ki, şekerim.»

«Beni uyutamazsın.»

«Hadi hadi. Fazla kurcalama artık. Ne yaptığımı çok iyi biliyorum.»

«Bildiğini umarım.»

«Allahaşkına yapma...»

«Hadi, gel de bir içki içelim. Canım bunu istiyor.»

«Dinle beni...»

«İlgilendirmez artık. Anlatmak zorunda değilsin. Ama bir dost gereksindiğin zaman sakın bana koşma, tamam mı?»

«İçki içtikten sonra sana her şeyi anlatacağım.»

«Neşen bilir.»

Kızın onu kapıda beklediğini gördü. Hemen başlığıyla ceketini alarak yanı sıra merdivenden inmeye başladı. Hiç konuşmuyorlardı. Hava daha kırılmıştı, sanki yeniden karlayacaktı. Bulutlar alçalmış, ortalığa karanlık inmiş, rüzgar çıkmıştı. Bessie'nin yanında yürürken ayakları karlara gömülüyordu. Sokaklar sessiz, bomboş ve upuzun, parıltıları uzaklarda gözden yiten bir dizi sokak lambasının ışığı altında tertemiz, bembeyaz ışıldıyordu. Yürürken göz ucuyla Bessie'ye baktı. Sanki kızın bedeninin yürürken yumuşacık hareketlerini beyniyle duyabiliyordu. O an onunla yatakta olmak ve bu bedenin sıcaklığını kendisininkine yapıştırarak yatmak özlemini duydu. Oysa kızın yüzündeki anlam uzak ve sertti. Bigger'ın dü-

şüncelerini, bedeninden uzaklaştırıyordu. Bu gece onunla çıkmak istememişti aslında, ama soruları ve kuşkuları yüzünden, bir de canının içki istediğini söylediği için kabul etmek zorunda kalmıştı. Yanında yürürken iki ayrı Bessie'nin varlığını düşünüyordu. Biri fena halde canının çektiği bir beden, ötekiyse, onun yüzüydü. Bu yüz kendisine soru soruyor, pazarlık ediyor ve öteki Bessie'yi kendi çıkarına satıyordu. Bessie'nin yüzündeki Bessie'yi, sallayacağı bir yumrukla karşısından silmek, öldürmek, uzaklara itmek ve öteki çaresiz, uysal Bessie'yi yanında tutmak isteği kabardı içinde. Sonra onu kucaklayıp göğsüne, midesine, ya da taa içinde bir yerlere sokacak ve uyuduğu, yemek yediği, konuştuğu sürece hep orada tutacaktı. Onu içinde, kendisine ait olduğunu duymak ve istediği zaman sahip olabileceğini bilmek amacıyla tutmak istiyordu.

«Nereye gidiyoruz?»

«Nereye istersen.»

«Paris Grill'e gidelim.»

«Peki.»

Köşeyi dönüp blokun ortasına kadar yürüdüler, sonra kapıdan girdiler. İçeride otomatik bir gramofon çalıyordu. Arkadaki bir masaya oturdular. Bigger iki cinfiz ısmarladı. Hiç konuşmadan oturmuş birbirlerine bakıyor, bekliyorlardı. Bessie'nin müziğin temposuna uyarak omuzlarını titrettiğini gördü. Kız ona yardım edecek miydi? Soracaktı bunu kendisine. Hikâyeyi öyle bir anlatacaktı ki, aslını tam olarak öğrenemeyecekti. Kızı dansa kaldırması gerektiğini biliyor, ama içindeki derin heyecan bunu yapmasına olanak bırakmıyordu. Bu gece kendisini her zamandan bambaşka duyuyordu. Bütün bir gün ve gece süresince hiç bir şey yapmamanın verdiği duyguları piste çıkıp dans etmek, şarkı söyleyip maskaralık ederek unutmak gereğini duymuyordu nasılsa. İçi heyecanla doluydu. Garson kız içkileri getirince Bessie kendi bardağını hafifçe kaldırdı.

«Konuşmak istemediğin ve bu kadar garip davrandığın halde sağlığına içiyorum.»

«Bessie, çok tasalıyım.»

«Hadi hadi, içkini al bakalım.»

«Peki.»

Bir süre sessizce içkilerini yudumladılar.

«Bigger!»

«Ha?»

«Sana yaptığın işte yardım edemez miyim?»

«Belki...»

«Yardım etmek istiyorum.»

«Bana güveniyor musun?»

«Şimdiye kadar güvendim.»

«Ya şimdi, demek istiyorum...»

«Evet, ama, neden güvenmem gerektiğini söylersen...»

«Belki de bunu yapamam.»

«O zaman sen bana güvenmiyorsun demektir.»

«Böyle olması gerek, Bessie.»

«Sana güvenseydim gerçeği söyler miydin?»

«Belki.»

«Belki deme, Bigger.»

Kızla konuşurken kendi halini beğenmiyor, bir yandan da her şeyi olduğu gibi anlatıvermekten korkuyordu. «Dinle, şekerim,» diye söze başladı: «Bu şekilde davranmamın nedeni, çok büyük bir işin içine girmem.»

«Nedir o?»

«Çok büyük para demek!»

«Ya bana şunu doğru dürüst anlat ya da hiç sözünü etme.»

Sustular. Bessie'nin, bardağını bir dikişte boşalttığını gördü.

Kız: «Gitmeye hazırım,» dedi.

«Aman sen de...»

«Uyumak istiyorum.»

«Deli misin, yahu!»

«Belki.»

Onun böyle davranmasını istemiyordu. Burada kalmasını nasıl sağlayabilirdi ki? İşin ne kadarını ona anlatabilirdi? Her şeyi açıklamadan kızı kendisine inandırabilir miydi? Tehlikede olduğunu belli ederse kendisine daha yaklaşacağını anladı birden. Tamam. Onun için kaygılanması gerekti.

Bu kararı verdikten sonra konuştu: «Belki de yakında kentten ayrılmak zorunda kalacağım.»

«Polis mi?»

«Olabilir.»

«Ne yapacaksın?»

«Hemen gitmek kararındayım.»

«Ama o parayı nereden buldun?»

«Bana bak, Bessie! Kentten ayrılmam gerekse ve paraya gereksinmem olsa, o zaman belki senden ayrılmak zorunda kalırım. Bana darılır mısın?»

«Beni de yanına alırsan ayrılmamız gerekmez ki.»

Sustu. Bessie'yle birlikte gitme olanağını hiç düşünmemişti. Bir erkek kaçarken bir kadın onun sırtında tehlikeli bir yük olurdu. Birçok kişinin, kadın yüzünden nasıl yakalandığını okumuştu. Üstelik böyle bir şeyin kendi başına gelmesini hiç ama, hiç istemiyordu. Yine de mümkündü bu. Ama kıza evet dese, yardımını sağlayabilir miydi ki?

«Tamam. Sadece şu kadarını söyleyebilirim sana: Bana yardım edersen seni de birlikte götürürüm.»

«Gerçekten mi?»

«Kuşkusuz.»

«Demek her şeyi anlatacaksın?»

Evet, hikâyeyi iyice şişirebilirdi. Jan'dan söz etmesinde bile hiç bir sakınca bulunamazdı. Neden anlatmayacaktı? Hiç olmazsa kızı da sorguya çektikleri zaman onun istediği şeyleri, ona yardım edebilecek şeyleri anlatırdı. Bardağı kaldırıp içkisini bitirdikten sonra parmaklarının arasındaki sigarayla oynamaya koyuldu. Sonra soluk soluğa konuştu: «Dinle, anlatıyorum işte: Çalıştığım yerdeki o beyaz karı, hani şu milyoner ihtiyarın kızı bir kızılla kaçtı. Oldu mu?»

«Evlenmek için mi?» (*)

«Ha? Ne dedin? Şey... Evet, evlenmek için.»

(*) Bigger kızın kaçtığını anlatırken, İngilizce «run off», yani kaçmak deyimini kullanmaktadır. Bessie'yse ona karşılık olarak yine İngilizcede kaçmanın, ancak evlenmek amacıyla kaçmak anlamına gelen «cloped» sözcüğünü kullanır. Bu sözcük çok daha eğitilmiş kişiler tarafından kullanıldığı için Bigger'ın yoksul kelime dağarcığında bulunmadığından çocuk bir an şaşalar, soruyu anlamaz, ama sonunda renk vermemeye çalışır.

«Bir kızılla mı?»

«Evet, o komünistlerden biriyle.»

«Aaaa. Kızın aklından zoru mu var ne?»

«Aman canım, çılgının teki zaten. Daha kimse gittiğini bilmiyor. Ben de böylece, dün gece odasına gidip bu parayı aldım. Tamam mı?»

«Aaaa!»

«Kızın nerede olduğunu bilmiyorlar şimdi.»

«Ya sen ne yapacaksın?»

Bigger sözlerini yineledi: «Kızın nerede olduğunu bilmiyorlar şimdi.»

«Ne demek istiyorsun?»

Hırsla sigarasından bir nefes çekti. Bessie'nin kendisine ilgi dolu kapkara gözlerle baktığını farkediyordu. Bu bakıştan hoşlandı. Her şeyi olduğu gibi anlatmak istemiyor, işin bazı yanlarını onun arayıp bulmaya çalışması daha çok eğlendiriyordu kendisini. Kızın yüzündeki o büyük ilgiyi ve kendini konunun derinliğine kaptırışını gösteren anlamı daha uzun seyredebilmek için hikâyeyi uzattıkça uzatmak geliyordu içinden. Bu, onu canlandırıyor ve değerinin daha da yükseldiği kanısını uyandırıyordu içinde.

Ansızın: «Bir fikrim var,» dedi.

«Ah, Bigger, bana da söyle!»

«O kadar yüksek sesle konuşma ama.»

«Peki, anlat.»

«Kızın nerede olduğunu bilmiyorlar. Kaçırıldığını sanabilirler, anladın mı?» Bütün vücudu gerilmişti. Konuşurken dudakları titriyordu.

«Haa! Sana Loeb'le Leopold'u anlatırken demek onun için o kadar heyecanlandın!»

«Eh, ne dersin bu işe?»

«Gerçekten kaçırıldığını sanabilirler mi?»

«Onları kandırabiliriz.»

Bessie, boş olan bardağına baktı. Bigger, garson kıza işaret ederek iki içki daha ısmarladı. Gelen bardaklardan koca bir yudum alarak konuştu: «Karı gitti, tamam mı? Nerede olduğunu bilmiyorlar. Hiç kimse bilmiyor. Ama bir haber alırlarsa birinin onun yerini bildiğini sanabilirler.»

«Yani... bu işi bizim yaptığımızı söyleyebiliriz mi demek istiyorsun? Yani, onlara mektup yazıp...»

«...para isteyeceğiz kuşkusuz,» diye kızın sözlerinin sonunu getirdi. «Üstelik de alacağız o parayı. Ortada başka kimse bulunmadığı için biz gireceğiz işin içine, anladın mı?»

«Ama ya kız ortaya çıkarsa?»

«Çıkmayacak!»

«Nereden biliyorsun?»

«Biliyorum işte!»

«Bigger, o kızla ilgili bir şeyler biliyorsun. Onun nerede olduğunu biliyorsun sen.»

«Nerede olduğu önemli değil. Ortaya çıkmasından kaygılanmamamız gerektiğini çok iyi biliyorum.»

«Ah, Bigger! Bu çılgınca bir iş.»

«O halde bu konudan bir daha hiç söz etmeyiz.»

«Ama ben bunu demek istememiştim.»

«O zaman ne demek istediğini söyle!»

«Çok dikkatli olmamız gerek, demek istiyordum.»

«On bin dolar isteyebiliriz.»

«Nasıl?»

«Parayı bir yere bırakmalarını söyleriz. Kızı geri alabileceklerini sanırlar böylece...»

«Bigger, kızın nerede olduğunu biliyor musun?» derken sözleri yarı soru, yarı da gerçeklere parmak basarak onu suçlayıcı bir anlam taşıyordu.

«Hayır.»

«O zaman gazeteler yazacak. Kız da ortaya çıkacak.»

«Ortaya çıkmayacak.»

«Nereden biliyorsun?»

«Biliyorum işte.»

Kızın dudaklarının hafifçe oynadığını, sonra da kendisine doğru eğilerek yavaşça sorduğunu gördü: «Bigger, o kıza bir şey yapmadın, değil mi?»

Korkudan taş kesildi. Birden elinde sert bir şey; tabancası, bıçağı ya da bir taş olmasını diledi.

«Bir daha bunu söylersen dayak ata ata seni bu masadan kovarım.»

«Ah!»

«Hadi, aptallık etme!»

«Bigger böyle bir şey yapmaman gerekirdi.»

«Bana yardım edecek misin? Onu söyle. Evet mi hayır mı?»

«Ah, Bigger...»

«Korkuyor musun? Mrs. Heard'in evinden o gümüşü, Mrs. Macy'nin de radyosunu çalmama yardım ettikten sonra korkuyorsun, öyle mi?»

«Bilmiyorum.»

«Sana anlatmamı istiyordun, anlattım işte. Kadınlar hep böyledir zaten. Bir şeyi öğrenmek isterler, sonra da tavşan gibi, arkalarına bakmadan kaçarlar.»

«Ama yakalanırız.»

«Her şeyi düşünüp taşınırsak yakalanmayız.»

«Ama bunu nasıl yapabiliriz ki, Bigger?»

«Ben tasarlarım.»

«Ben de bilmek istiyorum.»

«Kolay olacak, tasalanma.»

«Ama nasıl?»

«Parayı kolayca alabilmen için her şeyi ayarlayacağım. Hiç kimse başını ağrıtamayacak.»

«Böyle işleri yapanları hemen yakalarlar.»

«Korkarsan sen yakalanırsın.»

«Peki parayı nasıl alacağım?»

«Onlara parayı nereye bırakacaklarını söyleyeceğiz.»

«Ama polisi getirip orada nöbet tutturabilirler.»

«Kızı geri istiyorlarsa böyle bir şey yapamazlar. Elimizde çok önemli bir kozumuz var, anladın mı? Üstelik ben de orada durup gözcülük yapacağım. Evlerinde çalışıyorum. Bizi oyuna getirmeye çalışırlarsa sana haber veririm.»

«Bunu becerebileceğimizi umuyor musun?»

«Parayı bir arabadan atmalarını söyleriz. Üstelik öyle bir yerde durup gözlersin ki, arkamıza birini takıp takmadıklarını görürsün. Çevrede böyle birini farkedersen paraya dokunmazsın bile, tamam mı? Ama kızlarını nasılsa geri istiyorlar, onun için gözcü falan dikmezler.»

Uzun bir sessizlik oldu.

Kız sonunda: «Bigger, bilemiyorum,» diye söylendi.

«Paramız olsa New York'a, Harlem'e gidebiliriz. New York, harika bir kent. Bir süre orada saklanırdık.»

«Ama ya paraların numaraları alınacak olursa?»

«Olmaz. Böyle bir şey yaparlarsa sana haber veririm. Evlerinde çalışıyorum, anlıyorsun ya!»

«Ama kaçarsak bu işi bizim yaptığımızı bilecekler. Yıllarca da peşimizi bırakmazlar, Bigger.»

«Bir süre için kaçmayız biz de. Sadece dikkatli olacağız, o kadar.»

«Bilemiyorum, Bigger.»

Hoşnuttu kızın yüzündeki anlamdan, biraz daha üstelerse onunla birlik olacağını çok iyi anlıyordu.

Sadece korkuyordu Bessie. Onu bu korkusu yüzünden daha da iyi yönetebilirdi. Saatına baktı. Epey geç olmuştu. Geri dönüp ocağa bir göz atması gerekiyordu.

«Dinle beni, artık gitmem gerek.»

Garson kıza parayı ödedikten sonra dışarı çıktılar. Bessie'yi kendisine bağlamak için başka bir yol daha vardı: Cebinden para tomarını çıkardı, içinden bir tanesini ayırıp kalanını ona uzattı.

«Al, kendine bir şeyler alır, geri kalanını da bana saklarsın, dedi.»

«Ah! Bigger!»

Kız kararsızlık içinde paraya bakıyordu.

«İstemiyor musun?»

Tomarı alırken yanıtladı hemen: «İstiyorum, istiyorum.»

«Benimle birlikte olursan daha çok paran olur.»

Sonra Bessie'nin evine gelip kapının önünde durdular. Bigger ona döndü.

«Eh, ne düşünüyorsun?»

Kız yakınır gibi söylendi: «Bigger, şekerim. Ben... ben... bilemiyorum.»

«Anlatmamı istedin ama...»

«Şimdi korkuyorum.»

«Bana güvenmiyor musun?»

«Ama şimdiye dek hiç bu biçim bir şey yapmadık ki. Böyle bir suç yüzünden bizi her yerde ararlar. Yanlarında çalıştığım beyazlar kent dışındayken, geceleri eve gelip bir şeyler aşırmaya benzemez bu iş. Bu...»

«Sen bilirsin.»

«Korkuyorum, Bigger.»

«Bizim yaptığımız kimin aklına gelir ki?»

«Bilmiyorum. Gerçekten de kızın nerede olduğunu bilmediklerinden emin misin?»

«Eminim.»

«Neden o kadar emin olabiliyorsun?»

«Bir şey bildiğimden değil aslında, ama...»

«Ya ortaya çıkıverirse?»

«Çıkmaaz. Üstelik çılgının teki. Daha da öte, ailesinden para sızdırmak için bu işi onun yaptığını bile sanırlar. Belki de kızılların yaptığını düşüneceklerdir. Bizim becerdiğimiz akıllarının ucundan bile geçmez. Böyle şeyler yapabilmek için yeterli zekâmız olmadığını sanıyorlar. Zencilerin çok korkak olduklarını düşünürler her zaman...»

«Bilemiyorum.»

«Ben sana hiç ters bir şey söyledim mi, şimdiye dek?»

«Hayır, ama şimdiye kadar da böyle bir halt karıştırmadık hiç.»

«Bana bak, yine de ters bir iş yapmıyorum ben.»

«Ne zaman harekete geçeceksin?»

«Kızı iyice merak etmeye başlasınlar hele. Ondan sonra hemen harekete geçeceğim.»

«Gerçekten becerebileceğimizi sanıyor musun?»

«Sana ne düşündüğümü söyledim.»

«Hayır, Bigger. Yapamayacağım. Galiba...»

Bigger birden ona arkasını dönüp yürüdü.

«Bigger!»

Bessie, karlara bata çıka koşup delikanlının kolunu çekti. Çocuk durdu, ama geri dönmedi. Kız ceketinden tutup onu kendisine döndürdü. Sokak lambasının sarı ışığında öylece durmuş, birbirlerine bakıyorlardı sessizce.

Çevrelerinde karanlık ve bembeyaz kardan başka hiç bir şey yoktu. Bütün dünyayla ilişkilerini kesmişler, sadece birbirlerinin varlığını duyuyorlardı. Bigger kıza bomboş gözlerle bakarak bekledi. Ötekinin gözleri korku ve güvensizlikle Bigger'a takılı kalmıştı. Çocuğun öyle bir duruşu vardı ki, sanki kızın kendisini itmesi ya da çekmesini beklerken incecik bir tel üstünde düşmemeye çalışarak duruyordu. Bessie hafifçe gülümseyerek elini uzatıp onun yüzüne dokundu. Bigger'ın, kendisi için ne ifa-

de ettiğini kesinlikle anlamaya çalıştığını ve duygularıyla savaştığını çok iyi anlıyordu çocuk. Derken Bigger'ın elini yakalayıp sıktı; bu davranışla onu ne kadar istediğini anlatıyordu aslında.

«Ama, Bigger, şekerim...» dedi. «Yapmayalım bu işi... Şimdiki halimizle ne güzel yuvarlanıp gidiyoruz işte.»

Bigger elini çekti.

«Ben gidiyorum.»

«Seni bir daha ne zaman görebileceğim?»

«Bilmiyorum.»

Yürümeye başladı, ama kız yine arkasından koşup ona yetişerek sarıldı.

«Bigger, şekerim...»

«Hadi, Bessie. Neye karar vereceksen çabuk ver. Ne istiyorsun?»

Kız, Bigger'a yuvarlak, kapkara gözleriyle çaresizlik içinde bakıyordu. O ise hâlâ öylece dimdik duruyor ve kızın onu ya kendine çekmesi ya da tek başına bırakıp gitmesini bekliyordu. Üstelik acısından zevk alıyor, Bessie'nin korkuyla karışık çaresizliğinde kendi değerini daha iyi anlıyor ve duyuyordu. Derken kızın dudakları titremeye başladı, ağlıyordu.

«Ne yapacaksın?» diye yineledi.

Öteki hıçkırdı: «Bu işi yaparsam, sadece sen istiyorsun diye yaparım.»

Bigger kolunu onun omuzlarına sardı.

«Hadi, Bessie. Ağlama artık.»

Hıçkırmasını kesip gözlerini sildi. Bigger onun yüzünü dikkatle inceliyordu şimdi. Yapacak, diye düşündü.

Sonunda da: «Gitmem gerek artık,» dedi.

«Henüz içeri girmek istemiyorum.»

«Peki, nereye gideceksin?»

Şimdi kendisiyle birlikte çalışmaya karar vermesinden sonra, yaptığı her şeyden korkup kuşkulanmaya başladığını anladı. Kızın neyi, neden yaptığını anlamadığı sürece içinin hiç rahat etmeyeceğini çok iyi biliyordu.

«Biraz içki içeceğim,» diye yanıtladı Bigger'ın sorusunu.

Eh, bunda bir şey yoktu, kızın her zamanki tutumuydu bu.

«Tamam, seni yarın akşam görürüm o zaman; oldu mu?»

«Oldu şekerim. Ama dikkat et.»

«Bana bak, Bessie. Hiç kaygılanma. Sadece bana güven. Ne olursa olsun bizi yakalayamazlar. Üstelik bu işle ilgin olduğunu bile bilmeyecekler.»

«Ya peşimize düşerlerse nerede saklanırız, Bigger? Zenciyiz. İstediğimiz yere gidemeyiz ki.»

Lambanın ışığıyla aydınlanan karla kaplı sokakta çevresine bakındı.

«Bir sürü yer var. Güney Kesimi'ni A'dan Z'ye dek avucumun içi gibi bilirim. O eski yapılardan birinde bile gizlenebiliriz, anladın mı? Hani geçen sefer yaptığım gibi! Kimse oralara bakmayı akıl etmez.»

Sonra da eliyle karşıda yükselen kapkara bir binayı işaret etti.

Kız içini çekti: «Eh!»

«Ben gidiyorum.»

«Görüşürüz, şekerim.»

Tramvay durağına doğru yürüdü, arkasına dönüp baktığında kızın hâlâ karın içinde öylece durduğunu gördü, yerinden kımıldamamıştı. Bir şey olmaz ona, diye düşündü. Başının çaresine bakar.

Kar yine başlamıştı. Caddeler çok sık bir ormana giden toprak yollardı sanki ve görünmeyen ellerin tuttuğu meşalelerle aydınlatılmıştı. On dakika kadar tramvay bekledi, ama ortalıkta bir tane bile görünmüyordu. Sonra başını önüne eğip, ellerini ceplerine sokarak köşeyi döndü, Daltonlar'a doğru yola koyuldu.

Kendisine son derece güveniyordu. Bütün o son gün ve gece boyunca içini bir sürü korku kaplamış, ama yeni yeni duygular bu korkuları silip süpürmüştü. Mary'nin baş ucunda durup da onun öldüğünü anladığı anda, içine elektrikli sandalyede idam edilme korkusu yerleşmişti. Ama evde kahvaltı sofrasındayken, annesiyle kardeşlerinin ne kadar kör olduğunu anlayıp Peggy'yle Mrs. Dalton'ın da mutfakta konuşmalarını dinlediği an içinde yeni bir duygu doğmuş ve bu seferki, ölüm korkusunu bütünüyle alıp götürmüştü. Çok dikkatli davranıp ne yaptığını bildiği sürece işleri istediği gibi yönetebileceğini düşünüyordu. Hayatını kendi ellerine alıp bunu istediği

gibi kullandığı, ne zaman nereye kaçacağına karar verebildiği sürece korkması gereksizdi.

Yazgısı ve geleceğinin kendi ellerinde olduğunu anlıyordu. Şimdiye kadar kendini böylesine hayat dolu duymamıştı. Beyniyle dikkati tek bir hedef üstünde toplanmıştı. Hayatında ilk kez, iki keskin kutup arasında bilinçle hareket ediyordu. Onu tehdit eden idam cezasından ve göğsünün üstüne o öfke ve katılığın oturmasına neden olan, hayatının ölümcül anlarından kaçıyor, sinema ve dergilerde görüp okuduğu, ancak pek yetersiz bir biçimde duyduğu o bütünlük duygusuna doğru koşuyordu.

Mary, Jan, Mr. Dalton ve o koskoca zengin evinin içinde yaratılan utanç ve korku yavaş yavaş yitiyor, yumuşuyordu. Onların, hiç bir zaman beceremeyeceğini sandıkları bir şeyi yapmamış mıydı? Zenci olması ve en alt tabakada bulunması, içinde yeni doğan bir güçle yüklenebileceği gerçeklerdi onun için. Bir zamanlar tabancasıyla bıçağının ifade ettiği anlam, şimdi Mary'yi gizlice öldürüşünün içeriğindeydi. Onunla maskara zenci, diye alay edip gülmelerine de artık aldırmayacak, kızmayacak ve insanların gözlerinin içine dimdik bakabilecekti. Her an için gizli bir kuvvet tarafından kuşatılarak soluğunun kesildiğini duymayacaktı artık.

Drexel Caddesine kıvrılıp, Daltonların evine yönelirken hep huzursuz olduğunun ve bedeniyle ilgili müthiş bir açlığın içini kemirdiğinin farkındaydı. Eh, bu açlığı bir bakıma bu gece dindirmişti; zaman geçtikçe daha da çok dindirebilecekti. Gövdesi, Bessie'yle yattığından bu yana daha özgür ve daha rahattı. Kızın, onun istediklerini yapacağına kesinlikle inanmak istiyordu. Ona, birlikte çalışmayı önerdiği zaman garantiye almak istediği tek şey de buydu zaten. Bessie ona evlilikten daha da sıkı ve derin bağlarla bağlı olacaktı artık. Bessie onun olacaktı. Yakalanmak ve ölüm korkusu, hayatının en büyük gücüyle ona bağlanmasına neden olacaktı. Dün gece yaptığı da, Bigger'ı hayatının en büyük gücüyle bu yeni yola bağlamamış mıydı?

Daltonlar'ın bahçe kapısından girerek doğruca bodruma gitti ve ocağın ızgaraları arasından ateşe baktı. Kömürler kıpkızıl bir küme oluşturmuş, alevler homurtuyla yükselmeye başlamıştı. Kolu çekince, kömür parçala-

rının kanaldan geçerken çıkardığı takırtıyı duyuyor, kızıl korların siyaha dönüştüğünü görüyordu. Kolu ittikten sonra eğildi ve ocağın altındaki kapıyı açtı. Sabah küreği alıp külleri temizlemesi ve yanmamış kemik kalıp kalmadığına bakması gerekiyordu. Kapıyı kapayıp ocağın arkasından dolanarak odasına gidiyordu ki, Peggy'nin sesini duydu.

«Bigger!»

Durdu, karşılık vermeden önce her yanını müthiş bir heyecanın kapladığını duydu. Kadın merdivenin başındaki mutfak kapısının önünde duruyordu.

«Buyurun, efendim,» dedi.

Ve hemen merdivenlere yaklaşıp yukarı baktı.

«Mrs. Dalton, istasyona gidip sandığı almanı istiyor!»

«Sandığı mı?»

Peggy'nin, bu şaşkınlık dolu soruyu yanıtlamasını bekledi. Kim biiir, belki de bu şekilde sormaması gerekiyordu.

«İstasyondan telefon edip sandığı hiç kimsenin almadığını söylediler. Mr. Dalton da Detroit'ten bir telgraf aldı: Mary oraya gitmemiş!»

«Evet, efendim.»

Kadın aşağı inip, gözden kaçırdığı bir ayrıntı arıyormuşçasına dikkatle bodrumun içinde gözlerini gezdirdi. Bigger'ın gövdesi kaskatı oldu. Mary'yle ilgili bir şeyler sormasına neden olabilecek bir şey görürse, küreği aldığı gibi kadının kafasının orta yerine indirmeye ve arabaya atlayıp kaçmaya karar verdi.

Peggy: «Mr. Dalton çok kaygılı,» diyordu. «Biliyorsun, Mary bu yolculuk için satın aldığı yeni giysilerin hiç birini sandığa yerleştirmemiş. Zavallı Mrs. Dalton da bütün gün beş aşağı beş yukarı dolaşıp Mary'nin arkadaşlarına telefon etmekle geçirdi vaktini...»

Bigger sordu: «Kimse nerede olduğunu bilmiyor mu?»

«Hiç kimse. Mary sana o sandığı olduğu gibi mi alıp götürmeni söylemişti?»

Bunun ilk çetin engel olduğunu anlayarak yanıtladı: «Evet, efendim. Kilitliydi, bir köşeye konmuştu. Aşağı indirip bu sabah gördüğünüz yere yerleştirdim.»

O sırada Mrs. Dalton'ın sesi duyuldu: «Peggy!»

«Evet?» dedi kadın.

Bigger başını kaldırınca, Mrs. Dalton'ın merdivenlerin başında durduğunu gördü. Her zamanki gibi beyazlar giyinmiş, yüzünü de güvenle yukarı kaldırmıştı.

«Çocuk döndü mü?»

«Şimdi geldi, Mrs. Dalton.»

Kadın: «Bir dakika mutfağa gelir misin, Bigger?» dedi.

«Peki, efendim.»

Peggy'nin ardından mutfağa geçti. Mrs. Dalton şimdi ellerini önünde sıkıca kenetlemiş, yüzünü biraz daha kaldırmış, bembeyaz dudaklarını aralamıştı.

«Peggy sana istasyondan sandığı almanı söyledi mi?»

«Evet, efendim. Şimdi onu almaya gidecektim.»

«Dün gece buradan kaçta ayrıldın?»

«İkiden birkaç dakika önce, efendim.»

«Mary sana sandığı aşağı indirmeni söyledi, öyle mi?»

«Evet, efendim.»

«Demek arabayı garaja çekmeni de istemiyordu, öyle mi?»

«Evet, efendim.»

«Yani, araba dün gece dışarıda bıraktığın gibi mi duruyordu bu sabah?»

«Evet, efendim.»

Mrs. Dalton, mutfağın iç kapısının açıldığını duyunca başını çevirdi. Mr. Dalton eşikteydi.

«Merhaba, Bigger!» dedi.

«İyi günler, efendim.»

«İşler nasıl gidiyor?»

«İyi gidiyor, efendim.»

«İstasyondan sandığı almamız için biraz önce telefon ettiler. Gidip alman gerekiyor.»

«Evet, efendim. Ben de şimdi gidiyordum, efendim.»

«Dinle beni, Bigger; Dün gece ne oldu?»

«Şey... hiç bir şey olmadı, efendim. Miss Dalton, sandığı aşağı indirmemi, bu sabah da istasyona götürmemi söyledi. Ben de onun dediklerini yaptım.»

«Jan da sizinle miydi?»

«Evet, efendim. Onları buraya getirdim, sonra üçü-

müz birlikte yukarı çıktık. Sonra ben sandığı alarak bodruma indirdim ve yerleştirdim.»

«Jan sarhoş muydu?»

«Şey... bilmem, efendim. İçiyorlardı ama...»

«Peki, ne oldu sonra?»

«Hiç bir şey, efendim. Sandığı bodruma indirdikten sonra evden çıktım. Miss Dalton bana arabayı dışarıda bırakmamı tembih etmişti. Mr. Jan'ın onunla ilgileneceğini söylemişti bana.»

«Ne konuşuyorlardı?»

Bigger başını önüne eğdi.

«Bilmiyorum, efendim.»

O sırada Mrs. Dalton'ın, sağ elini kaldırarak Mr. Dalton'a bu kadar çok soru sormaması için bir işaret yaptığını gördü. Kadının utanç içinde olduğunu anlıyordu.

Mrs. Dalton: «Peki, Bigger,» dedi. Sonra adama döndü. «Şu Jan şimdi nerede olabilir?»

«Belki de İşçi Koruma Derneği'ndedir.»

«Onu bir arayabilir misin?»

Mr. Dalton, Bigger'ın yanında durmuş, düşünceli düşünceli yere bakarken mırıldandı: «Eh, bir arayayım. Ama beklemeyi yeğlerim. Bana öyle geliyor ki, Mary o çılgınca oyunlarından birini oynuyor yine. Bigger, en iyisi git de sandığı al sen.»

«Peki, efendim.»

Arabaya atlayıp, karın üstünde Loop'a doğru sürdü. Sorularını yanıtlarken hepsinin kuşkusunu kesinlikle Jan'a yöneltmeyi becerdiğini çok iyi biliyordu. İşler bu hızla giderse fidye mektubunu hemen göndermesi gerekecekti. Bessie'yi yarın görüp işleri halletmeliydi. Evet, on bin dolar isteyecekti. Bessie'ye de, eski bir yapının penceresinde elinde bir gece feneriyle durmasını söyleyecekti. Mektupta, Mr. Dalton'dan parayı bir ayakkabı kutusuna yerleştirerek köşede, karın içine bırakmasını isteyecekti. Arabayı durdurmadan yavaşlatmasını, farlarını yakıp söndürmesini ve pencerede fenerin üç kez yanıp söndüğünü görmeden de kutuyu yere atmamasını bildirecekti. Evet, böyle olacaktı iş. Bessie, Mr. Dalton'ın arabasının farlarının yanıp söndüğünü görecek, araba gittikten sonra da para dolu kutuyu alacaktı. Çok kolay olacağını biliyordu.

Arabayı istasyona çekti, memura elindeki bileti gösterdikten sonra sandığı alıp bagaja yerleştirdi, sonra da Daltonlar'ın evine yollandı. Bahçeye girdiğinde kar öylesine hızlanmıştı ki, birkaç metre önünü görmesine engel oluyordu. Arabayı garaja soktu, sandığı karın üstüne bırakıp garajın kapısını kilitledi, yükünü sırtına alıp bodrumun girişine kadar taşıdı. Evet, sandık çok hafifti gerçekten. Çünkü yarı yarıya boştu. Kuşkusuz, bu yüzden onu yine sorguya çekeceklerdi; bu yüzden ayrıntılara girmek zorunda kalacak bu arada, gerekirse bin kez tekrarlayabilmek için anlattıklarını ezberlemesi gerekecekti. İstese, sandığı şu an karın içinde bırakabilir, bir tramvaya atladığı gibi Bessie'ye gidebilir ve ondan parayı aldıktan sonra kentten ayrılabilirdi. Ama niçin yapacaktı bunu? İşi pekâlâ yönetebiiirdi. Olaylar kendi lehinde gelişiyordu. Ondan kuşkulanmıyorlardı; üstelik kuşkuların kendisine yöneldiğini hemen farkederdi nasılsa. Parayı Bessie'ye verdiğine daha çok seviniyordu şimdi. Ya hemen üstünü ararlarsa, Sadece para bulmaları bile, kuşkuların bundan sonra sadece onda toplanması anlamına gelirdi. Bodrum kapısını açıp sandığı içeri sürükledi. Sırtındaki yükle iki büklüm olmuş, gözlerini yerde oynaşan kızıl ışıklara dikmişti. Ocaktan ateşin homurtusu geliyordu. Sandığı bir gece önce yerleştirdiği köşeye taşıdı. Bırakıp doğrulduğunda şöyle bir göz attı. İçinde, kapağını açıp bakmak için dayanılmaz bir istek duydu ansızın. Tam kilidini açıyordu ki, yerinde dehşetle sıçradı.

«Bigger!»

Aklı başından gitmişti. Gözleri korkuyla büyümüş, ne yaptığını farketmeden fırıldak gibi arkasına dönerken bir elini de karşıdan gelecek bir darbeyi savuşturmak istercesine hafifçe kaldırmıştı. Döndüğü anda, heyecandan gerilmiş duygularının tepkisiyle, sanki bir beyazlar ordusunun karşısındaymış gibi duydu kendini. Soluğu kesilmişti, kızıl karanlıkta gözlerini kırpıştırırken daha sakin davranmak zorunda olduğunu farkediyordu. Sonra bodrumun öbür ucunda Mr. Dalton'ın, yanında beyaz bir adamla dikildiğini gördü. Kızıl gölgelerin içindeki yüzleri, havada dalgalanan beyaz tehlike yuvarlaklarıydı.

Hafif bir sesle: «Ah!» dedi.

Mr. Dalton'ın yanındaki adam gözlerini kısmış, Big-

ger'a bakıyordu. Onu boğan, gırtlağını sımsıkı kavrayarak içini ateş gibi yakan korkunun döndüğünü duydu. Beyaz adam elektrik düğmesini çevirmişti. Bigger'ı tetikte olmaya zorlayan soğuk, uzak bir tutumu vardı. Çocuk, onun gözlerinde kendi kişiliğinin dar ve sınırlı bir anlamda yansıdığını gördü.

Adam soruyordu: «Ne oldun, oğlum?»

Hiç karşılık vermedi. Yutkundu, kendini toparlamaya çalışarak onlara doğru yürüdü. Beyazın gözleri üstüne dikilmişti. Derken adamın, başını eğip gözlerini daha da kısarak ceketini çıkardığını ve ellerini pantolonunun ceplerine soktuğunu görünce müthiş bir korkuya kapıldı. Adam ceketinin altından göğsündeki parlak rozet ortaya çıkmıştı. Bigger'ın beyninde şu sözcükler biçimleniyor, ve kafasının içini dövüyordu sanki: Bu adam bir aynasız! Gözlerini pırıl pırıl parlayan, ufak maden parçasından alamıyordu. Sonra adamın davranışıyla birlikte yüzündeki anlamın da değiştiğini gördü. Ellerini cebinden çıkarıp gülümsemeye başlamıştı. Bigger ona inanmazlıkla baktı.

«Oğlum, ben yasa değilim. Onun için korkma,» diyordu.

Çocuk dişlerini sıktı. Kendini toparlaması gerekiyordu. Adama, rozete baktığını göstermemeliydi.

«Buyurun, efendim,» diyebildi.

Mr. Dalton o sırada konuştu: «Bigger, bu bey, Mr. Britten. Benim büromda çalışan özel bir müfettiştir.»

Bigger içindeki gerilimin azalmaya başladığını duyuyordu şimdi. «Evet, efendim,» dedi.

«Sana birkaç soru sormak istiyor. Onun için sakin ol ve öğrenmek istediklerini anlat.»

«Peki, efendim.»

Britten: «Önce o sandığa bir göz atmak istiyorum,» dedi.

İki adam yanından geçerken Bigger çekilip onlara yol verdi. O arada da telaşla ocağa bir göz attı. Hâlâ alev alev yanıyordu kömürler. Sonra o da sandığa yanaşıp bir kenarda durdu ve görmeyen gözlerle, adamların ne yaptığına bakmaya başladı. Ellerini ceplerine sokmuştu. Öyle garip bir biçimde duruyordu ki, hem işlerin dışında ve uzağındaymış gibi görünüyor, hem de ona bir

soru sordukları ya da bir davranışta bulundukları an hemen karşılık yetiştirmeye hazırlıyordu kendini. Britten'ın sandığı çevirip eğilerek kilidi açmaya çalıştığını gördü ve 'çok dikkatli olmak zorundayım,' diye düşündü. 'En ufak bir yanlışlıkta bir çuval inciri berbat ederim.' Yüzüyle boynunu ter basmıştı. Britten kilidi açamayınca başını kaldırıp Bigger'a baktı.

«Sandık kilitli. Anahtar sende mi, çocuk?»

«Hayır, efendim.»

Bigger bunun bir tuzak olup olmadığını düşündü. Adımlarını sağlam atmalı ve sorulmadıkça hiç bir şeye karışmamalıydı.

«Sandığı kırsam sizce bir sakıncası olur mu?»

Mr. Dalton: «Kırın,» dedi. «Bigger, Mr. Britten'e baltayı getirir misin?»

Robot gibi karşılık verdi: «Peki, efendim.»

Düşünceler beyninden şimşek hızıyla geçiyordu, gövdesi kaskatı kesilmişti. Baltanın evde bir yerlerde olduğunu ve gidip getirmesi gerektiğini söyleyerek, aradaki zamandan yararlanıp kaçsa mıydı? Gerçekten de ondan ne dereceye kadar kuşkulanıyorlardı acaba? Bütün bunlar, onu şaşırtıp tuzağa düşürmek için düzenledikleri bir oyun muydu? Dikkatle yüzlerine baktı. Sanki şu an ikisinin de aklında yalnızca balta vardı. Evet, şansını deneyecek ve kalacaktı. Böylece de, şimdilik bu işin dışında olduğu izlenimini verecekti. Dün gece Mary'nin kafasını kesmek amacıyla baltayı aldığı köşeye doğru yürüdü. Eğildi, arama numarası yapıyordu, sonra doğruldu.

«Burada değil,» dedi. «Ben... Ben... dün baltayı buralarda bir yerde gördüm ama...»

Britten: «Neyse, aldırma,» dedi. «Sanıyorum baltasız da idare edebilirim.»

Bigger yanlarına döndü; bekliyor, ne yaptıklarını dikkatle kolluyordu. Britten ayağını kaldırdı, sonra kilide öyle güçlü bir tekme indirdi ki sürgü havaya fırladı. Adam sandığın kapağını kaldırarak içine baktı. Yarı yarıya boştu; üstelik yerleştirilen giysiler de karmakarışık olmuştu.

Mr. Dalton: Görüyor musunuz?» dedi. «Eşyasının hepsini almamış.»

Öteki söylendi: «Evet; üstelik işler, Mary'nin o sırada bir sandık gereksinmediğini de gösteriyor!»

Mr. Dalton sordu: «Bigger, Mary senden sandığı aşağı indirmeni istediği zaman kilitli miydi?»

Söylediğinin en doğru ve emin karşılık olup olmadığını kafasında tartarak konuştu: «Evet, efendim.»

«Bigger, Mary ne yaptığını bilemeyecek kadar sarhoş muydu yoksa?»

«Şey, odaya girdiler. Ben de arkalarından gittim. Sonra Küçükhanım bana sandığı aşağı indirmemi söyledi. Başka bir şey de olmadı.»

Britten: «Bütün bunları küçük bir bavula da yerleştirebilirdi.»

Alevler Bigger'ın kulaklarında uğulduyor, duvarların üstünde kızıl gölgelerin oynaştığını görüyordu. Bu işi kimin yaptığını bulsunlardı bakalım. Dişlerini canı acıyana kadar sıktı.

«Otur bakalım, Bigger,» dedi Britten.

Çocuk, yalancıktan şaşırmış gibi yaparak Britten'e baktı.

«Sandığın üstüne otur,» dedi adam.

«Ben mi?»

«Evet. Otur!»

Onun dediğini yaparak oturdu.

«Şimdi önümüzde bol bol zaman var. İyi düşün bakalım. Sana birkaç soru sormak istiyorum.»

«Peki, efendim.»

«Dün gece Miss Dalton'ı buradan kaçta götürdün?»

«Sekiz buçuğa doğru, efendim.»

Tamam, dedi kendi kendine. Bu adam buraya her şeyi öğrenmek ve ortaya çıkarmak için gelmişti. Bir sınavdan geçecekti. Soruları yanıtlarken dikkatleri kesinlikle kendisinden başka yere yöneltecek, daha önce uydurduğu hikâyeyi anlatacaktı. Bu hikâyenin her bir ayrıntısını, öneminden bütünüyle habersizmiş gibi yavaş yavaş anlatacak, yalnızca sorulana karşılık verecekti.

«Onu okula mı götürdün?»

Başını önüne eğip sustu.

«Hadi, konuşsana çocuk.»

«Şey, efendim... biliyorsunuz ki, ben burada yalnızca bir işçiyim.»

«Ne demek istiyorsun?»

Mr. Dalton bunu söylerken yanına gelmiş ve dikkatle yüzüne bakmaya başlamıştı.

«Bigger, beyin sorularına karşılık ver!» dedi.

«Peki, efendim.»

Britten sorusunu yineledi: «Onu okula mı götürdün?»

Yine karşılık vermedi.

«Sana soru sordum, çocuk.»

«Hayır, efendim. Onu okula götürmedim.»

«Peki, nereye götürdün öyleyse?»

«Şey, efendim... Parka gelince, bana köşeyi dönüp Loop'a doğru sürmemi söyledi.»

Mr. Dalton'ın ağzı şaşkınlıktan açık kalmıştı, sordu: «Okula gitmedi mi?»

«Hayır, efendim.»

«Bunu bana daha önce neden söylemedin, Bigger?»

«Söylemememi istemişti!»

İçeride uzun bir sessizlik oldu, Ocakta kömürler homurdanarak yanıyor, duvarlarda kocaman kızıl gölgeler oynaşıyordu.

Britten sordu: «Peki, onu nereye götürdün?»

«Loop'a, efendim.»

«Loop'da nereye?»

«Lake Caddesinde bir yere, efendim.»

«Numarasını hatırlıyor musun?»

«Sanıyorum on altıydı, efendim.»

«Lake Caddesi, on altı numara demek ki!»

«Evet, efendim.»

Mr. Dalton, Britten'e dönerek: «Orası İşçi Koruma Derneği'dir,» dedi. «O Jan da var ya, kızılın tekidir!»

Britten sordu: «İçeride ne kadar kaldı?»

«Yarım saat kadar sanıyorum, efendim.»

«Peki, sonra ne oldu?»

«Şey, ben arabada bekledim.»

«Oradan çıktıktan sonra onu hemen eve mi getirdin?»

«Hayır, efendim.»

«Peki Mary dışarı çıktı... Sonra?»

«Birlikte çıktılar...»

«Demek Jan da onunla birlikteydi?»

«Evet, efendim. Sanıyorum, o beyi almak için ora-

ya gitmişti. Hiç bir şey söylemedi. İçeri girdi, bir süre kaldıktan sonra da o beyle birlikte dışarı çıktı.»

«Sonra arabaya binince sen yine direksiyona geçtin anlaşılan.»

Bigger: «Hayır. Arabayı o bey kullandı,» dedi.

«Peki, arabayı kullanması gereken sen değil miydin?»

«Evet, efendim. Ama o bey arabayı kullanmak istedi, Küçükhanım da bana, direksiyonu ona bırakmamı söyledi.»

Yine uzun bir sessizlik oldu. Ondan, kendilerine bir resim çizmesini istemişlerdi, o da kendi istediği resmi çiziyordu işte. Ama her yanı da heyecanla titriyordu. Geçmişte hep ötekiler onun önüne istedikleri resimleri koymamışlar mıydı? Şimdi o da kendi istediğini anlatırdı böyle. Ne yapabilirlerdi ki? Jan'ın aleyhinde konuşuyordu ve Jan bir kızıldı.

Britten sordu: «Demek bir yerde inip onları beklediniz!» Bunu sorarken sesindeki düşmanca anlam kaybolmuştu.

«Hayır, efendim. Ben de arabadaydım.»

«Peki, nereye gittiler?»

Önde, ikisinin ortasına onu nasıl oturttuklarını anlatmak istiyordu, ama bunu daha sonra anlatmaya karar verdi. Bunu da, Jan'la Mary'nin, içinde uyandırdığı duyguları anlatırken söyleyebileceğini düşünüyordu.

«Şey, Mr. Jan bana, beyazların da gittiği iyi bir lokanta bilip bilmediğimi sordu.» Konuşmanın burasında «Beyazlar» sözünü yavaşça söylemişti. Böylece, neden söz ettiğini çok iyi bildiğini anlatmak istiyordu onlara, «Güney Kesimi'nde gittikleri tek yer olan Ernie's Kitchen Shack'ı biliyordum. Orasını söyledim.»

«Demek onları oraya götürdün!»

«Arabayı Mr. Jan kullanıyordu, efendim.»

«Ne kadar kaldılar?»

«Şey, orada ne kadar kaldığımızı...»

«Sen arabada beklemiyor muydun?»

«Hayır, efendim. Şey, efendim. Anlarsınız ya, bana ne söylenirse onu yapıyordum. Yanlarında çalışıyordum çünkü.»

Britten: «Yaa!» dedi. «Galiba seni de sofralarına almışlar.»

«İstemiyordum, efendim. Yemin ederim ki istemiyordum. Ama bana öylesine baskı yaptı, gözümü öyle korkuttu ki, sonunda içeri girmek zorunda kaldım.»

Britten sandığın yanından uzaklaştı, bir yandan da parmaklarını sinirli sinirli saçlarının arasından geçiriyordu. Sonra yine Bigger'a döndü:

«Sarhoş oldular, öyle mi?»

«Evet, efendim. İçki içiyorlardı.»

«O Jan sana neler anlattı?»

«Komünistlerden söz etti...»

«Ne kadar içtiler?»

«Bana epeyce gibi geldi, efendim.»

«Sonra onları eve getirdin, öyle mi?»

«Parkta bir süre dolaştırdım, efendim.»

«Sonra eve mi getirdin?»

«Evet, efendim. Saat ikiye geliyordu.»

«Miss Dalton nasıldı? Çok sarhoş muydu?»

«Şey... Güçlükle ayakta duruyordu, efendim. Eve geldiğimizde o bey onu kucaklamak zorunda kaldı.» Bigger bunları anlatırken gözlerini yere eğmişti.

Britten: «Utanma, oğlum,» dedi. «Bize bunları anlatabilirsin. Çok sarhoş muydu Küçükhanım?»

Bigger: «Sızdı, efendim,» dedi.

Britten hemen Dalton'a baktı. Sonra: «Kendi kendine evden ayrılmış olamaz,» diye mırıldandı. «Mrs. Dalton gerçekten haklıysa, tek başına buradan çıkıp gitmesinin olanağı yok.» Sonra Bigger'a baktı. Delikanlı, adamın zihninde daha derin bir sorunun biçimlenmeye başladığını anlıyordu.

«Peki, başka neler oldu?»

Şimdi tam yerine ateş edecek ve onlara günlerini gösterecekti.

«Şey, Miss Dalton'ın sandığı almamı söylediğini anlatmıştım. Miss Dalton, onu Loop'a götürdüğümü kimseye söylemememi tembih ettiği için bu şekilde anlatmak zorunda kaldım. Oysa sandığı indirip arabayı dışarıda bırakmamı isteyen Mr. Jan'dı.»

«Sana arabayı dışarıda bırakmanı ve sandığı aşağı indirmeni mi söyledi?»

«Evet, efendim, böyle söyledi.»

Mr. Dalton sordu: «Peki bunu bize daha önce neden söylemedin, Bigger?»

«Küçükhanım söylemememi istemişti, efendim.»

Britten sordu: «O Jan'ın davranışları nasıldı peki?»

«Sarhoştu,» derken, Jan'ı bu işe kesinlikle sürüklemenin tam zamanı geldiğine inanmıştı. «Sandığı aşağı indirmemi ve arabayı dışarıda, karda bırakmamı söyleyen Mr. Jan'dı,» dedi. «Size bunu, bana Miss Dalton'ın söylediğini anlatmıştım, oysa Mr. Jan söylemişti. Jan'dan söz etmiş olsam her şeyi açıklamam ve Miss Dalton'ı ele vermem gerekecekti.»

Britten ocağa gidip döndü, ateş eskisi gibi homurdanıyordu. Bigger şu anda hiç kimsenin aklına ocağa bakmanın gelmemesini diledi. Boğazı kupkuru olmuştu. Sonra Britten dönüp parmağını ona doğru sallayınca kaskatı kesildi.

«Parti hakkında ne söyledi?»

«Efendim?»

«Hadi, oğlum; hadi! Anlamadın mı yoksa? Parti üzerine neler söyledi, diye sordum.»

«Parti mi? Bana onların oturdukları masaya oturmamı söyledi.»

«Ben onların partisinden söz ediyorum.»

«Bir parti vermiyorlardı ki, efendim. Beni masalarına oturmak zorunda bıraktı, sonra da piliç ısmarlayarak yememi söyledi. İstemiyordum, ama görev başındaydım, beni zorladı üstelik.»

Britten, Bigger'a yaklaşarak gözlerini kıstı.

«Hangi koldansın?»

«Efendim?»

«Hadi, yoldaş! Söyle bana. Hangi koldansın?»

Bigger ona baktı, dili tutulmuş, içini dehşetli bir korku kaplamıştı.

«Örgütün başkanı kim?»

Bigger sesi titreye titreye karşılık verdi: «Ne demek istediğinizi anlamıyorum ki, efendim.»

«Daily'yi okumuyor musun?»

«Daily mi? Daily nedir ki?»

«Buraya girdiğin zaman Jan'ı tanımıyor muydun sanki?»

«Hayır, efendim. Hayır, efendim.»

«Seni Rusya'ya göndermediler mi?»

Bigger boş boş adama baktı, ama hiç karşılık vermedi. Sonunda Britten'ın, kendisinin de bir komünist olup olmadığını anlamaya çalıştığı kafasına dank etmişti. Şimdiye dek bu olasılığı hiç hesaba katmamıştı. Ayağa kalktı, titriyordu. Bu işin iki yola sürüklenebileceğini aklına getirmemişti. Ağır ağır, başını iki yana sallayarak geriye doğru bir adım attı.

«Hayır, efendim. Beni yanlış anladınız. Hiç onların arasına karışmadım. Miss Dalton'la Mr. Jan onların içinde ilk tanıdıklarım. Tanrı tanığım olsun.»

Bigger geri geri gidiyor, Britten de üstüne geliyordu. Sonunda Bigger'ın başı duvara çarptı. Çocuk şimdi adamın gözlerinin içine dimdik bakıyordu. Birden Britten, delikanlının farkedemeyeceği kadar hızlı bir hareketle çocuğun yakasına yapışarak kafasını bütün gücüyle duvara vurdu. Bigger gözlerinin önünde kızıl bir şimşeğin çaktığını gördü o anda.

«Sen bir komünistsin, seni karaderili orospu çocuğu seni! Miss Dalton'la o Jan denen piçoğlu piç üzerine bütün bildiklerini anlatacaksın bana.»

«Hayır, efendim. Ben komünist değilim, efendim. Hayır, efendim.»

«Peki, bunlar nedir?» Britten böyle söyleyerek Bigger'ın çamaşır dolabına yerleştirdiği broşür tomarını cebinden çıkarıp yüzüne doğru salladı: «Yalan söylediğini sen de biliyorsun. Hadi bakalım, konuş!»

«Hayır, efendim. Beni yanlış anladınız. Bunları bana okuyayım diye Mr. Jan verdi. Miss Dalton'la o, bunları okumamı istiyorlardı.»

«Miss Dalton'u önceden tanımıyor muydun?»

«Hayır, efendim.»

O sırada Mr. Dalton elini Britten'in kolunun üstüne koyarak sözünü kesti: «Dur, bir dakika, Britten. Söylediklerinde gerçek payı var sanırım. Mary dün onu ilk kez gördüğünde sendikalardan söz etmişti. Sonra da Jan ona bu broşürleri verdiğine göre, demek ki onlar hakkında hiç bir şey bilmiyor bu çocuk.»

«Emin misiniz?»

«Hiç kuşkum yok. O broşürleri ilk kez bana göster-

diğinde bir şeyler bildiğini sanmıştım. Ama şimdi hiç sanmıyorum. Üstelik de bu çocuğu yapmadığı bir şeyden ötürü suçlamanın anlamı yok.»

Britten, ellerini Bigger'ın yakasından çekerek omuzlarını silkti. Çocuk rahatlamıştı, hâlâ ayaktaydı, ama fena halde ağrıyan başını da duvara dayamıştı. Şimdiye kadar kendisi gibi bir zincirin, Jan'ın yardakçısı olabileceğini düşünebilecekleri aklının ucundan geçmemişti. Britten düşmanıydı. Britten'in gözlerindeki o katı pırıltıdan, adamın, kendisini zenci olduğu için suçladığını anlıyordu. O anda sersem bakışlar ve yarı aralık dudaklarıyla orada öylece dururken, Britten'e karşı içinde öylesine derin ve yakıcı bir nefret duydu ki, yerdeki demir küreği kapıp kafasını ikiye ayırabilirdi. Bir an için kulaklarındaki şiddetli uğultu başka bir ses duymasını engelledi. Kendine hâkim olmaya çalıştı. Sonra Britten'in konuştuğunu duydu:

«...o Jan'ı bulmalıyız.»

Mr. Dalton içini çekerek söylendi: «Bu atılacak ikinci adım olmalı.»

Bigger doğrudan Mr. Dalton'a bir şey söylerse işleri kendi lehine çevirebileceğini farketti. Ama ne şekilde konuşması gerektiğini bir türlü kestiremiyordu.

Britten'in; «kaçtığını mı sanıyorsunuz?» diye sorduğunu duydu.

Mr. Dalton karşılık verdi: «Hiç bir şey bilmiyorum.»

Britten, Bigger'a dönüp dikkatle baktı. Genç adam hâlâ gözlerini yerden kaldıramıyordu.

«Çocuk, sadece gerçeği öğrenmek istiyorum. Söylediklerin gerçek mi?»

«Evet, efendim. Gerçeği söylüyorum. Ben burada daha dün akşam çalışmaya başladım. Ben bir şey yapmadım. Ben sadece bana söylenenleri yerine getirdim.»

Britten, Dalton'a sordu: «Gerçekten suçsuz olduğundan emin misiniz?»

«Evet, suçsuz.»

Bigger: «Yanınızda çalışmamı istemiyorsanız eve dönerim, Mr. Dalton,» dedi. «Buraya gelmeyi kendim istemedim.» Sonra da Mr. Dalton'ın orada çalışmasının nedenini merak edebileceğini düşünerek sözlerini sürdürdü: «Ama beni gelmek zorunda bıraktılar.»

Mr. Dalton, Britten'e döndü: «Gerçeği söylüyor. Onu bana Yardım Kurumu gönderdi. Daha önce bir ıslahevine gitmişti. Şimdi ona bir şans tanıyorum...» Sonra Mr. Dalton, Bigger'a döndü: «Unut olanları, Bigger. Emin olmak zorundaydık. Kal ve işine devam et. Olanlardan çok üzgünüm. Sakın bunlar senin maneviyatını bozmasın.»

«Evet, efendim.»

«Tamam,» dedi Britten. «Eğer siz zararsızdır, diyorsanız, benim için fark etmez.»

Mr. Dalton: «Haydi, odana çık artık, Bigger,» dedi.

«Peki, efendim.»

Başı önünde, ocağın arkasındaki merdiveni çıkarak odasına girdi. Hemen kapıyı sürgüleyerek, aşağısını dinlemek amacıyla telaş içinde dolaba koştu. Sesler buradan açıkça duyuluyordu: Britten'le Mr. Dalton mutfağa gelmişlerdi şimdi.

Mr. Dalton: «Öf, aşağısı da amma sıcaktı!» dedi.

«Evet.»

«...çocuğu rahatsız ettiğin için biraz üzüldüm. Buraya dünyaya yeni bir görüş açısından bakmak için gelmişti.»

«Eh, siz onları başka türlü ben de başka biçimde görüyoruz. Benim için sonunda zenci, zencidir.»

«Ama aslında bu çocuk, iç dünyasında sorunları olan bir insan. Gerçekte kötü değil.»

«Dalton, onlara çok sert davranmanız gerek. Ağzından nasıl söz aldığımı gördünüz mü? Siz olsaydınız anlatmazdı bütün bunları.»

«Ama ben bir yanlışlığa düşmek istemiyorum. Onun suçu değildi ki. Benim çılgın kızımın söylediklerini yapmaya çalışıyordu sadece. Sonradan pişmanlık duyacağım bir şeyi uygulamak istemem. Üstelik bu zenci çocukların önlerine hiç bir fırsat çıkmıyor ki...»

«Bana sorarsanız önlerine fırsat çıkmasına hiç de gerek yok. O fırsatlar olmadan da başları yeterince derde giriyor zaten.»

«Eh, görevlerini yerine getirdikleri sürece ne halleri varsa görsünler.»

«Nasıl isterseniz. Bu işi sürdürmemi istiyor musunuz?»

«Kuşkusuz, evet. O Jan'ı görmeliyiz. Mary'nin hiç

haber bırakmadan çıkıp gidişini bir türlü anlayamıyorum.»

«Bir araba gönderip onu buraya getirtebilirim.»

«Hayır hayır. Öylesini istemem. Kızıllar işleri dallandırıp budaklandırır, gazetelerde bayrak bayrak ilan ederler sonra.»

«Peki, benim ne yapmamı istiyorsunuz öyleyse?»

«Onu buraya kendi isteğiyle gelmesine çalışacağım. İş yerine telefon edeceğim, orada değilse evinden arayacağım.»

Bigger, ayak seslerinin uzaklaşıp kaybolduğunu duydu. Bir kapı çarpıldı, sonra her yer sessizleşti. Dolaptan çıkıp broşürleri koyduğu çamaşır dolabının gözüne baktı. Evet, Britten odasını aramıştı. Bütün giysileri karmakarışık olmuştu çünkü. Bir dahaki sefere Britten'le nasıl başa çıkacağını çok iyi biliyordu. Onu iyi tanıyordu artık. Hayatı boyunca binlerce Britten'le karşılaşmıştı çünkü. Odanın ortasında durup düşünmeye başladı. Britten Jan'ı sorguya çektiğinde adam, Mary'yi korumak için kızı hiç görmediğini mi söyleyecekti acaba? Eğer öyle ifade verirse Bigger'ın lehine bir nokta olurdu bu. Jan içki içtiklerini yadsırsa bu kez de lokantadakiler içtiklerini kanıtlayabilirlerdi. Jan bir konuda yalan söylerse öteki şeylerde doğru söylemediğine inanacaklardı hemen. Jan eve gelmediğini, içki içmediğini belirtip Mary'nin de okula gitmesi konusunda yalan söyledikten sonra ona kim inanırdı ki? Umduğu gibi Jan, Mary'yi korumaya kalkarsa o zaman da sadece kendi aleyhinde bir durum yaratacaktı.

Bigger pencereye giderek karın bembeyaz bir perdeye benzeyen inişini seyretti. Yazacağı fidye mektubunu düşündü. Onlardan hemen şimdi mi para sızdırmaya çalışsaydı acaba? Öf, be! Evet. O Britten denen orospu çocuğuna gösterecekti gününü. Çok çabuk harekete geçecekti. Ama yine de Jan'ın, hikâyesini anlatmasına kadar bekleyecekti. Bu gece Bessie'yi görmeliydi. Üstelik kullanacağı kağıtla kalemi de seçmesi gerekiyordu. Sonra parmak izi kalmasın diye mektubu yazarken eldiven kullanmayı unutmamalıydı. O Britten denen herife düşünmekten kafasını patlatması için bir fırsat verecekti. Beklesin de görsündü bakalım.

Elinde hemen kaçma olanağı varken ve istediği an çekip giderek her şeyi geride bırakabilecekken, içinde uyumakta olup ansızın ortaya çıkan yaşama gücüyle ilgili büyük bir istek duyuyordu. Bu sessiz, sıcak, temiz, zengin evi, bu yumuşacık yataklı odayı, çevresinde lüks içinde dolaşan zengin beyazları görüyor ve içinde duyuyordu. Bu beyazlar şimdiye dek hiç görmediği bir güvenlik ve rahatlıkla yaşıyorlardı. O beyazların, sevdikleri ve güzelliğin simgesi olarak gördükleri beyaz bir kızı öldürmenin bilinci, aldatılmış, ama sonunda kendisini aldatanlarla hesabını görmüş bir adamın, onlarla eşit olduğu duygusunu uyandırıyordu içinde.

Britten'i düşündükçe, onunla bir kez daha karşılaşıp adamın, kendisinden bir şeyler elde etmeye çalıştığını görmek isteği giderek güçleniyordu. Bir dahaki sefere daha uyanık olacaktı. Bu kez Britten'in o komünist işinde kendisini tuzağa düşürmesine göz yummuştu. Oysa her konuda çok dikkatli davranması gerekirdi. Ama şanslı yanı, Britten'in tek bir defada bütün oyunlarını çevirmesi ve adamın bütün kağıtlarını ortaya döktüğünü bilmesiydi. Şimdi iş açığa çıktığına göre, artık nasıl davranacağını çok daha iyi biliyordu. Ayrıca, Britten onu Jan'a karşı tanık olarak göstermek de isteyebilirdi. Karanlıkta yatarken kendi kendine gülümsedi. Eğer böyle bir şey olursa fidye mektubunu göndermesi güvenliğine hiç bir şekilde zarar veremezdi. Mektubu, tam Mary'nin kayboluşunu Jan'a kesinlikle bağladıkları sırada ellerine ulaştıracaktı. Böylece hepsi şaşkınlığa düşecek ve hemen mektubun karşılığını verip fidyeyi ödeyerek kızı geri almak isteyeceklerdi.

Odanın sıcaklığı kanını uyuşturmuş, uykusunu getiren bir gevşeme çökmüştü üstüne. Yatağa iyice yerleşerek içini çekip arka üstü döndü; yutkunarak gözlerini kapadı. Sessiz karanlığın içinden, uzaklarda bir kilise çanının hafif, ama belirgin bir biçimde çaldığı duyuldu. Ses önce yavaş gelirken, sonradan öylesine yükseldi ki nerede çaldığını merak etmeye başladı. Ansızın gürültüyü başının üstünde duydu. Baktığında bir şey göremedi ama, her geçen saniye çalışı hızlanıyordu, her geçen saniye çan sanki bir uyarıda bulunuyormuşçasına vuruyor, Bigger da kaçıp bir yerlere saklanmak istiyordu. Derken,

ocaktan yansıyan alevlerin ışığına benzer kıpkızıl bir ışığın, karşısındaki bir sokağın köşesinde durduğunu gördü; kolunda da öylesine kaygan ağır ve ıslak bir paket vardı ki, bunu taşımakta büyük güçlük çekiyordu. Paketin içinde ne olduğunu merak etti, bir aralığın köşesinde açıp baktı ve —evet kağıt açılınca— kucağında kendi kafasının durduğunu gördü. Kara suratı, yarı aralık gözleri, aralık dudakları ve bunların arasından görünen bembeyaz dişleriyle, saçları kan içindeki kendi kafasıydı bu. Kızıl ışık da, bir yaz gecesinde kıpkırmızı bir ay ışığı ve kızıl yıldızlardan yansıyormuşçasına giderek şiddetini artırıyordu. Koşmaktan soluk soluğa kalmış, su gibi terlemişti. Çan da korkunç bir gürültüyle çalıyor; her vuruşta, ortasındaki dilin madensel çeperlere çarpışını görür gibi oluyordu. Kömür döşeli bir yolda koşuyordu şimdi. Her adım atışta ayakları ufak kömür parçalarına takılarak bunları tenekelere doğru savuruyordu. En kısa zamanda saklanacak bir yer bulması gerektiğini biliyor, ama önünde hiç de öyle gizlenecek bir yer göremiyordu. Şimdi de, karşısına bir sürü beyaz dikilmiş, paketin içinden çıkardığı kafanın ne olduğunu soruyorlardı. Kafa, akan kan yüzünden ellerinin arasında fena halde kayıyordu. Sonunda teslim olup, o kızıl karanlığın içinde caddenin orta yerinde durdu. Bir yandan da büyük bir gürültüyle çalan çana ve beyazlara küfrediyor, başına geleceklere hiç aldırmayacağını anlıyordu. Beyazlar çevresini iyice kuşattığı zaman da kanlı kafayı suratlarına fırlatıverdi dong dong dong...

Karanlık odada gözlerini açarak çevresine bakındı. Bir çanın çaldığını hâlâ duyuyordu. Bir kez daha vurdu. Ne kadar zamandır böyle çalıyordu acaba? Ayağa kalktı, yatmaktan sersemlemiş, durduğu yerde sallanıyordu. Uyku sersemliğiyle o berbat düşün etkisinden kurtulmak için silkindi.

Bir yandan da; «Peki, efendim,» diye mırıldanıyordu.

Çan bir kez daha ısrarla çaldı. Karanlıkta el yordamıyla lambanın zincirini bulup çekti. İçindeki heyecan giderek artıyordu. Bir şeyler mi olmuştu? Polis onu mu çağırıyordu?

Aynı anda kapının arkasında alçak bir ses duyuldu: «Bigger!»

«Evet, efendim.»

Geleceğe kendini hazırlayarak kapıya seğirtti. Açarken dışarıdakinin içeri girmek için sabırsızlandığını ve kanadı ittiğini gördü. Gözlerini kırpıştırarak geri çekildi.

Britten: «Seninle konuşmak istiyorum,» diyordu.

«Evet, efendim.»

Bundan sonra Britten'in neler söylediğini duyamadı bile. Çünkü adamın tam ardında gördüğü yüz soluğunu dehşetle tutmasına neden olmuştu. Duyduğu aslında korku değil, sadece duygularının şiddetli geriliminden ileri gelen müthiş tedirginlikti. Vücudu sanki büyük bir gövde gösterisine hazırlanıyordu.

Mr. Dalton: «İçeri buyurun, Mr. Erlone,» diyordu.

Bigger, Jan'ın, gözlerini kendi üstüne diktiğini farketti. Önde Jan, arkada Mr. Dalton odaya girdiler. Bigger dudakları yarı aralık, elleri iki yanında gözleri açık, bir perde arkasındaymışçasına, odanın ortasında duruyordu.

«Oturun, Erlone!» dedi Britten.

Jan konuştu: «Böyle iyiyim. Ayakta duracağım.»

Bigger, Britten'in, ceketinin cebinden broşür tomarını çıkararak Jan'ın burnuna tuttuğunu gördü. Delikanlının dudakları hafif bir gülümsemeyle kıvrılmıştı.

«Eee?» dedi.

Britten sordu: «Siz de o hızlı kızıllardan birisiniz değil mi?»

Jan: «Hadi hadi,» dedi. «Şu işi hemen halledelim. Benden ne istiyorsunuz?»

Britten söylendi: «Acele etmeyin. Önümüzde çok zaman var. Sizin gibileri iyi bilirim. İşi aceleye getirmek ve durumu istediğiniz yöne çevirmek için elinizden geleni yapmak alışkanlığınız vardır.»

Bigger, Mr. Dalton'ın bir kenarda durmuş, kaygıyla bir birine, bir öbürüne bakarak konuşmaları dinlediğini gördü. Adamcağız birçok kez bir şey söyleyecek gibi olmuş, sonra kararsızlık içinde susmuştu.

Britten sordu: «Bigger, Miss Dalton'ın dün gece buraya getirdiği adam bu mu?»

Jan'ın dudakları aralanmıştı. Önce Britten'e, ardından da Bigger'a baktı.

Bigger duygularına egemen olmaya çalışarak: «Evet, efendim,» diye fısıldadı. O anda da Jan'dan, adama kö-

tülük yaptığını bildiği için şiddetle nefret etti. Jan'ın tetekerlek açılmış gözleri içine, ta yüreğine kadar ateş gibi bir suçluluk duygusunun yayılmasına neden olduğu için ona eline geçirdiği herhangi bir şeyle vurmak istiyordu.

Jan: «Beni buraya getirmedin, Bigger,» dedi. «Neden onlara böyle anlattın?»

Bigger karşılık vermedi. Sadece Britten ve Mr. Dalton'la konuşmaya kararlıydı. İçeride bir sessizlik oldu. Jan, Bigger'a bakıyor, Britten'le Mr. Dalton'sa Jan'ı gözlüyorlardı. Jan Bigger'a doğru bir adım atacakken Britten durdurdu.

Çocuk soruyordu şimdi: «Bütün bunların ne demek olduğunu anlatsanıza! Bu çocuğun yalan söylemesine neden izin veriyorsunuz? Amacınız nedir?»

Britten sordu: «Sanırım dün gece de bize sarhoş olmadığınızı anlatacaksınız, değil mi?»

Jan ona sert bir sesle karşılık verdi: «Sizi neden ilgilendiriyor?»

Britten sorularını sürdürüyordu: «Miss Dalton nerede?»

Jan çok şaşırmıştı, gözlerini odanın içinde gezdirdi. «Detroit'te.»

«Hikâyenizi iyi bellemişsiniz.»

Jan söylendi: «Bana bak, Bigger! Sana ne yapıyorlar? Korkma! Konuş!»

Bigger karşılık vermedi. Heykel gibi duruyor, gözlerini yerden kaldırmıyordu.

Britten sordu: «Miss Dalton size nereye gideceğini söylemişti?»

«Detroit'e gideceğini.»

«Onu dün gece gördünüz mü?»

Jan kararsızlıkla durdu: «Hayır.»

«Bu broşürleri bu çocuğa dün gece vermediniz mi?»

Jan omuzlarını silkti, gülerek konuştu: «Tamam, peki. Onu gördüm. Ne olmuş? Bunu daha önce neden söylemediğimi biliyorsunuz sanırım...»

Britten, «Hayır, bilmiyoruz,» dedi.

«Eh, Mr. Dalton sizin deyiminizle kızıllardan hiç hoşlanmaz. Onun için de Miss Dalton'ın başını derde sokmak istemedim.»

«Demek dün gece onu gerçekten gördünüz?»

«Evet.»

«Peki, nerede şimdi?»

«Detroit'te değilse nerede olduğunu bilmiyorum.»

«Bu broşürleri bu çocuğa siz verdiniz, değil mi?»

«Evet.»

«Dün gece Miss Dalton'la birlikte sarhoştunuz...»

«Aman canım, sarhoş değildik. Sadece biraz içmiştik. O kadar.»

«Miss Dalton'ı gece ikiye doğru eve getirdiniz...»

Bigger gerilip bekledi.

«Evet.»

«Çocuğa sandığı bodruma indirmesini söylediniz mi?»

Jan dudaklarını kımıldattı, ama hiç sesi çıkmadı. Önce Bigger'a, ardından da Britten'e baktı.

«Bu ne demek oluyor?»

Mr. Dalton sordu: «Kızım nerede, Mr. Erlone?»

«Size söyledim, bilmiyorum.»

«Dinleyin, Mr. Erlone. Lütfen birbirimizle açık konuşalım. Dün gece onu buraya getirdiğinizde kızımın sarhoş olduğunu biliyoruz. Üstelik evden kendi başına çıkamayacak kadar sarhoştu. Nerede olduğunu biliyor musunuz?»

Jan kekeledi: «Ben... Ben... dün gece buraya gelmedim ki...»

Bigger, Jan'ın daha önce, eve geldiğini söylerken, Mr. Dalton'ın, kızının yabancı bir sürücüyle baş başa bırakıldığını düşünmemesi için öyle konuştuğunu anlamıştı. Üstelik Bigger, Jan'ın kızla içtikten sonra onu eve getirdiğini söylemek zorunda kaldığını seziyordu. Böylece de, Mary'yi koruyayım derken bilmeden Bigger'a yardım etmiş oluyordu. Şimdiyse, onun eve geldiğini yadsımasına inanmayacaklar, böylece Mr. Dalton'la Britten, Jan'ın çok daha önemli bir şeyi gizlemek için bu şekilde konuştuğunu sanacaktı.

Nitekim, Mr. Dalton sordu: «Onunla eve gelmediniz mi?»

«Hayır.»

«Çocuğa, sandığı aşağı indirmesini söylemediniz mi?»

«Yok, yahu. Kim demiş bütün bunları yaptım diye? Arabadan inip eve tramvayla döndüm.» Jan, bu kez Bigger'a döndü: «Bigger, bunlara neler anlattın sen?»

Bigger karşılık vermedi.

Britten: «Sadece dün gece neler yaptığınızı anlattı,» dedi.

Bu kez Jan sordu: «Mary, yani Miss Dalton nerede?»

Britten hemen karşılığını verdi: «İşte biz de bunu söylemenizi bekliyoruz ya!»

Jan kekeledi: «Y... y... yani, Detroit'e gitmedi mi?»

Mr. Dalton: «Hayır,» dedi.

«Ama bu sabah evinizi aradığımda Peggy gittiğini söylemişti.»

Britten sordu: «Buraya sadece ailesinin onu arayıp aramadığını anlamak için telefon ettiniz, değil mi?»

Jan o sırada Bigger'a doğru yürüdü. Britten bunu görünce sert bir sesle araya girdi: «Onu rahat bırakın.»

Jan: «Bigger, bu adamlara neden buraya geldiğimi söyledin?» diyordu.

Mr. Dalton yine sordu: «Dün gece buraya hiç gelmediğinizi söylemiştiniz, değil mi?»

«Kesinlikle evet. Bigger, onlara sizden kaçta ayrıldığımı söylesene!»

Bigger yine sesini çıkarmadı.

«Hadi, Erlone! Amacınızın ne olduğunu bilemiyorum, ama bu odaya adım attığınızdan beri yalan söylediniz. Dün gece buraya gelmediğinizi, sonra da geldiğinizi söylüyorsunuz. Dün gece sarhoş olmadığınızı iddia ederken, biraz sonra olduğunuzu anlatıyorsunuz. Dün gece Miss Dalton'ı görmediğinizi söylüyor, bir dakika sonra gördüğünüzü anlatıyorsunuz. Hadi, bize Miss Dalton'ın nerede olduğunu söyleyin. Annesiyle babası onu çok merak ediyorlar.»

Bigger, Jan'ın gözlerindeki korkuyu görebiliyordu.

Çocuk şapkasını giyerek söylendi: «Dinleyin beni, size bütün bildiklerimi anlattım. Bana bu şakanın anlamını söylemezseniz, evime dönüyorum...»

Mr. Dalton: «Bir dakika bekleyin...» diyerek Jan'ın karşısına dikildi. «Sizinle bir sürü fikir ayrılığımız varsa da bunu şimdi unutalım. Sadece kızımın nerede olduğunu öğrenmek istiyorum.»

Jan sordu: «Bu bir oyun mu yoksa?»

Mr. Dalton: «Hayır hayır,» dedi. «Sadece kızımın nerede olduğunu öğrenmek istiyorum. Çok kaygılanıyorum.»

«Size bilmediğimi söyledim.»

«Dinleyin beni, Mr. Erlone. Mary bizim tek evladımız. Kötü bir işe karışmasını istemiyorum. Ona geri dönmesini söyleyin ya da onu kendiniz getirin.»

«Mr. Dalton, size gerçeği söylüyorum.»

Adam onun sözünü kesti: «Dinleyin, başınızı derde sokmam... Sonra ayrıca hoşnut da ederim...»

Jan'ın yüzü kıpkırmızı oldu: «Ne demek istiyorsunuz?»

«Yani o uğraşmalarınızı ödülsüz bırakmam.»

Jan: «Seni oros...» diye başlamışken ansızın susarak kapıya doğru yürüdü.

Britten araya girdi: «Bırakın gitsin. Kurtulamaz nasılsa. Telefon edip onu yakalattıracağım. Anlattıklarından çok daha fazlasını bildiğinden eminim.»

Jan kapıda durup üçüne birden göz gezdirdi, sonra dışarı çıktı. Bigger yatağın kıyısında oturmuş, Jan'ın merdivenlerden gelen ayak seslerini dinliyordu. Bir kapı çarpıldı, sonra ortalığı sessizlik kapladı. Birden, Mr. Dalton'ın kendisine garip garip baktığını farketti. Bu bakıştan hiç hoşlanmamıştı. Ama neyse ki o arada Britten elindeki bir bloknota bir şeyler karalamakla oyalanıyordu. Adamın yüzü lambanın ölgün ışığında soluk ve sert anlamlı görünüyordu.

Mr. Dalton o sırada sordu: «Bize gerçeği olduğu gibi anlatıyorsun, değil mi, Bigger?»

«Evet, efendim.»

Britten: «Onda bir şey yok,» diye söylendi. «Hadi, gelin de telefon edelim. O herifi sorguya çekmelerini söyleyeceğim. Şimdilik yapılacak tek şey bu. Adamlarımdan bazılarını da, bir kez daha gözden geçirmeleri için Miss Dalton'ın odasına çıkarıp arama yaptıracağım. Ne olup bittiğini ortaya çıkaracağız. O kızıl herif bir haltlar karıştırmadıysa kolumu kesmeye hazırım.»

Britten önde, Mr. Dalton arkada çıktılar. Bigger hâlâ yatağın kıyısında oturuyordu. Kapının çarpıldığını duyunca başlığını kaparak ayaklarının ucuna basa basa merdivenlerden bodruma indi. Bir an ocağın önünde du-

rup ızgaranın arasından gözleri kör edici bir kızıllık yayan ve homurdanarak yanan ateşe baktı. Külleri silkmezse ateş daha ne kadar bu şekilde yanmaya devam edebilecekti? En son, bu işi ne zaman yapmaya çalıştığını ve sinirlerinin nasıl dehşetle gerildiğini hatırladı. Şimdi kendine hâkim olmalı ve yapmak zorunda olduğunu hemen yapmalıydı. Eğilip sağ elini uzatarak külleri silkelemeye yarayan kola dokundu. Bu hareketi yaparken kola bakmamaya dikkat ediyordu. Bunu sallarsa dipteki bölmeye kemik parçaları düşeceğini ve bu görüntüye dayanamayacağını sanıyordu. Telaşla ayağa fırlayıp korku ve suçluluk duygusuyla kamçılanmış gibi kapıya koştu. Ne olursa olsun güçlü davranıp külleri silkemiyordu. Ama bunun gerçekten önemi var mıydı? Hayır. Güvenlikte olduğu düşüncesiyle kendini avutmaya çalıştı. Kül tablasına bakmak hiç kimsenin aklına gelmezdi nasılsa. Niçin baksınlardı ki? Hiç kimse ondan kuşkulanmıyordu nasıl olsa. Her şey pürüzsüz gidiyordu. Fidye mektubunu, küllerle uğraşmasına gerek kalmadan ve daha hiç kimse, Mary'nin öldürülerek ateşin içine atıldığını ortaya çıkarmadan gönderir, parayı da alırdı. Beklemeden bahçeye fırladı; karların içinde caddeye doğru yürüyordu. Bessie'yi hemen görmeli, fidye mektubunu hemen göndermeliydi. Artık kaybedilecek zaman yoktu. Mr. Dalton, Britten ya da Peggy yokluğunu farkederlerse sigara almaya çıktığını söylerdi. Ama bunca heyecanın arasında kimsenin aklına onu aramak gelmeyecekti kuşkusuz. Üstelik hepsi Jan'ın ardına düşmüştü; kendisi de güvenlikteydi.

«Bigger!» diye bağırdı biri.

Bu sesi duyunca telaşla döndü, bir eli gömleğinin içine kaymış, tabancasını yakalamıştı. Jan'ın bir dükkanın kapısında durduğunu gördü. Çocuk ona doğru yürürken Bigger geriliyordu. Bunu gören adam durdu.

«Tanrı aşkına benden korkma. Sana bir kötülük yapmayacağım ki.»

Sokak lambasının ölgün sarı ışığında karşılıklı durdular. Kocaman kar taneleri ağır ağır düşüyor, aralarında incecik bir perde meydana getiriyordu. Bigger'ın eli hâlâ gömleğinin içinden tabancasını tutuyordu. Jan, ağzı bir karış açık ona bakakaldı.

«Bütün bunlar ne demek oluyor, Bigger? Sana bir şey yaptım mı? Mary nerede?»

Bigger büyük bir suçluluk duydu. Jan'ın varlığı onu mahkum ediyordu. Yine de suçluluğunu örtmek için hiç bir çare düşünemedi, bu yüzden eski davranışına baş vurdu: «Sizinle konuşmak istemiyorum,» diye mırıldandı.

Jan çaresizlik içinde soruyordu: «Ama ben sana ne yaptım ki?»

Jan ona hiç bir şey yapmamıştı, aslında Jan'ın suçsuzluğu kızgınlığının gittikçe artmasına sebep oluyordu. Parmakları tabancanın üstüne sıkı sıkı kapandı.

Sözlerini yineledi: «Sizinle konuşmak istemiyorum.»

Jan orada durup, içindeki müthiş suçluluğu kendisine duyurmaya devam ettiği sürece eninde sonunda ve istemeye istemeye onu vuracağını biliyordu. Her yanı titremeye başlamış, dudakları aralanmış, gözleri büyümüştü.

«Defolun!» dedi.

«Dinle beni, Bigger. Seni rahatsız ediyorlarsa bana söylemen yeter. Korkma! Böyle şeylere alışkınım ben. Dinle, şimdi. Bir yere gidip bir kahve içerek şu işi bir kez daha konuşalım.»

Ona yeniden yaklaşmaya çalışınca, bu kez Bigger tabancasını çekti. Jan durmuş, yüzü bembeyaz olmuştu.

«Yahu, Tanrı aşkına, dur! Ne yapıyorsun? Ateş etme sakın. Seni rahatsız etmek istemedim... Yapma...»

Bigger sinirden gergin ve titreyen bir sesle konuştu: «Beni rahat bırakın... Beni rahat bırakın... Beni rahat bırakın.»

Jan geriledi.

Bigger'ın sesi şimdi bir çığlık halinde yükselmişti: «Beni rahat bırakın.»

Jan büsbütün geriledi, sonra dönerek hızlı hızlı uzaklaşmaya başladı. Bir yandan da omuzunun üstünden geriye, Bigger'a bakıyordu. Köşeye gelince koşmaya başladı. Biraz sonra karların arasında gözden kaybolmuştu Bigger elinde tabancası, taş kesilmiş gibi orada duruyordu. Nerede olduğunu kesinlikle unutmuş, gözleri de Jan'ı en son kaçarken gördüğü noktaya dikili kalmıştı. İçindeki gerilim azalıyordu; tabancayı tutan eli ağır ağır yanına düştü. Yavaş yavaş kendine geliyordu. Son üç daki-

kadır nefret ettiği, ama boyun eğmek zorunluluğunu duyduğu bir gücün, garip bir büyünün etkisi altında kalmıştı sanki. Karın içinde kendisine doğru yaklaşan hafif ayak sesleri duyunca şaşırdı. Başını kaldırınca kendisine doğru gelen beyaz bir kadın gördü. Kadın onu görünce durmuş, sonra dönüp koşarak karşı kaldırıma geçmişti. Bigger tabancayı telaşla cebine atarak köşe başına doğru kaçtı.

Geriye bakınca kadının karın içinde hızla hareket edip aksi yönde gözden kaybolduğunu gördü.

Yürürken içinde onu kışkırtıcı, soğuk bir tutkunun varlığını duyuyordu. Bu işi sonuna kadar götürecek, elini çok çabuk tutacaktı. Jan'da, düşündüğünün aksine, çok daha güçlü bir kararlılıkla karşılaşmıştı. Fidye mektubunu, onun kendini tamamıyla temize çıkarmasından önce göndermesi gerekiyordu. O sırada yakalanmayı falan önemsediği de yoktu. Ah! Jan'la Britten'de kendisine karşı huşû dolu bir hayranlık ve o karaderisine, kişiliğine, mazlum davranışlarına ilişkin dehşetli bir korku uyandırabilseydi!

Önüne ilk gelen köşede bir drugstore bulup girdi. Yaklaşan beyaz tezgahtara: «Bana bir zarf, biraz kağıt, bir de kalem verin,» dedi.

Parayı uzatıp paketi cebine yerleştirdikten sonra, köşede tramvayı beklemeye başladı. Beklediği araba gelince atlayarak doğu yönüne yollandı. Bir yandan da mektubu nasıl yazacağını düşünüyordu. Tramvayın durması için zili çalıp indi, Zenci mahallesinde yürümeye koyuldu. Ara sıra, karanlıkta bembeyaz ve sessizce yükselen boş bir yapının önünden geçiyordu. Bessie'yi bu yapılardan birine gizleyecek, sonra da Mr. Dalton'ın arabasını gözleyecekti. Ama önünden geçtiği binalar çok eskiydi, insan bunlardan birine girecek olsa tavan başına çökerdi. Yürümeye devam etti. Bessie'nin, pencerelerin birinde durup arabadan atılacak para paketini görebileceği bir bina bulması gerekti. Langley Caddesine gelince batıya, Wabash Caddesine doğru yürüdü. Buralarda pencereleri görmeyen gözler gibi karanlık, bir sürü kapkara bina vardı. Hepsi de kış rüzgârlarında belkemiklerine kar işlemiş iskeletlere benziyordu. Ama hiç biri de köşebaşı yapmıyordu. Sonunda Michigan Caddesiyle East Thirty

Sixth Alanının köşesini oluşturan bir bina buldu. Tam istediği gibiydi burası. Yüksek, beyaz ve sessizdi, üstelik çok iyi aydınlanmış bir köşe başındaydı. Bessie ön cephedeki pencerelerin hangisinden bakarsa baksın, dört bir yanda ħeler olup bittiğini rahatlıkla görebilecekti. Haa! bir de el feneri gerekliydi. Yine bir dükkana girip bir dolara el fenerini aldı. Ceketinin iç cebinden eldivenlerini çıkardı. Şimdi hazırdı. Karşıya geçip tramvay bekledi. Ayakları buz gibi olmuştu, karın üstünde biraz tepindi. Çevresinde onun gibi tramvay bekleyen bir sürü yolcu vardı. Onlara bakmadı bile. Hepsi de annesi, kardeşleri, Peggy, Britten, Jan, Mr. Dalton, kör Mrs. Dalton ve o bomboş, kapkara pencereleriyle, sessiz, boş evler gibi kördü.

Caddede çevresine bakınınca bir yapının üstünde şöyle bir yazı gördü: BU BİNA SOUTH SIDE REAL ESTATE ŞİRKETİ'NİN MALIDIR. Mr. Dalton'ın, South Side Real Estate Şirketi'nin sahibi olduğunu duymuştu. Bu şirket kendi oturduğu binanın da sahibiydi. Fare dolu bir tek odanın haftalığına sekiz dolar ödüyordu. Yanında çalışmaya başlayana kadar Mr. Dalton'ı hiç görmemişti. Şirkete kirayı hep annesi götürürdü. Mr. Dalton hep uzaklarda, çok yükseklerde bir tanrı gibi dururdu. Zenci Mahallesinin her yanında malı vardı. Üstelik bazı beyazların oturduğu evler de ona aitti. Ama Bigger, «hattın» gerisindeki bir yapıda oturamazdı ki! Mr. Dalton, zencilerin eğitilmesi için milyonlarca dolar bağışlayabildiği halde, onlara yalnızca kendilerine ayrılmış bu pislik ve sefaletten dökülen yerde kiralıyordu evlerini. Bigger bu gerçeği düşünüyor ve fena halde kızıyordu. Evet, fidye mektubunu gönderecekti. Böylece de akıllarını başlarından alacaktı.

Tramvay gelince bindi, Elli Birinci Caddede inerek Bessie'nin evine doğru yürümeye başladı. Otomatik işleyene kadar beş kez zile basması gerekmişti. Tüh! bahse girerim ki, yine sarhoştur, diye düşünerek merdivenleri çıktı. Kızın, kapının aralığından kendisine baktığını gördü. Gözleri uyku ve içkiden kan çanağına dönmüştü. Ondan kuşkulanıyor, bu yüzden korkuyor, aynı zamanda çok fena kızıyordu.

«Bigger!» dedi kız.

«Gir içeri!» diye karşılık verdi.

Öbürü geri çekilirken şaşkınlıktan ağzı açıla kalmıştı, «Ne oldu ki?»

«Bırak da gireyim. Açsana şu kapıyı.»

Kız kapıyı ardına dek açtı; bunu yaparken neredeyse tökezliyordu.

«Işığı yak!»

«Ne oldu, Bigger?»

«Sana kaç kez ışığı yakmanı söyleyeceğim?»

Hemen gidip düğmeyi çevirdi.

«Panjurları çek!»

Kız hemen panjurları indirdi. Bigger durmuş onu seyrediyordu. Başıma dert olmamalı, diye düşünerek gitti, tuvalet masasının üstündeki kavanozları, tarakları, fırçaları bir yana iterek yer açtı, sonra da cebinden paketi çıkarıp masaya bıraktı.

«Bigger!»

Dönüp ona baktı.

«Ne var?»

«Gerçekten o işi yapmayacaksın, değil mi?»

«Sen ne diyorsun be?»

«Bigger, hayır!»

Korkuyla karışık bir nefretle kızın kolunu yakaladığı gibi bükmeye başladı.

«Bana sırtını çeviremeyeceksin. Şu anda yapamayacaksın bunu, kahrolasıca karı.»

Kız hiç bir şey söylemedi. Bigger başlığıyla ceketini çıkararak yatağın üstüne fırlattı.

«Bigger, ıslak şeyleri yatağın üstüne atıyorsun!»

«Ne olmuş yani?»

«Bu işte yokum, Bigger.»

«Zor yoksun.»

«Beni zorlayamazsın.»

«Yanında çalıştığın kişilerden az eşya çaldırmadın bana. Yalnızca becerdiğin o işler yüzünden kodesi boylarsın be.»

Kız karşılık vermedi. Bigger arkasını dönüp çektiği iskemleyi masaya yanaştırdı. Paketi açtıktan sonra kağıdını top yapıp odanın bir köşesine fırlattı. Bessie farkına varmaksızın eğilip bunu yerden alınca, Bigger ansızın bir kahkaha attı. Bessie hemen doğruldu. Evet, Bes-

sie kördü. Kendisi bir fidye mektubu yazmak üzereyken bu kadın sadece odanın temizliğini düşünüyordu.

«Ne oldu Bigger?»

«Hiç bir şey.»

Hırsla gülümsüyordu. Kalemi alıp baktı, yontulmamıştı.

«Bana bir bıçak ver!» dedi.

«Sende yok mu?»

«Yok, be. Bıçak bul bana.»

«Bıçağını ne yaptın?»

Kıza bakarken bir bıçağı olduğunu onun da bildiğini anımsadı. Ocaktan yansıyan ışıkta, çeliğin üstündeki kan damlalarının görüntüsü yine gözlerinin önünde canlanmış, içinden yakıcı bir korku yükselmişti.

«Tokat mı yemek istiyorsun?»

Kız perdenin arkasına geçerken, oturmuş, gözlerini kağıtla kaleme dikmişti. Bessie elinde bir kasap bıçağıyla döndü.

«Bigger, lütfen... Yapmak istemiyorum,» dedi.

«İçkin var mı?»

«Var.»

«O zaman bir fırt çek, sonra da çeneni kapayıp yatağın üstüne otur.»

Kız önce durakladı, sonra yastığın altından şişeyi alıp çekti. Yatağa yüzü koyun uzanmış, Bigger'ı görebilmek için de yüzünü ona doğru çevirmişti. Çocuk, kızı tuvalet masasının aynasından seyrediyordu. Sonra kalemi yontup kağıdı önüne açtı. Tam yazmaya başlıyordu ki, elinde eldivenlerinin olmadığını anımsadı. Tanrı kahretsin!

«Eldivenlerimi ver!» dedi.

«Hıı?»

«Ceketimin iç cebinden eldivenlerimi ver!»

Kız sendeleye sendeleye ayağa kalkarak eldivenleri aldı, sonra Bigger'ın iskemlesinin arkasında durarak eldivenleri gevşek gevşek ona uzattı.

«Şuraya koy!»

«Bigger...»

«Eldivenleri verip yatağa yatar mısın sen?»

Onları elinden koparırcasına alıp kızı itti, sonra yine masaya döndü.

«Bigger...»

«Bana bak, sesini kesecek misin?» diye bağırdı ve daha rahat yazabilmek için bıçağı da bir yana itti.

Eldivenleri giyip titreyen eliyle kalemi yakaladı. Yazı kendi yazısına benzememeliydi. Kalemi sağ elinden soluna aldı.

El yazısıyla değil, kitap harfleriyle yazacaktı. Boğazı kupkuru olmuştu. Yutkunmaya çalıştı şimdi mektubu en iyi şekilde nasıl yazması gerekti acaba? "On bin dolar göndermenizi istiyorum..." diye başlamayı düşündü. Yok, hayır; böylesi doğru olmazdı. «Ben» değil, «biz» demek en doğrusuydu. İri, yuvarlak kitap harfleriyle yazmaya koyuldu: «Kızınız elimizde!» Evet, bu daha iyiydi. Mr. Dalton, Mary'nin hâlâ sağ olduğunu sanmalıydı bu mektupla. «Kızınız güvenliktedir,»i ekledi. Şimdi de polise gitmemesini bildirmeli. Hayır, önce biraz Mary'den söz etmeli. Eğilip yazdı yine: "Evine dönmek istiyor!" İşte bundan sonra polise gitmemesini istemek gerekiyordu. "Kızınızın sağ salim evine dönmesini istiyorsanız, polise baş vurmayın!" Hayır, bu da iyi değildi. Kafatasının heyecanla karıncalandığını, saçlarının her telinin diken diken olduğunu duyabiliyordu. Cümleyi baştan okudu. sonra 'sağ salim' sözcüklerinin yerine 'canlı olarak' yazdı. Bir an yine taş kesilmişti sanki, hiç hareket edemedi. Midesinde soğuk, ağır ve sonradan hızlanan bir kabarma duydu. Sanki barsaklarında, uzaydaki gezegenlerin hareketini duyuyordu. Sersemlemişti. Kendine egemen olmaya ve dikkatini yazıya vermeye çalıştı. Şimdi de paradan söz etmeliydi. Ne kadar isteyecekti? Evet on bin! "On bin doları beşlik ve onluklar halinde bir ayakkabı kutusuna yerleştirin..." Evet bu iyiydi işte. Bir yerde de böyle bir şey okumuştu.. "Sonra da yarın akşam, arabanızla Michigan Caddesine gelerek 35'inci ve 40'ıncı sokaklar arasında bir süre dolaşın!" Böylece, Bessie'nin nerede gizli olduğunu anlayamayacaklardı. "Arada bir de arabanızın farlarını yakıp söndürün," diye yazdı. "Bir pencerede üç kez yanan ışığı görünce kutuyu karların arasına fırlatarak uzaklaşın. Bu mektupta söylenenleri kesinlikle yerine getirin." Şimdi de imza atacaktı. Ama nasıl? Öyle bir imza atmalıydı ki, başka izin üstünde gitmeliydiler. Hah, tamam! Kızıl olarak atacaktı

imzayı. Hemen, kitap harfleriyle, "Kızıl," diye yazdı. Sonra bunun yeterli olmadığını düşündü. Evet, komünistlerin broşürlerinde gördüğü o biçimlerden birini de çizecekti. Bunları becerip beceremeyeceğini düşündü. En kolayı, bir çekiçle yuvarlak bir tür bıçak resmiydi. Bunları çizdi. Ama nedense pek iyi olmamıştı. Dikkatle bakınca bıçağın sapını çizmediğini gördü. Hemen onu da çırpıştırıverdi. Tamamdı, işte. Mektubu bir kez okudu. Ah! önemli bir noktayı unutmuştu. Parayı ne zaman getirmeleri gerektiğini yazmamıştı ki. Kitap harfleriyle bir p.s. (*) kondurdu: "Parayı gece yarısı getirin," diye yazdı ve içini çekip gözlerini kaldırdı. Bessie'nin, tam arkasında durduğunu farketti. Dönüp kıza baktı.

Bessie, dehşetle fısıldadı: «Bigger, bunu gerçekten yapmayacaksın, öyle mi?»

«Yapacağımdan hiç kuşkun olmasın.»

«Kız nerede, peki?»

«Bilmiyorum.»

«Bal gibi biliyorsun işte. Bilmesen bu işi becermeye kalkmazdın.»

«Amaan, ne farkeder ki?»

Kız, Bigger'ın gözlerinin içine dik dik bakarak fısıldadı:

«Bigger, onu öldürdün mü?»

Genç adamın dişleri kenetlenmişti, ayağa fırladı. Bessie onun bu halini görünce dönüp kendini yatağa atarak hıçkırmaya başladı. Bigger'ın her yanı buz kesilmişti. Bununla birlikte gövdesinin ter içinde kaldığını duyuyordu. Hafif bir hışırtı işitince eğilip baktı. Elinde tuttuğu fidye mektubu parmaklarının titremesi yüzünden yaprak gibi sallanıyordu. Kendi kendine: Ama korkmuyorum ki, diye söylendi. Mektubu katladı ve zarfa koydu; Zamklı kapağı yalayarak iyice yapıştırdı, sonra da mektubu cebine attı. Bu işleri bitirince Bessie'nin yanına uzanarak kızı kollarının arasına aldı. Onunla konuşmak istiyor, ama sesi kısıldığı için ağzından hiç bir söz çıkmıyordu. Sonunda: «Hadi hadi, çocuğum benim,» dedi.

«Bigger, sana ne oldu böyle?»

(*) p.s. : Hamiş.

«Hiç bir şey olmadı. Üstelik sana düşen öyle büyük bir görev de yok.»

«Ama ben yine de bu işi yapmak istemiyorum.»

«Korkma dedim.»

«Bana her zaman, hayatın boyunca hiç kimseyi öldürmeyeceğini söylerdin.»

«Hiç kimseyi öldürmedim ki.»

«Öldürdün! Bunu gözlerinde, her yanında okuyorum.»

«Şekerim, güvenmiyor musun bana?»

«O kız nerede, Bigger?»

«Bilmiyorum.»

«Peki, ortaya çıkmayacağını nereden biliyorsun?»

«Çıkmayacak, bunu biliyorum.»

«Onu öldürdün o zaman.»

«Aman be, unut artık o kızı.»

Bessie ayağa kalktı.

«Eğer onu öldürdünse, beni de öldürürsün. Ben bu işte yokum.»

«Aptallık etmesene. Seni seviyorum.»

«Bana hiç kimseyi öldürmeyeceğini söylemiştin ama.»

«Tamam tamam. Şimdiki söyleyeceklerimi dinle: Onlar beyaz. Üstelik şimdiye dek bizimkilerden o kadar çok adam öldürdüler ki!»

«Ama bu senin davranışını haklı çıkarmaz.»

Kızdan kuşkulanmaya başladı. Şimdiye kadar onun sesinde hiç böyle bir anlam sezmemişti. Yaşlarla ıslanmış gözlerinin derin bir korkuyla kendi üstüne dikildiğini görünce, Daltonlardaki odasından ayrılırken hiç kimsenin onu görmediğini hatırladı. Şimdiki halde gereğinden çok şey bilen Bessie'yi susturmak çok kolay olurdu: Örneğin kasap bıçağını alıp gırtlağını kesebilirdi. Ne olursa olsun, Daltonlara dönmeden önce ona güvenmesi gerekiyordu. Birden fırlayıp kızın üstüne eğildi. Yumruklarını iyice sıkmıştı. Daha önce Mary''nin odasında gördüğü o beyaz gölge kendisine doğru ilerlerken kızın yatağına hangi duygularla eğilmişse, aynı ruh hali benliğini kaplamıştı. İçindeki korku biraz daha artarsa, bu onu yeni bir cinayet işlemeye sürükleyecekti.

«Bana bak, oyun oynamaya kalkarsan kötü olur sonra,» dedi.

Kız sızlandı: «Korkuyorum, Bigger!»

Sonra ayağa kalkmaya çalıştı. Bigger onun, kendi gözlerindeki çılgınca korkuyu gördüğünü farketti. Evet, içinde korku, alev gibi giderek yükseliyordu. Ağzından sözler, sert fısıltılar halinde çıkmaya başlamıştı.

«Çeneni kapa sadece. Şaka etmiyorum. Belki de yakında ardıma düşecekler. Beni yakalamalarına izin vermeyeceğim, anlıyor musun? Yakalatmayacağım kendimi onlara. Beni ararlarken yapacakları ilk şey sana gelmektir. Öyle bir sıkıştıracaklar ki, sonunda onlara her şeyi anlatacaksın değil mi, sarhoş karı? Bu işin içinde olmasan da anlatırdın nasılsa. Aslında kendi başından korkmasan bütün bildiklerini ortaya dökersin ya!»

Kız çaresizlik içinde sızlandı: «Hayır, Bigger.» O anda ağlamaya bile gücü yetmiyordu. O kadar korkmuştu.

«Sana söylediklerimi yapacak mısın?»

Ansızın Bigger'ın elinden kurtulup yatağın öbür yanına dönerek ayağa fırladı kız. Geri geri bir köşeye kaçarken, Bigger koşup önüne geçti. Sesi bir tıslamayı andırıyordu: «Ardımdan dalavere çevirmene izin vermeyeceğim.»

«Sana yemin ederim ki dalavere çevirmeyeceğim.»

Yüzünü kızın yüzüne iyice yanaştırmıştı. Onu kendisine iyice bağlaması gerekiyordu.

«Evet, o kızı öldürdüm. Şimdi biliyorsun işte. Bana yardım etmen gerek. Sen de bu işe benim kadar battın. Üstelik o paranın bir bölümünü de harcadın. Yalan mı?»

Kız yatağa çöktü, gırtlağı paralanırcasına hıçkırıyordu şimdi. Bigger başında durmuş, sakinleşmesini bekliyordu. Sustuğunda onu kollarından tutup ayağa kaldırdı. Yastığın altından içki şişesini alıp kapağını açtı. Kollarını kızın gövdesine sardı, sonra başına destek olarak şişeyi ağzına götürdü, «Al bakalım. Bir fırt çek!» dedi.

«Hayır.»

«İçsene, be!»

Biraz içti kız. Şişeyi yine yerine koyuyordu ki, bu kez Bessie onu elinden kaptı.

«Yeter artık. Fitil gibi mi olmak istiyorsun yoksa?» dedi Bigger.

Ve kızı bıraktı. Bessie içkiden iyice gevşemiş durumda, yatağın üstüne düşerek ağlamaya başladı. Bigger ona doğru eğildi:

«Dinle beni, Bessie!»

«Bigger, lütfen. Bunu benden isteme, lütfen. Bütün yaptığım it gibi çalışmak zaten. Sabah erkenden gece yarılarına kadar çalışıyorum. Hayatımda hiç bir mutluluk yok. Şimdiye kadar da olmadı. Hiç bir şeyim yokken bir de sen bana bu işi yapıyorsun. Sana o kadar iyi davranmama karşılık, şimdi bütün hayatımı mahvediyorsun. Elimden geldiğince sana her şeyi vermeye ve hoşnut etmeye çalıştım; sense bana bunu yapıyorsun. Lütfen, Bigger...» Başını çevirip gözlerini yere dikti. «Tanrım, sen başıma böyle bir şeyin gelmesine izin verme. Buna layık olmak için hiç bir şey yapmadım ben. Sadece eşekler gibi çalıştım. Hiç mutluluk duymadım, hiç bir şeyim olmadı. Sadece çalışıyorum. Zenciyim ve çalışıyorum, üstelik de kimseyi tedirgin etmiyorum...»

Bigger başını olumlu anlamda sallayarak söylendi, «Devam et.» Kız bunları anlatmasa da onun hayatının bütün gerçeğini biliyordu nasılsa. «Devam et bakalım bütün bu zırvaların sana yardım edebilecek mi?»

«Ama ben bu işe girmek istemiyorum, Bigger. Bizi yakalayacaklar. Gerçekten yakalayacaklar bizi.»

«Seni burada arkamdan dalavere çeviresin diye tek başına bırakmayacağım.»

«Yemin ederim ki hiç bir şey söylemeyeceğim. Tanrı adına yemin ederim. İstediğin gibi kaçabilirsin...»

«Param yok.»

«Var. Bana verdiğin paradan yalnızca kirayı ödedim, biraz da içki aldım. Gerisi olduğu gibi duruyor.»

«Yeterli değil. Bana şöyle bol para gerek.»

Kız yeniden ağlamaya başlamıştı. Bigger bıçağı yakaladığı gibi başına dikildi.

«Bütün bu şamatanı bir anda kesebilirim. Görüyorsun ya?»

Kız başını kaldırınca, Bigger'ın ne yapmak istediğini anladı ve bağırmak üzere ağzını açtı.

«Bağırırsan seni öldürmek zorunda kalırım. Bak, Tanrı adına söylüyorum, gebertirim.»

«Hayır, hayır, Bigger. Yapma!»

Eli ağır ağır yanına düştü. Kız yine hıçkırmaya başlamıştı. Her şey bitmeden onu öldürmek zorunda kalacağından korkmaya başlamıştı. Yanına alsa başına bela olurdu, burada bıraksa yine olmazdı...

«Peki,» dedi. «Ama dediklerimi yapacaksın.»

Bıçağı tuvalet masasının üstüne bıraktıktan sonra paltosunun cebinden feneri çıkardı. «Hadi, bakalım. Mantonu giy!»

«Bu gece olmaz, Bigger.»

«Bu gece yapmayacağız ki. Yalnızca sana nasıl davranacağını göstereceğim.»

«Ama hava çok soğuk. Kar yağıyor...»

«Kuşkusuz. Üstelik bizi hiç kimse görmeyecek. Hadi, bakalım.»

Kız zorla ayağa kalktı. Bigger onun, mantosunu titreye titreye giyişini seyretti. Bessie arada başını kaldırıp ona bir göz atıyor, ağlamamaya çalışıyordu. Giyinmesi bitince o da kendi paltosuyla başlığını giydi, dışarı çıktılar. Hava kar bulutlarıyla yüklüydü. Tipi yağıyordu. Sokak lambaları belli belirsiz birer sarı nokta halinde görünüyordu. Köşeye doğru yürüyüp tramvayı beklemeye başladılar.

Kız: «Benden, bunun dışında ne istersen yapmaya hazırım,» diye inledi.

«Kes artık! İyice battık nasılsa.»

«Bigger, şekerim. Seninle kaçarım. Çalışır, sana bakarım hayatım. Bunu yapmak zorunda değiliz. Seni sevdiğime inanmıyor musun?»

«Şimdi bana aynı numaraları yapmaya kalkma yine.»

Tramvay gelince kızı kolundan tutup bindirdi. Sonra yanına oturdu. Pencereden, dışarıda vahşice yağan bembeyaz karı seyretmeye koyuldu. Sonra gözleri kızın üstüne dikildi. Bessie, nereye geldiklerinin ya da nereye gideceklerinin kendisine anlatılmasını bekleyen kör bir kadın gibi boş gözlerle önüne bakıyordu. Bir kez tam ağlamak üzereyken omuzunu öyle bir yakaladı ki, kız geleceğini düşünecek yerde omuzunu kavrayan çelikten parmakların verdiği acı yüzünden susmak zorunda kaldı. Thirty Sixth Alanında inip Michigan Caddesine doğru yürüdüler. Köşeye varınca Bigger durdu; kızı da kolun-

dan yakalayarak durdurdu. O kapkara pencereli, boş, yüksek, beyaz binanın önünde duruyorlardı.

«Nereye gidiyoruz?»

«Buradan içeri gireceğiz.»

Kız inledi: «Bigger!»

«Hadi bakalım. Yine başlama.»

«Ama istemiyorum.»

«Bu işi yapmak zorundasın.»

Karlı gecede sarı ışık konileri saçan uzun sokak lambaları dizisinin sıralandığı sokağı baştan aşağı kolaçan ettikten sonra kızı binanın girişine soktu. Şimdi mürekkep gibi koyu ve sessiz bir karanlığa dalmışlardı. Cebinden feneri çıkararak ışığını dökülen merdivenle, yukarısındaki daha da derin karanlıkta gezdirdi. Yukarı çıkarlarken tahta kirişler gıcırdıyordu. Arada bir de pabuçlarının yumuşak, yastığımsı bir nesneye gömüldüğünü duyuyordu. Yüzüne örümcek ağları sürünüyor, bütün çevresinin çürüyen tahta kokusuyla sarıldığını duyuyordu. Yanlarından yalnızlık dolu hafif bir bağırışla koşarak geçen bir şey duyunca ansızın durdu.

«Ayyyy!»

Bigger hemen dönüp fenerin ışığını Bessie'nin yüzüne tuttu. Kız ağzını açmış, ellerini de bembeyaz birer tekerlek gibi görünen gözlerine götürmüştü.

«Ne yapmak istiyorsun? Amacın burada olduğumuzu âleme duyurmak mı?»

«Ah, Bigger!»

«Hadi, gel!»

Biraz yürüdükten sonra durdu ve feneri çevrede gezdirdi. Daltonların evindekilere benzeyen tozlu duvarlar gördü çevresinde. Kapılarsa, şimdiye dek oturduğu hiç bir evde görmediği kadar genişti. Anlaşılan, bir zamanlar burada zenginler oturmuş, diye düşündü. Nitekim, Güney Kesimi'ndeki çoğu ev böyleydi. Bir zamanlar zengin beyazların oturduğu, ama şimdi dişsiz ağızlara benzeyen pencereleriyle boş duran ya da zencilerin yaşadığı bu evlerin kalıntısı bile çok süslü, eski ve pis kokuluydu. Zenciler ilk kez Güney Kesimi'ne yerleşmeye başladıklarında beyazların buna benzer evlere bombalar attığını anımsadı. Fenerin sarı aydınlığını önüne tutarak ilerliyordu. Bir holden geçerek evin ön tarafında bulunan

bir odaya girdi. Dışarıdaki sokak lambasının ışığı burayı belli belirsiz bir şekilde aydınlatıyordu. Bigger içerisini daha iyi görebilmek için fenerin ışığını çevrede şöyle bir gezdirdi. Odada altı geniş pencere vardı. Birinin önünde durunca dört yandaki sokaklar tabak gibi gözler önüne seriliyordu.

«Görüyor musun, Bessie?» diye söylendi.

Arkasını dönünce Bessie'yi göremedi. Telaşlanmıştı, yeniden seslendi:

«Bessie!»

Yine hiç karşılık alamadı. Kapıya gidip fenerin ışığını gezdirerek çevresini arandı. Kız duvara dayanmış, ağlıyordu. Hemen yanına yaklaşıp kolunu yakalayarak odaya sürükledi.

«Hadi, gel! Biraz toparlasana kendini.»

Kız hıçkırdı: «Beni şimdi, buracıkta öldürmeni yeğlerim.»

«Bir daha bu sözü ağzına alma sakın.»

Sustu kız. Bigger karaderili elini kaldırıp yıldırım hızıyla onun suratına indirdi.

«Seni iyice ayıltmamı mı istiyorsun?»

Kız iki büklüm olmuştu. Bigger onu kolundan yakalayarak pencereye sürükledi. Uzun süre koşup soluk soluğa kalmış bir adam gibi konuşuyordu: «Bak, bütün yapacağın, yarın akşam buraya gelmek. Tamam mı? Sana hiç bir şey olmayacak. Ben her şeyi düşündüm ve tasarladım. Hiç kaygılanma. Sadece söylediklerimi yerine getir. Sana düşen yalnızca buraya gelmek ve çevreyi gözetlemek. On ikiye doğru bir araba gelecek. Farlarını yakıp söndürecek, tamam mı? Geldiğini gördüğünde sen de hemen feneri üç kez yakıp söndür. Bak, böyle! Anladın mı? Unutma sakın! Arabaya dikkat et! İçinden bir paket atacaklar. Nereye düştüğüne iyi bak, çünkü para onun içinde olacak. Bir gören olup olmadığını anlamak için çevreni iyice kolla. Kimseyi görmezsen, hemen gidip paketi alarak eve dön. Ama çarçabuk da gitme. Önce seni kimsenin görmediğinden, kimsenin izlemediğinden emin olman gerek. Üç ya da dört tramvay değiştir, hızlı hareket et. Evden beş blok kadar ötede in. Yürürken de arkanı sürekli kolla, tamam mı? Şimdi bak. Michigan Caddesiyle Thirty Sixth Alanını buradan iyice görürsün. Kim-

senin gözetleyip gözetlemediğini de çok iyi görürsün nasılsa. Yarın bütün gün Daltonlarda olacağım. Eğer bir gözcü dikecek olurlarsa sana hemen haber uçururum, gelmezsin...»

«Bigger...»

«Hadi hadi.»

«Beni eve götür.»

«Yapacak mısın?»

Kız karşılık vermedi.

«Artık bu işe girdin. Paranın bir bölümü de sende.»

Kız içini çekti, «Sanıyorum hiç farketmez.»

«Çok kolay olacak.»

«Kolay olmayacak. Yakalanacağım. Ama fark etmez artık. Nasılsa bitmişim ben. Aslında seninle ilişki kurduğumda bitmiştim. Bitmişim, yine de hiç farketmez...»

«Hadi, hadi diyorum.»

Kızı aynı şekilde tramvay durağına götürdü. Döne döne yağan karın altında beklerken hiç konuşmuyordu. Aracın geldiğini duyar duymaz uzanıp kızın çantasını alarak feneri içine koydu. Tramvay durduğunda onu kolundan tutup bindirdi, avucuna yedi sent bırakarak karın altında öylece durup, bembeyaz buzla kaplı camın ardından görünen kızın kara yüzüne baktı. Tramvay gecenin karanlığında ağır ağır uzaklaşıyordu.

Karın içinde Daltonlara doğru yollandı. Sağ eli cebinde, parmakları fidye mektubunun üstünde kenetliydi. Bahçe kapısına gelince caddeyi gözledi. Çevrede hiç kimse yoktu. Eve baktı. Önünde bembeyaz, koskocaman şekliyle yükseliyordu. Çok sessizdi. Merdivenden çıkıp kapının önünde durdu. Bir an bekleyip bir şeyler olacak mı, diye kolladı. Çok tehlikeli bir yasağı bozduğunu öylesine derinden duyuyordu ki, ansızın havanın ya da göğün dile gelerek ona bu işten vazgeçmesini buyuracağını sanıyordu. Rüzgar buz gibi sert esiyor, soluğunu kesiyordu, ama Bigger bundan çok hoşlanmıştı. Çevresinde karanlık, sessizlik ve sanki dünya yaratıldığından beri yağan ve sonuna kadar da yağmaya devam edecek kanısını uyandıran kar vardı sadece. Mektubu cebinden çıkararak kapının altından itti. Sonra hızla dönüp koşarak evin arkasına gitti. 'Becerdim, becerdim işte. Mektubu ya bu gece ya da yarın sabah bulacaklar,' diyordu

içinden. Bodrum kapısına gelince açıp içeri baktı. Kimse yoktu. Ocak, kuduruk bir hayvan gibi homurdanıyor, her yana kızıl bir aydınlık saçıyordu. Izgaraların önünde durup kıpkızıl korları seyretti. Mary bütünüyle yanmış mıydı acaba? Kömürlerin içini karıştırmak istiyor, ama bir türlü kendinde bu işi yapacak yürek bulamıyordu. Düşüncesi bile tüylerinin diken diken olmasına neden oluyordu. Ocağa biraz daha kömür atmak için kolu çekti, sonra da odasına çıktı.

Karanlıkta yatağına uzandığında bütün gövdesinin titrediğini farketti. Hem üşüyordu, hem de acıkmıştı. Orada öylece titreyerek yatarken korkunun ansızın kaynar su gibi başından aşağı boşandığını duyup yerinden fırladı. Odanın ortasında dikilmişti. Gözlerinin önünde ve bütün gerçeğiyle eldivenleri, kağıt ve kalemi duruyordu. Nasıl olmuş da onları unutmuştu. Hemen yakması gerekiyordu. Bu işi şimdi hemen halledecekti. Işığı yakıp paltosunun cebinden eldivenlerini, kâğıt ve kalemi alarak gömleğinin içine sokuşturdu. Kapıya yaklaştı, dışarısını dinledi, sonra bodruma indi. Bir an, alevlerin sızdığı ızgaranın önünde durarak ocağı seyretti. Sonra da telaşla kapıyı açıp eldivenleri, kağıdı ve kalemi fırlattı. Önce içlerinden duman tüttüğünü, sonra da alev alıp yanmaya başladıklarını görünce ocağın kapısını kapadı. Şimdi hepsinin şiddetli bir alev anaforunda yandığını duyuyordu.

İçini şiddetli bir heyecan ve garip bir duygu kaplamıştı. Midesiyle kafası karıncalanıyordu. Dizleri titriyor, neredeyse düşecek gibi oluyordu. Midesinden dalga dalga yükselen bir duyarsızlık bütün gövdesine, hattâ gözleriyle başına yayılmaya başlamış, soluk alamadığı için de ağzını açıp kapamak zorunda kalmıştı. Gücünün yavaş yavaş çekildiğini duyuyordu. Sonunda dizlerinin üstüne düştü, yüzükoyun yuvarlanmamak için tırnaklarını zemine geçirmiş, her yanını somut bir korku ve dehşet duygusu kaplamıştı. Dişleri titriyor, koltuk altlarıyla sırtı terliyordu. Elinden geldiğince hareketsiz durmaya çalışarak inledi. Gözleri de bulanmaya başlamıştı, ama sonra görüntüler eski haline döndü. Yine ocağı görüyordu. O anda bayılmak üzere olduğunu anladı. Biraz sonra alevlerle, ocağın homurtularını duymaya ve görmeye

başlamıştı yeniden. Ağzını kapayıp dişlerini gıcırdattı. O garip felcimsi duygu yitiyordu ağır ağır.

Bir yere dayanma gereği duymadan ayakta duracak gücü kendinde bulunca kalkıp, koluyla alnındaki teri sildi. Uzun süre yemek yememiş ve uyumamış, bu yüzden de gücünü son kırıntısına dek harcamıştı. Duyduğu heyecan enerjisini emiyordu sanki. Mutfağa inip yemek istemeliydi. Kuşkusuz burada böyle açlıktan ölecek değildi. Merdivenden çıkıp çekine çekine kapıyı vurdu. Hiç karşılık gelmedi. Tokmağı çevirip kapıyı ittiğinde mutfağın apaydınlık olduğunu gördü. Masanın üstünde bir sürü beyaz peçete serili duruyor, altlarında da yemek tabakları olduğu anlaşılan bir şeyler görünüyordu. Bir süre masaya baktıktan sonra yaklaşarak peçetelerden birinin ucunu kaldırdı. Dilimlenmiş ekmek, biftek, kızarmış patates, et suyu, çalı fasulyesi, ıspanak ve kocaman bir parça da çikolatalı pasta gördü. Ağzı sulandı. Bu yiyecekler onun için mi hazırlanmıştı? Peggy'nin yakınlarda olup olmadığını merak etti. Ona baksa mıydı? Ama kadını aramak düşüncesinden hiç hoşlanmadı. Bu davranış, dikkatleri üstüne toplamak demek olurdu ki, böyle bir durumdan nefret ediyordu. Mutfakta durmuş, yemeği yemesi mi, yoksa yememesi mi gerektiğine bir türlü karar veremiyor, yemekten korkuyordu. Kendini net bir ışık altında inceleyince dudaklarının arasından sessiz bir gülüş fırladı. Zengin, beyaz bir kızı öldürmüş, kafasını kestikten sonra cesedini yakmış, suçu başkasına yüklemek için yalan söylemiş, sonra da on bin dolar istediğini bildiren bir fidye mektubu yazmıştı; oysa şimdi kendisi için hazırlandığından emin olduğu yemeğe elini sürmeye korkuyordu.

«Bigger!»

Önce kimin seslendiğini anlayamadan karşılık verdi: «Hı?»

«Neredeydin? Yemeğini beşte hazırlamıştım, o zamandan beri burada duruyor. İskemle de şurada! Hadi... İstediğin kadar ye...» Dinlemekten vazgeçti. Peggy'nin elindeki fidye mektubunu görmüştü. «Kahveni ısıtacağım. Hadi, sen ye.» Mektubu açmış mıydı acaba? İçinde neler yazılı olduğunu biliyor muydu? Hayır, zarf hâlâ kapalıydı. Kadın masaya yaklaşarak peçeteleri kaldırdı. Genç

adamın dizleri heyecandan titriyor, alnını ter basıyordu. Derisinin ateşe tutulmuş gibi cayır cayır yandığını duydu. «Bifteği ısıtayım mı?» dedi kadın. Bu soruyu sanki çok uzaklardan duymuştu. Anlamını kavrayamadan başını «hayır» anlamında iki yana salladı. «Nen var? İyi değil misin?»

«İyiyim. Teşekkür ederim, bifteği ısıtmayın,» diye mırıldandı.

«Bu kadar uzun süre aç kalmamalısın.»

«Aç değildim.»

«Düşündüğümden de açsındır kuşkusuz.»

Yemek tabağının önüne bir tabakla bir fincan yerleştirdi, sonra da elindeki mektubu masanın kıyısına rasgele bırakıverdi. Zarf, çelikten bir mıknatıs gibi Bigger'ın birer demir parçası halinde donup katılaşan gözlerini kendine doğru çekiyordu. Peggy kahve ibriğini alarak Bigger'ın fincanını doldurdu. Kuşkusuz, kadın mektubu kapının altından daha yeni almış ve Mr. Dalton'a verme fırsatını bulamamıştı. Peggy tabağının yanına ufak bir kavanoz krema koyarak mektubu aldı.

«Şunu Mr. Dalton'a vereyim, hemen dönerim.»

«Peki, efendim,» diye mırıldandı.

Peggy çıkınca lokmaları çiğnemeyi bırakarak önüne bakmaya başladı. Ağzı kupkuru olmuştu. Ama yemek zorundaydı. Bir şey yemezse içlerinde kuşku uyanabilirdi. Lokmaları ağzına tıkıştırıyor, biraz çiğnedikten sonra da kahvenin yardımıyla zorlukla yutuyordu. Kahve bitince suyla idare etti işi. Kulaklarını dikmiş, çevreyi dinliyor, ama hiç ses duymuyordu. Sonra kapı yavaşça açıldı, Peggy dönmüştü. Kadının kırmızı, yuvarlak yüzünden hiçbir şey çıkaramadı. Gözünün ucuyla baktığında onun fırına yaklaşıp tencerelerle bir şeyler yaptığını gördü.

«Biraz daha kahve ister misin?»

«Hayır, efendim.»

«Evdeki bütün bu can sıkıcı işler seni korkutmuyor değil mi, Bigger?»

Davranışında kadının bu soruyu sormasına neden olabilecek bir şey var mı diye düşündü, sonra karşılık verdi: «Aman, efendim. Kuşkusuz, hayır.»

Peggy içini çekti: «Zavallı Mary'cik. Öylesine aptalca hareket eder ki... Annesiyle babasını hep merakta bı-

rakan bir kızın kişiliğini düşünebiliyor musun? Ama bugünün gençleri başka.»

Konuşmadan, çabuk çabuk yemesine devam ediyor, bir an önce şu mutfaktan dışarı atmak istiyordu kendini. Şimdi her şey ortaya çıkmıştı işte; belki hepsi değil ama, kuşkusuz büyük bir bölümü. Daha hiç kimse Mary hakkında bir şey bilmiyordu. Daltonların, Mary'nin kaçırıldığını öğrendikleri anda akıllarının nasıl başlarından gidip dehşete düşeceklerini canlandırmaya çalıştı gözlerinin önünde. Bu yöntemle, kuşkular onun üstünden biraz daha uzaklaşacaktı. Durumu bir beyazın yarattığını sanacaklar, utangaç bir zenci çocuğun böyle bir işi becerebileceği akıllarına gelmeyecek ve Jan'ın ardına düşeceklerdi. İmza yerine kondurduğu «Kızıl» sözcüğüyle çizdiği çekiç ve kıvrık bıçak resmi onları komünistlerin ardına sürükleyecekti.

«İyice doydun mu?»

«Evet, efendim.»

«Sabah, ocağın küllerini temizlesen iyi olur, Bigger!»

«Peki, efendim.»

«Sonra da saat sekizde Mr. Dalton'ı götürmek için hazır ol!»

«Peki, efendim.»

«Odandan hoşnut musun?»

«Evet, efendim.»

O anda kapı hızla açıldı. Bigger korkuyla yerinden sıçradı. İçeri Mr. Dalton girdi. Yüzü kül gibi olmuştu. Gözlerini Peggy'ye dikti. Kadın da elinde bir bulaşık kurulama bezi, Mr. Dalton'a bakıyordu. Adamın elinde mektup vardı ve açılmıştı.

«Ne oldu, Mr. Dalton?»

«Kim... bunu... sana kim verdi?»

«Neyi?»

«Bu mektubu.»

«Hiç kimse. Kapının altında görüp aldım.»

«Ne zaman?»

«Birkaç dakika önce. Bir şey mi oldu?»

Mr. Dalton gözlerini mutfakta gezdirdi, ama belirli bir şeye bakmadığı belliydi, sadece dört duvar boyunca çevresini inceledi. Gözleri testekerlek açılmış, ama görmüyordu. Sonra yine Peggy'ye baktı. Sanki kendini onun

acımasına ve ellerine teslim etmiş, içindeki bu dehşeti silecek birkaç söz söylemesini bekliyordu.

Peggy sorusunu yineledi: «N... ne oldu, Mr. Dalton?»

Adam karşılık veremeden içeri el yordamıyla yolunu bulan Mrs. Dalton girdi. Kadın bembeyaz ellerini havaya kaldırmıştı. Bigger, onun havada titreyen parmaklarını uzatarak Mr. Dalton'ın omuzuna dokunduğunu gördü. Öyle sıkı yapışmıştı ki, bu güçle ceketi adamın sırtından parçalayarak alabilirdi. Bigger gözlerini kırpmadan kadının bu haline bakarken derisinin cayır cayır yanmaya ve kaslarının gerilmeye başladığını duydu.

Mrs. Dalton bağırıyordu: «Henry! Henry, ne oldu?»

Adam onu duymuyor, hâlâ Peggy'ye bakıyordu.

«Bu mektubu kimin bıraktığını gördün mü?»

«Hayır, Mr. Dalton.»

«Sen, Bigger?»

Dili kurumuştu. Ağzının içi yemekle dolu olduğu halde karşılık vermeye çalıştı: «Hayır, efendim.»

«Henry, anlat! Henry, Allahaşkına anlat! Ne olur?»

Mr. Dalton kolunu karısının beline dolayarak onu sıkıca kendine çekti.

«Şey... Mary'yle ilgili... Şey... Onu...»

«Ne? Nerdeymiş?»

«Onlar... Onlar... Mary'yi kaçırmışlar. Kızımız onların elinde.»

Mrs. Dalton bir feryat saldı: «Hayır, Henry!»

Peggy inleyerek Mr. Dalton'a doğru koştu: «Ah, hayır!»

Mrs. Dalton hıçkırıyordu: «Ah, yavrum!»

Adamsa, kendi kendini inandırmak istercesine yineledi: «Kaçırılmış!»

Bigger büyüyen gözleriyle bir bakışta üçünü birden inceledi. Mrs. Dalton hıçkırmaya devam ediyordu, Peggy bir iskemleye çökmüş, yüzünü elleriyle kapatmıştı. Sonra kadın ayağa fırlayarak koştu, mutfaktan çıktı. «Tanrım, onu öldürmelerine izin verme,» diye bağırıyordu.

Mrs. Dalton durduğu yerde sallanmaya başlamıştı. Kocası bu durumu görünce onu kucağına aldı, ama kapıdan geçmeye çalışırken sendeledi. Orada öylece oturmuş, Mr. Dalton'a bakarken, Bigger'ın zihninde o gece

Mary'yi kucağında taşıyışı canlandı yine. Ayağa kalkıp Mr. Dalton'a kapıyı açtıktan sonra adamın, kucağında Mrs. Dalton'la loş holde sendeleye sendeleye yürüyüşünü seyretti.

Şimdi mutfakta yalnız kalmıştı. Bir kez daha, buradan çıkıp gitmeyi ve her şeyden kurtulmayı düşündü, ama sonunda yine kalmaya karar verdi. İşlerin nasıl sonuçlanacağını, bu sonuç onu müthiş bir karanlıkta yutsa bile, gergin bir istekle merak ediyordu. Sanki sert rüzgarların, bedenini kamçı gibi dövdüğü çok yüksek bir tepede duruyordu. Kulaklarına hıçkırık sesleri geliyordu. Sonra ansızın her şey sessizliğe büründü. Ne oluyordu? Mr. Dalton şimdi polise haber verecek miydi acaba? Kulaklarını dikip ortalığı dinledi, ama hiç bir ses duyulmuyordu. Mutfaktan çıkıp holde birkaç adım attı. Ortalık hâlâ çok sessizdi. Kimse gözetliyor mu diye çevresine dikkatle baktıktan sonra ayaklarının ucuna basa basa holde yürümeye koyuldu. Derken sesler duydu. Mr. Dalton birisiyle konuşuyordu. Biraz daha ilerledi. Tamam, şimdi duyabiliyordu işte... «Britten'le konuşmak istiyorum, lütfen.» Mr. Dalton telefon ediyordu demek! «Hemen gel; evet, çok kötü bir şey oldu, sana telefonda anlatmak istemiyorum.» Britten buraya geldikten sonra yine sorguya çekileceği anlamına geliyordu bu. «Evet, hemen bekliyorum.»

Odasına dönmeliydi. Ayaklarının ucuna basa basa holden geçti, mutfaktan bodruma indi. Ocağın kızgın ızgaraları kızıl karanlıkta parlıyor, alevlerin homurtusu içeriyi dolduruyordu. Mary yanmış mıydı? Yanmasa bile onu ocağın içinde aramak kimin aklına gelirdi ki? Odasına çıktıktan sonra dolaba girip aşağıyı dinledi. Hiç ses gelmiyordu. Dolaptan çıktı, kapısını da açık bıraktı. Bir ses duyduğunda yine oraya gürültü yapmadan koşabilmek için pabuçlarını da çıkarmıştı. Sırt üstü yatağına uzandı. Beyni bir sürü dürtünün birbirine kaynaşmasından allak bullak olmuştu. Kaçabilir, burada kalabilir, hattâ aşağı inip yaptıklarını itiraf edebilirdi. Önünde bu kadar çok seçenek bulunduğu düşüncesi bile özgürlüğünü duymasını sağlamış, hayatının kendisine ait olduğu ve geleceğini ellerinin arasında tuttuğu inancı dolmuştu içine. Ama onlar hiç bir zaman kendisi gibi çekingen bir zenci ço-

cuğun böyle bir şey yapabileceğini ne düşünebilirler ne de buna inanırlardı.

Ansızın yataktan fırladı. Birtakım sesler duyar gibi olmuştu. Hemen kulak kabarttı. Düşüncelerine öylesine gömülmüştü ki, gerçekten ses mi duyduğunu, yoksa düş mü gördüğünü kestiremiyordu. Evet, şimdi aşağıdan hafif ayak sesleri geliyordu. Telaşla dolaba koştu, ama ayak sesleri kesilmişti. Şimdi hafif hıçkırıklar duyuluyordu. Ağlayan Peggy'ydi. Ağlayışı hafifledi, sonra hıçkırık sesleri birden tizleşti. Uzun süre öylece durup, Peggy'nin ağlayışıyla dışarıda inleyerek esen rüzgarın sesini dinledi. Kadının hıçkırıkları dinmişti, ayak sesleri duyuldu. Yoksa kapıyı mı açmaya gidiyordu? Peggy'nin ayak seslerini bir daha duydu. Demek kadın bir iş için evin ön tarafına gitmiş, sonra geri dönmüştü. Sonra sert bir erkek sesi duydu. Önce bunun kim olduğunu anlayamadı, sonra tanıdı: Britten'di!

«...ve mektubu buldunuz!»

«Evet.»

«Ne kadar oldu?»

«Bir saat kadar.»

«Mektubu bırakanı görmediğinizden emin misiniz?»

«Evet, kapının altındaydı.»

«Düşünün şimdi. Evin çevresinde ya da bahçede kimseyi görmediniz mi?»

«Hayır, sadece çocukla ben buradaydık. Başka hiç kimse yoktu.»

«Çocuk nerde peki?»

«Yukarıda, odasında olmalı.»

«Bu yazıyı daha önce hiç gördünüz mü?»

«Hayır, Mr. Britten.»

«Böyle bir mektubu kimin göndermiş olabileceği üzerine bir fikriniz var mı? Ya da bir tahminde bulunabilir misiniz?»

Peggy inledi: «Hayır, bu dünyada böyle bir şeyi kimin yapabileceğine aklım ermiyor, Mr. Britten.»

Adam susmuştu. Derken birçok ayak sesi daha duyuldu. İskemleler oradan oraya çekiliyordu. Anlaşılan mutfağa bir sürü insan dolmuştu. Kimdi bunlar? Hareketleri buradan duyulduğu kadarıyla erkeklerinkine benziyordu. Sonra Bigger yine Britten'in konuştuğunu duy-

du: «Dinleyin, Peggy. Bu çocuğun hareketlerini anlatır mısınız bana?»

«Ne demek istiyorsunuz, Mr. Britten?»

«Zeki mi görünüyor? Rol yapar gibi bir hali var mı?»

«Bilmem ki, Mr. Britten. Bütün öbür zenci çocuklarına benziyor bu da.»

«Hep; 'evet, efendim' ya da 'hayır, efendim' diye mi karşılık veriyor?»

«Evet, Mr. Britten. Çok terbiyeli bir çocuk.»

«Acaba olduğundan daha cahil numarası mı yapıyor dersiniz? Böyle bir şey dikkatinizi çekti mi?»

«Bilmiyorum, Mr. Britten.»

«Çocuk buraya geldiğinden beri evde kaybolan bir şey var mı?»

«Hayır, hiç bir şey yok.»

«Size hiç hakaret falan etti mi?»

«Yok, canım. Hiç öyle bir şey olmadı.»

«Ne biçim biri bu peki?»

«Sadece sakin ve sessiz bir zenci. Başka hiç bir şey söyleyemem onun hakkında.»

«Hiç kendisini bir şeyler okurken gördünüz mü?»

«Hayır, Mr. Britten.»

«Arada bir her zamankinden zekice konuştuğu oluyor mu?»

«Hayır, Mr. Britten. Benimle hep aynı şekilde konuştu.»

«Bu mektuptan haberi olduğunu belirtecek bir şey söyledi mi size hiç? Yani, kuşkunuzu çekebilecek bir şey?»

«Hayır, Mr. Britten.»

«Ona bir şey söylediğiniz zaman karşılık vermeden önce durakladığı oluyor mu? Yani, sözlerini tasarlamak ister gibi bir tutumu var mı?»

«Böyle bir şeye hiç dikkat etmedim, Mr. Britten.»

«Şimdiye kadar hiç kimseye 'yoldaş' dediğini duydunuz mu?»

«Hiç dikkat etmedim, Mr. Britten.»

«Konuştuğu zaman sanki Yahudilerle yakınlığı varmış gibi eliyle koluyla bol hareketler yapıyor mu?»

«Hayır, Mr. Britten.»

«Eve geldiği zaman başından hemen şapkasını çıkarıyor mu?»

«Hiç dikkat etmedim, ama sanırım çıkarıyor, Mr Britten.»

«Hiç, siz izin vermeden yanınıza oturduğu oluyor mu? Yani, sık sık beyazlarla oturup konuşmuş gibi bir hali var mı?»

«Hayır, Mr. Britten. Sadece 'Otur' dediğim zaman oturur.»

«Ona bir şey sorulmadan mı konuşur, yoksa yalnızca sorulanların karşılığını mı verir?»

«Şey, Mr. Britten. Hep, önce bizim konuşmamızı ve ona soru sormamızı bekler gibi bir hali var. Ve biz bir şey sormadan kesinlikle konuşmaz.»

«Şimdi, dinleyin beni, Peggy! Konuşurken, Yahudiler gibi sesi giderek yükseliyor mu? Bir düşünün bakalım. Ne demek istediğimi anlıyor musunuz? Komünistlerle düşüp kalkmışlığı var mı, işte onu öğrenmeye çalışıyorum.»

«Hayır, Mr. Britten. O da öteki zenciler gibi konuşuyor.»

«Şimdi nerede olabilir, demiştiniz?»

«Yukarıda odasında.»

Britten sustuğu zaman Bigger gülümsüyordu. Evet, Britten onu tuzağa düşürmeye ve aleyhinde kanıt toplamaya çalışıyordu, ama izinde gidecek hiç bir şey bulamayacaktı. Britten şimdi onunla konuşmak için yukarı mı geliyordu? Derken başka sesler de duydu:

«Mary'nin ölmüş olmasında onda bir olasılık görüyorum.»

«Evet. Bazan kaçırdıklarını gebertiverirler. Çünkü kaçırdıktan sonra ileride kendilerini ele verebilirler diye tutsaklarından korkarlar.»

«İhtiyar, fidyeyi ödeveceğini söyledi mi?»

«Kuşkusuz. Kızını geri istiyor.»

«Bana sorarsan, on bin doları sokağa atacaklar.»

«Ama kızını istiyor.»

«Bahse girerim, kızı kaçıranlar para toparlamak isteyen o kızıllardır.»

«Evet.»

«Belki de parayı hep bu yoldan buluyorlar. O Lindy-

ler'in (*) bebeğini kaçıran Bruno Hauptmann vardı ya, bu işi Naziler için yaptığı söyleniyor. Para gereksiniyorlarmış, adam da bebeği kaçırarak fidye istemiş böylece.»

«Orospu çocuklarının hepsini, kızıl olsun olmasın, gebertmek geliyor içimden.»

Bir kapı açıldı, yine ayak sesleri duyuldu.

«İhtiyarla bir şeyler konuşabildiniz mi?»

«Daha değil.» Bu, Britten'in sesiydi.

«Çok berbat durumda, değil mi?»

«Evet, bu koşullarda kim olmazdı ki?»

«Aynasızları çağırmıyor mu?»

«Hayır, çok korkuyor.»

«Aile için çok zor olabilir, ama o çetecilere beş kuruş bile para alamayacakları bildirilse, o zaman bu işleri yapmaktan vazgeçerler.»

«Yahu, Brit! Kendisiyle konuşmayı bir kez daha denesene.»

«Evet, artık aynasızları çağırmaktan başka çare olmadığını söyle ona.»

«Aman, bilmiyorum. Adamı daha fazla üzmek istemiyorum.»

«Eh, ne de olsa kendi kızı. Kendi karar versin.»

«Ama, dinlesene, Brit. Erlone'u yakaladıkları anda adam aynasızlara her şeyi anlatacak ve gazeteler baştan başa bu hikâyeyle dolacak. Onun için şimdiden çağırmalı. Ne kadar çabuk olursa o kadar iyidir.»

«Hayır, ben yine de ihtiyarın yeşil ışığı yakmasını beklemeyi yeğliyorum.»

Bigger, Mr. Dalton'ın polise haber vermek istemediğini biliyordu. İşin bu yönü kesindi. Ama daha ne kadar zaman dayanacaktı adam? Jan sorguya çekilir çekilmez, polisin ve gazetecilerin soruşturma yapması için yeterli her şeyi anlatacak, böylece de polis kısa zamanda bütün ayrıntıları öğrenecekti. Ama Jan, Mary'nin kaçırılması gerçeğiyle karşı karşıya kalınca ne olacaktı? Bu işi yapmadığını kanıtlayabilir miydi? Başarabilirse, o zaman polis başka bir suçlu aramaya koyulacaktı. Kendisini ye-

(*) Lindy: Atlantik Okyanusu'nu ilk kez geçen ünlü Amerikan havacısı Charles Lindbergh'ın soyadının kısaltılmışı.

niden sorguya çekecekler ve bu kez Jan'ın eve gelişi üzerine söylediği yalanın nedenini öğrenmeye çalışacaklardı. Ama yine de mektubun altına attığı «Kızıl» imzası onları yanlış yola sürükleyecek ve bu işi Jan ya da yoldaşlarının yaptığı düşüncesini kesinleştirmeyecek miydi? Bigger'ın, Mary'yi kaçırmak için bir nedeni olduğunu düşünemezlerdi ki. Dolaptan çıkarak alnındaki teri koluyla sildi. O kadar uzun zaman çömelerek beklediğinden sanki kan dolaşımı durmuş, ayaklarından baldırlarına doğru sanki binlerce iğne batmaya başlamıştı. Pencereye giderek döne döne yağan karı seyretmeye koyuldu Rüzgarın daha şiddetlendiğini duyuyordu. Epeyce sert bir tipi vardı. Rüzgar her yönden esiyor, dünyayı bembeyaz, uçuşan bir pudra tabakasıyla örtüyordu. Rüzgarın sert akımı döne döne yağan ve tıpkı binlerce kez küçültülmüş bir kasırgaya benzeyen kar savruntularından çok iyi anlaşılıyordu.

Pencere, sağında Kırk Beşinci Cadde olan dar bir sokağa bakıyordu. Açılıp açılmayacağını anlamak için birkaç santim kaldırdı, sonra da büyük bir gıcırtıyla yukarı itti. Gürültüyü kimse duymuş muydu acaba? Durup bekledi, ama hiç bir hareket olmadı. İyiydi bu. Durum çok kötüye giderse hemen aşağı atlayıp savuşabilirdi. Pencere yerden iki kat yukarıdaydı. Ama tam aşağıda yumuşacık ve derin bir kar tabakası görünüyordu. Camı indirerek yine yatağa uzandı. Bekliyordu, şimdi. Tam o sıra merdivenleri çıkan güçlü ayak sesleri duydu. Evet, biri yukarı çıkıyordu. Bunu duyar duymaz gövdesi iyice gerildi. Derken birinin kapıya vurduğunu duydu.

«Buyurun, efendim.»

«Kapıyı aç!»

Işığı yakıp kapıyı açınca karşısında bir beyazın suratını gördü.

«Seni aşağıya çağırıyorlar.»

«Peki, efendim.»

Adam yana çekilince, Bigger holü geçip merdivenlerden bodruma indi. Yürürken arkasındaki beyazın gözlerini sırtında hissediyor, ocağa yaklaştıkça alevlerin homurtusunu duyuyor, gözlerinin önünde de Mary'nin kıvırcık, kapkara saçlı kanlı başının, yere atılmış gazete-

lerin üstünde duruşu canlanıyordu. Britten'in, ocağın önünde üç beyazla birlikte beklediğini gördü.

«Merhaba, Bigger!»

«Buyurun, efendim,» dedi.

«Ne olduğunu duydun mu?»

«Evet, efendim.»

«Dinle beni, oğlum. Şimdi burada sadece benimle ve adamlarımla konuşuyorsun. Anlat bana, Jan'ın bu işe karışmış olabileceğini düşünüyor musun?»

Bigger gözlerini yere indirdi. Hemen karşılık vermek ve suçu kesinlikle Jan'a yüklemek istemiyordu. Çünkü böyle yaparsa adamların onu daha da sıkı bir sorgudan geçireceklerini biliyordu. Konuşurken yalnızca îmaları ve anlamlı davranışlarıyla onları Jan'a yöneltecekti.

«Bilmiyorum, efendim,» dedi.

«Sadece ne düşündüğünü anlat, yeter.»

Bigger yineledi: «Bilmiyorum, efendim.»

«Dün gece onu gerçekten burada gördün, değil mi?»

«Ah! evet, efendim.»

«Sandığı aşağı indirip arabayı dışarda bırakmanı söylediğine yemin edebilir misin?»

Bigger: «Doğru olan her şey için yemin edebilirim, efendim,» dedi.

«Kafasında bir şeyler tasarlar gibi bir hali var mıydı?»

«Bilmiyorum, efendim.»

«Buradan kaçta ayrılmıştın?»

«İkiden birkaç dakika önce, efendim.»

Britten öbür adamlara döndü. Biri sırtını ocağa vermiş, ellerini de arkasına kavuşturmuş, ısınıyordu. Bacakları iyice açıktı. Ağzının bir köşesinden de bir yaprak sigarası sarkıyordu.

Britten ona: «Bu iş, hep o kızılın başının altından çıkıyor sanırım,» dedi.

Ocağın yanındaki yanıtladı: «Evet. Aksi halde çocuğa neden, sandığı aşağı indirip arabayı dışarda bırakmasını söylesin? Bizi başka ize yöneltmek amacını güdüyordu hiç kuşkusuz.»

Britten: «Dinle beni, Bigger» dedi. «O adamın doğal

olmayan bir davranışını yakaladın mı hiç? Yani sinirli miydi? Nelerden söz ediyordu?»

«Komünistlerden söz ediyordu, efendim...»

«Kendilerine katılmanı istedi mi?»

«Bana okumam için dolabımda bulduklarınızı verdi.»

«Hadi, söylediklerini bize biraz daha anlat.»

Bigger, beyazların zenci isteklerinden nefret ettiğini kızıllarınsa hep bu istekler için çalıştığını biliyordu. Üstelik de beyazların, bu istekleri zenciler için çalışan başka beyazların ağızlarından duymaya dayanamadıklarını da çok iyi kavramıştı.

İsteksizlik numarası yaparak konuştu: «Şey, günün birinde dünyada ne zengin, ne de yoksul kalacağını söyledi...»

«Yaaa!»

«Karaderililere şans tanınacağından söz etti.»

«Devam et.»

«Sonra, linç olaylarına da son verilecek, dedi.»

«Peki, kız ne diyordu.»

«Kız da bu beyle aynı fikirdeydi.»

«Onlar üzerine ne düşündün?»

«Bilmiyorum, efendim.»

«Yani onlardan hoşlandın mı, demek istedim.»

Beyazların, genellikle bu gibi konuşmaların beğenilmesini hoşnutlukla karşılamayacağını iyice anlıyordu.

«İş başındaydım. Bana söylenenleri yapmak zorundaydım,» diye mırıldandı.

«Kızda korkar gibi bir hal var mıydı?»

Jan aleyhinde ne gibi kanıtlar toplamaya çalıştıklarını ve onu nasıl suçlamak istediklerini farketmişti. Ansızın, lokantaya girmeyi reddettiğinde Mary'nin ağlayışı aklına geldi.

«Şey... bilmem ki efendim. Yalnızca bir kez ağladı...»

«Ağladı mı?»

Adamlar hemen çevresine toplandılar.

«Evet, efendim.»

«Kıza vurdu mu?»

«Görmedim.»

«Peki, kız ağlayınca o ne yaptı?»

«Küçükhanıma sarıldı, o da ağlamasını kesti.»

Sırtını duvara vermişti. Ateşin kızıl ışığı karşısında-

ki beyazların yüzünü aydınlatıyordu. Ocağın bacasından çıkan duman, dışarıda esen rüzgarın sesine karışarak Bigger'ın kulaklarına doluyordu. Yorulmuştu, uzun bir an gözlerini kapadıktan sonra açtı. Kendini kurtarmak için dikkatli olması ve sorulanlara uygun karşılıklar vermesi gerektiğini biliyordu.

«O Jan, sana beyaz kadınlarla ilgili bir şey söyledi mi?»

Bigger korkuyla gerildi.

«Efendim?»

«Kızıllara katılırsan, bazı beyaz kadınlarla buluşabileceğini söyledi mi yani?»

Birçok beyazın, beyazlar ve zenciler arasındaki cinsel ilişkiye iğrenç bir olay gözüyle baktıklarını biliyordu.

Çok şaşırmış gibi yaptı: «Hayır, efendim.»

«Jan, kızla yattı mı?»

«Bilmiyorum, efendim.»

«Onları bir odaya mı, yoksa otele mi götürdün?»

«Hayır, efendim. Sadece parkta gezdirdim.»

«Arka koltukta mı oturuyorlardı?»

«Evet, efendim.»

«Parkta ne kadar dolaştınız?»

«Şey... Aşağı yukarı iki saat kadar efendim. Öyle sanıyorum.»

«Hadi oğlum, söyle! Kızla yattı mı?»

«Bilmiyorum, efendim. Yalnızca arka koltukta öpüşüp bir şeyler yapıyorlardı, ama...»

«Kız yatıyor muydu?»

Bigger öyle davranmasının daha doğru olacağını anlayarak gözlerini yere indirdi: «Şey... evet, efendim. Yatıyordu,» dedi. Beyazların, beyaz kadınlara karşı zencilerin duyduğu büyük özlemden emin olduklarını biliyordu. Bu nedenle, yanında beyaz bir kadından söz edildiğinde, korkuyla karışık bir ilgisizlikle tepki göstermesinin en doğrusu olacağını anlamıştı.

«İkisi de sarhoştu, değil mi?»

«Evet, efendim. Çok içmişlerdi.»

O sırada bahçeye bir sürü arabanın girdiğini dışarıdan gelen motor seslerinden anladı. Polis mi gelmişti yoksa?

Britten sordu: «Kim bunlar?»

Adamlardan biri; «bilmiyorum,» dedi.

Britten hemen doğruldu: «Gidip bir bakayım.»

Kapıyı açınca, Bigger dışarıda, karın üstünde dört arabanın durduğunu gördü. Dördünün de farları yanıyordu.

Britten seslendi: «Kim o?»

«Basın!»

Adam tedirgin bir sesle konuştu: «Burada size göre iş yok.»

Bir başkası ona karşılık verdi: «Bizi durdurmaya kalkma! Aslında hikâyenin bir bölümü gazetelere geçti bile. Geri yanını da siz anlatsanız iyi olur.»

Adamlar bodruma girerken Britten sordu: «Gazetelere geçen nedir?»

Uzun boylu, kırmızı suratlı birisi elini cebine attı, bir gazete çıkararak Britten'e uzatıp konuştu:

«Kızıllar ihtiyarın kızını kendilerinin kaçırdığını söylemekle suçluyorlar sizi.»

Bigger, durduğu yerden gazeteye bir göz attı. Başlıkta: MİLYONER KIZIN KAÇIRILMASINDAN KIZILLAR SORUMLU TUTULUYOR, yazılıydı.

Britten bunu görür görmez: «Vay canına!» deyiverdi.

Uzun boylu, kırmızı suratlısı söylendi: «Öf, be. Ne akşam! Kızıllar tutuklanmış. Tipi göz açtırmıyor. Burada da sanki bir cinayet işlenmiş gibi...»

Britten: «Haydi, bakalım. Kendinize gelin!» dedi. «Mr. Dalton'ın evindesiniz!»

«Özür dilerim.»

«İhtiyar nerede?»

«Yukarıda. Rahatsız edilmek istemiyor.»

«Kız gerçekten mi kayıp, yoksa bir oyun mu dönüyor ortada?»

Britten yanıtladı: «Hiç bir şey söyleyemem.»

«Bu çocuk da neyin nesi?»

Britten: «Sesini çıkarma, Bigger,» dedi.

«Erlone'u suçlayan sürücü mü bu?»

Bigger hâlâ arkasını duvara vermiş durumdaydı. Dalgın dalgın çevresine bakındı.

Adamlardan biri söylendi: «Bize aptal numarası mı yapacaksın?»

Britten: «Bana bakın, çocuklar,» dedi. «Sabırsızlan-

mayın öyle. Gidip bir bakayım, ihtiyar sizinle görüşmeyi kabul edecek mi?»

«Görüşmesi için tam zamanıdır. Hepimiz bekliyoruz. Bütün basın olaydan söz ediyor.»

Britten, Bigger'ı gazetecilerle başbaşa bırakarak merdivenleri çıktı.

Kırmızı suratlı sordu: «Adın, Bigger Thomas, değil mi?»

Britten'in adamlarından biri uyardı: «Sakın bir şey söyleme, Bigger.»

Çocuk ses çıkarmadı.

«Bütün bunlar da ne demek oluyor? Bu delikanlı ister konuşur, ister konuşmaz.»

İçeride bulunanlardan birisi: «Burnuma büyük bir iş kokusu geliyor,» dedi.

Bigger şimdiye kadar böyle adamlar görmemişti. Onlara nasıl davranması ya da onlardan neler beklemesi gerektiğini bilemiyordu. Mr. Dalton gibi zengin ve karşısındakilerle arasına uzaklık koyan kişilerden değildiler. Üstelik de Britten'den sert, ama daha değişik ve hem epey saygısız, hem de katı adamlardı. Bu farklılık belki de Britten'den tehlikeli oldukları anlamına geliyordu. Bodrumda beş aşağı, beş yukarı yürüyorlardı. Bigger ocağın alevlerinden yansıyan ışıkta görebildiği kadarıyla şapkalarını başlarından geriye ittiklerine ve bazısının ağzında bildiğimiz sigara, bazısının da yaprak sigarası olduğuna dikkat etti. Hepsinde de çevreyi hiçe sayan bir soğukluk görülüyordu. Sanki büyük bir avın ardına düşmüşlerdi. Jan tutuklanıp sorguya çekilmeye başlandığına göre daha uzun süre buradan ayrılmazlardı. Acaba Jan hakkında anlattıklarını nasıl yorumluyorlardı? Britten'in, kendisine gazetecilerle konuşmamasını söylemekteki amacı lehine miydi? Bigger, beyazlardan birinin, eldivenli elinde yuvarlayıp silindir haline getirdiği bir gazete gördü. Ah! onu bir okuyabilseydi... Adamlar hiç konuşmuyor, Britten'in dönmesini bekliyorlardı. Derken içlerinden biri yanına yaklaşarak duvara dayandı. Bigger ona göz ucuyla baktıysa da hiç sesini çıkarmadı ve adamın bir sigara yaktığını gördü.

«Bunu içer misin, evlat?»

«Hayır, efendim,» diye mırıldandı.

Avucuna bir şey sıkıştırıldığını farkettiğinde hemen bakmaya davrandı, ama yanındakinin fısıltısıyla durdu.

«Ağır ol! Sana verdim! Şimdi öt bakalım!»

Bigger'ın parmakları, ince uzun kağıt parçasını sımsıkı kavramıştı. Bunun para olduğunu ve hemen geri vermesi gerektiğini çok iyi biliyordu. Parayı avucunda iyice sıkıp bekledi. Olaylar öylesine hızla gelişiyordu ki, bunları gerektiğince değerlendiremediğine karar verdi. Yorgundu. Ah, yatağa yatıp bir uyuyabilseydi. Şu iş, azıcık dinlenene kadar, hiç değilse birkaç saatlığına olsun geciktiriliverseydi. O zaman işleri istediği gibi yönetip her şeyin üstesinden gelebileceğini düşünüyordu. Olaylar ona işkence eden düşün ayrıntıları gibi, hiç bir neden yokken ortaya çıkıveriyordu. Bazan da bir süre önce ne olduğunu ve bundan sonra neyi beklediğini tam olarak hatırlayamıyordu. Birden merdiven başındaki kapı açılarak Britten göründü. Ötekiler başlarını adama doğru çevirince, Bigger elindeki parayı yanındaki beyazın avucuna sıkıştırdı. Adam ona bakıp başını salladıktan sonra sigarasını yere atıp yürüdü.

Britten: «Özür dilerim, çocuklar. Ama ihtiyar sizinle salıya kadar görüşemeyecek,» diyordu.

Düşünceler Bigger'ın kafasından hızla geçti. Bu, Mr. Dalton'ın parayı ödeyeceği ve polis çağırmayacağı anlamına geliyordu!

«Salıya kadar mı?»

«Aman, yapma.»

«Kız nerede?»

Britten: «Özür, dilerim,» dedi yeniden.

Kalabalığın içinden biri söylendi: «Bizi öyle bir duruma soktun ki, ne öğrenirseniz onu yazın, der gibi bir tavrın var.»

Britten, durumu açıklama yoluna saptı bu sefer: «Mr. Dalton'ı tanıdığınız için hiç biriniz böyle bir şeyi yapmazsınız. Tanrı aşkına, adama bir fırsat verin. Size şimdi bunun nedenini anlatamam, ama çok önemli. Başka zaman sizin için elinden geleni yapacak ve de bu anlayışınızı karşılıksız bırakmayacak.»

«Kız kayıp mı?»

«Bilmiyorum.»

«Peki, evde mi?»

Britten kararsızlıkla durdu.

«Hayır, hiç sanmıyorum.»

«Ne zaman gitti?»

«Bilmiyorum.»

«Ne zaman dönecek?»

«Hiç bir şey söyleyemem.»

Adamlardan biri sordu: «O Erlone denen herif gerçeği mi söylüyor? Mr. Dalton'ın, kendisini tutuklattırmakla komünist partisine çamur atmak, üstelik de Miss Dalton'la olan ilişkisine son vermek istediğini anlatıyor.»

Britten yine: «Bilmiyorum,» dedi.

Adam sözlerini sürdürdü: «Polis, Erlone'u tutuklayarak sorgu için merkeze götürdü. Çocuğun, dün gece evde bulunduğu savının yalan beyan olduğunu ileri sürüyor.»

Britten: «Bu konuda kesinlikle bir şey diyemem.»

«Mr. Dalton, Erlone'a Miss Dalton'ı görmesini yasaklamış mıydı?»

Britten cebinden çıkardığı mendiliyle alnını silerken karşılık verdi: «Bilmiyorum, çocuklar. Yemin ederim ki hiç bir şey anlatmaya izinli değilim. İhtiyarla konuşmanız gerek yalnızca.»

Birden bütün gözler yukarı çevrildi. Mr. Dalton merdivenin başındaki kapıda durmuştu. Yüzü bembeyazdı, parmaklarının arasında da bir kağıt tutuyordu. Bigger hemen, bunun fidye mektubu olduğunu anladı. Şimdi ne olacaktı? Adamlar hep bir ağızdan konuşup bağırışıyor, sorular soruyor, bir yandan da resim çekmek için izin istiyordu.

«Miss Dalton nerede?»

«Erlone'dan davacı oldunuz mu?»

«Nişanlı mıydılar?»

«Kızınıza onu görmeyi yasaklamış mıydınız?»

«Siyasal eğilimlerine karşı mıydınız?»

«Mr. Dalton, bir demeç vermek istemez misiniz?»

Bigger, Mr. Dalton'ın adamları susturmek için elini kaldırdığını, sonra da ağır ağır merdivenden inerken birkaç basamak kala durduğunu gördü. Kendisine daha da çok yaklaştılar, ellerindeki flaşları kaldırmışlardı.

«Erlone'un, şoförünüz hakkında söylediklerinden sonra bir yorum yapacak mısınız?»

Mr. Dalton sordu: «Ne diyor?»

«Şoföre, kendisi hakkında yalan söylemesi için para verildiğini ileri sürdü.»

Mr. Dalton kesin bir anlamla yanıtladı: «Doğru değil.»

Gözlerinin önünde şimşek çakmasına benzer şiddetli bir ışık yanıp sönünce, Bigger gözlerini kırpıştırdı. Adamların flaşları indirdiklerini gördü.

Mr. Dalton: «Beyler,» dedi. «Lütfen, bir dakika! Bir açıklama yapmak istiyorum.» Durdu, dudakları titriyordu. Bigger onun çok sinirli olduğunu görüyordu. Bir kez daha, «beyler,» dedi. «Bir açıklama yapmak ve bunu yaparken çok dikkatli olmak istiyorum. Sizin bu işi kullanım biçiminiz, aileme ve bana çok yakın biri için ölüm ya da kalım anlamına gelecektir. Bu öyle biri ki...» Adamcağız ansızın sustu. Bodrum, gazetecilerin meraklı ve öğrenmek için yanıp tutuştuklarını anlatan seslerle dolmuştu. Bigger, Mr. Dalton'ın elindeki fidye mektubunun hışırdadığını duydu. Adamın yüzünü ölümcül bir beyazlık kaplamış, gözleri de kan çanağına dönmüştü. Ocaktaki ateş hafifti artık, alevlerin sesiyse mırıltı halini almıştı. Bigger, Mr. Dalton'ın ak saçlarının bu hafif ateşten yansıyan aydınlıkta erimiş gümüşe benzediğini gördü.

Derken birdenbire, Mr. Dalton'ın ardındaki kapının boşluğu, başka bir beyazlıkla doluverdi. Bu değişim öylesine anî olmuştu ki, adamlar şaşkınlıkla soludular. Gelen, Mrs. Dalton'dı. Kadının beyaz gözleri irileşmiş, ellerini ağzına götürmüştü. Bodrumu ansızın, patlayan flaşların ak aydınlığı doldurıverdi.

Mrs. Dalton bir hayalet gibi merdivenden sessizce inerek kocasının yanına geldi. Ayaklarının dibinde de beyaz kedi vardı. Orada bir eli merdivenin trabzanında, ötekiyse havada, öylece durdu. Mr. Dalton ne bir hareket yaptı, ne de ona döndü; sadece elini, kadının trabzanın üstünde duran eli üstüne koyarak adamlara baktı. Bu arada koskocaman beyaz kedi bir fırlayışta Bigger'ın omuzuna çıkmış, oraya kuruluvermişti. Bigger durdu, hiç hareket etmiyordu. Kedinin, aslında onu ele verdiğini, Mary'nin katili olarak gösterdiğini hissediyordu. Hayvanı indirmeye kalktığında pençelerini ceketine geçirerek direndi. Bigger bir kez daha deneyip bu kez onu yere

atmayı başarabildi. Hayvan uzun bir iniltiyle düşmüş, yine de Bigger'ın ayaklarına sürünmeye başlamıştı. Tüh! dedi içinden. Allah kahretsin! Bu kedi de beni neden rahat bırakmaz ki? Mr. Dalton'ın konuştuğunu duydu:

«Beyler, resim çekebilirsiniz, ama bir dakika bekleyin. Şimdi polise telefon ederek, Mr. Erlone'un hemen serbest bırakılmasını istedim. Ondan davacı olmadığımı bildirmek istiyorum. Bu noktanın iyice anlaşılması çok önemlidir. Umarım gazeteleriniz haberi verir.»

Bigger bu davranışın, kuşkuların Jan'dan uzaklaştığı mı, yoksa uzaklaşmadığı anlamına mı geldiğini merak etti. Evden kaçmaya kalkıştığı anda neler olacağını düşündü. Acaba onu gözlüyorlar mıydı?

Mr. Dalton sözlerini sürdürüyordu: «Dahası var,» dedi. Tutuklandığı ve bu duruma düştüğü için de ondan özür dilediğimi açıklıyorum.» Durdu, diliyle dudaklarını ıslattıktan sonra, ellerindeki bloknotlara, harıl harıl söylediği sözleri yazan adamlara bir göz attı. «Ve beyler, kızımız Miss Dalton'ın... Miss Dalton'ın...» Adamın sesi titreyerek kesildi. Arkasında biraz yana doğru Mrs. Dalton duruyordu. Kadın durumu hissedince, bembeyaz elini hemen kocasının koluna koydu. Gazeteciler yine flaşlarını kaldırdılar, yine kızıl alevlerin aydınlattığı bodrumda şimşekler çaktı. Gergin bir fısıltı halinde çıkmasına karşın, içeride olduğu gibi duyulan sesiyle, Mr. Dalton: «Kızımın kaçırıldığını açıklamak istiyorum,» dedi.

«Kaçırıldı mı?..»

«Yaa!..»

«Ne zaman oldu?»

«Dün gece kaçırıldığını sanıyoruz,» dedi adam.

«Fidye olarak ne istiyorlar?»

«On bin dolar!»

«Bu işi yapanın kim olduğu üzerine fikriniz var mı?»

«Hiç bir şey bilmiyoruz.»

«Mr. Dalton, kızınızdan hiç haber aldınız mı?»

«Hayır, doğrudan değil. Ama onu kaçıranlardan bir mektup geldi...»

«Elinizde tuttuğunuz o mektup mu?»

«Evet.»

«Ne zaman aldınız onu?»

«Bu gece.»

«Postayla mı geldi?»

«Hayır, biri kapının altından atmış.»

«Fidyeyi ödeyecek misiniz?»

Mr. Dalton: «Evet,» dedi. «Ödeyeceğim. Dinleyin beni, beyler! Haberlerinizde, bana bildirildiği gibi, istenilenlere sıkı sıkıya uyup parayı ödeyeceğimi yazarsanız, belki de kızımın hayatını kurtarmış olursunuz. Daha da önemlisi, yine gazeteleriniz aracılığıyla onu kaçıranlara, polise haber vermeyeceğimi ve ne isterlerse yapacağımı söyleyebilirsiniz. Kızımızı geri vermelerini isteyin. Onlara Tanrı aşkına kızımı öldürmemelerini, bütün istediklerini alacaklarını söyleyin...»

«Mr. Dalton, onların kim olduğu üzerine bir fikriniz var mı?»

«Yok.»

«Mektubu görebilir miyiz?»

«Özür dilerim, ama göremezsiniz. Paranın ne şekilde ödenmesi gerektiğini bildiren istekleri yazılı burada. Üstelik bunu açıklamamamı istemişler. Ama siz gazetelerinizde bu isteklerin hepsine uyulacağını bildirin.»

«Miss Dalton en son ne zaman görülmüştü?»

«Pazar günü sabaha karşı ikide.»

«Kim görmüş?»

«Şoförümle karım.»

Bigger dimdik önüne bakıyor, gözlerini hiç bir şekilde sağa sola kaydırmıyordu. Mr. Dalton: «Lütfen ona soru sormayın,» dedi. «Ben bütün ailem adına konuşuyorum. Bu hikâyenin ortalıkta çok çeşitli biçimlerde anlatılıp abartılmasını istemiyorum. Kızımızı geri istiyoruz, şimdi bizim için önemli olan yalnızca bu. Gazetelerinizde onu geri almak için elimizden geleni ortaya koyduğumuzu ve de bütün yaptıklarını bağışladığımızı bildirin ona! Ona...» derken yine sesi kısıldı ve sonunda sustu. Konuşamıyordu artık.

Adamlardan biri: «Lütfen, Mr. Dalton,» diye yalvardı. «O mektubun bir resmini çekmemize izin verin.»

«Hayır hayır... Bunu yapamam.»

«İmza nedir?»

Mr. Dalton dimdik önüne baktı. Bigger, adamın bu soruya karşılık verip vermeyeceğini merak ediyordu. Son-

ra dudaklarının hafifçe oynadığını gördü. Adam sanki kendi kendisiyle savaşıyordu.

Nitekim, elleri titreyerek konuştu: «Evet, size imzanın ne olduğunu söyleyeceğim.» Mrs. Dalton bunu duyduğunda sessizce kocasına dönüp ceketini yakalamıştı. Bigger, onun bu hareketle kocasını, imzayı gizli tutup tutmama konusunda uyardığını anlıyordu. Üstelik Mr. Dalton'ın, açıklama yapmak istemesinde kendine göre bazı nedenleri olduğunu biliyordu. Belki de kızıllara, mektubu aldığını bildirmek istiyordu böylece.

«Evet,» dedi sonunda: «İmza, 'Kızıl'dı.»

«Kızıl mı?»

«Evet.»

«Peki, bu kızılın kim olduğunu biliyor musunuz?»

«Hayır.»

«Herhangi birinden kuşkulanıyor musunuz?»

«İmzanın altına da, Komünist Partisi'nin simgesi olan orakla çekiç çizilmiş!»

Adamlar sustular. Bigger, yüzlerindeki şaşkınlığı görüyordu. Bir çoğu daha fazlasını dinleyemeden dışarı fırlayıp gazetesine haber yetiştirmek üzere telefona koştu.

«Bu işi komünistlerin yaptığını mı düşünüyorsunuz?»

«Bilmiyorum. Hiç kimseyi suçlamak istemem. Bu bilgiyi de halkın ve kızımı kaçıranların, mektubu aldığımı öğrenmeleri için verdim. Onu geri gönderirlerse, hiç kimseden hesap sormayacağım.»

«Kızınızın onlarla bir ilişkisi var mıydı, Mr. Dalton?»

«Böyle bir ilişkiden haberim yok.»

«Kızınıza, Erlone'u görmesini yasaklamamış mıydınız?»

«Umarım bunun, kızımın kaçırılışıyla bir ilgisi yoktur.»

«Erlone'un ilgili olduğunu düşünüyor musunuz?»

«Bilmiyorum.»

«Onu neden serbest bıraktırdınız?»

«Bu mektubu almadan önce kendisinden davacı olmuştum.»

«Serbest kalınca kızı bırakacağını mı umuyorsunuz?»

«Bilmiyorum. Üstelik kızımızın onun elinde olduğunu da bilmiyorum. Bildiğim tek şey, Mrs. Dalton'la ikimizin, çocuğumuzu geri istediğimizdir.»

«Peki o zaman Erlone'u neden serbest bıraktırdınız?»

Mr. Dalton inatla karşılık verdi: «Kendisini suçlamak için elimde tutarlı bir kanıt yok da ondan.»

«Mr. Dalton mektubu bir elinize alın. Öbür elinizi de yalvarırcasına öne uzatın. Mrs. Dalton, siz de aynı şeyi yapın. Evet, iyi. Tamam. Kıpırdamayın.»

Bigger, flaşların patladığını gördü yine. Mr. ve Mrs. Dalton merdivenin başında duruyorlardı. Kadın beyazlar içindeydi, adam da elindeki mektupla sanki ötelerde bir yere bakıyordu. Bigger yanan kömürlerin hafif sesini duyuyor, bir yandan da, gazetecilerin fotoğraf makinelerini ayarlamalarını izliyordu. Birkaçı çiftin çevresinde toplanmış, ellerindeki bloknotlara sinirli sinirli bir şeyler karalıyorlardı. Flaşlar yeniden patladı; ama bu kez aygıtların kendisine doğrultulduğunu görmek Bigger'ı çok şaşırtmıştı. Başını öne eğmek, elleriyle yüzünü kapamak istiyordu ama, artık çok geçti. Artık kalabalıkta bile hemen tanınacak kadar çok resmi vardı ellerinde. İçerideki adamlardan bir bölümü daha gidince, Mr. ve Mrs. Dalton merdivenlerden çıkarak mutfak kapısından geçip gözden kayboldular. Büyük, beyaz kedi onları izliyordu. Bigger sırtını duvara vermiş, hiç kıpırdamadan öylece duruyor, kendisiyle ve parayı eline geçirme olanaklarıyla ilgili bütün hareketleri değerlendirmeye çalışıyordu.

Adamlardan biri Britten'e sordu: «Mr. Dalton'ın telefonunu kullanabilir miyiz?»

«Kuşkusuz.»

Sonra önlerine düşerek mutfağa götürdü onları. Britten'le birlikte hepsinden önce gelen üç kişiyse basamaklara çökmüş, düşünceli düşünceli yere bakıyorlardı. Biraz sonra haberlerini telefonla yazdırmaya gidenler geri döndü. Bigger onların, kendisiyle konuşmak istediklerini biliyordu. Britten de dönmüş ve basamaklara oturmuştu.

İçlerinden biri ona döndü: «Yahu, şu hikâye üzerine biraz daha çok şey anlatamaz mısın?»

«Mr. Dalton size her şeyi anlattı,» dedi adam.

O sırada bir başkası söze girdi: «Bu çok önemli bir haber. Mrs. Dalton nasıl karşıladı durumu?»

«Duyar duymaz bayıldı,» diye karşılık verdi Britten.

Bir süre hiç kimse konuşmadı. Sonra adamların te-

ker teker dönüp, kendisine bakmaya başladıklarını gördü. Gözlerini yere indirdi. Ona soru sormak için yanıp tutuştuklarını biliyordu, ama sorularını yanıtlamak da hiç içinden gelmiyordu. Gözleriyle, bulundukları yeri araştırınca, bir köşeye buruşturularak fırlatılmış gazeteyi gördü. Onu okumak için dayanılmaz bir istek vardı içinde. İlk fırsatta yürütecek ve Jan'ın söylediklerini okuyacaktı. O sırada adamlar bodrumun içinde dolaşmaya ve köşe bucağı, küreği, çöp tenekesini, sandığı incelemeye koyulmuşlardı. Bigger onlardan birinin ocağın önünde durduğunu gördü. Adam birden uzanıp ocağın kapısını açtı. İçin için yanan kömürlere bakarken içeriden vuran hafif ışıkta yüzü aydınlanmıştı. Ya kömürleri karıştırırsa?.. Ya Mary'nin kemikleri ortaya çıkarsa?.. Bigger soluğunu tuttu. Ama nasılsa ateşi karıştırmayacaklardı, hiç kimse onden kuşkulanmıyordu. O sadece karaderili bir soytarıydı. Adam, ocağın kapısını kapayınca, kendisi de rahat bir soluk aldı. Aynı zamanda yüzünün kaslarının şiddetle gerildiğini, içinden delice bir gülme isteğinin yükseldiğini duydu. Yüzünü yan çevirerek kendi kendisiyle savaşmaya başladı. Çılgınca duygularla doluydu içi.

Adamlardan biri söylendi: «Kızın odasına bir göz atmaya ne dersiniz?»

Britten: «Kuşkusuz bakabilirsiniz,» dedi.

Hepsi birden Britten'in ardı sıra merdivenden çıkınca, Bigger bodrumda tek başına kaldı. Gözleri hemen gazeteye gitti. Alıp okumak istiyor, ne var ki korkuyordu. Arka kapıya yönelerek, kilitli olup olmadığına baktı. Sonra merdivene seğirtip mutfağa girdi. İçeride hiç kimse yoktu. Bunun üstüne hemen telaşla aşağı inip gazetenin üstüne âdeta atladı. Açar açmaz, birinci sayfada kara ve kalın harflerle basılmış şu cümleyi okudu: CUMARTESİ GÜNÜNDEN BERİ KAYIP, HYDE PARKLI MİLYONER GENÇ KIZ ARANIYOR. KIZIN KOMÜNİSTLERLE BİRLİKTE SAKLANDIĞI SANILIYOR. POLİS, BÖLGE KOMÜNİST LİDERİNİ TUTUKLADI. LİDERİN, MARY DALTON'LA OLAN İLİŞKİSİNDEN KUŞKULANILIYOR. YETKİLİLER, KIZIN BABASININ KENDİLERİNE HABER VERMESİYLE HAREKETE GEÇTİLER.

Birinci sayfanın ortasında Jan'ın bir de resmi vardı. Evet, bu Jan'dı. Resmi de tıpatıp kendine benziyordu.

Bu kez gözlerini ince yazılardaki habere çevirip okumaya koyuldu:

İnsanların düşkünlük ve yoksulluklarını çözümlemek için babasının milyonlarını alt tabakaya dağıtma düşleri mi Mary Dalton'ı annesiyle babasının, Hyde Park'ta Drexel Caddesi, 4605 numaralı evinden kaçırıp, takma bir adla komünist hareketindeki uzun saçlı dostlarına katılmaya itti?

«Polis bu gece geç saatlarda bir komünist örgüt olan İşçi Savunucuları'nın genel sekreteri Jan Erlone'u sorguya çekerken bu soruna karşılık aramaya çalışıyordu. Mary Dalton'ın, babasının isteklerine baş kaldırarak bu örgüte üye olduğu söylenmektedir.»

Haber, Jan'ın sorgu için On Birinci Sokaktaki Polis Merkezinde tutuklandığını ve Mary Dalton'ın da cumartesi gecesi sekizden beri kaybolduğunu anlatarak sürüp gidiyordu. Yazı ayrıca, Mary'nin cumartesi sabahı, Zenci Mahallesinin güney kesimindeki o kötü adlı kahvelerden birinde Erlone'la birlikte görüldüğünü bildiriyordu.

Başka bir şey yoktu. Oysa Bigger daha fazlasını bekliyordu. Gazeteyi biraz daha inceledi. Evet, bir şey daha vardı: Mary'nin resmiydi bu ve öylesine canlıydı ki, Bigger'a onu ilk gördüğü ânı anımsattı. Çocuk şimdi kirpiklerini kırpıştırmaktan kendisini alamıyordu. Yine korkuyla terlemişti. Gözlerinin önüne, kenarlarından damlayan kanla gazetelerin üstünde yapış yapış yatan kızın kafası geliyordu. Resmin altında bir de yazı vardı. «Holland'a'da babasıyla birlikte,» diyordu bu yazı. Bigger gözlerini kaldırıp ocağa baktı. Onun ateşte yanmış olduğunu düşünmek kendisine olanaksız geliyordu. Bu haberin de onu dehşete düşürecek nitelikte olmadığını görmüştü. Ama millet, Mary'nin kaçırıldığını öğrendiği anda ne olacaktı acaba? O sırada ayak sesleri duyulunca gazeteyi hemen daha önce durduğu köşeye fırlatarak sırtını duvara verdi; gözlerine de yine boş ve uykulu bakış gelmişti. Kapı açıldı, yukarı çıkan adamlar geri dönmüştü. Aralarında alçak sesle, heyecanlı heyecanlı bir şeyler konuşuyorlardı. Bigger onların yine kendisini gözlediklerini farketti. Britten de birlikte dönmüştü.

Biri sordu: «Yahu, bu çocukla neden konuşamayacak mışız?»

Britten: «Onun size anlatacağı hiç bir şey yok da ondan,» dedi.

«Ama bize gördüklerini anlatabilir. Ne de olsa, dün gece arabayı süren oydu, değil mi?»

Britten söylendi: «Benim için hava hoş. Ama Mr. Dalton size her şeyi anlattı.»

Adamlardan biri hemen Bigger'ın yanına seğirtti.

«Mike, söyle bana, bu işi sence Erlone mu yaptı?»

Bigger aksi aksi karşılık verdi: «Benim adım Mike değil.»

«Kötü bir amacım yoktu. Yalnızca beni aydınlatmanı istiyorum. Bu işi onun yaptığını mı düşünüyorsun?»

Britten: «Karşılık ver ona, Bigger,» diye seslendi.

Çocuk, adamı terslediğine pişman olmuştu. Şimdi onlara kızacak durumda değildi ki. Üstelik kızması için de bir neden yoktu. Bu bir sürü aptala niçin kızacaktı ki? Kızı arıyorlardı, kız da onlardan birkaç metre ötede, ateşin içinde cayır cayır yanıyordu. Mary'yi öldürmüştü, ama onlar bunu bilmiyordu. Şu halde kendisine «Mike» demelerine izin verecekti.

Hemen toparlanıp: «Bilmiyorum, efendim,» dedi.

«Hadi hadi. Bize olan biteni anlat.»

«Ben yalnızca burada çalışan bir işçiyim, efendim.»

«Korkma. Hiç kimse sana zarar vermeyecek.»

«Bunları size Mr. Britten de anlatabilir.»

Adamlar başlarını sallayarak Bigger'dan uzaklaştılar. İçlerinden biri Britten'e yanaşmıştı: «Yahu, Britten! Bu kaçırılma olayında bütün öğrenebildiğimiz, işin içinde bir mektubun bulunduğu, Erlone'un serbest bırakılacağı, mektuptaki imzanın «Kızıl» olduğu ve altına da bir orakla çekiç resminin çizildiğidir. Bize biraz daha ayrıntı versene.»

Britten söylendi: «Bana bakın. İhtiyara bir fırsat tanıyın. Kızını sağ salim geri almaya çalışıyor. Size önemli bir haber verdi. Şimdilik biraz bekleyin bakalım.»

«Bize açıkça söyle! Kız en son ne zaman görülmüş?»

Bigger, onun hikâyeyi bir kez daha baştan alıp anlatışını dinledi. Söylediği her sözcüğe, adamların ona soru sorarken seslerinin anlamına dikkat ediyor, kendisin-

den kuşkulanıp kuşkulanmadıklarını anlamaya çalışıyordu. Ama kuşkulanmıyorlardı. Bütün soruları Jan'la ilgiliydi.

İçlerinden biri sordu: «Ama, Britten; ihtiyar neden şu Erlone'un serbest bırakılmasını istiyor?»

«Onu da siz bulun artık.»

«Demek ki ihtiyar, kızının kaçırılışıyla Erlone'un bir ilgisi bulunduğunu sandığı için onu serbest bıraktırıp, kızını geri vermesini sağlamak istiyor.»

«Bilmiyorum,» dedi Britten.

«Aman canım, sen de.. Anlatsana ne olur?»

«Biraz da hayal gücünüzü işletin.»

Adamlardan ikisi paltolarını ilikleyip şapkalarını gözlerinin üstüne biraz daha çekerek bodrumdan çıktı. Bigger onların, gazetelerine biraz daha ayrıntı vermek için telefon etmeye gittiklerini biliyordu. Jan'ın, kendisini komünist yapmak istediğini, ona komünist partisinin broşürlerini verdiğini, rom içirdiğini, iyice doldurulmamış sandığın istasyona götürüldüğünü ve sonunda da on bin dolar isteyen fidye mektubunu haber vereceklerdi. Şimdi ellerindeki gece lambalarıyla bodrumun içini son bir kez tarıyorlardı. Bigger hâlâ sırtını duvara vermiş öylece duruyor, Britten de merdivende oturuyordu. Ocakta kömürler fısıltıya benzer bir ses çıkararak yanıyordu. Bigger yakında külleri boşaltmak zorunda kalacağını biliyordu, ateş eskisi gibi canlı değildi çünkü. Bu işi, içerideki heyecan biraz yatışıp adamların hepsi gittikten sonra yapacaktı.

Britten sordu: «İşler berbat, değil mi Bigger?»

«Evet, efendim.»

«Bir milyon dolarına bahse girerim ki, bu iş, Jan'ın aklına gelen parlak fikirlerin biriyle ilgili.»

Bigger hiç sesini çıkarmadı. Her yanı dökülüyordu. Duvarın önünde ayakta duracak gücü sanki kendinden değil de yabancı bir kaynaktan alıyordu. Saatlar önce, kendini zorlamaktan vazgeçmişti zaten. Artık gücünü toparlama yeteneğini yitirdiği için kendini durumun akışına bırakmıştı.

İçerisi soğumaya başlıyor, ateş sönüyordu. Alevlerin sesi artık belli belirsiz duyulmaya başlamıştı. Tam o sıra bodrum kapısı hızla açılarak, telefona gidenlerden

biri içeri daldı. Ağzını aralamış, yüzü de kardan ıslanıp kıpkırmızı kesilmişti.

«Yahu, buraya bakın!» diye seslendi.

«Evet?»

«Ne oldu?»

«İstihbarat şefi şimdi bana, Erlone'un cezaevinden çıkmayı reddettiğini haber verdi.»

Bir an için bu haberin garipliği hepsinin susup boşluğa bakmalarına sebep oldu. Bigger kendine gelmeye ve bu sözlerin ne anlama çekilebileceğini çıkarmaya çalışıyordu. Derken biri, sabırsızlandığı soruyu sordu: «Çıkmayı red mi ediyor? Ne demek istiyorsun?»

«Erlone, Mr. Dalton'ın, kendisini serbest bırakmaları konusundaki isteğini söyledikleri zaman cezaevinden çıkmayı reddetmiş. Demek, kaçırılma haberinin yayıldığı kokusunu aldı ki, dışarı çıkmak istemiyor.»

Britten: «Bu da onun suçlu olduğunu gösterir,» dedi. «Çıkmak istememesinin nedeni, onu izleyip kızın nerede olduğunu bulmaya çalışacaklarını bilmesidir. Anlıyor musunuz? Korkuyor.»

«Başka ne var?»

«Erlone, dün gece buraya gelmediğine yeminle tanıklık edebilecek en az on iki kişi olduğunu da söylüyormuş.»

Bigger'ın gövdesi sertleşmişti, hafifçe öne eğildi.

Britten devam etti: «Yalan söylüyor. Bu çocuk onu görmüş.»

«Doğru mu bu, çocuk?»

Bigger durakladı. Onu tuzağa düşürmelerinden kuşkulanıyordu. Jan'ın elinde suçsuzluğunu kanıtlayacak bir şeyler varsa konuşmak zorunda kalıyor demekti. Ama söyleyecekleriyle de kuşkuları kendisinden başka yöne çekmesi gerekti.

«Evet, efendim.»

«Ama bu konuda biri yalan söylüyor. Erlone denen o adam gece burada olmadığını kanıtlayacağını söyledi.»

Britten homurdandı: «Zor kanıtlar. Lehinde yalan söyleyecek bir sürü kızıl dostunu bulmuştur.»

Adamlardan biri hemen soruyu yapıştırdı, «İçeriden çıkmayı reddetmekle eline ne geçecek bu durumda?»

«İçerde kalırsa, kaçırılma işine karıştığını kesinlikle

iddia edeyemeyeceklerini yineliyormuş. Bu çocuğun da yalan söylediğini eklemiş sözlerine. Onu, kendi adını ve durumunu kirletmek için kullandıklarını da ileri sürmüş. Ailesinin, kızın bulunduğu yeri bildiğinden ve bu işin de kızıllar aleyhinde yaygara koparılmasını sağlamak için düzenlenen bir oyun olduğundan kuşkusu bulunmadığını anlatıyormuş.»

Adamlar, Bigger'ın çevresinde toplandılar.

«Çocuk! hadi bakalım! çıkar ağzındaki baklayı! O adam gerçekten dün gece burada mıydı?»

«Evet, efendim. Buradaydı.»

«Onu gördün mü?»

«Evet, efendim.»

«Nerede gördün?»

«Miss Dalton'la ikisini arabayla buraya getirdim. Sandığı indirmek için de birlikte yukarı çıktık.»

«Sonra da onu yukarıda bıraktın, öyle mi?»

«Evet, efendim.»

Bigger'ın yüreği gümbür gümbür atıyor, ama sesiyle yüzünün anlamını denetlemeye çalışıyordu. Bu yeni gelişmeler yüzünden durup dururken heyecanlı görünmek de istemiyor, Jan'ın dün gece burada olmadığını gerçekten kanıtlayıp kanıtlayamayacağını merak ediyordu. Tam bunu düşündüğü sırada birinin: «Dün gece burada olmadığını kanıtlayabilecek kimi gösterebilir Erlone?» diye sorduğunu duydu.

«Tramvaya bindiği zaman arkadaşlarını gördüğünü, Miss Dalton'dan iki buçukta ayrıldıktan sonra bir toplantıya gittiğini söylemiş.»

«Toplantı neredeymiş?»

«Kuzey kesiminde bir yerde.»

«Yahu, söyledikleri doğruysa işin içinde gerçekten bir numara var demektir.»

Britten: «Yok yok,» diye söylendi. «Bahse girerim, bu işi birlikte tasarladığı arkadaşlarına gitmiştir. Aynı kişilerin ona tanıklık etmelerinden daha doğal ne olabilir?»

«Demek sen bu işi gerçekten onun yaptığına inanıyorsun?»

Britten: «Kuşkusuz,» dedi. «Kızıllar her şeyi yapar, birbirlerine de çok bağlıdırlar. Şimdi de, yaptıklarının doğruluğunu kanıtlayacak. Neden olmasın? Onun hesabı-

na çalışan yeterli sayıda dostu var zaten. İçerde kalmak istemesi de numaradan başka şey değil, ama o kadar zekî olduğu söylenemez. Numarasının işe yarayacağından ve kuşkuların kendi üstünden kalkmasını sağlayacağından emin, yine de bu iş yürümeyecek.»

O sıra, merdivenin başındaki kapının açılmasıyla birlikte hepsi sustu. Peggy başını uzatmış onlara bakıyordu.

«Biraz kahve ister misiniz, beyler?»

«Kuşkusuz, isteriz.»

«Yaşşa sen!»

Kadın kapıyı kapatırken: «Şimdi getiririm,» dedi.

«Bu da kim?» diye sordular birbirlerine.

«Mr. Dalton'ın aşçısı ve kahyası,» diye yanıtladı Britten.

«Hiç bir şey bilmiyor mu?»

«Bilmiyor.»

Yeniden Bigger'a döndüler. Bu kez kendilerine daha çok şey anlatmak zorunda olduğunu duydu. Jan onun yalan söylediğini ileri sürmüştü. Şimdi adamların kafasındaki kuşkuyu gidermesi gerekiyordu. Konuşmazsa. anlattıklarından fazlasını bildiğinden kuşkulanacaklardı. Hem sonra, şimdiye kadarki davranışlarından onun bu kaçırılma olayına karıştığını düşünmedikleri anlaşılıyordu. Onlar için Bigger, bütün ötekiler gibi, cahil bir zenciydi yalnızca. Önemli olan, adamların kuşkusunu Jan ya da Jan'ın arkadaşlarına yöneltmekti.

İçlerinden biri Bigger'a yaklaşıp ayağını sandığın kıyısına dayayarak konuştu: «Buraya bak! Bu Erlone denen adam, sana komünizmden söz etti mi?»

«Evet, efendim.»

Britten ansızın şaşkınlıkla bağırdı: «Şey...»

«Ne oldu?»

«Unuttum. Erlone'un bu çocuğa okuması için verdiği şeyleri göstereyim size. Onları daha önce göstermek istiyordum, ama aklımdan çıkmış.»

Hemen ayağa kalktı, yüzü heyecan ve istekle kızarmıştı. Elini cebine sokup Jan'ın Bigger'a verdiği broşür tomarını çıkararak hepsinin görmesi için havaya kaldırdı. Adamlar yine flaşlarını kaldırmış, broşürlerin resmini çekmeye hazırlanmışlardı. Bigger hepsinin hızlı hızlı so-

luk aldığını duyuyor, heyecanlandıklarını anlıyordu. İşlerini bitirince yeniden ona döndüler.

«Çocuk, o adam sarhoş muydu?»

«Evet, efendim.»

«Peki kız? O da mı öyleydi?»

«Evet, efendim.»

«Buraya geldikten sonra kızı yukarı mı çıkardı?»

«Evet, efendim.»

«Çocuk, söyle bakalım, ortak mülkiyet üzerine ne düşünüyorsun? Devletin halka evler yapması gerektiğine inanıyor musun?»

Bigger gözlerini kırpıştırdı: «Anlamadım, efendim.»

«Peki, özel mülkiyet üstüne düşündüğün nedir?»

«Benim malım mülküm yok efendim.»

«Aman, aptalın teki bu. Hiç bir şeyden haberi yok,» diye fısıldayan adam, bunu öyle bir tonla söylemişti ki, Bigger da duydu.

Bir süre sessizlik oldu. Bigger yine duvara dayandı. Bir yandan da bu söylediklerinin onları bir süre oyalamasını ve doyurmasını diliyordu. Şimdi ocaktaki alevlerin sesi de duyulmuyordu. Aynı anda kapı açılarak, bir elinde kahve ibriği, öbüründe de katlanabilir bir oyun masası taşıyan Peggy göründü. Adamlardan biri bunu görünce hemen yukarı çıktı, masayı Peggy'nin elinden alarak açtı. Kadın ibriği üzerine koydu. Bigger yükselen buharı ve kahvenin mis gibi kokusunu duyuyordu. Onun da canı fena halde kahve istedi, ama burada beyazlar kahve içmek için kendi sırasını beklerken, sesini çıkarmaması gerektiğini biliyordu.

Peggy: «Teşekkürler!» diye mırıldandıktan sonra ya bancılara çekingenlikle baktı. «Şeker, krema ve fincanları da şimdi getiririm,» dedi.

Britten konuştu o sıra: «Oğlum; beylere, Jan'ın sana aynı masada nasıl yemek yedirdiğini anlatsana,» dedi.

«Evet evet, anlat!»

«Gerçekten böyle bir şey mi oldu?»

«Evet, efendim.»

«Onlarla birlikte yemek istemedin, değil mi?»

«İstemedim, efendim.»

«Bu Erlone denen adam, sana beyaz kadınlarla ilgili bir şey söyledi mi?»

«Hayır, efendim.»

«Onlarla yemek yerken neler duydun?»

«Bilmiyorum, efendim. Görev başındaydım.»

«Doğru bir iş yapmadığını düşünüyordun, değil mi?»

«Şey, efendim. Bana birlikte yemek yememi söylediler, ben de yedim. İşimdi bu.»

«Yani, ya yemek yiyeceğini ya da işini kaybedeceğini düşündün, öyle mi?»

«Evet, efendim» derken, bu sözlerinin onu çaresiz ve korkan bir adam durumunda göstereceğini düşünüyordu.

Adamlardan biri bağırdı: «Aman, Tanrım! Ne hikâye, ne hikâye... Görmüyor musunuz, yahu? Bu zenciler rahat bırakılmayı istiyor; kızıllarsa onları, kendileriyle birlikte yaşamaya zorluyorlar, anlıyorsunuz ya! Ülkedeki bütün ajanslar, bütün gazeteler ve radyolar bunu duyuracak.»

Biri: «Bu haber. Loeb'le Leopold olayından daha bomba bir şey,» dedi.

«Bana bakın, haberimde beyaz uygarlık tarafından tedirgin edilmek istemeyen ilkel zenciyi hikâye edeceğim.»

«Evet, bomba gibi bir fikir.»

«Yahu, Erlone gerçekten Amerikalı mı?»

«Bu da bir fikir.»

«Kulağa pek yabancı geliyor adı. Ondan söz etsek?»

«Yahudi mi dersin?»

«Bilmem.»

«Haber bu haliyle yeterince iyi zaten. Her istediğinizi de elde edemezsiniz ki..»

«Çok alışılmış ama.»

«Üstelik de çok yalın.»

Sonra Bigger ne olup bittiğini kavrayamadan adamlar yeniden flaşlarını ona doğrulttular. Başını ağır ağır önüne eğiyor, bir yandan da onları aldatmaya çalıştığını anlamamaları için çaba harcıyordu.

«Çocuk, başını biraz kaldır!»

«Dik dur!»

«Bu yana bak! Tamam!»

Evet, polisin elinde yeterli sayıda resmi olacaktı.

Acı acı bunu düşünüyor, gözleri ve dudaklarına erişemeyen bir gülüşle gülüyordu.

Peggy o ara elleri kolları fincanlar, fincan tabakları, kaşıklar, bir kavanoz krema ve bir kase şekerle dolu halde bodruma dönmüştü.

«Getirdim, efendim. Buyurun,» dedi.

Sonra Bigger'a döndü.

«Yukarısı iyice soğudu. Külleri boşaltıp ateşi canlandırsan iyi olacak.»

«Peki, efendim.»

Külleri temizlemek, ha! Tanrım! Şimdi olmaz, bu adamlar buradayken kesinlikle olmaz. Yerinden kıpırdamaksızın, Peggy'nin yukarı çıkıp kapıyı ardından kapayışını seyretti. Bir şeyler yapması gerekiyordu. Kadın, kendisiyle adamların yanında konuşmuştu. Şimdi onun sözünü dinlememesi garip kaçacaktı. Yabancılar bir şey demese bile, Peggy biraz sonra geri dönüp ne yaptığını soracaktı. Evet, bir şeyler yapması gerekiyordu. Ocağa gidip kapısını açtı. Ateş hâlâ kıpkızıldı, ama yüzüne çarpan sıcak dalgasından, gerektiği kadar harlı olmadığını anladı. Kuşkusuz, Mary'yi içine attığı zamanki kadar güçlü değildi ateş. İyice yorulan beynini işletmeye çalışıyordu. Külleri boşaltmayı erteleyecek ne gibi bir çare düşünebilirdi? Çömelip alttaki kapıyı açtı. Beyaz ve gri renkli küller neredeyse alt kapının düzeyine yükselmişti. İçeri hiç hava girmiyordu böyle olunca. Belki de külleri biraz silkip, adamlar gidene kadar durumu idare edebilirdi. Evet, bunu deneyecekti. Izgaranın sapını kavrayıp sallamaya başladı. Ait bölmeye kül ve korların düştüğünü görüyor, arkasında adamların konuştuğunu, kaşıkların fincan kenarına çarparak çıkardığı sesleri duyuyordu. Eh, külün bir bölümünü alt bölmeye indirmişti, ama ocak yine de havasızdı. İçine biraz kömür atması gerekecekti. Kapıları kapatıp kolu çekti. Kanaldan geçen kömürün çıkardığı o bildik sesi duydu yine. Ocağın içi şimdi yeni dolan kömürle kapkara kesilmişti. Ama alevler yükselmedi, ateş harlamamıştı çünkü. Allah kahretsin. Ayağa kalkıp çaresizlik içinde ocağa baktı. Şuradan kaçıp bu aptalca işi geride bıraksa mıydı? Hayır. Korkmasına gerek yoktu. Parayı almak için hâlâ fırsat vardı elinde. İçine daha fazla kömür atacaktı, nasılsa biraz

sonra alevlenirdi ocak. Yine kolu çekip biraz daha kömür attı. Ocağın tütmeye başladığını, ince ince beyaz dumanlar çıktığını gördü. Sonra birden duman kapkara bir renk aldı, ocak tütüyordu! Bigger'ın gözleri sulanmıştı; boğulurcasına öksürmeye başladı.

Duman şimdi dalgalar halinde bodrumu dolduruyordu. Bigger geri çekilip solumaya çalıştı, ama ciğerleri dumanla dolmuştu. İki büklüm oldu; öksürüyordu. Adamların da öksürdüğünü duyuyordu. Bu küllerin hemen gereğine bakmalıydı. Ellerini ileri uzatıp küreği buldu. Sonra ocağın altındaki kapıyı açıp çömeldi. Bu kez duman büyük bir hızla ortalığa yayılmaya başlamıştı. Allah kahretsin!

Adamların biri seslendi: «Çocuk! şu kül işini bir halletsen iyi olacak.»

Britten konuştu bu kez: «Ocakta hava kalmamış, Bigger.»

«Evet, efendim,» diye mırıldandı.

Çevresini doğru dürüst göremiyordu. Bulunduğu yerde öylece durdu, yanan gözlerini kapamıştı. Göğsü hızlı soluklarla inip çıkıyor, içindeki dumanı boşaltmaya çalışıyordu. Küreği elinden bırakmadan bir şeyler yapmak, yapar görünmek istiyor, ama ne yapacağını bilemiyordu.

«Hey! buraya bak! O küllerin birazını dışarı alsana!»

«Ne yapmak istiyorsun be! Bizi boğacak mısın?»

Bigger, bulunduğu yerden kımıldamadan karşılık verdi: «Boşaltıyorum.»

Aynı anda bir fincanın betona düşüp kırıldığını, bunun üstüne adamlardan birinin küfrettiğini duydu:

«Çevremi göremiyorum. Duman gözlerimi iyice yaktı.»

Bigger, yanına birisinin yaklaştığını duydu. Derken, o yaklaşan, elindeki küreği yakalayıp çekti. Oysa bırakmak istemiyor, bunu yaparsa, gizini ve hayatını ellerine teslim edeceğini düşünüyordu.

Adam öksürdü: «Bana ver küreği. Sana yardım edeceğim...»

Bigger: «Hayır, efendim. Ben... ben yaparım,» diye kekeledi.

«Hadi, bırak şu küreği!»

Bigger'ın parmakları gevşedi.

Başka söyleyecek bir şey bulamadığı için «peki, efendim» demek zorunda kaldı.

Duman dalgaları arasında adamın küreği kül yığınına daldırdığını gördü. Öksürüp geri çekildi; gözleri, içine ateş düşmüş gibi yanıyordu. Arkasında ötekiler de öksürüyorlardı. Gözlerini açarak ne olup bittiğini görmeye çalıştı. Tam başının üstünde büyük bir ağırlığın sallandığını ve bunun biraz sonra düşüp, kafatasını ezeceğini düşünüyordu. Dumana, gözlerinin yanmasına ve göğsünün sık sık inip kalkmasına karşın gövdesi kaskatı kesilmişti. Adamın üstüne saldırmak, küreği elinden alıp bunu kafasının orta yerine indirdikten sonra bodrumdan kaçmak istiyordu. Ama hiç kıpırdamadan bekledi; konuşmaları ve küreğin demire vururken çıkardığı sesi duyuyordu. Yabancının, kül bölmesindeki artıkları iyice temizleyerek dumanın ızgaradan, borulardan sonra da bacadan geçerek dışarı çıkmasını sağlamaya çalıştığını anlıyordu. O sırada adamın bağırdığını duydu: «Şu kapıyı açın. Boğulacağım!»

Telaşlı ayak sesleri duyuldu. Bigger, buz gibi gece rüzgarının gövdesini yaladığını duyunca her yanının ter içinde kaldığını ancak farketti. Bir şeyler olmuş ve nedense ipin ucu elinden kaçmıştı. Sinir içinde dikiliyor, bundan sonraki olayların ne getireceğini bekliyordu. Duman yakınından geçip açık kapıdan çıkıyordu. Oda havalanmaya başlamıştı. İçeride şimdi yalnızca ince, gri renkli bir bulut kalmıştı. Derken adamın homurdandığını duydu. İki büklüm olmuş, harıl harıl bölmedeki külleri karıştırıyordu. Yanına gidip küreği vermesini, artık işleri kendisinin tamamlayabileceğini söylemek istiyordu. Ama kıpırdayamadı. Evet, ipin ucunu öylesine elden kaçırmıştı ki, bunu bir daha hiç bir zaman yakalayamayacağını düşünüyordu. Derken alevlerin sesini, havanın hızla çekildiğini, ateşin önce bir fısıltı halinde tutuşup sonradan homurtuya dönüştüğünü duydu. Hava geçidi açılmıştı artık.

Yabancı soludu: «İçeride o kadar çok kül vardı ki Bir daha ocağın bu duruma gelmemesine dikkat etmelisin, çocuk.»

«Peki, efendim,» diye fısıldadı.

Ateş şimdi büyük bir homurtuyla yanıyordu. Hava boruları iyice açılmıştı demek!

Adamlardan biri seslendi: «Çocuk, şu kapıyı kapasana! İçerisi buz gibi oldu.» Dışarı çıkmak ve kapıyı arkasından kapamak istiyordu, yine de yerinden kımıldayamadı. Ötekilerden biri gidip kapıyı kapayınca gövdesinin yeniden ısındığını duydu ve çevresine bakındı. Adamlar hâlâ masanın başında kahvelerini içiyorlardı. Hepsinin de gözleri kızarıktı.

İçlerinden biri sordu: «Ne oldu sana, çocuk?»

«Yok bir şey,» dedi.

Az önce külleri temizleyen adam ocağın başında durmuş, yere saçılan artıklara bakıyordu. Bigger, ne yapıyor bu? diye düşündü. Derken, onun birden çömelip, küreği küllere daldırdığını gördü. Neye bakıyordu acaba? Bigger'ın kasları karıncalanmaya başladı. Yabancının yanına koşup neye baktığını görmek istiyordu. Aklına ansızın, Mary'nin kanlı başının yanmamış olabileceği ve adamın da bunu görebileceği geldi. Derken, yabancı ansızın doğruldu, sonra yine çömeldi. Gözlerine inanamıyormuş gibi bir hali vardı. Bigger öne doğru yürüdü. Soluk alamıyordu. Şimdi o da havasız kalmış bir ocaktı. Midesine dolup bütün gövdesine yayılarak soluğunu kesen korku, kül bölmesinden çıkan dumanlara benziyordu.

Adam: «Hey!» diye bağırdı birden. Sesi pek kararsız çıkıyordu.

Masadakilerden biri sordu: «Ne oldu?»

«Buraya gelin, bakın!» Sesi yavaş, heyecanlı ve gergindi. Ama çok yavaş konuştuğu halde, davranışlarındaki heyecan bu konuşmanın zayıflığını yok ettiği gibi daha da önem kazandırıyordu söylediklerine. Sözcükler dudaklarından hiç çaba harcamadan dökülmüştü.

Adamlar fincanlarını bırakıp yanına koştular. Bigger düşünceli ve kararsız beklerken, adamlar koşarak geçti yanından.

«Nedir, ne var?»

«Ne oldu?»

Bigger, ayaklarının ucuna basa basa yaklaşıp omuzların üstünden ileriye bir göz attı. Gidip bakacak bu gücü nereden bulduğunu kendi de bilmiyordu. Yalnızca yürüdüğünü anlamış, sonra da kendisini adamların arka

sından yere bakar bulmuştu. Ocağın önünde saçılmış bir kül yığınından başka şey göremedi önce. Yine de başka bir şey olmalıydı. Yoksa bunlar küllere neden böyle baksınlar?

«Nedir?» dedi biri.

«Görmüyor musunuz? İşte!»

«Nedir yahu?»

«Bakın, bu...»

Adamın sesi kesildi, yeniden çömelmiş, küreği daha derine daldırmıştı. Bigger küllerin üstüne bir sürü ufak kemik parçasının çıktığını gördü. Aynı anda bütün gövdesini korkunç bir dehşet kapladı. Evet, bu külleri temizlemesi gerekti önceden. Ama öylesine heyecanlıydı ve korkuyordu ki, kendi kendini tuzağa düşürmüştü. Şimdi buradan kaçmak zorundaydı, yoksa onu yakalarlardı.

Bu düşünceler kafasından yıldırım gibi geçiyor, onu bitkin düşürüp, çaresiz duruma getiriyordu.

«Bunlar kemik...»

Adamlardan biri söylendi: «Hadi canım, siz de! Çöp yakmışlar besbelli...»

«Hayır, durun! Görelim şunları.»

«Toorman, gel buraya! Sen bir zamanlar tıp okumuştun...»

Toorman adlısı ayağını uzatıp küllerin arasındaki uzun bir kemiği hafifçe iteledi. Kemik parçası beton zeminin üstünde birkaç santim öteye kaydı.

«Tanrım! Bu bir insan kemiği...»

«Bakın! Bir şey daha var...»

Birisi çömelip yuvarlak, madenî bir şey alarak baktı «Bu bir küpe!» dedi.

İçeriye o derin sessizlik doldu. Bigger'ın kafası bomboştu artık. Önünde olanlara bakıyordu. İçinde sürekli yaşadığı bir duygu vardı. Bu durumda bütün hayatını ortaya koyduğunu, karaderili olduğunu ve suç işlediğini, beyazların az sonra onu suçlayacakları bir kanıta baktıklarını düşünüyordu. İçini yine o eski duygu kaplamıştı; sürekli olarak büyük bir katılıkla onu etkisinin altına alıyordu. Ağır bir şey yakalayıp birinin suratına fırlatmak istiyordu. Biliyordu ki, Mary'nin kemiklerine bakıyorlardı. Gözlerinin önünde belirgin bir biçimde canlandıramadığı halde, bu işin nasıl olduğunu anlıyordu.

Külleri silkmek için kolu salladığı zaman yanmayan kemiklerden bazısı alt bölmeye dökülmüştü. Bu beyaz da, ocağa hava girmesi için bölmeyi kürekle karıştırmış ve bunları ortaya çıkarmıştı. Şimdi işte ufacık, ince uzun kemik parçaları, gri kül kümesinin üstünde duruyordu. Burada kalamazdı artık. Kuşkuları her an ona yönelebilirdi. Kendisini tutuklayacaklar ve bu işi onun yapıp yapmadığından emin olmasalar bile salıvermeyeceklerdi. Jan da hâlâ içerideydi ve suçsuzluğunu kanıtlayabileceğini yeminle söylüyordu. Mary'nin öldüğünü nasıl olsa öğreneceklerdi, şimdiden kemiklerine rastlamışlardı. Bundan böyle de katili arayacaklardı. Nitekim, hiç konuşmadan çömelmiş, kül yığınını dikkatle araştırıyorlardı. Derken, Bigger baltanın madenî parçasının ortaya çıktığını gördü o sırada. Tanrım! Bütün dünya başına yıkılıyordu. Telaşla, oturanların sırtına baktı. Ona bakmıyorlardı bile. Ateşin kızıl ışığı yüzlerini aydınlatmıştı; alevlerin homurtusu duyuluyordu. Evet, şimdi kaçacaktı. Ocağın arkasına doğru ayaklarının ucuna basa basa yürüdü, sonra durup dinledi. Dehşet dolu fısıltılarla konuşuyorlardı:

«Kızın kemikleri bunlar.»

«Tanrım!»

«Kim yaptı dersiniz?»

Bigger, aynı şekilde ayaklarının ucuna basa basa merdiveni çıkarken ocağın homurtusu, adamların konuşması ve küreğin çıkardığı gürültünün yanında ayak seslerinin duyulmamasını diliyordu. Merdivenin başına vardığında derin bir soluk aldı. Soluğunu bunca zaman tutmaktan ciğerleri ağrımıştı. Odasının kapısından içeri süzülerek lambayı yaktı. Pencereye döndü, camı kaldırmaya çalıştı. İçeri kar soğuğuyla yüklü buz gibi bir hava doluyordu. Alt katta belli belirsiz birilerinin bağırıştığını işittiğinde midesinin içi cayır cayır yanmaya başladı. Kapıya koşup kilitledikten sonra lâmbayı söndürdü. El yordamıyla pencereye varıp tırmandı. Şimdi buz gibi dondurucu rüzgarı daha iyi duyuyordu. Bacaklarını kıvırmış, rüzgardan gövdesi adamakıllı etkilenmiş, çerçevenin içinde öylece beklerken, yeri görmeye çalıştıysa da başaramadı. Bunun üzerine, kendini kaldırdığı gibi aşağı fırlattı. Düşerken buz gibi soğukta gövdesinin büzüldüğünü duyuyor, kapalı gözleri sıkılmış yumruklarıyla altındaki

kara gittikçe yaklaşıyordu. Havada bir an öylece kaldıktan sonra hızla yere çarptı. Önce yumuşak bir düşüş olduğunu sanmıştı. Çarpmanın etkisi şimdi farkediliyor, acı bütün gövdesini sarıyordu. Buz gibi kar yığınının içinde sersemlemiş bir halde uzanıp kaldı. Kar kulaklarına, gözlerine, ağzına dolmuş, sırtından aşağı iniyordu. Elleri de ıslanmış. buz gibi olmuştu. Birden bütün kaslarının şiddetle kasıldığını ve müthiş bir refleksin gövdesini sardığını duydu. Kasığında sıcak bir ıslaklık vardı. İşediğini farketti o an. Kaslarına ve bütün bedenine âdeta saldıran karın etkisini denetleyememişti demek! Başını kaldırıp gözlerini kırpıştırarak gökyüzüne baktı. Sonra da aksırdı. Kendine gelmişti. Kardan kurtulma çabasıyla debelendi. Sonunda bir, sonra da öbür ayağını yere basarak güçlükle ayağa kalktı. Önce biraz yürüdü, sonra koşmaya çalıştı, ama çok bitkin düşmüştü. Drexel Caddesinden aşağı doğru ilerlerken nereye gideceğini düşünmüyor, ama bu beyazların mahallesinden kaçmak zorunda olduğunu bilerek koşuyordu. Tramvay durağını geçti, karanlık sokaklara saptı. Şimdi daha hızlı yürüyor, gözlerini de yalnızca, arada bir arkasına bakmak için yerden kaldırıyordu.

Evet, Bessie'ye o eve gitmemesini söyleyecekti. Her şey bitmişti. Kendini kurtarmak zorundaydı. Ama bu kaçış da onun için çok bildik bir şeydi aslında. Hayatı boyunca, günün birinde başına böyle bir iş geleceğini bilmiş, işte, şimdi de öyle olmuştu. Hep bu beyaz dünyanın dışında duymuştu kendini. Evet, şimdi bu duygusu gerçekleşmişti işte. Buysa, her şeyi basitleştiriyordu. Gömleğinin içini yokladı. Evet, tabancası yerinde duruyordu. Bunu kullanmak zorunda kalabilirdi. Kendisini yakalamalarına fırsat vermeden ateş edecekti. Her durumda sonu ölüm demekti nasıl olsa. O yüzden de elindeki bütün kurşunları harcayarak ölecekti.

Cottage Grove Caddesine gelince güneye saptı. Bessie'nin evine gidip parayı almadan hiç bir şeyi tasarlayamazdı. Yakalanma korkusunu düşünmemeye çalıştı. Şiddetle yağan kardan korunmak için başını eğmiş, yumruklarını sıkmış, buzlu yollarda ilerliyordu. Elleri neredeyse donacak gibi olduğu halde cebine sokmak istemiyordu, çünkü ansızın polisle karşılaşırsa kendisini savunacak

durumda olması gerekirdi. Başının üstünde kocaman, buz tutmuş aylar gibi görünen ve üstleri kalın birer kar tabakasıyla kaplı duran sokak lambalarının yanından geçti. Yüzü sıfırın altındaki soğuğun etkisiyle ağrıyor, ıslak gövdesine çarpan rüzgâr da içine müthiş acı veren bir bıçak gibi saplanıyordu.

Şimdi bulunduğu yerden Kırk Yedinci Caddeyi görebiliyordu. Tüle benzeyen kar perdesinin gerisinden, bir tentenin altında durmuş bir çocuğun gazete sattığını gördü. Başlığını gözlerine biraz daha eğerek tramvay beklemek üzere bir kapı ağzına süzüldü. Çocuğun gerisindeki işportanın üstünde gazetelerin yığılı olduğunu görmüştü. Kocaman, kapkara başlıklarını okumak istiyor, ama kar görüşünü engelliyordu. Gazetelerin hepsinin, artık kendisinden söz eden haberlerle dolu olması gerekirdi. Bunu aslında hiç de garip bulmuyordu; çünkü hayatı boyunca başına, gazetelere geçecek işlerin geleceğini hissetmişti hep. Ama yıllarca içindeki duygulara göre davrandıktan sonradır ki, gazeteler bu hikâyeden, yani kendi hikâyesinden söz ediyorlardı. Gazetelerin buna, yüreğinin derinliklerinde yanarak yatarken yer vermek istemediğini düşündü. Ama şimdi dışarı vurup, onun hayatına istedikleri biçimi verenlerin üstüne püskürtünce, yayımlıyorlardı. Cebinden iki sent bulup çıkararak gazeteci çocuğa yaklaştı. Bir yandan da yüzünü gizlemeye çalışıyordu.

«Bir Tribune ver.»

Gazeteyi alıp bir kapı girintisine çekilerek önce sokağı kolladı; sonra da iri harflerle yazılmış şu cümleleri okumaya koyuldu: MİLYONER GENÇ KIZ KAÇIRILDI. KIZI KAÇIRANLAR 10 BİN DOLAR FİDYE İSTİYOR. DALTON AİLESİ, KOMÜNİST SANIĞIN SERBEST BIRAKILMASINI DİLEDİ. Evet, işte yayımlamışlardı. Yakında da Mary'nin ölümünü; gazetecilerin, kemikleri ocağın içinde bulmalarını, kızın başının kesildiğini, o heyecan arasında kendisinin kaçtığını yazacaklardı. Bir tramvayın yaklaştığını duyup başını kaldırdı. Araç yakına geldiğinde içinde hemen hemen hiç yolcu olmadığını gördü. İyiydi bu. Tam son yolcu binerken yetişti. Biletin parasını ödediği sırada biletçinin kendisini tanıyıp tanımadığını anlamaya çalışıyordu. İçeride öne doğru ilerlerken de ken-

disine bakılıp bakılmadığını anlamak için çevresini kolluyordu. Ön platformda, tam vatmanın arkasında durmuştu. Herhangi bir şey olursa buradan aşağı atlayıp kaçabilirdi. Araç hareket edince gazetesini açıp okumaya başladı:

«Bölge ve eyalet polisini iyice şaşkınlığa düşüren olaydaki en son ve akla durgunluk verici gelişmeler, evdeki hizmetçinin, ünlü Chicago'lu milyoner ailenin tek kızı Mary Dalton'ın geri verilmesine karşılık 10 bin dolar ödenmesini isteyen bir fidye mektubu bulması ve Dalton ailesinin, genç kızın kayboluşuyla ilgili olarak tutuklanan komünist lider Jan Erlone'un serbest bırakılmasını istemesidir.

«Mektubun imza yerinde «Kızıl» yazılıdır ve altına Komünist Partisi'nin simgesi olan orakla çekiç resmi çizilmiştir. Mektup, Henry Dalton'ın, Hyde Park'taki malikanesinde aşçı ve kahya olarak çalışan Peggy O'Flaherty tarafından bulunmuştur.»

Bigger içinde «bir zenci sürücünün sorguya çekilmesi», «yarı yarıya doldurulmuş sandık», «komünistlerin broşürleri», «sarhoşların oturak âlemleri», «kaygı ve korkudan akılları başlarından giden anneyle baba ve «komünistin çelişkili ifadesinin» anlatıldığı bir haber daha okudu. Gözleri, «yasadışı toplantılar bu kaçırılma olayına zemin hazırladı», «polisin olaya el koymaması istendi», «kaygıdan aklını kaybeden aile, kızlarını kaçıranlarla ilişki kurmaya çalışıyor» gibi cümlelerin üstünde gezindikten sonra şu bölüme takıldı:

«Dalton ailesinin, Miss Dalton'ın nerede olduğunu Erlone'un bildiğini öğrendiği sanılmaktadır. Bazı polis yetkilileri, ailenin, komünist liderin serbest bırakılma istemindeki asıl nedenin bu olduğunu söylemektedir.

«Erlone, polisin kendisini komünistleri Chicago'dan atmak için açılan kampanyayla ilgili olarak tutukladığını bir kez daha belirterek, tutuklanma nedenlerinin halka açıklanmasını istemiş, ancak kesin ve tutarlı bir karşılık alamayınca cezaevinden çıkmamakta direnmiştir. Bu arada polis de, kötü davranışı yüzünden Erlone'u hücresine göndermiştir.»

Bigger gözlerini kaldırıp çevresine bakındı, hiç kimse bakmıyordu ona. Elleri heyecandan titriyordu. Tramvay karın içinde ağır ağır ilerlerken, Ellinci Caddeye yaklaştıklarını gördü. Kapıya yanaşıp, «İnecek var,» dedi.

Tramvay durunca kendini şiddetle yağan karın içine attı. Şimdi aşağı yukarı Bessie'nin evinin önündeydi. Kızın penceresine bakınca karanlık olduğunu gördü. Evde oturmayıp arkadaşlarıyla içmeye gittiğini düşünmek onu kızdırmıştı. Hemen apartmandan içeri daldı. Holde loş bir ışık yanıyordu. Buranın epeyce ılık olduğunu görmek gövdesini bayağı rahatlatmıştı. Şimdi artık gazeteyi okuyup bitirebilirdi. Sayfaları açınca ilk kez kendi resmini de basmış olduklarını gördü. İkinci sayfanın sol alt köşesinde olup, üstünde de şunlar yazılıydı: KIZILLAR ONU TUZAĞA DÜŞÜRMEK İSTEDİLER. Küçük bir resimdi bu, altında da kendi adı vardı. Çok ciddî ve kapkara duruyor, ileri bakıyordu. Omuzunun üstünde de beyaz kedi görülmekteydi. Kedinin açıklı koyulu gözleri, resimde bile çifte ve gizli günah kuyularına benziyordu. Ah, evet: Şurada, bodrum merdiveninin hemen başında da Mr. ve Mrs. Dalton'ı gösteren resim vardı. Daha iki saat önce çekildiğini gördüğü bu resmin, bu kadar kısa sürede basılıp yayımlanması, o beyaz dünyanın her işi büyük bir hızla yapabileceği ve üstünlük tanımayan bir rakip halinde karşısına çıktığı, er ya da geç kendisini de yakalayacağı düşüncesini uyandırmıştı içinde. Mary'yi bir zencinin öldürdüğü ortaya çıkınca, beyaz saçlı bu adamla kadının merdivenlerin başında ellerini öne uzatarak durmaları, kuşkusuz çaresizlikle ıstırap çekmenin güçlü bir simgesi olarak kabul edilecek ve kendisine karşı derin bir nefretin uyanmasına neden olacaktı.

Bigger'ın dudakları kısıldı. Artık o parayı almasının olanağı yoktu. Mary'yi bulmuşlardı ve onu öldüreni yakalayıncaya kadar da ellerinden geleni yapacaklar, onlara hiç bir şey engel olamayacaktı. Güney kesiminde binlerce polis kendisini, ya da kendisine benzeyenleri arayacaktı.

Düğmeye basıp kapının açılmasını bekledi. Bessie evde miydi? Parmağını yeniden bastı ve bu kez uzun süre çekmedi. Sonunda açılmıştı. Her adım atışta soluğunu içine derin derin çekerek merdivenlerden yukarı

koştu. İkinci kata vardığında öylesine soluk soluğa kalmıştı ki bir an gözlerini kapayarak durdu, soluklarının düzelmesini bekledi. Başını kaldırınca, Bessie'nin aralık kapıdan ona sersem sersem baktığını gördü. İçeri girip bir an karanlıkta sessizce durdu. Sonra da konuştu: «Lambayı yak!»

«Bigger. Ne oldu?»

«Lambayı yak!»

Kız ne bir şey söyledi, ne de yerinden kıpırdadı. Bunun üstüne ileri atılan Bigger, el yordamıyla havada asılı lambanın kordonunu bularak çekti. Işık yanmıştı. Sonra da hızla döndü, odanın bir köşesinden birisi fırlayacakmış gibi gelmişti.

Kız yaklaştı. Paltosunun üstüne koymuştu elini; «Ne oldu?» diye sordu.

«Her şey bitti,» diyerek yanıtladı.

Öteki sevinç içinde sorusunu sürdürdü: «Yani o işi yapmama gerek kalmadı mı?»

Evet, bu kız şimdi sadece kendini düşünüyordu. Yapayalnız kalmıştı.

«Bigger, ne olduğunu anlat bana,» dedi Bessie.

«Her şeyi biliyorlar. Yakında arkama düşerler.»

Bessie'nin gözleri öyle bir korkuyla dolmuştu ki, içlerinde göz yaşına yer yok gibiydi. Bigger odanın içinde amaçsız dolaşıyor, pabuçları tahta döşemede kirli ve ıslak izler bırakıyordu.

«Anlat, Bigger. Ne olursun.»

Bessie kendisini bu karabasandan kurtaracak sözcüğü duymak istiyordu. Ama yapmayacaktı bunu. Hayır, kız onun yanında kalmalıydı. Yanında birinin olması gerekti. Bessie, paltosunun ucunu yakalarken titrediğini duyuyordu.

«Bigger, beni de arayacaklar mı? Bu işi yapmak istememiştim.»

Evet, ona her şeyi anlatacaktı, ama öyle bir anlata caktı ki, hiç olmazsa biraz daha kendisine bağlı olmasını sağlayacaktı. Şu anda yalnız kalmak istemiyordu.

«Kızı buldular,» dedi.

«Ne yapacağız, Bigger? Bak, başıma ne işler açtın.»

Ağlamaya başladı.

«Hadi hadi, ağlama bakayım. Yavrum benim.»

«Onu gerçekten öldürdün mü?»

Bigger sakin sakin: «Kız öldü,» dedi. «Buldular onu.»

Bessie bu kez kendini yatağa atarak hıçkırmaya koyuldu. Dudakları bükülmüş, yüzü göz yaşlarından sırıl sıklam, soluk soluğa sordu: «S-sen o... o... mektubu gönderdin mi?»

«Evet.»

Kız inledi: «Bigger!»

«Artık yapılacak bir şey yok.»

«Ah, Tanrım! Şimdi beni de arayacaklar. Bunu senin yaptığını anladıktan sonra sizin eve giderek, annen ve kardeşlerinle konuşacaklar. Herkesi sorguya çekecekler. Sonra da kuşkusuz bana gelecekler.»

Bu gerçekti. Bessie'nin onunla gitmekten başka çaresi kalmamıştı. Burada kalsa polisler geldiği zaman onu yatakta bulacaklar, o da ağlayarak her şeyi anlatacaktı. Kendini tutmayacaktı çünkü. Kişiliği, huyları, hayatı üstüne anlattıklarından da onu yakalamaları zor olmayacaktı.

«Para sende mi?»

«Elbisemin cebinde.»

«Kaç para kaldı?»

«Doksan dolar.»

Bigger sordu: «Ne yapmayı düşünüyorsun?»

«Kendimi öldürmek isterdim.»

«Şimdi böyle konuşmanın hiç bir gereği yok.»

«Başka türlü konuşabilir miyim ki?»

Düşündüğü körlemesine bir atıştı, ama deneyecekti.

«Bu şekilde davranırsan seni bırakıp giderim.»

Kız: «Hayır... Hayır, Bigger,» diye bağırarak yataktan fırlayıp ona doğru koştu.

Bunun üstüne Bigger bir iskemleye çökerken söylendi: «Eh, o zaman kendine gel.» Oturunca ne kadar yorgun olduğunu farketti. Varlığını bile bilmediği bir güç kaçmasına ve burada durarak kızla konuşmasına yardım etmişti, oysa şimdi polis odayı bassa kaçacak gücü kendinde bulamayacağını çok iyi anlıyordu.

Bessie omuzuna dokunarak sordu: «Y-yaralandın mı?»

Çocuk oturduğu iskemlede öne eğilip yüzünü avuçlarına gömdü.

«Bigger, ne oldu?»

İçini çekti Bigger: «Yorgunum ve fena halde de uykum var.»

«Sana yiyecek bir şeyler hazırlayayım.»

«Aslında içki istiyorum.»

«Hayır, viski olmaz. Sana gerekli olan sıcak süt.»

Bekledi, kızın odanın içinde dolaştığını duyuyordu. Ona gövdesi soğuk, ağır, ıslak ve sızılar içinde bir kurşun parçasına dönüşmüş gibi geliyordu. Bessie elektrik ocağını yaktı, bir şişe sütü bir tencereye boşaltarak ocağın kızıl yuvarlağının üstüne oturttu. Bunları yaptıktan sonra da Bigger'ın yanına gelerek ellerini omuzlarına koydu. Gözleri yine yaşlarla dolmuştu.

«Korkuyorum, Bigger,» dedi.

«Şu anda korkmana gerek yok.»

«O kızı sen öldürmüş olmalısın şekerim.»

«Aslında öldürmek istemedim. Elimde değildi. Yemin ederim.»

«Peki ne oldu? Bana bu konuyu hiç anlatmadın.»

«Aman, canım, oldu işte... Onun odasındaydım...»

«Odasında mı?»

«Evet. Sarhoştu. Kendinden geçince... Ben... Ben de... onu yukarı çıkardım.»

«Ne yaptı peki?»

«O... hiç bir şey yapmadı. Ama tam o sırada anası içeri girdi. Aslında kördür.»

«Kız mı?»

«Hayır, anası. Orada olduğumu anlamasını istemiyordum. Şey... kız bir şeyler söylemeye çalışıyordu, bunun üstüne çok korktum. Sadece yastığın ucunu ağzına sokmuştum. Öldürmek istemiyordum onu. Sonra yastığı yüzüne bastırdım. İşte o sıra ölmüş olmalı. Anası odaya girmişti, kız da bir şeyler söylemeye çalışıyordu. Kadın ellerini ileri uzatmıştı. Bak, böyle! Anladın mı? Bana dokunmasından korkuyordum. Bunun üstüne kızın bağırmasına engel olmak için yastığı suratına bastırıverdim. Kadın bana dokunmadı. Yolunun üstünde durmuyordum çünkü. Ama odadan çıktığında hemen yatağa yaklaştım. Kız... Kız... ölmüştü. İşte, hepsi bu kadar. Ölmüştü. Onu öldürmek istememiştim ki...»

«Onu öldürmeyi tasarlamamış mıydın?»

«Hayır, yemin ederim öyle bir şey yapmadım. Ama neye yarar? Hiç kimse bana inanmayacak ki?»

«Şekerim, anlamıyor musun?»

«Neyi?»

«Ne diyecekler biliyor musun?»

Bessie yeniden ağlamaya başladı. Bigger onun yüzünü ellerinin arasına aldı. Çok kaygılıydı, o anda her şeyi kızın gözleriyle görmek istiyordu.

«Ne diyecekler?»

«Senin... Senin... onun ırzına geçtiğini söyleyecekler.»

Bigger bir an bakakaldı. Mary'yi merdivenden yukarı taşırken geçen süreyi unutmuş gitmişti. Bunu öylesine içine, derinlere itmişti ki, şu âna kadar da gerçek anlamı kafasına dank etmemişti. Evet, kızın ırzına geçtiğini söyleyecekierdi, bunun aksini kanıtlamasına da olanak yoktu. Bu gerçek gözlerinde şu âna kadar hiç önem kazanmamıştı. Ayağa kalkıp dişlerini sıktı. Gerçekten kızın ırzına geçmiş miydi? Evet, ırzına geçmişti. Ne zaman o gecekine benzer duygulara kapılsa, ırzına geçiyordu! Ama ırza geçmek, insanın kadınlara karşı yaptığı bir hareket değildi ki aslında. Irza geçmek, insanın gerisinde yasak bir duvarın bulunması ve çevresindekilerin kendisini öldürmelerine engel olmak için de ister istemez önündekilere karşı saldırıya geçmesiydi. Bir beyazın yüzüne ne zaman baksa, ırza geçme suçunu işliyordu nasılsa! Binlerce beyaz elin gererek kopma noktasına getirdiği bir lastik parçasıydı ve koptuğu zaman ırza geçmiş oluyordu! Günü gününe yaşamının azabını duyup da yüreğinden kopup gelen bir ses ve nefretle için için haykırdığı zaman ırza geçiyor demekti.

Bessie sordu: «Onu buldular mı?»

«Ha?»

«Onu buldular mı?»

«Evet... Kemiklerini...»

«Kemiklerini mi?»

«Aman, Bessie! Ne yapacağımı bilemiyordum. Cesedini ocağa attım...»

Kız bunu duyunca yüzünü ıslak paltosuna bastırıp hıçkırdı.

«Bigger!»

«Ha?»

«Ne yapacağız?»

«Bilmiyorum.»

«Bizi arayacaklar.»

«Resmim de var ellerinde.»

«Nereye saklanabiliriz ki?»

«Bir süre o eski evlerde kalabiliriz.»

«Ama bizi orada da bulabilirler.»

«O kadar çok ev var ki. Bir ormanda saklanmış gibi olacağız.»

Derken ocaktaki süt taştı. Bessie kalktı, dudakları hâlâ hıçkırıklarla büzülüyordu. Gidip elektrik düğmesini kapadı. Sonra sütü bir bardağa doldurarak Bigger'a getirdi. Çocuk sütü ağır ağır yudumlayarak içtikten sonra bardağı bıraktı, ardından da iskemlede yine öne eğildi. Susuyorlardı. Bessie bir bardak daha doldurup getirdi, onu da içti. Ardından bir bardak daha içti. Sonra ayağa kalktı. Gövdesi ve bacakları fena halde ağırlaşmış, uykusu gelmişti.

«Giyin. Battaniyelerle yatak örtülerini de al. Buradan gitmemiz gerek.»

Kız hemen yatağa seğirtip yastıklarla birlikte örtüleri yuvarlayarak ufak bir denk yaptı. Bunlarla uğraşırken Bigger ona yanaşıp kollarını omuzlarına doladı.

«Şişe nerede?»

Kız çantasından şişeyi çıkarıp ona uzattı. Bigger uzun bir yudum aldıktan sonra geri verdi.

«Çabuk ol,» dedi.

Bessie işini görürken usulca hıçkırıyor, arada bir de gözlerinin yaşını siliyordu. Bigger odanın ortasında durmuş, düşünüyordu. Belki şimdi evini arıyorlar; belki de anası, Vera ve Buddy'yle konuşuyorlardı. Pencereye yaklaştı, perdeyi aralayarak dışarı baktı. Sokaklar bembeyaz, bomboştu. Döndü ve Bessie'nin, yatak örtülerinin oluşturduğu kümenin üstüne eğildiğini, ama hiç hareket etmediğini gördü.

«Hadi,» dedi. «buradan çabucak çıkmak zorundayız.»

«Ne olacağı umurumda bile değil.»

«Hadi. Böyle davranmaktan vazgeç!»

Bu kızla ne yapacaktı? Çok tehlikeli bir yük haline gelmişti. Hep böyle davranırsa, onu yanında taşımak ola-

naksız hale gelecekti, ama burada da bırakamazdı ki. Serinkanlılıkla, Bessie'yi şimdi yanına alması gerektiğini, ama gelecekte kendisini tehlikeye sokmayacak şekilde onunla hesaplaşacağını düşündü! Bunları, kendisine ait olmayan bir mantıkla varılan ve kendisine iletilen bir kararmış gibi sükunetle düşünüyordu. Sanki bu mantık üstünde hiç bir denetimi yoktu ve de buna boyun eğmek zorundaydı.

«Seni burada bırakmamı mı istiyorsun?»

«Hayır... Hayır, Bigger.»

«Eh, hadi o zaman. Şapkanla mantonu giy bakalım!»

Kız onun karşısında duruyordu, birden diz çöktü. Durmadan inliyordu: «Ah, Tanrım! Kaçmak neye yarar? Nereye gitsek bizi yakalarlar. Böyle bir şeyin başımıza geleceğini anlamalıydım.» Ellerini önünde kenetlemiş, ileri geri sallanırken sımsıkı kapalı gözlerinden yaşlar sızıyordu. «Bütün hayatım zorluklarla dolu geçti. Aç olmadığım zaman hastalanırdım. Hastalanmasam, başım başka bir nedenle belaya girerdi. Hiç kimsenin canını sıkmadım, derde sokmadım. Kendimi bildim bileli yorgunluktan ayakta duramayacak hale gelinceye dek çalıştım her gün. O zaman da her şeyi unutmak için kafayı çekmem gerekiyordu. Uyumak için bile sarhoş olmak zorundaydım. Bütün yaptığım budur. Şimdi de başıma neler geldi. Beni arıyorlar, yakalayınca öldürecekler.» Başını önüne eğdi. «Bana bu şekilde davranmana neden izin verdiğimi Tanrı bilir. Keşke seni hiç görmeseydim. Keşke ikimizden biri anasından ölü doğsaydı. Tanrı bunu nasıl içten dilediğimi biliyor. Bana dertten başka hiç bir şey vermedin. Tanıştığımızdan beri bütün yaptığın, beni elde etmek için sarhoş etmektir. İşte, hepsi bu! Her şeyi bütün açıklığıyla görüyorum şimdi. Şu anda sarhoş değilim. Bana bütün yaptıklarını görebiliyorum. Bunu daha önce görmek istememiştim. Seninle birlikte çok iyi şeyler duyduğumu düşünürdüm sadece. Mutlu sanıyordum kendimi, oysa içimin derinliklerinde böyle olmadığını çok iyi biliyordum. Ama beni bu cinayete bulaştırdın, her şeyi görüyorum artık. Bir aptaldım; koskoca, kapkara, sarhoş bir aptal. Şimdi de kaçmam gerek, ama yüreğimin içinde buna da aldırmadığını anlıyorum.»

Sustu, soluğu kesilmişti. Bigger söylediklerinin hiç

birini dinlemiyordu. Kızın bu sözleri, ona hayatının belki binlerce ayrıntısını hatırlatmış ve bunları hatırlayınca da onu hiç bir şekilde yanına almasına ya da geride bırakmasına olanak bulunmadığını anlamıştı. Bütün bunları düşünürken kızgınlık ya da pişmanlık duymuyordu, sadece kendini kurtarmak için neler yapması gerektiğini bilen kararlı bir erkekti şu anda.

«Hadi, Bessie! Burada bu şekilde daha fazla kalamayız.»

Eğildi, bir eliyle kızın kolunu tuttu, ötekiyle de yatak örtülerini kaldırdı. Kızı sürükleye sürükleye dışarı çıkardıktan sonra kapıyı arkasından çekti. Merdivenden aşağı inerken o da sendeleye, tökezleye arkasından geliyor, durmadan inliyor, hıçkırıyordu. Apartmanın çıkış kapısına geldiklerinde elini gömleğinden içeri atıp tabancasını çıkararak paltosunun cebine koydu. Artık onu her an kullanmak zorunda kalabilirdi. Kapıdan dışarı adımını atar atmaz kellesini koltuğuna alacak demekti. Başına geleceklerin hepsi kendisine bağlıydı. Bunu farkedince içindeki korku biraz hafifledi. Her şey yeniden basitleşmişti. Kapıyı açınca buz gibi soğuk bir rüzgar yüzüne çarptı. Geriye çekilip Bessie'ye döndü.

«Şişe nerede?»

Kız çantasını uzattı. Bigger çantadan şişeyi alarak uzun bir yudum çekti. «Al, bakalım. Sen de çek,» dedi.

Kız içtikten sonra şişeyi yine çantasına koydu. Karın altındaki buz tutmuş caddelerde ilerliyorlardı. Rüzgarın şiddeti neredeyse ikisini de sürükleyecekti. Kız bir ara durup yeniden ağlamaya başladı. Bigger hemen kolunu yakaladı: «Kes bakalım sesini. Yürü hadi!»

Yüksek, karla kaplı bir yapının önünde durmuşlardı. Kapkara pencereleri insanda bir kafatasının göz çukurları duygusunu uyandırıyordu. Bigger kızın çantasından el fenerini çıkardı. Sonra onu yine kolundan yakalayıp merdivenlerden ön kapıya sürükledi. Kapı aralıktı. Bigger'ın attığı omuza kanat önce direndi, sonra da ardına dek açıldı. İçerisi çok karanlıktı, fenerin ölgün ışığı da önlerini görmelerine pek yardım etmiyordu. Burnuna müthiş bir çürük kokusu dolmuştu, birden tahta döşemelerin üstünde bir takım yaratıkların koşuştuğunu duydu. Bağıracakmış gibi soluğunu tutmuştu kız. Ama Big-

ger kolunu öyle bir sıktı ki, iki büklüm olup inlemekten başka bir şey yapamadı. Merdivenden çıkarken bir ağacın, rüzgarın etkisiyle eğilip doğrulurken çıkardığı sese benzer gıcırtılar duyuluyordu. Bir eliyle Bessie'nin bileğini yakalamıştı. Örtü yığını da o kolunun altındaydı. Öbür eliyle, tavandan sarkarak ağzına ve gözlerine yapışan örümcek ağlarını itmeye çalışıyordu. Üçüncü kata çıkınca, apartman aralığına penceresi olan bir odaya girdi. İçerisi küflü tahta kokuyordu. Feneri yakarak ışığı yerde gezdirdi. Döşeme kapkara kir ve tozla kaplıydı. Bir köşede de iki tuğla parçasının durduğunu gördü. Bessie'ye baktı. Kız elleriyle yüzünü kapamıştı. Kara renkli parmaklarının arasından göz yaşlarının süzüldüğünü gördü. Hiç aldırmayarak elindeki yatak örtülerini yere fırlattı.

«Örtüleri açıp yere yay!» dedi.

Kız bu sözleri dinledi. Bigger iki yastığı da tam pencerenin altına koydu. Böylece, yattığı zaman pencere tam başının üstüne gelecekti. Öyle üşüyordu ki, dişleri birbirine vuruyordu. Bessie'yse bir duvara dayanmış hâlâ ağlıyordu.

«Ağlama artık,» dedi.

Pencereyi açıp aralığa baktı. Damının üstünden savrulan karı gördü. Aşağıdaysa, zifiri karanlıktan başka bir şey seçilmiyordu. Ama arada bir düşen bir iki kar tanesi fenerin ışığına vuruyordu. Pencereyi indirip Bessie'ye döndü. Kız yerinden kıpırdamamıştı bile. Yanına gidip çantasındaki yarıya inmiş şişeyi alıp dibine kadar dikti. İyi gelmişti. Midesini yakarken ona soğuğu ve dışarıda esen rüzgarı unutturmuştu. Şiltenin kıyısına oturarak bir sigara yaktı. Uzun süredir ilk kez sigara içiyordu. Sıcacık dumanı iyice içine çektikten sonra ağır ağır dışarı verdi. Viski her yanını ısıtmış, başını döndürmüştü. Bessie usul usul, acınacak biçimde ağlıyordu.

«Hadi, gel de yat!»

Tabancasını cebinden çıkararak kolaylıkla uzanıp alabileceği bir yere koydu.

«Hadi, Bessie! Orada öyle durursan donarsın.»

Paltosunu çıkarıp daha iyi ısıtsın diye battaniyenin üstüne serdikten sonra el fenerini söndürdü. Viski uykusunu getirmiş, duygularını uyuşturmuştu. Soğuğun içinde Bessie'nin hafif iniltilerini ve hıçkırıklarını duyuyordu. Si-

garasından sonuncu kez uzun bir nefes çektikten sonra izmariti söndürdü. Bessie'nin pabuçlarının tahta döşemede gıcırtılı sesler çıkardığını duyuyordu. Hiç kıpırdamadan yatıyor, alkolün bütün gövdesini saran sıcaklığını duyuyordu. Aslında iç dünyasıyla ne kadar gergin olduğunu anlıyordu. Uzun süre rahatsız bir durumda kaldıktan sonra rahatlama fırsatı bulduğunda bir türlü gevşeyememiş gibi bir hali vardı. Sinirleri istekten iyice gerilmişti, ama Bessie ayakta durduğu sürece bunun olanaksızlığını anlıyor ve onu istediğini unutmaya çalışıyordu. Bessie çok kaygılıydı, o yüzden de Bigger'ın aklının o yana kaymaması gerekirdi şu anda. Kendisinden bekleneni en çok veren o yanını, bilinçli isteğine rağmen baskı altında tutuyordu. Sessizlikte Bessie'nin giysilerinin hışırdadığını duyunca, mantosunu çıkardığını anladı. Birazdan yanına uzanacaktı. Bekledi. Birkaç saniye sonra kızın parmaklarının yüzünde gezindiğini duydu, şilteyi arıyordu besbelli. Hemen elini uzatıp kolunu yakaladı.

«Gel, yanıma uzan.»

Örtüyü tutmuştu, kız yanına uzandı. Bessie yanında olunca viski başını daha çok döndürüyor, gövdesinin gerginliği de artıyordu. Ansızın sertleşen rüzgar pencereyi sarsmış, bütün bina gıcırdamıştı. Tehlikede olduğunu bildiği halde, yattığı yerde rahattı ve ısınmıştı. Uyurken yapı başına çökebilirdi, ama başka yerde olsa bu kez de polis yakalardı onu. Ellerini Bessie'nin omuzlarına koydu. Bir süre sonra kızın gövdesinin yumuşadığını duydu. Ama bu kez kendi gerginliği giderek artıyor, kanı kaynamaya başlıyordu.

Hafif bir fısıltıyla sordu: «Üşüyor musun?»

Kız soludu: «Evet.»

«Bana biraz daha sokul.»

«Bu duruma düşebileceğim hiç aklıma gelmemişti.»

«Her zaman böyle olmayacak ki.»

«Keşke şimdi ölsem.»

«Böyle konuşma.»

«Donuyorum. Sanki hiç ısınamayacakmışım gibi geliyor.»

Kızı, soluğunu iyice yüzünde duyana kadar kendine çekti. Rüzgar pencerenin camını sarsıyor, binanın iniltiler çıkarmasına sebep oluyordu. Sonra her şey bir an

için sessizliğe büründü. Bigger şimdi yan dönmüş, yüzünü Bessie'ye çevirmişti. Onu öptü, kızın dudakları buz gibi soğuktu; ama öpücükler artınca yumuşayıp ısındı. Bigger'ın içinde ısrarlı ve karşısındakinden çok şey istemesine sebep olan büyük bir istek dalgası yükselmişti. Elini kızın omuzundan memelerine kaydırarak önce birini, sonra da ötekini avuçladı. Öbür kolunu onun başının altına koymuş, uzun uzun ve sertçe öpüyordu.

«Ne olur, Bigger...» dedi kız.

Ona arkasını dönmeye çalıştı, ama Bigger bedenini sımsıkı tutuyordu. Sonunda hareketsiz yatmak zorunda kaldı, inliyordu. Sonra kızın içini çektiğini duydu; bunun anlamını çok iyi biliyordu, çünkü daha önce de böyle iç çektiğini çok duymuştu. Ama bu kez bu bildik iç çekişin içinde daha fazla şeyler olduğunu, bunun sadece bedenini ona vermek değil, aynı zamanda kendisini bütünüyle teslim etmek anlamına geldiğini anlamıştı. Kızın başı, büyük bir kendini bırakışla koltuğuna dayalıydı şimdi. Bigger, onun eteğinin ucunu tutarak ağır ağır kaldırdı. İçini güçlü bir istek dalgası doldurmuştu. Kızın vücuduna doladığı kolunu sıkıştırdı. Bessie hareketsiz, direnmeden, ama onun hareketlerine de karşılık vermeden yatıyordu. Kızı bir kez daha öpünce konuştu. Ama bu bir sözcük değil, dehşetli yazgısını kabullenmiş bir insanın sesiydi. Hızlı solukları, sonunda yakarış dolu bir fısıltıya dönüştü: «Bigger... Ne olur, yapma...»

Sözlerini şimdi çok uzaktan, büyük bir sessizlik içinden duyuyor, ama hiç aldırmıyordu. Gövdesindeki gerginliğin gürültülü isteği kızın sesini bastırıyordu. Odanın soğuk karanlığı içinde hızlı hızlı dönen ve içinde daha hızlı dönmek isteği uyandıran bir tekerleğin üstündeymiş gibi bir duyguyu yaşıyordu. Bu şekilde hızla dönerse, içinin ısınıp uykusunun geleceğini ve gerginliğiyle bitkinliğinden kurtulacağını umuyordu. Şimdi kızdan ve isteklerinden başka hiç bir şeyi düşündüğü yoktu. Soğuğa aldırmadan örtüleri çekti. Ne yaptığını bilmiyordu. Bessie ellerini göğsüne dayamış onu itiyor, parmakları hareketlerine karşı çıkmak istercesine açılıyordu. Kızın, hiç durmadan hızla soluduğu halde upuzun ve sonu gelmez bir inilti koyverdiğini duydu. Bu iniltiyi çok uzaklardan duyuyor ve aldırmıyordu. Şu anda işini bitirmek zorunday-

dı. Zorunlukla sürükleniyor, kızın iniltili karşı çıkışlarına rağmen hırsla hareket ederek dik bir yamaçtan aşağı atını dörtnala koştururken yüzüne dirençli bir rüzgârın çarptığını duyuyor, bütün bunların arasında da ona karşı derin bir acımaya kapılıyordu. Hayır, hayır, hayır, Bigger! Ansızın rüzgar öylesine şiddetlendi ki, karanlığın içinde onu aldığı gibi kaldırdı; şimdi döndürüyor, gövdesini büküyor, onu savuruyordu. Rüzgarın o havlamaya benzer gürültüsü arasında uzaklardan geliyormuş gibi, kızın hayır, hayır, hayır, Bigger! dediğini duyuyordu. Ne zaman olduğunu hatırlayamıyordu ama, düşmüştü işte. Şimdi içi boşalmış, tükenmiş gibi, öylece yatıyordu. Dudakları aralıktı.

Açlık ve gerginlikten kurtulduğunu gecenin içinde esen rüzgarı ve kızın soluklarını duyarak hareketsiz yatıyordu. Ondan uzaklaşıp sırt üstü dönerek bacaklarını açtı. Gerginliğin gövdesinde yavaş yavaş dindiğini anlıyordu. Hızlı solukları giderek yavaşlamış, duyulmaz bir hal almıştı. Bir süre sonra soluduğunu bile unuttu. Hiç uykusu yoktu, Bessie'nin de yanında yattığını duyuyordu. Karanlıkta başını ona doğru çevirdi. Soluk alıyordu kız. Uyuyup uyumadığını merak etti. İçinden, onun uyumasını beklediğini farketti. Bessie'yse, onun neler düşündüğünü anlamamıştı. İçeri girdiğinde odanın bir köşesinde iki tuğla parçasının durduğunu anımsadı. Bunları hangi yanda gördüğünü bulmaya çalışıyor, başaramıyordu. Bessie'ye, o cinayet üstüne bir şey söylemese daha iyi olacaktı. Eh, yine de kızın kendi suçuydu. O kadar üstüne düşmüştü ki, sonunda anlatmak zorunda kalmıştı. Üstelik Mary'nin ocaktaki kemiklerini bu kadar çabuk bulacaklarını da nereden bilebilirdi ki? Tüten kömürlerle beyaz küçük kemik parçaları gözlerinin önünde yeniden canlanınca hiç bir pişmanlık duymadı. Hemen hemen bir dakika kadar bu kemiklere bakmış ve onların Mary'ye ait olduğu aklına bile gelmemişti. Bu işi başka yoldan ortaya çıkaracaklarını buldukları kanıtla karşısına ansızın dikileceklerini sanmıştı. Hiç bir zaman durup o kanıta bakacağı ve bunun «delil» olduğunu kavrayamayacağı aklının ucundan geçmemişti.

Düşünceleri odaya döndü. Bessie ne yapıyordu acaba? Soluklarını dinledi. Onu ne yanına alabilir ne de ge-

ride bırakabilirdi. Evet, uyumuştu. İçeri ilk girdiklerinde, fenerin aydınlığında görebildiği kadarıyla aklında kalan odanın ayrıntılarını zihninde yeniden canlandırmaya çalıştı. Pencere tam arkasında, başının üstündeydi. Fener yanında, tabanca fenerin yanında duruyordu ve uzanıp kolayca alabilmesi için de kabzası kendisine çevriliydi. Ama tabancayı kullanamazdı, çok gürültü olacaktı. Tuğlalardan birini kullanabilirdi ancak! Pencereyi kaldırışını anımsadı. Zor olmamıştı. Evet, bütün yapacağı buydu. Onu boşluğa atacaktı. Nasılsa orada hiç kimse bulamazdı. Ama kokmaya başlarsa o başka sorundu tabii.

Kızı burada bırakamaz, yanına da alamazdı. Yanına alsa, durmadan ağlayacak, olanlardan hep onu suçlayacaktı. Unutmasına yardımcı olması için viski isteyecek, bulamadığı zamanlarda olacaktı elbet. Oda zifir karanlığındaydı; kentse yok olmuştu. Ağır ağır doğrulurken soluğunu tutuyor, çevresini dinliyordu. Bessie'nin solukları derin ve düzenliydi. Evet, onu ne yanına alabilir ne de bırakabilirdi. Elini uzatıp feneri yakaladı. Yine dinledi, kızın solukları bitkin bir insanınkilere benziyordu. Bu şekilde oturduğu zaman örtülerin, Bessie'nin üstünden kaymasına sebep oluyordu. Onun ne üşümesini ne de uyanmasını istiyordu şu sıra. Örtüleri üstüne çekti, hâlâ uyuyordu. Fenerin düğmesine basar basmaz karşı duvarda sarı bir ışık yuvarlağı belirdi. Telaşla feneri yere tuttu; ışığın kızı rahatsız etmesinden korkmuştu. Bu hareketi yaparken de, bir saniyeden daha az bir süre içinde odaya ilk girdiği zaman gördüğü tuğlalardan birinin durduğu yeri farketti.

Ansızın gövdesi sertleşti. Bessie kıpırdanmıştı. Solukları da artık derin ve düzenli değildi. Dinledi, ama hiç bir şey duyamıyordu. Kızın soluklarını geniş ve karanlık bir girdapta uzanıp giden bembeyaz bir ipliğe benzetiyor, ve bu dolaşık, beyaz ipliğin kendisini aşağılardaki kayaların üstüne düşürüp düşürmeyeceğini bekliyordu. Derken kızın solukları yine düzene girdi. Kendi de rahatlamıştı şimdi; ama kızı uyandırmamak için kendi solumasını baskı altında tutmaya çalışıyordu. Bessie'nin her kıpırdanışında her yanını kuşatan korku, çabuk ve kesin hareket etmesi gerektiğini anlatıyordu. Ayaklarını battaniyenin altında yavaşça kıvırıp bekledi. Bessie uzun, dü-

zenli, ağır soluklar alarak uyuyordu. Kolunu kaldırınca battaniye yana kaydı. Ayağa kalktığında da kasları gövdesini harekete geçirdi. Dışarda, soğuk geceyi kasıp kavuran rüzgar, buzlu ve karanlık bir çukurun içindeki aptal bir insan gibi inliyor, sonra sesi hafifliyordu. Dönüp, ışık yuvarlağını Bessie'nin başının bulunduğu yana çevirdi. Evet, kız uyuyordu. Göz yaşlarının lekelediği yüzü sakindi. Feneri söndürüp duvara dönerek tuğlayı arandı. Bulunca sıkı sıkıya kavradı ve biraz önce üstünde yattığı şilteye yöneldi. Karanlıkta yolunu bulmasına kızın soluklari yardımcı oluyordu. Bessie'nin başının bulunduğunu tahmin ettiği yerde durdu. Evet, onu yanına alamazdı, arkada da bırakamazdı; bu yüzden öldürmesi gerekiyordu. Kızın hayatına karşılık kendisininki söz konusuydu şu anda. Telaşla, vuracağı yeri tam saptamak amacıyla feneri yaktı. Aynı zamanda onu uyandırmaktan da korkuyordu. Sonra ışığı söndürdü. Kızın karaderili yüzünün derin uykuda aldığı sakin anlam beynine çakılmıştı.

Doğrulup tuğlayı kaldırdı. Tam da o sıra işin gerçekliğini kesinlikle unuttu. Yüreği göğsünü delip dışarı fırlayacakmışçasına çarpıyordu. Hayır. Olmaz. Soluğu ciğerlerini şişirmiş, kaslarını germişti. İsteğini gövdesine zorla kabul ettirmeye çalışıyordu şimdi. Bundan daha iyisini yapması gerekirdi. Derken, korkusu geldiği gibi gitti. Ama bulunduğu noktada yasalardan kaçmak için duyduğu dayanılmaz istek geri gelene dek öylece beklemek zorunda kaldı. Evet, bu şekilde olmalıydı. Yanına yaklaşan beyaz hayal, Mary'nin yanışı, Britten ve yasaların arkasına düşüşü aklına gelmişti. Yeniden hazırdı. Tuğlayı elinde tuttuğunu biliyordu. Aklından; odanın boşluğu içinde elinin görünmez bir daire çizdiğini ve kızın başının olması gereken yere hızla indiğini geçirdi. Gövdesi buz kesilmişti, hiç kıpırdamıyordu. Evet, işin böyle olması gerekiyordu. Sonra derin bir soluk alıp, elini düşündüğü gibi büyük bir hızla kaldırdı, bir an durdu, sonra da karanlıkta küt diye indirdi. Aynı zamanda göğsünden de hırıltılı bir ses çıkmıştı. Sonra şaşkın bir soluk, ardından da bir inilti duyuldu. Hayır, olmamıştı. Tuğlayı, her darbe yumuşak, ama dirençli bir yığına çarpana kadar kaldırıp indirdi. Biraz sonra sanki canlılığını tuğlanın çarpışından alıyormuş duygusunu uyandıran ıslak bir pamuk yığınına

vuruyormuş gibi geldi ona. Durdu, soluklarının göğsünden hızlı hızlı boşaldığını, sonra yine dolduğunu duyuyordu. Her yanı sırılsıklam olmuştu, üşüyordu da. Tuğlayı kaç kez indirip kaldırdığını bilemiyordu. Bütün bildiği, odanın sessiz ve soğuk oluşu, işini de bitirdiğiydi.

Sol elinde, hayatı buna bağlıymış gibi hâlâ el fenerini tutuyordu. İşi gerçekten becerip becermediğine bakmak için yakmak istiyor, ama yapamıyordu. Dizleri, yarışa hazırlanan bir koşucununkiler gibi hafifçe bükülmüştü. İçinde de yine aynı korku vardı. Bütün dikkatiyle çevresini dinlemeye çalıştı. Yoksa kız soluk mu alıyordu? Eğilip dinledi. Duyduğu kendi soluklarıydı. Öylesine hızlı solumuştu ki, bunların Bessie'ninkiler olduğunu sanmıştı.

Tuğlayı kavrayan parmakları ağrıyordu. Dakikalardır bütün gücüyle elinde sıkmıştı çünkü. Parmaklarında sıcak ve yapışkan bir sıvının varlığını duyunca yaptığı işin gerçekliği bütün içini doldurdu. Üstelik de derisini hafifçe ışıklandıran ılık bir pırıltı veriyordu bu ıslaklık. Tuğlayı atmak, her geçen saniye daha da etkinleşen kandan kurtulmak için dayanılmaz bir istek duyuyordu. Derken müthiş bir düşünce onu felce uğrattı. Ya Bessie sandığı durumda değilse?.. Ya el fenerini yaktığı zaman kanlı ağzın kendinden geçmiş bir sorgu ve suçlamayla açık, iri kara gözleri kendisine bakarken bulursa?.. Odanın soğuk havasından daha buzlu bir soğuk, ilmikleri buzdan örülmüş bir atkı gibi bedenini kuşattı. Bu duygu dayanılmaz bir tedirginliğe dönüşmüştü. İçinden bir şey, sessiz bir ıstırapla bağırıyordu. Elini tuğla yere değene kadar indirdi, sonra da parmaklarını üstüne, ceketinin kumaşına sürerek temizledi. Yavaş yavaş solukları düzene girmişti, artık bir şey duymuyordu. Daha sonra da Bessie'nin öldüğünden hiç kuşkusu kalmadı. Odanın içini sessizlik, soğuk, ölüm, kan ve gecenin içinde esen rüzgârın iniltisi doldurmuştu.

Ama bakmak zorundaydı. Kızın başının olması gereken yere el fenerini çevirip yaktı. Sarı ışık yuvarlağı bomboş döşemeyi gösteriyordu. Bunu buruşuk yatak örtüleri bir yığın halinde görünene kadar çevirdi. İşte, oradaydı. Kan, ezik dudaklar, bir yana kaymış yüz ve ağır ağır akan kan! Kız gevşek ve hareketsizdi. Hemen bir

şeyler yapmalıydı. Işığı söndürdü. Onu burada bıraksa mıydı acaba? Hayır. Biri bulabilirdi.

Ölüye dokunmamaya çalışarak şiltenin öbür ucuna yürüdü, sonra da karanlıkta döndü. El fenerinin ışığını şimdi pencere yönüne çevirmişti. Sonra da o yöne yürüdü. Yapmak istediğini yapamayacağını söyleyen bir ses duymayı bekliyordu bir yandan da. Ama hiç bir şey duyulmadı. Yalnızca, pencereyi ağır ağır kaldırırken sert rüzgar yüzüne çarptı. Yeniden Bessie'ye dönüp, ışığı kan ve ölümün yüzüne çevirdi. Sonra da feneri cebine atıp karanlıkta dikkatle kıza yürüdü. Onu kucaklamak zorundaydı. Kolları iki yanına sarkmış, hiç hareket edemiyor, öylece duruyordu. Ama onu buradan kesinlikle kaldırması gerekirdi. Onu ne olursa olsun pencereye kadar götürmeliydi. Eğilip ellerini gövdesinin altından geçirdi. Bunu yaparken kana bulaşacağını sanıyordu, ama aldanmıştı. Sonra kızı kaldırdı; o sırada rüzgarın, bu harekete karşı çıkarmış gibi haykırdığını duyuyordu. Pencereye yanaşıp kızın ölüsünü kaldırdı. Şimdi çok daha hızlı hareket ediyordu. Kızı elinden geldiğince dışarı uzatarak kollarından bıraktı. Ceset karanlığın içinde düşerken hava boşluğunun iki yanındaki duvarlara çarpıyordu. Sonunda yere çarptığını duydu.

Işığı yakıp şilteye tuttu. Kızı orada bulacağından hemen hemen emin gibiydi. Ama yalnızca ılık bir kan gölcüğüyle hemen üstünde yükselen hafif bir buhar tabakasından başka bir şey göremedi. Yastıkların üstü de kanlanmıştı. Bunları da alıp hava boşluğuna fırlattı. Her şey bitmişti artık.

Pencereyi indirdi. Şilteyi başka bir odaya götürecekti. Aslında olduğu yerde bırakmak istiyor, ama soğuk yüzünden yine gerekseyeceğini de anlıyordu. Battaniyeyle örtüleri çıkın yapıp hole çıktı. Çıkmasıyla da kaskatı kesilmesi bir oldu. Ağzı açık kalmıştı. Tanrım! Allah kahretsin! Evet, elbisesinin cebindeydi. İşte, şimdi hapı yutmuştu. Bessie'yi pencereden atmıştı ama para kızın cebindeydi! Ne yapacaktı şimdi? Aşağı inip alsa mıydı? Her yanını çaresizlik ve ıstırap kaplamıştı. Hayır, onu bir daha görmek istemiyordu. Yüzünü bir daha görürse dayanılmaz bir suçluluk duygusuna kapılacağını biliyordu. Çok aptalca bir hata işlemişti. Kızı cebindeki bütün pa-

rayla nasıl da aşağı atabilmişti. İçini çekip holden geçerek başka bir odaya girdi. Eh, durumu parasız idare etmek zorundaydı. Hepsi bu kadardı işte. Örtüleri yere serip uzandı. Kendisiyle açlık, yasa ve önündeki upuzun günler arasında sadece yedi sent vardı.

Gözlerini kapadı. Bir türlü gelmek bilmeyen uykuyu özlüyordu. Şu son iki gün ve gece süresince öylesine hızlı ve zorlu yaşamıştı ki, olayları bütün gerçeklikleriyle aklında tutması için büyük bir çaba harcaması gerekiyordu. Korkuyla ölüm yanından öylesine yakın geçmişti ki, bütün bunların yalnızca kendisinin başına geldiğini ve kendisinin de her şeye karşın bu olanlara dayanabildiğine inanıyordu. Ve bütün olanların üstünde kolayca kavranamayan, ama gerçek olan garip bir güç de duyuyordu. Bu işi başarmıştı. Bütün bunları o yapmıştı. Bu iki cinayet, hayatı boyunca yaşadığı en anlamlı olaylardı. Başka insanlar, kendisine gerçeği görmeyen gözleriyle bakarak ne düşünürlerse düşünsünler, gerçekten ve derinine yaşıyordu. Eline hiç bir zaman, davranışlarının sonucunu hissetmek fırsatı geçmemişti. İstemi ve gücü, hiç bir zaman bu korku, cinayet, kaçış günü ve gecesi kadar özgür olmamıştı.

Evet, iki kez öldürmüştü, ama gerçekte ilk kez cinayet işlemiyordu. Daha önce de birçok defa olmuştu bu iş. Ne var ki, şu son iki günde, içgüdüsü gerçek cinayet eylemiyle biçimlenmişti. Daha önce sık sık, kör bir kızgınlığa kapılır veya böyle bir öfke duvarının, perdesinin ardına gizlenir, ya da kavga, dövüş ederdi. Yine de kaçarken ve dövüşürken, bu işi bütünlüğü içinde yaşamak, onun doyuruculuğunu duymak istiyordu. Rüzgarın ve kavurucu güneş ışınlarının altında, kendisini kentin yoksul bir köşesinde çürümeye bıraktıktan sonra, o gece arabada Mary'nin yaptığı gibi dönüp: «Halkının ne şekilde yaşadığını görmek istiyorum,» diyerek, onu hem kayıtsızca seyreden, hem de ondan delicesine nefret edenlerin gözleri önünde savaşmak istiyordu!

Yine de gerçekte neyin peşindeydi ve ne istiyordu? Neyi seviyor, neden nefret ediyordu? Bunu bilemiyordu işte... Bildiği şey ayrı, duyduğuysa apayrıydı. Dünyanın ona bir verdiği vardı, bir de doğal olarak kendisine ait olan şey! Önünde ve arkasında uzanan şeyler ayrıydı.

Ömrü boyunca bu iki dünya, düşünce ve duygu, istem ve akıl, umut ve doyum bir araya gelmemişti! Hiç bir zaman o bütünlüğü duymamıştı! Arada bir odasında oturur ya da yolda yürürken, caddelerin düz, duvarlarınsa dört köşe olduğunu gördüğü halde dünya ona karmakarışık bir yer gibi görünürdü. Bu öyle bir karışıklıktı ki, içinde bir noktanın gerçeği anlaması, bölmesi ve sonra da her şeyi bir bütün halinde toplaması gerektiğini biliyordu. Ama ancak nefretin gerilimi altındayken kendisi bu karışıklığı çözebiliyordu. Dar ve sıkışık bir çevrede ölesiye koşullanmıştı. Yalnızca sert sözler ve tekmeler de onu dimdik ayağa kaldırıp harekete geçiriyordu. Ama bu geçiş, dünyanın kendisine çok ağır gelmesi yüzünden her seferinde boş bir çaba olarak kalıyordu. İşte o zaman da gözlerini kapıyor, kime ve neye olursa olsun körlemesine vuruyor, bu arada kimin ve neyin ona karşılık verdiğine bakmıyordu.

Bütün bunlardan sonra da, onun için çok zor olduğu halde, sorunun çözümlendiğine inanmaya ve mutsuzken mutlu olduğunu söyleyerek kendi kendini kandırmaya yanaşmıyordu. Annesinden, Bessie'ye benzeyen halleri yüzünden nefret ediyordu. Annesinin alışkanlıkları Bessie'nin viskisiydi; Bessie'nin viskisiyse, annesinin dini! Bir sıraya uzanıp şarkı söylemek ya da bir köşeye kıvrılıp uyumak istemiyordu. Gazete ya da dergi okuduğu, sinemaya gittiği, kalabalık arasında sokaklarda dolaştığı zaman istediklerini elde ettiğini duyuyordu. Başkalarına karışıp bu dünyanın bir parçası olmak, bu parçanın içinde gevşeyerek kendi benliğini bulmak, karaderili olduğu halde herkes gibi yaşama fırsatı elde etmek istiyordu.

Sert şiltenin üstünde huzursuzlukla dönerek inledi. Onu ötelere doğru sürükleyip götüren bir düşünce ve duygu girdabına yakalanmıştı. Gözlerini açtığında, tam tepesindeki kirli pencereden gün ışığının sızdığını gördü ve yerinden fırlayarak dışarı baktı. Kar durmuştu. Bembeyaz, sessiz kent, geniş bir alana yayılmış damlardan ve gökyüzünden oluşmuş gibiydi. Saatlardır karanlıkta kentin bu halini düşünmüştü; şimdiyse karşısında bembeyaz ve sessiz uzanıyordu işte. Ama kent üzerine düşündükleri onu öyle bir gerçek haline getirmişti ki, bu ger-

çek gün ışığında bile yoktu. Gece yattığı yerde düşünürken, seyredildiğinde gerçeğinden bir şeyler yitirdiği kanısını uyandıracak gibiydi. Bu soğuk, bembeyaz dünya, neden kalkıp yürüyebileceği, evine gidebileceği, bir şeylere kolayca karar verebileceği güzel bir düş haline dönüşüvermiyordu? Keşke, bütün bunlar daha önce birinin başından geçmiş olsa, o kişi yaşasa, acı çekip ölseydi de her şey daha anlaşılabilir hale gelseydi. Hiç bir iyilik görülmüyordu. Çok katıydı yaşamak ve can veren sıcacık kandaki gerçeklik bu işte yoktu. Bir şeylerin eksik olduğunu, bir kez bulunabilse, onu kesin ve somut bilgiye götürecek o yolun bulunmadığını biliyordu. Ama artık bütün bunları neden düşünecekti ki? Artık bu yolu bulabilmek için bütün fırsatları, bir daha eline geçirmemecesine kaçırmıştı. Son anlarında bile iki kez adam öldürmüş ve kendine yeni bir dünya yaratmıştı.

Odadan çıkıp birinci kattaki başka bir odaya girerek pencereden baktı. Cadde sessizdi, ortalıkta hiç bir araç görünmüyordu. Tramvay rayları kar tabakasının altında kaybolmuştu. Kuşkusuz, tipi kent trafiğini felce uğratmıştı.

Küçük bir kızın karda yürüyerek köşedeki gazetecinin önünde durduğunu gördü. Dükkandaki adam telâşla dışarı çıkmış, küçüğe bir gazete uzatmıştı. Adam içerde bulunduğu sırada çıkıp bir gazete yürütebilir miydi acaba? Ama kar öylesine kalın ve yumuşaktı ki, kaçmaya kalkarsa yakalanabilirdi. Gazeteyi yürüttükten sonra gizlenebileceği başka boş bir bina bulabilir miydi? Evet, öyle yapacaktı. Dikkatle yolun iki yanını gözledi. Görünürde hiç kimse yoktu. Kapıdan çıkar çıkmaz sert ve insanın derisini dağlamak için hazırlanmış bir demir kadar yakıcı rüzgar yüzüne çarptı. Ama hemen ardından güneş öyle bir parlaklıkla bulutlardan sıyrılıverdi ki, kendini bir darbeden korumak istercesine geri çekildi. Sayısız pırıl pırıl ışık demeti gözlerini alıyordu. Dükkana doğru yürüyüp başlıklara baktı: GENÇ KIZIN ÖLÜMÜYLE İLGİLİ OLARAK BİR ZENCİ ARANIYOR! Evet, haber hepsine ulaşmıştı işte. İlerledi. Gazeteyi cebine koyup gizlenecek bir yer arandı. Daracık bir sokağın başında, birinci kat

penceresinin camı kırık eski bir yapı gördü. Evet, burası iyiydi. Hemen kendine bir hareket planı hazırladı. Bütün bu yaptıklarından sonra, üç sentlik bir gazete çalarken yakalandığının söylenmesini istemiyordu.

Yaklaşıp dükkandan içeri, gazeteciye baktı. Adamın biri duvara dayanmış sigara içiyordu. Evet, tamamdı! Uzandı, bir gazete aldı. Bunu yaparken de kendisine bakan kişiye bakıyordu. Adamın kara derili çenesine doğru ağzından bembeyaz bir sigara uzanıyordu. Bunu görür görmez ayakları havalandı sanki. Ayaklarının olduğu yerde dönüp harekete geçtiğini sonra da karın üstünde kaydığını duydu. Allah kahretsin! Beyaz dünya şiddetli bir acıyla ona toslamış, buz gibi rüzgâr yüzüne çarpmıştı. Boylu boyunca yere kapaklandı. Parmaklarının arasında kar vardı. Bir dizini, sonra da öbürünü yere dayayıp kalktı. Aynı zamanda dönüp arkasına bir göz attı. Gazeteyi hâlâ elinden bırakmamıştı. Böylesine sakar davrandığı için kendine şaşıyor, fena halde de kızıyordu. Dükkanın kapısı açılınca koşmaya başladı.

«Hey! dur!» diye bağırdı adam.

Dar sokağa doğru koşarken onun orada öylece durup kendisine baktığını farketti. Arkasından gelmeyeceğini hemen anlamıştı.

«Hey! sen... Dursana!»

Bigger hemen pencereye tırmandı, gazeteyi içeri atarak kendini yukarı çekip pervaza ulaştıktan sonra içeri atladı. Ayakları yere basınca kalkıp dışarısını gözledi. Her yan sakin ve bembeyazdı. Gazeteyi aldı, holden geçip merdivenden üçüncü kata çıktı. Fenerin ışığını önüne tutarken ayak seslerinin bomboş binada hafifçe yankılandığını duyuyordu. Durdu, eliyle ceketinin üstünden cebini yokladı. Ağzı dehşetten açık kaldı. Ama, hayır. Cebindeydi. Bir an için, düştüğü sırada tabancasını düşürdüğünü sanmıştı. Merdivenin başına oturup sayfaları açtı, ama bir süre okuyamadı. Kentin üstünden doğru esen rüzgârın binayı sarsarken çıkarttığı gıcırtıları dinliyordu. Evet, yalnızdı. Sonunda başını eğip okumaya koyuldu: GAZETECİLER, DALTONLAR'IN KIZININ KEMİKLERİNİ OCAKTA BULDULAR. ZENCİ SÜRÜCÜ ORTADAN KAYBOLDU. BEŞ BİN POLİS ZENCİ MAHALLESİNİ KUŞATTI. YETKİLİLER, OLAYIN CİNSEL İLİŞKİ YÜZÜNDEN İŞLEN-

MİŞ BİR CİNAYET OLABİLECEĞİNİ SÖYLÜYOR. KOMÜNİST LİDER SUÇSUZLUĞUNU KANITLADI. KIZIN ANNESİ HABERİ DUYUNCA BAYILDI. Burada durdu, sonra okumasını sürdürdü: YETKİLİLER OLAYIN CİNSEL İLİŞKİ YÜZÜNDEN İŞLENMİŞ BİR CİNAYET OLABİLECEĞİNİ SÖYLÜYOR, cümlesini bir kez daha okudu. Bu sözcükler onu kesinlikle dünyanın dışına itiyordu. Onun cinsellik yüzünden bir cinayet işlediğini ima etmek bile ölüm kararını vermek demekti. Daha yakalanmadan önce hayatının sona erdiği anlamına geliyordu. Ölümle karşılaşmadan ölüm demekti bu. Çünkü beyazlar bu cümleyi okur okumaz yüreklerinin ta içinde onu öldüreceklerdi. Yeniden okumaya başladı:

«Mary Dalton'ın kaçırılması olayı, bir grup gazetecinin, bu gece Daltonlar'ın evindeki ocakta rastlantıyla birçok kemik bulmaları ve daha sonra da bunların, kaybolan milyoner genç kıza ait oluşunun kesinlikle saptanması üstüne bütünüyle açığa çıkmış ve esrar çözülmüştür...

«Zencinin, kentin güney kesiminde, İndiana Caddesi 3721 numaradaki evinde yapılan aramalar da onun nerede olduğunun anlaşılmasına yardım edememiştir. Polis, Miss Dalton'ın belki de cinsel bir cinayet olan bu olayda zenci tarafından öldürüldüğüne ve olayın ortaya çıkmaması için de yakıldığına inanmaktadır.»

Bigger başını kaldırdı. Sağ eli karıncalanıyordu. Avucuna bir tabanca almak istiyordu. Hemen elini cebine atıp silahını çıkardı, sonra okumaya devam etti:

«Üç bin gönüllüyle birlikte beş bine çıkarılan bir polis gücü, Zenci Mahallesi'ni kuşatmıştır. Güvenlik Müdürü Glenman, Şikago'ya bütün giriş çıkış yollarının, uzun zamandır görülmemiş şiddette yağan kar yüzünden kapalı olması nedeniyle, zencinin hâlâ kentte olduğuna inanıldığını açıklamıştır.

«Sürücünün, genç kızın ırzına geçtikten sonra onu öldürdüğü dün gece kentte duyulunca, kızgınlık apaçık bir nefrete dönüşmüştür ve de gittikçe artmaktadır.

«Polis, zenci mahallesindeki birçok evin camlarının kırıldığını haber vermiştir.

«Kentin güney kesiminden gelen her tramvay, oto-

büs, tren ve otomobil, polis tarafından dikkatle aranmaktadır. Ellerinde tüfekler, göz yaşartıcı bombalar ve el fenerleriyle polis ve gönüllüler, bu sabahtan beri Belediye Başkanının çıkardığı özel arama emriyle, On Sekizinci Caddeden başlayarak zencilere ait bütün evlerde katili aramaya başlamıştır. Polis ve gönüllülerin elinde katilin bir de resmi bulunmaktadır.

«Zenci suçluların içlerinde sık sık gizlendiği bilinen boş binalar çok dikkatle aranmaktadır.

«Çocuklarının hayatının tehlikeye girmesinden korktuğunu söyleyen bir grup beyaz anne baba, Okullar'ın Güvenliğiyle Görevli Daire Başkanı Horace Minton'ı ziyaret ederek, zenci ırz düşmanı ve katil bulunana kadar bütün okulların kapatılmasını istemişlerdir.

«Sık sık, batı ve kuzey kesimlerinde birçok zencinin dövüldüğü üstüne haberler alınmaktadır.

«Hyde Park ve Englewood semtlerinde de gönüllüler topluluk kurmuş ve Güvenlik Müdürü Glenman'a yardıma hazır olduklarını haber vermişlerdir.

«Müdür bu sabah yaptığı açıklamasında, bu gibi topluluk yardımlarının kabul edileceğini bildirmiştir. Glenman, korku verecek kadar az sayıda polis kuvvetine, kentteki zenci suçlarının artması göz önüne alındığında bu gibi yardımların gerekli olduğunu da sözlerine eklemiştir.

«Bigger Thomas'a benzeyen yüzlerce zenci, kentin güney kesimindeki batakhanelerden toplanarak sorguları yapılmak üzere tutuklanmışlardır.

«Dün gece radyoda konuşan Belediye Başkanı Ditz' se, halkı herhangi bir şiddet hareketine karşı uyarmış ve sükunet istediğini bildirmiştir. 'Bu canavar namus düşmanını yakalamak için elden gelen çabanın harcandığını,' söylemiştir.

«Yine bu arada, kentteki birçok işyerinden, yüzlerce zencinin çıkarıldığı öğrenilmiştir. Tanınmış bir bankacının eşiyse, gazetemize telefon ederek, çocuklarını zehirleyebilir korkusuyla zenci aşçısının işine son verdiğini bildirmiştir.»

Bigger'ın gözleri iri iri açılmış, dudakları aralanmıştı. Telaşla; «elyazısı uzmanları çalışıyor,» «Daltonlar'ın evinde Erlone'un parmak izleri bulunmadı» ve «radikal

komünist hâlâ gözaltında» cümlelerine göz gezdirdikten sonra şu cümle, suratına bir şamar gibi indi:

«Polis, hâlâ Erlone'un anlattıklarına inanmamıştır ve bu olayda zencinin suç ortağı olduğunu düşünmektedir. Polis aynı zamanda cinayet ve kaçırma planının bir zenci tarafından hazırlanamayacak kadar ayrıntılı olduğuna da inanmaktadır.»

O anda sokağa çıkıp polise giderek: «Hayır, Jan bana yardım etmedi. Bu işle hiç bir ilgisi yok. Bunu ben... ben yaptım,» demek istiyordu. Dudakları yarı alaylı, yarı da baş kaldırma anlamına gelen bir gülüşle bükülmüştü.

Gazeteyi kaskatı parmaklarıyla tutmuş, şu cümleleri okuyordu: «Zenciye külleri temizlemesi buyurulduğunda önce isteksiz davranmış... işin ortaya çıkmasından korkmuştur... Bodrum duman içinde kalmıştır... Komünizm ve ırkın birleşmesinden doğan acı olay... Fidye mektubunun kızıllar tarafından yazılması olasılığı düşünülüyor...»

Bigger başını kaldırdı. Bina, rüzgarın etkisiyle oluşan sürekli gıcırtının dışında çok sessizdi. Ama burada kalamazdı. Bu mahalleye ne zaman gelecekleri hiç belli olmazdı çünkü. Chicago'dan da kaçamazdı. Bütün yollar tutulmuştu. Bütün trenler, otobüsler ve arabaları durdurup arıyorlardı. İşin başında kentten hemen ayrılması çok daha iyi olacaktı. Başka bir yere, belki Gary, Indiana, ya da Evanston'a giderdi o zaman. Gazeteye bakınca, Güney Kesimi'nin siyah-beyaz bir haritasının çizili olduğunu gördü. Haritanın çevresi iki buçuk santim eninde gölgeli bir çerçeveyle kuşatılmıştı. Altındaysa, ince yazılarla şu cümle okunuyordu:

«Gölgeli bölüm, zenci ırz düşmanı ve katili bulmak için polisin ve gönüllülerin yayıldığı yerleri, beyaz bölümse, aranması gereken yerleri gösteriyor.»

Tuzağa düşmüştü. Bu binadan çıkmak zorundaydı. Ama nereye gidebilirdi ki? Boş binalar yalnızca o beyaz bölümde kaldığı sürece yararlanabilirdi. Ama beyaz bölüm de gittikçe daralıyordu. Bu gazetenin dün gece basıldığını anımsadı. Bu da, beyaz bölgenin şu an burada gösterildiğinden daha da daralması demekti! Gözlerini

kapatıp hesaplamaya çalıştı: Elli Üçüncü Caddedeydi. Aramaysa, dün gece On Sekizinci Caddeden başlamıştı. O zaman dün gece On Sekizinciden Yirmi Sekizinci Caddeye gelmişler; bu sabahsa, Yirmi Sekizinciden Otuz Sekizinci Caddeye kadar her yanı aramışlar demekti. Bu gece yarısına kadar da Kırk Sekizinci Caddede ya da tam bu kesimde olurlardı.

Kiralık daireler geldi aklına. Gazetede bunlardan söz edilmemişti. Belki birçok kişinin oturduğu kalabalık bir binada tek odalı küçücük bir yer bulabilirdi kendisine. Şimdilik yapılacak en emin iş buydu.

Holün sonuna doğru gidip feneri yaktı. Kirli tavandan dama çıkan bir merdiven olduğunu görmüştü. Buraya tırmanıp, dibinde bir kapı bulunan dar geçitten geçti. Kapıyı birkaç kez tekmeledikten sonra sonunda karı, güneş ışığını ve dikdörtgen biçimindeki gökyüzü parçasını gördü. Buz gibi rüzgar, derisine batar gibi yüzüne çarptığında ne derece bitkin düştüğünü ve üşüdüğünü farketti. Buna daha ne kadar dayanabilecekti? Daracık aralıktan zorlukla geçerek damdaki kar yığınının üstüne çıktı. Önünde, güneşin altında bir sürü karlı adam uzanıyordu.

Bir bacanın ardına çömelerek caddeye baktı. Köşede gazeteyi çaldığı işportayı gördü. Kendisine bağıran adam da yanında duruyordu işportanın. İki zenci ondan gazete aldıktan sonra bir kapı aralığına girdiler. Biri büyük bir istekle ötekinin omuzu üstünden uzanmış okumaya çalışıyordu. İkisinin de dudakları oynuyor, konuşurken parmaklarıyla sayfayı gösterip başlarını sallıyorlardı. Yanlarına iki kişi daha geldi. Bir süre sonra ufak bir topluluk olmuşlar, başlarını sallayarak konuşuyor, bir yandan da parmaklarıyla gazeteyi işaret ediyorlardı. Sonunda ansızın ayrıldılar. Hepsi kendi yönüne gitti. Evet, kendisinden söz ediyorlardı. Belki de bu sabah kadın erkek bütün zenciler, kendisinden söz ediyordu. Belki de kendilerine yöneltilen saldırının nedeni olduğu için ondan nefret ediyorlardı.

Karda o kadar uzun süre çömelerek durmuştu ki, hareket etmeye çalışınca bacaklarının kaskatı kesildiğini farketti. İçini donma korkusu kapladı. Kan dolaşımını sağlamak için boşluğa tekmeler attıktan sonra sürüne sürüne damın öbür yanına gitti. Tam altında, bir kat aşa-

ğıda, panjursuz bir pencerenin gerisinde, üstü buruşuk ve kirli çarşaflarla kaplı iki demir yatağın bulunduğu bir oda gördü. Yatakların birinde çırılçıplak üç zenci çocuk oturmuş, ötekinde yine çırılçıplak yatan bir zenci kadınla erkeğe bakıyorlardı. Bu bildik bir görüntüydü. Küçücük bir çocukken beş kişi aynı odada kaldıkları zaman kendisi de buna benzer şeyleri görmüştü. Uyanık oldu ğu birçok sabah annesiyle babasını böyle seyretmişti. Arkasını döndü, düşünüyordu: 'Beşi bir odada yatıyor; bense koskocaman, boş bir binada tek başıma kalıyorum.' Sürüne sürüne yine bacanın yanına dönerken, gözlerinden karaderili beş kişinin, parlak güneş ışıkları altındaki buğulu bir pencereden seyrettiği görüntüleri gitmiyordu. Adamla kadın birbirine sımsıkı sarılı halde sallanırlarken üç çocuk onları seyrediyordu.

Midesi açlıktan kazınmaya başlamıştı. O sırada buzdan bir el gırtlağından aşağı inerek barsaklarını kavrayıp acı verene kadar sıktı. Dün gece Bessie'nin ısıttığı sütü öylesine canlılıkla anımsadı ki, sanki yeniden içiyordu. Bir şişe sütü olsa, gazeteyi yakıp altına tutarak ısıtabilirdi. Bembeyaz şişenin kapağını açtığını, ılık sütün birazının karaderili parmaklarından süzüldüğünü, sütü ağzına alıp lıkır lıkır içtiğini duyar gibi oluyordu. Midesi harekete geçti, sonra bir gurultu oldu. Açlığında bir zorunluluk duyuyordu. Soluk almak gereği, ya da yüreğinin çarpışındaki bildiklik kadar güçlü bir zorunluluk duyuyordu. Diz çöküp yüzünü göğe çevirerek: «Açım!» diye bağırmak geliyordu içinden. Giysilerini üstünden atıp derisinin gözeneklerinden gövdesine besleyici bir madde süzülene kadar karın içinde yuvarlanmak istiyordu. Eline bir şey alıp bunu yiyecek haline gelene kadar sıkmak geçiyordu içinden. Ama biraz sonra açlığı geçti. Artık aldırmıyordu. Daha sonra da aklı, gövdesinin çaresiz çağırılarından saparak yine çevresini kuşatan tehlikeye takıldı. Dudaklarının kıyısında bir sertlik duyduğunda parmaklarıyla dokundu buna. Tükürüğü donmuştu.

Sürüne sürüne yine kapıya dönüp daracık geçitten güçlükle geçerek kendini tahta basamaklara bıraktı; buradan hole, ardından da birinci kata inip, binaya girdiği pencerenin önünde durdu. İçinde ısınabileceği boş bir daire bulmak zorundaydı. Biraz sonra ısınma olanağı bu-

lamazsa kendini yere atıp gözlerini kapamaktan onu hiç bir gücün alıkoyamayacağını anlıyordu. Derken aklına bir şey geldi. Bunu daha önce neden düşünmediğini merak ediyordu. Bir kibrit çakıp gazeteyi aleve tuttu; sonra da önce bir elini, ardından öbürünü gazetenin ateşine uzattı. Sıcaklık derisine sanki çok uzaklardan erişiyordu. Kağıt artık tutamayacağı kadar yanınca, yere atıp ayağıyla çiğneyerek söndürdü. Şimdi hiç olmazsa ellerini duyabiliyordu, şimdi hiç olmazsa elleri sancıyor ve ona yerlerinde durduklarını belirtiyorlardı.

Pencereden atlayarak sokağa çıktı, kuzeye sapıp kalabalığın arasına karıştı. Hiç kimse kendisini tanımamıştı. Üstünde «Kiralık» yazılı bir apartman arıyordu. İki blok yürüdüğü halde, henüz bir taneye bile rastlamamıştı. Zenci Mahallesi'nde boş dairenin çok zor bulunduğunu biliyordu. Annesi ne zaman başka yere taşınmak istese, birkaç ay öncesinden sağa sola haber verirdi. Bir seferinde de kadının, ev bulmak için onu tam iki ay boyunca sokaklarda yürüttüğünü anımsıyordu. Komisyoncular, zencilerin oturabileceği yeterli sayıda ev bulunmadı gibi, oturuldukları binaların da çok tehlikeli ve çok eski kabul edildiğini anlatmışlardı onlara. Ve yine bir seferinde polisin gelip, onu annesi ve kardeşleriyle birlikte oturdukları evden zorla çıkarttığını anımsadı. Bu olaydan iki gün sonra bina çökmüştü. Sonra da zencilerin, iyi para getiren işler bulamadıkları halde, aynı tip dairelere beyazlardan iki kat fazla para ödeyerek, aynı koşullarda oturmak zorunda kaldıklarını duydu. Beş blok kadar daha yürüdü, ama hiç bir «Kiralık» levhasına rastlamadı. Allah kahretsin! Isınabileceği bir yer bulmaya çalışırken soğuktan donacak mıydı yani? Kenti baştan başa gezebilme olanağı bulunsa, gizlenmesi ne kadar kolay olacaktı. Bizi buraya vahşi hayvanlarmışız gibi tıkıyorlar, diye düşündü. Karaderililerin ev tutmak için Zenci Mahallesi'nden çıkamadıklarını biliyordu. Zenciler ancak, hattın kendilerine ayrılan yanında kalabilirlerdi. Karaderililerin yaşamasına izin verilen kesimin dışında hiç bir beyaz, bir zenciye ev kiralamazdı.

Yumruklarını sıktı. Kaçmanın ne yararı vardı ki? Şimdi şuracıkta, kaldırımın orta yerinde durmalı ve bağıra bağıra, bu durum üstüne düşündüğünü açıklamalıydı. Bü-

tün bu yapılanlar öylesine yanlıştı ki, o davranışı uygularsa, kuşkusuz çevresindeki bütün zenciler de bir şey ler yapacak, beyazlarsa durup onu dinleyeceklerdi. Ama aslında bütün tepkilerin, onu yakalayıp deli olduğunu söylemek olduğunu da çok iyi biliyordu. Sokaklardan geçiyor, kan bürümüş gözleriyle gizlenecek bir yer arıyordu. Bir köşede dururken karın üstünde koca bir farenin sıçradığını gördü. Sonra da hayvan, yanından yıldırım gibi geçerek bir kapının kıyısındaki delikten içeri süzülüverdi. Bigger şimdi onun içinde kendini güvenlik altına aldığı o deliğe özlemle bakıyordu.

Bir fırının önünden geçti. Cebindeki yedi sentle, girip birkaç çörek almak istiyordu. Ama içeride şu an hiç müşteri yoktu; üstelik dükkanın beyaz sahibinin onu tanımasından korkmuştu. Bir zenci çarşısına gelene kadar beklemeye karar verdi, ama zenci çarşısı da pek yoktu kentte. Zenci Mahallesi'ndeki hemen bütün esnaf Yahudi, İtalyan ya da Rumdu. Zencilerin en çok yaygın olduğu iş koluysa, cenaze levazımatçılığıydı. Çünkü beyazlar genellikle bir zencinin cenazesini kaldırmayı reddederlerdi. Bir yiyecek pazarına geldi. Burada ekmeğin somunu beş sentten satılıyordu. Ama aynı şirketin hattın gerisinde bulunan dükkanları, ekmeği dört sentten veriyorlardı. Üstelik, şu sırada hattı da geçemezdi. Durup, dükkanın vitrininden içerideki müşterileri seyretti. Girse miydi acaba? Girmek zorundaydı. Açlıktan ölüyordu. Aldığımız soluktan bile para kesiyorlar, diye düşündü. Neredeyse gözümüzdeki sürmeyi çalacaklar. Kapıyı açıp tezgaha doğru yürüdü. İçerinin sıcacık havası onu sersemletmişti. Önündeki sıraya tutunup kendini toplamaya çalıştı. Gözleri kararıyordu, karşısında da yüksek raflara yerleştirilmiş kırmızı, mavi, yeşil ve sarı tenekeler dalgalanıyordu. Her yanda kadın ve erkek kalabalığının yumuşak konuşmaları duyuluyordu.

«Size bakıyorlar mı, efendim?»

«Bir ekmek istiyorum,» diye fısıldadı.

«Başka bir şey ister misiniz, efendim?»

«Hayır.»

Adamın yüzü kayboldu, sonra yine göründü ve bir kağıt hışırtısı duydu.

«Dışarısı çok soğuk, değil mi?»

«Ha? Evet, çok soğuk efendim.»

Tezgaha parayı koyduktan sonra kendisine uzatılan somunun bulanık biçimini gördü.

«Teşekkür ederiz. Yine bekleriz.»

Ekmek koltuğunun altında kapıya doğru titrek adımlarla yürüdü. Ah, Tanrım! Kendini sokağa bir atabilseydi. Kapıda içeri giren bir sürü müşteriyle karşılaştı. Yana çekilip onlara yol verdikten sonra kendini buz gibi soğuk rüzgarlı sokağa attı. Şimdi yeniden boş bir daire aramaya koyulmuştu. Her an adının bağırılıp, kollarından kavranmayı bekliyordu. Beş blok daha yürüdükten sonra iki katlı bir binanın üstünde «Kiralık» yazısını gördü. Bacalardan duman çıkıyordu, içerisinin sıcacık olduğunu anlamıştı. Ön kapıya yaklaşıp cama yapıştırılmış kağıdın üstünde daireyi anlatan kısa yazıyı okudu. Burası binanın arka cephesine bakıyordu. Apartmanın yanındaki aralıktan geçip arka merdivenlerden ikinci kata çıktı. Pencerelerden birini deneyince kolaylıkla açıldığını gördü. Talihi iyi gitmişti. Hemen kendini yukarı çekip sıcak bir mutfağa atladı. Ama hemen gövdesi kasılıverdi, sesler duymuştu. Dinlemeye başladı. Önceki odadan geliyordu sanki. Yoksa yanlış bir iş mi yapmıştı? Hayır, mutfakta bir tek eşya bile yoktu. Burada hiç kimse oturmuyordu anlaşılan. Ayaklarının ucuna basarak öbür odaya geçti, burası da bomboştu. Ama şimdi sesleri daha açıklıkla duyabiliyordu. İleride bir oda daha gördü. Yine ayaklarının ucuna basa basa gidip içeri baktı. Evet, burası da bomboştu; ama buradan sesleri o kadar açıklıkla duyuyordu ki, söylenen her sözü anlayabiliyordu. Öndeki dairede birileri kavga ediyordu. Elinde ekmek somunuyla, bacaklarını açmış, öylece durup dinledi:

«Ulan, Jack! Yani karşımda durmuş, o zenciyi beyazlara teslim edebileceğini mi söylemek istiyorsun bir de?»

«Evvet. Teslim ederim.»

«Ama, Jack! Ya suçlu değilse?»

«Peki, ne demeye kaçtı o zaman?»

«Belki de cinayeti kendi üstüne atmalarından korkmuştur.»

«Dinle beni, Jim. Suçlu olmasaydı, bulunduğu yerde kalıp işleri sonuna kadar götürürdü. O zencinin nerede

olduğunu bilseydim yakalatır ve beyazların üstüme üstüme gelmelerinden kurtulurdum.»

«Ama, Jack! Biri bir suç işlediği zaman, beyazların gözünde nasılsa bütün zenciler suçludur.»

«Evet, bunun nedeni de birçoğumuzun, Bigger Thomas gibi davranması. Başka bir şey değil. Bigger Thomas gibi davrandığın zaman sadece bela açarsın başına.»

«Ama Jack, şimdi başa bela açan kim? Gazeteler, bizimkilerin kentin her yerinde eşek sudan gelene kadar dövüldüğünü yazıyor. Ellerine geçirdikleri zencinin kim olduğuna bakmıyorlar bile. Onlara göre hepimiz itoğlu itiz. Onlara karşı durup savaşmak zorundasın.»

«Eh, sonra da beni gebertsinler, değil mi? Yok efendim, yok. Benim ailem var. Karım, çocuğum var. Aptal gibi savaşamam. Bir katili koruyarak hak ve adalet elde edemezsin.»

«Onlar için hepimiz katiliz. Gerçek de bu.»

«Dinle beni, Jim. İt gibi çalışıyorum. Her gün elimde kürekle süpürge, sokakları süpürüyorum. Ama patron bana, beyazlar arasında bu saldırganlık sürüp giderken sokağa çıkmamam gerektiğini öğütledi. Beni öldürebileceklerini söyleyerek uyardı, ondan sonra da işten çıkardı! Görüyor musun olanı? O kahrolasıca Bigger Thomas beni işimden etti. Bütün beyazlara, bizlerin de onun gibi olduğumuz düşüncesini verdi.»

«Ama, Jack. Kaçtır söylüyorum, dinlemiyorsun. Onlar önceden de böyle düşünüyorlardı. Sen iyi bir adamsın; yine de bu iyilik, onların senin evine gelmelerine engel olmaz, değil mi? Hepimiz zenciyiz ve birer zenci gibi davransak iyi olacak.»

«Tamam, Jim. Kızmakta haklısın. Ama her şeye doğru yanından bak. Bu herifçioğlu bana işimi kaybettirdi. Buysa haksızlıktır. Ben şimdi nereden yiyecek ekmek bulacağım? O zenci orospu çocuğunun bulunduğu yeri bilsem hemen aynasızlara haber verir, yakalatırdım onu.»

«Eh, ben yapmazdım. Önce ölürüm, daha iyi.»

«Ulan, sen delisin be. Bir evin, karın ve çocukların olsun istemez misin? Savaşmakla eline ne geçecek? Onlar sayıca bizden çok üstün. Hepimizi öldürebilirler. Yaşayıp insanlarla geçinmesini öğrenmen gerek.»

«İnsanlar benden nefret ederse onlarla geçinmek istemem.»

«Ama yemek yiyip yaşamamız gerek.»

«Bana ne? Önce ölürüm daha iyi.»

«Aman sen de. Delinin tekisin be.»

«Söylediklerin beni ırgalamaz. O adam üzerine ağzımdan söz kaçıracağıma ölürüm daha iyi, duyuyor musun? Ölürüm daha iyi, dedim.»

Ayaklarının ucuna basa basa mutfağa dönerek tabancasını çıkardı. Burada kalacak ve kendi halkı onu tedirgin etmeye kalkışırsa tabancasını kullanacaktı. Musluğu açıp ağzını dayayarak kana kana su içmeye başladı. Ama içer içmez, su sanki midesinde patladı. Şimdi diz çökmüş, acıyla kıvranıyordu. Sonunda sancısı hafifleyince yine su içti. Ardından kağıdın hışırtısı duyulmasın diye yavaşça hareket ederek ekmeği çıkarıp bir lokma çiğnedi. Tadı çok iyiydi, şimdiye kadar ekmekte olabileceğini düşünmediği pasta gibi tatlımsı, nefis bir tattı bu. Yerken açlığı yeniden alevlenmişti, şimdi iki eliyle avurtlarına birer ekmek parçası doldurmuştu. Gırtlağındaki Adem Elması aşağı yukarı oynayarak durmadan çiğniyor, ekmeği bir türlü elinden bırakamıyordu. Sonunda ağzı o kadar kurudu ki, parçalar dilinin üstünde topaklanmaya başladı. Şimdi bu topakları dilinin üstünde tutuyor, tadını iyice almaya bakıyordu.

İşini bitirince yere uzanıp içini çekti. Uykusu gelmişti. Tam dalıyordu ki, birden sıçrayarak uyandı. Ama sonunda uyudu. Derken yine kalkıp yarı uyanık oturdu. İçinde nedenini bilmediği bir korku vardı. İnledi, elleri görünmez bir tehlikeyi kovmak istercesine havayı dövüyordu. Bir seferinde de ayağa fırlayıp ellerini önüne uzatarak ilk yattığı noktanın bir iki metre ilerisinde yere uzandı. İçinde iki Bigger vardı. Bunlardan biri ne olursa olsun uyumaya ve dinlenmeye kararlıydı. Ötekiyse, kendisine dehşet verecek her şeyden kaçıyordu. Bir ara, hiç kımıldamadan uzun süre sırt üstü yattı. Elleri göğsünde, ağzı açık bekliyordu. Öylesine aralıklı ve ağır soluklar almaktaydı ki, iki soluk arasında bir daha soluyamayacakmış gibi bir hali vardı. Yüzünü ölgün bir güneş ışığı aydınlatıyor, kara renkli derisini mat madene benzer bir görünü-

me sokuyordu. Sonunda güneş çekildi, sessiz oda gölgeler içinde kaldı.

Uyuduğu kadar, bilincinde onu tedirgin eden sürekli bir düzensizlik vardı. Uyanmak istemediği için bununla savaşmaya uğraşıyordu. Durumu koruyan beyniyse, bu düzensiz kurcalanmayı son derece masum görüntüler halinde resimlendiriyordu. Paris Grili'de otomatik gramofonu dinlediğini sanıyor, ama bununla yetinmiyordu. Sonra beyni kendisine evde olduğunu, annesinin şarkı söyleyip şilteyi sarsarak onu uyandırmak istediğini söylüyordu. Ama, bu da öteki resimler gibi yatıştırıcı olmaktan uzaktı. Zonklama ısrarla devam ediyordu: Yüzlerce zenci kadın ve erkeğin, bu kez tamtam çaldığını gördü. Oysa bu son görüntü de soruna bir karşılık olamamıştı. Yattığı yerde huzursuzlukla sağa sola attı kendini, sonunda da ayağa fırladı. Yüreği gümbür gümbür atıyor, kulakları bağırışma ve şarkı sesleriyle doluyordu.

Pencereye gidip dışarı baktı. Birkaç metre ileride bir pencereden, bir kilisenin içini görüyordu. Gördüğü yer loştu. Tahta iskemlelerin yerleştirildiği uzun sıraların önünde kadın ve erkek yüzlerce zenci şarkı söylüyor, ellerini çırpıyor, başlarını sallıyorlardı. 'Aman, bu adamlar da haftanın her günü mü kiliseye giderler?' diye düşündü. Diliyle dudaklarını yalayıp biraz daha su içti. Polis acaba ne kadar yaklaşmıştı buraya? Saat kaçtı? Saatına baktığında durduğunu gördü, kurmayı unutmuştu. Kiliseden gelen müzik içinde titriyor, her yanını duyarlı ve derin bir acıyla kaplıyordu. Dinlememeye çalıştı; ama ses, duygularına sızıyor, bambaşka bir hayat ve ölümden fısıltıyla söz ediyor, onu yere yatıp uyumaya ve gelip yakalamaları konusunda fırsat vermesi için kandırmaya uğraşıyor, hayatın bütünüyle kabul etmesi gereken bir acı olduğuna inanmaya zorluyordu. Müziğin etkisinden kurtulmaya çalışarak başını salladı. Ne kadar zaman uyumuştu ki? Gazeteler şimdi neler yazıyordu acaba? İki senti kalmıştı. Bununla bir Times alabilirdi. Somundan arta kalanları topladı; müzik şimdi teslimden, tevekkülden söz ediyordu! Kaç, kaç, kaç, İsa'ya kaç... Ekmeği ceplerine doldurdu. Daha sonra yerdi bunları. Tabancasını incelerken şarkının Kaç, Eve Kaç, Burada Daha Fazla Kalacak Vaktin Yok... diyen sözlerini duyuyordu. Bu-

rada kalmak, dışarı çıkmak kadar tehlikeliydi. Şarkı kulaklarını dolduruyordu. Eksiksiz ve kesindi. Korkusu, yalnızlığı ve bütünlük özlemiyle alay ediyordu sanki. Bu bütünlüğü açlığıyla, zenginliği de kendi boşluğuyla öylesine ters düşüyordu ki, karşılık verirken bir yandan da ondan kaçıyordu. Müziğin söz ettiği o dünyada yaşasaydı kendisi için daha mı iyi olurdu acaba? Öyle bir dünyada yaşamak kuşkusuz kolay olurdu; çünkü bu, alçak gönüllülüğü, inançlılığı ve tövbekârlığıyla anasının dünyasıydı. Bir merkezi, çekirdeği, ekseni ve yüreği vardı. Bunları gereksiyordu. Ama gerçek dünyada yaşama umutlarından vazgeçmediği ve utanç dolu bir yastığa baş koymadığı sürece bunları elde etmesinin olanağı yoktu. Üstelik bunu da hiç bir zaman yapmayacaktı.

Yoldan bir tramvayın geçtiğini duydu. Demek yeniden işlemeye başlamışlardı. Birden aklına delice bir fikir geldi. Ya polis bu semti aramış da onu atlamışsa?.. Ama mantıklı düşününce bunun olanaksızlığını kabul ediyordu. Tabancanın yerinde olup olmadığını anlamak için cebini bir kez daha yokladıktan sonra pencereye tırmandı. Dışarının buz gibi rüzgarı yüzüne çarptı. Isı, sıfırın altında olmalı, diye düşündü. Aralığın iki ucunda sokak lambaları yanıyor, bu havada kocaman ışıktan toplara benziyorlardı. Gökse, çok uzakta ve lacivertti. Aralığın sonuna kadar gittikten sonra caddede kaldırıma çıkarak yoldan geçenlerin arasına karıştı. Birinin yolda yürüyemeyeceğini söylemesini bekliyordu, ama böyle bir şey olmadı.

Blokun sonunda bir kalabalığın toplandığını görünce duyduğu korku yüzünden midesi düğümlenir gibi oldu. Ne yapıyorlardı öyle? Yavaşlayınca halkın bir gazetecinin önünde toplandığını gördü. Hepsi zenciydi ve beyazların onun peşinden koşarak nasıl yakalamaya çalıştığını okumaya gelmişlerdi. Başını eğip yürüyerek kalabalığa karıştı. Hepsi de heyecanlı heyecanlı konuşuyorlardı. İki parmağının arasında iki senti dikkatle tutarak bekledi. İyice yaklaşınca gazetenin birinci sayfasını gördü. Kendi resmi sayfanın ortasındaydı. Başını daha da eğdi; o resmin kendisine ait olduğunu anlamamalarını diliyordu.

«Times,» dedi.

Gazeteyi koltuğunun altına sıkıştırarak güneye yöneldi. Yeniden, boş bir daire arıyordu. Bir köşe ileride küçük, birer odalı dairelere ayrıldığını bildiği bir binada «Kiralık» yazısını gördü. İşte, tam istediği gibi bir yerdi burası. Kapıya gidip yazıyı okudu. Daire dördüncü kattaydı. Yan geçitten geçip arka merdivenlerden çıkmaya başladı. Ayakları karı gıcırtıyla eziyordu. O sırada bir kapının açıldığını duydu. Hemen durup tabancasını çektikten sonra karın içine çömeldi.

«Kim o?»

Bir kadın sesiydi bu. Sonra bir erkek sesi duydu.

«Ne oldu, Ellen?»

«Kapıda biri var sandım.»

«Aman, sen de. Sinirlisin. Gazetelerde okuduklarınla iyice korkmuş olmalısın.»

«Ama bir ayak sesi duyduğuma eminim.»

«Hadi, hadi. Çöpü boşalttıktan sonra kapıyı kapa. Hava çok soğuk.»

Bigger, karanlıkta sırtını binanın duvarına yapıştırmış öylece duruyordu. Kapıdan bir kadının çıktığını, durup çevresine bakındıktan sonra geçidin sonuna kadar giderek çöp tenekesine bir şeyler boşalttığını, sonra da geri döndüğünü gördü. İçeri girince, 'beni görseydi ikisini de öldürmek zorunda kalacaktım,' diye düşündü. Gürültü çıkarmamaya çalışarak dördüncü kata kadar tırmandı. Önünde kapkaranlık iki pencere vardı. Birinin panjurunu kaldırmaya çalıştı; ama soğuktan donmuştu, kımıldamıyordu. Sonunda uğraşarak yerinden oynatmayı başardı ve çıkararak karın üstüne, kapının önüne koydu. Sonra pencereyi santim santim kaldırmaya başladı. Bu işi yaparken o kadar hızlı soluyordu ki, soluk seslerinin caddeden bile duyulabileceğinden kuşkusu kalmamıştı. İşini bitirdikten sonra karanlık bir odaya atlayıp kibrit çaktı. Bir köşede bir lamba vardı. Hemen gidip zincirini çekti. Dışarı ışık sızmaması için de ampulünü sararak gazetesini açtı. Evet, birinci sayfada kocaman bir resmi vardı. Resmin başındaysa büyük kara harflerle şu yazılar okunuyordu: IRZ DÜŞMANI, YİRMİ DÖRT SAATTIR BULUNAMIYOR. Başka bir sütunda ise, şu cümleyi gördü: BİN KADAR ZENCİ EVİNE BASKIN YAPILDI. KIRK YEDİNCİ CADDEYLE HALSTED'DE ZENCİLERE KARŞI

AYAKLANMA GÜÇLÜKLE BASTIRILDI. Gazetede Güney Kesimi'nin yeni bir de haritası bulunuyordu. Bu kez gölgeli bölüm hem kuzeyden, hem güneyden genişlemiş ve Zenci Mahallesi'ndeki beyazlık, yalnızca ufak bir dikdörtgen biçiminde kalmıştı. İşte o haritada, o beyazlığın içindeki bir odadaydı ve gelmelerini bekliyordu. O ufacık beyazlığa, bir tabancanın namlusuna bakar gibi bakıyordu. Gözleri gazetenin üstünden dalıp gitmişti. Silahlı çatışmaya girmekten başka çaresi yoktu. Haritayı yeniden gözden geçirdi. Polis kuzeyden, Kırkıncı Caddeye kadar inmişti. Güneydense, Ellinci Caddeye kadar çıkmayı başarmıştı. Bu da bu iki yer arasında bir noktada bulunduğu anlamına geliyordu. Demek kendisinden ancak birkaç dakikalık uzaklıktaydılar. Sonra gazeteyi okumaya koyuldu:

«Dün gece ve bugün sekiz bin silahlı polis ve gönüllü, Zenci Mahallesi'ndeki bütün bodrum katlarını ve eski yapılarla, bin kadar zencinin evini tarayarak Mary Dalton'ı öldüren ırz düşmanı ve katil 20 yaşındaki Bigger Thomas'ı aramış, katil bulunamamıştır. Öte yandan Mary Dalton'ın kemikleri, geçen pazar gecesi evindeki ocakta bulunmuştu!»

Bigger sayfanın altına baktı. Gözleri kendince önemli olan bölümler üstünde dolaşıyordu: «Önce katilin yakalandığı söylentileri dolaşmış, ancak bu haber hemen yalanlanmıştır,» «Gece yarısından önce polis ve gönüllüler bütün Zenci Mahallesi'ni aramış olacaklardır,» «kentteki birçok komünist yuvasına baskınlar yapılıyor,» «birçok kızılın yakalanması da herhangi bir ipucu elde edilmesine yardımcı olmamıştır,» «Belediye Başkanı halkı uyardı»... Ardından da:

«Olaydaki ilgi çekici bir nokta da, zenci katilin oturduğu evin Dalton'a ait olup Dalton Estate Şirketi'nin bir alt firması tarafından yönetilmesi ve de bu firmaya ait oluşunun ortaya çıkmasıdır.»

Gazeteyi indirdi, daha fazlasını okuyamayacaktı. Aklında tutması gereken nokta, ellerinde silahlar ve göz yaşartıcı bombalarla sekiz bin beyazın dışarıda kendisini aradığıydı. Bu gazeteye göre, bulunduğu yerden birkaç blok uzaklıkta olmaları gerekiyordu? Bu evin damına çı-

kabilir miydi acaba? Bunu yapabilse, belki de onlar geçene kadar gizlenir ve beklerdi. Bir an damda karlara gömülerek saklanmayı düşündü, ama bunun olanaksız olduğunu biliyordu. Lambanın zincirini çekti, oda yeniden karanlığa gömüldü. Fenerini yakarak kapıyı açıp hole çıktı ve baktı. Bomboştu. Taa öbür uçta loş bir ışık yanıyordu. Feneri söndürüp ayaklarının ucuna basa basa yürüdü. Aynı zamanda, dama çıkan bir aralık bulabilme olasılığına karşı tavana bakıyordu. Sonunda gerçekten böyle bir tahta merdiven gördü. Bununla birlikte kasları ansızın gerildi. Sanki gövdesine bağlı bir tel çekilmişti. Holden doğru, bir canavar düdüğünün acı acı çaldığını duyuyordu. Hemen arkasından kulaklarını alçak, gergin konuşmalar doldurdu. Aşağıda bir yerlerden birisi seslendi:

«Geliyorlar!»

Şimdi yukarı çıkmaktan başka çaresi kalmamıştı. Tepesindeki tahta merdivenlere asılarak kendini yukarı çekti. Hole kimse girmeden gözden kaybolmak istiyordu. Kapıya gelince bir kafa atıp açtı. Tam tepesine gelen yerde sert bir cisim olduğunu görüp buna tutundu. Bir yandan da bu katı nesnenin, kendi ağırlığını kaldırmasını ve kırılıp yere düşmemesini diliyordu. Sonunda diz üstü çöktü. Göğsü hızlı soluklarla kalkıp iniyordu. Sonra kapıyı kapadı. Neyse ki tam zamanında davranmıştı. Çünkü aynı anda holden bir kapının açıldığını görmüştü. Canavar düdüğü yeniden çaldı. Şimdi ses hemen altındaki caddeden geliyordu. Ondan kimsenin gizlenemeyeceğini, bütün kaçma denemelerinin sonuçsuz kalacağını, birazdan ellerinde silah ve göz yaşartıcı bombalar bulunan adamların, bu düdük sesinin sızdığı yerlere gireceğini söyleyen ve uyaran bir anlamı vardı sanki.

Durup dinledi. Motor sesleri, caddede bağırışmalar, kadınların haykırışları ve erkeklerin küfürleri seçiliyordu. Merdivende ayak sesleri duydu. Canavar düdüğü biraz önce susmuş, ama şimdi daha tiz bir sesle çalmaya başlamıştı. Elleriyle gırtlağını yakalamak geliyordu içinden. Bu düdük sesini duyduğu sürece soluk alamayacağını anlıyordu. Dama çıkması gerekti. Feneri yakıp daracık bir geçitten sürünerek geçtikten sonra bir kapıya geldi. Omuzunu dayayıp itti. Kapı önce direndi, sonra öyle kolay-

lıkla açıldı ki, bir an korkuyla geri çekildi. Dışardan birinin açtığını sanmıştı. Sonra aralıktan, karanlık gecede parlayan bembeyaz karla, parlak gökyüzü parçasını gördü. Kulaklarına karışık gürültüler korna sesleri, canavar düdükleri ve bağırışmalar geliyordu. Sesin bu derece gürültülü olabileceğini tahmin edemezdi hiç. Yankılar damlarda ve bacalarda kırılıp ölürken her şeyin gerisinde yatanın açlık olduğunu kimse bilmiyordu. Yine de bütün bu gürültülerin altından korku dolu çığlıkları, erkeklerin küfürlerini ve çocukların ağlamalarını kendisi ayırd edebiliyordu.

Evet, her binada, her katta ve her odada onu arıyorlar, onu istiyorlardı. Sarı bir ışık göğü taramaya başlayınca gözlerini telaşla yukarı kaldırdı. Derken başka bir ışık uzantısı, öncekini bir bıçak gibi kesti. Ardından bir, bir daha... Biraz sonra bütün karanlık bu ışıklarla dolmuştu. Ağır ağır daireler çizerek göğü tarıyorlar, yanından geçiyorlardı. Bunlar bir cezaevini anımsatan ışıktan çubuklar, kendisiyle dünya arasında bir duvar, gerisinden geçecek yüreği kendisinde bulamadığı ışıktan yapılmış bir duvardı. İşte şimdi felaketin tam ortasındaydı. O gece Mrs. Dalton'ın odaya girmesinden, onun da sanki çelikten yapılmış parmaklarıyla, kızın ağzına yastığı dayayarak ciğerlerine havanın girmesini engelleyecek kadar kendisini korkutmasından bu yana, Bigger'ın kaçtığı şey buydu işte!

Altında ise, çok uzaklardan gelen gök gürültüsüne benzer bir gürültü duyuluyor, bu yüzden dama çıkması gerekiyordu. Tam kendini yukarı çekmeye çalışırken yere yumuşacık karların içine uzandı. Gözleri karşıdaki bir binanın damında dolaşan bir beyaza takılıp kalmıştı. Bigger adamın, elindeki fenerle çevresini taradığını gördü. Onun durduğu yöne bakacak mıydı acaba? Adamın bulunduğu yerden, bir fener ışığının kendisini aydınlatma olanağı var mıydı? Beyazın bir süre damın üstünde dolaşıp sonra ortadan kayboluşunu seyretti.

Telaşla kalkıp kapıyı kapadı. Açık kalması kuşku uyandırabilirdi. Sonra yine yere attı kendini, çevreyi dinliyordu. Altında birilerinin koşuştuğunu duymuştu. Sanki merdivenlerden bir ordu çıkıyordu yukarı. Şimdi artık kaçabileceği bir yer yoktu. Ya yakalanacak ya da kurtula-

caktı. Gözlerini kaldırıp çevresini, sağında ve solundaki damları gözledi. Birinin arkasından yaklaşıp onu pusuya düşürmesini istemiyordu. Sağdaki damın, kendi bulunduğu dama bitişik olmadığını gördü. Bu da o yönden hiç kimsenin kendisini tuzağa düşüremeyeceği anlamına geliyordu. Solundakiyse, bulunduğu binanın damına bitişikti, ama verdiği geçit bütünüyle buz kaplıydı. Başını kaldırıp baktı. Bu yöndeki bir sürü dam birbirine bitişikti. Karın üstünde, bacaların arasından geçerek bu damlardan kaçabilir ve sonunda kendisini yere ulaştırabilecek binaya varabilirdi. Bu da sonu olurdu işin. Yere atlayıp kendini öldürse miydi? İşte bunu bilemiyordu. Garip bir duyguyla, tam köşeye kıstırıldığı anda içindeki garip gücün harekete geçip, onu en doğru davranışa yönelteceğini ve de bu şekilde utanç duymadan ölmesine yardım edeceğini anlıyordu.

Tam yakınında bir gürültü duyunca dönüp baktı. Evet, tam zamanında başını çevirmişti. Sağındaki damın üstünde önce beyaz bir yüz, ardından da bir gövde gördü. Adam kendini yukarı çekmişti. Gövde doğrulup kalktı. Görüntüsü geri plandaki göğü tarayan sarı ışıkların üstünde sert çizgiler oluşturuyordu. Adamın, elinde kaleme benzer bir fenerle karı aydınlattığını gördü. Tabancasını kaldırıp ona nişan alarak bekledi. Fenerin ışığı kendisine doğru tutulursa ateş edecekti. Peki ama, ondan sonra ne yapacaktı? İşte bunu bilmiyordu. Ama sarı ışık kendisine ulaşamadı. Adamın önce ayaklarını sallandırdığını, sonra da gövdesiyle başının ortadan kaybolduğunu gördü. Gitmişti.

Biraz rahatladı. Hiç olmazsa sağındaki damda tehlike kalmamıştı şimdilik. Birinin oraya açılan kapıya çıktığını anlatacak sesler duymak için kulak kabarttı. Her geçen saniyeyle, alt kattaki gürültüler artıyordu; ama adamlar kendisine yaklaşıyor mu, uzaklaşıyor mu, anlayamıyordu. Elinde tabancasıyla bekledi. Başının üstünde gökyüzü, üstü ipekle kaplı demirden bir el gibi kenti kavrıyor ve yumurta biçiminde lacivert bir leke halinde uzanıyordu. Buz gibi rüzgar aralıksız esiyordu, sertliğinden hiç bir şey kaybetmemişti. Şimdiden donduğunu ve üstündeki buz parçalarının buzdan yapılmış bir pastaymış gibi kırılıp dökülecegini sanıyordu. Tabancasının elin-

de olduğunu anlaması için bakması gerekti, çünkü elinde duygu diye bir şey de kalmamıştı artık.

Derken gövdesi korkuyla kaskatı kesildi. Tam altında koşuşmalar duymuştu. Şimdi üst kattaydılar. Solundaki dama doğru mu kaçsaydı acaba? Ama bu damı henüz hiç kimsenin aramadığını farketmişti. Oraya koşsa, yukarı açılan kapıdan çıkan biriyle yüz yüze gelebilirdi. Çevresine bakındı, belki de böyle biri sürüne sürüne ona doğru yaklaşıyordu, ama şimdilik görünürde kimse yoktu. Ayak sesleri daha da gürültülü bir hal almıştı. Kulağını buza yapıştırıp dinledi. Evet, holde yürüyorlardı. Tam altında, dama açılan kapıya yakın bir yerde bir sürü adam vardı. Yine solundaki dama baktı. Buraya koşup gizlenmek istiyor, ne var ki korkuyordu. Yukarı mı çıkıyorlardı? Durup dinledi. O kadar çok ses birbirine karışmıştı ki, sözcükleri ayırdetmesine olanak yoktu. Onu tuzağa düşürmelerini istemiyordu. Ne olursa olsun, onu öldürmek isteyenlerin yüzüne dimdik bakarak aşağı inmek istiyordu. Sonunda, canavar düdüğünün çaldığı dehşet şarkısının arasında sesler alabildiğine yakınlaştı. Konuşmaları artık açıklıkla duyabiliyordu:

«Tanrım, amma da yoruldum, ha.»

«Üşüyorum.»

«Bana öyle geliyor ki, yalnızca zamanımızı harcıyoruz.»

«Bak, Jerry! Bu kez dama sen çıkacaksın, değil mi?»

«Evet, ben çıkacağım.»

«O zenci belki de şimdi New York'tadır.»

«Evet ama, bizim aramaya devam etmemiz gerekir.»

«Bana bak, içerideki o kahverengi derili karıyı gördün mü?»

«Hani şu yarı çıplak olanı mı diyorsun?»

«Evet.»

«Öf be, ne karıydı ama. İlikti ilik...»

«Yaa! Kendi ırkından o kadar güzel kadınlar varken bir zencinin, beyaz bir kadını neden öldürdüğünü merak ederim hep.»

«Ulan, şu karı burada kalmama izin verse, aramaya falan boş verirdim ben.»

«Hadi hadi. Bana yardım et. Şu merdiveni tut. Sallanıyor gibi geldi bana.»

«Oldu.»

«Çabuk ol. Komiser geliyor.»

Bigger kaskatı kesilmişti. Sonra gevşedi. Dama açılan kapının hemen hemen yarım metre ötesindeki bir bacanın dibinde duruyordu. Yere mi yatsa, yoksa ayağa mı kalksaydı? Ayağa kalkıp bacaya kaynamak istermiş gibi sırtını yapıştırdı. Tabancası elinde bekliyordu. Adamlar gerçekten yukarı mı çıkıyorlardı? Solundaki dama baktı, hâlâ boştu. Oraya koşsa biriyle karşılaşabilirdi. Alttaki geçitte ayak sesleri duyunca birinin yukarı çıktığını anladı. Evet, geliyordu. Kapının açılmasını bekledi. Tabancasını sıkı sıkı yakalamıştı. Bir yandan da, zamanından önce ateş almasına yardımcı olacak şekilde sıkıp sıkmadığını düşündü. Parmakları o kadar soğuktu ki, tabancanın tetiğini ne derece sıktığının farkında bile değildi. Derken, bir yıldızın karanlık gökyüzünde kaymasına benzer bir düşünce ışıdı kafasında. Yoksa parmakları tetiği çekemeyecek derecede donmuş muydu? Telaş içinde, sol eliyle sağını yokladı, ama bu bile ona bir şey anlatmaya yetmemişti. Sağ eli öylesine soğuktu ki, yalnızca soğuk etin soğuk ete değmesinden başka şey hissetmemişti. Durup beklemesi, inancını yitirmesi gerekti. Yalnız kendi kendine güvenmeliydi.

Damın kapısı önce hafifçe, sonra da sonuna dek açıldı. Ağzı aralık, rüzgardan yaşaran gözlerinde görüntüler bulanırken o noktaya bakıyordu. Kapı bir an iyice açılıp geride ne olduğunu görmesini engelledi, sonra da kapak karın üstüne düştü. Açıklıktan gökyüzünü durmadan tarayan ışık şeritleri üstünde biçimlenen bir beyazın kafasını arkadan gördü. Sonra adam başını biraz çevirince, Bigger onun yüzünü yandan gördü bu kez. Adamın, film çekiminde yavaşlatılmış hareketle yakın plandan alınmış bir filmini seyrediyor gibiydi. Beyazın, elinde fenerle arka arka kendisine doğru yaklaştığını gördü. Ansızın aklına gelen fikir kişiliğini pençesine alıverdi: 'Ona vur! Ona vur! Kafasına indir!' Bu hareketi kendisine yardım edecek mi, etmeyecek miydi, bunu bilemiyordu; ama aldırmıyordu da. Bu adama, sarı ışığı üstüne çevirip ötekilere seslenmeden vurmak zorundaydı. Başını gördüğü o bir an içinde sanki acı, kuşku, ıstırap ve korkunç heyecanlarla dolu bir saat geçmişti ve bu bir saat, aynı

zamanda pamuk ipliğine bağlı bir hayatın keskin zonklayışlarıyla doluydu. Sol elini kaldırdı, sağ elindeki tabancayı soluna aktardı, çevirdi, yine sağına aldı, namlusundan yakalayıp bekledi. Bunu tek bir hareketle, bir soluk alma süresinde yapmış, gözlerini bile kırpmamıştı. 'Vur ona!' Tabancayı namlusundan tutarak kaldırdı. 'Evet, vur ona!' Silahı indirirken dudakları bu sözlerle biçimleniyordu. Sonra homurdandı. Homurtusu bir küfür, bir dua ve bir hırıltı karışımıydı.

Vuruşun etkisini bütün kolunda duymuş, kolu baştan aşağı gerilivermişti. Eliyse, tabancanın madeninin kafatasına eriştiği noktada yarı yarıya havada kaldı. Sanki donmuş, ama biraz sonra yeniden kalkıp inecek biçimde harekete geçer gibi bir hal almıştı. O darbenin indiği sırada adam öksürüğe benzer bir ses çıkardı. Elindeki fener de karın içine düşerek göz kırpar gibi sönüverdi. Bigger'dan biraz öteye, uykusunda yere sessizce yuvarlanan biri gibi, kardan yapılmış yastıkların üstüne yüzükoyun uzanıverdi. Madenin, kafatasına çarparken çıkardığı tıkırtıyı duydu Bigger. Bu tıkırtı kulaklarında hafif, ama belirli bir tonda kaldı. Ortalık ansızın karanlık olduğu halde, gözler önünden gitmeyen bir ışık noktacığı gibi duruyor, bir türlü de silinmiyordu. Olduğu yerden hiç kımıldamamıştı. Sağ eli hâlâ öylece uzanmış, havada duruyordu. Sonra elini indirip adama baktı. Madenin kafatasına çarparken çıkardığı ses, yavaşlayıp yiten bir fısıltı gibi siliniyordu kulaklarından.

Canavar düdüklerinin ne zaman sustuğunu farkedemedi. Derken yine ötmeye başladılar. Sesin kesilmesiyle başlaması arasında geçen sürede onun için çok önemli ve gizli bir tehlike varmış gibi geliyordu. Sanki düşman yaklaşırken nöbet başında uyuya kalmış bir askerdi o an. Göğü tarayan ışık şeritleri arasından solundaki dama açılan kapının indiğini farketti. Elinde tabancayla, kaskatı durmuş bekliyordu. Dama çıkan her kimse, kendisini görmese bari. Derken, birinin başı farkedildi. Kapıdan bir beyaz çıkmış, karların üstünde dikiliyordu.

Hemen geriye kaçtı. Biri altındaki geçitte sürünerek ilerliyordu. Onu tuzağa mı düşüreceklerdi? Tabancasıyla bayılttığı adamın çıktığı delikten biraz da korkulu bir ses duydu.

«Jerry!»

Ses, canavar düdükleri ve itfaiye arabalarının tangırtısına karşın açık seçik geliyordu ona kadar.

«Jerry!»

Ses bu kez yükselmişti. Bayılttığı adamın arkadaşıydı bu. Bigger solundaki dama bir göz attı. Oradaki adam da hâlâ inmemişti ve çevresini fenerle tarıyordu. Ah! oradan bir gitse. Bulunduğu yerdeki tehlikeden kaçması gerekiyordu. Adam, arkadaşını aramaya gelir de, boylu boyunca karların üstünde serili görürse, bu kez ona vurmaya vakit bulamadan bağırmaya başlayacaktı. Bacaya yapışıp soluğunu tutarak solundaki damda gezinene baktı. Adam o sıra döndü, dama açılan pencereye yürüyüp indi. Kapının kapanması bekledi Bigger. Tamam, kapanmıştı. Şimdi orada kimsecikler yoktu. İçinden bir dua mırıldandı.

«Jeeery!» diye bağırdı ses.

Bigger tabancası elinde, sürünmeye koyuldu. Sonra bulunduğu binanın, öteki binanın damıyla bitiştiği yerde duran bir tuğla yığınının yanına geldi. Durup geriye baktı. Açıklıkta kimseler yoktu. Atlamaya kalkıştığı sırada adam çıkıp onu görür müydü ki? Bu tehlikeyi göze alması gerekti. Damın kıyısına tutunup kendini yukarı çekti, sonra bir an buzun üstüne yapışarak yüzükoyun yattı. Ardından öteki yana yuvarlanıp attı kendini. Yüzünde ve gözlerinde karın soğukluğunu duyuyor, göğsü hızlı soluklarla inip kalkıyordu. Başka bir bacanın yanına kadar süründü. Hava öylesine soğuktu ki, bir an içinden bacanın tuğlalarına karışmak gibi delice bir istek geçti. Sesi yine duydu. Bu kez çok yüksek ve ısrarlıydı:

«Jerry!»

Bacanın arkasından başını uzatıp baktı. Kapının ağzında hâlâ kimse yoktu, ama adam bir daha seslendiğinde, kendisinin de ortaya çıkacağını çok iyi biliyordu; çünkü sesinin titreyişini yanı başındaymış gibi açıklıkla duymuştu.

«Jerry!»

Ve hemen adamın yüzünü gördü. Kapının ağzına yapıştırılmış bir afişe benziyordu. Sesini yeniden duyunca, arkadaşının karda yattığını gördüğünü de anladı.

«Jerry! Amanın...»

Bigger tabancasını kaldırıp bekledi.

«Jerry...»

Adam kapıdan fırlayıp arkadaşının yanında durdu, sonra yine içeri girdi. Bir yandan da çığlık çığlığa: «Buraya bakın! Buraya bakın!» diye bağırıyordu.

Evet, gördüklerini şimdi ötekilere de haber verecek ortalığa yayacaktı. Kaçsa mıydı acaba? Yakın bir dama atlayıp başka bir binanın dam kapısından içeri girse?.. Hayır, doğru değildi bu. Holler kalabalık olacak, onu görünce de korkacaklar, bağırıp çağıracaklar ve sonunda da yakalanacaktı. Onu yakalatmaktan, bu dehşet anlarına son vermekten kıvanç duyacaklardı. Damların üstünden atlaya atlaya uzaklaşmak daha iyiydi. Ayağa kalktı. Tam harekete geçiyorken aralıkta bir kafanın belirdiğini gördü. Bu kez başka biri dışarı çıkmış, Jerry'nin başucuna dikilmişti. Uzun boyluydu; eğilip sanki elini Jerry'nin yüzüne koydu. Derken birisi daha dama çıktı. Adamlardan biri, fenerini Jerry'nin gövdesine tuttu. Bigger, onun eğilip Jerry'yi çevirdiğini gördü. Fenerin ışığı, yaralının yüzünü aydınlatmıştı. Adamlardan biri damın kıyısına koşarak caddeye baktı. Elini ağzına götürdü. Bigger keskin bir ıslık sesi duydu. Caddedeki gürültüyle canavar düdüğünün sesi kesilmişti. Ama sarı ışık şeritleri gökyüzünü taramaya devam ediyordu. Ansızın derin sessizliğin içinde adam bağırdı: «Bu bloku kuşatın.»

Bigger başka birinin bağırarak ona karşılık verdiğini duydu:

«İzini buldun mu?»

«Sanıyorum buralarda bir yerde.»

Aşağıdan vahşi bir haykırış yükseldi. Evet, ona yaklaştıklarını düşünüyorlardı şimdi. Adamın tiz ıslığını bir daha duydu. Ortalık bayağı sessizleştiği halde biraz önceki kadar değildi yine de. Arada bir vahşi sevinç çığlıkları duyuluyordu.

«Sedye ve adam gönderin yukarı!»

Sonra dönüp karın üstünde yatan Jerry'nin yanına gitti.

Bigger kesin cümleler yakalayabiliyordu:

«...nasıl olmuş dersin?»

«Biri başına vurmuş. Öyleye benzer...»

«...belki de buralardadır...»

«Çabuk! Damı iyice tarayın...»

Adamlardan birinin kalkıp el fenerini yaktığını gördü. Aşağıda tutulan tarayıcı ışıklar şimdi damın üstünü gündüz gibi aydınlatmıştı. Görevlilerden birinin elinde bir tabanca olduğunu gördü. Üstüne gelmelerinden önce öteki damlara atlamak zorundaydı. Kuşkulanmışlardı ve bütün bu yapıların üstünü santim santim, karış karış arayacaklardı. En yakın dama atlayıp arkasına baktı. Adam hâlâ ayakta bekliyor, elindeki fenerin ışığını karın üstünde gezdiriyordu. Bigger, damın buz tutmuş kıyısını yakalayıp kendini yukarı çekti ve üstüne kaydı. Artık damdan dama böylece geçmek ve koşabilmek için daha ne kadar gücü kaldığını düşünecek halde değildi. Etinin, kanının ve kemiklerinin derinliğinden güç toplama çabasındaydı. Tek bir hedefi vardı: Bu adamları atlatmak. Elleriyle dizlerinin üstünde öbür damın kıyısına doğru sürünürken birinin bağırdığını duydu:

«İşte, orada!»

Bu üç sözcük onu olduğu yere çiviledi. Bütün gece seslerini dinlemişti; ama şimdi kendisini gördükleri anda sanki bütün gök başına yıkılıyordu. Kaçması neye yarardı ki artık? Ayağa kalkıp, teslim olduğunu anlatmak için ellerini başının üstüne kaldırması daha iyi olmaz mıydı? Hayır, Allah kahretsin, hayır. Sürünmeye devam etti.

«Dur orada!»

Ve bir tabanca sesi duydu. Kurşun başının yanından geçmişti. Ayağa kalktı, damın kıyısına koşup atladı, sonra öbür damda koşup yine atladı. Bacaların arasından zikzak çizerek koşuyor, böylece de iyi nişan alıp ateş etmelerini önlüyordu. Karşıya bakınca tam önünde, karanlıkların arasında beyaz, kocaman bir yuvarlağın yükseldiğini gördü. Damın üstünde dikilen dev gibi garip bir cisimdi bu. Gecenin içinde şişmiş gibi duruyor ve aşağıdan yakılan ışıkların aydınlığında pırıl pırıl parlıyordu. Bu gidişle daha fazla ilerleyemeyecekti. Dam bitiyor, alttan caddenin geçtiği boşluk başlıyordu. Bacala rın arasından bir o yana, bir bu yana seğirterek, bembeyaz damın üstünde kaymasını sürdürdü. Bir yandan da karla kaplı o dev şekli aklından çıkarmamaya çalışıyordu. Kendisine yardım edebilir bir nesne miydi acaba?

Üstüne çıkarak ya da ardına geçerek, yanına yaklaşmalarına engel olabilir miydi?. Koştuğu kadar hiç durmadan ateş edeceklerini sanmış, ama aldanmıştı. Artık tabanca sesi duymuyordu.

Bir damın kıyısında durup arkasına baktı. Aşağıdan tutulan lambaların durmadan dönen parlak ışığında bir adamın, karda düşe kalka ilerlediğini gördü. Durup ateş etse miydi? Hayır. Birazdan kalabalıklaşırlardı nasıl olsa. Zaman kaybından başka bir şey olmazdı onun için ateş etmek. Gizlenecek bir yer, onlarla savaşabilecek bir sığınak bulması gerekiyordu. Başka bir dama atladı. O kocaman, beyaz tümseğin yanından koşarak geçti, sonra da durup gözlerini kırpıştırdı. Tam altında insan yüzlerinden oluşan bir deniz vardı ve kendini bu nefretle kaynayan okyanusun tam ortasına döne döne düşerken görüyordu. Damın buz tutmuş kıyısına tutunarak durdu. Biraz daha hızlı koşarsa, dört kat aşağı düşebileceğini düşünüyordu.

Sersemlemişti, geriledi. Evet, sonu gelmişti. Artık üstünde koşup kaçabileceği başka dam yoktu. Arkasına baktı. Adam hâlâ ona doğru geliyordu. Ayağa kalktı Bigger. Canavar düdüğü şimdi eskisinden daha yüksek sesle çalıyordu. Aşağıdakilerse, çığlıklar atarak bağırıyorlardı. Evet, caddede birikenler, artık polisle gönüllülerin onu damların üstünde kıstırdığını anlamıştı. O kocaman, beyaz cismi anımsayınca başını kaldırdı. Tam yanıbaşında apak, karla kaplı bir su deposu vardı. Üstü yuvarlak ve düzdü. Depoya demirden bir merdiven dayalıydı. Merdivenin buzla kaplı basamaklarının aşağıdan vuran lambaların ışığında neon lambaları gibi parladığını gördü. Tutunup yukarı çıkmaya başladı. Nereye gittiğini bilmiyordu. Sadece saklanmak zorunda olduğunu düşünüyordu o anda.

Tepeye vardığında üç el ateş edildi. Kurşunlar başının yanından geçmişti. Bulunduğu yerde karın içine yüzü koyun yattı. Şimdi damlarla bacaların üstünden bakıyordu, görüş açısı çok genişlemişti. Yakındaki bir damın kıyısından yukarı bir adam tırmanıyordu. Biraz uzağında yüzleri ışık şeritlerinin altında belirsiz bir beyazlığa bürünmüş birkaç kişi daha vardı. Önündeki damın kapısından adamlar çıkıyor ve bacaların arasından geçe-

rek ona yaklaşıyorlardı. Tabancasını kaldırıp nişan aldı, sonra da ateşledi. Gelenler durdu, ama içlerinde düşen olmadı. Demek ıska geçmişti. Yeniden ateş etti. Kimse yere düşmedi. Adamlar hemen dağılıp bacaların ardında gözden kayboldular. Caddedeki sesler de şimdi garip sevinç çığlıklarına dönüşmüştü. Kuşkusuz tabanca sesleri onun yakalandığı, yaralandığı ya da öldüğü kanısını uyandırmıştı.

Bir adamın açık alanda su deposuna doğru koştuğunu farkedince ateş etti. Koşan, hemen bir bacanın arkasına sığındı. Yine tutturamamıştı. Belki de elleri doğru dürüst ateş edemeyecek kadar donmuştu. Yoksa biraz daha yaklaşmalarını bekleyip öyle mi ateş etmeliydi? O sıra başını çevirdi ve sokak tarafından birinin dama tırmandığını gördü. Dışarıdan binaya dayadıkları bir merdiveni çıkıyordu. Tabancasını ateşlemek üzere doğrulttu, ama adam çoktan görüş açısından çıkmış ve deponun altında kaybolmuştu.

Niçin iyi nişan alıp hızlı ateş edemiyordu? Önüne baktığında, deponun altında iki kişinin koştuğunu gördü. Şimdi üç kişi olmuşlar, onu kuşatıyorlardı; ama kendilerini açığa çıkarmadan yanına yanaşamazlardı nasılsa.

O sırada hemen başının yakınından kapkara, ufak bir cisim ıslık çalarak geçti, kara saplandı. Üzerinden yele kapılarak uçan tüye benzer hafif, beyaz bir buhar çıkmış, bunu rüzgar ona kadar getirmişti. Göz yaşartıcı bomba! Elinin bir hareketiyle onu depodan aşağı attı. Yakınına bir tane daha düşünce bunu da itti. Derken iki tane daha atıldı, bunları da düşürdü. Gölden gelen rüzgar çok sert esiyor, göz yaşı gazının gözleriyle burnuna dolmasını engelliyordu. Birinin bağırdığını duydu.

«Durun! Rüzgar gazı aksi yöne uçuruyor. Üstelik bombaları aşağı atıyor.»

Caddedeki tımarhane gürültüsü büsbütün artmış, dam kapaklarından bir yığın adam çıkıp binaların üstüne doluşuvermişti. Ateş etmek istiyordu, ama sadece üç kurşunu kaldığını anımsadı. Şimdi artık adamlar yakına gelince ateş edecek, kurşunlardan birini de kendine saklayacaktı. Onu canlı ele geçiremeyeceklerdi!

«Aşağı in, çocuk!»

Hiç kımıldamadı. Elinde tabancasıyla olduğu yerde

yatıyor, bekliyordu. Sonra tam burnunun dibinde, su deposunun buzlu kenarını tutan dört beyaz parmak gördü. Dişlerini gıcırdatarak tabancasının namlusuyla vurdu. Parmaklar hemen gözden kaybolmuştu. Bir gövdenin karlı dam üstüne düşmesinden çıkan sesi duydu. Başka birilerinin de yukarı tırmanmasını bekledi, ama hiç kimse görünmedi.

«Savaşman gereksiz, çocuk! Kıstırıldın. Hadi, aşağı in!»

Korktuklarını, yine de şöyle ya da böyle, işin yakında biteceğini biliyordu. Onu ya yakalayacaklar ya öldüreceklerdi. Korkmamasına şaşıyordu. Olup bitenlerin gerisinde zihni yeniden bölünmeye başlamıştı. Yine eski perdesinin, duvarının ardına gizleniyor, çevresini nefret ve alayla süzmeye başlıyordu. Artık kendinde değildi, olan bitenleri yabancı gibi seyrediyordu. Durmadan dönen lambaların aydınlattığı göğün altında öylece yatıyor, susamış çığlıklar ve aç bağırışları dinliyordu. Baş kaldırırcasına, elindeki tabancayı daha da sıktı. Korkmuyordu.

«Hortumu getirmelerini söyleyin, çabuk! Zenci silahlı.»

Ne demekti bu? Gözlerini çevrede gezdirerek ateş edecek birini aradı, bulamadı. Artık gövdesinin duyarlığını yitirmişti. Kendi kendini duymuyordu. Bildiği tek şey burada, elinde tabancayla yattığı ve çevresinin onu öldürmek isteyenlerle kuşatıldığıydı. Derken yakınlarda çekiç gürültüsüne benzer bir ses duyarak döndü. Bir bacanın kıyısından bir dam kapısının açıldığını gördü.

Sert bir ses bağırıyordu: «Hadi bakalım, çocuk! Sana son bir fırsat daha tanıyoruz. Aşağı in!»

Kımıldamadı. Bundan sonra ne olacaktı? Ateş etmeyeceklerini biliyordu, çünkü onu göremiyorlardı. Yine de ne olacaktı? Bunları düşündüğü sırada başına neler geleceğini anladı. Parlak ışıkların altındaki fiskiyeden gümüş gibi sürülen bir su sütunu büyük bir şiddetle başının üstünden geçip arkadaki damı dövdü. Demek, su hortumunu açmışlardı. İtfaiyenin işiydi bu. Onu ortaya çıkmak için zorluyorlardı. Su, dam kapağının açıldığı bacanın ardından fışkırıyordu, ama şu ana dek onu ıslatmamıştı. Başının üstündeki çağlayan oradan oraya fış-

kırıyor, kendisine ulaşmaya çabalıyordu. Derken su yandan gelip onu ıslattı. Tıpkı bir şahmerdan darbesine benziyordu. Soluğu kesilmişti, yavaş yavaş gövdesine yayılan bir sancı duydu yan tarafında. Su onu depodan aşağı sürüklüyordu. Bu itişe kapılmamak için deponun kenarlarına tutundu. Gücünün tükendiğini duyuyordu. Göğsü hızlı bir solukla şişti; suyun, gövdesini bu şekilde dövmesine karşı uzun süre dayanamayacağını anlıyordu. Çok üşümüştü; donacak haldeydi. Kanı sanki buza dönüşüyor, buna karşılık ağzını açmış soluyordu. Derken tabancayı tutan parmakları gevşedi. Yeniden yakalamaya çalıştıysa da başaramıyordu artık. Suyun fışkırması bir an durdu. Bigger, soluk soluğa tükenmiş, yatıyordu.

«O tabancayı aşağı at, çocuk!»

Dişlerini gıcırdattı. Buz gibi su, dev bir el gibi, gövdesini yeniden kavramıştı. Soğukluğu bedenini canavar bir boğa yılanının halkaları gibi sıkıyor, kolları ağrıyordu. Şimdi yine perdesinin ardında ve sıfırın altındaki ısı ölçüsünde üstüne fışkırtılan suyun etkisiyle donuşunu seyretmeye koyulmuştu. Ansızın su kesildi.

«Tabancayı at, çocuk!»

Titremeye başladı. Silahı büsbütün bıraktı. İşte hepsi bu kadardı. Neden onu yakalamaya gelmiyorlardı sanki? Tırnaklarını buzlu kara geçirerek deponun kenarlarına yapıştı. Gücünü yitirmiş, direnmekten kesinlikle vazgeçmişti. Sırt üstü yatıp ışıkların altından görünen göğe halsiz halsiz baktı. Çok bitkindi. Bu kadardı artık. Onu vurabilirlerdi şimdi. Neden ateş etmiyorlardı? Neden onu yakalamaya gelmiyorlardı?

«O tabancayı at, çocuk!»

Tabancayı istiyorlardı, ama onda değildi ki. Artık hiç korkmuyordu. Korkacak gücü kalmamıştı çünkü.

«O tabancayı aşağı at, çocuk!»

Evet, tabancayı alıp onlara ateş et! İçindeki kurşunlar bitene kadar ateş et! Ağır ağır elini uzatıp tabancayı kavramaya çalıştı; ama parmakları kaskatı kesilmiş, hareket etmiyordu. İçinde bir şeyler, soğuk ve kaskatı bir gülüşle gülüyordu. Kendi kendine gülüyordu aslında. Neden onu yakalamaya gelmiyorlardı ki? Korkuyorlardı da ondan. Gözlerini devirip tabancaya özlemle bak-

tı. Tam o sırada gümüşten nehir süzülüp tabancayı buldu ve sürükleyip depodan aşağı yuvarlayarak gözden yitirdi.

«Tamam! Oldu!»

«Aşağı in, çocuk! İşin bitti!»

«Yukarı çıkmayın. Elinde başka bir tabanca olabilir.»

«Aşağı in, çocuk!»

Şimdi her şeyin dışındaydı artık. Üstelik deponun kenarlarına da tutunamıyordu. Çok güçsüzdü ve çok üşüyordu. Gözleriyle ağzı açık, deponun üstünde öylece yatmaktan ve tepesinden hışırdayarak akan suyun sesini dinlemekten başka bir şey yapamıyordu. Derken su yine bedeninin bir yanına çarparak, karla karışık buzun üstünde kaymasına sebep oldu. Tutunmak istiyor, ama yapamıyordu. Gövdesi deponun kenarında, bacaklarıysa boşluktaydı. Sonra düştüğünü duydu. Damın üstünü kaplayan karların üstüne yüzükoyun serilmişti, iyice sersemlemişti.

Gözlerini açınca, çevresindeki beyaz suratların, baş ucunda bir çember oluşturduğunu gördü. Ama onların dışında, perdesinin ve duvarının gerisinden seyrediyordu hepsini. Adamların konuştuğunu duyuyordu; ne var ki, sesleri çok uzaklardan geliyordu.

«Evet, bu odur.»

«Onu caddeye indirin.»

«Su başardı bu işi.»

«Yarı donmuş durumda, baksanıza.»

«Tamam tamam. Caddeye indirin onu.»

Gövdesinin, damın üstündeki karların arasında sürüklendiğini duydu. Sonra kaldırdıklarını, daha sonra da bir dam kapısından içeri önce ayaklarından soktuklarını gördü.

«Yakaladınız mı?»

«Evet. Bırak da geçirelim.»

«Peki.»

Karanlık geçitte acımasız ellerin arasına düşmüştü. Onu ayaklarından sürüklüyorlardı. Gözlerini kapadı. Başı tahta döşemenin katılığına çarpıyor, sürükleniyordu. Dar bir kapıdan daha geçirdiler. Şimdi yüzüne çarpan sıcak havadan, binanın içinde olduklarını anlamıştı. Yine ayak-

larından sürükleniyordu. Ama bu kez başı, hole serili yumuşak halının üstünde kayıyordu.

Ansızın sert bir biçimde durdular. Ve yine merdivenlerden inmeye koyuldular. Kafası artık basamaklara çarpıyordu. Kendini korumak için ıslak kollarını başına destek yapmaya çalıştıysa da, biraz sonra basamaklar, dirsekleriyle kollarını öyle bir hale getirdi ki, kalan gücü de böylece yitti. Başı basamaklara çarptığı için iyice gevşemişti. Gözlerini kapayıp kendinden geçmeye çalıştı. Ama çarpışları, hâlâ beyninde çekiçler vururcasına duyuyordu. Sonra ansızın durdular. Caddeye yaklaştıkları anlaşılıyor, suyun homurtusuna benzer çığlıklar ve bağırışmalar duyuyordu. Şimdi sokaktaydı, karın üstünde sürüklüyorlardı. Ayakları da havadaydı. Güçlü eller yakalamıştı ayaklarını.

«Öldürün onu!»

«Linç edin!»

«Vay, zenci orospu çocuğu!»

Ayaklarını bıraktılar. Sırt üstü, karın içinde yatıyor, çevresinde bir gürültü denizi dalgalanıyordu. Gözlerini biraz aralayınca tepesinde bir sürü beyaz surat gördü.

«Öldürün şu kara maymunu!»

İki adam, onu çarmıha germek istercesine kollarını iki yana açarak bütün güçleriyle bileklerine bastı. Ağır ağır gözlerini kapadı Bigger. Karanlık onu yutmuştu.

üçüncü kitap

kader

ARTIK onun için ne gündüz vardı, ne de gece. Önünde yalnızca upuzun, aslında çok kısa olan bir zaman parçası bulunuyordu... Sonra da sonu. Artık bu dünyada kimseden korkmuyordu, çünkü korkunun yararsız olduğunu anlamıştı; artık bu dünyada hiç kimseden nefret de etmiyordu, çünkü nefretin de kendisine yardım edemeyeceğini anlamıştı.

Bir polis merkezinden öbürüne sürükledikleri, tehdit edip kandırmaya çalıştıkları, bağırdıkları, itip kaktıkları halde, konuşmayı büyük bir inatla reddetmişti. Çoğu kez ya oturup başını önüne eğerek gözlerini yere dikiyor ya da şimdiki gibi On Birinci Caddedeki bir polis merkezinde, demir parmaklıkların ardından süzülen ölgün şubat güneşinin ışınları altındaki ranzaya yüzükoyun uzanmış, yüzü kolunun girintisinde öylece yatıyordu.

Ona tepsiler içinde yemekler getiriyorlar, ama bir saat sonra, getirdiklerini hiç dokunulmamış halde kaldırıyorlardı. Paket paket sigara veriyorlardı; ama bu sigaralar da hiç dokunulmadan, bırakıldığı yerde kalıyordu. Su bile içmiyordu. Ya yatıyor ya oturuyor, hiç konuşmuyor ve hücresine biri girip çıktığı zaman da farkında bile olmuyordu. Onu bir yerden başka bir yere götürmek istedikleri zaman bileğinden yakalayıp yürütüyorlardı. Hiç

karşı koymuyor, başı önünde, ayaklarını sürüyerek onları izliyordu. Yakasından yakaladıkları zaman bile güçsüz gövdesini ellerine kolaylıkla bırakıveriyor, sarkmış yüzünde birer mürekkep gölüne benzeyen gözleriyle ne umut, ne de nefret duyarak karşısındakilere bakıyordu. Yetkili kişilerden başka hiç kimse onu görmemişti, o da hiç kimseyi görmek istediğini söylememişti. Yakalandıktan sonraki şu üç gün içinde, yaptıkları bir kez bile gözlerinin önüne gelmiş değildi. Olup biteni içine, taa derinlere atmıştı ve şimdi müthiş, canavarca bir anlamla orada yatıyordu bütün yaptıkları. Aslında bu hiç bir şeye tepki göstermeme hali, ne bir ruhsal bunalıma yakalanmak, ne de aptallaşmış olmaktı.

Kazayla bir cinayete sürüklendikten sonraki serüveninde, çevresindeki insanlarla kendisi arasında bir düzen ve anlamın varlığını farketmeye başlamış, hayatında ilk kez duyduğu özgürlük uğruna manevî sorumluluğu ve suçu üstlenmiş, insanlara kendini kabul ettirmek için para gereksindiğini sezinleyerek bunu sağlamak amacıyla fidye istemiş, ama hepsinde de başarısızlığa uğrayınca direnmekten vazgeçmişti. Benliğinden yükselen büyük bir istemle hayatına, yine o istemden doğan ve başına zincirleme felaketler getiren sonuçlara sırt çevirmişti artık. Bir ruhun üflemesiyle yaratılmasının nedeni olan o karanlık ve eski sulara, bir erkeğin bulanık istek ve gereksinmeleri sonucu bütün olarak erkek yaratılmasına neden olan o karanlık sulara özlemle bakmaya başlamıştı. O suya dönüp içine dalmayı ve sonsuza kadar burada rahat etmeyi diliyordu.

Yine de bütün inançlarını kırma isteği bile bir başka inanç duygusundan doğuyordu. İçindeki duygular çevresindeki insanlara uyamazsa, yaşadığı bu dünyada yine de uyulacak bir şey bulabileceğini söylüyordu ona. Ve de bu her şeyi bırakma duygusunun ötesinde dayanılmaz bir öldürme isteğine yakalanıyordu yeniden. Ama bu kez dışarıya, başkalarına değil de kendi içine, kendisine yönelmişti bu istek. Onu bu sona ulaştıran özlemi neden öldürmesindi? İleri atılmış, öldürmüş ve hiç bir şeyi çözümleyememişti. Onun için neden kendi içine saldırarak onu aldatan o şeyi öldürmeyecekti? Bu duygu kendiliğinden, organik olarak ve hiç bir etkiyle karşılaşmadan

yüreğinde yükseliyor, tıpkı yeniden yetişeceği toprağı hazırlayan bir tahıl tanesinin çürümüş kabuğuna benziyordu!

Her şeyin üstünde ve ötesinde de, her şeyden arınmış, çıplak ve savunmasız durduğu ölüm korkusu vardı karşısında. Ama yeryüzündeki her canlı gibi ilerlemeli ve sonuyla yüzleşmeliydi. Ölüme karşı davranışını zenci olması, başkalarıyla eşit tutulmaması ve herkesin kendisinden nefret etmesi anlamındaki gerçekler düzenliyordu. İki ayrı kutup arasında, yeniden yaşamasını sağlayacak bir yörüngenin yaratılmasını, nefret ve sevgi gerilimlerine ayak uydurmasını sağlayabilecek yeni bir yaşama biçiminin ortaya çıkmasını ise büyük bir uyuşukluk, ama derin bir açlıkla diliyordu. Başının üstünde sallanan karaderililik gerçeği ve farklı davranış görüşünün ve bundan doğan acının unutulmasını diliyordu. Bu uğurda ölümün bile önemli olmayışı, aslında her şeyin bir yengiye dönüşmesini geniş gökyüzünde ışıldayan yıldızlar gibi ona duyurup, bunun sihri ve gücüyle ayağa kalkarak yaşamasını sağlayacak belirtiler ve simgelerin ortaya çıkması gerekti. Onların yüzüne bakmadan önce bunun gerçekleşmesi gerekti. Evet, içinde yeni bir gurur ve aşağılanma duygusu doğacaktı belki. Ama bu alçalma, yaşadığı dünyanın bir köşesindeki kimliğinden belirecek ve bu kimlik de içinde hem gurur, hem de onur görevi yapan yeni bir umudun temel taşı olacaktı.

Belki de böyle bir şey hiç olmayacaktı, belki de bu umduğu şeyler içinde yoktu. Belki de, sonunu nasıl gelirse öyle, yani bir aptal, sürüklenmiş bir insan ve gözlerindeki boşluğun gölgesiyle karşılayacaktı. Belki her şey bu kadardı. Belki de aklını karıştıran o anî istekler, heyecan, içinin titreyişi ve sevinç, onu hiç bir yere götüremeyen sahte ışıklardı. Belki de kara bir derinin gerçekten çok kötü ve maymuna benzer bir hayvanın dış görünüşü olduğunu söyledikleri zaman haklıydılar. Belki sadece talihsiz, kara bir kader için doğmuş bir adamdı. Ve her şey, canavar düdüklerinin müthiş gürültüsü, bütün bu beyaz yüzler, soğuk ve ipekten bir gök altında dolaşan ışık şeritleri arasında oluşmuş açık saçık bir şakaydı yalnızca. Ama bu duygular uzun sürmüyordu içinde; duyguları bu sonuca ulaşır ulaşmaz bir çözüm yolu-

nun da bulunabileceği inancı, büyük bir güç ve bugünkü durumunda onu felce uğratan mahkum edici bir biçimle dolduruyordu içini.

Sonra bir sabah adamlar gelip onu bileğinden yakaladıkları gibi, içinde büyük bir kalabalığın bulunduğu Cook County Morgu'na götürdüler. Parlak ışıklar gözlerini kırpıştırmasına yol açıyor, yüksek sesli ve heyecanlı konuşmalar duyuyordu. Çevresindeki bir sürü beyaz surat ve fotoğraf çekmek için sürekli patlayan flaşlar onu iyice şaşırtmış, sersemletmişti. İlgisizlikle ördüğü savunma perdesi artık onu koruyamıyordu. Önce duruşmanın başladığını sanarak hiçlik düşüne dalmaya hazırlanmıştı. Ama burası bir mahkeme salonu değildi. Mahkeme salonu için hiç de resmî olmayan bir görünümü vardı. O sıra, başlarında şapkalarıyla gazetecilerin, adî sigaralar ve yaprak sigaraları içerek, sorular sorarak Mr. Dalton'ın evindeki bodruma ilk geldikleri günkü duygularına benzer bir şeyler duydu; ama şimdi karşısındakiler çok daha güçlüydü. Havada ona meydan okuyan sessiz bir alay vardı. Hissettiği, çevresindekilerin nefreti değil, ondan daha derin bir şeydi. Ona karşı davranışlarında nefreti aştıklarını anlıyordu. Seslerinde sabırlı bir kesinlik duyuyor, bakışlarında da sakin bir kararlılık okuyordu. Sözcüklerle anlatamadığı halde, onu ölüme mahkum etmekle kalmayıp, ölümünü basit bir cezadan fazla bir şey haline getirmeye karar verdiklerini; onu korktukları ve denetim altında tutmak için kaygılandıkları o kara dünyanın bir hayali olarak gördüklerini anlıyordu. Kalabalığın havasından, o kara dünyanın gözleri önünde ölümünü korkunun kanlı bir simgesi haline getirmeye çalıştıklarını duyuyordu. Bunu duydukça da, yine baş kaldırma isteği yükseliyordu içinden. Ölümün bu çizgisinde en aşağı noktaya inmişti, ama o karanlık yolda ötekiler için çaresiz bir örnek olarak yürütüleceğini anlayınca canlandı, savaşmaya hazırlandı.

İlk iş olarak ellerini oynatmaya çalışınca bileklerinin, iki yanında oturan polislerin beyaz derili bileklerine güçlü çelik kıskaçlarla bağlı olduğunu gördü. Çevresine bakındığında da önünde ve arkasında birer polis durduğunu farketti. Derken kulaklarına sert, madensel bir tıkırtı geldi. Elleri serbest kalmıştı. Giderek artan fısıltılar ba-

şının içini dolduruyordu. Bunun nedeninin de hareket etmesi olduğunu anlamıştı. Sonra gözleri, hafifçe yukarı kalkmış, ince uzun, beyaz bir yüze takıldı. Bu yüzün derisinde gerilmiş bir kaygı ifadesi vardı. Başını yine beyaz saçlar çevrelemişti. İncecik, balmumuna benzeyen ellerini kucağında kavuşturmuş oturan, Mrs. Dalton'dı bu. Bigger ona bakarken, gece mavisi rengine boyanmış o odada yatağın başında durarak yüreğinin, kaburgaları altındaki çılgın atışlarını dinlerken, mırıldanmasına engel olmak için yastığı Mary'nin yüzüne bastırdığı o dehşet ânını anımsamıştı.

Mrs. Dalton'ın yanında, fal taşı gibi açılmış gözlerini hiç kırpmadan ileriye dikmiş durumda oturan, Mr. Dalton'dı. Adam başını ağır ağır döndürüp Bigger'a bakınca, çocuğun gözleri yere çevrildi.

Sarı saçları, her şeye dayanıklı, iyi anlamlı yüzü ve mavi gözleriyle Jan'ın da, bakışlarını kaçırmadan kendisini seyrettiğini gördü. Gözlerinin önüne arabadaki sahne geldi ve her yanını kızgın bir utanç kapladı. Genç adamın parmaklarının dokunuşunu hâlâ kendi parmaklarının üstünde duyuyordu. Derken Jan'ın yolda, kar altında karşısına çıkışını anımsadı, derin ve suçlulukla karışık bir öfke duydu.

Yorulmaya başlamıştı. Kendine geldikçe yorgunluğu da artıyordu. Başını eğip giysilerine bir göz attı. Bunlar hâlâ nemli ve buruşuktu. Ceketinin kollarını da dirseklerine kadar sıvamışlardı. Önü açık gömleğinden kara renkli derisini görebiliyordu. Ansızın sağ elinin parmaklarının acıyla zonkladığını duydu. Tırnaklarından ikisi kırılmıştı. Bunun nasıl olduğunu bir türlü anımsayamıyordu. Dilini oynatmaya çalıştı, ama şişmişti. Dudakları da kurumuş, çatlamıştı. Su içmek istiyordu. Sersem gibiydi. Çevresindeki beyaz yüzlerle, patlayan bir sürü flaş, bir atlıkarıncadaymışcasına dönmeye başlamıştı. Ağır ağır boşluğa yuvarlanıyordu...

Gözlerini açtığında bir ranzaya uzatmışlardı onu. Tepesinden yine beyaz bir yüz ona bakıyordu. Kalkmaya çalıştı, ama itip yatırdılar.

«Telaşlanma, çocuk. İç bakalım şunu!»

Dudaklarına bir bardak dokundu. İçse miydi? Ama ne fark ederdi ki? Sıcak bir şey yuttuğunu duydu. Süttü

bu. Bardak boşalınca sırt üstü yatıp gözlerini tavana dikti. Bessie'nin de onun için ısıttığı sütün anısı büyük bir güçle geri gelmişti. Derken kızın ölümü gözlerinin önünde canlanınca unutmak için gözlerini kapadı. Karnı gurulduyor, ama kendini daha iyi duyuyordu. Ranzanın kenarlarına tutunarak doğruldu.

«Hey! Nasılsın, çocuk?»

«Ha?» diye homurdandı. Yakalandığından beri ilk kez konuşuyordu.

«Nasılsın?»

Kendisinin kara, onların beyaz, kendisinin yakalanan, onlarınsa yakalayan olduğunu yeniden farkederek gözlerini kapayıp başını öbür yana çevirdi.

«Kendine geliyor,» dediler.

«Evet. O kalabalığı görünce fena oldu anlaşılan.»

«Çocuk, söyle bakalım, yiyecek bir şeyler ister misin?»

Hiç karşılık vermedi.

«Bir şeyler getirin ona. Ne istediğini bilmiyor şimdi.»

«Yatsan iyi olur, çocuk. Bugün öğleden sonra yine sorguya gideceksin çünkü.»

Adamların onu ranzaya ittiğini duydu. Çevresine bakındı. Yalnızdı. Oda sessizdi. Dünyaya dönmüştü yeniden. Bunu yapmak için hiç bir çaba harcamamıştı, sadece kendiliğinden olmuştu. Anlayamadığı garip birtakım güçlerin etkisi altında oraya buraya sürüklenip duruyordu. Dünyaya dönmesi kellesini kurtarmak için yaptığı bir davranış değildi, kendisine ne yapacaklarına aldırmıyordu bile. Şu anda onu elektrikli iskemleye oturtsalar umurunda bile olmazdı. Dönüşü gururunu kurtarmak içindi. Kendisiyle alay etmelerini istememişti. Onu merdivenlerden sürüklediklerı o gece öldürebilirlerdi; ama bunu da ondan güçlü oldukları için başarmış olurlardı. Oysa şu anda oturup kendisini seyretmeye ve istedikleri iş için kullanmaya hiç bir hakları olmadığını düşünüyordu.

Kapı açıldı, içeriye elinde yemek tepsisiyle bir polis memuru girdi. Elindekini Bigger'ın yanındaki bir iskemleye koyup çıktı. Tepside biftek, kızarmış patates ve kahve vardı. Yemek yemesini bilmeyen bir adamın çekingen ve acemi hareketleriyle bir parça biftek kesip ağzına attı. Et öylesine tatlı gelmişti ki, çiğnemeden yutuyor-

du neredeyse. Bunun üstüne hemen ranzanın ucuna iliş-ti; iskemleyi de, tepsiye rahatça uzanabilmek için tam karşısına çekti. Öyle çabuk yiyordu ki çenesi ağrımaya başlamıştı. Durup lokmasını bir an ağzında tuttu. Bunu yaparken, tükürüğünün lokmanın çevresinde aktığını duyuyordu. Yemeğini bitirince bir sigara yakıp ranzaya uzanarak gözlerini kapadı. Biraz sonra rahatsız bir uykuya dalmıştı.

Birdenbire sıçrayarak doğruldu. Uzun zamandır gazete yüzü görmemişti. Neler yazıyorlardı acaba? Ayağa kalkınca sendeledi, oda çevresinde fırıl fırıl dönüyordu. Hâlâ çok bitkin ve zayıftı. Duvara tutuna tutuna kapıya yürüdü. Çekine çekine tokmağı tutup itince kapı birden açıldı. Bir polisle yüz yüze gelmişti.

«Ne oldu, çocuk?»

Adamın kalçasından ağır bir tabancanın sallandığını gördü. Polis hemen onu bileğinden yakalayıp ranzasına götürdü.

«Hadi, yat bakayım.»

«Gazete istiyorum,» dedi.

«Ne? Gazete mi?»

«Gazete okumak istiyorum.»

«Dur bir dakika. Gidip bakayım.»

Polis gitti, biraz sonra da döndü. Kolları gazete tomarıyla doluydu.

«Al bakalım. İstediğin kadar gazete var burada.»

Adam odadan çıkana kadar gazeteleri eline almadı. Sonra da Tribune'u açıp baktı. Şunlar yazılıydı: IRZ DÜŞMANI ZENCİ SORGUSU SIRASINDA BAYILDI. Götürüldüğü yerin sorgu mahkemesi olduğunu şimdi anlıyordu. Bayılınca onu buraya getirmişlerdi. Okudu:

«Kendisini suçlayanları görünce fenalaşan ırz düşmanı ve katil Bigger Thomas, bu sabah milyoner Chicagolu genç kız Mary Dalton'ın öldürülüşü davasının sorgusu sırasında bayılmıştır.

«Geçen pazartesi gecesi yakalanışından bu yana içine düştüğü dalgınlıktan ilk kez silkinen zenci katil, yüzlerce kişinin onu görebilmek için birbiriyle yarıştığı salonda büyük bir korku ve utanç içinde oturmuştur.

«Zenci katil bayıldıktan sonra sedyeye konurken,

beyaz bir genç kız dehşet dolu bir sesle bağırmıştır: 'Gerçekten de tıpkı bir maymuna benziyor!'

«Zenci katilin gövdesi yapılı olmadığı halde, içinde anormal bir fizik güç taşıdığı etkisini uyandırmaktadır. Yaklaşık bir yetmiş yedi boyundadır ve derisi kapkaradır. Çenesi sarkık durmakta, bu haliyle insana vahşi bir hayvanı anımsatmaktadır.

«Kolları uzundur ve dizlerine kadar sarkmaktadır. Akıllara durgunluk veren bir cinsel isteğin pençelerine düşen bu adamın, ufak tefek Mary Dalton'la kolayca başa çıktığını, ırzına geçtikten sonra onu öldürdüğünü, başını kestikten sonra da suçunun kanıtlarını ortadan yok etmek amacıyla kızı ocağa atıp yaktığını anlamak çok kolaydır.

«Omuzları çok geniş ve kaslıdır, üstelik de her an insanın üstüne atlamaya hazırlanıyormuşcasına omuzlarını hep kısarak dolaşmaktadır. Sevecenlikten nefret ediyormuş gibi son derece garip, ters ve alttan bir bakışı vardır.

«Uzun sözün kısası, her haliyle çağdaş uygarlıktan nasibini almamış bir hayvanı andırmaktadır. Konuşmasında ve davranışlarında da, Amerikan halkının o kadar çok sevdiği sevimli, zararsız, güleç ve neşeli karaderili tipiyle hiç bir ilgisi bulunmamaktadır!

«Katil, sorgu mahkemesine gelir gelmez: 'Onu linç edin', 'Öldürün,' sesleri yükselmiştir!

«Ama vahşi zenci sanki sorgularla, duruşmalarla ve elektrik iskemlesine gönderileceği açıkça belli olan kaderiyle hiç bir şekilde ilgilenmiyormuş gibi hareket etmiştir. İnsan cinsinin tarih öncesine ait kayıp bir türünden olma bir yaratığa benzemektedir! Beyazların uygarlığında yeri olmayan biridir!

«İrlandalı bir polis müfettişi büyük bir inançla şunları söylemiştir: 'Onun gibileri tedavi etmenin en iyi yolunun ölüm olduğundan kuşkum yok!'

«Zenci üç gündür ağzına bir lokma bile yemek koymamıştır. Polis, katilin ya aç kalarak intihar etmek ya da halkın acımasını çekmek için böyle yaptığına inandığını açıklamıştır.

«Dün Mississippi eyaletinin Jackson kentinde yayımlanan Jackson Daily Star gazetesinin yazılışleri mü-

dürü Edward Robertson, Bigger Thomas'ın hayat hikâyesini haber halinde göndermiştir. Robertson, katilin geçmişini şu şekilde vermektedir:

«'Thomas yoksul, tembel ve ahlak anlayışından yoksun bir zenci ailesinin oğludur. Burada büyümüştür ve onu tanıyanlarca islah kabul etmez bir hırsız ve yalancı olarak tanınmaktadır. Çok küçük olması nedeniyle hiç bir zaman onu cezaevine kapattıramamıştık.

«Zencilerin yatağı olan bu eyaletlerde bu yoksul zencilerle bir arada yaşayarak edindiğimiz tecrübeye dayanarak, onların garip mantıklarını etkileyebilecek tek yolun, halk önünde ve insanın içine ürperti verecek şekilde yerine getirilecek bir idam kararı olduğunu söyleyebiliriz. Bu Thomas denen zenci Mississippi'de otursaydı ve bu suçu burada işleseydi, dünyada hiç bir güç onu öfkeli halkın ellerinde ölmekten kurtaramazdı.

«Sizlere, kapkara bir rengi olan bu Thomas'ın kanında, beyaz ırktan gelme birkaç damla olabileceğini bildirmenin yararına inanıyorum. Çünkü ilgili birçok çevre, bir zencide beyaz kanı da bulunduğu zaman, bu durumun doğuştan suç işlemeye yatkın ve anlaşılmaz bir kişilik doğurduğuna inanmaktadır.

«Zencilerin kalabalık olduğu bu güney eyaletlerinde biz onlara hadlerini bildirir, iyilik ya da kötülük amacıyla herhangi bir beyaz kadına dokundukları zaman sağ kalamayacaklarını kafalarına iyice sokarız.

«Zenciler zihinlerinde uydurdukları birtakım haksızlıklardan yakınmaya başlayınca da, vatandaşların yasaları ele alıp, ortalığı karıştıran zenciyi ortaya örnek olarak çıkarması kadar etkili bir yol olmadığına inanırız.

«Bigger Thomas'ın işlediği suça benzeyen suçların kökünü bütünüyle kazımak için de zencileri bütün eğlence alanlarında, parklarda, kahvelerde, tiyatrolarda ve tramvaylarda beyazlardan ayırmakta yarar bulunmaktadır. Ayrıca, oturdukları evlerin de kesinlikle ayrılması zorunludur. Bu tedbirler, onların beyaz kadınlarla doğrudan ilişkilerini önlemekte ve onlara yapacakları saldırı olanaklarını azaltmaktadır.

«Biz güneyliler, kuzey eyaletlerinin zencilere sindirebileceklerinden fazla öğrenim hakkı tanıdığını ve bunun sonucu olarak da kuzeyde yaşayan zencilerin güneyde-

kilere oranla çok daha huzursuz ve mutsuz olduğuna inanıyoruz.

«Ayrı okullar kurulabilirse, il ve eyalet ödeneklerini kısıtlayarak zencilerin öğrenimlerini bir düzene sokma olanağı bulunabilir kanısındayız.

«Başka bir ruhsal engel de zenciyi koşullandırarak onu, herhangi bir şekilde ilişki kurduğu beyaza saygılarını sunmasına zorlamak olabilir. Bu da, zencinin konuşması ve davranışları düzene sokularak sağlanabilir. Biz zenciye sürekli korku salarak sorunu büyük ölçüde çözümlediğimizi söyleyebiliriz.»

Gazeteyi indirdi, daha fazla okuyamayacaktı. Evet, hiç kuşkusuz onu öldüreceklerdi. Ama onu öldürmeden önce de böylesine dalga geçiyorlardı işte. Dimdik, hiç kıpırdamadan duruyor, bir karara varmaya çalışıyordu. Düşünmüyor, yalnızca el yordamıyla, duygularıyla bulmaya çalışıyordu bu kararı. Duvarının arkasına gizlense miydi? Geri dönüp şu anda gizlenebilir miydi? Bunu yapamayacağını anlıyordu. Ama zaten şu anda harcayacağı bir çaba da ötekiler gibi sonuç vermeyecek miydi? Neden öne atılıp daha çok nefret toplayacaktı? Ranzada yatarken o gece su deposunun buz tutmuş kenarlarını sıkı sıkı kavradığı sırada ve göğü tarayan ışıldakların altında, deponun dibindeki adamların ellerinde tabanca ve göz yaşartıcı bombalarla beklediğini bilip, canavar düdüklerinin sesiyle on binlerce gırtlaktan susuzluk içinde yükselen bağırışları duyduğu an duyduklarını duyuyordu şimdi de.

Her yanını uyku ve uyuşukluk sarmıştı. Gözlerini kapadı, sonra hemen açtı. Kapı aralanmıştı. Karşısında karaderili bir yüz gördü. Kimdi bu? Uzun boylu, iyi giyimli bir zenci ona doğru ilerleyip durdu. Bigger doğrulup bir dirseğine dayanarak baktı gelene. Adam ranzaya yaklaşarak elini uzattı ve Bigger'ın elini tuttu.

«Zavallı çocuğum. Tanrı sana acısın!» (*)

Onun kapkara giysisine bakarak kim olduğunu anımsadı birden. Rahip Hammond'du bu. Annesinin gittiği ki-

(*) **Zenci Papaz, genellikle Amerikan zencilerinin kullandığı kaba İngilizceden daha da kaba bir dille konuşmaktadır.**

lisenin papazıydı. Aynı anda da adama karşı tedbirini alıp dikleşti. İçindeki bütün duyguları bastırmaya ve de yüreğinin sesini dinlememeye çalıştı. Papazın onda pişmanlık uyandırmasından korkuyordu. Ona gitmesini söylemek istiyordu; ama adamın, annesine ne kadar yakınlık duyduğunu bildiği ve annesinin de zihninde ne anlama geldiğini kavradığı için sesini çıkaramadı. Bu adamın içinde uyandırdığı duygularla gazetelerde okudukları arasında ne gibi bir fark olduğunu bir türlü ayırdedemiyordu şu anda. Kendi ırkının sevgisiyle öteki ırkın nefreti, onu aynı derecede suçluluk duymaya itiyordu.

«Nasılsın, oğlum?» diye sordu adam. Hiç karşılık alamayınca sözlerini sürdürdü: «Anan gelip seni görmemi istedi. O da gelmek istiyor.»

Papaz bu kez beton zemine diz çökerek gözlerini kapadı. Bigger dişlerini sıkıp gövdesini gererek bekledi, bundan sonra olacakları çok iyi biliyordu çünkü.

«Ulu Tanrım, gözlerini çevirip bu yoksul günahkârın yüreğine bak. Her zaman bizim bağışlanacağımızı ve diz çöküp bağışlamanı yalvararak istediğimiz zaman da bize bunu bol bol vereceğini söylemiştin. Ulu İsa, şimdi senden bağışlanma diliyoruz. Çok gereksinen bu yoksul, günahkâr çocuğu bağışla. Tanrım, suçları kıpkızılsa onları yıkayıp akla ve pakla. Tanrım, onu ve bütün yaptıklarını bağışla. Senin sevginden saçılan ışığın ona bu karanlık günlerinde yol göstermesini sağla, Tanrım. Ona yardım etmeyenlere de yardım et, yüreklerine girerek onlara sevecenlik ver. Bunu senden, çarmıhta can veren ve bize senin aşkını ihsan eden oğlun İsa adına istiyoruz. Amin...»

Bigger, papazın sözleri belleğine çakılırken gözlerini kırpmadan karşısındaki beyaz duvara bakıyordu. Dinlemeden de bunların ne anlama geldiğini biliyordu. Bu, bu dünyanın dışındaki acılardan, umutlardan ve sevgiden söz eden anasının geçmişten gelen sesiydi. İşte bundan tiksiniyordu; çünkü ondan nefret edenlerin sesi gibi, bu da kendi kendini mahkum etmesine ve suçluluk duymasına neden oluyordu.

«Oğlum...»

Bigger önce ona baktı, sonra gözlerini başka yana çevirdi.

«Ruhundan başka her şeyi unut, evladım. Sonsuz hayattan başka her şeyi unut. Gazetelerin yazdığını aklından çıkar. Zenci olduğunu da unut. Tanrının bakışları derinin içinden geçerek ruhunu görür, evladım. Sende kendisine ait tek şeye bakar Tanrı. Seni istiyor ve seni seviyor. Kendini ona teslim et, oğlum. Dinle beni, sana burada olmanın nedenlerini anlatayım. Yüreğini rahatlatacak bir öykü anlatayım sana...»

Bigger hiç konuşmadan hareketsiz oturuyor, yarı dinliyor, yarı da dinlemiyordu. Biri daha sonra ona papazın sözlerini yineletse, bunu yapamazdı. Ama hepsinin anlamını duyuyor ve kavrıyordu. Papaz konuştuğu kadar gözlerinin önünde karanlık ve sessiz bir boşluk belirdi; adamın anlattıkları bu boşluk içinde biçimleniyor, büyüyüp güçleniyordu. Bunlar annesinin, kendisi daha küçük bir çocukken anlattığı şeylerin bildik biçimleriydi. Bunlar uzun zamandır içinde uyuyan, baskı altında tutup hayatından atmaya karar verdiği istekleri canlandırıyordu. Bu biçimler, bir zamanlar onun yaşamasının anlamı olmuş, ona dünyayı anlatmıştı. Şimdiyse önünde serili duruyor ve duygularını saygı ve derin bir merakla kavrıyorlardı:

...ve enginin yüzü üzerinde karanlık vardı ve ne cisimler ne biçimler ne güneş ne yıldızlar ne de toprak vardı karanlıktaki ses dedi ışık olsun ve ışık oldu, ses ışığın iyi olduğunu gördü ve ses dedi suların ortasında kubbe olsun ve kubbe oldu ve kubbe altındaki sular kubbe üstündeki sulardan ayrıldı ve böyle oldu ve ses dedi gök altındaki sular bir yere biriksin ve kuru toprak görünsün ve böyle oldu ve dağların dorukları yükseldi ve vadilerle nehirler göründü ve ses, kuru toprağa yer dedi; sulara ise deniz dedi ve ses dedi yer, ot ve tohum veren, sebze ve tohumu kendisinden olup cinslerine göre meyva veren ağaçlar hasıl etsin ve böyle oldu ve yer, ot cinslerine göre tohum veren sebze ve tohumu kendisinden olup cinslerine göre meyva veren ağaçlar çıkardı ve yer, milyonlarca yıldızla aydınlandı ve gündüz güneş, gece ay çıktı ve günler ve haftalar ve aylar ve yıllar oldu ve ses dedi, sular canlı yaratıkların sürüleriyle kaynaşsın ve yerin üstünde gökler kubbesinin yüzünde kuşlar uçuşsun ve büyük deniz canavarları ve suların

kendileriyle kaynaştığı, cinslerine göre her canlı yaratık ve cinsine göre her kanatlı kuş yaratıldı ve yeryüzündeyse vahşi hayvanlar ve sığırlar yaratıldı ve tozlu yerden güneş ışığı altında erkek yükseldi ve onun ardından karanlıkta ay ışığı altında dişi yükseldi ve bir candan yapılmış gibi yaşamaya başladılar, ne acı ne özlem ne zaman ne ölüm vardı ve hayat yer bahçesinde, çevrelerinde yetişen çiçeklere benziyordu ve bulutların ardında bir ses dedi ki bahçenin ortasındaki ağacın meyvasını yeme ona dokunma çünkü ondan yediğin günde mutlaka ölürsün...

Papaz sonunda dırıltısını kesti. Bigger ona gözünün ucuyla baktı. Adamın yüzü kapkara ve üzgündü, içtenlikle doluydu. Bunu görünce, Bigger'ın içini Mary'yi öldürme suçundan daha da beter bir suçluluk duygusu kapladı. Yüreğinde, papazın sözünü ettiği ve bir türlü arkasını bırakmayan dünyayı anlatan o sembolü, Mary'den çok daha önce öldürmüştü ve ilk cinayeti buydu! Şimdiyse papaz onu, karanlıkta yürüyen bir hayalet gibi gözlerinin önünde dolaştırıyor, içinde bir buz kitlesi kadar soğuk duygular uyandıran her şeyin dışına atılma izlenimini uyandırıyordu. Suratına korku ve nefretten yapılmış bir yastık kapayarak boğup öldürdükten sonra, yine neden içinde yükselerek kendisine yapışıyordu sanki? Onu öldürmek isteyenlerin gözünde insan değildi ve yaratılış gerçeğinin içine alınmamıştı. İşte bu yüzden öldürmüştü. Yaşamak için kendine yeni bir dünya yaratmıştı, bu yüzden de ölecekti.

Papazın sözleri yine duygularına sızmaya başlamıştı:

«Oğlum, o ağaç neydi, biliyor musun? O, bilgi ağacıydı. İnsana Tanrı gibi olmak yetmiyor, bunun nedenini öğrenmek istiyordu. Tanrınınsa bütün istediği, insanın çayırlarda çiçek gibi yetişmesi, çocuklar gibi yaşamasıydı. İnsanoğlu bunun nedenini öğrenmek istediğinde de aydınlıktan karanlığa, sevgiden lanete, kutsallıktan utancın koynuna yuvarlandı. Bu yüzden Tanrı onları bahçeden de attı ve erkeğe ekmeğini alnının teriyle kazanması, kadına ise çocuklarını acı ve ıstırap içinde doğurması gerekeceğini söyledi. Dünya onları zorluyordu ve yaşamak için savaşmak zorundaydılar...»

...kadınla erkek elleriyle çıplaklıklarını örtmeye çalışarak korku içinde ağaçların arasında ilerlediler ve arkalarında alaca karanlığın içinde görünen bulutun üstündeki bir melek elindeki alevli kılıçla onları bahçeden, soğuk rüzgarın estiği ve göz yaşlarıyla dolu olan ve acılı ve ölümcül karanlık geceye doğru kovdu ve adamla kadın yemeklerini çıkarıp bunu yaktılar ve dumanı göğe yükselirken de bağışlanmalarını dilediler...

«Oğlum, binlerce yıldır, üstümüzdeki bu laneti kaldırması için Tanrı'ya yakarıyoruz. Dualarımızı duyarak bize, kendisine dönebileceğimiz bir yol göstereceğini söyledi. Oğlu İsa, insan kılığına girerek yeryüzüne indi, bize bu yolu göstermek amacıyla yaşadı ve öldü. İsa, insanların kendisini çarmıha germesine göz yumdu, ama onun ölümü bir yengiydi. Bize bu dünyada yaşamanın çarmıha gerilmek demek olduğunu öğretti. Bu dünya bizim yuvamız değildir. Hayat, her gün çarmıha gerilmekten başka bir şey değildir. Bir tek çıkar yol vardır: O da, İsa'nın yolu olan sevgi ve bağışlama yoludur. İsa gibi ol sen de. Direnme. Sana, kendisine erişebilmek amacıyla bu yolu gösterdiği için Tanrı'ya şükür. Seni kurtaracak tek şey de sevgidir, oğlum. İsa'nın sevgisi aracıyla Tanrı'nın insana sonsuz sevgi verdiğine inanman gerek. Oğlum, bana bak...»

Bigger başını ellerine gömmüştü, papazın sözlerini duyduğu halde kımıldamadı.

«Oğlum, Tanrı aşkının yüreğine yerleşmesi için nefret etmekten vazgeçeceğine söz ver bana...»

Bigger ses çıkarmadı.

«Söz vermeyecek misin, oğlum?»

Ellerini gözlerine kapadı.

«Sadece deneyeceğini söyle, oğlum.»

Biraz daha direnirse, yerinden fırlayıp papazın üstüne saldıracağını anlıyordu. Adam öldürdüğüne göre, bu sözlere nasıl inanabilirdi ki? Suçluydu. Papaz ayağa kalkıp içini çektikten sonra cebinden ucunda bir zincir sallanan tahta bir haç çıkardı.

«Bak, oğlum,» dedi. «Elimde ağaçtan yapılmış bir haç var. Ağaç, dünya demektir, oğlum. Bu ağaca çivilenmiş acı çeken bir adam vardır. İşte, hayat böyle acı çekmektir, oğlum. Hayatına anlam veren şeyi ben sana gös-

terirken, Tanrı'nın sözüne nasıl inanmazlık edebilirsin? Gel, şunu boynuna takayım. Yalnız kalınca bu haça bakarak inanmaya çalış, oğlum...»

İkisi de konuşmuyordu. Tahta haç, Bigger'ın boynuna asılıydı şimdi. Papazın sözlerini içinde duyuyor, hayatın dünyaya çivilenmiş bir parça et, hayat içinde tutsak kalmış özlem dolu bir ruh olduğunu anlıyordu.

Kapı tokmağının çevrildiğini duyduğunda başını kaldırıp baktı. Jan eşikte kararsızlıkla duruyordu. Bigger onu görünce ayağa fırladı, her yanını korku sarmıştı. Papaz da ayağa kalkmıştı, geriye doğru bir adım atıp eğildi,

«Günaydın, efendim.»

Bigger, Jan'ın şu anda ondan ne isteyebileceğini merak ediyordu. Yakalanmıştı ve yargılanmaya hazırlanmıyor muydu? Jan ondan öç almayacak mıydı? Genç adam, odanın ortasına kadar yürüyüp karşısında durunca Bigger'ın gövdesi kaskatı kesildi. Derken aklına, ayakta durmak zorunda olmadığı ve cezaevinde Jan'dan vücutça bir saldırı bekleyerek korkmanın gereksizliğini anladı. Oturup başını önüne eğdi, oda o kadar sessizdi ki, Jan'la papazın soluklarını duyabiliyordu. Suçunu yüklemeye çalıştığı beyaz adam karşısındaydı şimdi. Ondan öfkeli sözler bekleyerek oturuyordu Bigger. Ama neden konuşmuyordu beyaz adam? Gözlerini kaldırınca, Jan'ın kendisine baktığını gördü, hemen bakışlarını kaçırdı. Ama ötekinin yüzünde hiç bir kızgınlık belirtisi yoktu! Peki ama, kızgın değilse neden gelmişti buraya? Yine ona baktı, bu kez Jan'ın konuşmak için dudaklarını oynattığını gördü, ama adamın sesi çıkmadı. Sonunda konuşmaya başladığı zaman, sözler ağzından uzun aralarla döküldü. Bigger'a, kendi kendine konuşan bir adamı dinliyormuş gibi geldi:

«Bigger, belki de söylemek istediklerimi gereken sözlerle sana anlatamayacağım, ama bunu yapmaya çalışacağım... Bu iş beni bir bomba gibi sarstı. K-kendimi toparlamam için bütün bir haftanın geçmesi gerekti. Beni cezaevine atmışlardı, neler olup bittiğini bir türlü anlayamıyordu. Ben, ben seni kaygılandırmak ya da canını sıkmak istemiyorum, Bigger. Başının dertte olduğunu biliyorum. Ama sana söylemek zorunda olduğum bir tek

şey var... İstemezsen benimle hiç konuşma. Neler duyduğunu biraz olsun anlayabildiğimi sanıyorum. Aptal değilim, Bigger. Anlayabilirim. O gece anlayışsız bile davranmış olsam anlayabilirim artık.» Jan sustu, yutkundu, sonra da bir sigara yaktı. «Bana çok kızmıştın... Şimdi anlıyorum. Hemen hemen kör gibiydim. Sadece buraya gelip, benim de sana kızgın olmadığımı söylemek istedim. Kızgın değilim, sana yardım etmek için bana fırsat vermeni istiyorum. Suçu benim üstüme attığın için seni suçlayacak değilim. Belki kendine göre çok tutarlı nedenlerin vardı. Orasını bilemem. Bir bakıma da gerçek suçlu benim...» Yine durdu, sigarasından uzun ve derin bir nefes çektikten sonra dumanı ağır ağır savurarak dudaklarını ısırdı. «Bigger, ne senin, ne de halkının aleyhinde herhangi bir davranışta bulundum hayatım boyunca. Ama ben beyazım ve bütün beyazlar senden nefret ederken, benden nefret etmemeni istemekle çok fazla şeyler beklediğimi de biliyorum. Bi-biliyorum... Sana göre, yüzüm tıpkı onlarınkine benziyor, ama ben onlar gibi duymuyorum. O geceye kadar aramızda bu kadar büyük ayrılıklar olduğunu anlayamamıştım. Evin dışında seninle konuşmak için beklediğimde bana tabanca çekmenin nedenini şimdi anlıyorum. Yapabileceğin tek şeydi bu. Ama suratımın beyazlığı yüzünden, kendi kendini mahkum edip suçluluk duyduğunu nereden bilebilirdim?» Sustuğunda dudakları aralıktı Jan'ın, şimdi artık konuşmadığı halde, gözleriyle odayı taradı.

Bigger korkmuş ve şaşırmıştı. Sessizce oturuyor, çeşitli yönlerden esen rüzgarların çevirdiği bir çarkın üstünde hiç durmadan dönüyordu sanki. O sırada papaz odanın ortasına yürüdü.

«Siz, Mr. Erlone musunuz?»

Çocuk ona döndü: «Evet.»

«Söylediklerinizi gerçekten çok güzel şeylerdi, efendim. Gerçekten bu zavallı çocuk, herkesten fazla yardımı gereksiniyor şu anda. Ben, Rahip Hammond.»

Bigger, Jan'la papazın el sıkıştıklarını gördü.

Sonra Jan oturup Bigger'a döndü: «Bu iş beni fena halde üzdüğü halde iyi bir ders de aldım. İnsanlara daha derinlemesine bakmayı öğrendim. Bildiğim, ama unuttuğum şeyleri görmemi sağladı. Bir-bir şey yitirdim,

ama başka bir şeyi de kazandım...» Boyunbağını düzeltmek ister gibi bir hareket yaptı. Oda sessizdi. İçerdeki iki kişi onun, konuşmasını sürdürmesini bekliyordu. «Bana, benden nefret etmenin senin hakkın olduğunu öğretti, Bigger. Şimdi benden nefret etmekten başka elinden bir şey gelmediğini görüyorum. Bundan başka bir silah yoktu elinde. Ama, Bigger; sana, 'benden nefret etmeye hakkın var,' dediğim zaman bu, işlerin daha başka bir biçim almasını sağlayacak, değil mi? Cezaevinden çıktığımdan beri hep bu işi düşünüyorum. Sonunda senin yerine benim, cinayet suçundan cezaevinde olmam gerektiğine karar verdim. Ama bu da olanaksız, Bigger. Yüz milyonlarca insanın işlediği bir suçu tek başıma ben yüklenemem.» Öne eğilip gözlerini yere dikti Jan. «Sana kendimi bağışlattırmak için de buraya gelmiş değilim, Bigger. Ayrıca, durumuna üzüldüğüm için de gelmedim. Bu dünyanın belalarına karışan bizlerden daha kötü durumda olduğunu hiç sanmıyorum. Buraya sadece, bu işe hayatımı uydurmak için geldim. Buysa, kolay değil, Bigger. Öldürdüğün o... o... kızı seviyordum... Seviyordum...» Sesi kısıldı. Bigger onun dudaklarının titrediğini görüyordu. «Cezaevinde Mary'nin yasını tutarken, birden tutsaklık devrinden beri ve tutsaklıkta öldürülen bütün zenciler ve yakınları ve kendilerinden koparılıp alınan karadeililer geldi aklıma. Onlar bütün bunlara dayandıklarına göre, benim de dayanmam gerektiğini düşündüm.» Jan sigarasını pabucuyla ezdi. «Önceleri, ihtiyar Dalton'ın beni kapana kıstırmak istediğini sanarak içimden onu öldürmek isteği gelmişti. Sonra bu işi yaptığını duyunca seni öldürmek istedim. Daha sonra da düşünmeye koyuldum. Öldürürsem, bu işin hiç bitmeden böyle sürüp gideceğini gördüm. Sonunda kendi kendime: 'Bana izin verirse, o çocuğa yardım edeceğim,' diye karar verdim.»

Papaz: «Ulu Tanrı seni korusun, oğlum» diye mırıldandı.

Jan bir sigara daha yakarak bir tane de Bigger'a uzattı, ama o, ellerini önünde kavuşturmuştu. Taş kesilmiş gibi yere bakarak hiç sesini çıkarmadı. Jan'ın sözleri çok garipti. Şimdiye dek hiç kimsenin kendisiyle bu şekilde konuştuğunu duymamıştı. Jan'ın söylediklerinin anlamı kendisi için o kadar yeniydi ki, bunlara tepki bile

gösteremiyordu. Sadece oturup düşünüyor, yere bakıyor ve karşısındakine göz atmaktan bile korkuyordu.

Jan: «Bırak da senin yanında olayım,» dedi. «Bu işi sen nasıl başlattınsa ben de öyle savaşını veririm. Bütün o beyazların arasından ayrılıp buraya, yanına gelirim. Seninle birlikte olurum. Dinle beni, avukat bir arkadaşım var. Adı, Max. Bu işi çok iyi anladı. Sana yardım etmek istiyor. Onunla konuşmak istemez misin?»

Bigger, Jan'ın, yaptıklarından ötürü kendisini suçlamadığını anlıyordu. Bu bir tuzak mıydı yoksa? Jan'a bakınca onun yüzünün beyaz, ama dürüst bir beyaz surat olduğunu gördü. Bu beyaz ona inanıyordu; bu inancı farkettiği an yine suçluluk duygusuna kapıldı, ama bu kez duyduğu çok değişikti. Ansızın beyaz adam ona yaklaşmış, bir çekişte perdeyi açmış ve hayatının odasına girivermişti. Jan, öteki beyazların ondan nefret etmesine yol açacak bir dostluk açıklamasında bulunmuştu. Boyunu aşan o yüksek ve beyaz nefret dağından bir kaya parçası kopmuş ve aşağılara yuvarlanarak ayaklarının dibinde durmuştu. Sözcük, canlı bir ete dönüştü. Hayatında ilk kez, bir beyaz onun için bir insan halini alıyordu. Ve Jan'ın bu yönü, pişmanlığın yüreğine bıçak gibi saplanmasına neden oldu. Bu adamın sevdiği kızı öldürmüş ve onu acılar içinde bırakmıştı. Sanki biri gözlerini ameliyat etmiş ya da bir başkası, şu beyaz adamın yüzündeki biçimsiz maskeyi çekip almış gibi, Jan'ı bambaşka bir gözle görüyordu şimdi.

Huzursuzluk içinde kıpırdanınca papaz elini onun omuzuna koydu. Saygı dolu, ama yine de duruma egemen bir ifadeyle konuşuyordu: «Üstüme ait olmayan şeylere karışmak istemem, efendim. Ama bu işin içine komünizmi karıştırmanın gereği yok, Beyefendi. Duygularınıza büyük saygım var, efendim. Yine de istediğiniz şey, daha derin ve güçlü bir nefretin uyanmasına neden olacaktır. Şimdiki halde bu zavallı çocuk sadece anlayış gereksiniyor...»

Jan: «Ama savaşmak zorunda,» diye söylendi.

Papaz: «Kişilerin yüreklerindeki duyguları değiştirmek istediğinizde, yanınızdayım efendim. Ama daha çok nefret uyandırmak için çalışırsanız, yokum» dedi.

Bigger oturmuş, şaşkınlık ve korkuyla bir birine, bir öbürüne bakıyordu.

Jan: «Gazeteler her gün nefreti körüklemek için ellerinden geleni yaparken insanların yüreklerindeki duyguları nasıl değiştireceksiniz?» diye sordu.

Papaz ateşli ateşli karşılık verdi: «Tanrı değiştirebilir.»

Jan, Bigger'a döndü: «Arkadaşımın sana yardım etmesine izin vermeyecek misin, Bigger?»

Çocuk, kaçma olanağı araştırırmışçasına gözlerini odanın içinde gezdirdi. Ne diyebilirdi? Suçluydu.

«Beni unutun,» diye mırıldandı.

Jan: «Unutamam,» dedi.

Bigger söylendi: «Artık her şey bitti.»

«Kendi kendine inancın yok mu?»

Öteki gerginlikle fısıldadı: «Yok!»

Jan: «Cinayet işlemeye yetecek kadar inancın vardı ama. Bir şeyi hallettiğini sandığın için öldürdün, yoksa yapmazdın,» dedi.

Bigger ona baktı, ama hiç karşılık vermedi. Bu adam gerçekten de ona bu derece inanıyor muydu?

Jan: «Max'la konuşmanı istiyorum,» dedi. Sonra yürüdü. Dışardaki polis kapıyı açmıştı bile. Bigger ağzı aralık oturmuş, bütün bunların onu nereye doğru götürdüğünü düşünüyordu. Sonra kapıda birinin başını gördü. Bir yabancının beyaz saçlı başıydı bu. Şimdiye kadar bu ince, beyaz yüzü hiç görmemişti.

«İçeri girsene,» dedi Jan.

«Teşekkürler.»

Adamın sesi sakin, güçlü, iyilik doluydu. İnce dudaklarında da sanki hiç kaybolmayan bir gülümseme dolaşıyordu. İçeri girdi, çok uzun boyluydu.

«Nasılsın, Bigger?» dedi.

Hiç karşılık vermedi adama. Yine kuşkulanmaya başlamıştı. Bu bir çeşit tuzak mıydı yoksa?

Jan: «Bu, Rahip Hammond'dur, Max» dedi, papazı göstererek.

İkisi el sıkıştılar, sonra Max, Bigger'a döndü.

«Seninle konuşmak istiyorum. Ben, İşçi Koruma'danım ve sana yardım etmek istiyorum.»

«Param yok,» dedi Bigger.

«Biliyorum. Dinle beni ve benden korkma. Jan'dan da korkman gereksiz. Sana hiç kızmadık çünkü. Seni duruşmada temsil etmek, avukatın olmak istiyorum. Başka bir avukatla konuştun mu?»

Bigger önce Jan'a, sonra yine Max'a baktı. İyi insanlara benziyorlardı, ama ona nasıl yardım edebilirler di ki? Kendisine yardım edilmesini istiyordu, ama şu anda ona birinin yardım etmek isteyeceğini düşünmeye bile yüreği yoktu.

«Hayır, efendim,» diye fısıldadı.

«Görevliler sana nasıl davrandılar? Dövdüler mi?»

Bigger üç gündür ne konuşup, ne de ağzına bir lokma yemek koyabilmesinin nedenlerini anlatmak gereğini duyarak: «Hastaydım,» dedi. «Hastaydım, üstelik de kendimde değildim. Onun için bilmiyorum.»

«Bu işle uğraşmamıza izin verecek misin?»

«Ama param yok.»

«İşin o yanını unut. Dinle beni! Bugün öğleden sonra seni yine sorguya götürecekler. Ama hiç bir soruya karşılık vermek zorunda değilsin, anladın mı? Yalnızca otur ve ağzını açma. Ben de orada olacağım, onun için korkmana neden yok. Sorgudan sonra da seni Cook County Cezaevine götürecekler ben de seninle orada konuşacağım.»

«Peki, efendim.»

«Şu sigaraları da al.»

«Teşekkür ederim, efendim.»

O sırada kapı ansızın açılarak içeri uzun boylu, geniş yüzlü, gri gözlü bir adam girdi. Çok telaşlıydı. Max, Jan ve papaz yana çekildiler. Bigger adamın yüzüne baktı, onu tanıyordu. Sonra anımsadı: Birkaç gün önce bir sabah, işçilerin onun yüzünü gösteren bir afişi caddedeki duvarlardan birine yapıştırdıklarını görmüştü. Buckley'di bu. Bigger adamların tartışmalarını dinledi. Konuşurken birbirlerine duydukları düşmanlık seslerinden açıkça belli oluyordu:

«Demek yine işlere burnunu sokmaya başladın ha, Max?»

«Bu çocuk benim müvekkilimdir ve de hiç bir şekilde itiraf imzalamayacaktır,» dedi Max.

Buckley sordu: «İtirafını ne yapayım ben? Elimizde

onu bir düzine elektrikli sandalyeye yollayacak kadar kanıt var.»

«Haklarının korunmasını sağlayacağım.»

«Yahu! ona ne yararın olabilir ki?»

Max, Bigger'a döndü: «Bu adamlar seni sakın korkutmasın, Bigger!»

Bigger bu sözleri duydu, ama karşılık vermedi.

Buckley ellerini gözlerinden geçirerek söylendi: «Sizin gibi kızılların, bu karaderiliyle ilgilenerek elinize ne geçireceğinizi merak ediyorum doğrusu.»

Jan: «Bu davayı üstümüze alırsak, nisan ayındaki seçimlere kadar bu çocuğu öldürme olanağı bulamayacağından korkuyorsun, değil mi Buckley?» diye sordu.

Buckley fırıldak gibi ona döndü.

«Arada bir de neden şöyle doğru dürüst birini savunmazsınız, bilmem. Hiç olmazsa çabalarınızın hakkını verecek biri bulunurdu. Evet, siz kızıllar neden böyle süprüntülerle uğraşırsınız hep?»

Max: «Siz ve taktikleriniz, bizi bu çocuğu savunmaya zorladı,» diye yanıtladı.

Buckley sordu: «Ne demek istiyorsun?»

Max sakin sakin karşılık verdi: «Komünist Partisi'nin adını bu cinayete karıştırmasaydınız ben burada olmazdım.»

«Yahu, bu çocuk fidye mektubunun altına Komünist Partisi'nin simgesini koymuştu.»

Max: «Bunu anlıyorum,» dedi. «Ama çocuk bu fikri gazetelerden aldı. Bu çocuğu, senin gibilerin bu duruma getirdiğine inandığım için savunuyorum. Kendi suçunu Komünist Partisi'ne yüklemek, ondan beklenecek doğal bir tepkiydi. Senin gibilerin, Komünistler üstüne o kadar çok yalan söylediğini duydu ki, sonunda bütün bunlara kandı. Bu ülke insanlarına bu çocuğun neden böyle davrandığını anlatabilirsem, onu savunmaktan da öte bir şey yapmış olacağım.»

Buckley gülerek elindeki yaprak sigarasının ucunu ısırdı ve sonra da yaktı, dumanı üfürdü. Ardından odanın ortasına yürüyerek başını bir yana eğip gözlerini kıstı ve Bigger'a baktı.

«Çocuk! şimdiye kadar hiç böylesine önemli bir kişi olacağın aklının ucundan geçmiş miydi?»

Bigger neredeyse, Jan'la Max'ın dostluklarını kabul edecekti, ama şimdi önünde bu adam vardı. Buckley gibi milyonlarcasının karşısında Max'la Jan'ın güçsüz dostluklarının ne önemi olabilirdi ki?

Adam odada bir aşağı, bir yukarı yürürken: «Ben eyalet savcısıyım,» dedi. Şapkasını geriye atmıştı, siyah ceketinin üst cebindeki beyaz, ipek mendili dikkati çekiyordu. Ranzanın yanında durup Bigger'ı yeniden süzdü. Çocuk, acaba beni ne zaman öldürecekler, diye düşündü. Jan'la Max'ın ona üfürdüğü sıcacık umut soluğu, Buckley'in buz gibi bakışları altında donup kalmıştı.

«Çocuk!» dedi adam yeniden. «Sana iyi bir öğüt vermek isterim: Seninle içten konuşacağım ve istemezsen bana karşılık vermek zorunda olmadığın gibi, her söylediğin sözün de duruşmada aleyhine kullanılacağını ekleyeceğim. Anladın mı oğlum? Yakalandın artık. Anımsaman gereken ilk şey budur. Ne yaptığını biliyoruz. Kanıtlar elimizde. Onun için en iyisi konuşmandır.»

Max: «Buna benimle konuşarak karar verecek,» dedi.

Buckley'le Max, bir an yüz yüze durdular.

«Dinle, Max. Zamanını boşuna harcıyorsun. Milyonlarca yıl da geçse bu çocuğu kurtaramazsın. Daltonlar gibi bir aileye karşı suç işleyen biri, hiç bir zaman yakasını kurtaramaz. Kızın o zavallı ihtiyar annesiyle babası bu çocuğun layık olduğu cezaya çarptırıldığını görmek üzere duruşmada bulunacak. Bu çocuk, ellerindeki tek değerli şeyi öldürdü çünkü. Kendinizi kurtarmak istiyorsanız, ikiniz de hemen pılınızı pırtınızı toplar buradan gidersiniz, gazetelerin de hiç bir şeyden haberi olmaz...»

Max: «Onu savunup savunmamaya karar verme hakkını bana bıraksanız...» dedi.

Buckley: «Dinle, Max! Sizi uyutmaya çalıştığımı sanıyorsunuz, değil mi?» diyerek kapıya doğru yürüdü. «O halde sana bir şey göstereceğim.»

Dışardaki polis kapıyı açınca Buckley: «İçeri girmelerini söyle,» dedi.

«Peki.»

Odada bir sessizlik oldu. Bigger ranzasında oturmuş, gözlerini yere dikmişti. Bu işten nefret ediyordu. Kendisi için yapılması gereken bir şey varsa bunu kendisi yapmalıydı, başkası değil. Ötekiler çabaladıkça için-

deki boşluğun daha da arttığını duyuyordu. Polisin kapıyı ardına kadar açtığını ve içeri ağır adımlarla Mr. ve Mrs. Dalton'ın girdiğini gördü. Mr. Dalton bembeyaz bir yüzle durmuş ona bakıyordu şimdi. Bigger korku ve çekingenlik içinde kalkmaya davrandı, sonra yine yerine çöktü. Gözlerini kaldırmıştı, ama hiç bir şey gördüğü yoktu.

Buckley hızlı adımlarla onlara doğru giderek Mr. Dalton'ın elini sıktıktan sonra Mrs. Dalton'a döndü, «Çok üzgünüm, Hanımefendi,» dedi.

Bigger, Mr. Dalton'ın önce kendisine, sonra da Buckley'e baktığını gördü: «Bu işte suç ortağının kim olduğunu söyledi mi?»

Buckley: «Daha yeni kendine geldi. Üstelik avukatı da var,» diye yanıtladı.

Max: «Savunmasını ben üstüme aldım,» diye söze girdi.

Bigger o an, Mr. Dalton'ın Jan'ı kaçamak bir bakışla süzdüğünü farketti, sonra adam kendisine döndü: «Bigger, bu işte suç ortağının kim olduğunu söylememekle aptallık ediyorsun.»

Çocuğun gövdesi kasılmıştı, hiç karşılık vermedi. Bunun üstüne Max, Bigger'a yaklaşarak elini omuzuna koydu.

«Onunla ben konuşacağım, Mr. Dalton.»

«Buraya bu çocuğu açmaza sokmaya gelmedim. Ama bildiklerini anlatması da onun yararınadır,» dedi ihtiyar adam.

İçeride bir sessizlik oldu. Papaz elinde şapkası, ağır adımlarla Mr. Dalton'a yaklaşıp önünde durdu: «Ben vaizim, İncil okurum, efendim; Kızınızın başına gelenlere çok üzüldüm. Ne kadar büyük iyilikler yaptığınızı biliyorum. Böyle şeylerin sizin gibi insanların başına gelmemesi gerekirdi,» dedi.

Mr. Dalton içini çekip kaygıyla yanıtladı: «Teşekkür ederim.»

Buckley, Max'a dönerek konuştu: «Yapacağınız en iyi şey bize yardım etmektir. Şimdiye kadar rastladığım herkesten çok zencilere yardım eden iki kişiye çok acı bir kötülük yapılmıştır.»

«Üzüntünüzü anlıyor ve bunu paylaşıyorum, Mr. Dal-

ton,» dedi Max. «Ama bu çocuğu öldürmekle ne sizin, ne de bizim elimize bir şey geçecek.»

İhtiyar adam söyleniyordu: «Ona yardım etmeye çalıştım.»

Mrs. Dalton da ölgün bir sesle söze karıştı: «Onu okula göndermek istiyorduk.»

Max: «Biliyorum,» dedi. «Ama bütün bunlar hiç bir şekilde temeldeki soruna dokunmuyor. Bu çocuk baskı altında tutulmuş bir halkın çocuğudur. Suç bile işlemiş olsa, toplumunun gördüğü baskıyı göz önüne almalıyız.»

Mr. Dalton: «İçimde herhangi bir kin olmadığını size söyleyebilirim,» dedi. «Bu çocuğun yaptıkları, zencilerle ilişkilerimi hiç bir şekilde etkilemeyecektir. Üstelik daha bugün, Güney Kesimi Çocuk Kulübü'ne on iki tane tenis masası gönderdim...»

Max birden ona doğru yürüyerek bağırdı: «Yahu! Mr. Dalton! Masa tenisi, insanların öldürmelerini, katil olmalarını engeller mi sanıyorsunuz? Gerçekleri göremiyor musunuz? Kızınızı kaybettiğiniz halde yön değiştirmeyecek misiniz? Yaşadığınız kadar başkalarına yaşama hakkı tanımayacak mısınız? Masa tenisi konusu, sizin milyonlar kazanmanızı önleyebilir miydi? Bu çocuk ve onun gibi milyonlarca kişi masa tenisi değil, anlamlı bir hayat istiyor...»

Mr. Dalton buz gibi bir sesle sordu: «Ne yapmamı istiyorsunuz? Hiç bir zaman sebep olmadığım acı bir durum için öleyim mi yani? Dünyanın durumundan ben sorumlu değilim. Sadece tek bir kişinin yapabileceğini yapmaya çalışıyorum. Sanırım bütün paramı alıp, bunu parasız olan milyonlarca kişiye dağıtmamı da istersiniz...»

«Hayır, sizden o kadarını isteyecek değilim. Milyonlarca kişinin sizin kadar derin hayat tecrübesi olduğu halde, bunun sizinkiyle eşdeğerde olmadığını anladığınız anda, yaptıklarınızın onlara hiç bir yardımı dokunmadığını da bilirsiniz. Daha köklü bir şeyler yapmanız gerekir...»

Buckley dudaklarını bükerek bağırdı: «Komünizm bu! Beyler, lütfen çocukça davranmayalım. Bu genç adam, idam isteğiyle mahkemeye veriliyor, ben de bu eyaletin yasalarını uygulamak zorundayım.»

Kapı açılıp dışardaki polis başını içeri uzatınca Buckley sordu: «Ne oldu?»

«Çocuğun ailesi geldi!»

Bigger korkudan ürperdi. Yok, bu olamaz. Burada, şimdi olamazdı. Bütün bu insanlar çevresindeyken annesinin içeri girmesini istemiyordu. Yüzlere vahşi, yalvaran bir anlamla baktı. Buckley de ona bakıyordu; sonra birden polise döndü: «Onu görmek haklarıdır, içeri al,» dedi.

Bigger oturduğu halde, dizlerinin titrediğini duyuyordu. Gövdesi ve beyni öylesine kasılmıştı ki, kapı açıldığında yerinden fırlayıp odanın ortasına dikildi. Annesinin yüzünü görür görmez koşup onu kapıdan dışarı itmek isteği kabardı içinde. Kadın bir eli tokmakta, öbür eliyle solmuş bir cüzdanı tutarak kapıda hiç kımıldamadan öylece duruyordu. Sonra ansızın elindeki cüzdanı düşürerek oğluna doğru koşup sıkı sıkı sarıldı.

«Bebeğim, yavrum, benim.»

Bigger'ın gövdesi nefret ve kararsızlıkla kasılmıştı. Annesinin kollarının kendisini sıkıca sardığını duyuyordu; derken kadının omuzunun üstünden kapıya baktığında Vera'yla Buddy'nin içeri girdiğini ve çevrelerine çekingen bir davranışla bakındıklarını gördü. Daha da arkada, ağızları şaşkınlık ve korkuyla açılmış Gus, G. H. ve Jack duruyordu. Vera'nın dudakları titremekteydi, Buddy'yse yumruklarını sıkmıştı. Kendi arkasında ise Buckley, papaz, Jan, Max, Mr. ve Mrs. Dalton bulunuyor, kapıya bakıyorlardı. Bigger geri dönüp hepsini ortadan yok etmek istiyordu. Jan'la Max'ın iyilik dolu sözleri unutulmuştu o sırada. Odadaki bütün beyazların, zayıflığının her santimini ölçüp biçtiğini farketti. Bu aileye aitti ve ailesinin, beyazların bakışları karşısında duyduğu utancı görüyordu. Annesinin kollarını gövdesinde duyarak, kardeşlerine bakar; Jack, G. H. ve Gus'ın kapının eşiğinde çekinerek durup ona meraklı bir inanmazlıkla baktıklarını bilir, bütün bunları kavrarken, içinde garip ve ona yabancı gelen bir inanç duydu birdenbire: Kendisine yakın olanlar, bütün bu olup bitenden hoşnut olmalılardı aslında. İnancının da derinliklerinden yükselen garip, ama güçlü bir duyguydu bu. Karaderili olmak suçunu bütünüyle yüklenmemiş miydi? Her şeyden fazla çekinip

sakındıkları şeyi yapmamış mıydı? O zaman orada ona acıyıp ağlayacakları yerde, sadece bakmaları ve evlerine dönüp duydukları utanç silindiği için hoşnutluk duymaları gerekti.

Annesi inliyordu: «Ah! Bigger. Oğlum benim. Öylesine kaygılıydık ki. Bir tek gece bile gözümüze uyku girmedi. Polis hep başımızda. Kapımızın önünde nöbet bekliyor. Nereye gitsek arkamıza düşüyorlar, bizi gözetliyorlar. Oğlum, ah, oğlum...»

Bigger kadının hıçkırıklarını duyuyordu, ama ne yapabilirdi? Buraya gelmemeliydi. Buddy elindeki başlığıyla oynayarak ona yaklaştı: «Dinle, Bigger!» dedi. «Eğer bu işi sen yapmadıysan söyle bana, onları benzeteyim. Bir tabanca bulup dördünü ya da beşini birden öldürürüm...»

Odadakiler şaşkınlıkla soludular. Bigger aceleyle başını çevirince duvarın önündeki beyazların yüzünde derin bir korku ve şaşkınlık okudu.

Annesi hıçkırdı: «Bu biçim konuşma, Buddy. Benim buracıkta ölmemi mi istiyorsun? Artık dayanamayacağım. Böyle konuşmamalısın. Zaten başımız yeterince dertte.»

Bigger bu beyazların önünde onları avutmak istiyor, ama ne yapacağını bilemiyordu. Çaresizlikle bir şeyler söylemeye çalıştı. Arkasındakilere duyduğu nefret ve utanç, içinde kaynıyordu. Onlara baş kaldırdığını, onlara rağmen kendisine ait bir dünyası ve hayatı olduğunu belirtecek sözcükler arıyordu. Aynı zamanda bu sözlerin annesiyle kız kardeşinin göz yaşlarını kurutmasını, erkek kardeşinin de kızgınlığını geçirmesini istiyordu. Bu göz yaşları ve kızgınlığa bir son vermeyi özlüyordu; çünkü bütün bunların boşuna olduğunu anlıyor; arkasındaki beyazların, ailesiyle kendi yazgısını ellerinde tuttuklarını çok iyi biliyordu.

«Hadi, Ana; hiç biriniz kaygılanmayın,» dedi. Bu sözleri söyleyebildiğine kendi de şaşmıştı. Ama şimdi içine sinirli, garip ve bu durum karşısında gerekli olan bir güç doluvermişti. «Yakında bu işten kurtulacağım.»

Annesi ona inanmazlıkla baktı. Çocuk başını çevirip ateşli ateşli ve baş kaldırma isteğiyle karışık bir duyguyla ardındaki beyazlara baktı. Kendisini şaşkınlıkla seyrediyorlardı. Buckley'in dudakları hafif bir gülümsemeyle bü-

külmüştü. Jan'la Max'ın canı sıkılmıştı. Mrs. Dalton'sa, arkasındaki duvar kadar beyaz bir yüzle ağzı açık, konuşmayı dinlemişti. Papazla Mr. Dalton başlarını üzüntüyle sallıyorlardı. Bigger odada Buddy'den başka hiç kimsenin kendisine inanmadığını biliyordu. Annesi başını öteye çevirip ağlarken, Vera yere diz çöküp yüzünü elleriyle kapadı.

«Bigger!» Annesinin sesi yavaş, ama sakin çıkıyordu. Oğlunun yüzünü ellerinin arasına almıştı. «Bigger, söyle bana. Bizim yapabileceğimiz bir şey var mı?»

Kadıncağızın bu soruyu, bütün bunlardan kısa zamanda yakasını kurtaracağını söylemesi üstüne sorduğunu çok iyi anlıyordu. Hiç bir şeyleri olmadığını, üstelik de yiyecek bulabilmek için belediyenin parasız yiyecek karnelerinden yararlandıklarını çok iyi biliyordu. Yaptıklarından utanç duyuyordu, keşke onlara karşı dürüst davransaydı. Karşılarına güçlü ve suçsuz bir yüzle çıkmaya çalışması sadece çılgınca ve aptalca bir istekten doğuyordu. Belki de öldürüldükten sonra, onu yalnızca söylediği bu aptalca sözleriyle anımsayacaklardı. Annesinin gözlerinde hem acı ve kuşku, hem de iyilik ve sabır vardı. Yanıtını bekliyordu. Evet, o yalanı ortadan silmeli, böylece de onlara hem gerçeği anlatmalı, hem de duvarın dibinde bekleyen beyazların gözünde eski kişiliğini bulmalıydı. İşi bitikti; ama korkmayacak, yalan söylemeyecekti. Hiç olmazsa bunları ardında yükselen bu beyaz dağ varken yapmayacaktı.

«Ana, yapılacak bir şey yok; ama ben iyiyim,» diye mırıldandı.

İçerde bir sessizlik oldu. Buddy gözlerini yere indirmişti, Vera daha yüksek sesle hıçkırıyordu. O kadar küçük ve çaresiz görünüyordu ki, buraya gelmemeliydi. Kızın üzüntüsü onu suçluyordu. Keşke Vera'yı eve yollayabilseydi. Bu nefret, utanç ve çaresizliği duymak istemediği için onlara hep öyle sert ve kaba davranmıştı; ama işte şimdi savunmasızdı. Gözlerini odada dolaştırınca Gus, G. H. ve Jack'i görerek yanlarına yaklaştı. Jack'in gözleri yerdeydi: «Çok üzüldüm, Bigger» dedi.

G. H. söyledikleriyle onu avutmak istercesine konuştu: «Bizi de içeri atmışlardı, ama Mr. Erlone ve Mr. Max

kurtardı. Yapmadığımız bir sürü şeyi bize itiraf ettirmeye çalıştılar. Ama inat edip öyle bir itirafa yanaşmadık.»

Gus sordu: «Yapabileceğimiz bir şey var mı, Bigger?»

«Hayır, ben iyiyim,» dedi. Sonra ekledi: «Çocuklar, giderken anamı da birlikte götürün, olur mu?»

«Kuşkusuz,» dediler.

Odada yine bir sessizlik oldu. Bigger bu havayı bozmak istiyor, gerilmiş sinirleri bu yüzden ağrıyordu sanki.

Sonunda yeniden konuşabildi: «Vera, Y'deki dikiş derslerin nasıl g-gidiyor? Hoşnut musun?» diye sordu. Ama kız, karşılık vereceği yerde elleriyle yüzünü daha da örttü.

Annesi hıçkırıklar ve göz yaşları arasında konuşmaya çalıştı: «Bigger, Vera bir daha okula gitmeyecek. Öbür kızların dönüp dönüp ona baktıklarını, bu yüzden de yerlerin dibine geçtiğini söylüyor...»

Yaşadığı sürece ve bütün davranışlarında hep yalnız olduğunu düşünmüştü, ama öyle olmadığını görüyordu şimdi. Yaptıkları başkalarının acı çekmesine yol açmıştı. Kendisini unutmalarını ne kadar isterse istesin, onu unutamayacaklardı. Ailesi, kan bağıyla değil, aynı zamanda ruh bakımından da onun bir parçasıydı. Ranzaya oturunca annesi de ayaklarının dibine çömeldi. Yüzünü oğluna kaldırmış, gözleri bomboş bakıyordu. Bu gözlerde dünyadaki son umudunu da yitiren insanların bakışı vardı.

«Oğlum,» dedi. «senin için dua ediyorum. Şu anda yapabileceğim başka bir şey yok. Senin ve kardeşlerin için elimden geleni yaptığımı Tanrı biliyor. Bu yaşlı gövdemle, gücümün yettiğince, her gün sabahtan akşama kadar çamaşır yıkadım, ütüledim, yerleri sildim. Bildiklerimi yaptım, oğlum. Yapamadığım bir şey varsa, o da bilmediğimdendir. Zavallı ananın gerçekleri iyi görememesindendir. Olup bitenleri öğrendiğim zaman diz çöküp Tanrı'ya sordum; acaba seni yanlış mı yetiştirdim diye... Senin aracınla bir hata yaptımsa, senin yükünü yüklenmeyi diledim. Şekerim; şu zavallı, ihtiyar anacığın artık bir şey yapamayacak. Yaşlıyım, bu darbe de bana çok ağır geldi. Yüzdüm yüzdüm, işin ucuna geldim artık. Yarar yok benden. Dinle, oğlum: Şimdi ihtiyar anacığın sen-

den bir tek şey istiyor: Çevrende hiç kimse yokken diz çök ve Tanrı'ya her şeyi anlat, şekerim. Bunu yapacağına söz ver bana. Ondan sana yol göstermesini iste. Bundan başka bir şey yapamazsın artık, oğlum. Bana söz ver, O'ndan yardım isteyeceğine...»

Papaz bu sözlere ateşli ateşli karşılık verdi: «Amin!»

Bigger hemen: «Beni unut, ana» dedi.

«Seni unutamam oğlum. Benim çocuğumsun. Seni dünyaya ben getirdim.»

«Ana, beni unut!»

«Oğlum. Senin için kaygılanmamak elimde değil. Ruhunu kurtarmak zorundasın. Tanrı'nın yardımını istemeden gidersen, yattığım yerde ben de rahat edemem. Bigger, bu dünyada çok büyük zorluklarla karşılaştık, ama hep birlikteydik, değil mi?»

«Evet, ana,» diye fısıldadı.

«Öbür dünyada da birlikte olabileceğimiz bir yer var, oğlum. Tanrı bize orasını hazırlamış. Bize bir buluşma yeri, korkusuzca yaşayabileceğimiz bir yer sağlamış. Burada ne olursa olsun, Tanrı'nın cennetinde birlikte olacağız. İhtiyar anacığın senden dua edeceğine söz vermeni istiyor, yalvarıyor, Bigger.»

Papaz: «Anan doğru söylüyor, evladım» dedi.

Bigger yinelemek zorunda kaldı: «Ana, beni unut!»

«Ananı yeniden görmek istemiyor musun, oğlum?»

Ağır ağır ayağa kalkarak ellerini uzatıp annesinin yüzüne dokunmak istedi. Bunu yaparken de ona; 'evet, ana' demek istiyordu. Ama ansızın içinden bir ses her şeyin yalan olduğunu, o içindeki şeyi öldürdükten sonra annesini görmesinin olanaksızlığını bağırarak söylüyordu. Oysa annesi inanıyordu. Bu onun son umuduydu çünkü. Onu ancak bu inanç bu kadar yıl ayakta tutabilmişti. Kendisiyle ancak şimdi, kadıncağızın başına bunca şey getirdikten sonra onun inancını anlıyordu. Sonunda elleri annesinin yüzünü buldu ve içini çekerek şöyle dedi (yalan olduğunu, içinden buna hiç bir zaman inanmadığını, öldüğü zaman her şeyin sonsuza dek biteceğini bildiği halde): «Dua edeceğim, ana.»

Vera koşup ona sarıldı. Buddy şükranla bakıyordu ağabeyine. Annesi öylesine mutlu olmuştu ki ağlamaya başladı. Jack, Gus ve G. H. gülümsüyorlardı. Sonra ka-

dın ayağa kalkarak oğlunu kucakladı. Bir yandan da: «Buraya gel, Vera,» diye inliyordu.

Kız yanlarına gelince bu kez: «Buraya gel, Buddy,» dedi.

O da geldi. «Şimdi ağabeyinize sarılın,» dedi kadın.

Odanın ortasında durmuş, Bigger'a sarılmış ağlıyorlardı. Bigger'ınsa, yüzünde kıl kıpırdamamıştı. Duvarın yanındaki beyazların onları seyrettiğini biliyor, bu yüzden de hem kendinden, hem de annesiyle kardeşlerinden nefret ediyordu. Kadıncağız bir dua mırıldanınca papaz da ona katıldı:

«Tanrım, belki de burada son bulunuşumuzdur. Tanrım, bana bu çocukları verdin ve onları yetiştirmemi, büyütmemi söyledin. Başarısızlığa uğradımsa da elimden geleni yaptım. (Amin!) Bu zavallı çocuklar hep benimleydi ve onlardan başka hiç kimsem yok, Tanrım. Bu dünyada çektiğim acı ve ıstıraplardan sonra onları görmemi sağla. (Tanrım, onu işit!) Tanrım, ne olur onları, rahatlıkla sevebileceğim bir yerde yeniden göster bana. Onları bana mezardan sonra da göster. (İsa, acı ona!) Tanrım, duaları dinlediğini söylersin, senden bunu oğlun adına istiyorum.»

«Amin, Tanrı seni korusun, Thomas kardeş,» dedi Papaz.

Hepsi hiç konuşmadan kollarını ağır ağır Bigger'dan çektiler. Sonra da, kendilerinden çok daha üstün güçlerin yanında zayıflıklarını açıkladıklarından utanmış gibi başlarını yana çevirdiler.

Annesi sonunda: «Seni Tanrı'ya emanet ediyoruz, Bigger» dedi. «Dua etmeyi sakın unutma.»

Hepsi onu öptü.

Aynı anda Buckley yaklaştı ve: «Gitmeniz gerek artık, Mrs. Thomas,» diyerek Mr. ve Mrs. Dalton'a döndü, «Özür dilerim, Mrs. Dalton. Sizi ayakta bu kadar uzun zaman tutmak istemezdim, ama olanları görüyorsunuz işte...»

Bigger, annesinin ansızın doğrularak kör kadına baktığını gördü. «Siz Mrs. Dalton mısınız?»

Kadın bir an sinirli sinirli kıpırdandıktan sonra ellerini ileri uzatarak yüzünü havaya kaldırdı. Konuşmak için

ağzını açacağı sırada, Mr. Dalton kolunu omuzuna doladı. Kadın sonunda: «Evet,» diye fısıldadı.

Buckley şimdi telaşlı telaşlı konuşmaya başlamıştı: «Mrs. Dalton, buradan gelin, lütfen.»

Mrs. Dalton adamın sözünü kesti: «Hayır, lütfen araya girmeyin. Ne oldu, Mrs. Thomas?»

Bigger'ın annesi hemen koşup yere, Mrs. Dalton'ın ayaklarının dibine yığıldı. Bir yandan da: «Ne olur, efendim,» diye sızlanıyordu. «Ne olur, onlara söyleyin, oğlumu öldürmesinler. Bir annenin duygularını biliyorsunuz... Ne olur, Hanımefendi... Size ait bir evde oturuyoruz... Evi boşaltmamızı istediler... Elimizde avucumuzda hiç bir şey yok...»

Bigger utançtan taşlaşmıştı sanki. Kendisine ait bir konuya saygısızlık edildiğini, ona saldırıldığını düşünüyordu. Kızgınlıktan çok, utançla bağırdı: «Ana!»

Max'la Jan, zenci kadına doğru koşarak onu ayağa kaldırmaya çalıştılar.

Max: «Yıpratmayın kendinizi, Mrs. Thomas,» dedi. «Benimle gelin.»

O sırada Mrs. Dalton konuştu: «Bir dakika!»

«Ne olur, Hanımefendi; oğlumu öldürmelerine göz yummayın. Hayatı boyunca, iyi olmak için eline hiç bir fırsat geçmedi. Yoksul ve zavallı bir çocuktan başka bir şey değildir. Onu öldürtmeyin. Size hayatım boyunca hizmet ederim. Bundan sonra ne derseniz yaparım.» Kadın bunları söylerken hiç durmadan hıçkırıyordu.

Mrs. Dalton ağır ağır eğildi, titreyen eliyle annenin başına dokundu.

Sonra sakin bir sesle konuştu: «Şimdi artık yapabileceğim bir şey yok. Her şey benim elimde olmaktan çıktı. Oğlunuza bir fırsat tanımak isterken elimden geleni yapmıştım. Bu yüzden suçlanacak olan siz değilsiniz. Yürekli olmalısınız. Belki de böylesi daha iyi...»

Anne hıçkırıyordu: «Onlarla konuşursanız belki sizi dinlerler. Oğluma kıymamalarını söyleyin.»

Mrs. Dalton yine: «Mrs. Thomas, artık benim tarafımdan yapılacak bir şey yok. Çok geç,» dedi. «Böyle olmamalısınız. Öbür çocuklarınızı düşünmelisiniz...»

«Bizden nefret ettiğinizi biliyorum, Hanımefendi. Kızınızı yitirdiniz...»

Mrs. Dalton: «Hayır, hayır,» dedi. «Sizden nefret etmiyorum.»

Kadın bu kez sürüne sürüne, Mr. Dalton'ın önüne gitti.

«Zengin ve güçlüsünüz,» diyordu. «Oğlumu bana bağışlayın...»

Max, zenci kadınla mücadele ederek sonunda onu ayağa kaldırmayı başarmıştı. Bigger'ın, annesine karşı duyduğu utançsa, nefret derecesindeydi. Yumruklarını sıkmıştı, gözleri ateş saçıyordu. Bir saniye daha geçmiş olsa kadının üstüne saldırabileceğini duyuyordu.

Max: «Üzülmeyin, Mrs. Thomas,» dedi.

O sırada Mr. Dalton onlara yaklaştı: «Mrs. Thomas,» dedi. «Bizim yapabileceğimiz hiç bir şey yok. Bu iş bizden çıktı artık. Bir noktaya kadar size yardımcı olabiliriz, ama ondan sonrası... İnsanlar kendi kendilerini korumalıdırlar. Ama evinizden ayrılmak zorunda kalmayacaksınız. Onlara söyleyeceğim, sizi çıkarmayacaklar.»

Zenci kadın hıçkırıyordu hâlâ, sonunda konuşabilecek kadar sakinleşince: «Teşekkür ederim, efendim. Size şükran borçlu olduğumu Tanrı biliyor,» dedi.

Yeniden Bigger'a dönmüştü, ama Max onu odadan çıkardı. Jan da Vera'nın kolunu yakalamış kızı kapıya doğru götürüyordu; bir an durdu, dönerek Jack, G. H. ve Gus'a baktı.

«Güney Kesimine mi gidiyorsunuz, çocuklar?»

«Evet, efendim,» dediler.

«Hadi, gelin. Arabam aşağıda. Sizi götüreceğim.»

«Peki, efendim.»

Buddy geride kalmış, Bigger'a özlemle bakıyordu.

«Allahaısmarladık, Bigger,» dedi.

«Güle güle, Buddy» diye mırıldandı çocuk.

Papaz yanından geçerken kolunu sıktı, «Allaha emanet ol, oğlum» dedi.

Hepsi çıktılar. İçerde yalnızca Buckley kalmıştı. Bigger ranzaya çöktü. Yorulmuş, tükenmişti. Buckley gelip tepesine dikildi.

«Bigger, yaptıklarını görüyor musun? Bu davayı alabildiğince kısa sürede sonuçlandırmak istiyorum. Cezaevinde ne kadar çok kalırsan lehindeki ve aleyhindeki karışıklıklar o kadar artar. Ama kim ne derse desin, bunlar

senin durumunda bir iyilik sağlamayacaktır. Bak, çocuk! Yapacağın tek şey başkalarına kanmadan istediklerimizi yerine getirmektir. Max'la Erlone denen o kızılları iyi tanırım. Sana, senin için neler yapacakları üstüne bir sürü şey söylemişlerdir. Ama onlara inanma sakın. Sadece reklam ve seni kendi hesaplarına kullanarak birçok şey elde etmenin arkasında koşan insanlardır. Senin için hiç bir halt edemezler. Sen şimdi yasayla karşı karşıyasın. O kızılların, kafana bir sürü aptalca fikir yerleştirmesine tırsat verirsen kendi hayatınla kumar oynamış olursun.»

Buckley susup biraz önce sönen yaprak sigarasını yaktı: Sonra başını bir yana eğerek bir şeyleri dinledi. «Duyuyor musun?» diye sordu.

Bigger şaşkın şaşkın baktı ona. Sonra kulak verdi. Uzaklardan gelen bir gürültüyü o da duyuyordu.

Buckley ayağa kalkıp kolunu tuttu. «Gel, çocuk!» dedi. «Sana bir şey göstermek istiyorum.»

Bigger önce onunla gitmek istemedi.

«Gel! Kimse sana bir şey yapmayacak.»

Bigger ardı sıra kapıdan çıktı. Holde bir sürü polis vardı. Buckley, çocuğu bir pencerenin önüne götürdü. Bigger buradan, caddede korkunç bir kalabalığın toplandığını görebiliyordu.

«Görüyor musun, çocuk? Bu aşağıdakiler seni linç etmek istiyorlar. İşte onun için bana güvenip benimle konuşmanı istiyorum. Bu işi ne kadar çabuk bitirirsek senin için o kadar iyi olur. Seni rahatsız etmelerini önlemeye çalışacağız. Ama burada ne kadar çok kalırsan, onları denetim altına almamızın o kadar güç olacağını sen de anlıyorsun, değil mi?»

Oğlanın kolunu bırakarak bu kez pencereyi kaldırdı. İçeri dolan soğuk rüzgarın ardından, Bigger caddedeki haykırışları duyuyordu. Elinde olmaksızın bir adım geriledi. Cezaevine zorla girebilirler miydi? Buckley pencereyi kapatıp onu odasına götürdü. Bigger ranzaya çökünce öteki de karşısına geçti.

«Zeki bir çocuğa benziyorsun,» dedi. «Başının nasıl belada olduğunu görüyorsun sanırım. Bana sadece bir tek şey için söz ver. O kızıllara inanıp da suçsuz olduğu-

nu söyleme sakın. Seninle oğlummuşsun gibi açıkça konuşuyorum. İtirafını imzala da bu iş bitsin.»

Bigger hiç sesini çıkarmadan yere bakıyordu.

«Jan'ın bu işle ilgisi var mıydı?»

Bigger halkın heyecanlı haykırışlarının, binanın beton duvarlarından içeri sızdığını duydu.

«Jan, suçsuzluğunu kanıtlayarak kurtuldu. Söyle şimdi. Bu işi bütünüyle senin üstüne mi yıktı?»

Bigger uzaklardan bir tramvayın gürültüsünü duydu

«Eğer seni bu işe zorladıysa o zaman onun aleyhinde dava aç.»

Bigger adamın pırıl pırıl parlayan siyah pabuçlarının burnunu, çizgili pantolonunun bıçak gibi keskin ütü çizgisini, uzun burnunun üstündeki gözlüklerin pürüzsüz, buzumsu pırıltısını görüyordu.

Buckley: «Çocuk!» diye bağırınca Bigger korktu. «Bessie nerede?»

Bigger'ın gözleri büyüdü. Yakalandığından bu yana Bessie'yi bir kez bile düşünmemişti. Onun ölümü, Mary'ninkinin yanında çok önemsizdi. Onu öldürdükleri zaman, bunu Bessie'yi değil, Mary'yi öldürdüğü için yapacaklarını çok iyi biliyordu.

«Çocuk! bulduk onu! Tuğlayla vurmuşsun, ama hemen ölmedi.»

Bigger'ın kasları öylesine gerilmişti ki, bedeni yaylıymış gibi ayağa fırladı. Elinde olmadan yaptığı bir hareketti bu. Demek Bessie hayattaydı! Ama adam dırıltısına yeniden başlayınca oturdu.

«O aralıktan kurtulmaya çalışmış, ama başaramamış. Sonunda da donarak ölmüş. Ona vurduğun tuğlayı bulduk. Üstelik onun odasından aldığın battaniye, yatak örtüsü ve yastıkları da aldık. Çantasından da sana yazdığı, ama postaya vermediği bir mektup çıktı. Fidyeyi almak istemediğini, bu işi yapamayacağını yazıyordu. Görüyorsun ya, çocuk. Seni tam anlamıyla kıstırdık. Hadi, şimdi her şeyi anlat!»

Bigger hiç bir şey söylemeden yüzünü ellerine kapadı.

«Irzına geçmiştin, değil mi? Eh, Bessie'den söz etmeyeceksen o zaman geçen güz University Caddesinde ırzına geçtikten sonra boğduğun o kadını anlat.»

Adam onu korkutmak mı istiyordu, yoksa gerçekten başka cinayetler işlediğine de inanıyor muydu?

«Çocuk, anlatsan iyi olacak. Bütün yaptıklarını öğrendik. Geçen yaz, Jackson Park'ta üstüne saldırdığın o kız, ona ne demeli? Dinle, çocuk! Hücrende uyurken seni teşhis etmeleri için birçok kadın getirdik buraya. İki kadın hakkında davacı oldu. Biri geçen sonbaharda öldürdüğün kadının kız kardeşi, Mrs. Clinton'du. Ötekisi, yani Miss Ashton da geçen yaz yatak odasının penceresinden tırmanıp ona saldırdığını anlattı.»

Bigger: «Geçen yaz ya da geçen sonbahar hiç bir kadının canını sıkıp rahatsız etmedim,» dedi.

«Ama Miss Ashton seni teşhis etti. Ona saldıranın sen olduğunu yeminle söylüyor.»

«O iş üzerine hiç bir şey bilmiyorum.»

«Ama geçen sonbahar öldürdüğün o kadının kız kardeşi Mrs. Clinton, hücrene kadar gelerek seni tanıdı. Yapmadım, desen de kim inanır? İki gün içinde iki kadının ırzına geçip onları öldürdün. Ötekilerin ırzına geçmediğini ve öldürmediğini söylesen de kim inanır? Hadi, çocuk. Yadsımak yarar sağlamaz.»

Bigger inatla yineledi: «Öteki kadınlarla ilgili hiç bir şey bilmiyorum.»

Bigger adamın, gerçekten işin ne kadarını bildiğini merak etti. Mary'yle Bessie üzerine ağzından söz almak için öteki kadınlardan söz ederken yalan mı söylüyordu? Yoksa başka suçları da ona mı yüklemeye çalışıyorlardı?

«Çocuk, aleyhinde olan elimizdeki kanıtları gazeteler öğrenirse işin bitiktir. Bu işi yapan ben değilim. Güvenlik Müdürlüğü bütün pislikleri bulup ortaya çıkarıyor. Sonra da bana getiriyor. Neden konuşmuyorsun? Öteki kadınları da sen mi öldürdün? Yoksa başka biri seni bu işlere zorladı mı? Bu işin içinde Jan var mıydı? Kızıllar sana yardım ediyorlar mıydı? Jan bu işin içindeyse ve sen bunu açıklamıyorsan aptalın tekisin.»

Bigger ayaklarını oynattı, başka bir tramvayın caddeden geçtiğini duymuştu. Adam ona doğru eğilip kolunu tutarak sarstı, bir yandan da konuşuyordu: «Susmakta direnerek kendinden başka hiç kimseye zarar vermiyorsun. Söyle bana, ırzına geçip öldürdüğün kadınlar sa-

dece Mary, Bessie, Mrs. Clinton'ın kız kardeşi ve Miss Ashton mıydı?»

Sözler Bigger'ın ağzından patlayarak döküldü sanki: «Ben ne Miss Clinton ne de Miss Ashton'la ilgili bir şey biliyorum.»

«Geçen yaz Jackson Park'ta bir kıza saldırmadın mı?»

«Hayır.»

«Geçen sonbahar, University Caddesinde bir kadının ırzına geçtikten sonra boğmadın mı?»

«Hayır.»

«Geçen sonbahar Englewood'da bir evin yatak odası penceresinden içeri girip bir kadının ırzına geçmedin mi?»

«Hayır, hayır. Size böyle şeyler yapmadığımı söylüyorum.»

«Gerçeği söylemiyorsun, çocuk! Yalan söylemek hiç bir yarar sağlamaz.»

«Ben doğruyu söylüyorum.»

«Fidye mektubu kimin fikriydi? Jan'ın mı?»

«Onun bu işle hiç bir ilgisi yok,» derken Buckley'in, Jan'ı suçlamasını hırsla dilediğini farketti.

«Konuşmamanın yararı nedir, çocuk? Kendini düşün ve rahatlamaya bak.»

Neden, konuşup da her şeyi bitirmesindi? Onun suçlu olduğunu biliyorlardı. Bunu kanıtlayabilirlerdi de. Konuşmazsa akıllarına gelen bütün suçları onun üstüne yükleyeceklerdi.

«Çocuk, geçen cumartesi günü arkadaşlarınla tasarladığın gibi Blum'ın dükkanını neden soymadın?»

Bigger ona şaşkınlıkla baktı. Demek bunu da öğrenmişlerdi!

«Bilmediğimi sanıyordun, değil mi? Daha birçok şey biliyorum, çocuk. Arkadaşın Jack'le Regal Sinemasında oynadığınız o pis oyundan da haberim var. Bunları nereden öğrendiğimi mi merak ettin? Oradakileri sorguya çekerken sinemanın müdürü anlattı. Senin gibi çocukların neler yaptığını çok iyi bilirim, Bigger. Hadi, söyle! fidye mektubunu sen yazdın, değil mi?»

«Evet,» diye içini çekti. «Ben yazdım.»

«Sana kim yardım etti?»

«Hiç kimse.»

«Fidyeyi almana kim yardım edecekti peki?»

«Bessie.»

«Hadi hadi. Jan mıydı yoksa?»

«Hayır.»

«Gerçekten Bessie mi?»

«Evet.»

«Peki öyleyse, onu neden öldürdün?»

Bigger paketinden sinirli sinirli bir sigara çıkardı. Adam hemen kibrit çakarak ona tuttu, ama Bigger görmemiş gibi yapıp sigarasını kendisi yaktı.

«Parayı alamayacağımı anlayınca konuşmaması için onu öldürdüm.»

«Mary'yi de öldürdün, değil mi?»

«Onu öldürmek istememiştim, ama artık önemi yok.»

«Onunla yattın mı?»

«Hayır.»

«Ama Bessie'yi öldürmeden önce onunla yatmışsın. Doktorlar söyledi. Şimdi de gelmiş, Mary'yle yatmadığını söyleyerek beni kandırmaya çalışıyorsun.»

«Onunla yatmadım.»

«Peki, Jan yattı mı?»

«Hayır.»

«Onunla önce Jan, sonra da sen mi yattın?»

«Hayır, hayır...»

«Ama fidye mektubunu Jan yazdı, değil mi?»

«O geceden önce Jan'ı hayatımda hiç görmedim.»

«Ama mektubu o yazmadı mı?»

«Hayır, size söylüyorum. O yazmadı.»

«Mektubu sen mi yazdın?»

«Evet.»

«Mektubu yazmanı sana Jan söylemedi mi?»

«Hayır.»

«Mary'yi neden öldürdün?»

Hiç karşılık vermedi.

«Buraya bak, çocuk! Söylediklerin akla uygun gelmiyor. Cumartesi gecesine kadar Daltonlar'ın evine adımını atmadın. Ama bir kız, bir gece içinde ırzına geçildikten sonra öldürülüyor, yakılıyor, ertesi gece de fidye mektubu gönderiliyor. Hadi, olan biten her şeyi ve sana yardım eden herkesi anlat bakalım.»

«Benden başka hiç kimse yoktu bu işte. Başıma neler geleceği beni ilgilendirmiyor, ama başkaları üzerine yalan ifade verdiremezsiniz bana.»

«Peki, Mr. Dalton'a, Jan'ın bu işle ilgisi olduğunu söylemişsin.»

«O sırada suçu ona yüklemeye çalışıyordum.»

«Hadi canım. Her şeyi doğru dürüst anlat.»

Bigger ayağa kalkıp pencereye gitti. Soğuk, demir parmaklıkları bütün gücüyle yakalamıştı. Orada öylece dururken hiç kimseye cinayet işlemesinin nedenlerini anlatamayacağını seziyordu. Aslında bütün mesele anlatmak istememesi değildi. Ama anlatmaya kalkışırsa, bütün hayatı üstüne ayrıntılı bir açıklama yapması da gerekecekti. Onu en çok kaygılandıran, Mary'yle Bessie'yi öldürüşü değildi. Hiç kimseyi, kendisini bu işi yapmaya iten nedenlere inandıramayacağını anlıyor, daha da öte biliyordu. Kendi suçları da bilinmekteydi. Ama bunları işlemeden önce duyduklarını hiç kimse bilemeyecekti. Soluğunu kesen ve asıl hayatı demek olan o derin nefretin bir parçasını da bir solukta açıklayabileceğini bilse suçunu rahatlıkla itiraf edebilirdi. Bu istemediği, ama içini kaplamasına engel olamadığı müthiş bir nefretti. Nasıl anlatabilirdi ki? Anlatmaya çalışma isteği, öldürme isteği kadar derin ve güçlüydü.

Birinin omuzuna dokunduğunu duyunca döndü, gözlerini hâlâ yerden kaldırmamıştı. Adamın pırıl pırıl, siyah pabuçlarını görüyordu.

«Neler duyduğunu biliyorum, çocuk! Karaderilisin ve hep sana haksızlık edildiğini, eline hiç bir fırsat verilmediğini düşünüyorsun, değil mi?» Adamın sesi alçak ve yumuşaktı. Bigger bunları dinlerken söylediklerinin gerçek olduğunu bilerek ondan nefret etti. Yorgun başını demir parmaklıklara dayarken, bu adamın kendisi üzerine bu kadar çok şey bildiği halde nasıl bu derece şiddetle kendisine karşı olabildiğini düşünüyordu. «Belki de bu ırk ayrımı konusunda uzun zamandır kafa patlatıyordun, ha? Ne dersin, çocuk?» Adamın sesi hâlâ alçak ve yumuşaktı. «Belki de anlamadığımı düşünüyorsun? Ama anlıyorum. Başkaları gibi sokaklarda yürümek, onlar gibi giyinmek, onlar gibi konuşmak, yine de sadece karaderili olmak yüzünden onlardan ayrı tutulmanın insanda

neler uyandırdığını, insanlara neler duyurabileceğini bilirim. Halkını çok iyi tanırım çünkü. Her seçimde, üstelik Güney Kesimi'nden bana oy verirler. Bir seferinde de tıpkı senin, Mrs. Clinton'ın kız kardeşinin ırzına geçtikten sonra öldürdüğün gibi, bir kızın ırzına geçtikten sonra öldüren bir çocukla konuşmuştum...»

Bigger hemen bağırdı: «Ben öyle bir şey yapmadım.»

«Neden ısrar ediyorsun? Konuşursan, belki de yargıç sana yardımcı olur. İtiraf et de kurtul şu işten. Hem daha iyi duyarsın kendini. Dinle beni; eğer bana her şeyi anlatırsan, belki muayenede seni hastaneye gönderirim. Anlıyor musun? Hareketlerinden sorumlu olmadığını söylerlerse belki de idam edilmezsin...»

Bigger'ın öfkesi artıyordu. Deli değildi ve deli damgası yemek de istemiyordu.

«Hastaneye gitmek istemiyorum.»

«Oğlum, bu senin için kurtuluş yolu.»

«Hiç bir kurtuluş yolu istemiyorum.»

«Dinle beni ve baştan başla. Öldürdüğün ilk kadın kimdi?»

Hiç bir şey söylemedi. Aslında konuşmak istiyordu, ama adamın sesindeki güçlü merak ve istek hoşuna gitmemişti. O sırada arkasındaki kapının açıldığını duyarak döndü. Bir beyaz başını içeri uzatmış soru sorar gibi bakıyordu.

Adam sonunda: «Beni çağırdığınızı sandım,» dedi.

Buckley hemen karşılık verdi: «Evet evet. Gir içeri!»

Adam girip oturdu. Elinde kalemle bir kağıt vardı.

Buckley, Bigger'ı kolundan tuttu, «Otur şuraya Bigger,» dedi. «Şimdi bana her şey anlat da kurtul.»

Bigger, Jan'ın kendi elini tuttuğu sırada neler duyduğunu, Mary'nin 'zenciler nasıl yaşarlar,' diye sorduğu zaman kendisini ne duruma düşürdüğünü, Daltonlar'ın evinde kaldığı bir gün ve bir gece boyunca içini kaplayan müthiş heyecanı, her şeyi, her şeyi anlatmak istiyor, ama bunları anlatacak söz bulamıyordu.

«Mr. Dalton'ın evine o cumartesi beş buçukta gittin, değil mi?»

«Evet, efendim,» diye mırıldandı.

Büyük bir bitkinlik ve kayıtsızlıkla anlatıyordu artık.

Yaptığı her davranışı düşünerek buluyor, Buckley'in sorduğu her soruda durarak bu davranışları, duyduklarıyla nasıl birleştireceğini çıkarmaya uğraşıyor, ama anlatmaya koyulduğu zaman sözcükler ağzından son derece kuru ve renksiz çıkıyordu. Beyazlar ona bakıyor, anlatmasını bekliyorlardı. Sonra içindeki bütün duyguları, tıpkı o gece arabada Jan'la Mary'nin arasında oturduğu sırada olduğu gibi yitiriverdi. Soruşturma sona erdiğinde, yakalandığı zaman olduğundan daha da bitik, çaresiz ve tükenmişti. Buckley ayağa kalktı. Öteki beyaz da kalkmış, imzalaması için kağıtları uzatıyordu. Dolmakalemi eline aldı. Neden imzalamayacaktı ki? Suçluydu. İşi bitmişti. Onu öldüreceklerdi. Ona hiç kimse yardım edemezdi artık. Önünde duruyorlar, eğilmiş, kendisine bakıyorlar ve bekliyorlardı. Elleri titriyordu. İmzasını attı.

Buckley kağıtları ağır ağır katlayarak cebine koydu. Bigger çaresizlik içinde merakla onlara baktı. Buckley ötekine bir göz atarak gülümsedi.

«Umduğum kadar zor olmadı.»

«Evet, saat gibi konuştu.»

Buckley bu kez gözlerini Bigger'a çevirmişti: «Bu da Mississippi'den içi korku dolu karaderili bir çocuk!»

Kısa bir sessizlik oldu. Bigger onların kendisini şimdiden unuttuklarını hissediyordu. Sonra konuştuklarını duydu:

«Başka bir şey var mı, Şef?»

«Hayır. Kulüpte olacağım. Sorgunun sonucunu bana bildirin.»

«Tamam, Şef.»

«Hadi görüşürüz.»

«Görüşürüz, Şef.»

Bigger kendini öylesine boşalmış ve yenik duyuyordu ki, yere kaydı. Uzaklaşan hafif ayak sesleri kulaklarına geldi. Kapı açılıp kapandı. Kaçınılmaz biçimde ve derinlemesine yalnızdı artık. Kendini yere atarak hıçkırmaya başladı. Onu pençelerine neyin aldığını, burada neden bulunduğunu düşünüyordu.

Buz gibi soğuk yerde yatıyor, hıçkırıyordu. Ama aslında içi pişmanlıkla dolu, elinde tuttuğu hayata merak ve sorgu dolu gözlerle bakarken dimdik ve güçlü, ayakta duruyor gibiydi. Oysa buz gibi soğuk yerde yatarak

hıçkırıyordu. Evet, aslında kendisinden çok büyük ve çok güçlü bir dünyaya o yetersiz gücüyle karşı durmaya çalışmak demekti bu, buz gibi soğuk yerde yatarak hıçkırırken. Gerçekte büyük ve güçlü bir istekle, yüreğinin ve beyninin susuzluğunu dindirecek bağışlayıcı bir suyun bulunduğu karışık koşullara doğru atılıyordu.

Ağlıyordu, çünkü bir zamanlar duygularına güvenirdi; ama duyguları ona ihanet etmişti. Duygularını başkalarına anlatma gereksinmesini neden duymuştu sanki? Neden başkalarının yüreğinde kendi duygularının yankısını bulamıyordu? Arada bir yankılar işittiği doğruydu. Ama bunlar hep pes perdeden çıkıyordu ve de bir zenci olarak yaşadığı sürece, içinde ilk kez erkeklik sesini uyandıran dünyaya karşı durumundan bir şey yitirmeden bunlara karşılık vermesi, ya da o yankıları kabullenmesi olanaksızdı. Papazdan nefret etmiş, ondan korkmuştu; çünkü papaz ona, diz çöküp gereksindiğini bildiği bağışlanmayı dilenmesini söylemişti. Ama gururu böyle bir şey yapmasını, üstelik daha ölümün bu yanındayken, daha güneş parıldarken böyle bir işe kalkışmasını engelleyecekti. Ya Jan? Ya Max? Kendine güvenmesi, kendine olan inancını yitirmemesi gerektiğini söylemişlerdi. Daha önce bir kez, cinayet işlerken bile, hayatının kendi kendisi hakkında ona duyurduklarını kabullenmişti. Hayatın kendisi için doldurduğu damarı boşaltmış ve boşalmanın, sonunda ne kadar anlamsız olduğunu görmüştü. Ya şimdi, damar yine doluydu ve boşalma zamanını bekliyordu. Ama hayır. Bu kez körlemesine hareket etmeyecekti. Duygularının tekelinden kurtulamadığı sürece hareket edemeyeceğini, hareket etmesi için ışığın gerekli olduğunu duyuyordu.

Yavaş yavaş, ruhunun sakinleşmesinden çok gücünün tükenmeye yüz tutması yüzünden hıçkırıkları hafifledi. Şimdi sırt üstü dönmüş tavanı seyrediyordu. İtiraf etmişti işte. Artık gelecekteki ölüm, önünde bir dağ gibi yükseliyordu. Beyazların ona bakışı ve karaderili olması yüzünden duygularını onların suratına vurması yüzünden, onu ancak ölümün adam edebileceğini söylemeleri karşısında ölüme nasıl gidebilirdi? Ölüm nasıl bir yengi halini alabilirdi şimdi?

İçini çekti. Yarı uyur, yarı uyanık bir durumda ran-

zaya attı kendini. O sırada kapı açılarak içeri dört polis girdi. Biri omuzuna dokundu: «Hadi gel, çocuk!»

Ayağa kalkıp soru sorarcasına yüzlerine baktı.

«Sorguya gidiyorsun.»

Bileklerine kelepçeyi geçirerek kitledikten sonra onu holden çıkarıp bekleyen asansöre götürdüler. Kapılar kapandı, şimdi iki yanında konuşmadan duran mavi giysili, uzun boylu dört polisin arasında aşağı iniyordu boşlukta. Asansör durdu, kapılar açıldı. Dışarda huzursuz bir kalabalığın beklediğini görüyor hep bir ağızdan konuşmalar duyuyordu. Onu dar bir geçitten geçirdiler.

«Şu orospu çocuğuna bakın!»

«Amma da karaymış ha!»

«Gebertin şunu!»

O anda biri şakağına öyle sert bir yumruk attı ki, kendini yerde buldu. Artık ne yüzleri görebiliyor, ne de sesleri duyuyordu. Başı sancıyla zonkluyordu. Yüzünün sağ yanıysa, duyarlığını bütünüyle yitirmişti. Dirseğini yüzüne kapatarak kendini korumaya çalıştı. O ara memurlar onu ayağa kaldırdılar. Gözlerinin önündeki bulanıklık dağılınca polislerin zayıf bir beyazla uğraştığını gördü. Her yandan bağrışmalar yükseliyordu. Önündeyse beyaz bir adam elindeki çekice benzeyen tahta bir aletle masaya vuruyordu.

«Susun! Yoksa tanıkların dışında herkesi salondan çıkartırım.»

Gürültü ansızın kesildi. Polisler Bigger'ı iterek bir iskemleye oturttular. Odanın dört yanındaki duvarların önünde beyaz yüzlerden yapılmış bir örtü vardı sanki. Ve her yerde, ellerinde coplar, göğüslerinde maden kokartlar, kırmızı ters suratlı, mavi ya da gri renkli uyanık gözleri hiç bir hareketi kaçırmayan polisler duruyordu. Masadaki adamın sağında üçer kişilik sıralar halinde altı kişi oturuyordu. Hiç sesleri çıkmıyor, şapkalarıyla paltolarını kucaklarında tutuyorlardı. Bigger çevresine bakınca, bir masanın üstünde beyaz kemik kümesini gördü. Onun yanında ise, uçmasın diye üstüne bir mürekkep şişesi konmuş fidye mektubu duruyordu. Masanın ortasında, bir madenî tutacakla birbirine tutturulmuş bir sürü kağıt bulunuyordu. İtirafıydı bu Bigger'ın. Sonra beyaz saçlı, beyaz yüzlü Mr. Dalton'la, Mrs. Dalton'ı farketti.

Kadın hiç sesini çıkarmadan, her zamanki gibi dimdik oturmuş ve yüzünü de hep yaptığı gibi güvenli bir anlamla yukarı doğru kaldırmıştı. Sonra Mary'nin cesedini içine koyduktan sonra aşağı taşıdığı ve istasyona götürdüğü sandığı gördü. Ve, evet; ocakta kararmış baltanın bıçağıyla ufak, yuvarlak bir maden parçası da yan yana duruyordu. Bigger sırtına birinin dokunduğunu duyarak döndü, Max ona gülümsüyordu:

«Canını sıkma, Bigger. Hiç bir şey söylemek zorunda değilsin. Uzun sürmez.»

Masadaki adam çekiçle yine masaya vurdu.

«Burada bize ailenin geçmişini anlatabilecek, merhumenin bir yakını var mı?»

Salonda bir mırıltı dolaştı. Bir kadın telaşla ayağa fırlayıp Mrs. Dalton'ın yanına gitti; onu kolundan tutup, salonun ön tarafına, masadaki adamın sağına ve altı kişinin de karşısındaki yere götürdü. Bigger, bu Mrs. Patterson olmalı, diye düşündü. Peggy'nin, Mrs. Dalton'ın oda hizmetçisinden söz ettiğini anımsamıştı.

«Lütfen sağ elinizi kaldırır mısınız?»

Mrs. Dalton'ın incecik, balmumundan yapılmışa benzeyen eli çekingenlikle kalktı. Adam, Mrs. Dalton'a, vereceği ifadenin gerçek, bütün gerçek ve sadece gerçek olup olmadığını sordu, Mrs. Dalton karşılık verdi: «Evet, efendim. Yemin ediyorum. Gerçektir.»

Bigger iskemlesinde dimdik oturuyor, kalabalığın onda herhangi bir korku belirtisi farketmemesine çalışıyordu. Yaşlı kadının sözlerini beklerken sinirleri fena halde gerilmiş, içini acıtırcasına bir hal almıştı. Adamın sorularına karşılık veren Mrs. Dalton, elli üç yaşında olduğunu, Drexel Caddesi 4605 numarada oturduğunu, emekli öğretmen Mary Dalton'ın annesi ve Henry Dalton'ın da karısı olduğunu söyledi. Adam, Mary'yle ilgili sorular sormaya başlayınca salondakiler iskemlelerinde öne eğilerek ilgiyle dinlemeye koyuldular. Mrs. Dalton, Mary'nin yirmi üç yaşında, bekâr olduğunu, otuz bin dolarlık hayat sigortası, emlak şirketinde yarım milyon dolara varan değerde hissesi bulunduğunu ve ölümüne kadar da son derece hareketli, canlı bir hayat yaşadığını anlattı. Mrs. Dalton'ın sesi gergin ve hafif çıkıyor, Bigger'sa buna daha ne kadar dayanabileceğini düşünüyordu. Bıçak

gibi göğü tarayan ışıkların altında yatıp kendisini vurmalarına göz yumması daha iyi olmayacak mıydı? Böylece de onların bu gösteriden, bu avdan, istekle ve zevkle izledikleri bu eğlenceden yoksun kalmalarına neden olurdu.

Adam: «Mrs. Dalton,» dedi. «Ben, adlî tabip yardımcısıyım (*). Ve bu soruları da size büyük bir kaygı ve üzüntüyle soruyorum. Ama merhumenin kimliğini kesinlikle saptamak için sizi rahatsız etmek zorundayım...»

Mrs. Dalton: «Evet, efendim,» diye fısıldadı.

Adlî Tabip masada, yanında duran kararmış bir maden parçasını alarak döndü, Mrs. Dalton'ın karşısında durdu, sonra bir an hiç konuşmadı. Salon o kadar sessizdi ki adam, Mrs. Dalton'ın oturduğu iskemleye doğru yürürken, Bigger onun ayaklarının tahta döşeme üstünde çıkardığı sesleri duyabiliyordu. Sevecenlik dolu bir hareketle kadının elini tutarak: «Şimdi elinize, polisin evinizdeki ocağın külleri arasında bulduğu madenden yapılmış bir cisim koyuyorum,» dedi. «Bunu dikkatle yoklamanızı ve daha önce de elleyip ellemediğinizi, bunu tanıyıp tanımadığınızı bize söylemenizi istiyorum.»

Bigger gözlerini başka yana çevirmek istiyordu, ama yapamadı. Mrs. Dalton'ın yüzüne baktı. Kadının kararmış madeni tutan elinin titrediğini görüyordu. Sert bir hareketle başını öteye çevirdi. Salonda bir kadın kendini tutamayarak hıçkırmaya başlamıştı. Adlî Tabip hemen yürüyüp yumruğuyla masaya vurdu. İçerde şimdi kadının hıçkırıklarından başka ses duyulmuyordu. Bigger gözlerini yeniden Mrs. Dalton'a çevirdi. İki eliyle sinirli sinirli maden parçasını yokluyordu. Derken omuzları sarsılmaya başladı, ağlıyordu.

«Tanıdınız mı bunu?»

«E-e-evet...»

«Nedir bu?»

«Bir .. bir küpe.»

«Bunu ilk ne zaman elinize almıştınız?»

Mrs. Dalton yüzüne sakin bir anlam vermeye çalı-

(*) Adlî Tabip, Amerikan hukuk yöntemlerine göre bir davanın ön soruşturmasına katılmaktadır.

şarak yanıtladı: «Yıllar önce, daha genç kızlığımda...» Yanaklarında hâlâ yaşlar vardı.

«Kesin olarak ne zaman olduğunu anımsayabiliyor musunuz?»

«Otuz beş yıl önce.»

«Bir zamanlar sizindi demek!»

«Evet.»

«Evet, Mrs. Dalton. Kuşkusuz, küpenin öbür teki ateşte erimiştir. Bu da ocağın kül bölmesine ızgaranın arasından düşmüş. Mrs. Dalton, söyleyin bana, bu küpeler kaç yıldır size ait?»

«Otuz üç yıldır.»

«Bunlar mülkiyetinize nasıl geçmişti?»

«Reşit olduğum zaman onları bana annem armağan etmişti. Anneannem de anneme rüştünü tanıtladığı zaman vermiş. Ben de kızım reşit olduğunda küpeleri ona armağan etmiştim...»

«Rüştünü tanıtlayınca derken, kaç yaşında olduğunu söylemek istiyorsunuz?»

«On sekiz yaşında.»

«Yani bunları kızınıza kaç yıl önce vermiş oluyorsunuz?»

«Beş yıl kadar önce.»

«Bu küpeleri hep takar mıydı?»

«Evet.»

«Bu küpenin, size ait küpelerin teki olduğundan emin misiniz?»

«Evet. Bunda hiç bir yanlışlık yapmama olanak yok. Aileden kalma anıdırlar çünkü. Bir eşleri de yoktur. Biçimlerini anneannem çizmiş, sonra da kuyumcuya ısmarlamış.»

«Mrs. Dalton, merhumeyle en son ne zaman birlikte oldunuz?»

«Geçen cumartesi gecesi ya da daha doğru söylemek gerekirse, pazar sabahına karşı.»

«Saat kaçtı?»

«Yaklaşık, iki sularıydı sanıyorum.»

«Neredeydi?»

«Odasında yatıyordu.»

«Gecenin o vaktinde kızınızı görmek, yani kızınızla görüşmek alışkanlığınız var mıydı?»

«Hayır. Ama pazar sabahı Detroit'e gideceğini biliyordum. Eve döndüğünü duyduğum zaman neden o kadar geç kaldığını öğrenmek istedim.»

«Onunla konuştunuz mu?»

«Hayır. Birkaç kez seslendim, ama hiç karşılık vermedi.»

«Ona dokundunuz mu?»

«Evet, hafifçe.»

«Ama sizinle konuşmadı, öyle mi?»

«Şey, bazı mırıltılar duydum, ama...»

«Peki bu mırıldananın kim olduğunu anlayabildiniz mi?»

«Hayır.»

«Mrs. Dalton, size göre o sırada kızınız ölmüş olabilir miydi? Yani öldüğünü farketmemiş olmanız mümkün mü?»

«Bilmiyorum.»

«Onunla konuştuğunuzda kızınızın hayatta olup olmadığını biliyor musunuz?»

«Hayır. Ama o sırada hayatta olduğunu sanıyordum.»

«O sırada odada başka bir kimse var mıydı?»

«Bilmiyorum. Yalnızca bir gariplik duymuştum.»

«Gariplik mi? Gariplikten kastınız nedir?»

«Bil... bilmiyorum. Her nedense içim rahat değildi. Bir şeyler yapmam ya da bir şeyler söylemem gerektiğini duyuyordum. Ama bir yandan da kendi kendimi yatıştırmak için: 'Yok bir şey, uyuyor işte,' diyordum.»

«O kadar tedirgin oldunuzsa, neden onu uyandırmaya çalışmadan dışarı çıktınız?»

Mrs. Dalton karşılık vermeden önce durdu. İnce dudaklı ağzı açık kalmış, başını da bir yana eğmişti. Sonra: «Burnuma içki kokusu gelmişti,» diye fısıldadı.

«Evet?»

«Mary'nin sarhoş olduğunu sanmıştım.»

«Daha önce de kızınızın sarhoş olduğunu görmüş müydünüz?»

«Evet. İşte o yüzden, onun yine sarhoş olduğunu düşündüm. Burnuma aynı koku gelmişti çünkü.»

«Mrs. Dalton, kızınız yatakta yatarken birisi ona cinsel bakımdan sahip olsaydı, o sırada herhangi bir şekilde bunu anlayabilir miydiniz?»

Salon gürültüden arı kovanına dönmüştü. Adlî Tabip sessizliğe çağırırcasına çekiçle masaya vurdu.

Kadın: «Bilemiyorum,» diye fısıldadı.

«Mrs. Dalton, birkaç sorum daha kaldı. Lütfen onlara da karşılık veriniz. Kızınızın başına bir şey geldiği yolundaki kuşkunuzu artıran neydi?»

«Ertesi sabah odasına gidip el yordamıyla yatağını yoklayınca yatmamış olduğunu anladım. Sonra da giysilerini elledim. Yeni aldıklarının hiç birini sandığına koymadığını farkettim.»

«Mrs. Dalton; siz ve kocanız, zenciler için açılan öğrenim kurumlarına büyük ölçüde para yardımı yaptınız, değil mi?»

«Evet.»

«Bize bu paranın yaklaşık olarak ne kadar tuttuğunu açıklayabilir misiniz?»

«Beş milyon dolardan fazla.»

«Şu anda zencilere karşı kötü bir duygu besliyor musunuz?»

«Hayır, hiç bir şekilde.»

«Mrs. Dalton, o pazar sabahı kızınızın yatağının başında dururken son olarak ne yaptığınızı bize söyleyebilir misiniz, lütfen?»

«Ben, ben...» Kadın durdu, başını eğip mendiliyle gözlerini kuruladı, sonra da: «Yatağının yanına diz çöküp dua ettim...» dedi. Söylediği sözler ağzından sert, çaresizlik dolu bir soluk halinde çıkıyordu.

«Bu kadar. Teşekkür ederiz, Mrs. Dalton.»

Salonda iç çekmeler oldu. Bigger, oda hizmetçisinin, Mrs. Dalton'ı yerine götürdüğünü gördü. Şimdi salondaki birçok kişinin gözü Bigger'a takılmıştı. Bunlar soğuk, gri ve mavi renkli gözlerdi. Bakışlardaki gergin nefret, bir bağırış ve küfürden de beterdi onun için. Bu yerleşik bakışlardan kurtulmak için çevresine bakmaktan vazgeçti, oysa gözleri açıktı ve bakıyordu.

Adlî Tabip, sağında iki sıra halinde oturan kişilere bakarak: «Beyler, jüri üyeleri, içinizde merhumeyle bir yakınlığı ya da onun ailesinin bir üyesi olan var mı?» diye sordu.

Adamlardan biri ayağa kalktı: «Yok, efendim.»

Adlî Tabip yeniden sordu: «Bu duruşmada âdil ve

tarafsız bir karara varmanızı engelleyecek bir durum bulunmakta mıdır?»

«Hayır, efendim.»

Adlî Tabip bu kez salona döndü: «Bu beylerin bu davada jüri üyeliği görevini yapmalarına itirazı olan var mı?»

Salondan hiç ses çıkmadı.

«Adlî Tabip adına jüri üyelerinin ayağa kalkarak bu masadan geçmelerini ve merhume Mary Dalton'ın kalıntılarını incelemelerini istiyorum.»

Adamların altısı da hep birden kalkarak tek sıra halinde masanın yanından geçerken beyaz kemik yığınına baktılar. Oturdukları zaman Adlî Tabip konuştu: «Şimdi Mr. Jan Erlone'nın ifadesini dinleyeceğiz.»

Jan ayağa kalktı, sert adımlarla tanık yerine yürüdü; sonra da gerçeği, bütün gerçeği ve sadece gerçeği anlatacağına yemin etti. Bigger şimdi Jan'ın ona sırt çevirip çevirmeyeceğini merak ediyordu. Beyazlardan herhangi birine, hiç olmazsa yanına gelip ona dostluğunu vermek isteyen bu beyaza gerçekten güvenip güvenemeyeceğini soruyordu kendi kendine. Daha iyi duyabilmek için öne eğildi. Ona birkaç kez yabancı olup olmadığını sorduklarında Jan hep olmadığını söyledi. Adlî Tabip şimdi Jan'ın yanına gelmiş, gövdesini ona doğru eğerek yüksek sesle sorularına başlamıştı:

«Zenciler için toplumsal eşitlikten yana mısınız?»

Odada bir hareket oldu.

Jan sözlerine: «Bütün ırkların eşit olduğuna inanıyorum...» sözleriyle başladı; ama Adlî Tabip, çocuğun konuşmasını hemen yarıda kesti, «Sizden sadece, evet ya da hayır karşılıklarını bekliyorum, Mr. Erlone. Kaypaklık etmenin sırası değildir. Zenciler için toplumsal eşitliğe inanıyor musunuz?»

«Evet.»

«Komünist Partisi üyesi misiniz?»

«Evet.»

«Geçen pazar sabahı Miss Dalton'ın durumu nasıldı?»

«Ne demek istiyorsunuz?»

«Sarhoş muydu?»

«Sarhoş olduğunu söyleyemem. Sadece birkaç bardak içki içmişti.»

«Ondan kaçta ayrıldınız?»

«Sanıyorum bir buçuktu.»

«Miss Dalton arabanın önünde mi oturuyordu?»

«Evet, önde oturuyordu.»

«Bütün gece önde mi oturmuştu?»

«Hayır.»

«Lokantadan çıktığınızda ön koltuğa mı oturmuştu?»

«Hayır.»

«Peki, arabadan indiğinizde onu öne siz mi oturttunuz?»

«Hayır, kendisi önde oturmak istediğini söylemişti.»

«Bunu ona siz söylemediniz mi?»

«Hayır.»

«Ondan ayrıldığınızda arabadan yardımsız çıkabilecek durumda mıydı?»

«Öyle sanıyorum.»

«Arka koltukta otururken... Ya da isterseniz şöyle diyelim: Yan yanayken, onun arabadan tek başına inmesini engelleyecek kadar yorulmasına neden olabilecek bir ilişkiniz, bir yakınlığınız oldu mu?»

«Hayır.»

«Mr. Erlone, Miss Dalton'ın kendisini yönetememesi nedeniyle onu kucağınıza alıp öne oturttuğunuz doğru mu?»

«Hayır. Onu öne ben oturtmadım.»

Jan'ın sesi salonda bir an çınladı. İçerdeki herkes birbiriyle konuşmaya başlamıştı yeniden:

«Savunmasız beyaz bir genç kızı arabada sarhoş bir zenciyle neden yalnız bıraktınız?»

«Bigger'ın sarhoş olduğunun farkına varmamıştım, üstelik Mary'nin savunmasız olduğunu da hiç bir zaman düşünmedim.»

«Geçmişte de Miss Dalton'ı zencilerle yalnız bırakmış mıydınız?»

«Hayır.»

«Daha önce Miss Dalton'ı hiç yem olarak kullandınız mı?»

Bigger birden arkasında bir gürültü duyarak şaşırdı; dönünce, Max'ın ayağa fırladığını gördü:

«Sayın Adlî Tabip, bunun bir duruşma olmadığını biliyoruz. Ama şu anda sorulan soruların, merhumenin ölüm biçimi ve nedeniyle hiç bir ilgisi bulunmamaktadır.»

«Mr. Max, biz sorularımızı çok geniş kapsamlı tutuyoruz. Ancak Büyük Jüri, bu soruların merhumenin ölüm biçimi ve nedeniyle bir ilgisi bulunup bulunmadığına karar verebilir.»

«Ama bu tür sorular, halkın düşüncelerini ve duygularını kışkırtır...»

«Şimdi beni dinleyin, Mr. Max. Bu odada sorulan soruların hiç biri, Miss Dalton'ın ölümü kadar halkı kışkırtmaz. Bunu siz de biliyorsunuz. Tanıkların hepsini sorguya çekmek sizin hakkınızdır. Ama sizin gibilerin burada reklam sayılabilecek davranışlarda bulunmasına hiç bir şekilde göz yummayacağım.»

«Ama Mr. Erlone burada yargılanmıyor, sayın Adlî Tabip.»

«Bu cinayete karışmaktan şüpheli görülmektedir. Bizse, kızı öldüreni ve öldürülmesinin nedenlerini ortaya çıkarmakla uğraşıyoruz. Eğer bu soruların temelden yanlış olduğunu düşünüyorsanız, biz işimizi bitirdikten sonra siz ayrıca tanıkları sorguya çekersiniz. Ama burada sorulan soruları düzenlemek size düşmez.»

Max yerine oturdu. Salon iyice sessizleşmişti. Adlî Tabip konuşmadan önce birkaç saniye aşağı yukarı yürüdü. Yüzü kızarmış, dudaklarını kısmıştı.

«Mr. Erlone, o zenciye Komünist Partisi'ne ait bazı belgeler verdiniz mi?»

«Verdim.»

«O belgelerin niteliği neydi?»

«Ona zenci sorunuyla ilgili bazı broşürler vermiştim.»

«Beyazlarla zencilerin eşitliğini savunan belgeler miydi bunlar?»

«Bunlar...»

«Belgelerde beyazların zencilerle birleşme çağrısı var mıydı?»

«Evet.»

«O sarhoş zenciye, beyaz kadınlarla cinsel ilişki

kurmasında hiç bir sakınca bulunmadığını söylediniz mi?»

«Hayır.»

«Miss Dalton'a, onunla cinsel ilişki kurmasını öğütlediniz mi?»

«Hayır.»

«O zenciyle el sıkıştınız mı?»

«Evet.»

«Elinizi siz mi uzattınız önce?»

«Evet. Kendini bilen herkes...»

«Lütfen yalnızca sorduklarıma karşılık verin, Mr. Erlone. Burada sizin komünist açıklamalarınızın hiç birini istemiyoruz. Anlatın, o zenciyle birlikte yemek yediniz mi?»

«Evet.»

«Birlikte yemek yemeğe siz mi çağırdınız onu?»

«Evet.»

«Ona masaya oturmasını söylediğiniz zaman Miss Dalton da yanınızda mıydı?»

«Evet.»

«Daha önce zencilerle aynı masada kaç kez yemek yediniz?»

«Bilmiyorum. Saymadım, ama çok yedim.»

«Zencileri sever misiniz?»

«İnsanlar arasında hiç bir ayırım yapmam.»

«Zencileri sever misiniz, Mr. Erlone?»

Max bağırdı: «İtiraz ediyorum. Bu soruların davayla ilgisi nedir?»

Adlî Tabip de bağırdı: «Soruları siz düzenleyemezsiniz. Bunu size önce de söyledim. Bir kadın fecî şekilde öldürüldü. Bu tanık, merhumeyi sağ gören en son kişiyle birlikteydi. Bu tanığın, o kız ve o zenciye karşı olan tutumunun ne olduğunu saptamak hakkımızdır.» Adlî Tabip yeniden Jan'a döndü: «Mr. Erlone; o zenciye önde, Miss Dalton'la aranızda oturmasını söyleyen siz değil misiniz?»

«Hayır, o daha önce önde oturuyordu zaten.»

«Ama ona arkaya geçmesini de söylemediniz, değil mi?»

«Hayır.»

«Bunu neden yapmadınız peki?»

«Tanrım! Anlamıyor musunuz? O da insandır. Bana neden...»

«Soruları size ben soruyorum. Siz de bana karşılık veriyorsunuz, tamam mı?. Şimdi söyleyin, Mr. Erlone! O zenciye, sizinle yatmasını teklif eder miydiniz?»

«Böyle bir soruya karşılık vermeyi reddediyorum.»

«Ama o sarhoş zencinin kızla yatma hakkına engel olmadınız, değil mi?»

«O hanımla ya da başka birisiyle yakınlık kurma hakkı o sırada hiç bir şekilde söz konusu edilmemişti...»

«O zencinin Miss Dalton'a yaklaşmasını engellemeye çalıştınız mı?»

«Böyle bir şey yapmadım.»

«Evet ya da hayır diye karşılık verin.»

«Hayır.»

«Kız kardeşiniz var mı?»

«Evet.»

«Şimdi nerede?»

«New York'ta.»

«Evli mi?»

«Hayır.»

«Onun bir zenciyle evlenmesini olumlu karşılar mısınız?»

«Onun kiminle evleneceği beni ilgilendirmez.»

«O sarhoş zenciye, size Mr. Erlone yerine Jan demesini söylediniz mi?»

«Evet, ama...»

«Yalnızca sorduklarıma karşılık verin.»

«Ama, sayın Adlî Tabip, siz...»

«Ben yalnızca o suçsuz kızın neden öldürülmüş olabileceğini ortaya çıkarmaya çalışıyorum.»

«Hayır, böyle bir şey yaptığınız yok. Siz yalnızca bir ırk ve bir siyasal partiyi mahkum etmeye uğraşıyorsunuz, o kadar.»

«Bu gibi söz ve fikir beyanlarında bulunmanızı da istemiyoruz.

Şimdi söyleyin bakalım, siz arabadan inip onu o sarhoş zenciyle yalnız bırakırken Miss Dalton size, güle güle diyecek durumda mıydı?»

«Evet, güle güle, demişti.»

«Anlatın, o gece Miss Dalton'a ne kadar içki içirdiniz?»

«Bilmiyorum.»

«Ne içmiştiniz?»

«Rom.»

«Neden romu yeğlediniz?»

«Bilmiyorum. O akşam rom almıştım.»

«Bedenin daha fazla heyecana kapılmasına neden olmak için mi rom almıştınız?»

«Hayır.»

«Ne kadar aldınız peki?»

«Bir galonun beşte biri kadar bir şey.»

«Parasını kim verdi?»

«Ben verdim.»

«O parayı Komünist Partisi'nin kasasından mı almıştınız?»

«Hayır.»

«Size gezintilerinizde harcamanız için bir ödenek ayırmıyorlar mı?»

«Hayır.»

«Romu almadan önce ne kadar içmiştiniz?»

«Biraz bira içmiştik.»

«Ne kadar yani?»

«Bilmiyorum.»

«O gece olanları pek anımsamıyorsunuz, değil mi?»

«Size bütün anımsadıklarımı anlatıyorum.»

«Bütün hepsini mi?»

«Evet.»

«Herhangi bir şeyi unutmanız olanağı var mı?»

«Size bütün anımsadıklarımı anlatıyorum, dedim.»

«Olanların hepsini anımsamayacak kadar sarhoş muydunuz?»

«Hayır.»

«Yani ne yaptığınızı biliyordunuz!»

«Evet.»

«Demek kızı o durumda kasten yalnız bıraktınız, öyle mi?»

«O hanımın durumunda kaygılanacak hiç bir şey yoktu.»

«Biraları ve romu içtikten sonra sarhoşluk derecesi neydi?»

«Ne yaptığını biliyordu.»

«Kendini koruyamama olasılığını düşünerek korkmadınız mı hiç?»

«Hayır.»

«Onun kendini koruyup koruyamaması sizi ilgilendiriyor muydu?»

«Kuşkusuz, ilgilendiriyordu.»

«Yani başına bir şey gelmeyeceğinden emin miydiniz?»

«Hiç bir şey olmayacağını sanıyordum.»

«Sadece bir tek şey söyleyin, Mr. Erlone: Miss Dalton'ın sarhoşluk derecesi neydi?»

«Ne demek istediğimi anlarsanız eğer, kafayı biraz bulmuştu, diyebilirim.»

«Yani çakır keyifti!»

«Evet, böyle de tanımlayabilirsiniz.»

«Her şeyi kabul edebilecek durumda mıydı?»

«Ne demek istediğinizi anlamadım.»

«Ondan ayrıldığınızda halinizden hoşnut muydunuz?»

«Ne demek istiyorsunuz?»

«Onunla olmaktan zevk duymuş muydunuz?»

«Evet.»

«Bir kadından o biçim zevk aldıktan sonra insan biraz olsun yorgunluk duymaz mı?»

«Ne demek istediğinizi anlayamadım.»

«Geç olmuştu, değil mi Mr. Erlone? Eve dönmek istiyordunuz!»

«Evet.»

«Onun yanında daha fazla kalmak istemiyordunuz!»

«Evet, yorgundum.»

«Böylece de onu zenciye bıraktınız!»

«Onu arabada bıraktım. Herhangi birine değil.»

«Ama zenci de arabadaydı.»

«Evet.»

«Ve kız öne, zencinin yanına oturdu.»

«Evet.»

«Ona engel olmaya çalışmadınız mı?»

«Hayır.»

«Üçünüz de içmiştiniz!»

«Evet.»

«Onu bir sarhoş zencinin eline bırakmak sizde hiç bir kaygı uyandırmıyordu, öyle mi?»

«Ne demek istiyorsunuz?»

«Yani kız için kaygılanmadınız mı?»

«Kaygılanmak için neden yoktu.»

«Kızın, sarhoşluğu nedeniyle, sizden olduğu gibi bir başkasından da zevk alabileceğini düşündünüz!»

«Hayır hayır. Öyle değil... Siz işleri...»

«Yalnızca sorulanlara karşılık verin. Daha önce Miss Dalton'ın bir zenciyle cinsel ilişki kurup kurmadığı üzerine bilginiz var mı?»

«Hayır.»

«Bunu öğrenmesi için tam zamanı olduğunu düşündünüz mü?»

«Hayır hayır...»

«Zenciye, Komünist Partisi'ne katılması için kendisini daha sonra arayacağınızı söylediniz ya da bu şekilde size olan minnetini göstermesini istediniz mi?»

«Onu arayacağımı hiç bir şekilde söylemedim.»

«Onu iki üç güne kadar arayacağınızı söylemediniz mi?»

«Hayır.»

«Mr. Erlone, bunu söylemediğinizden emin misiniz?»

«Tamam tamam, söyledim. Ama sizin sandığınız neden yüzünden değil.»

«Mr. Erlone, Miss Dalton'ın ölümünü duyduğunuzda şaşırdınız mı?»

«Evet, önce öylesine şaşırmış ve fena olmuştum ki inanamıyordum. Kuşkusuz bir yanlışlık yapıldığını düşündüm.»

«O sarhoş zencinin bu kadar ileriye gidebileceğini hesaplamamıştınız, değil mi?»

«Ben hiç bir şeyi hesaplamamıştım.»

«Ama o zenciye Komünist Partisi'nin broşürlerini okumasını söylediniz, değil mi?»

«Onları kendisine vermiştim.»

«Okumasını söylediniz mi?»

«Evet.»

«Ama kızın ırzına geçip onu öldürecek kadar ileriye gidebileceğini düşünemediniz.»

«Bu konuda hiç bir şey aklımın ucundan bile geçmemişti.»

«Bu kadar, Mr. Erlone.»

Bigger, Jan'ın yerine dönüşünü seyretti. Çocuğun neler duyduğunu çok iyi biliyordu. Adamın ona soru sorarken neyi gerçekleştirmek istediğini anlamıştı. Burada nefretin hedefi yalnızca kendisi değildi. Adlî Tabip'in Jan'dan bu derece nefret etmesi için kızıllar ne yapmış olabilirdi ki?

Adam bu kez: «Mr. Henry Dalton, lütfen buraya gelebilirler mi?» diye seslendi.

Bigger, Mr. Dalton'ın, zenci çocuklarını, özellikle de yoksul ve öğrenim görmemiş, felakete uğramış, sakat zenci çocuklarını Dalton ailesinin sürücü olarak tutmasının hikâyesini dinledi. Mr. Dalton böylelikle çocuklara okula gitmek ve ailelerine paraca yardım etmek fırsatını vermeyi amaç edindiklerini söylüyordu. Bigger'ın eve gelişini, nasıl utangaç olduğunu ve korkuyla hareket ettiğini, bunun ailesine nasıl dokunduğunu, daha sonra da Bigger'ın, Mary'nin kayboluşuyla ilgisi bulunabileceğini bir an bile aklına getirmediğini, Britten'e de onu sorguya çekmemesini söylediğini anlattı. Fidye mektubunu alışını ve Bigger'ın evden kaçtığını duyduğunda nasıl dehşet içinde kalıp şaşırdığını; çocuğun da, suçunu böylece kabullendiğini söyledi.

Adlî Tabip'in sorgusu bittiğinde Max: «Birkaç soru da ben sorabilir miyim?» dedi.

Adam hemen: «Kuşkusuz, buyrun,» diyerek yanıtladı.

Max öne yürüdü, Mr. Dalton'ın tam karşısında durdu.

«Siz, Dalton Real Estate Şirketi'nin yönetim kurulu başkanısınız, değil mi?» diye sordu.

«Evet.»

«Şirketiniz, Thomas ailesinin son üç yıldır içinde oturduğu evin de sahibidir, değil mi?»

«Şey, hayır. Şirketim yalnızca o evin sahibi olan şirketin hisselerine sahiptir.»

«Anlıyorum. Peki o şirketin adı nedir?»

«Güney Kesimi Real Estate Şirketi.»

«Mr. Dalton, Thomas ailesi size kira olarak...»

«Bana değil. Onlar kirayı Güney Kesimi Real Estate Şirketi'ne verirler.»

«Dalton Real Estate Şirketi'nin en büyük hisseleri sizdedir, değil mi?»

«Evet.»

«O şirket de Güney Kesimi Real Estate Şirketi'nin en büyük hisselerine sahiptir, değil mi?»

«Evet.»

«O zaman Thomas ailesinin, kirayı size ödediğini söyleyebiliriz, değil mi?»

«Dolaylı olarak, evet.»

«Bu iki şirketin siyasetini kim düzenler?»

«Ben.»

«Nasıl oluyor da Thomas ailesi ve öteki zenci ailelerden, beyazlardan aldığınız kiraların daha fazlasını alıyorsunuz?»

Mr. Dalton: «Kira cetvellerini ben hazırlamam,» diye karşılık verdi.

«Kim hazırlar, peki?»

«Ev kiralarını arz ve talep yasası düzenler.»

«Mr. Dalton, zencilerin eğitimi için milyonlarca dolar bağışta bulunduğunuz söyleniyor. Peki ama, nasıl oluyor da Thomas ailesinden, havalandırma düzeni bulunmayan, içinde farelerin cirit attığı ve dört kişinin yatıp kalktığı tek bir oda için haftada sekiz dolar gibi akıl almaz yükseklikte kira alıyorsunuz?»

Adlî Tabip ayağa fırladı:

«Bu tanığın başını bu biçimde ağrıtmanıza göz yummayacağım. Sizde hiç utanma, hiç iyi düşünce yok mu? Bu adam kentin en saygıdeğer kişilerinden biridir. Sorularınızın da bu işle hiç bir ilgisi...»

Max bağırarak onun sözünü kesti: «İlişkisi vardır. Burada soruların geniş kapsamlı olduğunu söylemiştiniz Ben de suçluyu bulmaya çalışıyorum. Bigger Thomas'ı etkileyen tek kişi Jan Erlone değildir. Ondan önce birçokları onu etkisi altına almıştır zaten. Bunların Bigger Thomas üstündeki izlerini araştırıp bulmaya, Jan Erlone'un onun üstündeki etkilerini sizin araştırıp bulma hakkınız kadar benim de hakkım vardır.»

Mr. Dalton sakin bir sesle konuştu: «İşlerin ortaya

çıkmasına yardımcı olursa, bu bayın sorularını da büyük bir istekle yanıtlayacağımı söylemek isterim.»

«Teşekkür ederim, Mr. Dalton. Şimdi söyleyin lütfen: Kalabalık bir apartmanda nasıl oluyor da tek bir oda için, Thomas ailesinden haftada sekiz dolar alıyordunuz?»

«Şey... biliyorsunuz, ev darlığı vardır.»

«Bütün Chicago'da mı?»

«Hayır, yalnızca Güney Kesimi'nde.»

«Kentin öbür kesimlerinde de evleriniz var mı?»

«Evet.»

«O zaman neden o evleri zencilere kiralamıyorsunuz?»

«Şey... Şey... Ben, ben başka bir yerde oturmaktan hoşlanacaklarını düşünmemiştim.»

«Bunu size kim söyledi de böyle düşündünüz?»

«Hiç kimse söylemedi.»

«Demek bu sonuca kendi kendinize vardınız?»

«Evet.»

«Zencilere kentin başka kesimlerinde ev kiralamayı reddettiğiniz doğru mu?»

«Evet.»

«Neden?»

«Şey... bu eski bir gelenektir.»

«Bu geleneğin doğruluğuna inanıyor musunuz?»

Mr. Dalton: «Bu geleneği ben koymadım,» dedi.

Max sorusunu yineledi: «Bu geleneğin doğruluğuna inanıyor musunuz?»

«Şey, zencilerin bir arada yaşamaktan mutlu olduklarını sanıyorum.»

«Ya bunu kim söyledi?»

«Hiç kimse.»

«Bir arada yaşadıkları zaman onlardan daha büyük çıkarlar ve yararlar sağlanabiliyor, değil mi?»

«Ne demek istediğinizi anlamıyorum.»

«Mr. Dalton! Şirketinizin bu siyaseti, zencilerin kentin belli bir kesiminde kapalı kalmalarına neden olmuyor mu?»

«Şey... bu düzen böyle kurulmuş, böyle gidiyor. Bunu da ben bulmadım...»

«Mr. Dalton, zencilere yardım etmek için milyonlar-

ca dolar bağışta bulunuyorsunuz. Birer yangın tuzağına benzeyen bu evlere neden daha az kira istemiyor ve bu konuda uğrayacağınız zararı bağış kampanyanızdan düşmüyorsunuz?»

«Şey, onlardan az kira almak, ahlak kavramlarına sığmaz da ondan!»

«Ahlak kavramlarına sığmaz, ha?»

«Şey, evet. Neden şaştınız? Çünkü o zaman öbür emlak şirketlerine karşı kirayı düşürerek rekabete girişmiş olurum.»

«Emlak şirketleri arasında zencilerden ne kadar kira alınacağıyla ilgili bir anlaşma mı var yoksa?»

«Hayır, ama iş ve çalışma ahlakı diye de bir şey vardır.»

«Demek, böylece Thomas ailesi ve benzerlerinden elde ettiğiniz kârları, onların acı dolu hayatlarındaki zorlukların hafiflemesi ve bu aldatılmış, oyuna getirilmiş halka yardım etmek için harcayarak kendi vicdanınızın sesini susturmaya çalışıyorsunuz, öyle mi?»

«Gerçekleri değiştirmeyin efendim.»

«Mr. Dalton, zencilerin öğrenim ve eğitimleri için neden bağışta bulunuyorsunuz?»

«Onlara fırsat vermek için.»

«Öğrenim görmesine yardım ettiğiniz zencilerden hiç birini yanınızda çalıştırdınız mı?»

«Hayır.»

«Mr. Dalton; Thomas ailesinin, size ait evlerden birinde insanın içine dehşet salan koşullar altında yaşamasının, kızınızın ölümüyle ilişkili olabileceğini hiç düşündünüz mü?»

«Ne demek istediğinizi anlamıyorum.»

Max: «Bu kadar,» dedi.

Mr. Dalton yerine döndükten sonra, tanık olarak önce Peggy, onun ardından Britten, bir grup doktor, gazeteci ve polis memurunun ifadeleri alındı. Sonunda Adlî Tabip: «Şimdi de Bigger Thomas'ı dinleyelim,» diye bağırdı.

Salonda heyecanlı sesler duyuluyordu. Bigger bütün gücüyle iskemlesinin kol yerlerini tutmuş sıkıyordu. O sırada Max'ın, omuzuna dokunduğunu duydu ve döndü, Max: «Hiç kıpırdamadan yerinde otur,» diyordu.

Nitekim kendisi yerine o ayağa kalktı.

«Sayın Adlî Tabip, bir dakikanızı rica edebilir miyim?»

«Evet?»

«Bigger Thomas'ın avukatı olarak, müvekkilimin burada ifade vermek istemediğini açıklamak istiyorum.»

Adlî Tabip: «Ancak, onun ifadesi burada merhumenin ölümüyle ilgili bütün kuşkuları silecektir,» dedi.

«Müvekkilim şu anda polis gözetimi altındadır ve ifade vermeyi reddetmek de hakkıdır...»

Adlî Tabip: «Peki peki,» dedi.

Max yerine oturdu.

Sonra da Bigger'ın kulağına: «Rahat otur. Hallettik,» diye fısıldadı.

Çocuk rahatlamıştı, yüreğinin deli gibi çarptığını duyuyordu. Bir şeyler olsun da karşısındaki o beyaz suratlar kendisine bakmaktan vazgeçsinler istiyordu. Sonunda yüzler gerçekten başka yana çevrildi. Adlî Tabip masanın başına yürümüş, ağır ve ince ve kasten öyle yaptığını anlatan bir davranışla fidye mektubunu eline almıştı.

Yanındaki iskemlelerde oturan altı kişiye döndü, sonra: «Beyler,» dedi. «Tanıkların ifadelerini dinlediniz. Şimdi de Güvenlik Müdürlüğü'nün ele geçirdiği kanıtları incelemenizin yararlı olacağına inanıyorum.»

Adlî Tabip, fidye mektubunu jüri üyelerinden birine verdi, adam mektubu okuduktan sonra öteki üyelere geçirdi. Jüri üyelerinin hepsi çantayı, kanlı bıçağı, kararmış balta bıçağını, Komünist Partisi'nin broşürlerini, rom şişesini, sandığı ve imzalı itirafı incelemişlerdi.

Adlî Tabip: «Bu cinayetin garipliği ve merhumenin cesedinin yanmasından ötürü, bir kanıtı daha gözden geçirmenizin gerekli olduğunu düşünüyorum. Bu da, merhumenin öldürülüş biçimine ışık tutabilecektir,» dedi.

Dönüp salonun arka kapısında bekleyen beyaz gömlekli iki kişiye başıyla işaret etti. Salon iyice sessizleşmişti. Bigger işin daha ne kadar süreceğini düşünüyor, fazla dayanamayacağını anlıyordu. Arada bir salonu bulanık görüyor, üstüne bir uyuşukluk çöküyordu. Ama kendini sıkınca, durumunun normale döndüğünü farkediyordu. Derken salon yine gürültülerin artmasıyla bir arı

kovanına benzeyince, Adlî Tabip susulması için çekicini vurdu. O sırada kargaşalık oldu. Bigger birinin: «Yol verin, lütfen,» dediğini duyuyordu.

İleri baktığında beyaz gömlekli iki kişinin üstü örtülü, tekerlekli, dört köşe bir masayı salondaki geçitlerin birinden geçirdiklerini gördü. Bütün bunlar ne demek oluyor, diye düşündü. Max'ın elini omuzunda duydu.

«Sakın aldırma, Bigger. Birazdan bitecek.»

Çocuk gergin bir fısıltıyla sordu: «Ne yapıyorlar?»

Max bir an susup hiç sesini çıkarmadı. Sonra da kararsızlık içinde karşılık verdi: «Ben de bilmiyorum.»

Şimdi dikdörtgen masayı salonun önüne doğru getirmişlerdi. Adlî Tabip, gerisinde büyük anlamlar gizli, ağır, derin bir sesle konuşuyordu: «Adlî Tabip yardımcısı ve adaletin çıkarlarına uygun olarak, Bessie Mears'in cesedini kanıt olarak göstermeye karar verdim. Bessie Mears, ırzına geçildikten sonra öldürülmüştür. Bu durumda polis yetkilileriyle doktorların da Bessie Mears'in ölümüyle ilgili ifadeleri alınacaktır...»

Adamın son sözleri salondaki müthiş gürültü ve haykırmalardan duyulmaz olmuştu. Polis memurları, içerde sessizliği sağlayabilmek için iki dakika süreyle coplarını duvarlara vurmak zorunda kaldılar. Max telaşla fırlayıp üstü örtülü masanın yanına koşarken Bigger yerinde taşlaşmış gibi oturuyordu.

«Sayın Adlî Tabip!» dedi Max. «Bu yaptığınız ayıptır. O kızın cesedini burada ahlaka aykırı bir görünüşte ortaya çıkarmanız, halkı bir karışıklığa kışkırtmaktan başka amaç taşımamaktadır...»

Adlî Tabip öfke ve kinle bağırdı: «Bessie Mears'i öldüren adam tarafından öldürülen Mary Dalton'ın katlediliş biçimi üzerine jürinin ancak bu yolla kesin bir kararа varmasını sağlayacağız.»

«Bigger Thomas'ın itirafı, jüri için gereken bütün kanıtları kapsamaktadır,» dedi Max.

Adlî Tabip karşılık verdi: «Bunu kabul edecek olan Büyük Jüri'dir. Siz de sorgunun gidişini artık daha fazla aksatamazsınız. Bu davranışınızda direnirseniz, salondan dışarı çıkarılacaksınız. Hangi kanıtların gerekli olduğuna karar vermeye resmen hakkım vardır...»

Max dönüp ağır ağır yerine doğru yürüdü. Dudakları kısılmıştı ve yüzü bembeyazdı.

Bigger da ezilmiş, büsbütün çaresiz kalmıştı. Ağzı açıldı yine, dudakları sarktı. Donmuştu, hiç bir şey duyamıyordu. Mary'nin sorgusu sırasında Bessie'yi bütünüyle unutmuştu. Neyin tezgahlandığını anlıyordu. Kanıt olarak Bessie'nin cesedinin ortaya çıkarılması ve Mary'yi öldürüşünün saptanması, onu halka bir canavar olarak tanıtacak, kendisine duyulan nefretin artmasına neden olacaktı. Sorgu sırasında Bessie'nin ölümünden hiç söz edilmemişti. Şimdiyse, salondaki bütün beyazların yüzünde derin bir şaşkınlık okunuyordu. Bessie'yi unutmasının nedeni, onu pek az düşündüğünden değildi; yalnızca, Mary'nin ölümü onu daha çok korkutmuştu. Daha doğrusu, onu asıl korkutan bu ölüm değil, bir zenci olarak bu olayın kendisi için ne gibi bir anlam taşıdığıydı. Böylece de halka, kent düzenini ve güvenliğini yeniden elde etmek amacıyla onun en kısa zamanda ortadan silinmesi gerektiğini anlatmak istiyorlar, bunun için Bessie'nin cesedini gösteriyorlardı. Mary'yi öldüren Bigger'ı öldürebilmek amacıyla Bessie'nin öldürülüşünü, koz olarak kullanıyorlar, onu yok etmek için girişilecek her hareketi haklı çıkarmak istiyorlardı. Hem zenci, hem de beyaz iki kızı öldürdüğü halde, aslında beyazın öldürülüşünden ötürü cezalandırılacağını çok iyi biliyordu. Zenci kız yalnızca bir kanıttı. Üstelik Bessie'yi öldürmesine beyazların gerçekte hiç de aldırmadığını çok iyi anlıyordu. Onlar, bir zenciyi öldüren başka bir zencinin ardına hiç bir zaman düşmezlerdi. Daha da beteri, zencilerin birbirlerini öldürmelerinden beyazların hoşnut kaldığını bile duymuştu. Çünkü bu, karşılarında bir zenci daha azalıyor demekti onlar için. Zenci, yalnızca bir beyaza zarar verdiği, bir beyazın canına kıydığı ya da bir beyazın malını zarara uğrattığı zaman suç işlemiş sayılırdı. Bir süre sonra, salonda olup bitenleri dinleyip bunlara bakmaktan kendini alamadı. Gözleri masanın üstünde, beyaz çarşafın altında yatan o dikdörtgen şekil üstünde özlemle dururken, Bessie'ye karşı sağlığında bile o andaki kadar derin bir sevecenlik duymadığını düşündü. Bessie'nin, ölmüş olduğu, hattâ kendisi tarafından öldürüldüğü halde, cesedinin bu şekilde ortaya çıkarıl-

masından iğreneceğini, bu işten nefret edeceğini biliyordu. İçindeki öfke arttı. Bu öfke, beyazların mutfaklarında uzun ve yorucu saatlarını alan işinden döndüğünde Bessie'nin anlattığı gibi, başkalarının emrinde onca zaman çalıştıktan sonra insanın kendi kendini düşünüp, bir şeyler hissetmesine sıra kalmadığını bilmesinden doğan eski bir duyguydu. Yaşamak zorunda olduğunu söyledikleri yerde yaşadığı, yapmak zorunda olduğunu söyledikleri şeyleri yaptığı, onlardan kurtulmak için cinayet işleyinceye kadar bütün bunları bir bir yerine getirdiği hep baş eğdiği ve en sonunda da öldürdüğü halde, onu yine de yönetiyorlardı. Yüreği, ruhu, gövdesi ve kanıyla onların malıydı. Davranışlarıyla, bedeninin en küçük parçasına kadar sahip çıkıyorlar, uykusunu ve uyanışını yönetiyorlar, hayatına istedikleri rengi veriyorlar, ölümünün ne şekilde olacağını ona zorla kabul ettiriyorlardı.

Adlî Tabip önce masaya çekiciyle vurup herkesi sessizliğe çağırdı, sonra örtülü masaya yaklaştı ve kolunun bir tek hareketiyle örtüyü cesedin üstünden çekti. Kızıl ve kara renklerin karışımından meydana gelen görüntü Bigger'ın içini anî bir korkuyla doldurmuştu. Bunun etkisiyle ellerini yüzüne götürür götürmez havada flaşların patladığını farketti. Kendisine acı veren müthiş bir çabayla salonun arka tarafına bakmak için kendini zorladı. Çünkü Bessie'yi bir daha görürse, iskemlesinden fırlayarak bu salon ve içindekileri ortadan yok edebilmek umuduyla elini kolunu sallamaya başlayacağını anlıyordu. Sinir sistemi, görmeden bakmasına ve salondaki gürültülerin hiç birini duymamasına yardım ediyordu yeterince.

Derken başına, tam gözlerinin ortasına bir ağrı saplandı ansızın. Dakikalar ağır ağır geçtikçe, gövdesini kaplayan soğuk ter onu iyice bitkin düşürüyor, kanı âdeta kulaklarında zonkluyordu. Dudakları kupkuru olmuştu. Diliyle ıslatmak istediyse de yapamadı. Kendinden geçmek için harcadığı müthiş çaba ve Bessie'nin insanın içine dehşet salan görünümüyle, salonun arı kovanına benzeyen gürültüsü yüzünden hiç bir yanını oynatamaz hale gelmişti. Öylece hiç kıpırdamadan oturuyordu. çevresi sanki görünmez bir betonla örülmüştü ve dik durmasına, hiç hareket edememesine yardımcı olu-

yordu. Ama bir an geldi ve artık dayanamayacağını anladı. Öne eğilip yüzünü ellerinin arasına gömdü. Çok uzaklardan, yükseklerden gelen bir ses kulaklarını dolduruyordu şimdi: «Jüri yandaki odaya çekilecek.»

Başını kaldırınca, adamların altısının da tek sıra halinde arka kapıdan çıktığını gördü. Örtü yine Bessie'nin üstüne çekilmişti, artık onu görmüyordu. Salondaki gürültü artınca, Adlî Tabip yine çekiciyle masaya vurdu. Altı kişi tek sıra halinde salona dönmüş, yerlerini almışlardı. Biri Adlî Tabip'e bir kağıt parçası uzattı. Adam ayağa kalktı, sessizliği sağlamak için elini de kaldırdı, sonra da elindeki kağıttan, Bigger'ın anlamadığı uzun sözcükler okumaya başladı. Arada şu cümleleri yakalayabiliyordu:

«...adı geçen Mary Dalton, Drexel Caddesi 4605 numaralı evinin yatak odasında, cebren ve şiddetle soluksuz bırakılma ve gırtlağı sıkılmak suretiyle öldürülmüştür. Merhume, Bigger Thomas tarafından ırzına tecavüz edilerek öldürülmüştür...

«...biz, jüri üyeleri, adı geçen olgunun bir cinayet olduğuna ve adı geçen Bigger Thomas'ın, yasanın bu konudaki maddesinin gereği yerine getirilene kadar cinayet suçuyla, Büyük Jüri huzuruna çıkarılmasına karar verdik...»

Ses bir vızıltı halinde sürüp gidiyordu. Ama Bigger artık dinlemiyordu. Bütün görüp işittikleri, duruşması bitip idam edilene kadar cezaevinde kalacağı anlamına geliyordu. Sonunda Adlî Tabip'in sesi kesildi. Salon büyük bir gürültüyle çalkalanıyordu. Bigger, kadın ve erkeklerin, yanından geçtiğini duyuyordu. Uzun bir uykudan uyanan bir adam gibi çevresine bakınınca Max'ın, kolunu tuttuğunu gördü.

«Bigger!»

Başını hafifçe döndürdü.

«Bu gece görüşeceğiz. Seni Cook County Cezaevi'ne götürüyorlar. Oraya gelip seninle her şeyi baştan alarak konuşacağım. Neler yapılacağına bakacağız. Bu arada fazla dertlenme. Elinden geldiği kadar çabuk yatıp biraz uyumaya bak. Tamam mı?»

Sonra Max yanından ayrıldı. İki polisin, tekerlekli masanın üstünde yatan Bessie'nin cesedini kapıdan çı-

kardığını gördü. İki yanında oturan polisler de kollarını tutmuşlar bileklerini kendi bileklerine bağlamışlardı. Önünde iki, arkasında da iki polis daha vardı.

«Hadi bakalım, çocuk!»

Memurların ikisi önünde yürüyor, müthiş kalabalığın arasından ona yol açıyorlardı. Yanlarından geçerken beyaz kadın ve erkeklerin sustuğunu, birkaç metre uzaklaştıktan sonra yeniden konuşmaya başladıklarını duyuyordu. Onu ön kapıdan geçirip hole çıkardılar. Yine yukarı götürüleceğini sanarak asansöre yöneliyordu ki, polisler sert bir hareketle engellediler. «Bu yandan!»

Binanın ön kapısından caddeye çıkarmışlardı onu. Yolları, binaları sarı güneş ışınları yıkıyordu. Kaldırımda büyük bir kalabalık toplanmıştı. Rüzgar çok sert esiyordu. Tiz bağrışmalar ve haykırışlar arasında şu sözcükleri yakalayabildi:

«...onu bize bırakın!»

«...kıza yaptıklarını yapın ona...»

«...onun gereğine biz bakalım...»

«...o kara maymunu yakın...»

Kaldırımda bekleyen bir arabaya binebilmesi için kalabalığın arasından dar bir geçit açmışlardı. Görebildiği kadarıyla her yanda, göğüslerinde maden kokartlar parlayan mavi ceketli beyazlar vardı. Onu, kelepçeyle bileklerinden bağlandığı iki polisin arasında, arabanın arka koltuğuna oturttular. Motor homurtuyla çalıştı. Önde ki başka bir araba kaldırımdan ayrılarak canavar düdüğünü öttüre öttüre gün ışığına çıktı. Onun ardından bir, sonra da dört araba daha yola koyuldu. Sonunda Bigger' ın içinde bulunduğu araç da onların arkasına takılmıştı. Geride bir sürü arabanın daha parktan çıkıp yola düzüldüğünü çığlıkları duyulan canavar düdükleriyle motor seslerinden anlıyordu. Yan pencereden, geçtikleri binalara bakmaya başladı. Ama hiç bir yer ona tanıdık gelmiyordu şimdi. Her iki yanındaki beyazların yüzünü ve aralık ağızlarıyla kendisine baktıklarını görüyordu. Biraz sonra güneye yöneldiklerini anladı. Canavar düdükleri öyle tiz perdeden çalıyordu ki, bir ses dalgasının üstünde yolculuk yapıyormuş gibi geliyordu ona. Arabalar, State Caddesine saptı. Otuz Beşinci Caddede çevre ona daha bildik görünmeye başladı. Otuz Yedinci Caddeye

vardıklarındaysa, iki blok ötedeki evini düşündü. Annesiyle kardeşleri ne yapıyordu acaba şu anda? Jack, G.H. ve Gus neredeydi? Lastikler dümdüz asfaltta müzikli sesler çıkarıyordu. Her köşede bir polis memuru arabalara geçmeleri için el sallıyordu. Onu nereye götürüyorlardı? Belki de Güney Kesimi'ndeki bir cezaevinde tutacaklardı? Belki Hyde Park Polis Merkezi'ne götürüyorlardı. Kırk Yedinci Caddeye gelince, doğuya, Cottage Grove Caddesi yönünde ilerlediler. Drexel Caddesinden sonra da yeniden kuzeye yöneldiler. Gövdesi kaskatı kesilmişti, eğilip baktı. Mr. Dalton bu caddenin üstünde oturuyordu. Ona ne yapacaklardı? Arabalar yavaşlayıp tam Daltonların kapısı önünde durdu. Onu buraya niçin getirmişlerdi? Tuğla rengi taşlardan yapılmış, büyük eve baktı. Güneşin altında sakin, sessiz bir görünümü vardı. İki yanında oturan polislerin yüzünü araştırdı. Dimdik, ileriye doğru bakıyorlardı. Önünde, arkasında ve kaldırımlarda tabancalarını çekmiş polisler uzun sıralar oluşturmuşlardı. Çevresindeki bütün apartmanların pencereleri beyaz yüzlerle dolmuştu. Halk kapılardan dışarı akın ediyor, Daltonların evine doğru koşuyordu. Göğsünde altın renkli yıldız bulunan bir polis memuru arabaya yanaştı, kapıyı açıp ona bir göz attıktan sonra sürücüye döndü: «Tamam, çocuklar. Çıkarın onu dışarı!»

Kendisini kaldırıma indirdiler. Şimdiden büyük bir kalabalık yolun kıyısında, caddede, çimenlerin üstünde ve polis kordonunun gerisinde toplanmıştı. Küçük, beyaz bir çocuğun: «İşte bakın, Miss Mary'yi öldüren zenci!» diye bağırdığını duydu.

Onu kapıdan bahçeye, oradan da merdivene götürdüler. Bir an durup Daltonların sokak kapısına baktı. Bu, bir haftadan az zaman önce elinde başlığıyla, önünde büyük bir çekingenlik ve eziklikle durduğu aynı kapıydı. Kanat açıldı, arka merdivenlerden ikinci kata, oradan da Mary'nin yatak odasına götürdüler Bigger'ı. Bir an soluğunu alamıyormuş gibi geldi. Onu buraya neden getirmişlerdi? Gövdesi bir kez daha terden sırılsıklamdı. Bayılmadan daha ne kadar zaman burada kalabilirdi? Onu odaya soktular. İçerisi polisler ve ellerindeki flaşlarıyla hazır durumda bekleyen gazetecilerle doluydu. Çevresine bakındı. Burası tıpkı o gece gördüğü gibiydi. İşte ora-

da Mary'yi soluksuz bırakarak boğduğu yatak vardı. Küçük baş ucu masasının üstünde ışıklı sayıları olan masa saatı duruyordu. Pencerelerde aynı perdeler vardı; panjurlarsa, o gece beyazlar içindeki Mrs. Dalton'ın, elleri önünde, lacivert karanlığa boyanmış odaya girişi sırasında, pencerenin yanına sindiği zamanki gibi en tepeye çekilmişti. Adamların hepsinin gözlerinin kendi üzerine dikili olduğunu görünce, için için kızgınlık ve utançla yanmaya başladı. Gövdesi kasılmıştı. Göğsünde altın yıldız olan adam yanına yaklaşıp alçak, yumuşak bir sesle konuşmaya başladı: «Bigger, iyi bir çocuk gibi davran! Rahat et! Dertlenme sakın! Sıkılma da! Bize hiç telaşlanmadan, o gece olanları gösterip anlatmanı istiyoruz, tamam mı? Çocukların resim çekmesine de aldırma sakın. O gece yaptığın bütün hareketleri tekrarla...»

Bigger adama öfkeyle baktı. Gözleri ateş saçıyordu. Gövdesi o derece kasılmıştı ki, yarım metre uzadığını sanıyordu o anda.

Adam: «Hadi canım,» diyordu. «Kimse sana kötülük etmeyecek. Korkma!»

Bigger'ın tepesi fena atmıştı. Müthiş bir öfkenin her yanını kapladığını duyuyordu.

«Hadi, bize o gece neler yaptığını göstermeni istiyoruz.»

Hiç kımıldamadan olduğu yerde durdu. Adam kolunu yakalayıp onu yatağa sürüklemeye kalkışınca sert bir hareketle geri çekildi. Kasları taşlaşmıştı. Gırtlağını kızgın bir kıskaç sıkıştırıyordu sanki. Dişlerini de öylesine sıkmıştı ki, istese bile konuşamazdı. Geri geri duvara gitti, yere çevirdiği gözlerinde tehlikeli bir pırıltı belirmişti.

«Ne oluyorsun, çocuk?»

Bigger dudaklarını gerdi; o kadar ki, dişleri görünüyordu şimdi. Sonra gözlerini kırpıştırdı. Flaşlar patlamıştı. Aynı anda, arkasını duvara vermiş, ağzını da hırlar gibi gerilmiş durumda gösteren bir resmini çektiklerini anladı.

«Korkuyor musun, çocuk? Ama o gece burada kızla birlikteyken korkmuyordun, değil mi?»

Bigger ciğerlerine bol bol hava çektikten sonra: «Hayır, korkuyordum,» diye çığlık atmayı çok isterdi. Ama ona kim inanırdı ki? Bu gibi adamlara o gece neler

duyduğunu anlatmaya çalışmadan gidecekti ölümüne. Adam yeniden konuştuğu zaman sesinin anlamı değişmişti: «Hadi, çocuk! Sana şimdiye kadar iyi davrandık; ama gerekirse sertleşir, zor da kullanırız, tamam mı? Bu sana kalmış bir şey. Hadi bakalım, yatağın yanına gidip kızın ırzına nasıl geçerek öldürdüğünü göster!»

Bigger, gerilmiş dudaklarının arasından söylendi: «Onun ırzına geçmedim.»

«Hadi hadi. Yitirecek neyin kaldı ki? Ne yaptığını göster bize.»

«İstemiyorum.»

«Ama göstermek zorundasın.»

«Göstermek zorunda değilim.»

«O zaman sana zorla yaptırırız istediğimizi.»

«Öldürmenin dışında bana zorla bir şey yaptıramazsınız.»

Bunları söylerken de onlardan sonsuza dek kurtulmak için oracıkta kendisini vurmalarını istedi. Göğsünde yine altın yıldız bulunan başka bir adam yanlarına yaklaşmıştı: «Kes artık,» dedi. «Ona zorla hiç bir şey yaptıramayız.»

«Öyle mi diyorsun?»

«Kuşkusuz. Zaten ne yararı var ki zorlamanın?»

«Peki çocuklar, onu arabaya götürün.»

Bileklerine kelepçeleri yeniden takarak onu holden geçirdiler. Ön kapı açılmadığı halde sokaktaki bağrışmalar ve homurtular duyuluyordu. Kapının büyük camlarından görebildiği kadarıyla sokakta, güneş ve rüzgarın altında bir sürü beyaz birikmişti. Onu çıkardıkları sırada bu çığlık ve gürültüler arttı. Kendisi göründüğü zaman da sesler o derece yükseldi ki, kulakları sağır edici bir tempo halini aldı. Gitgide de artıyordu. Çevresi polislerle kuşatılmış durumda, halkın arasından yarı sürüklendi, yarı da uçuruldu âdeta. Sonra bahçe kapısından geçirip arabaya götürdüler onu.

«Seni kara maymun, seni!»

«Vurun o piçi!»

Suratına tükürüklerin sıcak sıcak yağdığını duydu. Biri üstüne saldırmaya kalkıştı, ama polisler tarafından durduruldu. Tökezlerken yüksekte parlak bir cisim dikkatini çektiğinden başını kaldırmıştı. Karşıdaki bir bina-

nın damında bir haçın, alev alev yandığını gördü. Bunun kendisiyle ilgili olduğunu hemen anladı. Ama haçı neden yaksınlardı? Öylece bakarken, o sabah hücresine gelen yüzü terli zenci papazın ciddî bir sesle İsa'dan, onun için ve dünyadaki herkes için bir haç bulunduğundan, İsa'nın haçı nasıl taşıdığından, nasıl ölüneceğini nasıl sevip, sonsuz hayatın yaşanabileceğini gösterdiğinden söz edişini anımsadı. Ama şimdiye kadar damın üstünde olduğu gibi bir haçın yandığını görmemişti. Beyazlar da onun, İsa'yı sevmesini mi istiyorlardı? Rüzgarın alevleri oynattığını gördü. Hayır, doğru değildi bu davranış. Bir haç yakılamazdı. Arabanın önünde durup kendisini içeri itmelerini beklerken gözleri şaşkınlık ve korkuyla açılmış, içgüdüsü bir çıkmaza girmişti, bir şey anımsamaya çalışıyordu:

«Ona bakıyor!»

«Onu görüyor!»

Çevresindeki yüzler ve gözler, İsa'dan, onun aşkı ve haçın üstünde ölüşünden söz eden papazınkine hiç benzemiyordu. Din adamının anlattığı haç kanlıydı, alevli değil; üstelik de sakindi, saldırgan değil. O anda korku ve dehşet yoktu içinde. Mistik bir boyun eğişle merak duyuyordu. Aynı zamanda diz çöküp ağlamak gelmişti yüreğinden. Yine de bu haç onda lanetler savurarak öldürme isteği uyandırıyordu. Derken, papazın boynuna astığı öteki haçı anımsadı. Birinin insan derisinin üstünde, göğsünde durduğunu duyarken, ötekinin gözler önünde, soğuk gökyüzüne doğru yükselen bir damın tepesinde ateşler içinde yandığını ve çıkan alevlerin buz gibi rüzgarın kamçılamasıyla tıslayan sesler koyuverdiğini düşündü.

«Onu yakın!»

«Gebertin onu!»

Şimdi anlamıştı: Haç, İsa'nın değil, Ku Klux Klan'ın (*) haçıydı. Kendi boynunda bir kurtuluş haçı asılıydı; oysa onlar kendisinden nefret ettiklerini göstermek üzere yine haç yakıyorlardı. Hayır, bunu istemiyordu iş-

(*) Birleşik Amerika'da iç savaştan sonra, güney eyaletlerinde zencilerin siyasal hakları aleyhinde kurulan gizli bir örgüt.

te. Papaz onu tuzağa mı düşürmüştü yoksa? Kendisini aldattıklarını düşünüyordu. Boynuna asılı haçı çekip koparmak ve atmak istiyordu. İte kaka arabaya oturttular Bigger'ı. İki yanında yine iki polis vardı. Gözlerini dikmiş korkuyla, alevler içinde yanan haça bakıyordu. Canavar düdükleri çalındı, arabalar ağır ağır kalabalık caddede yol almaya başladı. Kendi haçı, yüreğine doğrultulan bir bıçak gibi göğsünde sallanıyordu. Parmakları da bunu çekip koparmak isteğiyle sancıyordu neredeyse Bu ona kuşkusuz ölüm getirecek kötülük dolu bir kara büyüydü. Arabalar, State Caddesinden canavar düdüklerini öttürerek geçip arka arkaya batıya, Yirmi Altıncı Caddeye saptılar. Halk kaldırımlarda durmuş onları seyrediyordu. On dakika sonra büyük, beyaz bir yapının önünde durmuşlardı. Onu merdivenlerden çıkardılar, sonra birçok koridordan geçirip bir hücre kapısının önüne getirdiler. İçeri itildi. Kelepçelerini çıkarmışlar, kapıyı da gümbürtüyle üstüne kapamışlardı. Ama adamlar hâlâ dışarı çıkmıyor, ona merakla bakıyorlardı.

Gömleğini, soluk solüğa paralar gibi açtı. Başkalarının onu bu durumda görmesi umurunda bile değildi. Haçı yakalayıp zincirinden kopardı. Bir yana fırlatırken, bir yandan da çığlık denebilecek bir sesle lanetler savuruyordu.

«İstemiyorum bunu!»

Adamlar şaşkınlıkla soluyarak ona baktılar.

«Atma onu çocuk! Bu senin haçın.»

«Haçsız da ölürüm ben.»

«Artık sana yalnızca Tanrı yardım edebilir, çocuk! Ruhunu arındırmaya çalışsan iyi edersin.»

«Benim ruhum yok.»

Adamlardan biri haçı yerden kaldırıp ona getirdi.

«Al, çocuk. Atma bunu, sakla. Tanrı'nın haçıdır.»

«Beni ilgilendirmez.»

İçlerinden biri sonunda söylendi: «Aman canım, rahat bırakın onu.»

Hepsi dışarı çıktı, haçı tam kapının ağzında, öylece yerde bırakmışlardı. Kaldırıp, bu kez daha uzağa fırlattı. Sonra da bitkin bir durumda parmaklıklara yaslandı, tükenmişti. Ona ne yapmaya çalışıyorlardı? Birden ayak sesleri duyup başını kaldırdı. Kendisine doğru ge-

len biri vardı. Arkasında da bir beyaz görünüyordu. Dikleşti, gövdesi kasılmıştı. Zenci, o sabah onun için dua eden papazdı. Beyaz adam hücrenin kilidini açtı.

Bigger bağırdı: «Seni istemiyorum.»

Adam azarlarcasına konuştu: «Oğlum!»

«Seni istemiyorum.»

«Ne oldu, oğlum?»

«İsa'nı al ve defol!»

«Ama, oğlum. Ne söylediğini bilmiyorsun. Bırak da senin için dua edeyim.»

«Sen kendin için dua et.»

Beyaz nöbetçi, papazı kolundan tutarak yerdeki haçı gösterdi: «Bakın, Sayın Rahip, haçı atmış!»

Papaz ona bakıp: «Oğlum, Tanrı'nın yüzüne tükürme,» dedi.

Bigger söylendi: «Beni rahat bırakmazsan şimdi senin de suratına tükürürüm.»

Nöbetçi dindar bir davranışla beş parmağını top yapıp önce alnına, sonra göğsüne, sol omuzuna, sağ omuzuna dokundurup haç çıkardıktan sonra: «Kızıllarla konuştu!» dedi.

Bigger haykırdı: «Pis bir yalan bu.» Sözcükler içinden kaynarcasına dökülürken kendisinin de tıpkı alevler içinde yanan bir haç olduğunu düşünüyordu, «Seni istemediğimi söyledim. Buraya girersen seni öldürürüm. Beni rahat bırak!»

Yaşlı zenci papaz hiç ses çıkarmadan eğilip haçı yerden aldı. Nöbetçi anahtarı kilide sokmuş, kapıyı açmıştı. Hemen koşup parmaklıkları yakalayarak kapıyı itti, kapadı. Kanat, yaşlı zenci papazın suratına büyük bir hızla çarpmış ve sırt üstü betonun üstüne yuvarlamıştı. Çeliğin çeliğe vurmasından çıkan ses uzun, sessiz koridorda uzun süre dalgalar halinde yankılandıktan sonra uzaklarda sönüp duyulmaz oldu.

Nöbetçi: «En iyisi onu rahat bırak,» dedi. «Pek vahşi ve saldırgan bir hali var.»

Papaz ağır hareketlerle ayağa kalkıp şapkasını, İncil'i ve haçı aldı. Bir an, eliyle bereli yüzünü ovuşturdu, sonra içini çekerek haçı yine hücreden içeri attı: «Eh, oğlum. Seni Tanrı'nla baş başa bırakıyorum.»

Bunları söyledikten sonra uzaklaştı. Ardından nöbet-

çi onu izliyordu. Bigger yalnız kalmıştı. Duyguları ve heyecanı öylesine güçlüydü ki, ne kulakları bir şey duyuyor, ne de gözleri bir şey görüyordu. Sonunda cayır cayır yanan gergin vücudu gevşedi. Yerde duran haçı görmüştü. Hızla atılıp eline aldı, bir süre çelik gibi kasılan parmaklarının arasında tuttu. Sonra da hücre kapısının parmaklıklarından dışarı fırlatıverdi. Haç karşıdaki duvara yalnızlık dolu bir gürültüyle çarpıp yere düşmüştü.

Bundan sonra bir daha umuda benzer bir duyguya kapılmak istemiyordu. Hata buradaydı zaten; o papaza o kadar çok konuşma izni vermişti ki, sonunda içinde bir şeyler olabileceğini bekleyen bir duygu uyanmıştı. Ve korkunç bir şey olmuştu: Papazın boynuna taktığı haçı gözünün önünde yakmışlardı.

Sinir bunalımını atlattıktan sonra ayağa kalktı. Öbür hücrelerin parmaklıklarından, birilerinin kendisini seyrettiğini belli belirsiz farkediyordu. Görüşü hâlâ bulanıktı. Hafif mırıltılar duyarken, evinden çıkıp işine giden bir adamın birden güneşin parladığını farketmesi gibi burada da, Cook County Cezaevinde bile zenci ve beyazların ayrı ayrı hücrelere konduklarını içinde hiç bir kırıklık duymadan gördü. O sırada gözlerini kapamış ranzasında yatıyor, karanlığın onu biraz olsun yatıştırdığını duyuyordu. Arada bir de kendisini etkisine alan duygu fırtınası yüzünden bedeninin gerilip karıncalandığını farkediyordu. İçinde güçlü bir duygu, bundan böyle hiç kimseye, hattâ Jan'a ve Max'a bile güvenmemesine karar verdirtti. Belki kötü insanlar değillerdi; ama bundan böyle ne yaparsa yapsın ve ne düşünürse düşünsün, her şey kendinden gelecek ya da hiç gelmeyecekti. Yüreğinde asılı haçların bir daha alevler içinde yanışını görmek istemiyordu.

Ateşli duyguları ağır ağır soğumaktaydı. Gözlerini açtı. O sırada birisinin, yandaki duvara hafif hafif vurduğunu, sonra da bir fısıltı duydu:

«Hey! Yeni gelen!..»

Doğruldu, Ondan ne istediklerini merak ediyordu.

«Sen, şu Dalton davasında yakalanan değil misin?»

Yumruklarını sıktı. Yeniden uzandı. Onlarla konuş-

mak istemiyordu. Onlar kendi cinsinden değillerdi. Burada kendisininkine benzeyen suçlardan yatmadıklarını anlıyordu. Beyazlarla beyaz oldukları, zencilerle de onlardan utandığı için konuşmak istemiyordu. Kendi ırkı çok meraklı davranacaktı. Uzun süre hiç bir şey düşünmeden yattı, sonra çelik kapının açıldığını duydu. Başını kaldırınca elinde yemek tepsisiyle bir beyazın içeri girdiğini gördü. Doğrulup oturdu. Adam tepsiyi yanına koymuştu. Sonra: «Avukatın gönderdi, yavrum,» dedi. «Çok iyi adam avukatın.»

Bigger sordu: «Bana bir gazete verebilir misiniz?»

Öteki başını kaşıyarak söylendi: «Dur bakalım, düşünelim. Hah, tamam, oldu ya. Benimkini veririm sana. Okumuştum zaten. Dinle bak, avukatın sana giysi de getirecek. Bunu söylememi istedi.»

Bigger onu duymuyordu. Yemek tepsisini de bütünüyle unutmuştu, hemen gazeteyi açtı. Sonra durdu, kapının kapanmasını bekledi. O işin bittiğini anlatan tıkırtıyı duyunca eğilip okumaya başlamışken yine durdu. Aklına biraz önce içeri giren adam takıldı. Ona ne kadar da iyi davranmıştı. O hücresinde bulunduğu sürece ne diken üstünde oturmuş, ne de kendisini köşeye kıstırılmış gibi hissetmişti. Adam son derece açıktı, içtenlikle davranmıştı. Anlayamadığı bir şeydi bu. Gazeteyi kaldırıp yüzüne yanaştırarak okudu: ZENCİ KATİL ÇİFTE CİNAYETİ KONUSUNDA İTİRAFNAME İMZALADI. ÖLDÜRÜLEN KIZIN CESEDİNİ GÖRÜNCE KORKTU. YARIN İDDİANAME OKUNACAK. KATİLİN SAVUNMASINI KIZILLAR ALDI. İSNAT EDİLECEK SUÇUN REDDEDİLMESİ BEKLENİYOR. Geleceği konusunda kendisine bir ipucu verecek sözler arayarak sayfaları gözden geçirdi.

...katil, elbetteki işlediği suçlar yüzünden en sert cezaya çarptırılacaktır... suçlu olduğundan şüphe edilmemektedir. Bilinmeyen tek nokta, bundan önce daha kaç cinayet işlemiş olduğudur... katile sorgu sırasında saldırmışlardır...

Ardından da:

Komünistlerin, ırz düşmanı ve katil zencinin savunmasını üzerlerine almaları konusunda görüşlerini açıklayan Eyalet Savcısı Mr. David A. Buckley, şöyle demiştir:

«Böyle bir çeteden başka ne beklerdiniz? Hepsini toptan temizleme yanlısıyım. Bu ülkede kızıl eylemlerinin derinlerine inerseniz, bir sürü çözülmemiş suçla karşı karşıya kalacağınızdan eminim.»

Thomas'ın duruşmasının, nisan ayında yapılacak seçimlere ne gibi bir etkisi olacağı kendisine sorulduğu zaman, Mr. Buckley ceketinin yakasındaki pembe karanfili çıkarıp, bunu gazetecilere doğru, gidin! anlamında sallayarak gülmüştür.

O sırada uzun bir çığlık duyan Bigger, fırlayıp gazeteyi yere attıktan sonra ne olduğuna bakmak için parmaklıklı kapıya koştu. Koridorda altı beyazın, kahverengi derili bir zenciyle savaştıklarını gördü. Sonunda zenciyi ayaklarından yakalayıp yerde sürükleyerek Bigger'ın hücresinin önünde durdular. Kapı açılınca, Bigger'ın ağzı şaşkınlıktan bir karış aralandı. Adam beyazların elinden kurtulmak için çaresizlik içinde kıvranıyor, bükülüyordu.

Bir yandan da hiç durmadan: «Beni bırakın, beni bırakın,» diye bağırıyordu.

Adamlar onu kaldırıp içeri attıktan sonra kapıyı da kilitleyip uzaklaştılar. Zenci bir an çöktüğü yerde kaldı, sonra ayağa fırlayıp kapıya koştu. «Kağıtlarımı verin bana,» diye çığlığı bastı.

Bigger, adamın gözlerinin kan çanağına döndüğünü, dudaklarının kenarında da beyaz köpükler belirdiğini görüyordu. Kahverengi derilinin yüzünde ter parlıyordu. Parmaklıkları öylesine çılgın bir ateşle yakalamıştı ki, bağırdığı zaman bütün gövdesi titriyordu. O derece büyük bir acıyla doluydu. Bigger, beyazların bu adama eşyasını neden vermediğini merak etti. Duygularıyla, elinde olmaksızın adamın yanını tutuyordu kuşkusuz.

Zenci yeniden bağırdı: «Bu işten yakanızı kurtaramayacaksınız.»

Bigger ona yaklaşıp elini omuzuna koydu: «Yahu, ne oldu? Ne aldılar senden?»

Adam onun sözlerini hiç duymamış gibi bağırmasını sürdürüyordu: «Sizi Başkan'a şikayet edeceğim, duyuyor musunuz? Kağıtlarımı verin, ya da beni buradan çıkarın. Sizi piçoğlu piç beyazlar sizi... Elimdeki bütün kanıtları yok etmek istiyorsunuz. Suçlarınızı örtbas ede-

mezsiniz. Yaptıklarınızı bütün dünyaya duyuracağım. Beni neden içeri tıktığınızı biliyorum. Profesör söyledi diye, değil mi? Ama o da bu işten o kadar kolay kurtulamayacak...»

Bigger büyülenmiş gibi onu seyrediyordu, korkmuştu. Adamın kaybettiği şeyler yüzünden sinirsel bir bunalım geçirdiğini düşünüyordu. Aynı zamanda, bu tepkinin gerçeğe dayandığını sezinliyor, bu da onu etkiliyor, adama karşı bir sevecenlik duymasına neden oluyordu.

Zenci bağırdı: «Geri dönün. Kağıtlarımı geri verin, yoksa sizi Başkan'a şikayet edip işinizden attırırım.»

Alınan kağıtlarda ne vardı acaba? Adamın bağıra bağıra sözünü ettiği başkan kimdi? Profesör kimdi, Tutuklunun bağırışları arasında Bigger başka bir hücreden kendisine seslendiklerini duydu:

«Buraya bak, yeni gelen!..»

Bigger, çılgın gibi bağıran adamdan uzaklaşıp kapıya gitti.

Bir beyaz: «O delidir,» dedi. «Onu hücrenden çıkarttır. Seni öldürebilir. Üniversitede fazla çalışmaktan keçileri kaçırmış. Karaderililerin nasıl yaşadığını anlatan bir kitap yazıyormuş. Derken bir gün birisinin, bulduğu bütün belgeleri çaldığını söyleyerek aklını oynatmış. Karaderililerin bu kadar kötü davranışlarla karşı karşıya kalışlarının nedenini açıklayan bütün kanıtları bulduğunu, bunları Başkan'a anlatarak her şeyi değiştirteceğini söylüyor, anladın mı? Kaçığın teki yani. Üniversitedeki profesörünün onu içeri tıktırdığını yeminle anlatıyor. Aynasızlar onu bugün don paça yakalayıp getirdiler. Postanenin girişinde durmuş, Başkan'la konuşmak için sıra bekliyordu.»

Bigger, kapıdan ayrılıp ranzaya koştu. Bütün ölüm korkusu, bütün nefret ve utancı, bu çılgın adamla karşılaşmaktan duyduğu nefret karşısında yok olmuştu. Öteki hâlâ parmaklıklara asılmış çığlıklar atıyordu. Hemen hemen Bigger'ın boyu ve ağırlığındaydı. Bigger kendi duygularının şiddetinin de onu neredeyse deliliğin eşiğine getirdiğini ve aklını oynatmakla arasında kıl payı kaldığını, ama bu adamın çılgınlığının, onu kaynayan bir girdabın içine sürükleyeceğini düşünerek garip bir duyguya kapılmıştı. Ranzaya uzanıp ellerini başının altında

kavuşturduğu sırada belirleyemediği bir kaygıyla içi kaynıyor, her şeyden kaçmak istediği halde, hâlâ adamın bağırışını duyuyordu:

«Benden korkuyorsunuz,» diye çığlığı bastı zenci. «Onun için de beni buraya tıktınız. Ama ne olursa olsun, Başkan'a şikayet edeceğim sizi. Bizi Güney Kesimi'nde öylesine üst üste yaşatıyorsunuz ki, onumuzun içinde birimiz kesinlikle deliriyoruz. Bunu da Başkan'a anlatacağım. Bütün bozuk malları Zenci Mahallesi'ne gönderip burada aklın alamayacağı kadar pahalı fiyatlarla sattığınızı da söyleyeceğim. Bizden vergi aldığınızı, ama hastane bile yapmadığınızı bildireceğim. Okulların, alabileceğinden çok fazla kalabalık oluşu nedeniyle, buralardan hep bozuk ve düzelmez insanlar çıktığını anlatacağım. Bizi en son işe alıp, en başta işten attığınızı da Başkan'a söyleyeceğim. Sizi Başkan'a ve Uluslar Derneği'ne şikayet edeceğim...»

Öbür hücrelerdeki adamlar bağırmaya başladılar:

«Kes sesini, kaçık!»

«Götürün şunu buradan!»

«Atın dışarı!»

«Canın cehenneme be!»

Adam bağırdı: «Beni korkutamazsınız. Sizi avucumun içi gibi tanıyorum. Sizi buraya beni gözleyesiniz diye koymuşlar.»

Derken ötekiler şamataya başladı. Ama biraz sonra beyazlar giyinmiş birkaç kişi, yanlarında bir sedyeyle koşarak yetişti. Hücrenin kapısını açıp, bağıran zenciyi yakalayarak üzerine bir gömlek giydirdikten sonra sedyeye yatırıp götürdüler. Bigger doğrulup oturmuş, umutsuzluk içinde önüne bakıyordu. Adamların hücreden hücreye birbirlerine seslendiklerini duyuyordu: «Çocuklar, nesini almışlar bu adamın?»

«Hiç bir şeyini canım. Kaçığın teki, işte.»

Sonunda ortalık yatıştı. Yakalandığından bu yana, Bigger ilk kez yanında birisinin olmasını diledi. Birine tutunabilmek için içinde dayanılmaz bir istek duydu. Anahtarın kilitte döndüğünü işittiği zaman da çok sevindi. Hemen doğrulup oturdu. Başında bir gardiyan duruyordu.

«Hadi gel, çocuk! Avukatın burada.»

Bileklerine kelepçeyi geçirdikten sonra onu koridordan geçirip ufak bir odaya soktular. İçerde Max onu bekliyordu. Bileklerindeki kelepçeleri çıkarmışlar, içeri itmişlerdi. Arkasından kapının kapandığını duydu.

«Otur, Bigger. Anlat bakalım, nasılsın?»

Çocuk iskemlenin kıyısına ilişti, ama karşılık vermedi. Oda ufaktı. Tavandan sarı ışık veren tek bir ampul sarkıyordu. Odanın bir de parmaklıklı bir penceresi vardı. Çevrelerinde her şey derin bir sessizlik içindeydi. Max, Bigger'ın karşısında oturuyordu. Çocuğun gözleri onunkilerle karşılaşınca bakışlarını hemen önüne eğdi. Burada böyle otururken hayatını ellerinde çaresizlik içinde tuttuğunu ve Max'ın, bu hayatı ne yapması gerektiğini kendisine söylemesini beklediğini düşündü. Bu yüzden de kendi kendinden nefret ediyordu. İçini birden yok olmak, ölmek isteği kapladı. Ya kendisi çok zayıftı ya da dünya çok güçlüydü. Bunu bilemiyordu. Birçok kez, kendine içinde yaşanılabilir bir dünya yaratmaya çabalamış, her seferinde de yenilmişti. Bir kez daha birisinin ona bir şeyler öğütlemesini, bir şeyler söylemesini bekliyordu. Bir kez daha işi başkasının elindeydi ve harekete geçmek için onun kararını bekliyordu. Kendini daha derin bir nefret ve korkunun eline mi bırakıyordu yine? Max onun için ne yapabilirdi ki? Çok dürüstçe, elinden gelen çabayı harcasa bile, binlerce beyaz el yükselip onu durdurmayacak mıydı? Ona evine dönmesini neden söylemiyordu? Dudakları konuşmak isteğiyle titriyor, Max'a buradan gitmesini söylemek istiyor, ama konuşamıyordu. Bu şekilde konuşsa da ne kadar çaresiz olduğunu belirtecek ve böylece de ruhunu daha büyük utançlara açacaktı.

Max: «Sana yeni giysiler aldım,» dedi. «Bunları sabah sana verdikleri zaman giy, olur mu? İddianame okunduğu zaman en iyi durumunda olmalısın.»

Bigger susuyordu, Max'a bir daha göz attıktan sonra bakışlarını başka yana çevirdi.

«Ne düşünüyorsun, Bigger?»

«Hiç bir şey,» diye mırıldandı.

«Dinle beni, Bigger. Bana kendinle ilgili her şeyi anlatmanı istiyorum.»

Çocuk birden patladı: «Mr. Max, benim için bir şeyler yapmaya çalışmanızın yararı olmaz.»

Max ona sert sert baktı: «Bigger, gerçekten böyle mi düşünüyorsun?»

«Başka türlü düşünme olanağım yok.»

«Bigger, sana içtenlikle bir şey söylemek istiyorum. Bu durumda suçunu itiraf etmenden başka çıkar yol göremiyorum. Kendimizi onların insafına bırakır, ömür boyu hapse oynayabiliriz...»

«Ömür boyu hapse mahkum edilmektense ölmeye razıyım.»

«Saçmalama. Pekâlâ da yaşamak istiyorsun.»

«Ne için?»

«Bu uğurda savaşmak istemiyor musun?»

«Ne yapabilirim ki? Ellerindeyim artık.»

«Bigger, o şekilde ölmek istemezsin sen.»

«Ne şekilde öleceğim umurumda değil artık,» derken sesi birdenbire kısıldı.

«Dinle beni, Bigger. Şimdi bir nefret okyanusuyla karşı karşıyasın. Ama bu, hayatın boyunca karşılaştıklarından farklı bir şey değil. İşler böyle olduğu için de savaşmak zorundasın. Seni temizlerlerse başkalarına da aynı şeyi kolaylıkla yapacaklardır. Böylece de...»

Bigger ellerini dizlerine koyup: «Evet,» diye mırıldandı. Gözlerini yere dikmişti. «Ama kazanamam.»

«Bigger, her şeyden önce şunu söyle: Bana güvenin var mı?»

Bigger birden kızdı.

Max'ın gözlerinin içine dimdik bakarak söylendi: «Bana yardım edemezsiniz, Mr. Max.»

Adam sorusunu yineledi: «Ama bana güvenin var mı diyorum, Bigger?»

Çocuk, bakışlarını onunkilerden kaçırdı. Max'ın, buradan çıkıp gitmesi için hazırladığı sözleri söylemesini çok güçleştirdiğini düşünüyordu.

«Bilmiyorum, Mr. Max.»

«Ben biliyorum, Bigger. Rengim beyaz,» dedi. «Ve hayatın boyunca karşılaştığın bütün beyazların sana nefret duyurduğunu, o beyaz bunun farkında olmasa bile, yine aynı duyguya kapıldığını anlıyorum. Her beyaz, zenciye haddini bildirmeyi başlıca görevi sayar. Çoğu kez

de bunun nedenini bilmeden böyle davranır, Bigger. Düzen böyle kurulmuş çünkü. Ama bana güvenebileceğini bilmeni isterim.»

«Hiç bir yararı yok, Mr. Max.»

«Davanı üstüme almamı istiyor musun?»

«Bana yardım edemezsiniz. Ellerindeyim.»

Max'ın, kendi görüşlerini kabul ettiğini kendisine anlatmak istediğini farkediyor ve bu da, o gece arabada Jan'ın, elini sıktığı sırada duyduğu aşağılık duygusunu duymasına neden oluyordu. Renginden ötürü duyduğu o sivri ve batıcı acıyla birlikte utanç ve korkuyu da yeniden yaşıyor ve de işte bu yüzden kendi kendinden nefret ediyordu. Max'a güveniyordu. Max öbür beyazların kendisinden nefret etmesine yol açacak bir şeyi üstleniyordu. Ama Max'ın durumu ona, ölümüne rahatlıkla gitmesini sağlayacak kolaylıkta gösterebileceğinden de kuşkuluydu. Tanrı'nın bile ona bunu gösterebileceğinden kuşkuluydu artık. Şu anda anlayabildiği kadarıyla o gece merdivenlerden aşağı sürükledikleri gibi, bir gün yine sürükleye sürükleye elektrikli sandalyeye oturtuvereceklerdi onu. Duygularının değişmesini istemiyor. Böyle bir değişiklik olursa, başka bir tuzağın içine düşmekten korkuyordu. Max'a güven duyduğunu açıklasa ve bu güvene dayanarak hareket etse bunun da sonucu bütün bağlılıkların sonu gibi olmayacak mıydı? İnanmak istiyor, ama korkuyordu. Keşke Max'a yolun yarısındayken rastlasaydım, diye düşünüyordu. Ama her zaman bir beyazla konuştuğu sırada olduğu gibi, yine bir tehlikeli bölgeye düşmüş gibiydi. Yine başını önüne eğmiş, iskemlesinde çakılmış gibi oturuyor ve ancak ona bakmadığı zamanlar Max'a göz atabiliyordu.

«Bigger, bir sigara alsana,» dedi. Max ve önce Bigger'ınkini, sonra da kendi sigarasını yaktı. Bir süre sessizce dumanı içlerine çektiler. «Bigger, senin avukatınım. Seninle içtenlikle konuşmak istiyorum. Bana anlatacakların kesinlikle bende kalacak, başka hiç kimse bunları duymayacaktır...»

Çocuk bir an uzun uzun Max'a baktı. Bu beyaz adam için üzülüyordu. Kendisinin hiç konuşmamasından korktuğunu anlamıştı. Üstelik bu adamı üzmeye de hiç niyeti yoktu. Max kararlı bir hareketle ona doğru eğilin-

ce, 'anlat ona, konuş,' dedi içinden kendi kendine. Kurtul şu işten ve o da gitsin.

«Aman canım,» dedi bu düşündüklerinin yerine. «Şu anda yaptığım ve söylediklerimden hiç birinin önemi yok artık.»

Max telaşla konuştu: «Var, Bigger.»

Çok kısa bir an, çocuğun içinden delice gülmek isteği yükseldi, sonra geldiği gibi büyük bir hızla kayboldu bu duygu. Max ona yardım etmek istiyordu; Bigger' sa, ölmek zorundaydı.

Sözlerin üstünde dura dura konuştu: «Belki de önemi var.»

«Ne yapıp, ne söylediğine aldırmıyorsan, bugün Daltonlar'ın evinde neden o geceyi yeni baştan anlatmadın o halde?»

«Onlar için hiç bir şey yapmam.»

«Neden?»

«Zencilerden nefret ediyorlar da ondan!»

«Neden, Bigger?»

«Bilmiyorum, Mr. Max.»

«Bigger, başkalarından da nefret ettiklerini bilmiyor musun?»

«Kimlerden nefret ediyorlar?»

«İşçi sendikalarından, örgütlenmeye çalışanlardan, Jan'dan...»

Bigger: «Ama zencilere karşı, sendikalara ve bütün ötekilere duyduklarından daha büyük bir nefret duyuyorlar,» dedi. «Hiç olmazsa, sendikacılara bana davrandıkları gibi davranmıyorlar.»

«Davranıyorlar. Sen, derinin rengi yüzünden sana böyle yapmalarının daha kolay olduğunu düşünüyorsun. Ama bunu başkalarına da tıpkı böyle yapıyorlar. Benden, sana yardım ettiğim için nefret ediyorlar. Bana 'pis Yahudi' diyen mektuplar yazıyorlar.»

Bigger acı acı: «Yalnızca benden nefret ettiklerini biliyorum,» diye söylendi.

«Bigger, Eyalet Savcısı, bana senin itirafının bir kopyasını verdi. Ona gerçeği mi söyledin?»

«Evet, yapacak başka şey yoktu.»

«Bana şu kadarını anlat yalnızca, Bigger. Neden adam öldürdün?»

Bigger içini çekerek omuzlarını silktikten sonra sigarasından derin bir nefes aldı.

«Bilmiyorum,» dedi. Burun deliklerinden duman ağır ağır süzülüyordu.

«Bu işi önceden tasarlamış mıydın?»

«Hayır.»

«Sana hiç kimse yardım etti mi? Böyle bir şey yapmayı uzun zamandır düşünüyor muydun?»

«Hayır.»

«Peki, nasıl oldu?»

«Öyle oldu işte, Mr. Max.»

«Pişman mısın?»

«Pişman olmanın ne yararı var ki? Pişman olmak bana ne kazandırır?»

«Bunu yapman için herhangi bir neden geliyor mu aklına?»

Bigger önüne bakıyordu, gözleri irileşmiş, pırıl pırıl olmuştu şimdi. Max'la konuşması, içinde yine olanları anlatmak, duygularını karşısındakine duyurmak, onun anlamasını sağlamak isteğini uyandırmıştı. Yüreğinde bir heyecan dalgası kabardı. O anda ellerini uzatıp cinayet işlemesinin tutarlı nedenlerini boşluğa kazıyabilme gücüne sahip olmak istedi. Bu nedenleri o anda öylesine büyük bir güçle duyuyordu ki. Yapabilse rahatlayacaktı. O zaman elektrikli sandalyeye götürülene kadar oturup rahatlıkla bekleyebilir, götürmeye geldikleri zaman da sesini çıkarmadan giderdi.

«Mr. Max, bilmiyorum. Duygularım o kadar karışıktı ki. Bir çok şeyi birden aynı anda duyuyordum.»

«Onun ırzına geçtin mi, Bigger?»

«Hayır. Mr. Max. Öyle bir şey yapmadım. Ama nasılsa hiç kimse bana inanmayacak.»

«Bu işi Mrs. Dalton odaya girmeden önce mi planlamıştın?»

Bigger başını olumsuz anlamda sallayıp gözlerini ovuşturdu. Bir bakıma Max'ın odada olduğunu unutmuştu. Kendi duygularının yapısını anlamaya, ne anlama geldiklerini bulmaya çalışıyordu.

«Bilmiyorum. Belki de biraz düşünmüştüm bunu. Evet, belki de. İkimiz de sarhoştuk, benim de aklımdan öyle bir şeyler geçti.»

«Peki, ırzına geçtin mi?»

«Hayır, ama herkes ırzına geçtiğimi söyleyecek. Ne yararı var ki? Ben zenciyim. Zencilerin bu işi sık sık yaptıkları söyleniyor zaten. Onun için de yapmışım ya da yapmamışım, ne fark eder ki?»

«Onu tanıyalı ne kadar olmuştu?»

«Ancak birkaç saat.»

«Kendisinden hoşlanmış mıydın?»

«Hoşlanmak mı?»

Bigger öylesine bağırmıştı ki, Max şaşırdı. Çocuk ayağa fırlamış, gözleri irileşmiş, yüzüne götürmek için kaldırdığı elleri de titremeye başlamıştı.

Max: «Hayır hayır, Bigger» dedi.

«Hoşlanmak mı? Ondan nefret ettim. Tanrım, ondan nefret ettim,» diye bağırıyordu.

«Otur, Bigger!»

«Öldüğü halde ondan nefret ediyorum. Şu anda bile ondan nasıl nefret ettiğimi Tanrı biliyor.»

Max onu yakalayıp sandalyesine itti.

«Heyecanlanma, Bigger. Sakin ol!»

Çocuğun heyecanı geldiği gibi ansızın dindi. Şimdi gözleriyle odanın içini tarıyordu. Sonunda başını önüne eğip parmaklarını birbirine geçirdi. Dudakları yarı aralıktı.

«Ondan nefret ettiğini söyledin, değil mi?»

«Evet, üstelik de öldüğüne hiç üzülmedim.»

«Ama sana ne yapmıştı? Onu daha yeni tanıdığını söyledin.»

«Bilmiyorum. Aslında bir şey de yapmadı.» Durdu, elini alnından geçirdi. Sinirliydi. «O kız... Şey... Aman, ne bileyim işte. Bana bir sürü soru soruyordu. Öyle davranışları, öyle konuşmaları vardı ki, ondan nefret etmeme neden oldu. Kendimi köpek gibi görmeme yol açtı. Öyle bir çılgınca kızgınlığa yakalanmıştım ki içimden ağlamak geliyordu...» Konuşması hafif bir iniltiyle söndü. Dudaklarını ıslattı. Birbirine bağlı, ama çok gerilerde kalan bir anılar tuzağına yakalanmıştı. Kız kardeşi Vera'nın, bir iskemlenin ucuna ilişerek, «ona baktığı için utancından ağladığını», ayağa kalkıp başına pabucunu fırlattığını görüyordu. Başını salladı, aklı karmakarışık olmuştu. «Ah, Mr. Max... Zencilerin nasıl yaşadıklarını anlat-

mamı söyledi. Arabanın önünde oturuyordum, geçip yanıma kuruldu...»

«Ama, Bigger. İnsan birinden bu nedenle nefret etmez. Sana iyi davranıyormuş anladığım kadarıyla...»

«İyi, ha? Bana iyi davranmadı, bunu kesinlikle söylerim.»

«Ne demek istiyorsun? Seni bir insan olarak kabul etmiş.»

«Mr. Max, biz birbirimizden apayrıyız. Size iyi gelen şeyler, benim için aslında hiç de iyi değildir. O kadınla ilgili hiç bir şey bilmiyordum. Ama bugün bildiğim tek şey, bizi onun gibi kadınlar yüzünden öldürdükleridir. Ayrı yerlerde, ayrı dünyalarda yaşıyoruz, ondan sonra karşıma geçip bana o şekilde davranıyor.»

«Bigger, anlamaya çalışmalıydın. O da sana, kendisinin bildiği tek şekilde davranıyordu.»

Bigger, ateş saçan gözlerini odanın içinde gezdiriyor, verecek karşılık bulmaya çalışıyordu. Davranışlarının mantıklı görünmediğini biliyordu, bu yüzden de bunları mantıklı bir biçimde anlatmaktan vazgeçti. Sonunda Max'ı yanıtlarken yalnızca duygularından yararlanmaya karar verdi:

«Ben de ona bildiğim tek şekilde davrandım. Zengindi. O ve onun gibiler dünyanın sahibidirler. O ve onun gibiler zencilerin hayvan olduğunu söylerler. Size kendi istediklerinden başka şey yaptırmazlar...»

«Ama, Bigger; o kadın sana yalnızca yardım etmeye çalışıyordu.»

«Ama öyle görünmüyordu.»

«Peki nasıl davranması gerekirdi?»

«Aman, bilmiyorum, Mr. Max. Beyazlar ve zenciler birbirlerine yabancıdırlar. Birbirimizin neler düşündüğünü anlayamayız. Belki de iyi davranmaya çalışıyordu, ama öyle görünmüyordu. Benim için o da bütün öteki beyazlar gibi davranıyordu...»

«Ama bu yüzden onu suçlayamazsın ki, Bigger.»

Çocuk kendini savunmak istercesine söylendi: «O da kendi renginden olan ötekilere benziyor, tıpkı.»

«Anlamıyorum, Bigger. Ondan nefret ettiğini, ama ikinizin de sarhoş olduğunu ve odadayken ona sahip olmak istediğini söylüyorsun...»

Bigger başını sallayıp ağzını elinin tersiyle silerek karşılık verdi: «Yaa! Yaaa! Çok garip ve gülünç, değil mi?» Sigarasından hırslı bir nefes çekti. «Evet, ama bunu da sanıyorum, onu istememem gerektiğini bildiğim için duydum. Sanıyorum, bizim gibi zencilerin hep böyle davrandığını söyledikleri için onu istedim. Mr. Max; bazı beyazlar, biz zencilerin daha neler yaptığımızı söylüyorlar biliyor musunuz? Belsoğukluğuna yakalandığımız zaman beyaz kadınların ırzına geçtiğimizi, ancak böylece belsoğukluğundan kurtulacağımıza inandığımızı anlatıyorlar. İşte, beyazlar bizim hakkımızda bunları bile söylüyor. Üstelik bu sözlere inanıyorlar da. Mr. Max, sizinle ilgili olarak böyle konuşulduğunu duyduğunuz zaman daha baştan mahkum edilmişsiniz demektir. Artık çabalamanın ne yararı var ki? Evet, odada onunla başbaşayken onu istedim. Ama aslında bizim böyle şeyler yaptığımızı bizi öldürmek amacıyla söylüyorlar. Bir hat çekiyorlar ve size sürekli olarak hattın öbür yanında durmanızı söylüyorlar. Ama sizin tarafınızda ekmek bulunmuyormuş, kimin umurunda? Geberseniz kılları kıpırdamaz. Ondan sonra da hakkınızda böyle şeyler uydurduklarında hattın üstünden aşmaya çalışırsınız, bu kez de sizi öldürmek isterler. O zaman sizi öldürmek zorunda olduklarını sanırlar. O zaman sizi herkes öldürmek ister zaten. Evet, o sırada onu istedim; ama bunun da nedeni, bizim için hep böyle sözler söylemeleridir. Belki gerçekten nedeni buydu.»

«Yani onlara baş kaldırmak mı istedin? Onlara yürekli olduğunu, hiç bir şeye aldırmadığını göstermek istedin, öyle mi?»

«Bilmiyorum, Mr. Max. Zaten şimdi neye aldırıyorum ki? Aldıracak neyim kaldı? Er ya da geç, günün birinde beni de bir şey için enseleyeceklerini biliyordum. Zenciyim. Beni enselemeleri için aslında bir şey yapmama da gerek yok. Bir beyaz, parmağını üzerime doğrultsa işim bitiktir, tamam mı?»

«Ama, Bigger; Mrs. Dalton odaya girdiğinde neden ortaya çıkıp olan biteni ona anlatmadın? O zaman bütün bu belalar başına gelmezdi.»

«Mr. Max, arkamı dönüp de o kadının yatağa yaklaştığını gördüğümde hiç bir şey yapacak durumda değil-

dim. İnanın bana. Tanrı tanığımdır ki ne yaptığımı bilmiyordum.»

«Yani kendinden geçtin!»

«Hayır hayır... Aslında ne yaptığımı biliyordum. Ama yaptıklarımın önüne geçmek, kendimi durdurmak elimde değildi. Bunu demek istiyorum. Sanki başka birisi gövdemi ele geçirmiş, benim yerime hareket etmeye başlamıştı.»

«Peki, Bigger. Mary'ye karşı, kendi ırkından olan kadınlara duyduğundan daha fazla mı istek duydun?»

«Hayır, ama onlar öyle diyor. Yalan aslında. O zaman da ondan nefret ettim, şimdi de ediyorum.»

«Peki, Bessie'yi neden öldürdün?»

«Konuşmasını engellemek için. Mr. Max, o beyaz kadını öldürdükten sonra başkasını öldürmek o kadar zor değildi artık. Bessie'yi öldürürken o derece kafa patlatmak zorunda da kalmadım. Onu öldürmek zorunda olduğumu biliyordum ve öldürdüm. Kaçmam gerekti...»

«Bessie'den nefret mi ediyordun?»

«Hayır.»

«Peki, seviyor muydun?»

«Hayır. Yalnızca korkuyordum. Bessie'yi sevmiyordum. Ama arkadaşımdı. Şimdiye kadar da kimseye âşık olduğumu sanmıyorum. Bessie'yi, kendimi kurtarmak için öldürdüm. Ne de olsa, insanın bir sevgilisi olması gerekir, değil mi? İşte benim sevgilim de Bessie'ydi. Ama gerektiği için onu öldürdüm.»

«Bigger, söyle bana, Mary'den ne zaman nefret etmeye başladın?»

«Benimle konuşur konuşmaz, onu görür görmez nefret ettim. Sanıyorum görmeden de ondan nefret etmiştim...»

«Ama, neden?»

«Size söyledim. Onun gibiler, bizim hangi işi özgürce yapmamıza izin verirler?»

«Bigger, tam olarak ne yapmayı istiyordun?»

Çocuk içini çekip sigarasından tutkulu bir nefes daha aldı.

«Sanıyorum, hiç bir şey. Evet, hiç bir şey. Ama aslında herkesin yaptığını ben de yapmak istiyordum.»

«Bunu yapamadığın için de ondan nefret ettin!»

Bigger yine konuşmalarının mantıksızca olduğunu anlayarak, Max'ın sorularını karşılayabilmek için bir kez daha duygularından yararlandı:

«Mr. Max; bir insan hiç durmadan, şunu yapabilirsin, bunu yapamazsın; şeklinde bir yerlerden emir alırsa, sonunda bundan bıkar. Ötede beride ufak tefek işler bulursunuz. Ayakkabı boyacılığı, çöpçülük, ne olsa yaparsınız... Geçinmek için yine de yeterli para kazanamazsınız. Üstelik sürekli olarak işinizden ne zaman kovulacağınızı düşünür, bunun korkusuyla yaşarsınız. Bir süre sonra da o hale gelirsiniz ki, artık hiç bir şey umut edemezsiniz. Yalnızca durmadan başkalarının hesabına hareket eder, onların isteklerini yerine getirirsiniz. Artık bir insan, bir erkek değilsinizdir. Dünyanın dönmesi, başkalarının yaşayabilmesi için gece gündüz it gibi çalışan bir canlısınızdır. Biliyor musunuz, Mr. Max; beyazlar bu yüzden hiç aklımdan çıkmıyor...»

Sustu, Max ona doğru eğilip omuzuna dokundu:

«Devam et, Bigger!»

«Şey, her şeyleri var. Her şeyin sahibi onlar. Dünya yüzünde başkalarına yaşama hakkı tanımazlar, boğarlar insanı... Tanrı gibidirler...» Yutkundu, gözlerini kapayıp içini çekti. «Sana duymak istediğini bile duyma hakkı tanımazlar. Ardın sıra öyle büyük bir ateşle ve ısrarla gelirler ki, yalnızca onların sana yaptıklarını duyabilirsin. Seni ölmeden öldürürler.»

«Ama, Bigger, kendilerinden nefret etmen için hangi isteğini engelliediklerini sormuştum.»

«Sanırım, hiç bir şeyi; aslında canım hiç bir şeyi anlatmak istemiyor.»

«Ama Mary ve onun gibilerin, insanın hiç bir şey yapmasına izin vermediklerini söylemiştin.»

«İyi ya işte... Neden bir şey yapmak isteyeyim? Elimde hiç bir fırsat yok ki. Hiç bir şey de bilmem. Ben zenciyim, onlarsa yasaları yaparlar.»

«Peki, ne olmak isterdin?»

Bigger uzun süre sustu. Sonra da sessizce, dudaklarını oynatmadan gülmeye başladı; bu bir gülme değil, göğsünün üç kere inip kalkmasıyla burnundan soluk vermesiydi.

«Bir zamanlar havacı olmak isterdim. Ama havacılık

öğrenmek için gitmem gereken okula girmemi engellediler. Koca bir okul yaptılar, sonra çevresine bir çizgi çizdiler, ardından da bu hattın içinde kalan bölgede oturanların o okula gidebileceğini söylediler. Böylece, bütün karaderili çocuklar dışarda kalıyordu.»

«Peki, başka?»

«Eh, bir kez de orduya girmek, asker olmak istemiştim.»

«Peki, neden kaydolmadın?»

«Allah kahretsin, ordu da Jim Crow (*) ordusu. Bir zenciyi yalnızca siper kazmak için gereksiniyorlar. Deniz kuvvetlerindeyse bütün yapabileceğim, bulaşık yıkayıp yerleri silmekti.»

«İstediğin başka bir şey var mıydı?»

«Bilmem, bilemiyorum. Hem şimdi ne yararı var ki artık? Ben bittim, tükendim. Bir akıntıya kapılıp sürüklendim. Beni enselediler. Öleceğim.»

«Yapmak istediğin şeyleri anlatıver bana.»

«İşadamı olmak isterdim. Ama bir zencinin iş çevrelerinde ne kadar şansı olur ki? Paramız yoktur. Hiç bir şeyimiz yoktur. Ne madenlerimiz, ne demiryollarımız... Üstelik bütün bunlara sahip olmamızı da istemiyorlar ki. Bizi ufacık bir noktada sonsuza dek kalmaya zorluyorlar...»

«Sen de orada kalmak istemedin, değil mi?»

Bigger başını kaldırıp adama baktı. Dudakları iyice kısılmıştı. Kanlı gözlerinde ateşli bir gurur vardı.

«İstemedim,» dedi.

Max da uzunca bir süre onu seyrettikten sonra içini çekti.

«Dinle, Bigger» dedi. «Bana hep yapamadığın şeyleri anlattın. Ama yine de bir şey yaptın bu arada. Bütün o suçları işledin. İki kadın öldürdün yani. Bunlardan paçanı sıyırabileceğini nasıl düşündün?»

Bigger birden ayağa kalkıp ellerini hızla ceplerine soktu. Duvara dayanmış, boş gözlerle çevresine bakınıyordu. Max'ın odada olduğunu unutmuş gibiydi yine.

«Bilmiyorum, belki söylediklerim size çok çılgınca

(*) Amerikalı zencilerin, kendilerine düşman bildiği beyazlara taktıkları ad.

gelecek. Belki bunları duyduğum için beni elektrikli sandalyede yakacaklar. Ama o kadınları öldürdüğüm için hiç de üzgün ve pişman değilim. Bu işleri yaparken, hiç olmazsa çok kısa bir zaman için özgürdüm. Ama bir şey yapıyordum. Evet, yaptığım çok yanlıştı, yine de kendimi çok iyi duyuyordum. Belki de bu yüzden Tanrı beni yanına alacak. Öyleyse, mesele yok. Ama ne üzgünüm, ne de pişman. Onları korkudan delirdiğim için öldürdüm. Ne var ki, bütün hayatım boyunca zaten korkudan deli gibiydim. İlkini öldürdükten sonra içimde hiç olmazsa kısa bir süre için korku kalmadı.»

«Neden korkuyordun?»

«Her şeyden,» dedikten sonra elleriyle yüzünü örttü.

«Hiç umut duydun mu, Bigger?»

«Ne için duyacaktım ki? Umut duysam bile umut ettiğim sonuca nasılsa ulaşamayacaktım. Ben zenciyim,» diye mırıldandı.

«Hiç mutlu olmak istedin mi?»

«Evet, galiba istedim,» diye mırıldanarak yerinde dikleşti.

«Nasıl mutlu olabileceğini düşünüyordun, peki?»

«Bilmiyorum. Bir şeyler yapmak istiyordum. Ama yapmak istediğim hiç bir şeyi yapamıyordum. Okuldaki beyaz çocukların yaptıklarını yapmak istiyordum. Bazısı koleje gitti, bazısı da orduya yazıldı. Ben bunların hiç birini yapamadım.»

«Ama yine de mutlu olmak istiyordun.»

«Evet, kuşkusuz. Herkes mutlu olmak ister sanıyorum.»

«Mutlu olabileceğini hiç düşündün mü?»

«Bilmiyorum. Geceleri yatar, sabahları kalkardım yalnızca. Günü gününe yaşıyordum. Belki de bir gün mutlu olabileceğimi düşünürdüm.»

«Nasıl?»

Hemen hemen iniltiye benzeyen bir sesle karşılık verdi:

«Bilmiyorum.»

«Mutluluğun neye benzediğini sanıyordun?»

«Bilmiyorum; kuşkusuz, bugün duyduklarıma benze memeli.»

«Bigger, istediklerini biraz olsun bilmen gerekir, ama...»

«Şey, Mr. Max, mutlu olsaydım... hep yapamayacağım şeylerin ardında koşmazdım.»

«Peki, o halde neden hep yapamayacağın şeylerin ardında koştun?»

«Elimde değildi. Sanıyorum, herkes de benim gibidir. İşte ben de herkes gibi davrandım. Belki de yapmak istediğim bir şeyi yapabilseydim düzelir, korkmazdım artık. Deli gibi de olmazdım. Her saniye insanlardan nefret etmez, üstelik de kendimi her şeyin dışında görmezdim.»

«Hiç, Güney Kesimi Erkek Çocuklar Kulübü'ne gittin mi? Hani şu Mr. Dalton'ın, tenis masalarını gönderdiği Kulüb'e?»

«Evet, ama insan masa tenisi oynayarak ne elde eder, bilmem.»

«O Kulüb'e gittiğin zaman başının dertten kurtulduğunu hiç düşündün mü?»

Bigger yüzünü hızla kaldırıp: «Başımı dertten kurtarmak mı?» diye Max'ın sözlerini yineledi. «Hayır, bütün işlerimizin çoğunu biz asıl orada tasarlardık.»

«Kiliseye gider miydin hiç, Bigger?»

«Evet, küçükken giderdim. Ama çok önceleri oluyordu bu iş.»

«Ailen dindar mıdır?»

«Evet, hep kiliseye giderler.»

«Peki, sen neden gitmekten vazgeçtin?»

«Ne bileyim? Hoşlanmadım işte. Orada hiç bir şey yoktu. Öf! Bütün yaptıkları şarkı söylemek, bağırmak ve dua etmekti. Üstelik bunları yapmakla ellerine bir şey de geçmiyordu. Bütün zenciler kiliseye gider, ama yine de ellerine hiç bir şey geçmez. Oysa beyazların her şeyi var.»

«Hiç kilisede kendini mutlu hissettin mi?»

«Hayır, orada zaten kendimi mutlu hissetmek istemezdim. Yoksullardan başka hiç kimse kilisede mutlu olmaz.»

«Ama sen yoksulsun, Bigger.»

Çocuğun gözleri yine acı ve yakıcı bir gururla parladı.

«Ben o kadar yoksul değilim,» dedi.

«Ama, Bigger; insanlarla karşılıklı birbirinizden nefret etmediğiniz bir yerde olursan mutluluk duyacağını söylemiştin. Kilisede hiç kimse senden nefret etmezdi ki. Orada rahat edemez miydin?»

«Ben bu dünyada mutlu olmak istiyordum, bu dünyanın dışında değil. Ben o tür mutluluk istemiyordum ki. Beyazlar bizim dindar olmamızı, bize istediklerini yaptırabileceklerini bildikleri için istiyorlar.»

«Daha az önce, belki de öldürdüğün kadınlar yüzünden 'Tanrı'nın seni yanına alacağını' söyledin. Bu açıklama, O'na inandığın anlamına gelmiyor mu?»

«Bilmiyorum.»

«Öldükten sonra başına geleceklerden korkmuyor musun?»

«Hayır, ama ölmek de istemiyorum.»

«O beyaz kadını öldürmenin cezasının ölüm olduğunu bilmiyor muydun?»

«Evet, biliyordum. Ama bana, o beni öldürüyormuş gibi geliyordu, onun için de boşverdim.»

«Bugün din seni mutlu etse, bir dinadamı olmak ister miydin?»

«Hayır, dinadamı olmaktansa ölürüm daha iyi.»

«Ama kilise insanları sonsuz hayata ulaştıracağına söz veriyor.»

«O sözler enayiler için.»

«Sana hiç fırsat verilmediğini düşünüyorsun, değil mi?»

«Evet, ama hiç kimsenin de, benim halimi düşünüp üzülmesini, bana acımasını istemiyorum. Hayır. Bana acımalarını, ardımdan üzülmelerini istemiyorum. Ben zenciyim. Zencilere fırsat tanımazlar. Elime bir fırsat geçirmiştim, onu da kaybettim. Şimdiyse hiç bir şeye aldırmıyorum. Beni enselediler, böylece her şey bitti artık.»

«Bigger, bir gün başka bir dünyada, eğer olanağı varsa, bu dünyadaki kaygılarını silebilecek bir fırsat yakalayabileceğini umuyor musun?»

«Yok yahu! Beni o sandalyeye çakıp ateşe verdikleri zaman sonsuza dek yok olacağım.»

«Bigger, sana ırkınla ilgili bir şey sormak Istiyorum. Halkını seviyor musun?»

«Bilmiyorum, Mr. Max. Hepimiz zenciyiz, beyazlarsa bize hep aynı şekilde davranır.»

«Ama, Bigger; halkının içinden senin için bir şeyler yapanlar da çıkıyor. Halkına önderlik eden zenciler var aranızda.»

«Evet evet, onlardan söz edildiğini duydum. Kötü insanlar değiller sanırım.»

«Onlardan hiç birini tanımıyor musun?»

«Hayır.»

«Bigger, senin durumunda olan delikanlılar çok mudur aranızda?»

«Sanırım. Tanıdığım bütün zenci çocuklar çulsuzdur ve de hayat üzerine hiç bir amaçları yoktur.»

«Neden halkının önderlerinden birine gidip, sen ve senin gibi çocukların neler duyduğunu anlatmadın?»

«Aman, Mr. Max. Hepsinin canı cehenneme. Beni dinlemezlerdi bile. Beyazlar onlara da aşağı yukarı bana davrandıkları gibi davranıyorlar ama, onlar zengindir hiç değilse. Ve iş bizimle ilişkilerine geldiği zaman hemen hemen beyazlar gibi davranırlar. Benim gibi heriflerin, beyazlarla geçinmede zorluk çıkardığını söylerler hep.»

«Hiç, önderlerinizden birinin demeç verdiğini duydun ya da demecini dinledin mi?»

«Evet, kuşkusuz; seçim kampanyaları sırasında dinledim.»

«Onlar üzerine genel düşüncen nedir peki?»

«Öf, bilmem. Hepsi birdir. Hepsi de seçilmek isterler. Hepsi de herkes gibi, para kazanmak tutkusundadırlar. Mr. Max, bu bir oyundur ve bu oyunu onlar oynarlar.»

«Peki, bu oyunu neden sen de oynamadın?»

«Canım, ben de ne biliyorum ki ne oynayayım? Hiç bir şeyim yok. Bana kimse dikkat bile etmez. Ben parasız pulsuz bir zenci çocuğuyum. Yalnızca dil okuluna gittim. Siyasetse, kolej bitirmiş bitirimlerin işidir.»

«Onlara güvenmiyor muydun?»

«Kendilerine birinin güvenmesini istediklerini pek sanmıyorum ya, neyse... Yalnızca seçilmek istiyorlardı. Üstelik de kendilerine oy verilsin diye seçmenlere para bile veriyorlardı.»

«Hiç oyunu kullandın mı?»

«Evet, iki kez. Aslında seçimlere girmek için yaşım tutmuyordu, ama oy verip beş doları alabilmek için yaşımı büyüttüm.»

«Peki oyunu satmak sana dokunmadı mı?»

«Hayır, neden dokunsun?»

«Yani siyasanın sana hiç bir şey kazandırmayacağını düşündün?»

«Yalnızca seçim günü bana beş dolar kazandırdı.»

«Bigger, beyazların içinden biri, sana hiç sendikalardan söz etti mi?»

«Hayır, Jan'la Mary'den başka hiç kimse yapmadı bunu. Ama o kız da sözünü etmemeliydi. Ne var ki, oldu işte. Elimde değildi, yaptım. Ve bir de Jan var üzüldüğüm. Sanıyorum fidye mektubuna 'Kızıl' diye imza atmakla ona kötülük ettim.»

«Onun dostun olduğuna inanıyor musun şimdi?»

«Şey, hiç olmazsa bana karşı değil. Bugün onu sorguya çekerlerken aleyhime dönmedi. Ötekiler gibi benden nefret etmediğini sanıyorum. Ama yine de Miss Dalton yüzünden çok üzgün görünüyor.»

«Bigger, hiç bu noktaya varabileceğin aklına gelmiş miydi?»

«Mr. Max, buraya tıkılıp, elektrikli sandalye tehlikesiyle karşı karşıya oturmak, bana sanki doğal bir sonmuş gibi geliyor. Şimdi düşünüyorum da bunun böyle olması gerekmiş gibi geldiğini anlıyorum.»

Sustular. Sonra Max ayağa kalktı, içini çekti. Bigger, onun ne düşündüğünü anlamak için yüzüne baktı; ama Max'ın yüzü anlamsız ve soluktu.

«Eh, Bigger,» dedi sonunda. «Yarın iddianame okunduğu zaman suçu bütünüyle reddedeceğiz. Ama duruşma başladığı zaman da bu tutumdan vazgeçip suçu kabul ederek adaletin insafına sığınacağız. Duruşmaya en kısa zamanda başlamak istiyorlar. İki ya da üç gün içinde olabilir... Yargıca bütün duygularını ve bunların nedenlerini anlatmaya çalışacağım. Ömür boyu hapis kararı vermesini sağlamaya çabalayacağım. Şimdiki koşullar altında yalnızca bu, bana tek çıkar yol olarak görünüyor. Senin üzerine neler düşündüklerini anlatmamın gereği yok, Bigger. Zencisin, her şeyi bilirsin nasılsa. Aşırı umuda kapılma. Karşında kızgın bir nefret okyanu-

su dalgalanıyor; bu okyanusun dalgalarından hiç olmazsa bir bölümünü senden uzaklaştırmaya çalışacağım. Hayatını istiyorlar, senden öç almak istiyorlar. Bütün bu işleri yapamayasın diye seni demir parmaklıkların gerisine kapadıklarını sanıyorlardı eskiden. Şimdiyse kızgınlıklarından çıldırıyorlar; çünkü derinden derine, seni bu işi yapmaya kendilerinin zorladığını duyuyorlar. İnsanlar bu tür duygular içindeyken onlarla mantıklı konuşmanın olanağı yoktur. En önemlisi de, bütün elde edeceklerimizin yargıcın kimliğine bağlı oluşudur. Bu eyalette seni şimdiden mahkum eden on iki kişiyi o kadar kolaylıkla bulursun ki... Onun içindir ki, jüriye güvenemeyiz. Durum bu, Bigger; elimden geleni yapacağım.»

Sustular. Max ona yeni bir sigara uzattı, kendi de bir tane aldı. Bigger, adamın beyaz saçlı başını, uzun yüzünü, elemli ve yumuşak bakışlı gri gözlerini seyrediyordu. Çok iyi bir insan olduğunu seziyor, ona acıyordu.

«Mr. Max,» dedi. «Sizin yerinizde olsam hiç üzmezdim kendimi. Herkes sizin gibi olsa belki de ben buraya düşmezdim. Ama artık siz bile bunun için bir şey yapamazsınız. Elinizde değil çünkü. Bana yardım etmeye çalıştığınız için sizden nefret edecekler. Ben nasılsa bittim artık. Enselediler beni.»

«Evet, benden nefret edecekler. Ama ben buna dayanabilirim. İşte aramızdaki fark! Benden nefret etmelerinin nedenini biliyorum: Yahudiyim! Yine de onlarla savaşabilirim. Ama bazan ne kadar savaşırsan savaş, kazanamazsın. Yani, zamanın yoksa kazanamazsın. Şimdiyse bizi sıkıştırıyorlar, işi aceleye getirmeye çalışıyorlar. Yine de, seni savunduğum için benden nefret edeceklerini düşünerek sakın dertlenme. Nefret korkusu, beyazları sana ve senin gibilere yardım etmekten alıkoyar. Senin savaşın için çarpışmadan önce onlarla çarpışmak zorundayım.» Sigarasını söndürdükten sonra sözlerini sürdürdü: «Şimdi gitmem gerek.» Dönüp çocuğa baktı: «Nasılsın, Bigger?»

«Bilmiyorum. Burada oturuyor ve gelip beni o sandalyeye götürmelerini bekliyorum yalnızca. Üstelik giderken yürüyüp yürüyemeyeceğimi de bilmiyorum.»

Max, yüzünün anlamını ona göstermemek istercesine başını öte yana çevirerek kapıyı açtı. Gardiyan hemen

koşup Bigger'ı bileğinden yakaladı. Arkalarından Max: «Seni yarın sabah görürüm, Bigger,» diye sesleniyordu.

Hücresine dönünce, çocuk bir an odanın ortasında hiç kımıldamadan durdu. Artık ne omuzları çökük, ne de kasları gergindi. Hafif hafif soluk alıp verirken, sükunetin o serin soluğunun gövdesinde neden dolaştığını düşünüyordu. Sanki kendi yüreğinin atışlarını dinliyordu o anda. Her yan karanlıktı, hiç ses duyulmuyordu. En son ne zaman kendini bu kadar rahat hissettiğini anımsayamıyordu. Max'la konuşurken bunu ne düşünmüş, ne de duymuştu; ama o gittikten sonra hayatı boyunca hiç kimseyle, hattâ kendi kendiyle bile onunla konuştuğu gibi konuşmadığını farketmişti. Bu görüşmeyse; sırtındaki o kocaman yükü kaldırmıştı. Birden içini çılgın bir öfke kapladı. Max onu oyuna getirmişti. Ama, hayır. Max onu konuşmaya zorlamamıştı ki. Kendi isteğiyle, heyecana kapılarak ve kendi duygularına karşı duyduğu merak yüzünden konuşmuştu. Max yalnızca oturup onu dinlemiş, arada bir de yalnızca soru sormuştu. Şimdi öfkesi geçmiş, yerini korku almıştı. Vakti geldiğinde yine şimdiki gibi şaşkın ve karışık duygular içinde olursa, gerçekten de onu sandalyeye sürükleyerek götürmeleri gerekecekti. Bir karara varmalıydı. O sandalyeye yürüyebilmek için duygularını güçlü bir umut ya da nefret kalkanı halinde örmeliydi. Bunların ikisi arasına yuvarlanmak, bir korku sisi içinde yaşayıp ölmek demekti.

Hayata pamuk ipliğiyle bağlıydı artık. Ama bu durumda onu ne ileri, ne geri itecek, ne de ona değerli olduğunu söyleyecek kimsesi vardı. Kendinden başka kimsesi yoktu işte. Eliyle gözlerini ovuşturarak gövdesinde iyice birbirine dolaşan heyecan ve duyguları çözebilmeyi diliyordu. Çok ince, ama o ölçüde de sert bir bilinç çekirdeği içinde yaşıyordu. Zamanın çok çabuk geçtiğini, içinde yaşadığı ve soluduğu karanlığı duyuyordu. Bunun ortasında kalmıştı, Max'la konuştuktan sonra duyduğu o kısacık dinlenme ânını yeniden yaşayabilmeyi diliyordu. Ranzaya oturdu, bu işi kavraması gerekiyordu.

Max neden ona onca soru sormuştu? Max'ın, yargıca anlatmak için birtakım gerçekler öğrenmek istediğinin farkındaydı. Ama sorularını sorduğu sırada, Max'ın, onun hayatını, duygularını ve kişiliğini şimdiye kadar

kimsede rastlamadığı bir biçimde anladığını sezinliyordu. Bu neydi? Yanlış mı hareket etmişti? Kendini başka bir ihanete mi açık tutmuştu? Apansız yakalanmış gibi görüyordu kendini. Ama bu... bu güven neydi? Gururlu olmaya hiç de hakkı yoktu; yine de Max'la konuşurken bir şeylere sahip bir insanmış gibi davranmıştı. Max'a din ve dinle ilgili her şeye karnının tok olduğunu ve kalması gereken yerde durmadığını anlatmıştı. Bütün bunları kavramaya, ölmek üzere bulunan katil bir zenci olduğunu unutmaya hakkı yoktu; evet, bütün bunları bir saniye için de olsa unutma hakkı yoktu. Bununla birlikte unutmuştu.

Dünyada kendinden başkalarının da kendisininki gibi duygulara kapılmaları olanağı bulunup bulunmadığını merak etti bir an. Kendisinden nefret edenlerde de, içinde varlığını sezdiği için Max'ın o soruları sorduğu duyguların tıpkısı var mıydı? Max'ın, kendisine yardım etmekteki amacı neydi? Max ona yardım ederken neden o müthiş nefret dalgasıyla karşılaşma tehlikesini göze alsındı? Hayatı boyunca ilk kez, şimdiye dek düşlerinde bile görmediği belirsiz ilişkileri farketmesini sağlayacak duygulardan yapılmış bir doruğa çıkmıştı. Önünde bütün korkunçluğuyla yükselen o bembeyaz nefret dağı, aklının ucundan bile geçmeyen bir gerçeklikle, aynı zamanda kendisi ve Jan gibi insanlardan kuruluysa, o zaman eşini duymadığı büyük bir umut ve bununla birlikte derinliğine dayanamayacağı bir çaresizlikle karşı karşıya bulunuyor demekti. Ayrıca, içindeki güçlü bir başka karşı duygu baş kaldırıyor, bu yeni gördüğü ve duyduğu gerçeği unutmasını, aksi halde onu başka bir çıkmaza, daha derin bir utanç ve nefrete sürükleyeceğini söylüyordu.

Yine de şimdiye dek bir tek hayat görmüştü ve bu tek hayat da uykudan, düşten daha fazla bir şeydi; bu hayatın içinde yaşamaya ilişkin her şey vardı. Ölümden sonra bir gün uyanıp da düşünün ne kadar yalın ve aptalca olduğunu düşünerek kahkahalarla gülemeyeceğini çok iyi biliyordu. Yaşadığı hayat çok kısaydı; bunun bilincine kapılmış, sürükleniyordu. Sinirle karışık bir istek kavramıştı onu. Ayağa kalkıp hücrenin orta yerinde durarak kendini başka insanlarla karşılaştırmaya koyuldu. Şimdiye dek bunu yapmaktan hep çok korkmuştu; çünkü beyni, başkalarının kendisine karşı duyduğu nefretle

kirliydi. Max'ın konuşmasından elde ettiği kendi değeriyle ilgili bu yeni, ama yine de belirsiz bilinçle, korku ve nefret, kaçma isteği ve çaresizlik yüzünden yaptığı o vahşi ve acımasız hareketlerin altındaki insanı Max görseydi, tıpkı şimdi kendisinin onlardan nefret ettiği ve onların da kendisinden nefret ettiği gibi o da bu beyaz dünyadan nefret ederdi, diye düşünüyordu. Ömründe ilk kez ayaklarının altında yeri duyuyor ve orada öylece kalmayı diliyordu.

Yorgundu, uykusu gelmişti, ateşler içinde yanıyordu sanki; ama içinde bu savaşı verirken yatıp uyumak istemiyordu. Bedeninde körlemesine istekler ve içgüdüler kabarıyor; zekasıysa, bu istek ve içgüdüleri anlayabilmesi için biçimlendirmeye çalışıyordu. Bu nefret ve korkunun nedeni neydi? Hücresinde öylece ayakta durur ve titrerken birden sıvımsı, koyu renkli bir şeklin yükselip dalgalanmaya başladığını gördü; gözlerinin önünde insanların yaşadığı kapkara hücrelerle dolu karanlık bir cezaevi uzanıyordu; her hücrede taştan yapılmış bir su kabıyla bir kabuk ekmek vardı, üstelik hiç kimse hücreden hücreye gidemiyordu. Istırap çığlıkları, küfürler ve bağrışmalar yükseliyor, ama duvarlar çok kalın olduğu için bunları kimse duymuyordu. Üstelik her yer çok karanlıktı. Dünyada neden bu kadar çok hücre vardı? Ama bütün bunları duyup düşünmesi doğru muydu? İnanmak istiyor, ne var ki korkuyordu. Kendi kendini bu derece övmesi doğru muydu? Buna cesaret edebilir miydi? Düşünde bile kendini başkalarıyla bir tutsa, ansızın cin çarpmış gibi ölecek miydi yani?

Öyle yorulmuştu ki, ayakta duracak hali yoktu. Yine ranzanın kıyısına çöktü. Bu duygusunun gerçek olup olmadığını, başkalarının da aynı şeyleri duyup duymadığını nasıl öğrenecekti? İnsan ölmek üzere olduğu bir sırada hayatı nasıl öğrenebilirdi? Karanlıkta parmaklarını halsiz halsiz açıp ellerini ağır ağır havaya kaldırdı. Parmakları birer elektrik teli, yüreği de ellerine hayat ve ateş veren bir elektrik üreticiyse; taştan yapılmış bu duvarlardan geçerek insanlara, onların yüreklerine bağlı ellerine dokunduğunda bir karşılık alır, elektrikli bir tepkiyle karşılaşır mıydı acaba? O yüreklerin sıcaklığının kendisine yönelmesini istediğinden değildi; o kadar çok

şey istemiyordu. Yalnızca orada olduklarını bilmek ve sıcaklıklarını duymak kendisine yetecekti. Bu kadarcıktı istediği, ona yeter de artardı bile. O dokunuşta, anlayışın karşılığını bulacak, bir birleşme, kimliği belirleme olacaktı. Bütün hayatı boyunca ona çok görülen destekleyici bir birlik, bir bütünlük bulacaktı.

İçinde çaresizlikten doğan yeni bir istek yükseldi. Zihni bunu, aşağıya sıcak ışınlarını gönderen bir güneş gibi biçimlendirmişti. Zenci ve beyazlardan oluşmuş büyük bir kalabalığın ortasında durduğunu görüyordu. Işınlar aradaki farkları, renk ve giysi farklarını eritiyor, ortak ve iyi olan şeyleri toplayıp güneşe doğru yükseltiyordu.

Ranzaya boylu boyunca uzanarak inledi. Bu duygulara kapılmakla aptallık mı ediyordu yoksa? Ölüme bu kadar yaklaştığı sırada bu isteği duymasının nedeni korku ve zayıflık mıydı? İçine böylesine işleyen ve bir duygu değişikliğiyle onu bu derece etkisine alan bir kavram nasıl yanlış olabilirdi? Çıplak, her şeyden arınmış bir duyguya bu şekilde güvenebilir miydi? Ama güvenmişti işte. Hayatı boyunca yalnızca çıplak duygularının kökünden aldığı nefretle beslenmişti. Bunu da neden kabullenmeyecekti? Mary'yle Bessie'yi öldürüşü, annesi ve kardeşlerine o derin üzüntüyü verişi ve kendini de elektrikli sandalyenin gerçeği altına atışı sırf bunu bulmak için miydi? Ömrü boyunca hep kör mü yaşamıştı? Şimdi de durumu nasıl açıklayabileceğini bilmiyordu. Çok geç olmuştu...

Bunun ne demek olduğunu, öbür canlılara ve üstünde yaşadığı dünyaya göre ne olduğunu bulabilse, ölüme de aldırmayacaktı. Kendisinin kaçırdığı, ama herkesin verdiği bir savaş mı vardı? Bu fırsatı o kaçırdıysa suç beyazların değil miydi? Şimdi bile nefret edilmesi gereken kişiler onlar değil miydi? Belki de... Ama artık beyazlara duyduğu nefret de kendisini ilgilendirmiyordu. Ölmek zorundaydı. Bu yeni titreyiş, bu yeni duygu kasırgası ve heyecanın ne olduğunu bulup çıkarmak onun için çok daha önemliydi.

Suçunun cezasını çekmekten kaçınmaksızın yaşamak ve bu duyduğu şeylerin doğru olup olmadığını anlamak, hattâ daha da derinden duymak için yaşamak isti-

yordu. Ölmek zorunda da kalsa, bulduklarına sığınarak ölürdü. Ama tam olarak duyamadan, ne olduğunu kesinlikle anlayamadan ölürse, her şeyini yitireceğini sezinliyordu. Yine de başka bir çıkar yol yoktu, çok geçti artık...

Ellerini yüzüne kaldırıp parmaklarını titreyen dudaklarına dokundurdu. Hayır... Hayır... Kapıya koşup cayır cayır yanan elleriyle soğuk demir parmaklıkları yakalayıp bunların desteğiyle dimdik durdu. Yüzünü parmaklıklara dayamıştı, yanaklarından aşağı göz yaşlarının süzüldüğünü duyuyordu. Islak dudaklarında tuzlu bir tat kalmıştı. Diz çökerek hıçkırmaya başladı: «Ölmek istemiyorum... Ölmek istemiyorum...»

Dava, Büyük Jüri'ye havale edilmiş, sorgusu yapılmış, iddianamenin okunuşundan sonra Bigger suçunu reddetmiş, ancak duruşmasının yapılmasına karar verilmişti. Bütün bunlar göz açıp kapayana kadar hızla, bir haftadan kısa bir zaman içinde olup bitmişti. Şimdi Bigger, güneşsiz bir sabah ranzasına uzanmış, Cook County Cezaevi'nin kara demir parmaklıklarını boş gözlerle seyrediyordu.

Bir saata kadar onu duruşmaya çıkaracaklar, burada onun yaşamasına ya da nerede ve ne zaman ölmesi gerektiğine karar vereceklerdi. Ve kendisiyle karar arasındaki birkaç dakika içinde bile hâlâ bütün isteği Max'ın, içinde uyandırdığı o belirsiz şeyi ele geçirmekti. Onu şu anda ele geçirmesi gerektiğini düşünüyordu. Elinde kendisine güç verecek, ayakta durmasını sağlayacak bir şey olmazsa, beyazlardan kurulu mahkemenin karşısına nasıl çıkardı? O gece, hücresinde tek başına dikilip Max'ın konuşmasının yüreğinde uyandırdığı müthiş sihiri duyarken nefretin yakıcı darbeleri altında her zamankinden de fazla çıplak ve zayıf kaldığını anlıyordu.

Arada bir bütün bu olabilirlikleri farketmemiş olmayı, perdesinin ardına yeniden sığınabilmeyi acı acı diliyordu. Ama bunun olanağı yoktu artık. Onu kandırarak açığa çıkarmışlar ve de iki kez tuzağa düşürmüşlerdi. Adam öldürdüğü için cezaevine tıkılarak, sonra da ölüme giderken duygu kaynakları karmakarışık edilerek tuzağa düşürülmüştü.

O mükemmel ânı bir daha yakalayabilmek için Max'

la yeniden konuşmaya çalışmıştı, ama Max onun hayatını kurtarmak için duruşmada yapacağı savunmayı hazırlamakla öylesine doluydu ki... Yine de, Bigger kendi hayatını kendisi kurtarmak istiyordu. Ama duygularını açıklamaya kalkıştığı anda dilinin ağzının içinde dönmeyeceğini kesinlikle biliyordu. Max çıkıp gittikten sonra birçok kez, içinde cayır cayır yanan bu ateşin başkalarının da içinde yanmasını sağlayacak sözcükleri, başkalarıyla ortak sözcükleri bulunup bulunmadığını merak ederek yatmıştı.

Dünyaya ve insanlara iki ayrı bakışla bakıyordu. Görünümün biri, ölümü biçimlendiriyordu. Kendini yalnız başına, elektrikli sandalyeye bağlanmış, sıcak akımın gövdesine geçmesini beklerken görüyordu. Öteki resimse yaşama aitti. Bunda kendini, hayatlarının yükü altında ezilmiş, ama yeniden canlanacaklarına inanan insanların arasında bambaşka, korkusuz dolaşırken görüyordu. Ne var ki, şimdiye dek ona ait tek şey, ölümün su götürmezliği olmuştu. Yalnızca beyazların yüzündeki nefreti görebilmişti. Geride de hep o karanlık hücre, yalnızlık dolu uzun saatler ve soğuk parmaklıklar kalmıştı.

Yeni bir dünya kavramına inanmakla, dehşet üstüne dehşet bindirerek aptal gibi mi davranmıştı? Eski nefreti, bu acı dolu kararsızlıktan daha iyi değil miydi? Olanaksız bir umut onu buraya sürüklememiş miydi? Bir insan bir anda kaç cephede birden savaşabilirdi? Yine de içindeki savaşı kazanmadan hayatı için vermesi gereken savaşa girişemeyeceğini anlıyordu.

Annesi, Vera ve Buddy onu yine yoklamaya gelmişler, o da onlara yine yalan söylemiş; dua ettiğini, insanlar ve dünyayla barış içinde olduğunu anlatmıştı. Ama bu yalan kendi kendinden daha fazla utanmasına, onlardan da daha çok nefret etmesine yol açmıştı yalnızca. Annesinin sözünü ettiği ve dua ederek ulaşmasını arzuladığı o kesinliğe varmak istiyor, üzülüyor, ne var ki bugünkü inançlarıyla onu elde edemeyeceğini biliyordu. Çıkıp gittiklerinde de Max'a, onları bir daha içeri sokmamasını söylemişti.

Duruşmadan birkaç dakika önce bir gardiyan gelerek kendisine bir gazete bıraktı, sonra da: «Avukatın gönderdi bunu,» diyerek çıkıp gitti.

Tribune'u açtığında şu başlık gözüne çarptı: ZENCİ KATİLİN DURUŞMASINDA ASKERLER NÖBET TUTACAK. Askerler mi? Öne eğilip okumaya koyuldu: IRZ DÜŞMANI HALKIN GALEYANA GELMESİNE KARŞI KORUNACAK.

«Vali H. M. O'Dorsey, bugün başlayacak, zenci ırz düşmanı ve katil Bigger Thomas'ın duruşması sırasında halkın galeyana gelmesi olasılığına karşı bir tedbir olarak Illinois Ulusal Muhafız Gücü'nden iki alayı, düzeni sağlamakla görevlendirmiştir. Bu açıklama, bu sabah Springfield'deki Eyalet Meclisi'nden yapılmıştır.»

Gözleri, «Katile karşı nefret hâlâ artıyor», «kamuoyu ölüm cezası istiyor», «zenci kesiminde baş kaldırma hareketinden korkuluyor» ve «kentte durum çok gergin» gibi cümleler üstünde dolaşıyordu.

İçini çekip gözlerini boşluğa dikti. Dudakları sarkmıştı. Başını ağır ağır iki yana sallıyordu. Max, hayatını kurtarmaktan söz ettiği sırada onun konuşmasını dinlemekle bile aptallık etmiş sayılmaz mıydı? Bir umut kıvılcımının yanışından sonra büsbütün gerginleşerek duyduğu dehşeti daha fazla artırmıyor muydu bu? O nefret dolu ses, onun doğumundan çok önce de duyulmuyor muydu? Öldükten sonra da duyulmayacak mıydı?

Gazeteye bıraktığı yerden devam etti: «Zenci katil, elektrikli sandalyeye gönderilme tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu bilmektedir», «zamanının çoğunu işlediği suçla ilgili haberleri veren gazeteleri okumak ve komünist dostlarının gönderdiği nefis yiyecekleri yemekle geçirmektedir», «katil hep susuyor», «Belediye Başkanı, polisi yürekliliğinden ötürü kutladı», «katil aleyhine çok sayıda kanıt toplandı» gibi cümleleri yakalıyordu arada bir.

Sonra da şöyle bir habere gözü takıldı:

«Zencinin akıl durumuyla ilgili bilgi veren Güvenlik Müdürlüğü'ne bağlı Ruh Doktorlarından Calvin H. Robinson: «Thomas'ın akıl yönünden, sanılanın çok üstünde dengeli ve çok da düzenbaz olduğu kuşkusuzdur. Cinayeti ve fidye mektubu işini komünistlere yüklemeye kalkışması ve öldürdüğü beyaz kızın ırzına geçtiğini ısrarla reddetmesi, daha önce işlediği birçok suçu gizlediği kanısını uyandırmaktadır,» demiştir.

«Chicago Üniversitesi'nin ruh doktorlarıysa; beyaz kadınların, zenci erkeklerde karşı konulması olanaksız bir ilgi ve çekicilik uyandırdığına işaret etmişlerdir. Davayla ilgili olarak adının açıklanmasını istemeyen bir profesör de bu konuda şunları söylemiştir: «Zenciler, beyaz kadınların, kendi ırklarından olan kadınlardan çok daha çekici olduğuna inanıyorlar. Bu duygularını bastırmak ellerinde değil.»

«Zencinin komünist avukatı, Boris A. Max'ın, duruşmayı sürümcemede bırakmak ve müvekkilini kurtarmak amacıyla suçlamaları reddetmesi beklenmektedir.»

Bigger gazeteyi elinden bıraktıktan sonra ranzaya uzanıp gözlerini kapadı. Hep aynı şeylerle karşılaşıyordu nasılsa. Okumanın yararı neydi ki?

«Bigger!»

Max, hücrenin dış tarafından ona bakıyordu. Gardiyan kapıyı açınca hemen içeri girdi.

«Nasılsın bakalım, Bigger?» dedi.

«Herhalde iyiyim,» diye mırıldandı çocuk.

«Mahkemeye gitme vakti geldi.»

Bigger ayağa kalkıp boş gözlerle bulunduğu yere bakındı.

«Hazır mısın?»

İçini çekti: «Evet, herhalde hazırım,» dedi.

«Dinle, oğlum. Sinirlenme. Fazla da üstünde durma.»

«Sizin yanınızda mı oturacağım?»

«Kuşkusuz, aynı masada oturacağız. Bütün duruşma boyunca yanında olacağım. Onun için sakın korkma!»

Gardiyan onları kapıdan çıkardı. Koridorun iki yanında polisler nöbet tutuyordu. Kalabalık olduğu halde her yer sessizliğe bürünmüştü. Bigger iki polisin arasında yürümekteydi. Bileklerini kelepçeyle onların bileklerine bağlamışlardı. Demir parmaklıkların gerisinden merakla bakan karaderili ve beyaz suratlar görüyor, polislerin arasında dimdik yürüyordu. Önde altı tane daha polis memuru vardı. Bir grubun da geriden geldiğini duydu. Onu yeraltındaki bir geçide indiren asansöre bindirdiler. Upuzun, dar geçitte yürürlerken sessizlikte ayak sesleri yankılar yapıyordu. Başka bir asansöre bindiler sonra ve heyecanlı heyecanlı konuşan sivillerle polislerin bulun-

duğu kalabalık bir hole çıktılar. Bir pencerenin önünden geçerlerken, caddede hâki renkli üniformalarıyla aşılmaz bir engel oluşturmuş asker sırasının gerisinde bekleşen kalabalığı gördü. Evet, bunlar gazetenin sözünü ettiği askerler ve halktı.

Onu bir odaya soktular. Max bir masaya doğru yürüdü. Kelepçeler çıkarıldıktan sonra Bigger oturabildi. Çevresini polisler kuşatmıştı. Max, yumuşak bir hareketle sağ elini onun dizine koydu.

«Birkaç dakikamız kaldı.»

Bigger: «Evet,» diye mırıldandı. Başını bir yana eğmiş, yarı aralık kirpiklerinin ardından Max'ın gerisindeki görünmez bir noktaya bakıyordu.

Max: «Dur bakayım, boyunbağın gevşemiş. Düzelt şunu,» dedi.

Bigger umursamazlıkla boyunbağını yerine oturtup sıkıştırırken, öteki sözlerini sürdürdü: «Bugün, belki de bir kez için bir şeyler söylemen gerekecek. Tamam mı?»

«Yani duruşmada mı?»

«Evet, ama ben...»

Bigger'ın gözleri korkuyla irileşmişti.

«Hayır!» diye kestirip attı.

«Dinle beni, yavrum...»

«Ama ben konuşmak istemiyorum ki.»

«Senin hayatını kurtarmaya çalışıyorum.»

Bigger'ın sinirleri boşanmıştı artık, aklı başından gitmiş, deli gibi söyleniyordu: «Beni öldürecekler. Beni öldüreceklerini biliyorsunuz...»

«Ama konuşmak zorundasın, Bigger. Dinle beni...»

«Hiç konuşmamamı sağlayamaz mısınız?»

«Bir kelimecik canım... Fazla değil. Yargıç sana suçu kabul edip etmediğini sorduğu zaman, 'suçluyum' dersin. Olur biter.»

«Peki, o sırada ayağa mı kalkacağım?»

«Evet.»

«Ama ben ayağa kalkmak istemiyorum ki.»

«Hayatını kurtarmaya çalıştığımı anlamıyor musun? Ne olur, bana bir parçacık yardım etsen...»

«Ama ben hiç bir şeye aldırmıyorum artık. Sanırım beni kurtaramayacaksınız.»

«Böyle düşünmemen gerek...»

«Elimde değil.»

«Bir şey daha var: Duruşma salonu çok kalabalık olacak. Hemen içeri girip yerine otur. Tam yanımda oturacaksın. Üstelik yargıcın, senin her şeyi izlediğini görmesine de dikkat et!»

«Anamın orada bulunmamasını diliyorum.»

«Gelmesini özellikle ben söyledim. Yargıcın onu da görmesini istiyorum.»

«Ama çok kötü olacak.»

«Bütün bunları senin için yapıyoruz, Bigger.»

«Sanıyorum ben bütün bunlara değecek bir insan değilim.»

«Oğlum, bu iş artık senin işin olmaktan çıktı. Bugün bir bakıma, o duruşmada Amerika'daki her zenci yargılanacak.»

«Yine de beni ne olursa olsun öldürecekler.»

«Savaşırsak yapamazlar ama. Ne şekilde yaşamaya zorlandığını anlatırsak öldüremezler.»

O sırada bir polis, Max'a yaklaşarak omuzuna dokundu ve: «Yargıç bekliyor,» dedi.

«Peki. Hadi, Bigger. Gidelim. Başını yukarı kaldır bakayım.»

Ayağa kalktıklarında çevreleri hemen polislerle kuşatıldı. Bigger, avukatının yanında bir koridordan geçerek karşıdaki kapıdan içeri girdi. Burasının kadınlı erkekli kalabalıkla dolu koca bir salon olduğunu gördü. Daha sonra, bir bölmenin gerisindeki bir grup zenci ilişti gözüne. İçersi arı kovanını andırır bir uğultuyla doluydu. İki polis halkı geri itiyor, Bigger'la Max'a yol açıyordu. Çocuk ağır hareketlerle yürürken Max'ın, ceketinin ucundan tuttuğunu duyuyordu. Sonunda salonun ön bölümüne geldiler.

Max: «Otur!» diye fısıldadı.

Bigger otururken flaşların ışığı yine gözünü aldı. Resimlerini çekiyorlardı. Manen ve maddeten öylesine gergindi ki, dudakları titriyor, ellerini koyacak yer bulamıyordu. Bir an ceketinin cebine sokmayı düşündü ellerini. Ama bu hareket hem büyük bir çaba gerektirecek, hem de çevrenin dikkatini çekecekti. O yüzden, ellerini üstü aşağı gelecek, avuçları da havaya bakacak biçimde dizlerinin üstüne bıraktı. Uzun, acı veren bir bekleyiş döne-

mi başlamıştı. Ardındaki uğultu hâlâ sürüyordu. Yüksek pencerelerden ölgün bir güneş ışığı giriyor, yine de içeriyi aydınlatıyordu.

Çevresine bakındı. Evet, annesiyle kardeşleri oradaydılar, kendisine bakıyorlardı. Liseden birçok arkadaşı, iki de öğretmeni gelmişti. G. H., Jack, Gus ve Doktor'u da gördü. Sonunda gözlerini yere indirdi. Bir zamanlar sert davrandığı, baş kaldırdığı için kendi kendisiyle övündüğü kişilerdi bunlar. Şimdi burada böyle çaresiz otururken onu seyrediyorlardı. Kendilerinin haklı, onun haksız olduğunu düşüneceklerdi. Soluğunu kesen o eski şiddetli duygu yine midesiyle boğazına yerleşti. Onu neden vurmuyorlar, böylece her şeyi bir an önce bitirmiyorlardı? Nasılsa öldüreceklerdi, öyleyse bütün bunları çektirmenin ne âlemi vardı ki? Derin, tekdüze bir sesin konuşmaya başlaması ve tahta bir masanın üstüne inen çekiç gürültüsüyle şaşırarak kendine geldi.

«Herkes ayağa kalksın, lütfen...»

İçerdekilerin hepsi ayağa kalktı. Bigger da, Max'ın, koluna dokunduğunu duyunca onunla birlikte ayağa kalktı. Uzun kara cüppeli, ölü gibi beyaz yüzlü bir adam, arkadaki bir kapıdan içeri girmiş ve kürsüye benzer, çevresi tahta parmaklıkla çevrili bir masaya oturmuştu. Bigger da kendi sırasına çökerken, 'yargıç bu,' diye düşündü.

Bomboş yankılar yapan sesin yeniden yükseldiğini duydu: «Dikkat! dinleyin!..» Bigger şimdi kısa ve kesik cümleler yakalıyordu: ...Cook County Ceza Mahkemesi' nin saygıdeğer oturumu... oturum açılmıştır... en kısa zamanda karara varmayı amaçlayarak... Sayın Başyargıç Alvin C. Hanley başkanlığında...»

Bigger, yargıcın önce Buckley'e, sonra da kendisiyle Max'a bir göz attığını gördü. Buckley ayağa kalkmış ve tahta parmaklığın önüne yürümüştü. Max da aynı anda onu izledi. Kısa bir süre, kimsenin işitemeyeceği kadar hafif bir sesle yargıçla konuşup, yerlerine döndüler. Yargıcın bulunduğu yerin tam altında oturan bir adam ayağa kalkmış ve upuzun bir kağıttan cümleleri öylesine tutuk, alçak bir sesle okumaya koyulmuştu ki, Bigger sözlerin ancak bir bölümünü duyabiliyordu:

«...666-983 sayılı iddianame... Illinois Eyaleti kamu-

su önünde suçlu Bigger Thomas... Seçimle görevlendirilen yeminli Büyük Jüri'nin üyeleri, Bigger Thomas'ın, merhumenin ırzına geçtiğini ve cinsel zarar verdiğini iddia etmektedir... Gırtlağını sıkmak suretiyle... soluksuz bırakmak suretiyle öldürmek ve ocakta yakarak cesedi yok etmek... bıçak ve baltayla baş gövdeden ayrılmış... adı geçen Mary Dalton'a yapılan bu tecavüz, aynı zamanda Illinois Eyaleti halkının da onur ve düzenine karşı bir harekettir...»

Adam, Bigger'ın adını yineleyerek okurken, Bigger çarklarına ne kadar köstek konursa konsun, yine de dönmesi engellenemeyecek muazzam ve çok duyarlı bir makineye kapılmış gibi görüyordu kendini. Aynı adam hiç durmaksızın Bigger'ın, Mary'yi ve Bessie'yi öldürdüğünü yineliyor, Mary'nin başını gövdesinden ayırdığını Bessie'nin kafasına bir tuğlayla defalarca vurduğunu, hem Mary, hem de Bessie'nin ırzına geçtiğini, birinci kızı ocağa attığını, ikinciyi de hava kanalından aşağı yuvarlayıp donarak ölmesine yol açtığını, beyaz kızın cesedi ocakta yanarken hiç bir şey olmamış gibi Daltonlar'da kalmaya devam ettiğini ve de bu arada bir fidye mektubu yazdığını söylüyordu. Adam okumasını bitirdiği zaman salonda şaşkınlık dolu sesler yükseldi, Bigger herkesin dönüp dönüp ondan yana baktığını farkediyordu. Yargıç hemen gürültünün kesilmesi için çekiciyle masaya vurarak kendisine dönüp sordu: «Sanık! bu iddianameye karşı bir açıklama yapmaya hazır mıdır?»

Max ayağa kalktı:

«Evet, Sayın Yargıç. Sanık, Bigger Thomas, suçunu kabul ediyor!»

Bigger, bu sözler üzerine salonda yine büyük bir gürültünün yükseldiğini duydu. Başını çevirip baktığında bunlardan birçoğunun kendilerine güçlükle yol açarak kapıya doğru ilerlediklerini de gördü. Onların gazeteci olduğunu biliyordu. Yargıç, bir kez daha. gürültünün kesilmesi için masaya vurdu. Max sözlerini sürdürmek istiyordu, ama yargıç onu durdurdu.

«Bir dakika, Mr. Max. Salonda düzenin sağlanması gerek önce.»

İçersi bir anda sessizliğe büründü.

Bunun üstüne Max: «Sayın Yargıç,» dedi. «Uzun bir

çalışma ve düşünme döneminden sonra bu mahkemede suçu reddetmekten vazgeçip kabul etmeye karar verdim.

«Bu eyaletin yasaları, karardan önce bazı kanıtların ortaya çıkarılmasına göz yummaktadır. Sayın Mahkemenin, uygun bulduğu bir zamanda, bana bu çocuğun akıl ve ruhsal davranışları ve işlediği bu cinayetlerdeki sorumluluk derecesi üstüne açıklama yapmama izin vermesini istirham edeceğim. Aynı zamanda, sanığın yaşının küçüklüğüne de dikkati çekerim. Ayrıca bu Mahkemenin, karar verirken, sanığın suçunu kabul etmesi noktasını da önemle göz önünde bulundurmasını isteyeceğim...»

Buckley bağırdı: «Sayın Yargıç...»

Max sakin bir sesle: «Bırakın da sözlerimi bitireyim,» dedi.

Buckley salonun önüne doğru yürüdü, yüzü kıpkırmızı olmuştu. «Bu çocuğun hem suçlu, hem de deli olduğunu açıklayamazsın,» dedi. «Bigger Thomas'ın deli olduğunu ileri sürersen eyalet bir jüri mahkemesinde ısrar eder...»

Max: «Sayın Yargıç,» dedi. «Bu çocuğun yasalar yönünden, akıl dengesinin yerinde olduğunu iddia etmiyorum. Açıklamalarımı yapar ve sanığın akıl ve ruhsal durumunu anlatırken, bu cinayetlerdeki sorumluluk payının ölçüsünü belirtmekle kendimi yükümlü sayacağım.»

Buckley bağırdı: «Bu bir delinin savunmasıdır.»

Max: «Öyle bir savunma yapmıyorum,» dedi.

Buckley hâlâ konuşuyordu: «Bir adamın aklı ya başındadır ya da değildir.»

Max: «Deliliğin de dereceleri vardır,» dedi. «Bu eyaletin yasaları, suçtaki sorumluluk derecesini anlayabilmek için verilecek kanıtlar ve yapılacak açıklamaların dinlenmesini kabul eder. Yasalar aynı zamanda karardan önce kanıtların ortaya çıkarılmasına da izin verir.»

Buckley atıldı: «Eyalet de sanığın yasal dengesini açıklamak için tanık ve kanıtları ortaya çıkaracaktır.»

Bigger'ın anlayamadığı uzun bir tartışma geçti aralarında. Yargıç hem savcıyı, hem de avukatı kürsünün önüne çağırarak bir saatı aşkın bir konuşma yaptı onlarla. Sonunda ikisi de yerlerine döndüklerinde yargıç, Bigger'dan yana baktı:

«Sanık Bigger Thomas, ayağa kalk!»

Gövdesi cayır cayır yanıyordu. O beyaz hayal yatağa yaklaşırken, kendisi Jan'la Mary'nin arasında arabada otururken, Doktor'un bilardo salonunun kapısından içeri giren Gus'ı gördüğünde duyduklarının tıpkısını şimdi duyuyordu. Kaskatı kesilmiş ve çok güçlü, sürükleyici bir korkunun pençeleri arasına düşmüştü yine. O anda ayağa kalkmaktansa, ne olursa olsun yapmaya hazır olduğunu düşündü. Oturduğu iskemleden fırlamak ve bu eşit olmayan savaşı sona erdirmek için karşısındakilere silah çekmek geliyordu içinden. Max kolunu yakaladı:

«Ayağa kalk, Bigger!»

Masanın kenarlarına tutunarak ayağa kalktı. Dizleri öylesine titriyordu ki yere çökecekmiş gibi oldu bir an. Yargıç konuşmasına başlamadan önce uzun uzun ona baktı. Bigger arkasında salonun yine büyük bir uğultuyla çalkalandığını duyuyordu. Yargıç çekiciyle masaya vurdu.

«Okulda kaçıncı sınıfa kadar okudun?»

Bigger bu soru karşısında çok şaşırmıştı, fısıldadı: «Sekizinci sınıfa kadar.»

Yargıç: «Suçunu kabul ediyorsan, ki mahkeme bunu tutanağa geçirmiştir,» dedikten sonra durdu, sonra sözlerini sürdürdü; «aynı mahkeme seni ölüme mahkum edebilir.» Yine durdu. «Ya da mahkeme, ömür boyu bir cezaevinde yaşamana karar verebilir.» Yine sustu. «Ya da mahkeme, senin on dört yıldan aşağı olmamak kaydıyla hapse mahkum edilmeni karar altına alır.

«Şimdi söyle bana. Dediklerimi anladın mı?»

Bigger, Max'a baktı. Max başını sallıyordu ona.

Yargıç: «Yüksek sesle karşılık ver,» diyordu. «Söylediklerimi anlamadıysan açıkla.»

«E... evet, efendim,» diye fısıldadı. «Anladım.»

«O zaman, suçunu itiraf etmenin sonuçlarını bile bile, hâlâ suçlu olduğunu söylemekte direnecek misin?»

«E-evet, efendim,» diye fısıldadı yine. Bir yandan da bu durumun en kısa zamanda sona ermesi gereken korkunç ve akıl almaz bir düş olduğunu düşünüyordu.

Yargıç: «Bu kadar, oturabilirsin,» dedi.

Oturdu.

Bu kez, «Eyalet, kanıt ve tanıklarını mahkeme huzuruna çıkarmaya hazır mıdır?» diye sordu yargıç.

Buckley ayağa kalkıp hem yargıca, hem de dinleyicilere seslenebilecek biçimde yan dönerek karşılık verdi: «Hazırız, Sayın Yargıç.» Sonra konuşmasına başladı: «Sayın Yargıç, şu anda yapacağım konuşma çok kısa olacaktır. Bu Mahkemeye bu korkunç ve acımasız suçların dehşet verici ayrıntılarını anlatmama gerek yok. Eyalet'in tanıkları, sanığın kendisi tarafından yapılan ve imzalanan itiraf ve başka tutarlı kanıtlar, Tanrı ve insanoğluna karşı yapılan bu çirkin ve korkunç tecavüzün doğadışı yanlarını kuşkusuz benden çok daha iyi anlatacaktır. Birçok noktada da böyle olmasına müteşekkirim, çünkü bu korkunç cinayetlerin bazı yanları öylesine akıl almaz ve inanılmaz ve hayat kavramımıza öylesine yabancı ve hayvancadır ki, bunu bu mahkemede açıklamak için kendimi yetersiz buluyorum.

«Halk hizmetinde çalışan bir memur olarak, görevim süresince şimdiye kadar bana düşen ödevden hiç bu kadar emin olmamıştım. Burada, yasalardan kaçmak, yasaları kuramsal ya da düşsel olarak yorumlamak gibi davranışlara yer bulunmamaktadır.» Buckley sustu, salona bir göz attı, sonra da Bigger'ın, Mary'nin kafasını kestiği bıçağın durduğu masaya yürüdü. «Bu dava, bu katilin bıçağı kadar apaçık ortadadır. Bu bıçak, suçsuz bir kızın başının gövdesinden ayrılmasında kullanılmıştır,» diye bağırdı ve sustu. Bigger'ın, Bessie'yi o boş binada kafasına vura vura bayılttığı tuğlayı eline aldı. «Sayın Yargıç! Bu dava, suçsuz bir kızın beyninin parçalanmasında kullanılan şu tuğla kadar da kesindir.» Yine salondakilere göz attı: «Bir halk temsilcisinin, kendisini göreve seçen hemşehrilerinin hepsini arkasında ve ondan, yasaları harekete geçirmesini bekler durumda bulması sık rastlanan bir olay değildir...» Salon, mezar sessizliğine gömülmüştü. Buckley pencereye gidip elinin tek bir hareketiyle kanadı açtı. Dışarda halkın gök gürültüsüne benzer sesler çıkardığı duyuluyordu. Salonda bir hareket oldu.

«Öldürün onu!»

«Linç edin!»

Yargıç masaya vurdu.

«Gürültüye son verilmezse, salonu boşaltacağım.»

Max ayağa fırlamıştı.

«İtiraz ediyorum,» diye bağırdı. «Bu davranış, mahkemeyi baskı altında tutmayı amaçlayan usulsüz bir davranıştır.»

Yargıç «İtiraz kabul edilmiştir,» dedi. «Sayın Savcı! Bundan sonra mevkiinizin onuruna layık olacak biçimde anlatmanızı sürdürün.»

Buckley: «Sayın Yargıç, özür dilerim,» diyerek parmaklığa doğru yürüdü ve mendiliyle yüzünü sildi. «Büyük ölçüde duygularımın etkisinde kaldım. Yalnızca, mahkemenin dikkatini bu davanın âcilliği ve önemine çekmek istiyordum...»

Yargıç: «Mahkeme açıklamalarınızı bekliyor,» dedi.

Buckley konuştu: «Evet, tabii. Şimdi konuya geçelim. İddianame, sanığın kabul ettiği suçu olduğu gibi açığa koymaktadır. Sanığın avukatı, iddianamedeki suçu kabul etmenin cezayı hafifletici bir neden olduğuna inanmakta ve mahkemenin karar verirken bunu göz önünde bulunduracağını sanmaktadır.

«Mary Dalton ve Bessie Mears'in elemli aileleriyle, Illinois eyaleti halkından şu pencerenin dışında yasaların gereğinin yerine getirilmesini bekleyen binlercesi adına konuşuyorum ki, bu gibi düzenler, bu gibi hile ve oyunlar, Mahkemenin adaletini bozamayacak ve yasaları aldatamayacaktır.

«Bir adam, Amerikan uygarlığı tarihinde görülen en müthiş cinayetlerden ikisini işliyor, suçunu itiraf ediyor ve avukatı, yasaları çiğneyen sanığın yargı adamlarını da hiçe sayarak suçunu itiraf etmesinin cezayı hafifletici bir neden olarak göz önüne alınmasını isteyebiliyor.

«Sayın Yargıç, bunun mahkemeye ve bu eyaletin halkına bir sövgü olduğunu yineliyorum. Bu gibi suçlar işlendikten sonra bu gibi savunmalara göz yumulacak, böyle bir savunma için de bu canavarın hayatı bağışlanacaksa, görevimden hemen istifa eder ve dışarda bekleyen halka, artık can ve mal güvenliklerini sağlayamadığımı söylerim. Onlara aşırı ve tiksindirici duygusallığa kapılan mahkemelerin, artık halk düzenini korumada yeterli merciler olmadığını anlatacağım. Halka uygarlık için verdiğimiz savaştan vazgeçtiğimizi söyleyeceğim.

«Böyle bir açıklamada bulunduktan sonra, sanık avu-

katı hâlâ işlenen bütün bu acımasız cinayetler ve ırza geçme suçlarından sanığın sorumlu olamayacak derecede akıl ve ruh durumunun bozuk olduğuna mahkemeyi inandırma ve kandırmaya çalışmaktadır. Bu mahkemeyi, insan düşüncesi ve duygularından oluşmuş efsanevi ve yalnızlık dolu bir dünyaya inandırmaya çalışıyor. Bize bu adamın akıl dengesinin, suç işleyecek kadar yerinde olduğunu, ancak yargılanamayacak kadar da dengesiz olduğunu anlatıyor. Ömrüm boyunca ve bugüne dek yasalardan kaçmak, onların işleyişini bozmak için soğukkanlılıkla düzenlenmiş ve yasaları alaya alan böyle bir savunma görmedim. Ben, bunun böyle olamayacağını iddia ediyorum.

«Savunma makamının, bu adamın deli olduğunda direnmesi halinde Eyalet de, sanığın bir jüri tarafından yargılanmasında direnecektir. Eğer suçunu yine kabul ederse, Eyalet bu kapkara cinayetler dizisi için ölüm cezası verilmesini isteyecektir.

«Mahkemenin kararlaştıracağı uygun bir zamanda, sanığın akıl dengesinin yerinde ve bu kanlı cinayetlerden bütünüyle sorumlu olduğunu ortaya çıkarmak üzere tanık ve kanıtlar getireceğim.»

Max seslendi: «Sayın Yargıç!»

Buckley bağırdı: «Müvekkilin adına konuşmak için nasılsa zaman bulacaksın. Bırak da sözlerimi bitireyim.»

Yargıç, Max'a dönerek sordu: «Bir itirazınız mı var?»

Max: «Evet, itirazım var,» dedi. «Eyalet Savcısı'nın sözlerini kesmek istemediğim halde, bu çocuğun akıl dengesinin yerinde olmadığını iddia ettiğimi ileri sürdüğü için dikkatlerinizi çekmek zorunda kaldım. Davranış biçimi doğru değildir, Sayın Yargıç. Bir kez daha, bu zavallı çocuğun, yani Bigger'ın, suçunu itiraf ettiğini söylememe...»

Buckley bağırdı: «İtiraz ediyorum. Avukatın, sanıktan sözederken iddianamede yazılanın dışında bir ad ve nitelik kullanmasına itiraz ediyorum. 'Bigger' ve 'zavallı çocuk' sözcükleri yalnızca sempati uyandırmak amacıyla kullanılmıştır...»

«İtiraz kabul edilmiştir,» dedi yargıç. «Bundan böyle sanıktan yalnızca iddianamede geçen adıyla söz edi-

lecektir. Mr. Max, sanırım Eyalet Savcısı'na, sözlerine devam etme iznini vermemiz gerek.»

Buckley: «Daha fazla söyleyecek bir şeyim yok zaten, Sayın Yargıç,» dedi. «Eğer Mahkemenin itirazı yoksa, tanıklarımı çağırmaya hazırım.»

Max: «Kaç tanığınız var?» diye sordu.

«Altmış,» dedi Buckley.

Max bunun üstüne söz aldı: «Sayın Yargıç, Bigger Thomas suçunu kabul etmiştir. Bana öyle geliyor ki, artık altmış tanık bu durumda biraz fazladır.»

Buckley: «Bu sanığın akıl dengesinin yerinde ve işlediği bütün cinayetlerden baştan sona sorumlu olduğunu kanıtlamaya çalışıyorum,» dedi.

Yargıç kararını açıkladı: «Mahkeme tanıkları dinleyecektir.»

Max: «Sayın Yargıç,» dedi. «Durumu açıklamama izin verin, lütfen. Bildiğiniz gibi, Bigger Thomas'ın savunmasını hazırlamam için bana tanınan süre öylesine acınacak kadar kısadır ki, bir eşi şimdiye kadar ne görülmüş ne de duyulmuştur. Halkın duyguları ve heyecanının doruk noktasında gerçekleştirilmesi amacıyla duruşma aceleye getirilmiştir.

«Şu anda yetkinin başka bir mercie devredilmesi gereksizdir. Kızgınlık ve nefret, eyalet çapında sürmektedir. Bu koşullar beni en akıllıca olanı değil de, yapmak zorunda olduğumu yapmaya itti. Sanık, bir zenci çocuk olmayıp başka birisi olsaydı, Sayın Eyalet Savcısı duruşmayı aceleye getirmez ve ölüm cezası istemezdi.

«Savcılık makamı, bu çocuğun akıl dengesinin bozuk olduğunu söyleyecekmişim gibi bir etki yaratmak istiyor. Bu doğru değildir. Ben tanık çıkarmayacağım. Bigger Thomas'a kendim tanıklık edeceğim. Yaşının çok küçük olması, akıl ve ruh dünyasının niteliği ve suçunu kabul etmesinin nedenleri, cezasının hafifletilmesi için göz önünde bulundurulmalıdır ve de bu nedenlerle tartışacağım.

«Eyalet Savcısı aynı zamanda, müvekkilime suçunu kabul ettirmekle bu mahkemeyi şaşırtmak istediğim biçiminde bir etki yaratmak amacındadır. Bu çocuğun cezasının hafifletilmesi için yapılacak açıklamalar ve gösterilecek kanıtların hedef aldığı amacı da yanlış göster-

meye ve bunların altında da yasaları bozmak için bir oyun yattığına herkesi inandırmaya çalışıyor. Ama daha önce de Illinois mahkemelerinde buna benzer duruşmalar olmuştur. Sözgelişi Loeb ve Leopold davası... Bu yöntem, eyaletimizin gelişmiş ve ilerici yasaları tarafından konulmuş bir yargılama yöntemidir. Şimdi bu çocuktan, yoksul ve zenci olduğu için aynı güvenliği, yani başkalarına hemen sağlanan kendini dinletme ve durumunu karşısındakilere anlatma hakkını esirgeyecek miyiz;

«Sayın Yargıç, ben korkak değilim; ama bu kalabalık halk topluluğu pencerenin altında havlar gibi sesler çıkararak bağırtısını sürdürdüğü sırada, bu çocuğun serbest bırakılıp, ona hayatta bir fırsat daha tanınmasını isteyemem. Ben, benden beklenilecek şeyleri istemek durumundayım. O topluluğun kulakları sağır eden tiz sesini bastıran bir sesle, bu çocuğun hayatını bağışlamanızı diliyorum sizden.

«Illinois yasalarına göre cinayet suçundan yargılanan sanık mahkeme önünde suçunu kabul ederse, ölüm cezası verilebilir; mahkeme, sanığı ömür boyu hapse ya da on dört yıldan az olmamak üzere hapse mahkum edebilir. Aynı mahkeme, bu yasaya göre cezayı hafifletmek ya da ağırlaştırmak için açıklamalara da izin verir. Bu yasanın amacı, mahkemenin dikkatini çekerek sanığın cinayeti neden işlediğini öğrenmeye ve ceza hafifletilecekse bu yoldan gidilmesine yöneliktir.

«Eyalet Savcısı'nın, Bigger Thomas'ın o iki kadını öldürme nedenlerinin derinliklerine inmeye hiç yanaşmadığı dikkatimi çekti. Sayın Savcı, 'dışarda baş kaldırmış bir topluluk bekliyor, onun için de öldürelim,' diyor. Savcının tek açıklaması, biz öldürmezsek, halk öldürecek, biçimindedir.

«Bigger Thomas'ın bu cinayetleri işleme nedenlerinden hiç söz etmedi, çünkü bunları söyleyemez zaten. Hızlı hareket etmek, insana düşünme fırsatı bırakmadan davranmak ve bütün gerçekler açığa çıkmadan işi oldu bittiye getirmek onun çıkarınadır. Çünkü bütün gerçekler bilindiği ve insanların, düşünme vaktini bulabilmeleri halinde, orada öyle ölüm! diye bağıramayacağını çok iyi biliyor.

«Bigger Thomas'ın bu suçları işlemesinin nedeni ne-

dir? Yasalarımızın bugün kabul ettiği biçimde bir neden yoktu aslında, Sayın Yargıç. Konuşmamı özetlediğim zaman bunun daha derinine ineceğim. Bu cinayetlerin işlenmesi, hemen hemen anî denecek hareketlerle olmuştur ki, çocuğa bir ceza verilmesinden önce akıl ve ruh durumunun göz önüne alınmasını istemeye itmiştir beni. Ama savcılık makamı, öc almak niyetiyle çılgına dönmüş halkın iştahını bütün bütün bilemek için mahkemenin huzuruna arka arkaya tanık çıkarır, bu çocuğun işlediği cinayetlerin dehşet verici ayrıntılarıyla halkın zihnini büsbütün çelerse; ben de Eyalet Savcısı'ndan, Bigger Thomas'ın cinayet işlemesindeki nedenleri mahkemeye anlatmasını isteyeceğim.

«Bu çocuk yalnızca yaş bakımından değil, hayat karşısındaki davranışlarıyla da daha çok küçüktür. Oy verecek yaşta bile değildir. Zenci Mahallesi'nde oturduğu için, dünyanın ve hayatın gerçeklerini ve çeşitli yönlerini görememiş, yaşıtlarından biraz daha geri kalmıştır. Duygularını ifadede yalnızca iki yol bilmektedir: Çalışmak ve cinsiyet! Ve bu iki yolu da en iğrenç ve kötü yanlarıyla öğrenmiştir.

«Mahkemeden, bu çocuğun hayatını bağışlamasını dilerken, dileğimin kabul edileceği konusunda da yetkililere olan inancımın büyüklüğünü belirtmek isterim.»

Max yerine oturdu. Mahkeme salonunda mırıltılar başlamıştı.

Yargıç: «Oturuma bir saat ara verilecek ve saat birde oturum yeniden açılacaktır,» dedi.

Her yanı polislerle sarılı olan Bigger salondan hole çıkarıldı. Yine bir pencerenin önünden geçerken kalabalık bir grubun polisler tarafından durdurulduğunu gördü. Kendisini bir odaya soktular. Masanın üzerinde bir yemek tepsisi duruyordu. Max içerde onu beklemekteydi.

«Hadi Bigger! Otur da bir şeyler ye!» dedi.

«Canım hiç bir şey yemek istemiyor.»

«Hadi canım. Yemek ye ki dayanacak gücün olsun.»

«Aç değilim.»

«O halde bir sigara iç!»

«Hayır.»

«Su ister misin?»

«Hayır.»

Çocuk bir iskemleye çöküp kollarını masanın üstüne bıraktıktan sonra eğilip başını da koluna yasladı. Yorgundu. Şimdi mahkeme salonundan uzaktayken ve adamlar ötede kendi hayatının tartışmasını yaparken nasıl bir gerginlik ve sinir bozukluğu içinde olduğunu anlıyordu. Yaşamak ve ölmek konusunda bir çıkar yol bulmayı düşünmüş, bunun için heyecanlanmıştı, ama bütün bu düşünce ve heyecanlardan ne kadar uzaktı şimdi. Orada, mahkeme salonunda duyabileceği yalnızca iki şey vardı: Korku ve çekingenlik. Saat dolduğunda, onu yine salona getirdiler. Mahkeme başkanı içeri girince herkesle birlikte ayağa kalktı, oturunca da oturdu.

Yargıç: «Savcılık makamı tanıklarını çağırabilir,» dedi.

Buckley hemen sözü kaptı: «Peki, Sayın Yargıç.»

İlk tanık, Bigger'ın şimdiye dek hiç görmediği yaşlı bir kadındı. Sorular sorduğu sırada Buckley'in kadına Mrs. Rawlson dediğini duydu. Sonra kadın, Mrs. Dalton'ın annesi olduğunu söyledi. Bigger, Buckley'in kadına küpenin tekini verdiğini gördü. İhtiyar, şimdi bu küpelerin anneden kıza nasıl geçtiğini anlatıyordu. Mrs. Rawlson anlatmasını bitirince, Max ne ona, ne de savcının öteki tanıklarına soru sormak istediğini açıkladı. Ardından Mrs. Dalton tanık yerine çıktı. Sorgu sırasındaki ifadesini yineledi. Mr. Dalton'sa, Bigger'ı neden tuttuğunu söylerken ondan; «evine çalışmaya gelen zenci çocuk!» olarak söz etti. Peggy de hıçkıra hıçkıra ağladı ve Bigger'ı işaret ederek: «Evet, odur,» dedi. Hepsi de son derece sessiz ve akıl dengesi yerinde bir çocuk olarak davrandığını söylüyordu.

Tanık mevkiine gelen Britten'se, Bigger'ın, Mary'nin kayboluşuyla ilgisi olduğundan nasıl kuşkulandığını anlatırken: «O çocuk benim kadar dengelidir,» dedi. Bir gazeteci de, ocağın tütmesi nedeniyle Mary'nin kemiklerinin ortaya çıktığını anlattı. Adam sözlerini bitirince Bigger, Max'ın ayağa kalkarak söz istediğini duydu:

«Sayın Yargıç, daha kaç gazetecinin tanıklık edeceğini sormak istiyordum.»

Buckley: «Yalnızca on dört tane daha,» dedi.

Bunun üstüne: «Sayın Yargıç,» dedi Max. «Bu iş bü-

tünüyle gereksizdir. Karşınızda suçunu kabul eden bir sanık var...»

Buckley bağırdı: «O katilin akıl dengesinin yerinde olduğunu kanıtlayacağım.»

Yargıç son kararını açıkladı o sırada: «Mahkeme, tanıkların ifadelerini dinleyecektir. Devam edin, Mr. Buckley.»

On dört gazeteci daha ocağın tütüşü ve kemiklerin bulunuşunu anlatırken, Bigger'ın «bütün öteki zenci çocukları gibi davrandığını» söyledi. Saat beşte oturuma yeniden ara verilince, Bigger'ı küçük bir odaya alıp önüne bir tepsi yemek koydular. İçerde altı polis nöbet tutuyordu. Çocuğun mide sinirleri öylesine gerilmişti ki, ağzına kahveden başka bir şey koyamadı. Saat altıda yine mahkemeye çıkardılar onu. Hava kararmış, lambalar yıkılmıştı. Artık önünden gelip geçen tanıkların Bigger için gerçekliği kalmamış gibiydi. O sırada tanık sırasına beş beyaz yerleşerek fidye mektubundaki el yazısının Bigger'a ait olduğunu söylediler. Sonra da fidye mektubundaki yazıyla okula giderken not tuttuğu evindeki defter ve kağıtlarda bulunan yazıları karşılaştırdıklarını ve mektuptaki yazının Bigger'a ait olduğundan kesinlikle emin olduklarını açıkladılar. Başka bir beyaz da, «Bigger Thomas'ın parmak izlerinin, Miss Dalton'ın yatak odasının kapısında» bulunduğunu söyledi. Derken tanıklık eden altı doktor, Bessie'nin ırzına geçilmiş olduğunu saptadıklarını anlattı. Ernie's Kitchen Shack'dan aıtı zenci garson kız da Bigger'dan; «o gece o beyaz adamla kadının masasında oturan zenci çocuk» biçiminde söz ettiler. Kızlar, Bigger'ın son derece sessiz ve dengeli davrandığını belirtti. Onların arkasından içeri giren iki beyaz öğretmen, Bigger'ı okul sıralarında «aptalca ama, akıl dengesi bütünüyle yerinde» bir çocuk olarak niteleldiler. Tanıklar birbirine karışmaya başlamıştı sanki. Bigger artık hiç bir şeyin farkında değildi ve hiç bir şeyi de dinlemiyordu. Bomboş bakışlarla önüne bakmaktaydı. Arada bir de dışarda esen kış rüzgarının hafif sesi doluyordu kulaklarına. Oturum sona erdiğinde o derece yorgundu ki, sevinecek hali bile kalmamıştı. Hücresine götürülmeden önce Max'a: «Daha ne kadar sürecek?» diye sordu.

«Bilmiyorum, Bigger. Yürekli olmalı, dayanmalısın.»

«Ah, bir an önce bir bitebilse...»

«Hayatın söz konusu, Bigger. Savaşmalısın.»

«Bana ne yapacakları umurumda bile değil. Bir an önce bitsin artık şu iş.»

Ertesi sabah uyandırıp kahvaltısını yaptırdıktan sonra yine duruşmaya götürdüler. Tanıklığa çıkarılan Jan, sorguda anlattıklarını yineledi. Buckley bu kez Jan'ı, Mary'nin öldürülmesiyle ilgili göstermek için hiç bir davranışta bulunmadı. G. H., Gus ve Jack'se, dükkanları ve gazete bayilerini nasıl soyduklarını ve o sabah Blum'ın dükkanını soymaya karar verdikten sonra nasıl kavga ettiklerini anlattılar. Doktor'sa, Bigger'ın bilardo masasının kumaşını kesişinden söz ederek: «Bigger acımasız ve kötüydü, ama dengesiz değildi,» dedi. On altı polisse onu işaret ederek şu ifadeyi kullandı: «Yakaladığımız adam, Bigger Thomas'dır!» Bu polislere göre, Bigger gibi yasalardan bu derece ustalıkla kaçabilen bir adam, «dengeli ve yaptığı her hareketten de sorumluydu!» Çocuk mahkemesinin bir yetkilisiyse, Bigger'ın otomobil lastiği çalmak suçundan üç ay bir ıslahevinde kaldığını anlattı.

Öğle üstü oturum yine tatil edildi, öğleden sonra da beş doktor, Bigger'ın dengeli, ama «ters ve huysuz bir çocuk» olduğunu söylediler. Buckley, Bigger'ın çöp tenekesine attığı bıçakla çantayı çıkararak, kentin bütün çöplerinin bunları bulmak için dört gün süresince hallaç pamuğu gibi atıldığını anlattı. Arkasından, Bessie'ye vurduğu tuğla çıktı ortaya. Bunun ardından da el feneri, Komünist Partisi'nin broşürleri, tabanca, kararmış küpe, baltanın bıçağı, imzalı itiraf, fidye mektubu, Bessie'nin kanlı giysileri, lekeli yastık ve yatak örtüleri, sandık ve bir kaldırımın kıyısında kar üstüne atılmış bulunan rom şişesi birbirini izledi. Mary'nin kemikleri çıkarıldığında, salondaki kadınlar hıçkırmaya başladılar. Derken on iki kişilik bir işçi grubu, Daltonlar'ın evinden sökülen ocağı parça parça getirerek dev bir platformun üstüne yeniden kurdular. Seyirciler heyecanla ocağa bakmak için koşarken, yargıç hepsine yerlerine dönmelerini buyurdu.

Buckley, Mary'nin boyunda beyaz bir kız getirmişti. Kızı ocağın içine uzatarak, «herhangi bir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde, Mary Dalton'ın tecavüze uğrayan

cesedini ocağın alabileceğini, ancak zavallı kızın yalnızca başı dışarda kaldığı için canavar zencinin bunu kestiğini» herkese gösterdi. Daltonlar'ın bodrumundan getirttiği demir bir kürekle kemiklerin ortaya nasıl çıkarıldığını ve Bigger'ın «o heyecan arasında nasıl ustalıkla kaçmayı becerdiğini» anlattı. Sonunda ter basan yüzünü mendiliyle silerken, «Maruzatımız bu kadardır, Sayın Yargıç,» dedi.

Yargıç buyurdu: «Mr. Max, tanıklarınızı çağırabilirsiniz.»

Max: «Çıkarılan tanıklara hiç bir itirazımız yoktur,» dedi. «Bu yüzden de tanık çağırma hakkımızdan vazgeçiyoruz. Daha önce de söylediğim gibi, zamanı gelince Bigger Thomas adına bir açıklamada bulunacağım yalnızca.»

Yargıç bunun üzerine Buckley'e dönerek söz hakkı verdi. O da bir saat kadar tanıkların ifadeleri ve gösterilen kanıtlar üzerine yorum yaparak sözlerine şöyle son verdi:

«Tarafımızdan sunulan ifadeler ve kanıtlar, kadın katili Bigger Thomas'ın bu mahkeme tarafından ölüme mahkum edilmesi için yetersiz görülürse, insanlığın zihnî ve manevî kuvvetlerinin âciz kaldığı anlaşılacaktır.»

Yargıç sordu: «Mr. Max, savunmanızı yarın yapabilecek misiniz?»

«Evet, Sayın Yargıç.»

Hücresine dönünce, Bigger büyük bir bitkinlikle ranzasına yığıldı. Pek yakında her şey bitecek, diye düşünüyordu. Yarın son gün olabilirdi, öyle olmasını diliyordu aslında. Zaman kavramını yitirmiş, kendisi için gündüz ve gece birbirine karışmıştı.

Ertesi sabah Max geldiğinde uyanıktı ve hücresinde oturuyordu. Duruşma sırasında Max'ın, kendisiyle ilgili olarak neler söyleyeceğini merak etmekteydi. Gerçekten hayatını kurtarabilecek miydi acaba? Düşünürken birden bu olasılığı kafasından çıkarıp attı. Umutların zihnine girmesini engellerse, olacak her şey o zaman doğal gelebilirdi kendisine. Hol boyunca yürüyerek pencerelerin önünden geçerken dışarda halkla askerlerin mahkeme binasını hâlâ kuşatmakta olduğunu gördü. İçersi de aynı şekilde, hâlâ hiç durmadan bağrışıp konuşan kimselerle

doluydu. Polisler güçlükle, kalabalığın arasında onun geçebileceği bir aralık açtı.

Masaya avukatından önce geldiğini görünce içini büyük bir korku kapladı Bigger'ın. Max, arkalarda bir yerdeydi; ama kalabalıkta onu göremiyordu. İşte o an, Max'ın onun için ne kadar önemli olduğunu her zamandan çok daha fazla anladı. Şimdi kendini bütünüyle savunmasız duyuyordu. Max burada olmadığına göre, parmaklıkların gerisinde duran kalabalığın yanına koşarak onu caddeye sürüklemelerini önleyecek kimse de yok demekti yanında? Oturdu, kendinde çevresine bakınacak yürek bulamıyor, herkesin gözünün onun üstünde olduğunu çok iyi biliyordu. Max'ın duruşma boyunca yanında bulunuşu, kendisine böyle sabit gözlerle ve nefretle bakan kalabalığın içinde, erişebildiği ölçüde tutunabileceği bir dal bulunduğu inancını doğurmuştu. İlk uzun konuşmalarında Max'ın, onun içinde parlattığı umut ateşi hâlâ yanıyordu. Ama bu duruşma böyle sürüp gittikçe ve Buckley'in o nefret dolu sözleriyle sarsıldıkça, ateşin bir alev halini alma tehlikesiyle karşı karşıya kalmak istemiyordu. Yine de içindeki bu ateşi söndürmüyor, onu besleyerek canlı tutuyor ve kendisine son sığınak yeri olarak saklıyordu.

Max geldiğinde, Bigger onun yüzünün sapsarı ve gergin olduğuna dikkat etti hemen. Gözlerinin çevresinde siyah halkalar vardı. Elini Bigger'ın dizine koyarak fısıldadı: «Elimden gelen her şeyi yapacağım, yavrum.»

Oturum açılmıştı, yargıç: «Savunmanız hazır mı, Mr. Max?» diye sordu.

«Evet, Sayın Yargıç.»

Sonra ayağa kalktı, elini bembeyaz saçlarından geçirdi, salonun ön tarafına doğru yürüdü. Hem yargıcı, hem de Buckley'i görebilecek biçimde yan dönmüştü. Bigger'ın başının üstünden dinleyicilere bakarak boğazını temizledi:

«Sayın Yargıç,» dedi. «Hayatımda bugüne dek içimde böylesine bir inanç ve kararlılıkla bir savunma yaptığımı anımsamıyorum. Bugün burada söyleyeceklerimin bütün bir ulusun yazgısıyla ilgili olduğunu çok iyi bilmekteyim. Savunmam tek bir kişi ve tek bir halk için değildir. Çok daha geniş kapsamlıdır. Belki de sanığın, anımsayabildiğimiz en müthiş suçu işlemiş olması bir talih

eseridir aslında. Çünkü, eğer bu adamın hayatını inceler ve başına neler geldiğini öğrenirsek, yaşama biçimi ve yazgısının bizimkilere ne kadar uzak, yine de ne kadar büyük bir güçle bağlı olduğunu anlarsak... bunu yapabilir, bunu başarabilirsek... toplumun en büyük kargaşasını çözmüş oluruz. Bu ulusun her erkek ve kadınının, bugünle ilgili karmaşık umut ve korkularının, yarının sevinç ve felaketlerini nasıl doğurduğunu görüp seyredebildikleri o seyrek erişilen zirvenin, yani geleceğimizin anahtarını bulmuş olacağız.

«Sayın Yargıç, bu mahkemeye saygısızlık etmek bir an bile aklımdan geçmez, ama içten davranmak zorundayım. Çünkü söz konusu olan, bir insanın hayatıdır. Üstelik bu insan basit bir suçlu değil, suçlu bir zencidir. Ve bu adam, herkesin yasalar önünde eşit olduğunu iddia ettiğimiz halde suçlu bir zenci olarak daha işin başında mahkeme karşısına âciz çıkmıştır.

«Bu adam, suçu öbür suçlularınkinden birkaç derecelik bir farklılık gösterdiği halde bambaşka bir kişidir. Toplumun karmaşık güçleri, burada karşımıza bir adamı eli kolu bağlı bir simge, bir deneme simgesi olarak çıkarmıştır. Bu adam sanki mikroskop altında muayene edilmek için boyanmış bir mikroptur. İnsanoğlunun sarsılmaz, katı nefreti, bu ufak toplumsal simgeyle, hastalıklı toplumsal bünyemizi her yönden karşılaştırarak inceleyebileceğimiz ruhsal bir mesafe yaratmıştır.

«Sayın Yargıç! Bence, Bigger Thomas'ı anlamak bile, buz bağlamış içgüdülerimizin gevşeyerek erimesi, ortaya serilmiş olan biçimlenmiş nefretin korku gecesinden kurtarılarak mantık ışığına çıkarılması ve uyurgezerlere eş bir düşteymişçesine bunca zamandır düşüncesiz ve bilinçsizce uyguladığımız ölüm ayininin üstündeki perdenin kaldırılmasına yarayacaktır.

«Ama ben aşırı isteklerde bulunmuyorum, Sayın Yargıç. Üstelik sihirbazlıkla da ilgim yoktur. Bu adamın hayatını anlarsak bütün sorunlarımızı çözeriz ya da başka bir deyişle; bütün gerçeği elimizin altında bulursak nasıl davranacağımızı kendiliğinden biliriz, demek istemiyorum. Hayat o kadar basit ve kolay değildir. Ama şunu söylüyorum ki, ben savunmamı bitirdikten sonra, siz yine de ölümün gerekli olduğuna karar verirseniz, açık

bir seçim yapmış olacaksınız. Kanıtların açıklanmasından sonra bu mahkemeye, tutulabilecek iki yolu ve bunların kaçınılmaz sonuçlarını anlatmak isterim. Ölüm kararını da, ömür boyu hapis kararını da aynı içtenlikle almamız gerekir. Ama hangi kararı alırsak alalım, yine de bastığımız yeri görelim ve bunun bize ve yargıladığımız kişilere getireceği sonuçları kesinlikle bilelim.

«Sayın Yargıç, bu çocuğun savunmasını yaparken ısrarlarımla omuzlarınıza yüklediğim yükün ağırlığına karşı kayıtsız kaldığımı şaşmamalısınız; ayrıca, suçunu bütün açıklığıyla yargılamaya koymak kararımdan da bir an için bile vazgeçmiş değilim. Ama bu koşullar altında başka ne yapabilirdim ki? Geceler boyunca gözüme uyku girmeden yatağımda yatarken kendi suçunu kabul ederek karşınıza çıkan bu zenci çocuğun bu cinayetleri işleme nedenlerini bütün dünyaya ve size nasıl anlatabileceğimi düşündüm. Binlerce gazete ve dergi ressamının milyonları aşan gazete ve dergilere kapkara ve çarpıcı mürekkeple çizdiği resimlerden sonra, ben bu çocuğun başına gelenleri akılcı bir mantığın perdesine açıklık ve dirençle nasıl yansıtabilirim, diye beynimi zorladım. Bu çocuğun, ırkıyla ve geçmişiyle ilgili durumunun bilincinde olan ben, onun suçunu önceden kabullenmiş ve sayısız yorumla, çarptırılması gereken cezanın ölçüsünden açıkça söz eden bir basının koşullandırdığı jürinin, kendi ırkından değil de, ona bütünüyle yabancı ve düşman bir ırkın bireylerinden kurulu jürinin eline onun yazgısını bırakabilir miydim? Bunu yapmak için kendimde yürek bulabilir miydim?

«Hayır, bunu yapamazdım. İşte bugün, bu mahkemeye bu yüzden gelerek bir jüri mahkemesini reddediyor, kendi isteğimle suçu kabul ediyor ve bu eyalet yasalarının ışığı altında, uygarlığımızın temelini etkileyeceğini bildiğim için bu çocuğun hayatının bağışlanmasını istiyorum.

«Bu mahkeme için alışılagelmiş yol, en az direnç gösteren çizgiyi seçmek ve savcının isteğine uygun olarak 'Ölüm' kararı vermektir. Böylece de dava sonuçlanmış olacaktır. Ancak bu karar, bu suçun sonu olmayacaktır. İşte bu yüzden de mahkemenin bu kez farklı davranması gerekmektedir.

«Sayın Yargıç, bazan gerçekler öylesine katı bir vicdan görünümü içine girer ki, o zaman işleri çabuklaştırmak için tutulacak yolu seçmek olanaksız hale gelir Bazan da hayat iplerinin ucu birbirine öylesine dolaşır ki, mantığımız bize, harekete geçmeden önce bunları toplayıp çözmemiz konusunda hiç durmadan seslenir.

«Bu mahkeme nasıl bir havayla kuşatılmıştır. Vatandaşlar, yasaların şaşmaz bir biçimde işlemesine kesinlikle kararlı mıdırlar? İşlenen suça ille de misillemeyle mi karşılık verilecek? Her zaman yalnızca suçlu mu yakalanıp cezaya çarptırılır?

«Hayır. İnsanın aklına gelebilecek her türlü yanlış ve önyargı bu davanın içine sürüklenmiştir. Bu kentin ve eyaletin yetkilileri halkı öylesine kışkırtmıştır ki, sonunda sıkıyönetim ilanından başka çıkar yol bulamamışlar, düzeni ancak bu yöntemle sağlama yoluna gitmişlerdir. Kendi bozuk vicdanlarından başka hiç bir şeye ve hiç kimseye karşı sorumluluk duymayan basın ve savcılık makamı, üstelik bu iki cinayette Komünist Partisi'nin parmağı olduğunu söyleyecek kadar işi ileri götürmüş ve gülünç savlara girişmişlerdir. Eyalet Savcısı ancak dün sabah, Bigger Thomas'ın başka suçlar, kanıtlayamayacağı daha başka ve gizli suçlar da işlediğini ima etmekten vazgeçmiştir.

«Bigger Thomas için düzenlenen insan avı; zenci toplumuna karşı şiddet hareketlerinde bulunmak, yüzlerce komünisti yakalamak, işçi sendikaları ve işçi örgütleri merkezlerine baskınlar düzenlemek için ele geçirilen mükemmel bir fırsattı. Basının ifadesi, kilisenin suskunluğu, savcının davranışı ve hiç durmadan kışkırtılan halkın tutumu, yalnızca suç işlemiş bir adamdan alınmak istenen öcün ötesinde bir şeyler istendiğini anlatmaktadır.

«Bu heyecan ve aşırı duyguların nedeni nedir? Bunun nedeni, Bigger Thomas'ın işlediği cinayetler midir yalnızca? Yani zenciler dün seviliyordu da, bu iş olduktan sonra bugün mü onlardan nefret ediliyor? İşçi Sendikaları ve işçi örgütlerinin merkezleri yalnızca bir zenci bir suç işledi diye mi baskına uğruyor? O masanın üstünde duran beyaz kemikler mi bütün bir ulusun dehşet içinde iç çekmesine yol açtı?

«Hayır, Sayın Yargıç; bunun böyle olmadığını siz de biliyorsunuz. Bugünkü çılgın duygular, Bigger Thomas'dan önce de varlığını sürdürüyordu. Zenciler, işçiler ve sendikalardan bugün olduğu kadar dün de nefret ediliyordu.

«Bu kentte bundan daha da vahşice işlenen cinayetler görülmüştür. Gangsterler adam öldürmüş ve daha birçok cinayet işlemelerini sağlamak için de serbest bırakılmışlardır. Ama hiç biri ortalıkta böylesine bir öfke yaratmamıştır.

«Sayın Yargıç! Dışardaki halk topluluğu kendi isteğiyle gelmedi buraya. Onlar kışkırtılmıştı. Daha bir hafta öncesine kadar bu insanlar hayatlarını sükunet içinde sürdürüyorlardı.

«O halde bu nefreti çılgınlık derecesine vardırmak için kim körükledi? Bu düşüncesiz ve yanlış yola sürüklenen topluluk kimin çıkarlarına hizmet ediyor?

«Bunu Sayın Eyalet Savcısı çok iyi bilmektedir. Çünkü bankacılara, işten çıkarılan işçilerin yaptığı gösterilerin engellenmesine karşılık, kendisini seçmeleri gerektiğini söylemiştir. Eyalet Valisi de bunu çok iyi bilmektedir; çünkü Sanayiciler Derneği'yle, greve giden işçilerin üstüne askerî güçlerin salınacağı sözünü vererek bir anlaşma yapmıştır. Belediye Başkanı da bilmektedir; çünkü bu kentin tüccarlarına bütçenin kısılacağını ve yoksul halkın gereksinmelerini karşılamaya yarayacak işler yapılması için konması düşünülen vergilerin çıkarılmayacağı sözünü vermiştir!

«Bu adamın hayatına hemen son verilmesi konusunda tutuşan isteklerin altında suçluluk duygusu ve suç yatmaktadır. O pencerenin altında bekleyen halk topluluğunu harekete hazırlayan düşüncenin altında korku ve nefret yatmaktadır. Halk topluluğu ve bu topluluğun önderleri, yani kuklaların iplerini ellerinde bulunduranlar, liderler ve onların köleleri, yani bütün bu kişiler, hayatlarındaki rahatlık ve lüksün, kanını emerek aldıkları insanlara karşı yapılan tarihsel yanlışlıklarla dolu bir temel üstünde oturduğunu çok iyi bilmekte ve anlamaktadırlar. Onların suçu, bugün bu duruşmada karşınızda oturan çocuğunki kadar korkunç ve büyüktür. Bu acı olayı oluşturan üç önemli nokta nefret, korku ve suçtur çünkü.

«Sayın Yargıç! Bu çocuk ve kendim için, bu mahkemeye vicdan yönünden çok daha değerli kanıtlarla çıkabilmek isterdim. Bu cinayetlerin ardında aşk, tutku, kıskançlık, serüven isteği ya da bunlara benzer daha duygusal nedenlerin yattığını söyleyebilmek isterdim. Bu acı oyunun, gözü çok daha yükseklerde olan acımasız oyuncusunu gözünün olduğu yerlere getirebilme gücüne sahip olsaydım; inanın bana, görevim çok daha kolaylaşır, bunun sonuçlarından da herhangi bir kuşkum kalmazdı. Her şey benim lehimde olacaktı; çünkü o zaman ortak ülkülere bağlı kişilere seslenecek ve onlara, uğraşında başarısızlığa uğrayarak düşen bir kardeşlerini anlayış ve acımayla yargılamaları için çağrıda bulunabilecektim. Ama bu sorunda benim hiç bir seçim şansım yok. Dokunan bu kumaşı hayat biçti, ben değil.

«Burada bu hayatın olgunlaşmamış, işlenmemiş yanlarıyla, bilim ve uygarlığın etkisinde koşullanmamış içgüdüler ve davranışlarla karşı karşıya bulunuyoruz. Şimdiki halde önce kendimiz tarafından yapıldığında anlayışla ve kaçınılmaz bir biçimde üstlenilebilecek bir hatayı ele almamız gerekir. Onun ardından da, özel çıkarlarla korkunun bizi kayıtsız bırakamayacağı bu hatadan doğan kapkara suçluluk duygusunu ele alacağız. Bu ilk hatanın, bazı kimselerin yüreğine doldurduğu nefret ve büyük halk topluluğunun içine ve en derin, en nazik noktalarına işleyen bu tiksintinin yol açtığı canavarca, müthiş suçları inceleyeceğiz.

«İş bu noktaya varınca, milyonlarca kişinin yerlerinden edilerek, kötü koşullar altında yaşatılması gerçeğini görmemiz gerekecektir. Bu gerçek öylesine büyüktür ki, insanın hayal gücünü bile sarsabilir. Öylesine acı sonuçlarla doludur ki, ona bakmamayı ya da düşünmemeyi yeğleriz. Öylesine eski bir geçmişi vardır ki, rahatsız bir vicdanla bunun bir doğa yasası olduğunu kabul ederek sürdürmeye zorlarız kendimizi.

«Bu mahkemede, hattın iki yanında kalan kişilerden beyazlarla zenciler, işçilerle işveren, erkek ve kadınlar arasında bulunan kimselerin bazı duygularından söz etmemiz gerekir. Bunların zihinlerinde iyilik ve kötülük kavramları öylesine aşırılık ve ağırlık kazanmıştır ki içerik ve görünüş bakımından anormal derecededir. Bu gibi

durumlarda insanlar, karşılarında kendileri gibi insanlar yerine dağlar, seller ve denizler görür; kent hayatının sakin düzeninde genellikle rastlanmayan bir gerginliği oluşturan ve duygu ve düşünceleri kamçılayan müthiş doğa olaylarıyla karşılaştıkları duygusuna kapılırlar. Bu gerginlik biz farkında olmaksızın kent hayatının sınırları içinde varlığını sürdürür.

«Sayın Yargıç! Suçlamaya girişmeden ve insafınıza sığınmadan önce bu çocuğun, adaletsizliğin kurbanı olduğunu söylemeyi ya da mahkemenin ona hoşgörüyle davranmasını istemediğimi belirtmeyi görev bilirim. Onun kişiliği ve davasını kavramaya çalışırken amacım bu değildir. Bu ülkede zencilerin sık sık linç edilmesi ve dayak yemeleri alışılagelmiş olaylardan sayılıyorsa da, burada bulunmamın asıl nedeni, acı çeken bir halktan söz etmek değildir. Eğer yalnızca söylediklerimin bu bölümüne tepki gösterirseniz, siz de onlar gibi derin ve kör duygular ve heyecanlara kapılıyorsunuz demektir; bu da tıpkı kanlı bir nehrin, daha kanlı bir denize akışına benzer. Bu çocuğun, adaletsizliğin talihsiz bir kurbanı olduğu düşüncesini bir an için zihinlerimizden uzaklaştıralım. Buradaki asıl adaletsizlik, onun tarafından eşitlik savları öne sürülüyormuş gibi bir kanının temeline dayandırılmıştır. Oysa bu çocuk bugün burada herhangi bir eşitlik savında bulunmuyor. Onun bu savda olduğunu düşünüyor ya da sanıyorsanız; o zaman sizin de gözleriniz, onu mahkum ettiğiniz duygu ve bu duygudan aşağı kalır yeri olmayan dehşetli bir haksızlıkla körleşmiş demektir. Halk topluluklarının, nefret ve çılgınlıkla harekete hazır hale gelmelerine neden olan suçluluk duygusu aslında onun nefretine eşittir.

«Size, yüz milyonlarca kişinin kör istekleriyle hazırlanan bir topraktan mantar gibi bitmeye mahkum edilen insanların, burnunuzun ucunda nasıl yaşadığını, oyunlar ve hilelerle normal durumundan çıkmış, yine de kendi yasaları ve savlarına sahip hayatlarını görmeniz için yalvarıyorum. Size yine, bizimkine çok yabancı gelen bir biçimde, sürdürülen ama kendi ellerimizle sürülerek ekilmiş topraktan biten bir hayatı farketmeniz için yakarıyorum. Bu koşullardan doğan yasa ve işlemleri görüp, bunları tanıyarak değiştirmenizi diliyorum. Bunların hiç biri-

ni yapamazsak, o zaman da bu biçim değiştirmiş hayatın, kendini korku, nefret ve suçla anlatmasını dehşet ve şaşkınlıkla karşılamamalıyız.

«İşte bu, yeni ve bize yabancı gelen bir hayattır. Bize yabancıdır, çünkü ondan korkuyoruz. Bizim için yenidir, çünkü gözlerimizi ondan hep kaçırmışızdır. Çok daracık sınırlar içinde yaşanmış bir hayattır bu ve bizim iyilik, kötülük kavramlarımızla değil, kendi kavramlarıyla kendini ifade etmektedir. İnsanlar insan, hayat da hayattır ve biz bunları olduğu gibi görmek zorundayız. Bunları değiştirmek istediğimiz zamansa, var oldukları biçim ve sahip oldukları bünyeyle ilgilenerek işe başlamalıyız.

«Sayın Yargıç! Yine genel olarak konuşmak zorundayım, çünkü bu çocuğun geçmişi ve hayatı, gereğince öğrenilmelidir. Bu geçmiş ve hayat, bu çocuğun davranışlarında çok güçlü ve önemli etkiler bırakmıştır. Atalarımız bu kıyılara geldiği zaman çok sert ve vahşi koşulları olan bir ülkeyle karşılaşmışlardır. Buraya, kişilik sahibi olabilmenin kendilerine esirgendiği bir ülkeden, hayallerle dolu olarak geldiler. Tıpkı bu çocuğun kişiliğini yadsıdığımız gibi... Eski dünyanın, hayatlarını kazanmak ve sürdürmenin çok zor olduğu kentlerinden gelmişlerdi. Bu topraklarda koloni kuran atalarımız, çok zor bir seçim hakkıyla karşı karşıya kaldılar: Ya bu toprak tarafından yenilgiye uğratılacaklar ya da onlar bu toprağı yeneceklerdi. Onların bu ülkeyi nasıl bir güçle ele geçirip, üstünlük kazandığını anlamamız için caddelere, fabrikalara ve yapılara bir göz atmamız yeterlidir. Ama onlar bu işi yaparken başkalarını, başkalarının hayatını kullanmışlardır. Bir madencinin kazma, bir marangozun testere kullanması gibi, onlar da başkalarının istemlerini kendilerininkine uydurarak karşılarındakileri ezdiler. Onlar için hayat, kendilerine düşman bir toprak ve iklime karşı silah olarak kullanılacak aygıtlardan başka şey değildi.

«Ben bunları bir vicdan mahkumiyeti sağlamak ya da iki buçuk yüzyıl süreyle ömürlerini tutsak geçirmiş karaderililer konusunda acıma uyandırmak için anlatmıyorum. Geçmiş zamanlarda yapılan her şeye bugün adaletsizliğin ışığında bakmak büyük çılgınlık ve akılsızlık olur. Toyluk etmiyoruz elbet. İnsanoğlu, Tanrı tarafından yönetildiğini, Tanrı'nın isteklerini yerine getirdiğini dü-

şündüğü zaman bile yapmak zorunda olduğunu yapar. Onlar o sırada bir ölüm kalım savaşı veriyorlardı ve kuşkusuz pek de seçme hakları yoktu. İnsanoğlunun, başkalarını tutsak etmesine yol açan neden, bir derebeylik döneminin imparatorluk düşüdür. Yönetme isteğine kapılmışlardı. Aksi halde, yani başarmaları gereken şey için, kendilerine gereken kişilerin insanlığına gözlerini kapamasalardı, bu kadar geniş topraklar üstünde bu derece büyük bir ülkeyi nasıl kurabilirlerdi? Ama makinelerin bulunuşu ve geniş ölçüde kullanılışı, öteki insanların daha uzun süre tutsak olarak kullanılmalarını ekonomik bakımdan olanaksız hale getirince kölelik devri de sona ermiştir.

«Sayın Yargıç, bu çocuğa adaletsizliğin ışığında bakmanın tehlikeli olduğunu söylediğimde ne demek istediğimi biraz daha anlatmama izin verin. Ben onun, adaletsizliğin kurbanı olduğunu söylesem, ona acınmasını istediğimi belirtmiş olacağım. Ama birisi bir an bile bu çocuğa acımayla baktığı zaman nefretten ayırdedilemeyecek kadar güçlü bir suçluluk duygusunun batağına saplanmaktadır.

«Her şeyin üstünde de, insanoğlu hiç bir zaman suçlu olduğunu ya da hata yaptığını kabul etmek istemez. Eğer siz ona bu suçu ya da hatayı ille de duyurmaya çalışırsanız, her ne olursa olsun kendisini haklı göstermeye çalışacaktır. Ama bunu da yapamaz, hayatına ve malına en az zarar verecek çözüm yolunu bulamazsa, içindeki suçluluk duygusunu uyandıran o kişiyi öldürmekten çekinmeyecektir. Bu gerçek, zenci ya da beyaz, herkes için böyledir. Garip, güçlü, ama insanların ortak bir gereksinmeleridir.

«Bu suçluluk korkusuysa, savcılık makamı ve bu davayla ilgili kişilerin temeldeki duygularıdır. Bir yanlışlığın yapıldığını içlerinde duyarlar; ama bir zenci suç işlediği zaman bu yanlışlığın müthiş kanıtı olarak o zenciyi görürler, bu konuda düş görürler âdeta. İşte zenginler ve mülk sahipleri ya da daha açık söylemek gerekirse çıkarlarını koruma kaygısında olan saldırı kurbanları, suçlu yardakçılarına: 'Bu hortlağı ezin!' ya da Mr. Dalton gibi: 'Bu adamın böyle duygulara kapılmasını önlemek için

bir şeyler yapalım,' derler. Ama o zaman da vakit çok geç olmuştur.

«Eğer vaktiyle yalnızca on ya da yirmi kadar zenci köle olarak kullanılmış olsaydı, buna adaletsizlik diyebilirdik; ama bu ülkede yüzlerce ve binlercesi tutsak olarak kullanılmıştır. Bu iş, iki ya da üç yıl kadar sürseydi, buna da adaletsizlik diyebilirdik. Ama iki yüzyıldan fazla bir zaman sürüp gitti. Üç yüzyıl süren ve on binlerce kilometre karelik topraklarda yaşayan milyonlarca insan arasındaki adaletsizlik, artık bu kavramdan çıkmış, hayatın bir gerçeği haline gelmiştir. İnsanoğlu yaşadığı topraklara kendini uydurur, kendi yasalarını ve kendisine özgü iyilik ve kötülük kavramlarını yaratır. Hayatlarını kazanmanın ortak yollarını paylaştıkları zaman ortak bir yaşama biçimleri de olur. Dayanmak zorunda kaldıkları davranış ve olaylar konuşmalarına bile yansır. Sayın Yargıç! Adaletsizlik bir yaşama biçimini ortadan silerken, bunun yerine kendi hakları, kendi gereksinmeleri ve kendi amaçlarıyla başka bir yaşama biçimi ortaya çıkar. Bugün burada gördüğünüz şey adaletsizlik değil, baskı ya da o yeni yaşama biçimini ezip geçmeye çalışma çabasıdır. Ve işte kendi bünyemizden oluşan, çıkan bu yeni hayat biçimi ve bir taşın altından boy vermiş bir bitki gibi ortaya çıkan ifadesidir bizi şaşırtan. Bu ifadeye de suç adını takıyoruz biz. Sorunu bu yeni gerçeğin ışığında kavrayamazsak, suçluluk duygularımızı tedaviye çalışmaktan ve bu koşullar altında yaşayan kişiler suç olarak nitelediğimiz bir davranışta bulunduğu zaman gelecekte işlenecek daha pek çok cinayete kızıp köpürmekten başka yapacağımız şey yoktur.

«Bu çocuk, gerçekliği bu ulusun üçte birini kapsayan bir sorunun küçük bir noktasından başka şey değildir. Öldürün onu. Gebertin. Ama ırk ilişkilerinin nazik ve bilinçsiz mekanizması biraz kaydığında yine cinayetler işlenecektir. Yasa, milyonlarca kişinin hayatını yadsırken başarıyla yönetildiğini ve uygulandığını nasıl düşünebilir? Biz sihire inanır mıyız? Bir haçı yakmakla milyonlarca insanı korkutup onların istek ve istemlerini felce uğratabileceğinize inanıyor musunuz? Bu çocuğu öldürdüğünüz zaman milyonlarca beyaz Amerikan ailesinin kız çocuklarını güvenlik altına alacağınıza mı inanıyorsunuz?

Hayır. Bütün ciddiyet ve inancımla söylüyorum ki, onları güvenlik altına alamayacaksınız. Daha birçok cinayetin işlenmesini garantiye almak için bu çocuğu öldürmekten iyi yol olamaz. Bu öfke ânınızda ve suçluluk duygunuzla bütün zenci erkek ve kadınlarına engellerin daha da sertleştirilip yükseltildiğini duyurun isterseniz. Onu öldürün ve günün birinde tek, bireysel bir suçla değil, hiç bir engel tanımayan bir duygu çığı halinde patlak verecek o baskı altında tutulmuş kaynar lavın yükselmesini sağlayın. Bu çocuğun geleceği üstüne karar verirken bu mahkemenin göz önünde tutması gereken en önemli nokta, cinayetlerini kazala işlemiş olduğu halde, duygularının içinde bulunduğu gerçektir. Evet, unutulmaması gereken nokta, bu çocuğun hayatının onu suça götüren bir yol olduğudur. Cinayetinin, Mary Dalton'ın öldürülmesinden önce de var olduğudur. Ve bu cinayetin, ardında kendisini gizlediği perdenin birden ve şiddetle yırtılmasıyla rastlantısal bir nitelik aldığı ve yine o perdenin yırtılmasıyla nefret ve yabancılık duygularının öne çıkarak kendisine bir hedef ve tutarlı bir biçim bulmuş olmasıdır.

«Her yanımızı kaplayan suçluluk duygusuyla gözlerimizin önündeki cesedin görüntüsünü silmeye çalıştık. Gözümüze kestirdiğimiz bir yere onu gömdük. Gecenin karanlığı indiği zaman da kendi kendimize onun öldüğünü, korku ya da huzursuzluk duymamıza gerek kalmadığını söyledik.

«Ama ceset dönüyor yine ve evlerimizi basıyor. Kızlarımızı öldürülmüş ya da yakılmış olarak buluyoruz. Ve biz hâlâ «Öldürün! öldürün!» diye bağırıyoruz durmadan.

«İyi ama, Sayın Yargıç! Ben de: 'Durun, ne yaptığımıza bir bakalım,' diyorum işte. Çünkü ölü sandığımız beden ölmemiştir. Hâlâ yaşamaktadır. Kendine, gecekonduların o boğucu ortamında ve büyük kentlerimizden oluşan o koca ormanda bir yuva yapmıştır. Dilimizi unutmuştur. Yaşamak için tırnaklarını bilemiş, sivriltmiştir. Her şeyiyle katılaşmış, nasırlaşmıştır. Bizim anlayamadığımız bir nefret ve öfkeyi duyma yeteneğine sahip olmuştur. Davranışlarını, ne zaman ne yapacağını tahmin etmemiz olanaksızdır. Gece olunca ininden çıkar ve uygarlığın merkezlerine doğru sürünmeye koyulur. İyilik dolu bir yüz gördüğünde de artık sırt üstü yere uzanıp, se-

vilmek ve okşanmak için patilerini havaya kaldırmaz. Hayır, hemen saldırır ve öldürür.

«İşte, iyi niyetli, güler yüzlü bir kız olan Mary Dalton da yardım etmek için Bigger Thomas'a yaklaşmıştır. Toplumsal bir haksızlık ve yanlışlık yapıldığını belli belirsiz görebilen Mr. Dalton'sa, ailesinin yiyecek ekmek bulabilmesi ve kardeşlerinin okula gidebilmesi için onu işe almak istemektedir. El yordamıyla bir doğruluk kavramına varmaya çalışan Mrs. Dalton'sa onun okula gitmesi ve zenaat öğrenmesinden yanadır. Ama yardım için ellerini uzattıklarında ölüm tepeden iniverir. Bugün yas tutuyorlar ve öc alma gününün gelmesini bekliyorlar. Kanlı çarksa, dönüşünü sürdürüyor.

«Ben o iyi yürekli, beyaz saçlı anne ve babaya yalnızca sevecenlik duyuyorum. Ama bir emlakçı olan Mr. Dalton'a da: 'Zencilere Zenci Mahallesi'nin dışında ev kiralamayı yadsıyorsunuz. Bigger Thomas'ın o ormandan çıkmasına izin vermediniz. Kızınızı öldüren adamı kızınıza bir yabancı, kızınızı da o adama bir yabancı olarak yetiştirdiniz,' diyorum.

«Thomas ve Dalton aileleri arasında yalnızca kiracı - evsahibi; müşteri-esnaf; işçi-işveren ilişkiler vardı. Thomas ailesi yoksul düştü, Dalton ailesiyse giderek zenginleşti! Ve iyi, temiz bir adam olan Mr. Dalton, tedirgin duygularını para yardımı yapmakla iyileştirmeye çalıştı. Ama altın yeterli değildir dostum. Cesetlere rüşvet veremezsiniz. Kendi kendinize durmadan şunları yineleyin, Mr. Dalton: 'Ben kızımı kurban olarak yanması için teslim ettim. Ama peşimi bir türlü bırakmayan bu hortlak, boynuna mezarından çıkıp bana niçin görünüyor?'

«Mrs. Dalton'a da: 'Hayırseverliğinizde bile gözlerinizdeki kadar ileri bir körlük varmış,' diyeceğim.

«Ve Mary Dalton'a, eğer beni duyabiliyorsa, diyorum ki: 'Bugün buraya gelmiş, ölümünüzün bir anlam kazanması için çalışıyorum.'

«Sayın Yargıç! Bigger Thomas'ın hayatının ne anlama geldiğini biraz daha anlatmama izin verin: Onda ve onun gibilerde, bu kıyılara yüzyıllar önce gelen atalarımızın duyguları vardır. Biz şanslıydık, onlarsa şanssız. Biz bir toprak bulmuştuk, ama bu toprak bizden güç ve en iyi şekilde işler başarmamızı istiyordu. Böylece bura-

da güçlü ve başkalarının korktuğu bir ülke kurduk. Bu işe ruhlarımızı kattık, hâlâ da katıyoruz. Ama bu arada da bizden olmayanlara: 'Burası bir beyazlar ülkesidir,' dedik. Şimdi de onlar o gün bugündür, kendilerinden güç ve en iyi işlerin başarılmasını isteyen ve bekleyen bir toprak aramakla uğraşıyorlar.

«Sayın Yargıç! Uygarlığımızın fiziksel niteliğine göz atınız. Ne kadar etkileyici, büyüleyici ve sersemleticidir, değil mi? İnsanın duygularını nasıl da heyecana verir. Nasıl da elini uzattığı herkese burada kesin mutluluğu bulabileceğini düşündürür. Reklamlar, radyolar, gazeteler ve filmler kedinin fareyle oynaması gibi nasıl da sürekli ve bütünüyle etkisi altına alacak biçimde bizimle oynayıp inandırıcı olurlar. Ama iyice düşünüldüğünde anlaşılacaktır ki, bunlar çoğu kişiye yönelik alayların birer belirtisidir yalnızca. Parlak renk ve görüntüler içimizi heyecan ve ateşle doldurabilir, ama birçokları için onlar yalnızca günlük alay ve hakaret anlamındadır. Düşünün ki bu ortamda, ortamın bir parçası olarak yürüyen bir adam bunları görür hep; ama bir yandan da bunların hiç birinin kendisi için olmadığını bilir, bu gerçeğin acı bilinci içindedir.

«Mary Dalton'ın katlini kendimiz planlıyoruz, sonra da mahkemeye gelip: 'Bizim bu işle bir ilgimiz yok,' diyoruz. Ama okullardaki her öğretmen bunun böyle olmadığını, zencilerin eğitimine konan kısıtlamaları çok iyi bilir. Yetkililer de bu gerçeği bilirler; çünkü her hareketleriyle Bigger Thomas ve onun ırkından olanları dar ve katı sınırlar içinde tutmak istediklerini göstermişlerdir. Bütün emlakçılar gerçeği bilirler; çünkü zencileri kentin gettolarında (*) toplamak için aralarında bir anlaşma yapmışlardır. Sayın Yargıç! Bugün, bu salonda oturan bizler yalnızca tanık niteliğini taşıyoruz. Bu söylediğim gerçeklerin pekâlâ farkındayız, çünkü bunları biz yarattık.

«Ama kendimize şu soruyu sorabiliriz: 'Eğer bu çocuk kendisine adaletsizlik edildiğini düşündüyse, neden yasal bir mahkemeye baş vurup da adaletsizliğin ve acılarının ortadan kaldırılmasını istemedi? Neden yasayı kendi eline almaya kalkıştı?' Sayın Yargıç! Bu çocuk ci-

(*) Kentlerde belirli ırkların yaşadığı mahalleler.

nayet işlemeden önce belirli kişiler tarafından haksızlığa uğratıldığı bilincinde değildi. Bugün bile bu bilince sahip değildir. Ve sizinle içten konuşmam gerekirse diyebilirim ki; yaşadığı hayatın onda oluşturduğu mantık, şu anda aklınıza gelmeyecek kadar az şey bekliyor bu mahkemeden.

«Bu çocuğun işlediği cinayetlerin, yaralanan bir adamın kendisini yaralayandan öc almasına benzeyen bir yanı yoktur. Öyle olsaydı, bu dava gerçekten çok basitleşirdi. Bu, bir adamın bir ırkı, evrenin doğal bir parçası olarak görmesi ve kendi davranışlarının da bu parçaya girdiğini sanarak yanılmasının davasıdır. Mary Dalton'ı düşünmeden, tasarlamadan, bilinçli bir nedeni olmadan kazayla öldürdü. Ama öldürdükten sonra da suçunu kabullendi. Önemli olan nokta budur. Bu onun hayatının ilk eksiksiz davranışıydı. O zamana kadar başına gelen en heyecanlı, en sürükleyici, en anlamlı şeydi. Bunu kabullendi, çünkü böylece özgür olduğunu duyuyor, seçim ve hareket şansı olabileceğini anlıyordu. Üstelik davranışlarının ağırlığı bulunabileceğini gösteren bir fırsat geçmişti eline.

«Biz şimdi bir insanın çok derinlerinden yükselen bir içgüdüyle karşı karşıyayız. Burada insanın insana olan davranışını yargılamak doğru değil. İçinde yaşadığı dünyaya karşı kendini nasıl savunması ve bu dünyaya kendini nasıl uydurması gerektiğini düşünen insanın sorununu görüp onu çözmeye çalışmalıyız aslında. Önemli olan nokta, bu çocuğa kimin haksızlık ettiği değil, gözlerinin önünde onun ne biçim bir dünya gördüğüdür. Bir insanın hayatına önceden düşünmeden, böylesine içgüdüsel bir davranış ve hızla son vermesine yol açacak dünya görünümünü nereden öğrendiğidir. İşlediği cinayetten sonra: 'Evet, bunu ben yaptım. Yapmak zorundaydım,' demek gelmiştir içinden.

«Evet, bugün için sanığın: 'Birden gözlerim karardı,' demesinin moda olduğunu biliyorum. Ama bu çocuk böyle demiyor. Aksini söylüyor üstelik. Ne yaptığını bildiğini, ama bunu yapmak zorunda olduğunu, böyle düşündüğünü anlatıyor. Yaptıktan sonra da ne üzüntü, ne de pişmanlık duyduğunu ifade ediyor.

«İnsanlar savaşta adam öldürdükleri zaman pişman

olurlar mı? Sizce bir askerin kişiliğini mevzilerdeki hayatı mı oluşturur?

«Hayır, öldürülmek istemediğiniz için öldürürsünüz. Ve yengi dolu bir savaştan sonra da özgür bir ülkeye dönersiniz; tıpkı Mary Dalton'ın kanıyla elleri lekelenen ve hayatında ilk kez özgür olduğunu duyan şu çocuk gibi!

«Bigger Thomas'ı on iki milyonla çarpın, bu arada çevresel ve duygusal değişimleri, bir de kilisenin etkisi altında olan zencileri göz önünde tutun; o zaman zenci halkının genel ruh durumunu elde edersiniz. Ama bir kez onları bir bütün olarak gördükten, gözleriniz bireyden ayrılıp topluluğu farkettikten sonra ortaya yeni bir değer çıkmaktadır. Bir arada ele alırsanız, yalnızca on iki milyon kişi değildirler. Gerçekte, bu ulusun içinde tutuklu bırakılmış, aldatılmış, soyulmuş, siyasal ve toplumsal ekonomik ve mülk haklarından yoksun bırakılmış başlı başına bir ulusturlar.

«Önce bunlardan birini öldürüp, sonra da her Tanrının günü bir tane daha öldürseniz bile, geri kalanları cinayet işleyemeyecek kadar korkutabileceğinizi mi sanıyorsunuz? Hayır. Böylesine akılsızca bir siyasa yaşamamış ve yaşayamayacaktır da. İstediğiniz kadar öldürün, onları istediğiniz kadar çok şeyden yoksun bırakıp beyazlardan ayırın; bilinçsiz ve körlemesine de olsa, kendilerine yeni bir yaşama biçimi bulmak için daha çok çalışacaklardır. Bu değişik hayatı ve yeni varlıklarını nasıl sağlayabileceklerdir acaba? Bizimle aynı kasabalarda, aynı kentlerde, yan yana mahallelerde yaşıyorlar. Sorarım size, o halde bütün bunları bizden ve bize ait olan şeylerden alarak yapmayacaklar mı?

«Sayın Yargıç, bugün Amerika'daki zencilerin sayısı, vaktiyle burada bağımsızlık savaşını açan on üç koloninin sayısından dört kat fazladır. On iki milyon zenci, vaktiyle buraya gelen atalarımızın Avrupa kavramlarıyla büyük ölçüde koşullanmaları gibi koşullanmışlardır ve inanılmayacak kadar dar sınırlar içinde, bir zamanlar bizim büyük bir ateşle bulmaya çalıştığımız yuvaya kavuşma özlemini gerçekleştirmek için uğraş vermektedirler. Ve bizim uğraşımıza oranla, çok daha zor koşullar altında kendilerine yol bulmaya çalışmaktadırlar. Bu insanların, neyin arkasında olduklarını anlayabilecek kimseler

varsa, onlar da bizleriz. Bu zincirlenmiş ve çamurlanmış hayat çağlayanı, hepimizin büyük bir sevgiyle aradığı halde sözcüklerle anlatamadığı o bütünlüğe erişmek için durmaksızın akmaya çalışmaktadır. İnsanlara 'ellerinden alınmamak üzere bazı haklar verilmiştir. Bunlar hayat, özgürlük ve mutluluğu aramaktır' derken, mutluluk sözcüğünün açık tanımını yapmadık. İşte, aranışımızdaki tanımlanmayan nokta da budur, bunu hiç bir zaman sözcüklerle anlatma yoluna gitmedik. Bu yüzden de: 'Herkes Tanrı'ya kendi bildiği yoldan kulluk eder,' dedik.

«Oysa, aradığımız mutluluk türünün bilinen birtakım özellikleri vardır. İnsan için mutluluğun, kendisine göre çok anlamlı olan işini ya da amacını büyük bir hevesle ve kendini vererek başarmaya çalışmasından sonra, bu mütevazi zahmetine karşılık elde ettiği birtakım hak ve dokunulmazlıklar olduğunu iyi biliriz. Bu tanımlamanın birçok biçimler aldığının da farkındayız: Dinde insanoğlunun yaratılması, düşüşü ve kendini toparlayışıdır sözgelişi. Ki bütün bunlar, ruhu bir bütünlükle yutan boşluk simgeleri ve biçimlerine bürünerek insanı, hayatını değişik biçimlerde düzenlemeye iter. Sanat, bilim, sanayi, siyasa ve toplumsal eylemlerde farklı olabilir. Ama bu on iki milyon zencinin, din dışında, bu saydığım ifade biçimlerinden hiç birini seçme hakları yoktur. Üstelik çoğu da dini en ilkel anlamıyla bilir. Bu yerleşme merkezlerindeki ortam, tıpkı bizim için olduğu gibi onlar için de din dışındaki bütün yaşama biçimlerini felce uğratmıştır.

«Var olmak, yaşamak, eylemde bulunmak ve ırklarının özelliğinden oluşan büyük bir ateşlilikle ruhlarının ifadesini tutarlı ve somut biçimlerde ortaya dökme yeteneğine sahip olduklarını duydukları halde, karmaşık uygarlığımızın içinde inleyen hayaletler gibi kayarlar, yörüngelerinden çıkan alevli gezegenler gibi başıboş dönerler, köklerinden koparılmış ağaçlar gibi kurur ve ölürler.

«Sayın Yargıç! Şunu anımsatmak isterim ki, insanlar ekmek yokluğundan olduğu kadar bilinçsizlikten de ölürler. Bu yüzden cinayet bile işleyebilirler. Biz, kendi kişiliğimizin bilincine varmak ve bu bilinçlendirilmiş kişiliklere güvenlik sağlamak amacıyla bir ulus kurmadık mı, bir savaş açıp kazanmadık mı?

«Peki, Bigger Thomas gerçekte cinayet işledi mi der-

siniz? Bu mahkemeye saygısızlık etme pahasına, bu soruyu varoluş idealleri ışığında size soruyorum. Dıştan bakılınca cinayetti, evet. Ama onun için cinayet değildi. Cinayetse, o halde amacı neydi? Sayın Savcı bağırdı, tehdit etti; ama Bigger Thomas'ın niçin adam öldürdüğünü açıklamadı. Bunu söyleyememesinin nedeni de o nedeni bilmemesindendir. Sayın Yargıç! Gerçek şudur oysa: Yasalarımızın çerçevesi içinde sizin ve benim anladığımız anlamda hiç bir amacı yoktu. Doğru olan, bu çocuğun cinayet işlemediğidir. Evet, Mary Dalton ölmüştür. Bigger Thomas onu boğarak öldürmüştür. Bessie Mears ölmüştür. Bigger Thomas onu boş ve eski bir yapıda başına bir tuğlayla vurarak ölüme göndermiştir. Ama Bigger Thomas, gerçekten cinayet işlemiş midir? Adam öldürmüş müdür? Lütfen dinleyin beni: Bigger Thomas'ın o pazar sabahı Daltonlar'ın evinde ve pazar akşamı da o boş binada yaptıkları, hayatı boyunca yaptıklarının yalnızca küçücük birer parçasıdır. Yalnızca bildiği ve zorlandığı biçimde yaşıyordu. O iki kadının ölümüyle sonuçlanan eylemler, soluk almak ya da göz kırpmak kadar elde olmayan, kaçınılmaz davranışlardır. Bu yaratılıştan doğan davranışlardır.

«Daha fazlasını da ekleyebilirim: Bu duruşmadan önce gazeteler ve savcı, bu çocuğun daha birçok suç işlemiş olduğunu söylüyorlardı. Doğrudur, sayısız cinayetlerden suçludur o. Ama kıyamet gününe kadar arasanız bunlardan bir iz bile bulamazsınız. Birçok kez cinayet işlemiştir, ama ortada tek bir ceset bile bulunmamaktadır. Size bunun da anlamını verebilirim: Bu zenci çocuğun hayat karşısındaki bütün davranışı bir cinayettir. İçinde doğmasına yol açtığımız, ona ilham ettiğimiz nefret ve korku, uygarlığımız tarafından bilincinin en derin noktalarına kadar, iliğine ve kemiğine ve kişiliğinin anlık değişimlerine kadar işlenmiştir ve bu, varlığının bir gerçeği halini almıştır.

«Bizimle ne zaman bir ilişki kursa cinayet işler. Bu eylem, onun bir parçası haline gelen bedensel ve ruhsal tepkidir. Her düşüncesi, olabilir bir cinayetle ilgilidir. Yüzyıllar boyunca, bizimkine benzeyen içgüdülerini gerçekleştirmek isteyen, ama bunları akıtacak bir kanal ve varacak hedeften yoksun bırakılan bir ırkın bireyi olarak

toplumumuzun dışında tutulmuş, özümlenmemiştir. Bu yüzden de güneşin her doğuş ve batışı sırasında bir cinayetin suçunu yüklenmektedir. Gövdesinin her hareketi bilinçsiz bir protestodur. Ne kadar özel ve gizli olursa olsun, her isteği ve her düşü bir komplo ya da cinayet için hazırlanmış durumdadır. Her umudu, baş kaldırma planını uygulayabilmesi içindir. Nereye göz atsa bakışları tehdit doludur. Onun varlığı bile devlete karşı bir suçtur.

«Nasıl olduysa olmuş, o gece beyaz bir kız yatağında yatarken korkuyla büyülenmiş bir zenci çocuk da onun baş ucunda bulmuştur kendini. Kızdan nefret etmektedir. Tam o sıra, odaya kör bir kadın girmiştir. Bunun üzerine zenci çocuk, bizim, 'ölüm cezasını gerektirir' şeklinde tanımladığımız bir suçu işlemek üzere olduğunu düşünerek kızı öldürmüştür. Ama bu, işin yalnızca bir yüzüdür. Cinayet işlemeye, müthiş bir heyecana duyduğu susuzluk kadar, korkusu yüzünden de itilmiştir. İşte bu onun yaşama biçimiydi.

«Sayın Yargıç! Biz bu körlüğümüzle, birtakım insanların hayatlarını o biçim düzenlemeye ve yoluna sokmaya çalıştık ki, yüreklerindeki kelebekler anlaşılmaz ve müthiş alevlere doğru uçmaya başladı.

«Bessie Mears'in bu çocukla kurduğu ilişkiyi anlatmadım. Ama unutmuş değilim. Şimdiye kadarki sözlerimde onun adını anmadım; çünkü bu kız, Bigger Thomas'ın belleğinden büyük ölçüde silinmiştir. Bu zavallı zenci kızla olan ilişkisi bile dünyayla ilişkisini anlatmaya yeter. Ama Bigger Thomas, burada Bessie Mears'i öldürdüğü için yargılanmıyor. Bunu da çok iyi biliyor. Ne demektir bu? Yasalar önünde bir zenci kızın hayatıyla bir beyaz kızınki aynı ölçüde değerli değil midir? Evet, belki bunun tam tersidir gerçek. Ama Bigger Thomas, korku ve kaçma kaygısı içinde Bessie'yi bir an bile aklına getirmedi. Getiremezdi de. Amerika'nın bu çocuğa karşı genel tutumu, onun kendi ırkına olan hareketlerini düzenlemişti nasılsa. Mary Dalton'ı öldürdükten sonra onu susturup kendini kurtarmak için Bessie Mears'i de öldürdü. Mary Dalton'ı öldürdükten sonra, beyaz bir kadını öldürmekten duyduğu korku, artık başka hiç bir duygu ve düşünceye yer vermeyecek kadar büyümüştü içinde. Bes-

sie'nin ölümüne tepki gösterememişti; yalnızca başının üstünde sallanan korkunun bilinci içindeydi.

«Ama insan; 'Bigger, Bessie'yi sevmiyor muydu?' diye sorabilir. Onun sevgilisi değil miydi bu kız? Evet, sevgilisiydi. Bir sevgilisinin olması gerekiyordu, o da Bessie'yi seçti. Ama onu sevmiyordu. Bu mahkemede anlattığım adamın sevgi duymasına olanak var mıdır? Biraz daha genişleteyim konuyu: Sevgi yalnızca cinsel ilişkiye dayanmaz. Oysa Bigger'ın Bessie'yle ilişkisi yalnızca cinsiyete dayanıyordu. Kuşkusuz, daha fazlasını istiyordu ama, ikisinin de hayat koşulları bunu engelliyordu. Aynı zamanda Bigger ve Bessie'nin sinir durumları da aralarında bir sevgi doğmasının önüne geçiyordu. Sevgi ve aşk, dengeli ilişki, tecrübelerin paylaşılması, bağlılık, içtenlik ve karşılıklı güvenden doğar. Oysa bu saydıklarım ne Bigger, ne de Bessie'de vardı. Umacak hiç bir şey yoktu ellerinde? Yüreklerini birbirine bağlayacak ortak bir görüşleri, ayaklarını aynı yola yöneltecek ortak bir umutları yoktu. Birbirleriyle en içtenlikli durumlarda yaşadıkları halde, yine de derin ve anlatılmaz bir yalnızlık içindeydiler. Sadece bedenen birbirlerine bağımlı olup bu bağımlılıktan da nefret ediyorlardı. Bir arada geçirdikleri kısacık anların tek amacı cinsel ilişkiydi. Birbirlerini sevdikleri kadar, birbirlerinden nefret de ediyorlardı. Belki de nefret duygusu ağır basıyordu. Cinsiyet hayatın derin köklerini ısıtır; cinsiyet sevgi ağacının yetiştiği bir topraktır. Ama bu insanlar köksüz, yaşadıkları taşlı zemine düşecek birkaç damla yağmur ve güneş ışınıyla beslenen ağaçlardı yalnızca. Gövdelerinden ayrılan ruhlar sevebilir mi? Birlikte heyecanlı cinsel zevk anları yaşıyorlardı ve bitiveriyordu her şey işte o kadar.

«Sayın Yargıç! Yalnızca bu çocuk mu her şeyden yoksun bırakıldığını ve şaşırtıldığını düşünüyor? O ötekilerden farklı mıdır? Bir ayrıcalığı mı vardır? Ona benzeyen başkalar da var mı? Vardır, Sayın Yargıç! Milyonlarca zenci ve beyaz vardır onun gibi. Ve işte bu yüzden, geleceğimiz muazzam bir dehşet ve şiddet görünümü halini almaktadır. Nefret, bütünlük ve sevinç için duyulan engellenmiş özlemler uğruna insanların içini kaplayan hemen hemen eşdeğerli duygular ve yarı bilinçli de olsa hareketler, bu topraklarda günden güne arta-

rak kendini göstermektedir. Bigger Thomas ve ona benzeyen milyonlarca zenciyle beyazın bilinci, onlara yüklediğimiz ağırlıkların derecesine göre bu ulusun temelini oluşturan bataklığı yaratmaktadır. Toplumsal düzen ve açlık duyulan amaçlar arasındaki nazik dengeyi bozacak ufak bir sarsıntının, günün birinde kentlerimizdeki gökdelenleri yıkmayacağını kim bilebilir? Bu çok mu düşsel geliyor kulağa? Sizi temin ederim ki bu söylediklerim, dışarda bekleşen ve insanın içinde, düşünmekten bile kaçındığımız, ama yakında olabilecek kötü olayların belirtileri olduğu kanısını uyandıran o askerler ve topluluğun suçluluk dolu öfkesi ve varlığı kadar düşsel olamaz.

«Sayın Yargıç! Bigger Thomas kendisini bu acı, nefret ve korku batağından kurtaracak herhangi bir kişinin ardından gitmeye, ona oy vermeye hazırdı. Dışardaki o güruh tek bir kişiden korkuyorsa, milyonlar baş kaldırdığı zaman ne yapacak acaba? Biri çıkıp da o nefret uyandıran milyonlara ne zaman hitap edecek ve var olmak, hareket etmek, yaşamak sözcüklerini söyleyecek dersiniz? Bu mahkeme, Bigger Thomas'ın görünüşünden daha tehlikesiz bir seçim yapmak istemeyecek kadar toyca mı davranacak? Bigger Thomas'ın itirafının, o kızı yalnızca öldürdüğü, ancak ırzına geçmediği şeklindeki bölümüyle ilgilenmeyelim. Gerçekten bu önemli değildir. Önemli olan, cinayet işlemeden önce de suçlu oluşudur. Bu iş olduğu zaman salt bu nedenle bütün hayatı bir anda ve kendiliğinden düzene girip hedefini buldu, yeni bir anlamla doldu. Milyonlarca insanı kapsayan ve kıyamet günü olabilecek bir 'kaza'nın' meydana gelmeyeceğini kim söyleyebilir?

«Bu ânın derinliklerinde, bize ancak geçen zamanın gösterebileceği bir sorun, kimin güçlü ve kimin güçsüz olduğu sorunu yatmaktadır.

«Sayın Yargıç! Bu ülkede yeni bir iç savaş çıkması olanaksız değildir. Ve bu çocuğun hayatında birikmiş yanlış anlaşılmalar, gerçekten de zenginlerle mülk sahibi kişilerin bu ülkede birbirine karışmış durumda yaşayan milyonların ruhunu anlamadıklarının belirtisiyse, günün birinde yeni bir iç savaş gerçekten kaçınılmaz hale gelebilir.

«Bu büyük sorunu bugün, bu salonda çözümleyelim,

demiyorum. Bu bizim görevimiz değildir. Üstelik de sanırım yeteneğimizin çok dışında kalacak bir iştir. Ancak görevimiz, bu çocuğun yaşamasına ya da ölmesine karar verirken gerçeklere uygun davranmaktır. Alacağımız bu karar, hiç olmazsa bizim gerçekleri bilip gördüğümüze işaret edecektir. Ve bu görüş ve anlayışımız, gelecekte on milyonlarla karşı karşıya geldiğimiz zaman bu adamın hayatının bizim için ne kadar kaçınılmaz derecede önemli olduğunun bilincine vardıracaktır bizi.

«Sizden bu çocuğun hayatını bağışlayıp onu ömür boyu hapse mahkum etmenizi diliyorum. Bigger Thomas için cezaevi ne anlama gelecek? Bir cezaevinin, onun için özgür bir hayata oranla çok daha büyük üstünlükleri bulunmaktadır. Onu hapse mahkum etmek insaflı bir hareket olmaktan da fazla bir şeydir. İlk kez ona hayat vermiş olacaksınız. İlk kez uygarlığımızın yörüngesine sokulacaktır. Ona ad yerine bir sayı bile verilse, kişilik sahibi olmasına yarayacaktır. Hayatında ilk kez dünyayla açık bir ilişki kuracaktır. Ömrünün geri kalan bölümünü geçireceği bina, şimdiye kadar içinde oturduklarının en iyisi olacaktır. Onu hapse mahkum etmek, ilk kez kişiliğinin tanındığını açıklamak demektir. Önündeki karanlık, uzun yıllar boyunca duyguları ve düşünceleri bakımından çevresinde hayatına anlam katabilecek bir şeyler örebileceği tek kesin ve kalıcı hedef olacaktır. Öteki mahkumlar, eşitlik temeline dayanarak ilişki kurduğu ilk insanlar olacaktır. Onu incittiği toplumdan ayıran demir parmaklıklarsa, nefret ve korkudan kaçmak için kendisine sığınak görevi yapacaktır.

«Sayın Yargıç! Bu çocuğa hayat vermenizi diliyorum. Bu ödünü verirken uygarlığımızın temel kavramlarını, tarihin en güçlü ulusunu ve ülkesini üstüne kurduğumuz o iki büyük kavramı, yani kişilik ve güvenliği yıkmamış olacağız. Kişi dokunulmazlığının bulunduğu ve onu ayakta tutan güvenliğin de aynı derecede dokunulmazlığa sahip olduğu inancını yıkmamış olacağız.

«Çağdaş hayatımızın büyüklüğü, demiryollarımız, elektrik santrallarımız, transatlantiklerimiz, uçaklarımız ve çelik fabrikalarımızın bu iki kavramdan çiçeklendiğini, insan ve ruhunun güvenlik altında olmasını sağlaya-

cak incitilmez bir temel yaratabilme emelimizden doğduğunu unutmayalım.

«Sayın Yargıç! Halk düzenini koruyan ve sağlayanlar gerçekte o askerler ve bu mahkeme değildir. Onların varlıkları bile başlı başına sükunet ve barışın parmaklarımızın arasından kaydığını bize gösteren birer kanıttır. Halk düzeni, halkın güveninden doğar. Halk düzeni, herkesin güvenlik altında olduğu ve olacağı inancıdır.

«Zengin kişiler şiddet kullanma, çabuk ölüm ve en kısa zamanda öc almayı buyururlarsa, nefret dolu bu milyonlarca insandan çaldıkları şeyler ufak bile olsa, özel güvenlik alanını korumak için yapılmış bir harekettir. Oysa o nefret dolu milyonların taşkın yüreklerinde güvenlik düşü ve umudu hâlâ yaşamaktadır.

«Sayın Yargıç! Bütün inandıklarımız ve kutsal bildiklerimiz adına size bu çocuğun hayatını bağışlamanız için çağrıda bulunuyorum. Bunu, varlığımın en ufak noktalarına işleyen bir duyguyla yalvararak dilerken, amacım yalnızca bu zenci çocuğun hayatta kalmasını değil, aynı zamanda bizim ölmememizi de sağlamaktır.»

Bigger, Max'ın son sözlerinin salonda çınladığını duydu. Adamcağız oturduğu zaman da gözlerinin yuvalarına iyice göçtüğünü ve yorgunlukla dolu olduğunu farketti. Hızlı hızlı soluk alıp verdiğini duyuyordu. Konuşmayı anlamamış, ama Max'ın sesinin anlamından, neler söylediğini az da olsa çıkarmıştı. Birden kendi hayatının, Max'ın harcadığı çabalara hiç değmeyeceğini düşündü. O sırada yargıç oturumu tatil ettiğini belirterek çekiçle masaya vuruyordu. Bigger ayağa kalktığında salonun içi kulakları sağır eden bir gürültüyle dolmuştu. Polisler onu küçük bir odaya götürerek nöbet beklemeye koyuldular. Max da arkasından gelmişti. Yanına oturdu, başını önüne eğdi. Bir polis elinde yemek tepsisiyle içeri girip bunu masanın üstüne bıraktı.

Max: «Biraz yemek ye yavrum,» dedi.

«Aç değilim.»

«Elimden geleni yaptım,» diye söylendi Max.

Bigger: «İyiyim,» diye karşılık verdi.

O anda Bigger, Max'ın savunmasının, hayatını kurtarıp kurtarmadığını düşünmüyordu bile. Bütün bildiği, Max'ın yalnızca onun için, onun hayatını kurtarmak için

bu savunmayı yapmış olduğuydu ve bu gerçeğe büyük bir gururla sıkı sıkı sarılıyordu. Onu gururlandıran, konuşmanın anlamı değil, konuşmanın yapılmış olmasıydı. Başlı başına önemli bir hareketti bu. Bütün bunları düşünürken tepsideki yemekler de buz gibi olmuştu.

Aralık bir pencereden dışardaki güruhun homurtusu geldi kulağına. Birazdan yine salona dönecek ve bu kez, Buckley'in söyleyeceklerini dinleyecekti. Sonra da yargıcın fikrini açıklaması dışında bitecekti bu iş. Yargıç kararını açıkladığında öleceğini ya da kalacağını öğrenecekti. Başını ellerine dayayıp gözlerini kapadı. Max'ın ayağa kalktığını, kibrit çakıp sigarasını yaktığını duydu.

«Al, Bigger! Bir sigara iç bari.»

Bir sigara alıp, Max'ın tuttuğu kibritle yaktı. Dumanı ciğerlerine çekerken aslında canının hiç de sigara istemediğini anladı. Onu yalnızca parmaklarının arasında tutuyor, duman kanlı gözlerinin önünde kıvrıla kıvrıla yükseliyordu. Kapı aralanıp bir polis göründüğünde başını hızla o yana çevirdi.

«Oturum iki dakikaya kadar açılıyor,» dedi adam.

Max: «Peki,» diye yanıtladı.

Bigger, yine her yanı polislerle kuşatılmış durumda, duruşma salonuna döndü. Yargıç içeri girince de ayağa kalktı, oturunca o da yerine çöktü.

«Mahkeme, şimdi de savcıyı dinleyecektir,» dedi yargıç.

Bigger başını çevirip, Buckley'in ayağa kalktığını gördü. Siyah bir elbise giymişti, ceketinin yakasında pembe bir çiçek vardı. Adamın kendine olan güveninden doğan sertlikte bile, Bigger kendisi için her şeyin bittiğini anlamıştı. Böyle birinin karşısında ne gibi bir şansı olabilirdi ki? Savcı dudaklarını yaladı, salondaki dinleyicilere bir göz attı, sonra da yargıca döndü:

«Sayın Yargıç!» dedi. «Bu konuşmamda canlı yasaların geçerli olduğu bir ülkeden söz edeceğim. Yasalar kişilerin isteklerini yansıtır. Yasaların hizmetlisi, örgütlenmiş halk oyunun da temsilcisi olarak, halkın isteklerinin hiç geciktirilmeden ve kesinlikle yerine getirilmesini sağlamak için burada bulunuyorum. Bunun gerçekleştirilmesi için burada duruyorum. Yine de bu istek, benim

en sert ve dirençli karşı çıkışlarım karşısında yerine getirilmeyebilir.

«Illinois Eyaleti'nin bir kovuşturma görevlisi olarak bu çok önemli davada, yasaların bütün gereğinin yapılmasını, katillerin korktuğu cinayet suçuna karşı verilebilecek tek ceza olan ölüm cezasının verilmesini sağlamak amacıyla bu Saygıdeğer Mahkeme'nin karşısında bulunuyorum.

«Bu cezayı toplumumuzun, yuvalarımızın ve en sevdiklerimizin korunması için âcilen diliyorum. Bunu, yemin ederek getirildiğim görevde yasaların haklı olarak işlediğini, insan hayatının kutsallığının korunduğunu, toplumsal düzenin bir nebze bile bozulmadığını ve işlenen suçların cezasız bırakılmayıp suç işlemenin önüne geçildiğini göstermek amacıyla diliyorum. Yeminle geldiğim görevimin dışında bu davaya herhangi bir özel ilgi ve duygularla bağlı değilim.

«Ben, Mary Dalton ve Bessie Mears'in aileleriyle, sanayi ya da başka meslek dallarında çalışan bu ülkenin milyonlarca kadın ve erkeğini temsil ediyorum. Sanat ve bilimin özgürlük ve barış içinde gelişmesi ve hayatlarımızın zenginleşmesini sağlayacak güçleri temsil etmek için bu mahkemeye çıktım.

«Savunmanın akılsızca, bize yabancı gelen, komünist yöntemli tehlikeli fikirlerine karşılık vermeye çalışarak bu mahkemenin onuruna leke sürer ya da halkın davasının haklılığını küçültür bir davranışta bulunmayacağım. Ve ben, bu gibi fikirleri önlemek için o yoksul, insanlık canavarı Bigger Thomas'a ölüm cezasının verilmesinden daha etkili, doğru bir yol düşünemiyorum.

«'Anlayış için yapılan uygunsuz çağrıya karşın yasaların işlemesi ve ölüm cezasının verilmesi gerekir,' dediğim zaman sözlerim çok sert bulunabilir. Ancak ben yine de insaflı ve anlayışlıyım; Çünkü bu yasanın en şiddetli biçimiyle uygulanması, milyonlarca dürüst erkek ve kadının bu gece yataklarında iç huzuruyla uyumalarını ve yarının onlara, yuvalarına ve hayatlarına ölümün kara gölgesini getirmeyeceği inancını sağlayacaktır.

«'Sanığın, suçlarından ötürü şiddetli cezayı çekmesine olanak verin,' dediğim zaman, sesim sizlere kin ve öc alma isteğiyle dolu gelebilir. Ama gerçekte söylemek

istediğim, harekete geçirilen yasanın, milyonlarca kişinin değerli mesleğini, küçücük bir bebeği, yaşlıyı, çaresizi, körü ve duyarlı olan her kişiyi koruduğu zaman bir anlam kazanmış olmasıdır. Aynı yasanın, denetim ve mantık tanımayan saldırganlardan kendi kendini koruduğu zaman da çok tatlı oluşudur.

«'Sanık, itiraf ettiği suçları için ölüm cezasına çarptırılmayı hak etmiştir,' dediğim zaman, sesim sizlere çok acımasız gelebilir. Ama gerçekte söylediğim yasanın, bugün burada oturarak bu davayı heyecansız bir ilgiyle yargılamamıza fırsat verecek kadar güçlü ve insaflı olduğu ve şu anda evimizin penceresinden yarı insan görünümündeki bir kara maymunun içeri atlayarak kızımızın ırzına geçtikten sonra onu öldürüp yakamayacağını bilmemizi sağladığıdır.

«Sayın Yargıç! Yasalar kutsaldır ve üstüne titrediğimiz bütün değerlerin temelini oluşturur. Bize kendi kişiliğimizin değeriyle övünmememizi öğreterek gücümüzü daha yüksek ve soylu hedeflere yöneltmemiz için olanak verir.

«İnsanoğlu, güvenlik içinde düşünebildiğini ve duyabildiğini anladığı ve kutsal yasanın, bıçağı ve tabancasının yerine geçtiğini farkettiği anda, hayvanlar âleminden çıkmıştır.

«Yasa kutsaldır, çünkü bizi insan yapar. Ama yanlış tutulmuş bir anlayış yolu ya da korku yüzünden, bu dünya üstünde hayatlarımızın uyumla sürdürülmesini sağlayan yasaların güçlü yapısını zayıflatmaya kalkışan o kişiler ve onların uygarlığına lanet olsun.

«Sayın Yargıç! Savunmanın bu duruşmada ırk ve sınıf nefreti denen zehirli konuları ortaya atması beni derinden üzmüştür. Mr. Max, kutsal geleneklerimizi öylesine alaylı bir dille yererken ben ve benim gibi üzülenleri çok iyi anlıyorum. Bu adamın hastalıklı ve aldatılmış beynine acıyorum. Bir beyaz adamın, kadınlığımızın en güzel ve en nazik çiçeklerinden birine saldırarak onu bir darbede yere seren hayvansı canavara kalkan adalet elini durdurmaya girişmesi, Amerikan uygarlığı tarihinin en elemli günü sayılmalıdır.

«Kendini bilen her Amerikalı beyaz erkek, bu kara kertenkelenin başını ezmeye, onun toprağın üstünde sü-

rünerek daha ileri gitmesine ve zehirini saçmasına engel olma fırsatı eline geçince sevincinden bayılmalıdır.

«Sayın Yargıç! Gerçekten de bu alçakça suçu yinelemekten kaçınıyorum. Bundan söz ederken bile bulaşıcı bir hastalığa yakalanacakmışım gibi bir duyguya kapılmaktayım. Böylesine kanlı bir cinayetin, insanlar üstünde böyle bir etkisi vardır işte. Böylesine bulaşıcı bir mikropla doludur çünkü.

«Kırk yıldan beri Chicago'da yaşayan zengin, iyilikseven, beyaz bir adam, bir gün Yardımlaşma Kurumu'na haber yollayıp bir zenci çocuğu sürücü olarak tutmak istediğini bildiriyor. Adam bu isteğini bildirirken çocuğun özellikle ırk, yoksulluk ya da aile sorumluluğu gibi bir zayıf yanı olmasını istediğini de belirtiyor. Kurum yetkilileriyse kayıtlarına bakıyorlar ve bu yardıma kendilerince layık görünen bir zenci ailesi buluyorlar: Bu kimseler, o zamanki gibi bugün de Indiana Caddesi 3721 numarada oturan Thomas ailesidir. Bir kurum memuru aileyi ziyaret ediyor ve anneye, kurum kayıtlarından çıkarılacaklarını, oğlunun bir işe verileceğini anlatıyor. Gece gündüz çalışan Hıristiyan bir kadın olan anne bunu kabul eder. Kurum yetkilileri bir süre sonra ailenin en büyük oğlu Bigger Thomas'a, yani bugün burada oturan kuduruk kara köpeğe, çalışmaya başlamasını bildiren bir belge gönderirler.

«Bu kurnaz katil, annesi ve küçük kardeşlerine yardım edebileceğini öğrendiği zaman ne yaptı dersiniz? Durumu şükranla mı karşıladı? Amerika'da on milyonlarca Amerikalının diz çöküp Tanrı'ya şükredeceği böyle bir iş bulmasına sevinmiş miydi?

«Hayır, şükran yerine annesine küfretti. Çalışmak istemediğini söyledi. Sokaklarda serserilik etmek, gazete bayilerinden gazete ve dergi çalmak, dükkan soymak, kadınlarla eğlenmek, batakhanelere gitmek, ucuz filmler seyretmek ve fahişelerin ardından koşmak istiyordu. İşte bu adamın, hayatında görmediği kadar Hıristiyan iyiliğiyle dolu bir başka hayırseverin davranışıyla karşılaştığında, insanlık dışı yaratığın tepkisi bu olmuştu.

«Annesi ısrar etti, yalvardı. Oysa kadıncağızın çalışmakla yıpranmış hayatının bu katı, kapkara yaratığın üstünde hiç bir etkisi olmuyordu. Küçücük bir kız çocu-

ğu olan kız kardeşinin geleceğiyse, onu hiç ilgilendirmiyordu. Bu işi almasının, erkek kardeşinin okula yeniden devam etmesini sağlayacağı düşüncesine karşı bile kılı kıpırdamıyordu Bigger Thomas'ın.

«Ama nasılsa, annesinin üç gün süren ısrarlarının sonunda teslim oldu. Acaba annesinin söylediği sözlerin hiç olmazsa bir tanesi ona dokunmuş muydu? Kendisine ve ailesine olan görevini duymaya mı başlamıştı artık? Hayır. Bu ırz düşmanı hayvanı ininden çıkaran düşünceler bunlar değildi. Annesinin ona, o işi kabul etmemesi halinde kurumun yemek yardımını keseceğini söylemesi üstüne aklı başına gelmiş ve durumu kabul etmişti. İşe gitmeye razı oldu, ama annesine evin içinde kendisiyle konuşmasını yasakladı! Çünkü alnının teriyle ekmeğini kazanma düşüncesi çılgınca bir öfkeye kapılmasına yol açmıştı. Açlık düşüncesiydi, onun ininden çıkmasını hazırlayan. Böylece, öfkesinden çılgın gibi işe gitmeyi kabul ederken, hâlâ sokaklarda serserilik etmek ve eskiden olduğunca hırsızlık etmek istiyordu. Oysa bu hırsızlığı yüzünden de bir kez bir ıslahevine düşmüştü.

«O cumartesi sabahı sinemada bir film seyrettikten sonra Daltonlar'ın evine gitti. Orada büyük bir iyilikle karşıladılar onu. Bir oda verdiler, sonra da normal haftalığının dışında ayrıca cep harçlığı da vereceklerini söylediler. Yemek yedi. Okula dönüp bir meslek öğrenmek isteyip istemediğini sordular. Reddetti bu öneriyi. Aklı ve yüreği (eğer bu hayvanda akıl ve yürek varsa), öyle hedeflere yönelik değildi.

«O eve girişinin üstünden daha bir saat geçmemişti ki, Mary Dalton'la karşılaştı. Miss Dalton ona hemen, bir sendikaya girmek isteyip istemediğini sordu. İşçiler denince aklı giden Mr. Max, müvekkilinin sendikaya girmesi için yapılan teklifi neden geri çevirdiğini anlatmadı oysa.

«Kendisine güvenen ve hiç bir şeyden haberi olmayan o beyaz kızla karşılaştıktan sonra geçen dakikalar içinde bu zencinin düzenbazlığa çok iyi işleyen aklından nelerin geçtiğini öğrenemeyeceğiz. Ama belki de bu insanlık müsveddesi, burada oturarak insaf dilenen bu sefil, aklından geçenleri açıklamamakla akıllılık ediyor. Yine de hayal gücümüzü kullanabilir, bundan sonra yaptık-

larını göz önünde tutarsak düşüncelerini tahmin edebiliriz.

«İki saat sonra, Miss Dalton'ı Loop'a götürüyordu. İşte ilk yanlış anlama burada! Genel kanı, Miss Dalton'ın, okula gidecek yerde bu zenci sürücüye kendisini Loop'a götürmesini söylediği ve ailesinin isteklerine karşı geldiğidir. Ama bunu yargılamak bize düşmez. Bu artık Mary Dalton'la Tanrı'nın arasında halledilmesi gereken bir iştir. Ailesi, kızlarının kendi isteklerine karşı geldiğini söyledi. Ama Mary Dalton artık reşitti ve istediği yere de gidebilirdi.

«Bu zenci, Miss Dalton'ı Loop'a götürdü. Genç kız burada arkadaşı olan genç bir beyaz adamla buluştu. Oradan Güney Kesimi'nde bir lokantaya gidip içki içerek yemek yediler. Bir zenci mahallesindeydiler; o yüzden bu zenciyi de yemek yemesi için masalarına çağırdılar. Konuştuklarında söyleşilerine onu da kattılar. İçki ısmarlandığında onun da içebilmesi için yeterince getirtiliyordu.

«Yemekten sonra çifti Washington Alanı'nda iki saat süreyle gezdirdi. Sabaha karşı saat ikiye doğru da, Miss Dalton'ın beyaz arkadaşı, başka arkadaşlarını ziyaret etmek üzere onlardan ayrıldı. Mary Dalton, kendisinden iyilikten başka hiç bir şey görmeyen o zenciyle arabada yalnız kalmıştı. O andan sonra da ne olup bittiği üzerine kesin bir fikrimiz yok. Evet, bu zenci köpeğin itirafı elimizde ama, içimde her şeyi anlatmadığına dair bir duygu var.

«Mary Dalton'ın saat kaçta öldürüldüğünü kesinlikle bilmiyoruz. Bildiğimiz tek şey var yalnızca. O da başının bütünüyle gövdesinden ayrıldığıdır. Üstelik hem baş, hem de gövdenin ocağa atılarak yakıldığını da biliyoruz.

«Tanrım, kim bilir ne kadar kanlı sahnelerdi onlar. Kim bilir, bu şehvetle tutuşan katil canavar nasıl birden bire ve hızlı hareket etmiştir? Kim bilir, o zavallı çocuk bu aklı başından gitmiş maymunun elinden kurtulmak için nasıl savaşmıştır. Kim bilir, nasıl diz çöküp, gözlerinde yaşlarla bu dehşet verici gövdenin kendisine dokunmaması için ona yalvarmıştır. Sayın Yargıç! Yoksa bu cehennem zebanisi, genç kızın cesedinde ırza geçmekten daha beter izler bıraktığı için mi onu yaktı? Bu sefil hay-

van, genç kızın temiz ve bembeyaz derisinde dişlerinin izi görülürse, bu mahkemede oturma onurunun bile kendisine bağışlanamayacağını biliyordu ki onu yok etti. Ah! ıstıraplı İsa!.. Böylesine kara ve dehşet verici bir hareketi anlatacak sözler bulunamaz.

«Ve savunma, bizi bu hareketin yaratılıştan olduğuna inandırmak istemişti. İyi ki Tanrı, yalan söyleyen bu sesi susturmak için 'HAYIR' diye bağırmadı. Bir beyazın, bu korkak ve hayvanca, ama yine de bilinçle işlenen cinayete 'içgüdüsüyle yapılmış' demesi, insanın kanının damarlarında donmasına neden oluyor.

«Ertesi sabah Bigger Thomas, Miss Dalton'ın tam yerleştirilmemiş sandığını hiç bir şey olmamış gibi La Salle istasyonuna götürdü ve Miss Dalton hayattaymışçasına bunu göndermeye hazırlandı. Ama aynı akşam Miss Dalton'ın kemikleri ocakta bulundu.

«Sayın Yargıç! Cesedin yakılması ve iyice yerleştirilmemiş sandığın istasyona götürülmesi yalnızca bir tek anlama gelir: Bu saldırı ve cinayet planlanmıştır ve fidyeyi alabilmek için de kanıtların ortadan kaldırılması gerekmiştir. Bu zenci, son derece dokunaklı bir anlatımla yaptığı ilk itirafında, Miss Dalton'ın kazayla öldüğünü söylediği halde, ceset niçin yakılmıştır? Kızın öldüğünü bildiği halde sandığını neden istasyona götürmüştür?

«Buna yalnızca tek bir karşılık verilebilir: Para alabilmek için saldırı ve cinayeti planlamıştır. Kızın ırzına geçtiğinin belirtileri ortadan kalksın diye de cesedi yakmıştır. Cesedi yakmak ve fidye mektubunu yazmak için zaman kazanmak amacıyla sandığı istasyona götürmüştür. Onu, ırzına geçtiği için öldürmüştür. Sayın Yargıç, bir noktaya dikkatinizi çekmek isterim: Burada işlenen suçların en önemlisi ırza tecavüzdür. Bütün her şey de bu tecavüzü göstermektedir.

«Ailenin eve özel detektifler getirdiğini bilen zenci bu kez kuşkuları başka yöne çekmek istemiştir. Yani, kendi yerine suçsuz birinin ölmesine seyirci kalacak kadar alçaktı. Artık öldüremeyeceğini anlayınca da ikinci bir yola, yalan söylemeye baş vurdu. Suçu, siyasal inançları yüzünden başı derde girebilme durumunda olan Miss Dalton'ın arkadaşlarından birine yüklemeye çalıştı. Miss Dalton ve arkadaşını genç kızın odasına götürdüğü yo-

lunda olağanüstü yalanlar söyledi. Miss Dalton'ın, ona arabayı bütün gece bahçede, karın altında bırakarak evine dönmesini söylediğini ileri sürüyordu. Yalanlarının ortaya çıkabileceğini akıl edince de başka bir yol, para toplama yolunu denedi.

«Detektifler çalışırken olay yerinden kaçtı mı? Hayır. Soğukkanlılık ve duygusuzlukla aynı evde kaldı, yemek yedi, yattı ve hattâ onun, korunması gereken yoksul bir çocuk olduğunu söyleyerek sorguya çekilmesini engelleyen Mr. Dalton'ın son iyiliğinden de yararlandı.

«Çöreklenmiş bir yılan için ne kadarı düşünülebilirse, ona da o kadar yardım gerekiyordu aslında.

«Ailesi kızlarını her yerde çılgın gibi ararken bu sefil, Miss Dalton'ın sağ salim geri verilmesine karşılık on bin dolar istendiğini bildiren bir fidye mektubu yolladı. Ama kemiklerin ocakta bulunması iğrenç düşüne son verdi.

«Ve savunma makamı, bizi bu adamın korkusu yüzünden böyle davrandığına inandırmaya çalıştı. Dünya yaratıldığından beri korkunun insanları bu derece ince hesaplara sürüklediğini gösteren bir tek örnek verebilir misiniz?

«Hikâyenin sonunu getirmek için yine bu kara maymunun sözlerine inanmak zorundayız: Evden kaçınca, uzun zamandır pek içtenlikli olduğu Bessie Mears adlı bir kızın evine gitti. Orada, yalnızca kurnaz bir hayvanın yapabileceği bir şey oldu: Kız korkuyor ve fidyeyi almakta ona yardım etmek istemiyordu. Bunu anlayınca, Mary Dalton'ın cesedinin üstünde bularak çaldığı parayı bu kıza verdi. Öteki zavallıyı öldürmüştü nasıl olsa. Böylesine bir cinayet planının ancak böyle bir insanın beyni tarafından hazırlanabileceğini düşünüyor ve hâlâ şaşırıyorum. Bessie'yi, Mr. Max'ın sizi aksine inandırmak isteyen savlarına, o Tanrı'sız komünistin ısrarlarına karşın evet, kendisini çok seven bu kızı birlikte kaçmak için kandırdı. Boş bir yapıda saklandılar. Ve oracıkta, dışarda tipi savrulur, içeride de sıfırın altında dondurucu bir soğuk sürerken, yirmi dört saat içinde ikinci kez bir kadının ırzına geçip onu da öldürdü.

«Sayın Yargıç! Sözlerimi yineliyorum: Bu işi hâlâ hiç anlamıyorum. Eyalet hizmetinde geçirdiğim bunca

yıllık görev süremde birçok katille karşılaştım, ama bunun gibisine hiç rastlamadım. Bu çılgın vahşinin ırza geçmek ve cinayet işlemek isteğiyle öylesine aklı başından gitmişti ki, kaçışında kendisine en fazla yardımcı olabilecek nesneyi, Mary Dalton'ın cesedinden çaldığı parayı Bessie Mears'in elbisesinin cebinde unuttu. O zavallı kızın tecavüz edilmiş cesedini kaldırdığı gibi de bir hava boşluğundan dört kat aşağı fırlattı. Paranın, kızın elbisesinin cebinde olduğunu söylüyorum size. Doktorlar, kızın boşluktan aşağı düştüğü halde ölmediğini, daha sonra buradan kurtulmaya çalışırken donduğunu söylediler.

«Sayın Yargıç! Artık bu müthiş cinayetin başka ayrıntılarına inmeyeceğim, çünkü tanıklar her şeyi anlattı.

«Ama ben, bu eyalet halkı adına işlediği suçlara karşılık bu adamın ölmesini istiyorum.

«Bunu, başkaları da bu gibi suçları işlemekten vazgeçsin ve barışsever, çalışkan insanlar güvenlik içinde yaşasınlar diye istiyorum. Sayın Yargıç! Milyonlarca insan şimdi ağzınızdan çıkacak bir tek sözü bekliyor. Onlara bu kentte orman yasalarının geçerli olmadığını söylemenizi bekliyorlar. Kendi kendilerini koruyabilmek için bıçaklarını bilemek ve silahlarını doldurmaya gerek olmadığını söylemenizi bekliyorlar. Sayın Yargıç! Hem de bu sözlerinizi pencerelerin altında bekleşerek duymayı umuyorlar. Sözünüzü söyleyin ki içleri rahat ederek gelecekleri üstüne tasarılar yapabilsinler. Canavarı öldürün ki, milyonlarca yürek bu gece çarpmasın, milyonlarca el kapılarını kilitlerken titremesin.

«İnsanlar doğal görevlerini sükunetle yerine getirdikleri sırada, bunun gibi kapkara ve kanlı bir suçun işlendiğini görünce felce uğrarlar âdeta. Suç ne kadar müthiş olursa, işlendiği kent de o derece şaşkınlığa düşer. dehşete kapılır ve ıstırap çeker. Kent sakinleri bütün bütün çaresizliğe kapılır.

«Çalışmamızı sürdürüp hayatın zengin ürünlerini biçebilmemiz için yaşayanların içinde bulunması gereken güven duygusunu geri getirin. Sayın Yargıç! Ulu Tanrı adına size yakarıyorum, bize acıyın.»

Buckley'ın son sözleri, Bigger'ın kulaklarında gök gürültüsünü andıran bir yankı bırakırken, konuşmanın sonunda salonda duyulan gürültünün anlamını sezmeye

başlamıştı. Gerideki bir yığın gazeteci kapıya ulaşabilmek için kalabalıkla savaşıyordu. Buckley kıpkırmızı kesilen yüzündeki terleri silerek yerine oturdu. Yargıç gürültünün kesilmesi için çekiciyle masaya vuruyordu, sonunda:

«Oturum bir saat süreyle tatil edilmiştir,» dedi.

Max ayağa fırlamıştı:

«Sayın Yargıç! Bunu yapamazsınız... Demiştiniz ki... Daha çok vakit gerekli... Siz...»

Yargıç: «Mahkeme size kararını bir saat sonra bildirecektir,» dedi.

Salonda bağrışmalar duyuldu. Bigger, Max'ın dudaklarının oynadığını görüyor, ama neler söylediğini anlayamıyordu. Salonda sesler yavaş yavaş kesilmeye başlamıştı. Bigger içerdeki kadın ve erkeklerin yüzlerindeki anlamın değiştiğini görüyor, kararın verildiğini ve öleceğini anlıyordu.

Max, doruğuna varan duygularının etkisinde sesi kısılarak konuşmasını sürdürüyordu: «Sayın Yargıç! Sunulan kanıtlar ve yapılan savunmaları değerlendirmek için daha çok zaman gerekli...»

Yargıç: «Mr. Max, ne kadar sürenin gerekli olduğu üstüne verilecek kararı mahkemeye bıraksanız...» dedi.

Bigger kendisi için her şeyin bittiğini anlıyordu. Şimdi iş yalnızca zaman saptaması ve işlemlerin bütünlenmesine kalmıştı.

O küçük odaya nasıl döndüğünü bilmiyordu: Ama içeri girdiğinde yemek tepsisinin masada bıraktıkları gibi durduğunu gördü. Oturduktan sonra içerde sessizce nöbet bekleyen altı polise bir göz attı. Bellerinden tabancalar sallanıyordu. Bunlardan birini kapıp kendini vursa mıydı? Ama içindeki duygular bu kendi kendini öldürme fikrine olumlu tepki göstermedi. Her yanı korku ve çekingenlikle felce uğramıştı sanki.

O sırada içeri Max girdi. Bir sigara yaktıktan sonra Bigger'a dönerek: «Yavrum, bekleyeceğiz. Bir saatımız var,» dedi.

O konuşurken birinin kapıyı yumrukladığını duydular. Max hemen polislere döndü: «Sakın o gazetecileri içeri almayın!»

«Tamam.»

Dakikalar geçiyordu. Bigger bekleyişin verdiği gerginlikten başının ağrımaya başladığını duydu. Max'ın ona söyleyecek bir şeyi olmadığını görüyordu. Kendisinin de ona söyleyecek bir şeyi yoktu aslında. Beklemek zorundaydı. İşte o kadar. Başına gelecekleri bekleyecekti. Boğazı sıkıştı. Kendini aldatılmış duyuyordu. Nasılsa bu sonucu alacaklarına göre, neden duruşmaya çıkarmışlardı sanki onu?

İçini çekti: «Eh, sanıyorum benim için artık her şey bitti,» derken kendisi için olduğu kadar, Max için de konuşuyordu.

«Bilmiyorum,» dedi Avukat.

Bigger ekledi: «Ben biliyorum.»

«Beklemeye ne dersin, ha?»

«Kararlar gerektiğinden de çabuk veriliyor. Öleceğimi biliyorum.»

«Çok üzülüyorum, Bigger. Bana bak, bir şeyler yiyiver, ne olur.»

«Aç değilim.»

«Bu iş daha bitmedi. Valiyle görüşeceğim...»

«Yararsız. Ellerindeyim artık. Kapana kıstırdılar beni.»

«Bilemezsln ki...»

«Biliyorum.»

Max hiç sesini çıkarmadı. Bigger başını masaya dayayarak gözlerini kapadı. Şu anda Max'ın onu yalnız bırakmasını istiyordu. Adamcağız elinden geleni yapmıştı. Evine dönüp kendisini unutması gerekirdi artık.

Kapı açıldı.

«Yargıç beş dakikaya kadar kararı açıklayacak,» dediler.

Max ayağa kalkınca Bigger onun yorgun yüzüne baktı.

«Hadi, yavrum. Gidelim.»

Çocuk, polislerin arasında yürüyerek Max'ın ardından salona girdi. Masaya vardıklarında yargıç içeri girmişti bile. O oturana kadar ayakta durdu Bigger. Sonra büyük bir bitkinlikle iskemlesine çöktü. Avukatı konuşmak için ayağa kalkmıştı, ama yargıç bir el işaretiyle onu susturdu.

«Bigger Thomas, mahkeme huzurunda ayağa kalk!» dedi.

Salon gürültüyle çalkalanıyordu. Yargıç sesin kesilmesi için çekicini vurdu. Çocuk dizleri titreyerek kalktı. Sanki bir karabasan görüyordu.

«Mahkumiyet kararın açıklanmadan önce söylemek istediğin bir şey var mı?»

Karşılık vermek için ağzını açmaya çalıştı, ama yapamadı. Konuşma gücünü bulsa bile o anda ne söyleyebileceğini bilmiyordu. Başını olumsuz anlamda salladı, gözleri bulanıyordu. Salon derin bir sessizliğe gömülmüştü şimdi. Yargıç dudaklarını ıslattı, sonra sessizliğin içinde büyük bir gürültü gibi gelen bir hışırtıyla elindeki kağıdı açtı.

«Halkın, benzeri görülmemiş bir huzursuzluğa sürüklenmesi karşısında mahkemenin görevi çok açıktır,» diyen Yargıç bir süre durdu.

Bigger el yordamıyla masanın kenarına tutundu.

Sonra Yargıç ekledi: «666-983 sayılı cinayet ithamnamesi uyarınca, mahkeme senin, yani Bigger Thomas'ın, bu eyaletin yasalarının öngördüğü biçimde; cuma, 3 mart, tarihinin gece yarısından önce ölümüne karar vermiştir.

«Mahkeme, suçlunun yaşının yirmi olduğunu saptamıştır.

«Şerif, mahkumla birlikte çekilebilir.»

Bigger, söylenen bütün sözleri anlıyor, ama sözlere değil, yargıcın yüzündeki anlama tepki gösteriyordu. Hiç bir davranışta bulunmadı. Yalnızca gözlerini kırpmadan yargıcın beyaz yüzüne bakıyordu. Derken birinin koluna dokunduğunu duydu. Max oturması için kolunu çekiyordu. Salondakiler birbirine girmişti. Herkes bağrışıyordu. Yargıç sessizliği sağlamak için çekiciyle masaya vurdu. Max ayağa fırlamış, bir şeyler söylemeye çalışıyordu; ama içerisi öylesine gürültülüydü ki Bigger, onun sözlerini anlayamıyordu. Bileklerine yeniden kelepçeleri geçirdiler, sonra yeraltı geçidinden yürütüp hücresine soktular. Ranzasında uzanmış yatarken içinden bir ses; 'artık her şey bitti... her şey bitti...' diyordu.

Bir süre sonra kapı açıldı, Max içeri girmiş yavaşça yanına, ranzaya oturmuştu. Çocuk yüzünü duvara çevirdi.

«Bigger, Valiyle görüşeceğim. Daha her şey bitmedi...»

«Gidin buradan,» diye fısıldadı.

«Ama...»

«Hayır. Gidin...»

Max'ın, koluna dokunduğunu farketti, sonra elini çektiğini ve demir kapının kapandığını duydu. Yalnız kaldığını anlamıştı. Hiç kımıldamadı. Hiç kımıldamadan yatmakla bütün duygularını ve düşüncelerini silebileceğini umuyordu. Üstelik şu anda en istemediği şeyler de düşünmek ve duymaktı. Yavaş yavaş bedeni gevşemeye başlamıştı. Sessiz karanlığın içinde sırt üstü dönerek ellerini göğsünde kavuşturdu. Dudakları oynuyordu. Ağzından çaresizlik dolu bir inilti yükseldi.

Kendi kendini korumak amacıyla aklından gece ve gündüz kavramlarını çıkarmıştı. Çünkü güneşin doğuşu ve batışını, ayı ve yıldızları, bulutları ve yağmuru düşünürse, o elektrikli sandalyeye götürülmeden önce bin defa öleceğini biliyordu. Zihnini ölüm fikrine mümkün olduğu kadar alıştırmak amacıyla, hücresinin dışındaki dünyayı, anlayamadığı ve kendisine bütünüyle yabancı gelen, ama yine de ölmeden önce bir defacık olsun hayatlarına karışmayı dilediği kadın ve erkeklerle dolu gri renkli geniş bir toprak olarak düşlüyordu.

Artık yemeklerini bilinen anlamda yemiyor, yalnızca midesindeki açlığın verdiği o sancıyı duymamak ve sersemlikten kurtulmak amacıyla yiyecekleri gırtlağından aşağı büyük zorlukla indiriyordu. Uyumuyordu da; arada bir, saat kaç olursa olsun gözlerini kapatıyor, sonra yeniden açarak düşüncelerini bıraktığı yerden sürdürüyordu. Kendisi ve sonu, kendisi ve hayatın hiç bir anlam kazanmadan bittiği, hiç bir şeyin halledilmediği ve karmaşık içgüdülerinin çözümlenmeden sona erdiği düşüncesinin dehşeti arasında hiç bir şeyin bulunmamasını istiyordu.

Annesiyle kardeşleri onu yine görmeye gelmişlerdi; ama onlara evlerine dönmelerini, bir daha ziyaretine gelmemelerini, kendisini unutmalarını söylemişti. Haçı veren zenci papaz da gelmiş, ama onu kovmuştu. Beyaz

bir papaz kendisine dua ettirmeye çalışmış, ama adamın suratına kaynar kahve dolu bir fincan fırlatmıştı. Papaz o günden sonra öteki mahkumları yeniden ziyaret etmiş, ama Bigger'la bir tek söz bile konuşmamıştı. Bu da Bigger'ın içinde, Max'la o gece yaptığı uzun konuşmadan sonra duyduğuna benzeyen ve kendi değerinin gerçekliğini kavramasını sağlayan bir duygu uyandırmıştı. Papazı kendinden uzak tutması ve adamda, dinle avunmaktan kaçınmasının nedenini öğrenme merakını doğurması, kendi kişiliğini papazın yardımıyla değil de kendi kendine ortaya çıkardığı inancını duyuruyordu ona.

Max valiyle görüşeceğini söylemişti, ama o zamandan beri de sesi çıkmamıştı. Bu görüşmeden iyi bir sonuç alacağını sanmıyordu zaten. Bunu hayatının dışında kalan ve hayat akışını değiştirmeyecek bir şey olarak kabul ediyordu.

Yine de Max'ı görmek ve onunla konuşmak istiyordu. Max'ın mahkemede yaptığı konuşmayı anımsadıkça, adamın iyilik dolu, heyecanlı sesini şükranla anıyordu. Ama sözlerdeki anlamı kaçırmıştı o zaman. Yine de Max'ın onu anladığına inanıyor, ölmeden önce bir kez daha onunla konuşarak yaşaması ve ölmesinin ne demek olduğunu aynı etkinlikle duymak istiyordu. Geride kalan bütün umudu buydu. Bundan böyle kesin ve tutarlı bir bilgi edinecekse bunu kendi kendinden öğrenmeliydi.

Haftada üç mektup yazmasına izin vermişlerdi. Ne var ki şimdiye kadar kalemi eline almamıştı bile. İşlediği cinayetlerin dışında hiç kimseye ve hiç bir şeye kendini bütün ruhuyla vermediği için yazacağı kimsesi yoktu. Annesiyle kardeşlerine ne söyleyebilirdi ki? Eski arkadaşlarından yalnız Jack'le arası iyiydi, ama ona da gerektiği kadar yakınlaşmamıştı. Bessie'yse ölmüştü. Onu kendisi öldürmüştü.

Duygularını uzun uzun incelemekten yorgun düştüğünde, gerçek suçlunun kendisi olduğunu, bir işe yaramadığını yineleyip duruyordu. Ama kendi kendini buna gerçekten inandırsa, belki de bu bir çözüm olabilirdi. Oysa inanamıyordu bir türlü. Duyguları, hâlâ beyninin karşılık bulamadığı bir soru üstünde dönenip duruyordu.

Hayatı boyunca, uğrunda savaşabileceği kadar güçlü duygularla dolu olduğu zaman çok hareketli olur ve

işte o zaman kendi benliğini bulurdu. Şimdiyse bu hücrede yatarken, ömrünün o katı çekirdeğini her zamankinden daha büyük bir gerçeklikle farkına varıyordu. Bir zamanlar önünde yükselen beyaz dağ gibi, şimdi de her geçen saatla yaklaşan, gittikçe yükselen ölümün kara duvarıyla karşı karşıyaydı. Artık körlemesine saldıramazdı, çünkü ölüm çok daha güçlü ve büyük bir düşmandı.

Ranzasında yatarken için için yanan duygularına bir karşılık bulabilmek amacıyla bir şeyleri el yordamıyla aranıyordu. Bu aranması, öğrenmek özleminin ifadesinden başka bir şey değildi. Çevresindeki dünyayı öğrenmek için büyük bir ateşle duygularını zorluyor, ama eskisinden başarılı olamıyordu. Yalnızca ıstıraptan terlemiş gövdesiyle ranzasında hep öyle yatıyor ve başka bir şey yapamıyordu.

Kendisi bir hiçse ve her şey bittiyse, neden artık ölmüyordu? Korkuya dönüşecek kadar güçlü, ıstıraplı bir merak içinde kıvranmak için çok zayıf değil miydi? Kendi dışında karşılayacak ve yanıt verecek bir şey olmadığına göre, içindeki bu garip içgüdü neden hâlâ titreşip duruyordu? Yüreğindeki bu huzursuzluğu, kim ya da ne yaratmıştı? Neden, olmayan bir şeyi sonsuza dek arıyor, ona ulaşmaya çalışıyordu? Neden, dünyayla kendisi arasında böylesine kapkara bir uçurum vardı? Neden, şurada sıcacık, kıpkırmızı kan akarken orada soğuk ve mavi bir gök alabildiğine uzanıyordu? Neden bir bütünlük, bu ikisinin birleşmesinden bir tamlık doğamıyordu.

Bu kadar yalın mıydı dünya? Böyle bilmeden duymak, bulamadan aramak mıydı? Dünyanın anlamı ve sonu bu muydu? Bu duygu ve sorularla dakikalarını geçiriyordu. Zayıfladı, gözlerinin akı damarlarında akan kan kadar kırmızıydı.

Son gününün arifesi geldi. Max'la konuşmayı her zamankinden çok istiyordu. Ama ona ne söyleyecekti? Evet, işin garip yanı buradaydı işte. Bu her yanını kaplayan garip duygudan ona söz edemezdi. Ama yine de her saniyesini bununla geçiriyordu.

Ertesi gün bir gardiyan gelerek demir parmaklıkların arasından içeri bir telgraf attı. Bigger hemen fırlayıp okumaya koyulmuştu:

METİN OL VALİDEN DE BİR ŞEY ÇIKMADI ELİMDEN GELENİ YAPTIM YAKINDA GÖRÜŞÜRÜZ

MAX

Telgrafı top yapıp bir köşeye fırlattı. Şimdi gece yarısına kadar zamanı kalmıştı. Vaktin gelmesinden altı saat önce yeni giysiler giydireceklerini, berbere götüreceklerini, sonra da onu ölüm hücresine koyacaklarını duymuştu. Gardiyanlardan biri de ona kaygılanmamasını, «hücresinden alındıktan ve gözlerine siyah şerit bağlandıktan sekiz saniye sonra zaten ölmüş olacağını» söylemişti. Eh, buna dayanabilirdi. Aklında bir plan vardı: Onunla uğraşırlarken kaslarını gerer, gözlerini kapar ve soluğunu tutardı. Kesinlikle de hiç bir şey düşünmezdi Gövdesinden akım geçtiği zaman zaten her şey bitecekti.

Sırt üstü ranzaya uzanarak gözlerini tavandaki küçük ampule dikti. Bu ampulün içinde ölüm ateşi yanıyordu. Şu anda ampulün içindeki minik burgu biçimindeki teller gövdesine sarılabilse, biri o uyurken telleri yatağına bağlayabilse, uykudayken öldürebilselerdi onu...

Gardiyanın sesini duyduğunda rahatsız bir uykudaydı.

«Thomas, avukatın geldi!»

Telaşla ayaklarını yere sallayıp ranzada oturdu. Max parmaklıkların önünde duruyordu. Gardiyan kapıyı açınca içeri girdi. Bigger'ın içinden ansızın içgüdüsel bir kalkma isteği yükseldi, ama oturmaya devam etti yine de. Max hücrenin ortasına kadar yürüdükten sonra durdu. Bir an birbirlerine baktılar.

«Merhaba, Bigger!»

Çocuk hiç sesini çıkarmadan onun elini sıktı. İşte Max karşısında, hiç sesini çıkarmadan, bütün beyazlığı ve bütün gerçekliğiyle duruyordu. Onun, karşısında dikilişi, sanki düşünceleri sırasında kendi çevresinde ördüğü bütün umut ve düşünceleri yalanlar gibiydi. Max'ın gelişine bir bakıma sevinmiş bir yandan da ürkmüştü.

«Nasılsın?»

Karşılık olarak yalnızca derin derin içini çekti.

Avukat ranzaya otururken sordu: «Telgrafımı aldın mı?»

Bigger başıyla evetledi.

«Çok üzülüyorum, yavrum.»

Bir sessizlik oldu. Max yanındaydı. Onu uzak bir umuda doğru sürükleyen adam oradaydı. Peki ama, kendisi neden konuşmuyordu? İşte o fırsat, o son fırsat eline geçmişti. Gözlerini büyük bir çekingenlikle Max'a kaldırdı. Adam da ona bakıyordu. Bigger bakışlarını kaçırdı. Söylemek istedikleri yalnız kaldığında büyük bir güç kazanıyordu; yakalamak istediği duygularını Max'a anlatmak isteminde olduğu halde, onunla ancak varlığını unutabildiği zaman konuşabiliyordu. Derken onu tüketen bu ateşten bir daha hiç söz edememek korkusu içini kapladı. Kendine hâkim olmaya çabalıyor, elindeki bu her şeyden arta kalan sürükleyici içgüdüyü yitirmek istemiyordu. Bir saniye sonra ise, bütün bunların aptalca, gereksiz ve boş şeyler olduğunu düşündü. Artık kendi kendini zorlamaktan vazgeçtiği anda da farkında olmaksızın ağzından dökülen gergin fısıltılarla konuşmaya başladığını anladı; sözcüklerine anlam verecek mantığından çok, sesinin perdesine güveniyordu.

«İyiyim, Mr. Max. Başıma gelenlerden sorumlu olamazsınız ki... Elinizden geleni yaptığınızı biliyorum...» İçinde yükselen boşluk ve gereksizlik duygusunun baskısıyla sesi kısıldı. Sonra kısa bir sessizliğin ardından patlayıverdi: «S-sanıyorum ki, b-b-bunun başıma geleceğini çok önceden biliyordum...» Ayağa kalktı, içi doluydu, konuşmak istiyordu. Dudakları oynadı, ama hiç sesi çıkmadı.

Max, yumuşak bir sesle sordu: «Yapabileceğim bir şey var mı, Bigger?»

Çocuk onun gri renkli gözlerine baktı. Adama neler istediğini nasıl duyurabilirdi? Ah! ona bir anlatabilseydi... Ne yaptığını farketmeden kapıya koşup buz gibi soğuk parmaklıklara yapıştı.

«Ben... Ben...»

«Evet, Bigger?»

Ağır ağır dönerek ranzanın yanında durdu. Max'ın önünde dikilmiş, sağ elini kaldırmış, konuşmaya hazırlanıyordu. Sonra yine yerine çökerek başını önüne eğdi.

«Ne oldu, Bigger? Yapmamı istediğin bir şey mi var? Bir mektup falan mı göndereceksin? Yoksa iletmek istediğin bir haber mi kafanı kurcalıyor?»

«Hayır,» diye soludu.

«Peki, beynini kurcalayan nedir?»

«Bilmiyorum.»

Konuşamıyordu. Max uzanıp elini omuzuna koydu ve Bigger bu yakınlığı duyunca, Max'ın hiç bir şey bilmediğini, ona bir şeyler anlatmak istediğini tahmin edemediğini anladı. Dostu uzayın öte yanında, uzak bir gezegendeydi. Bu yalnızlık duvarını yıkmanın bir olanağı yok muydu acaba? Gözlerini dalgın dalgın hücrenin içinde dolaştırırken duygularını anlatabilecek sözcükler arıyor, ama bir teki bile aklına gelmiyordu. İnsanların dünyasının dışında yaşamıştı. Haberleşme biçimleri, simge ve işaretlerinden yoksun bırakılmıştı. Ama Max ona, aslında bütün insanların kendisi gibi yaşadığını ve kendisi gibi duyduğu inancını aşılamıştı. Kuşkusuz, tanıdığı bütün insanların içinde neler söylemeye çabaladığını en iyi Max biliyordu. Max da onu bırakmış mıydı? Öleceğini bildiği için Max da mı onu bir yana itmiş, duygu ve düşüncelerinden çıkarmış, mezara mahkum etmişti? Şimdiden bir ölü mü sayılıyordu? Dudakları titriyor, gözleri bulanıyordu. Evet. Max onu bırakmıştı. Bir dost değildi aslında. İçinde müthiş bir öfke kabardı. Ama öfkenin de yararsız olduğunu biliyordu.

Avukat ayağa kalkıp ufak bir pencerenin önüne gitti. Beyaz saçlarının üstüne donuk sarı bir ışık düşmüştü. Ve ona bakan Bigger, günlerdir ilk kez bu gün ışığını farketti. Gördüğünde de, birbirine yakın dört duvarıyla bütün hücre, boğucu büyük bir gerçeklik kazandı. Bunun üzerine gözlerini indirip kendine baktı; güneş ışığı kurşundan yapılmış bir çubuk ağırlığıyla göğsüne oturmuştu. Soluyarak öne doğru eğildi ve gözlerini kapadı. Karşısında yükselen, beyaz bir dağ yoktu şimdi. Gus, Blum'ın dükkanını soymak için Doktor'un bilardo salonuna onu götürmeye geldiğinde: «The Merry-Go-Round Broke Down»ı ıslıkla çalmıyordu; yaklaşan beyaz hayale bakarak Mary'nin baş ucunda durmuyordu; bu yeni düşman onu gerginleştirmiyor, aksine içindeki bütün gücü emerek onu bitkin düşürüyordu. Gücünü toplamaya çalışarak başını kaldırdı. Mezarından çıkmak ve Max'a hayatının gerçekliğini anlatmak için sarsılmaz bir karara varmıştı. Hemen saldırıya geçerek bağırdı: «Gitmeden

önce sizi tanıdığım için çok hoşnutum.» Sustu, çünkü söylemek istediği bu değildi.

Max dönüp ona baktı; kayıtsız sayılabilecek bir bakıştı bu ve Bigger'ın açlıkla görmeyi umduğu derin bilinçten yoksundu.

«Ben de seni tanıdığım için çok hoşnutum, Bigger. Ama bu biçimde ayrılışımız beni çok üzüyor. Çünkü yaşlandım, yavrum. Ben de yakında gideceğim...»

«Bana sorduğunuz bütün soruları anımsıyorum...»

Max yine ranzaya, onun yanına oturarak sordu: «Hangi soruları?»

«O gece...»

«Hangi gece?»

Max bilmiyordu bile. Sanki Bigger'ın suratına bir tokat indirilmişti. Ah, böylesine kaygan bir kuma umut üstüne umut inşa etmekle ne büyük aptallık etmişti. Ama ona anlatmalıydı.

Çaresizlikle inledi: «O gece bana kendimle ilgili her şeyi anlatmamı söylemiştiniz ya hani!»

«Ha, tamam.»

Max'ın yere bakıp kaşlarını çattığını gördü. Adamın şaşırdığını anlamıştı.

«Bana şimdiye kadar hiç kimsenin sormadığı soruları sordunuz. İki kez adam öldürdüğümü bildiğiniz halde bana insan gibi davrandınız...»

Max ona sert sert bakarak ranzadan kalktı. Bir an Bigger'ın karşısında, ayakta dururken, çocuk neredeyse onun her şeyi bildiğine, kendisini anladığına inanıyordu; ama Max'ın sonraki sözlerini duyunca adamın onu ölümün arifesinde yalnızca avutmak istediğini anladı.

Max kaygıyla konuşuyordu: «Sen insansın, Bigger. Ölmek üzere olan birine bunlardan söz etmek insana ce hennem azabı verir...» Sustu. Çocuk onun, kendisini yatıştıracak sözcükler arandığını biliyor, bunları duymak istemiyordu. Max sözlerini sürdürdü: «Bigger, görevimi yaparken dünyaya öyle bir bakışla bakarım ki, benim için zenci, beyaz, uygar ya da vahşi ayırımı yoktur... İnsanoğlu dünyada insan hayatını değiştirmeye çalışırken böylesine ufak tefek şeylerin önemi kalmaz. Bunlara dikkat bile etmezsin. Yalnızca varlıklarını bilirsin. Bazan da unutursun. Seninle bu biçim konuşmamdaki neden, insan-

ların yaşama isteğinin ne kadar güçlü olduğunu bana duyurmandır...»

Bigger: «Ama bazan bana o soruları sormasaydınız keşke, diye düşünüyorum,» derken, sesinde kendisine olduğu kadar Max'a da sitemde bulunan bir şeyler vardı.

«Ne demek istiyorsun, Bigger?»

«Bunlar beni sonradan çok düşündürdü, düşününce de biraz korktum...»

Max onu omuzlarından yakaladı; ama hemen parmakları gevşedi, yeniden ranzaya çöktü. Gözleri hâlâ Bigger'ın yüzüne dikiliydi. Evet; Max şimdi biliyordu işte. Ölümün gölgesi altındayken, Max'ın ona hayattan söz etmesini istiyordu.

Bigger: «Mr. Max, nasıl ölebilirim?» diye sorarken yaşamayı bilmenin ölmeyi bilmek anlamına geldiğini sezdi.

Adam başını öbür yana çevirerek mırıldandı:

«İnsanlar yalnız ölür, Bigger.»

Ama çocuk onu duymamıştı. İçinden yine söylemek, anlatmak isteği yükseliyordu. Ellerini öne uzatmıştı. Konuşmaya başladığı zaman sesine duymak istediği, gereksindiği anlamı vermeye çalıştı:

«Mr. Max, o geceden sonra kendimi gördüm, diyebilirim. Öbür insanları da gördüm.» Bigger'ın sesi yine kısıldı. Sözlerinin beynindeki yankılarını dinliyordu. Max'ın yüzünde birden şaşkınlık ve dehşet dolu bir anlamın belirdiğini gördü. Kendisinin bu şekilde konuşmasını istemediğini anlıyor, ama isteğini engelleyemiyordu. Ölmek zorundaydı, konuşmak zorundaydı. «Şey...» dedi, «garip bir şey bu, Mr. Max. Devekuşu gibi başımı kuma gömüp geleceğimden kaçmak istediğim için değil...» Sesi sinir ve heyecanla yükselmişti: «Biliyorum, öleceğim Şu anda da hiç farketmiyor artık. Ama, gerçekten hiç kimseye zarar vermek istememiştim. Gerçek budur, Mr. Max. İnsanlara yalnızca, bunu yapmak zorunda olduğumu duyduğum için zarar verdim. Sizin söylediğiniz gibi, çevremi sıkı sıkı kuşatmışlardı, bana soluk alacak yer bile bırakmamışlardı. Birçok kez onları unutmaya çalıştım, ama yapamadım. Bırakmadılar zaten...» Şimdi gözleri iri iriydi. Ama hiç bir şey görmüyordu. Telaş içinde konuşmasını sürdürdü: «Mr. Max, yaptıklarımı isteyerek yap-

madım. Başka bir şey yapmak istiyordum aslında. Ama şimdi bunu hiç yapamayacakmışım gibi geliyor. Hep bir şeyler istiyor, ama bu istediklerimi bana vermeyeceklerini sanıyordum. Böylece de insanlarla savaşa giriştim. Onların katı olduğunu düşünerek ben de katı davrandım.» Durdu sonra inleyerek açıkladı: «Ama ben katı değilim, Mr. Max. Şu kadarcık bile katılık yok içimde...» Ayağa kalktı. «Ama... O-O iskemleye götürdüklerinde hiç ağlamayacağım. A-Ama i-içim kan ağlayacak... Ne onların beni, ne de benim onları gördüğümüzü düşünecek ve duyacağım.» Kapıya koşup demir parmaklıkları yakaladı. Bunları öylesine sarsıyordu ki, sanki hepsini sökmek istiyordu. Max yanına yaklaşıp omuzlarını tuttu. Bir yandan da çaresizlik içinde: «Bigger!» diyordu.

Çocuk, sonunda sakinleşti, büyük bir bitkinlikle kapıya dayandı.

«Mr. Max, beni buraya yollayanların benden nefret ettiğini biliyorum. A-ama onların da benim gibi olduğunu, benim gibi bir şeyler elde etmeye çalıştığını ve ben gittikten sonra tıpkı benim gibi, hiç kimseye zarar vermek istemediklerini söyleyeceklerini düşünüyorsunuz... Y-yani, onlar da bir şeyler elde etmeye çalışıyorlardı... değil mi?»

Max karşılık vermedi. Bigger yaşlı adamın gözlerinde kararsız ve merak dolu bir bakışın belirdiğini gördü.

«Söyleyin bana, Mr. Max? Onlar da böyle mi düşünürler?»

Max yalvardı: «Bigger!»

«Söyleyin, Mr. Max.»

Max başını sallayarak mırıldandı: «Bana söylemek istemediğim şeyleri soruyorsun.»

«Ama bilmek istiyorum.»

«Öleceksin, Bigger!»

Avukatın sesi kısıldı. Bigger yaşlı adamın bunlara karşılık vermek istemediğini anlamıştı. Son sözünü de, onu buna ittiği, bunları söylemeye zorladığı için söylemişti. Bir an sustular, sonra Bigger fısıldadı: «İşte bu yüzden öğrenmek istiyorum... Sanırım öleceğimi bilmem bunları öğrenmeye zorluyor beni...»

Max'ın yüzü kül gibi olmuştu. Bigger bir an onun

çıkıp gitmesinden korktu. Aralarında uzayan sessizlik içinden birbirlerine baktılar. Max içini çekti:

«Buraya gel, Bigger!»

Pencerenin önünde, Max'ın yanında durarak güneşin altında yıkanan yapıların tepelerini görüyordu.

Max kolunu onun omuzuna dolayarak konuştu: «Bütün bu yapıları görüyor musun, Bigger?» Max çabuk çabuk konuşurken sanki yakında soğuyacak, ama o anda sıcak ve yumuşak bir nesneyi yoğurmaya çalışıyordu.

«Evet, görüyorum...»

«Bir zamanlar sen de bunlardan birinde oturuyordun. Çelikten ve taştan yapılmış yapılardır bunlar. Ama onları ayakta tutan çelik ve taş değildir. Bigger, binaları neyin ayakta tuttuğunu biliyor musun? Neyin onları yıkılmaktan koruduğunu biliyor musun?»

Çocuk şaşkınlıkla ona baktı.

«İnsanların inançlarıdır. İnsanlar inanmaktan vazgeçtikleri anda yıkılırlar. Bu yapılar da insanların inancından fışkırarak yükselmiştir, Bigger. Tıpkı senin gibi insanların içinden... İnsanlar açlık ve gereksinme duymayı sürdürdükçe, bu yapılar yapılmaya ve yükselmeye devam etti. Bir seferinde bana birçok şey yapmak istediğini söylemiştin. İşte, bu yapıları yerlerinde tutan bu duygudur...»

«Yani... o geceden, birçok şey yapmak istediğimi söylediğim geceden mi söz ediyorsunuz?» Bigger'ın sesi sakin, çocukça, aç bir merakla doluydu.

«Evet. Duydukların ve istediklerindir o yapıları yerinde tutan. Milyonlarca insan istek ve özlem duyarsa, bu yapılar da yükselmeye devam eder. Ama, Bigger; artık böyle yapılar yükselmiyor. Çünkü bunları ancak birkaç kişi avuçlarında tutuyor. Onlar da o yüzden gelişemiyor. İnsanların, yani senin gibi insanların düşlerini besleyemiyor... Yapıların içindekilerse, senin gibi kuşku duymaya başladılar. Artık inanmıyorlar. Bunun kendi dünyaları olduğunu düşünmüyorlar. Senin gibi onlar da huzursuz, Bigger. Hiç bir şeyleri yok. Büyüyüp gelişecek olanak geçmiyor ellerine. Sokaklara çıkıyorlar, binaların dışında durup çevrelerini seyrederken düşünüyorlar...»

Bigger: «A-ama, benden niçin nefret ediyorlar?» diye sordu.

«O yapıların sahipleri korkuyor çünkü. Başkalarının

acı çekmesi pahasına, ellerindekini yitirmemeye çalışıyorlar. Bunları ellerinde tutabilmek için de insanları çamura itip, onlara birer hayvan olduklarını söylüyorlar. Ama insanlar, yani senin gibi insanlar kızar ve yeniden yaşamak, o yapılara yeniden girebilmek amacıyla savaşırlar. Bigger, sen cinayet işledin. Bu hataydı. Amacına varmanın yolu bu değildi. Senin için... inanmak ve dünyayı yeniden yaşanılır hale getirmek... amacıyla uğraşanlarla birlikte çalışabilmek için vakit çok geç... Yine de duyduklarına inanmak ve onları anlamak için vakit geç değil...»

Bigger yapılardan yana bakıyor, ama onları görmüyordu. Max'ın çizdiği görünüme tepki göstermeye, bu görüntüyü hayatı boyunca duyduklarıyla karşılaştırmaya çalışıyordu.

«Hep bir şeyler yapmak isterdim,» diye mırıldandı.

Sustular. Bigger kendisine bakana kadar Max, hiç konuşmadı. Sonra gözlerini kapadı.

«Öleceksin, Bigger! Ama ölsen de özgürce öl! Kendi kendine inanmaya çalışıyorsun. Ve ne zaman kendine bir yaşama biçimi bulmaya çalışsan, araya aklın karışıveriyor. Bunun neden böyle olduğunu biliyor musun? Çünkü başkaları sana hep kötü dediği ve seni kötü koşullar altında yaşamaya zorladığı için. Bir insan bu sözleri üst üste duyar ve çevresine bakıp hayatının gerçekten kötü olduğunu görürse, sonunda kendi aklından kuşkulanmaya başlar. Duyguları onu ileri sürüklerken başkalarının söyledikleriyle dolu olan aklı onu geri çekmeye çalışır çünkü. İnsanları ancak, hayatın onlara duyurduğu şeylere inandırıp onlarda bir inanç uyandırarak savaştırabilirsin. Kendi duygularımızın da başkalarınınkiler gibi iyi olduğuna onları inandırmalıyız.

«Bigger, senden nefret edenler de tıpkı senin duyduklarını duyarlar. Bir farkla yalnız: Onlar hattın öbür yanında yaşıyorlar. Sense, karaderilisin. Ama bu da sorunun bir tek yanı. Daha önce de söylediğim gibi, senin karaderili oluşun onlara seni ayırdetmekte kolaylık sağlıyor. Bunu neden yaparlar? Senin gibi onlar da hayattan çok şey elde etmek istiyor ve bunları hangi yoldan kendilerine mal ettiklerine aldırmıyorlar da ondan. Yanlarında adam çalıştırırlar, ama onlara yeterli para ver-

mezler; başkalarından aldıklarıyla güçlerini sağlamlaştırırlar. Başkalarını yönetir, hayatı kendilerine göre düzenlerler. İşleri öyle ayarlarlar ki, istedikleri her şey olur. Karşılarındakiler de onlarla savaşamazlar. Bunu zencilere daha çok uygularlar, çünkü zencilerin kendilerinden aşağı bir ırk olduğuna inanırlar. Zenginler de düzenin değişmesini istemez, çünkü yitirecekleri şeyleri çoktur. Ama içten içe tıpkı senin duyduklarını duyarlar, Bigger. Ve ellerindekileri kaçırmamak için de, çalışanların tam insan olmadığına kendilerini inandırmaya çalışırlar. Sen, Mary'nin ölümünden nasıl üzüntü duymadın ve bunu böylece söyledinse, onlar da öyle davranır ve duyar. Yine de hattın iki yakasındaki bütün insanlar aynı biçimde yaşamak ister, hayat için savaşırlar. Peki, kim kazanacaktır bu savaşı? Kuşkusuz hayatı en derinden duyan, en çok insanlığa ve gerçek insana sahip olan yan. İşte bu yüzden... k-kendine i-inanmalısın, Bigger!..»

Tam o anda çocuk kahkahalarla gülmeye başlayınca, Max başını şaşkınlıkla kaldırdı.

«Öf, sanıyorum kendi kendime inancım var... Zaten başka neyim kaldı ki? Ölmek zorundayım...»

Max'ın yanına yaklaştı. Adam pencereye dayanmış, ayakta duruyordu.

«Mr. Max, artık evinize gidin. İyiyim... çok garip gelecek belki ama, söylediklerinizi düşündükçe ne istediğimi anlamaya başladım sanırım... Bu da içimde bir bakıma haklı olduğum kanısını uyandırıyor...» Max bir şey söylemek için ağzını açtı, ama Bigger ondan önce davranıp konuşmasını sürdürdü: «Hiç kimseyi bağışlamaya çalışmıyorum, beni bağışlamalarını da istemiyorum. Ağlamayacağım. Yaşamama fırsat vermediler, ben de katil oldum. Adam öldürmek belki doğru bir şey değil, ama ben aslında kimseyi öldürmek de istemedim sanırım. Yine de işlediğim cinayetleri düşündükçe ne istediğimi ve ne olduğumu anlamaya başlıyorum...»

Bigger, Max'ın, dudaklarını sıkarak ondan uzaklaştığını gördü. Ama ona dünyayı nasıl gördüğünü iyice anlatması gerekti.

Bağırdı: «Öldürmek istemedim. Ama öldürdüğüm için insan oldum. Adam öldürmem için bu duygunun yüreğime iyice işlemiş olması gerek...»

Max elini kaldırıp Bigger'a dokunacakmış gibi bir davranış yaptı, ama dokunmadı. Sonra da yalvardı: «Hayır, hayır, hayır... İşte onu söyleme, Bigger...»

«Öldürmemin nedeni, kuşkusuz çok tutarlı olmalı.» Bigger'ın sesi taşkın bir acıyla doluydu: «Tutarlı olmalı gerçekten... Bir adam, bir şey için katil olur... Durumu derinlemesine duyana ve katil olana kadar gerçekten yaşadığımı bile bilmiyordum... Gerçeği söylüyorum, Mr. Max. Bunu anlatabilirim artık, çünkü öleceğim. Ne söylediğimi çok iyi biliyor ve bunun da karşımdakine nasıl geldiğini pekâlâ farkediyorum. Ama kendim iyiyim. İşlere bu yönden bakınca iyi olduğumu duyuyorum...»

Max'ın gözleri dehşet doluydu. Birçok kez, Bigger'ın yanına gidecekmiş gibi kıpırdanmış, her seferinde de olduğu yerde kalmıştı.

«İyiyim, Mr. Max. Yalnızca anamı görüp, ölmeden önce iyi olduğumu ve artık kaygılanmamasını söyleyin ona. Olur mu? İyi olduğumu ve hiç ağlamadığımı anlatın ona...»

Max'ın gözleri yaşarmıştı. Ağır ağır elini uzatınca Bigger uzanıp sıktı.

Sonra adam: «Allahaısmarladık. Bigger,» dedi.

«Güle güle, Mr. Max.»

Kör bir adam gibi el yordamıyla şapkasını arandı Avukat. Bulunca da bunu yine körlemesine başına geçirdi. Yüzünü Bigger'a göstermemeye çalışarak kapıyı buldu. Kolunu parmaklıktan uzatıp gardiyana işaret etti. Dışarı çıkarıldığında da bir an durdu. Sırtı demir kapıya dönüktü. Bigger parmaklıkları iki eliyle kavradı.

«Mr. Max...»

«Evet, Bigger?» Ama hâlâ geri dönüp bakmıyordu.

«İyiyim. Gerçekten çok iyiyim.»

«Allahaısmarladık, Bigger.»

«Güle güle, Mr. Max.»

Adam koridorda yürürken arkasından bir daha:

«Mr. Max!» diye bağırdı.

Max durdu, arkasına bakamıyordu.

«Mister... Şey... Jan'a selamlarımı söyleyin...» dedi çocuk.

«Peki, Bigger.»

«Güle güle.»

«Allahaısmarladık.»

Hâlâ parmaklıkları tutuyordu. Sonra hafif, çarpık ve acı dolu bir gülüşle gülümsedi. Uzaklarda bir kapı kapanırken demirin demire vurmasından çıkan gürültüyü duydu.

vatan evlâdı

richard wright

30 LİRA

roman

